

УДК 368.914(477)(094.58)
ББК 65.9(4УКР)27-3
3-19
ISBN 966-8298-14-4

Рецензенти

Н.М. Хуторян, доктор юридичних наук, провідний співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
О.Л. Копиленко, директор Інституту законодавства Верховної ради України, віце-президент АПрН України, доктор юридичних наук, професор

Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, С.Б. Березіна, В.Т. Александров, С.М. Недбаєва. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Науково-практичний коментар. – Київ: НВП «АВТ», 2005. – 1024 с. (Інтегрований навчально-атестаційний комплекс)

У посібнику вміщено повний текст Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», який набув чинності з 1 січня 2004 року і ухвалення якого ознаменувало початок пенсійної реформи в Україні. Зміст кожної зі 113 статей закону глибоко розкрито і проаналізовано в науково-практичному коментарі, наведеному безпосередньо після кожної статті. Коментар доповнено текстами законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а також прикладами практичного застосування норм закону для обчислення розміру пенсій, страхового стажу, заробітної плати (доходу) для обчислення пенсій тощо.

Посібник є частиною інтегрованого навчально-атестаційного комплексу, який складається з трьох взаємопов'язаних частин:

1) Посібник для фахівців усіх рівнів системи Пенсійного фонду України, студентів і наукових працівників, які займаються питаннями діяльності Пенсійного фонду України.

2) Автоматизована система навчання (АСН), створена на основі найсучасніших методів навчання (озвучені фільми-лекції, практичні завдання, тренінги, тести, контрольні роботи, іспити). Поставляється на компакт-диску у комплекті з посібником.

3) Інтернет - портал (www.dbu.com.ua), на якому накопичуються новини, інформація про електронні посібники та дистанційні системи навчання і який дає можливість обмінюватися досвідом, підтримує і реалізує режим оновлення програмних компонентів та інформаційних блоків в автоматизованих системах навчання.

ISBN 966-8298-14-4

- © В.Т. Александров, С.Б. Березіна, Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, С.М. Недбаєва
- © Пенсійний фонд України
- © Науково-видавниче підприємство «АВТ лтд.»

Вступ

Це видання як складова Інтегрованого навчально-атестаційного комплексу є продуктом сучасних навчально-освітніх технологій, які дозволили адекватно фактору часу акумулювати, створити, систематизувати та висвітлити значний обсяг матеріалу з багатьох різних інформаційних джерел, залучивши до цього процесу кращих вітчизняних фахівців у сфері пенсійного забезпечення.

В цьому зв'язку автори-упорядники цього Коментаря вважають за необхідне персонально відзначити **Рябцеву Т.Б., Машкіна В.Г., Колбуна В.А., Шклярську І.Ю., Дановську А.В., Придню Т.Г., Литвиненко В.В., Щипку Л.М., Куваєву Т.П., Зленко Ж.В., Плаксій М.В.** оскільки багато в чому завдяки наданим ними змістовним та професійним консультаціям було у стислі терміни створено це видання.

Слід також виловити подяку іншим хто надавав свою допомогу у створенні цього Коментаря.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ЗМІСТ.....	4
ПЕРЕДМОВА.....	10
ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ЗАГАЛЬНООБОВ’ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ»	13
РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	15
Стаття 1. Визначення термінів	16
Стаття 2. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні.....	21
Стаття 3. Суб’єкти системи пенсійного забезпечення в Україні	25
Стаття 4. Законодавство про пенсійне забезпечення	28
Стаття 5. Сфера дії Закону	36
Стаття 6. Соціальні виплати непрацездатним громадянам.....	39
Стаття 7. Принципи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування	51
Стаття 8. Право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг	57
Стаття 9. Види пенсійних виплат і соціальних послуг	72
Стаття 10. Право вибору пенсійних виплат	93
Стаття 11. Особи, які підлягають загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню.....	94
Стаття 12. Добровільна участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.....	101
Стаття 13. Припинення участі в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.....	111
Стаття 14. Страхувальники	113
Стаття 15. Платники страхових внесків.....	117
Стаття 16. Права та обов’язки застрахованої особи	119
Стаття 17. Права та обов’язки страхувальників.....	130
Стаття 18. Страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування	144
Стаття 19. Нарахування страхових внесків	158
Стаття 20. Обчислення та сплата страхових внесків	198
Стаття 21. Персоніфкований облік у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування	218
Стаття 22. Інформація у сфері загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.....	266
Стаття 23. Розгляд спорів.....	300

РОЗДІЛ ІІ. СТРАХОВИЙ СТАЖ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ	315
Стаття 24. ПЕРІОДИ, з яких складається СТРАХОВИЙ СТАЖ	316
Стаття 25. КОЕФІЦІЄНТ СТРАХОВОГО СТАЖУ	345
РОЗДІЛ ІІІ. ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ	347
Стаття 26. УМОВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ	348
Стаття 27. РОЗМІР ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ	351
Стаття 28. МІНІМАЛЬНИЙ РОЗМІР ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ	353
Стаття 29. ПІДВИЩЕННЯ РОЗМІРУ ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ У РАЗІ ВІДСТРОЧКИ ЧАСУ ЇЇ ПРИЗНАЧЕННЯ	354
РОЗДІЛ ІV. ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ	359
Стаття 30. УМОВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ	360
Стаття 31. Групи ІНВАЛІДНОСТІ	387
Стаття 32. СТРАХОВИЙ СТАЖ, НЕОБХІДНИЙ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙ ПО ІНВАЛІДНОСТІ	402
Стаття 33. РОЗМІР ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ	404
Стаття 34. ПЕРІОД, на який призначається пенсія по інвалідності	407
Стаття 35. СТРОК ВИПЛАТИ ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В РАЗІ ЗМІНИ ГРУПИ ІНВАЛІДНОСТІ АБО ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	408
РОЗДІЛ V. ПЕНСІЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ	411
Стаття 36. УМОВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА.	412
Стаття 37. РОЗМІР ПЕНСІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА	416
Стаття 38. ПЕРІОД, на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. ЗМІНА РОЗМІРУ ПЕНСІЇ	417
Стаття 39. ПРИЗНАЧЕННЯ ОДНІЄЇ ПЕНСІЇ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА НА ВСІХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї. ВИДІЛЕННЯ ЧАСТКИ ПЕНСІЇ	418
РОЗДІЛ VІ. ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ДОХОДУ) ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ. ПРИЗНАЧЕННЯ, ПЕРЕРАХУНОК ТА ВИПЛАТА ПЕНСІЇ	421
Стаття 40. ПЕРІОД ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ДОХОДУ) ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ	422
Стаття 41. ВИПЛАТИ (ДОХОДИ), що враховуються в заробітну плату (дохід) ЗАСТРАХОВАНОЇ ОСОБИ ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ	441
Стаття 42. ІНДЕКСАЦІЯ ТА ПЕРЕРАХУНОК ПЕНСІЙ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗБІЛЬШЕННЯМ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ, ЗАЙНЯТИХ У ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ, ТА СТРАХОВОГО СТАЖУ	452
Стаття 43. ПЕРЕРАХУНОК ПЕНСІЙ, ПРИЗНАЧЕНИХ ДО НАБРАННЯ ЧИННОСТІ ЦИМ ЗАКОНОМ	468
Стаття 44. ПОРЯДОК ЗВЕРНЕННЯ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ (ПЕРЕРАХУНКОМ) ПЕНСІЇ	469
Стаття 45. СТРОКИ ПРИЗНАЧЕННЯ (ПЕРЕРАХУНКУ) ТА ВИПЛАТИ ПЕНСІЇ	487
Стаття 46. ВИПЛАТА ПЕНСІЇ ЗА МИНУЛИЙ ЧАС	489
Стаття 47. ВИПЛАТА ПЕНСІЇ	494

Стаття 48. Виплата пенсії особам, які перебувають на повному державному утриманні	527
Стаття 49. Припинення та поновлення виплати пенсії	538
Стаття 50. Утримання надміру виплачених сум пенсій. Відрахування з пенсій	539
Стаття 51. Виплата пенсії у разі виїзду за кордон	554
Стаття 52. Виплата недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера	566
Стаття 53. Розмір допомоги на поховання пенсіонерів	570
РОЗДІЛ VII. ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ ЗА РАХУНОК КОШТІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ФОНДУ	581
Стаття 54. Види пенсійних виплат з коштів Накопичувального фонду	582
Стаття 55. Порядок укладання та оплати договору страхування довічної пенсії	583
Стаття 56. Умови та порядок отримання одноразової виплати	587
Стаття 57. Види довічних пенсій	588
РОЗДІЛ VIII. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ	591
Стаття 58. Пенсійний фонд	592
Стаття 59. Органи управління Пенсійного фонду	603
Стаття 60. Правління Пенсійного фонду	604
Стаття 61. Повноваження правління Пенсійного фонду	606
Стаття 62. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники	609
Стаття 63. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи .	611
Стаття 64. Права та обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів	625
Стаття 65. Наглядова рада Пенсійного фонду	636
Стаття 66. Голова Наглядової ради та його заступники	637
Стаття 67. Засідання Наглядової ради	638
Стаття 68. Повноваження Наглядової ради	639
Стаття 69. Вимоги до членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради	640
Стаття 70. Вимоги до посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду	641
РОЗДІЛ IX. КОШТИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	643
Стаття 71 Бюджет Пенсійного фонду України	644
Стаття 72. Джерела формування коштів Пенсійного фонду України	646
Стаття 73. Використання коштів Пенсійного фонду України	649
Стаття 74. Резерв коштів Пенсійного фонду	654
Стаття 75. Резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах	655
Стаття 76. Облік коштів Пенсійного фонду	657
Стаття 77. Актуарні розрахунки. Актуарії	684
РОЗДІЛ X. СУБ'ЄКТИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	691

Стаття 78. НАКОПИЧУВАЛЬНИЙ ФОНД.....	684
Стаття 79. Джерела формування коштів Накопичувального фонду	701
Стаття 80. Пенсійні активи Накопичувального фонду	702
Стаття 81. Рада Накопичувального фонду	705
Стаття 82. Повноваження Ради Накопичувального фонду	708
Стаття 83. Засідання Ради Накопичувального фонду	710
Стаття 84. Радник з інвестиційних питань	711
Стаття 85. Компанії з управління активами	712
Стаття 86. Повноваження компанії з управління активами	714
Стаття 87. Припинення повноважень компанії з управління активами.....	716
Стаття 88. Обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами	717
Стаття 89. Вимоги до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів накопичувального фонду	719
Стаття 90. Порядок проведення тендера для обрання компанії з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду.....	721
Стаття 91. Технічне завдання тендера	723
Стаття 92. Тендерна документація	724
Стаття 93. Проведення тендера.....	726
Стаття 94. Визначення переможця тендера	729
Стаття 95. Вимоги до договорів	731
Стаття 96. Порядок оприлюднення інформації про стан пенсійних активів.....	732
Стаття 97. Інформація про Накопичувальний фонд, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню.....	733
Стаття 98. Надання застрахованим особам інформації про стан пенсійних активів	734
РОЗДІЛ XI. ЗБЕРІГАННЯ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ФОНДУ	737
Стаття 99. Зберігач.....	738
Стаття 100. Зберігання пенсійних активів у цінних паперах	740
Стаття 101. Винагорода зберігача	741
Стаття 102. Відповідальність зберігача.....	741
РОЗДІЛ XII. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	743
Стаття 103. Органи державного регулювання та нагляду.....	744
Стаття 104. Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування.....	782
РОЗДІЛ XIII. ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ СТРАХУВАЛЬНИКІВ ТА ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ	795
Стаття 105. Порядок оскарження дій страхувальників, виконавчих органів Пенсійного фонду	788

**РОЗДІЛ XIV. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ
ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ**
..... 809

Стаття 106. Відповідальність страхувальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій, та їх посадових осіб	810
Стаття 107. Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	860
Стаття 108. Відповідальність компанії з управління активами	868
Стаття 109. Відповідальність радника з інвестиційних питань	869
Стаття 110. Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій	870
Стаття 111. Відповідальність страхової організації.....	870
Стаття 112. Відповідальність аудитора	871
Стаття 113. Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб	872

РОЗДІЛ XV. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ 873

**СПИСОК ЗАКОНОДАВЧИХ ТА ІНШИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ,
ЯКІ РЕКОМЕНДУЮТЬСЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ** 85

АЛФАВІТНО-ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК 1001

Передмова

З 1 січня 2004 року набрав чинності Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Це стало свого роду історичною подією, яка завершила багаторічний період законодавчого закріплення шляхів реалізації пенсійної реформи, побудови нової пенсійної системи в Україні.

Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” було розроблено відповідно до Конституції України, Основ законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування, Основних напрямів реформування пенсійного забезпечення в Україні, затверджених Указом Президента України від 13.04.1998 № 291/98. Ці документи визначили основні параметри Закону та його структуру.

У Законі України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” використані норми законодавчих та інших нормативно-правових актів з різних галузей права, актуальність та ефективність яких підтверджена практичним досвідом їх застосування. Водночас в Законі з’явилося багато нових норм, необхідність яких викликана сучасними соціально-економічними реаліями, тенденціями та перспективами розвитку пенсійної системи. Враховано в Законі і великий зарубіжний досвід функціонування та реформування пенсійних систем, зокрема, досвід формування та застосування пенсійного законодавства інших країн.

Робота над законопроектом “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” велася кілька років, починаючи з 1997 року. У цій роботі взяли участь провідні фахівці багатьох міністерств, відомств, правознавці, економісти, науковці, представники профспілок, організацій роботодавців, зарубіжні експерти.

З приводу обговорення законопроекту “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” відбулися численні науково-практичні та громадські заходи – конференції, слухання, семінари тощо.

Після прийняття законопроекту у першому читанні у листопаді 2001 року до нього надійшло більше тисячі пропозицій та зауважень від народних депутатів третього та четвертого скликань, міністерств та відомств, науковців та громадськості.

Для опрацювання цих зауважень і підготовки законопроекту до другого та третього читання у Комітеті Верховної Ради України у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів була створена спеціальна робоча група, до складу якої увійшли представники практично усіх депутатських

фракцій і груп у Верховній Раді України, провідні фахівці Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства праці та соціальної політики України, Пенсійного фонду України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, інших органів виконавчої влади, професійних спілок та об'єднань роботодавців.

Хід підготовки законопроекту “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” неодноразово розглядався на засіданнях Координаційного центру Кабінету Міністрів України з питань здійснення пенсійної реформи та Державної ради з питань пенсійної реформи.

Отже Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” є результатом кропіткої напруженої тривалої роботи великого колективу людей, результатом палких дискусій тих, хто так чи інакше був причетний до його створення. Під час цих дискусій висловлювалися іноді прямо протилежні думки щодо окремих норм Закону, деякі з яких були враховані, а деякі ні.

Проте Закон було прийнято 5 червня у другому читанні 337 голосами, а 9 липня – остаточно як Закон 357 голосами народних депутатів і 9 серпня 2003 року підписано Президентом України.

Одразу після ухвалення Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” розпочалася робота по формуванню нормативно-правової бази, необхідної для забезпечення реалізації Закону. За рік, що минув після його прийняття було прийнято один Указ Президента, сім постанов та одне розпорядження Кабінету Міністрів України, а також низку відомчих нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади.

Крім нормативно-правових актів, прийнятих на виконання Закону, є чинними інші законодавчі та нормативно-правові акти, норми яких застосовуються під час реалізації положень Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Таким чином, практичне застосування Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” потребує не тільки Закону, але й багатьох інших нормативно-правових актів. Саме це і є метою цього Коментаря, який є першою спробою узагальнити великий нормативно-правовий матеріал пов’язаний із застосуванням Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” із його відповідною постатейною систематизацією. В Коментарі вміщено повністю або частково тексти понад двадцяти Законів, актів Президента України, постанов і розпоряджень Уряду, відомчих нормативно-правових

актів.

Слід звернути увагу на те, що Закон та включені до коментаря нормативно-правові акти наведені в редакції станом на 1 грудня 2004 року. Зазначені акти постійно можуть змінюватися і потребують відслідковування усіх змін.

Коментар до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” розраховано на фахівців системи державного управління, юристів, науковців, студентів, всіх хто цікавиться питаннями загальнообов’язкового пенсійного страхування.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

(Текст з постатейними матеріалами та коментарями
станом на 1 грудня 2004 р.
із змінами, внесеними Законами України
від 24.06.2004 № 1878-IV,
04.11.2004 № 2153-IV)

Цей Закон, розроблений відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, визначає принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій, надання соціальних послуг з коштів Пенсійного фонду, що формуються за рахунок страхових внесків роботодавців, бюджетних та інших джерел, передбачених цим Законом, а також регулює порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, передбаченим цим Законом.

Зміна умов і норм загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

До набрання чинності Законом “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” в Україні функціонувала пенсійна система яка фактично дісталась в спадок від колишнього СРСР і була переважно побудована за розподільчим, а не за страховим принципом. Необхідність реформування цієї системи була викликана цілою низкою соціально-економічних чинників, таких як становлення та розвиток ринкової економіки, процес формування соціальної держави, необхідність адекватного реагування на демографічну ситуацію в країні. Потребувала вдосконалення система формування та використання фінансів пенсійної

системи, механізм адміністрування цієї системи. Все це, в свою чергу викликало необхідність у створенні відповідного правового підґрунтя нової пенсійної системи. Крім того потрібно було уникнути чисельних правових колізій та пробілів у правовому регулюванні пенсійної сфери, які були наслідком відсутності базового системного законодавчого акту у цій сфері та розпорошеності “пенсійних” правових норм по багатьох актах законодавства.

Також слід було на законодавчому рівні визначити механізм здійснення основних прав громадян щодо їх пенсійного забезпечення, закріплених у Конституції України та принципів реалізації цих прав, визначених В Основах законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування.

Всі ці завдання і покликаний вирішити Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” який комплексно регулює увесь спектр питань, пов’язаних з функціонуванням системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, передбачаючи, що дія інших законів і нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених зазначеним законом, або в частині, що не суперечить цьому закону.

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

актуарні розрахунки – фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що містить прогноз фінансових потоків, оцінку фінансових зобов’язань, довгостроковий прогноз стану та стабільності системи, докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у цій системі;

довічна пенсія з коштів Накопичувального пенсійного фонду (далі – довічна пенсія) – пенсійна виплата, сума якої визначається в

договорі страхування довічної пенсії та сплачується у визначеному законом порядку застрахованій особі після досягнення нею пенсійного віку або членам її сім'ї чи спадкоємцям у випадках, передбачених цим Законом;

застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до цього Закону підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

зберігач – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та відповідає вимогам цього Закону щодо зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду;

коефіцієнт страхового стажу – величина, що визначається відповідно до цього Закону для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

компанія з управління активами – юридична особа, яка здійснює управління активами на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині управління пенсійними активами та обирається за результатами тендера;

мінімальна пенсія – державна соціальна гарантія, розмір якої визначається цим Законом;

мінімальний страховий внесок – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір страхового внеску, встановлених законом на день отримання заробітної плати (доходу);

накопичувальний пенсійний рахунок – частина персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, яка відображає стан пенсійних активів застрахованої особи в накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

Накопичувальний пенсійний фонд (далі – Накопичувальний фонд) – цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до цього Закону, акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь

застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, а у випадках, передбачених цим Законом, членам їхніх сімей чи спадкоємцям та на інші цілі, передбачені цим Законом;

недержавний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення;

непрацездатні громадяни – особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку або визнані інвалідами, у тому числі діти-інваліди, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до цього Закону;

одиниця пенсійних активів Накопичувального фонду (далі – одиниця пенсійних активів) – одиниця виміру загальної вартості пенсійних активів Накопичувального фонду, що накопичені та обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, яка застосовується для визначення вартості пенсійних активів на момент їх оцінки;

одноразова виплата – пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та в інших випадках на умовах та в порядку, визначених цим Законом за рахунок коштів Накопичувального фонду;

основні напрями інвестиційної політики – документ, який відповідно до вимог цього Закону визначає напрями та обмеження інвестування коштів Накопичувального фонду, рівні інвестиційного доходу, суми коштів на адміністративні витрати, видатки на фінансування оплати договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат у відповідному році;

пенсійні виплати – грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати;

пенсія – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують

члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом;

пенсійні активи Накопичувального фонду (далі – пенсійні активи) – грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані відповідно до цього Закону в Накопичувальному фонді;

пенсіонер – особа, яка відповідно до цього Закону отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи у випадках, передбачених цим Законом;

персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – персоніфікований облік) – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в порядку, визначеному цим Законом;

пов'язана особа:

юридична особа, яка здійснює контроль за відповідною юридичною особою, або контролюється відповідною юридичною особою, або перебуває під спільним контролем з такою юридичною особою;

фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за відповідною юридичною особою. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік (дружина), діти або батьки як фізичної особи, так і її чоловіка (дружини), а також чоловік (дружина) будь-кого з дітей або батьків фізичної особи;

посадова особа відповідної юридичної особи, уповноважена виконувати від імені юридичної особи юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин, а також члени сім'ї такої посадової особи.

Під здійсненням контролю в цьому Законі слід розуміти володіння безпосередньо або через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій), що становить не менш як 20 відсотків статутного фонду юридичної особи, або управління найбільшою кількістю голосів у органі управління юридичної особи. Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного фонду юридичної особи (голосів у органі управління) визначається як загальний обсяг корпоративних прав, що належать такій фізичній особі, членам її сім'ї та юридичним

особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї;

представники застрахованих осіб – профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники);

представники роботодавців – організації роботодавців, їх об'єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники);

професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів – професійна діяльність, що розуміється в значенні, визначеному Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та пов'язана з управлінням пенсійними активами Накопичувального фонду з метою збереження їх вартості та отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб;

Рада Накопичувального фонду – вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що створюється та діє в порядку, визначеному цим Законом;

роботодавець – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання; фізична особа, яка використовує працю найманих працівників (у тому числі іноземців, які на законних підставах працюють за наймом в Україні); власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародної), філії та представництва, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

соціальні послуги – послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, визначених цим Законом;

страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та/або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно із

цим Законом і за який сплачено страхові внески;

страхові внески – кошти відрахувань на соціальне страхування та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені згідно із законодавством, що діяло раніше; кошти, сплачені на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до цього Закону;

страхова організація – юридична особа, виключним видом діяльності якої є страхування життя, має відповідну ліцензію, видану в порядку, встановленому законодавством, та здійснює страхування і виплату довічних пенсій;

страхувальники – роботодавці та інші особи, які відповідно до цього Закону сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

тендер – відкритий конкурс, порядок організації та проведення якого визначається цим Законом;

уповноважений банк – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду;

чиста вартість одиниці пенсійних активів – вартість одиниці пенсійних активів, що визначається в порядку, передбаченому цим Законом, шляхом ділення чистої вартості пенсійних активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів на день розрахунку;

чиста вартість пенсійних активів – різниця між вартістю пенсійних активів на день проведення розрахунку та загальною сумою зобов'язань Накопичувального фонду, що підлягають виконанню на день проведення розрахунку, яка розраховується за методикою та в порядку, визначеними Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Національним банком України.

Стаття 1 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» містить визначення термінів, що використовуються в ньому.

Деякі з них уперше з рівня загальноповживаних визначень переведені в юридичну термінологію. Як не дивно, найкращим прикладом є термін «пенсія».

У цілому наведено 35 таких визначень. При цьому зазначена термінологія, в тому числі «застрахована особа», «мінімальний страховий внесок», «непрацездатні громадяни», «страхові внески» та ін., вводиться саме для цілей державного пенсійного страхування, та може застосовуватися виключно для цілей зазначеного Закону та прийнятих на його виконання або відповідно до нього нормативно-правових актів.

Основні терміни та поняття, що застосовуються в Законі «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» за своїм визначенням відповідають термінам, які застосовуються в Основах законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, але більш детально розкриваються для цілей загальнообов'язкового пенсійного страхування.

Стаття 2. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні

1. Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів.

Перший рівень – солідарна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

2. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

3. Для окремих категорій громадян законами України можуть встановлюватися умови, норми і порядок їх пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов’язкового державного пенсійного страхування і недержавного пенсійного забезпечення.

4. Громадяни України можуть бути учасниками та отримувати пенсійні виплати одночасно з різних рівнів системи пенсійного забезпечення в Україні. Обов’язковість участі або

обмеження щодо участі громадян у відповідних рівнях системи пенсійного забезпечення в Україні та отримання пенсійних виплат встановлюються законами з питань пенсійного забезпечення.

Питання участі іноземців і осіб без громадянства в системі пенсійного забезпечення в Україні та участі громадян України в іноземних пенсійних системах регулюються відповідно цим Законом, іншими законами з питань пенсійного забезпечення та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» детально регламентуються правові засади функціонування реформованої системи пенсійного забезпечення, яка матиме трирівневу структуру (рис. 1).

СТРУКТУРА СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Рис. 1. Структура системи пенсійного страхування в Україні

За своєю соціальною та економічною природою зазначені складові системи мають суттєві відмінності, але їх поєднання в межах єдиного державного обов'язкового пенсійного механізму передбачає наявність певних загальних принципів, яким вони підпорядковані. Ці принципи визначено статтею 7 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Дворівнева загальнообов'язкова пенсійна система дає змогу розподілити між її складовими ризики, пов'язані зі змінами в демографічній ситуації (до чого більш чутлива солідарна система) та з коливаннями в економіці і на ринку капіталів (що більше відчувається у накопичувальній системі).

Природа солідарної пенсійної системи полягає у тому, що вона функціонує в режимі забезпечення поточних виплат. Тобто, на відміну від накопичувальної системи, де сплачені страхові внески, які є власністю застрахованої особи, інвестуються з метою отримання прибутку на користь застрахованих осіб, та на відміну від бюджетних пенсійних програм, якими передбачено здійснення виплати пенсій за рахунок коштів Державного бюджету, в солідарній системі працездатне покоління громадян, сплачуючи страхові внески, формує фінансові ресурси, які відразу спрямовуються на виплату пенсій непрацездатному поколінню.

За Законом, *солідарна система* – це система, яка базується на засадах солідарності, субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та у порядку, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

У рамках цієї системи також законодавчо запроваджуються різноманітні форми підтримки непрацездатних осіб (пенсіонерів), що передбачають певний рівень часткового перерозподілу пенсійних коштів на користь осіб, які:

— працювали у шкідливих та тяжких умовах – підвищений розмір пенсії за рахунок пільгового врахування стажу роботи в таких умовах, набутого до 1 січня 2004 року, а також право на достроковий вихід на пенсію;

— працювали на педагогічній роботі, в окремих медичних закладах, соціальних працівників, артистів та спортсменів, які мають право на пенсію за вислугу років (до досягнення загальноновстановленого пенсійного віку);

— хворих на гіпофізарний нанізм (ліліпутів) та диспропорційних карликів, інвалідів по зору I групи, жінок, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку, які мають право на дострокову пенсію;

— мали низькі заробітки, але за наявності певного стажу мають право на мінімальну пенсію;

— не мали можливості набути достатньо великий страховий стаж (мали низькі заробітки, перебували у відпустці по догляду за дитиною, доглядали за інвалідом I групи, тощо) і мають право на мінімальну пенсія та надбавки до пенсії;

— проживають у гірських населених пунктах, є донорами крові, тощо.

Водночас, законодавчо встановлено механізм спочатку часткового, а потім повного відшкодування таких витрат за рахунок коштів роботодавців;

Кошти солідарної системи спрямовуються також на фінансування соціальних послуг – допомоги на поховання пенсіонера.

Розмір пенсії в солідарній системі безпосередньо залежить від розміру заробітної плати, з якої сплачувалися пенсійні внески, та страхового стажу, протягом якого вони сплачувались. Це досягається завдяки функціонуванню системи персоніфікованого обліку відомостей про заробіток і сплату пенсійних внесків, на основі даних якої і повинні призначатись і виплачуватись пенсії. Ведення та обслуговування такої системи здійснює Пенсійний фонд України.

Головною ознакою обов'язкової накопичувальної системи є те, що, на відміну від солідарної, в ній не відбувається негайної виплати пенсійних коштів, які надійшли у вигляді страхових внесків. Такі кошти спрямовуються на формування реальних індивідуальних накопичень застрахованих осіб. З метою збереження цих заощаджень, забезпечується їх інвестування в інструменти грошового, фондового ринків, об'єкти нерухомості, банківські метали, та інші активи, дозволені Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

В статті 7 Закону дається визначення поняття «накопичувальна система загальнообов'язкового пенсійного страхування» – це система, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату

договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Функціонування другого рівня системи пенсійного забезпечення регламентують статті 2–5, 54–57, 78–102 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, які набувають чинності після прийняття рішення про створення накопичувального фонду.

Законом не зазначена точна дата запровадження накопичувальної системи, а визначені умови після виконання яких може бути прийнятий закон про створення Накопичувального пенсійного фонду та запровадження перерахування страхових внесків до цієї системи (п. 9 розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного закону).

Третій рівень системи пенсійного забезпечення передбачено створювати у вигляді системи добровільного недержавного пенсійного забезпечення за пенсійними схемами з визначеними внесками. Основу такої системи будуть становити недержавні пенсійні фонди, які за типами поділятимуться на відкриті, корпоративні та професійні.

У рамках цієї системи працівники матимуть можливість за бажанням додатково до заощаджень у загальнообов’язковій системі (Накопичувальному фонді) перераховувати внески до обраного ними недержавного пенсійного фонду. Система недержавних пенсійних фондів дасть можливість залучати і кошти роботодавців до формування пенсійних заощаджень їх працівників і таким чином ще більше сприятиме підвищенню рівня життя громадян на заслуженому відпочинку. Внески до недержавних пенсійних фондів з боку і працівників, і їх роботодавців, а також отриманий на них інвестиційний дохід будуть користуватися податковими пільгами. Розмір пенсії в такій системі залежатиме від розміру страхових внесків і терміну, протягом якого ці внески накопичувалися, та розміру отриманого на них інвестиційного доходу.

Порядок і засади функціонування цього рівня пенсійної системи врегульовано Законом України від 09.07.2003 № 1057-IV «Про недержавне пенсійне забезпечення».

Стаття 3. Суб'єкти системи пенсійного забезпечення в Україні

1. Суб'єктами солідарної системи є:
застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, – члени їхніх сімей та інші особи;
страхувальники;
Пенсійний фонд;
уповноважений банк;
підприємства, установи, організації (далі – організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій.

2. Суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є:

особи, від імені та на користь яких здійснюється накопичення та інвестування коштів;

підприємства, установи, організації та фізичні особи, що здійснюють перерахування внесків до системи накопичувального пенсійного забезпечення;

Накопичувальний фонд;

недержавні пенсійні фонди;

юридичні особи, які здійснюють адміністративне управління Накопичувальним фондом і недержавними пенсійними фондами та управління їх пенсійними активами;

зберігач;

страхові організації.

Інші суб'єкти системи накопичувального пенсійного забезпечення можуть бути визначені законами України.

Усіх учасників правовідносин у сфері пенсійного страхування умовно можна поділити на три великі групи (див. рис. 2):

1) Учасники правовідносин у сфері пенсійних виплат, до яких належать застраховані особи (в окремих випадках члени їхніх сімей), Пенсійний фонд України в особі його органів та організації, уповноважені здійснювати виплату та доставку пенсій.

2) Суб'єкти правовідносин у сфері сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Сюди належать

страхувальники, застраховані особи, Пенсійний фонд України в особі його органів.

3) Правовідносини, що виникають у сфері управління загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням. Суб'єктами цих правовідносин є Президент України, Кабінет Міністрів України, Пенсійний фонд України інші державні органи.

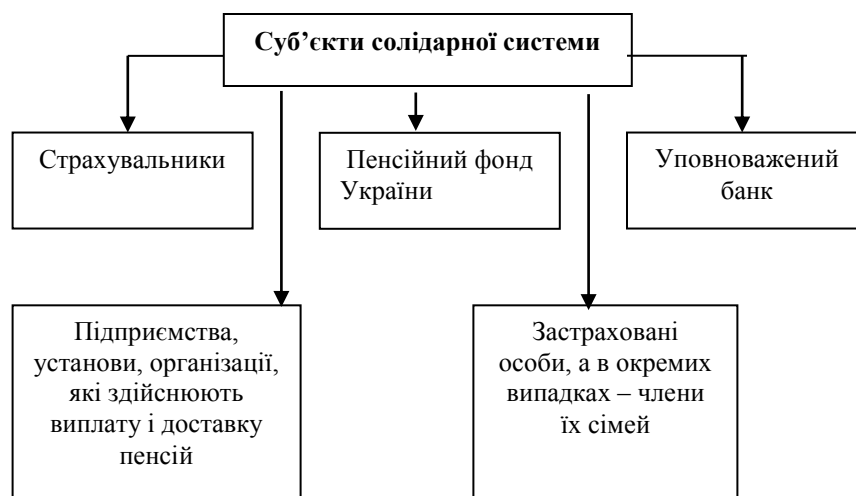

Рис. 2. Суб'єкти солідарної пенсійної системи

До суб'єктів правовідносин, які регулюються Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» можна віднести також банки, які здійснюють обслуговування платників страхових внесків, оскільки для цих банків зазначеним законом передбачено певні обов'язки (статті 20, 106 закону).

Суб'єктів обов'язкової накопичувальної системи наведено на рис.2

Рис. 3. Суб'єкти накопичувальної пенсійної системи

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» уперше узагальнено весь комплекс прав та обов'язків кожного з учасників пенсійної системи. Детально зазначені права та обов'язки, а також відповідальність за їх невиконання (неналежне виконання) розглядаються в статтях 16, 17, 20, 64, 106 цього закону).

Стаття 4. Законодавство про пенсійне забезпечення

1. Законодавство про пенсійне забезпечення базується на Конституції України, складається з Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, цього Закону, закону про недержавне пенсійне забезпечення, законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі – закони про пенсійне забезпечення), а також інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору.

3. Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

- види пенсійного забезпечення;**
- умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;**
- пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат;**
- джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;**
- умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;**
- організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.**

У Законі вперше визначено поняття і структуру пенсійного законодавства та предмет його правового регулювання. Закон зазначає, що пенсійне законодавство базується на Конституції України. Як базову для пенсійного законодавства можна розглядати статтю 46 Конституції України.

Витяг із Конституції України

“Стаття 46. Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом”.

Важливою складовою пенсійного законодавства є Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 № 16/98-ВР, які на підставі статті 46 Конституції України визначають принципи та загальні правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян в Україні. Основи є базовим законодавчим актом для усіх видів загальнообов'язкового державного соціального страхування: пенсійного; у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; медичного; від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; на випадок безробіття.

Ключове місце в системі пенсійного законодавства посідає Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, про роль якого у цій системі див. коментар до наступної статті.

Слід звернути увагу, що пенсійне законодавство складається не тільки з Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а й з інших законодавчих актів, які встановлюють умови пенсійного забезпечення, відмінні від пенсійного страхування.

Так, порядок пенсійного забезпечення окремих категорій громадян визначається:

- 1) Законами України:
«Про пенсійне забезпечення»;

«Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

«Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ»;

«Про державну службу»;

«Про прокуратуру»;

«Про статус народного депутата України»;

«Про статус суддів»;

«Про судову експертизу»;

«Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;

«Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»;

«Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні»;

«Про зайнятість населення»;

«Про донорство крові та її компонентів»;

«Про статус гірських населених пунктів в Україні»;

«Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»;

«Про наукову і науково-технічну діяльність»;

«Про Національний банк України»;

«Про пенсії за особливі заслуги перед Україною»;

«Про службу в органах місцевого самоврядування»;

«Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»;

«Про дипломатичну службу».

2) Митним кодексом України.

3) Положенням про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженим постановою Верховної Ради України від 13.10.1995 № 379/95-ВР.

При цьому слід врахувати положення пунктів 2–9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», якими визначаються порядок пенсійного забезпечення осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 та на інших посадах із шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і

показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років; хворим, інвалідам, багатодітним батькам, військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсійне забезпечення за зазначеними окремими законами; порядок формування коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування тощо.

Водночас, крім Конституції та законів України правове регулювання у сфері пенсійного забезпечення здійснюється на підставі інших актів законодавства: актів Президента України, Кабінету Міністрів України, а також відомчих нормативно-правових актів органів виконавчої влади.

Зазначені акти законодавства та інші нормативно-правові акти видаються на підставі та на виконання відповідних Законів, які можуть містити прямі посилання на необхідність видання підзаконних актів або визначають повноваженнями органів влади та їх посадових осіб щодо здійснення правового регулювання (видання нормативно-правових актів). Перелік основних нормативно-правових актів наведено наприкінці цього Коментаря.

Статтею 103 Закону встановлено право давати роз'яснення щодо застосування його норм. Таке право, зокрема мають Пенсійний фонд України та Міністерство праці та соціальної політики України щодо норм які стосуються призначення і виплати пенсій.

Закон «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» містить і бланкетні (відсилочні) норми, які передбачають застосування норм інших законів для врегулювання правовідносин у сфері пенсійного страхування. Так, наприклад, підпункт перший пункту 8 Прикінцевих положень Закону, при визначенні ставок страхових внесків на пенсійне страхування, відсилає до відповідних норм Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування».

Водночас, статтею 5 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено коло питань, які регулюються виключно цим Законом (див. коментар до ст. 5).

Відповідно до ст. 9 Конституції України частиною національного законодавства є міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. До міжнародних договорів належать міждержавні, міжурядові та міжвідомчі договори, регульовані нормами міжнародного права, незалежно від їх форми і найменування (договір,

угода, конвенція, пакт, протокол, обмін листами або нотами, інші форми і найменування міжнародних договорів).

Частина друга статті 17 Закону України «Про міжнародні договори України» встановлює, що у разі якщо міжнародним договором України, укладення якого відбулось у формі закону, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору України. У цій самій статті зафіксовано, що якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору.

Міжнародні договори, обов'язкові для застосування на території України, набирають чинності у порядку, передбаченому ними. У разі коли міжнародний договір набирає чинності з моменту його підписання, то ратифікації зазначений документ уже не підлягає, а згода на обов'язковий характер його положень висловлюється у формі підписання міжнародного договору уповноваженою на те особою. Повноваження на укладення міжнародного договору України визначаються відповідно до статті 5 Закону України «Про міжнародні договори України». Крім того, відповідно до пункту 1 Перехідних положень Конституції України акти, прийняті до набуття нею чинності, є чинними у частині, що не суперечить Конституції України.

Після проголошення незалежності Україна підтвердила, що є правонаступницею прав і обов'язків за міжнародними договорами Союзу РСР, які не суперечать Конституції України та інтересам держави. Україна підтвердила також свої обов'язки за міжнародними договорами, які були укладені Українською РСР до проголошення незалежності України.

Це підтвердження знайшло своє відображення в Законі України від 12 вересня 1991 року «Про правонаступництво України» (статті 6, 7).

Міністерство закордонних справ України нотою від 27 січня 1994 року № ДПУ/59 заявило світовому співтовариству про дію на території України всіх договорів СРСР, які не суперечать Конституції України і Законам України.

Одночасно розпочався процес створення власної договірної бази з питань пенсійного забезпечення.

Однією з перших угод з питань пенсійного забезпечення, яку підписала Україна, є багатостороння Угода про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року, яку підписали дев'ять держав-учасниць СНД, а саме: Республіка Вірменія, Республіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Киргизстан, Російська Федерація, Республіка Таджикистан, Туркменістан, Республіка Узбекистан і Україна. Ця угода вирішила ряд проблем пенсійного забезпечення пенсіонерів колишнього СРСР у разі їх міграції з території однієї держави в іншу.

Згідно із зазначеними територіальними принципами пенсійного забезпечення Україною були підписані двосторонні договори з такими державами – колишніми республіками СРСР:

1) Угода між Урядом України та Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення від 28 липня 1995 року.

2) Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення від 14 грудня 1995 року.

3) Угода між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення від 9 січня 1995 року.

4) Угода між Урядом України та Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення від 27 вересня 1994 року.

5) Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення від 29 серпня 1995 року.

Усі ці угоди ґрунтуються на принципах, згідно з якими пенсійне забезпечення здійснюється за законодавством тієї держави, де проживає громадянин. На сьогодні Пенсійний фонд України виплачує пенсії пенсіонерам, які переїхали у зазначені держави, лише у тому разі, якщо законодавством країни проживання такий вид пенсії, який виплачувався в Україні, не передбачений.

Для вирішення питань пенсійного забезпечення осіб, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до них, між Урядом України та Урядом Російської Федерації 15 січня 1993 року підписано Тимчасову угоду про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до

них. Завдяки підписанню Тимчасової угоди в законодавство України введена норма про дострокове (на п'ять років раніше загальностановленого пенсійного віку) призначення пенсії громадянам, які відпрацювали не менше п'ятнадцяти календарних років у районах Крайньої Півночі чи не менше двадцяти календарних років у місцевостях, прирівняних до них. Російська сторона в цьому разі відшкодовує витрати на призначення та виплату частини пенсії за стаж роботи на Крайній Півночі чи місцевостях, прирівняних до них, після 1 січня 1991 року.

Угоди, підписані між Україною та Естонською Республікою (20 лютого 1997 року), Україною та Латвійською Республікою (26 лютого 1998 року), Україною та Литовською Республікою (23 квітня 2001 року), Україною та Королівством Іспанія (7 жовтня 1996 року), Україною та Словацькою Республікою (5 грудня 2000 року), Україною та Чеською Республікою (4 липня 2001 року), засновані на принципах пропорційності. Це означає, що під час визначення права на пенсію застосовується законодавство держави, де проходила трудова діяльність. Пенсійне забезпечення надається тією державою, на території якої особа працювала та сплачувала страхові внески, і залежить від страхового стажу, набутого на території цієї країни.

Перелік міжнародних угод (договорів) у сфері пенсійного забезпечення, учасником яких є Україна

№	Назва	Термін дії
Договори, що ґрунтуються на територіальному принципі пенсійного забезпечення		
1	Угода про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення (Вірменія, Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Росія, Україна).	від 13 березня 1992 року
2	Угода між Урядом України та Урядом Азербайджанської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення	від 28 липня 1995 року, діє з 2 листопада 1996 року
3	Угода між Урядом України і Урядом Республіки Грузія про співробітництво в	від 9 січня 1995 року, діє з 24 квітня 1996 року

	галузі пенсійного забезпечення	
4	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення	від 29 серпня 1995 року, діє з 19 листопада 1996 року
5	Угода між Урядом України та Урядом Республіки Білорусь про гарантії прав громадян у галузі пенсійного забезпечення	від 14 грудня 1995 року, діє з 11 листопада 1997 року
6	Угода між Міністерством соціального захисту населення України та Міністерством соціального захисту населення Республіки Казахстан про співпрацю в галузі пенсійного забезпечення	від 21 вересня 1995 року
7	Угода між Урядом України та Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі пенсійного забезпечення	від 27 вересня 1994 року (діяла з 30 серпня 1995 року, з 8 лютого 2002 року втратила чинність)
Договори, що ґрунтуються на принципі пропорційності пенсійного забезпечення		
1	Договір між Україною та Литовською Республікою про соціальне забезпечення	від 23 квітня 2001 року, діє з 8 лютого 2002 року
2	Угода між Україною та Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян	від 7 жовтня 1996 року, діє з 28 березня 1998 року
3	Договір між Урядом України і Урядом Естонської Республіки про співробітництво в галузі соціального забезпечення	від 20 лютого 1997 року, діє з 28 січня 1998 року
4	Договір між Україною і Латвійською Республікою про співробітництво в галузі соціального забезпечення	від 26 лютого 1998 року, діє з 11 червня 1999 року
5	Тимчасова угода між Урядом України і Урядом Російської Федерації про гарантії прав громадян, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, в галузі пенсійного забезпечення	від 15 січня 1993 року

6	Договір між Україною та Словацькою Республікою про соціальне забезпечення	від 5 грудня 2000 року, діє з 1 січня 2002 року
7	Договір між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення	від 4 липня 2001 року
8	Договір між Україною та Республікою Болгарія про соціальне забезпечення	від 4 вересня 2001 року

Коментуючи статтю, присвячену пенсійному законодавству, слід відзначити, що частина третя цієї статті вперше чітко визначила коло питань, які регулюються виключно законами про пенсійне забезпечення:

види пенсійного забезпечення;

умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;

пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат;

джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;

умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;

Організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

Ця норма кореспондується з преамбулою Закону, яка передбачає, що зміни умов та норм загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюються виключно шляхом внесення змін до цього Закону та з п. 15 Прикінцевих положень, яким визначено, що закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону. Також п. 14 Прикінцевих положень передбачено приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з цим Законом.

Стаття 5. Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Дія інших нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених цим Законом, або в частині, що не суперечить цьому Закону.

2. Виключно цим Законом визначаються:
принципи та структура системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
коло осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;
платники страхових внесків, їх права та обов'язки;
порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, стягнення заборгованості за цими внесками;
види пенсійних виплат;
умови набуття права та порядок визначення розмірів пенсійних виплат;
пенсійний вік чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на призначення пенсії за віком;
мінімальний розмір пенсії за віком;
порядок здійснення пенсійних виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням;
порядок використання коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;
організація та порядок здійснення управління в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Ця стаття Закону, як і попередня, є дуже важливою правовою новацією.

Відмінність правового регулювання пенсійної системи, визначеної Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», полягає в тому, що цей Закон, який містить 15 розділів та 113 статей уперше комплексно регулює весь спектр питань, пов'язаних з функціонуванням системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Зокрема Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»:

— визначає поняття та структуру системи державного пенсійного страхування;

— визначає поняття пенсійного законодавства, його місце у загальній системі права, зокрема визначає перелік питань, які можуть регулюватися виключно пенсійним законодавством, і порядок застосування норм інших законодавчих актів під час регулювання

правовідносин у сфері пенсійного забезпечення, у тому числі відповідних міжнародних договорів, а також дає тлумачення відповідних термінів;

— визначає умови та порядок участі громадян (у тому числі добровільної) у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні, їх права та обов'язки;

— детально регламентує порядок формування, обліку та використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (як у солідарній, так і в накопичувальній системі), зокрема порядок обчислення та сплати страхових внесків та стягнення заборгованості за ними, порядок зберігання та здійснення банківських операцій із зазначеними коштами та порядок інвестування коштів у накопичувальній пенсійній системі, визначаючи заходи щодо забезпечення їх збереження та розширеного відтворення;

— визначає порядок функціонування системи персоніфікованого обліку відомостей у системі державного пенсійного страхування, зокрема порядок захисту цих відомостей;

— визначає види пенсійних виплат у солідарній і накопичувальній пенсійній системі, умови набуття права на ці виплати, порядок визначення їх розмірів, порядок призначення та виплати;

— визначає механізм управління державним пенсійним страхуванням, функції, структуру, відповідальність, права та обов'язки державних органів, що здійснюють управління загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, та інших організацій, що беруть участь у цьому процесі;

— передбачає відповідальність, зокрема фінансові та адміністративні санкції, за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

— визначає межі державного регулювання та порядок здійснення державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Раніше всі ці питання регулювалися різними законодавчими (а іноді підзаконними актами) які належать до різних галузей права. Наприклад, умови та розміри пенсій визначалися Законом «Про пенсійне забезпечення», питання обов'язкових платежів до Пенсійного фонду, Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» механізм управління пенсійною системою взагалі практично не було врегульовано на законодавчому рівні.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено, що дія інших законів і нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених цим законом, або в частині, що не суперечить цьому закону.

Більшість норм Закону є нормами прямої дії, тобто їх застосування не потребує наявності будь-яких інших правових норм, що визначають механізм застосування норм Закону.

Частиною другою статті 5 визначено параметри пенсійної системи, які визначаються виключно Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Правові норми, які стосуються цих параметрів і містяться в інших законодавчих та нормативно-правових актах, мають бути приведені у відповідність із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Так, зокрема, мають бути внесені зміни до майже сорока законів. Окремо слід звернути увагу на п. 15 Прикінцевих положень зазначеного закону, згідно з яким до приведення законодавства у відповідність до цього закону інші закони України та нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому закону.

Стаття 6. Соціальні виплати непрацездатним громадянам

1. Непрацездатні громадяни, крім пенсійних виплат із системи пенсійного забезпечення, мають право отримувати доплати, надбавки та підвищення до зазначених виплат, додаткову пенсію в порядку та за рахунок коштів, визначених законодавством.

2. У разі якщо сукупність виплат, зазначених у частині першій цієї статті, разом з пенсійними виплатами із системи пенсійного забезпечення та іншими доходами не досягають розміру прожиткового мінімуму, визначеного законом для непрацездатних громадян, такі громадяни мають право на отримання державної соціальної допомоги в порядку, розмірах та за рахунок коштів, визначених законом.

Відповідно до ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Соціальні права громадян України забезпечуються системою загальнообов'язкового державного соціального страхування. Основним джерелом коштів соціального страхування страхові внески громадян, підприємств, установ і організацій, із фактом та тривалістю сплати яких пов'язано право на страхові виплати (у тому числі пенсії) та їх розмір. Водночас крім страхових виплат законодавством передбачено низку інших соціальних виплат (допомога, надбавки, доплати) за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів. Такі виплати належать до системи соціального забезпечення, що функціонує поряд з системою соціального страхування. До зазначених виплат, зокрема, відноситься державна соціальна допомога особам, які є пенсіонерами, соціальна допомога інвалідам, державна соціальна допомога на догляд та інші (детальніше див. коментар до ст. 30).

Також пунктом 6 розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного вище закону до ухвалення відповідного закону до передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсій устанавлюються надбавки та здійснюється їх підвищення згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення» у розмірах, що фактично виплачувалися на день набуття чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

За чинним раніше законодавством призначалися такі надбавки та підвищення до пенсій (табл. 2):

Таблиця 2

Категорія осіб, які мають право на підвищення (надбавки)	Вид та розмір
Статті 9, 16 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»	
Особи, які мають особливі трудові заслуги (Герої Соціалістичної Праці, Герої України та повні кавалери ордена Трудової Слави)	Надбавки до пенсій, які вони отримують, у розмірі 200 відсотків мінімальної пенсії за віком

Особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною (Герої Радянського Союзу, повні кавалери ордена Слави, особи, нагороджені чотирма і більше медалями «За відвагу», а також Герої Соціалістичної Праці, удостоєні цього звання за працю в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років)	Надбавки до пенсій або щомісячного довічного грошового утримання, що виплачується замість пенсії, які вони отримують, у розмірі 250 відсотків мінімальної пенсії за віком
Стаття 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	
Інваліди війни 1 групи	Підвищення у розмірі 400 відсотків мінімальної пенсії за віком
Інваліди війни 2 групи	Підвищення у розмірі 350 відсотків мінімальної пенсії за віком
Інваліди війни 3 групи	Підвищення у розмірі 200 відсотків мінімальної пенсії за віком
Стаття 14 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	
Учасники війни	Підвищення у розмірі 50 відсотків мінімальної пенсії за віком
Учасники війни, нагороджені медаллю	Підвищення у розмірі 75 відсотків мінімальної пенсії за віком
Стаття 15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	
Члени сім'ї загиблого	Підвищення у розмірі 150 відсотків мінімальної пенсії за віком
Дружини (чоловіки) померлих учасників війни і бойових дій, партизанів і підпільників, визнаних за життя інвалідами від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге	Підвищення у розмірі 50 відсотків мінімальної пенсії за віком

Стаття 21 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	
непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї (статті 37, 38, 40, 41) – на кожного непрацездатного члена сім'ї	Надбавка в розмірі соціальної пенсії, передбаченої для відповідної категорії непрацездатних
Одинокі пенсіонери, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду – на догляд за ними	Надбавка в розмірі соціальної пенсії
Пенсіонери, які набули відповідно до законодавства колишнього Союзу РСР право на надбавку до пенсії за роботу після досягнення пенсійного віку	Надбавка в розмірі 10 відсотків основної пенсії за кожний повний рік роботи після призначення пенсії, але не більше 40 відсотків
Особи, які набули права на пенсію за віком відповідно до цього Закону і мають стаж роботи, передбачений статтею 12 цього Закону, але після досягнення пенсійного віку виявили бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку	Надбавка в розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії за кожний повний рік роботи після досягнення пенсійного віку, але не більш як 40 відсотків
Пенсіонери, крім осіб, зазначених у пункті «в» цієї статті, які мають стаж роботи, передбачений статтею 12 цього Закону, і в період роботи відмовились одержувати пенсію	Надбавка у розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії за кожний повний рік роботи після відмови від одержання пенсії, але не більш як 40 відсотків
Стаття 33 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	
Непрацюючі інваліди, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, – на кожного непрацездатного члена сім'ї (статті 37, 40, 41)	Надбавка в розмірі соціальної пенсії, передбаченої для відповідної категорії непрацездатних

Інваліди I групи, одинокі інваліди II групи, які потребують постійного стороннього догляду або досягли пенсійного віку, а також одиноким інвалідам III групи, які досягли пенсійного віку, – на догляд за ними	Надбавка в розмірі соціальної пенсії
Стаття 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»	
Громадяни, які необґрунтовано зазнали політичних репресій і згодом були реабілітовані	Підвищення у розмірі 50 відсотків мінімальної пенсії за віком
Члени сімей, які необґрунтовано зазнали політичних репресій і згодом були реабілітовані, яких було примусово переселено	Підвищення у розмірі 25 відсотків мінімальної пенсії за віком
Стаття 13 Закону України «Про донорство крові та її компонентів»	
Особи, які нагороджені знаком «Почесний донор України»	Надбавка у розмірі 20 відсотків мінімальної пенсії за віком

Відповідно до ст. 46 Конституції України і ст. 6 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» пенсії та інші соціальні виплати і допомоги, які є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму. Ця норма реалізована у статті 6 Закону, яка передбачає виплату державної допомоги одержувачам пенсійних виплат, у яких дохід є нижчим за прожитковий мінімум. У розвиток цієї норми було прийнято низку актів законодавства.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1783 “Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян” (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 312), яка набула чинності з 1 січня 2004 р., передбачено збільшення на 12 відсотків розміру трудових пенсій (з урахуванням цільової грошової допомоги), призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (крім пенсій по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання та пенсій у зв’язку з втратою годувальника з цих же причин), особам, які не отримали права на підвищення розміру пенсій після їх перерахунку

відповідно до статті 43 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». При цьому особам, які отримали право на підвищення розміру пенсій після їх перерахунку відповідно до статті 43 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», зазначене підвищення здійснюється не менш як на 12 відсотків.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2002 р. № 1532 «Про виплату державної допомоги особам, яким виповнилося 100 і більше років» літнім людям, місячний розмір пенсії яких не досягає визначеного чинним законодавством прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, призначається державна допомога, розмір якої визначається як різниця між зазначеним прожитковим мінімумом і розміром пенсії з урахуванням усіх доплат до неї.

Згідно із Законом України «Про поліпшення матеріального становища інвалідів війни», починаючи з 1 травня 2004 року, щомісячно за рахунок коштів, з яких виплачується пенсія, здійснюється виплата цільової грошової допомоги на прожиття інвалідам війни I групи у розмірі 50 гривень, а інвалідам війни II і III груп у розмірі до 50 гривень, щомісячний розмір пенсій яких (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги та пенсії за особливі заслуги перед Україною) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2004 р. № 943 «Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення» з 1 серпня 2004 року встановлено доплату до пенсій, призначених або перерахованих відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у тому числі до пенсій, що виплачуються згідно з пунктом 4 розділу XV «Прикінцеві положення» цього закону), у розмірі до 30 гривень особам, розмір пенсії яких (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність. Після встановлення цієї доплати розмір пенсії (з урахуванням зазначених доплат і підвищень) не може перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність. Виплата цієї доплати здійснюється за рахунок коштів, з

яких виплачується пенсія.

Починаючи з 1 вересня 2004 р., відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2004 р. № 1215 «Про підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян» до отримуваних пенсіонерами розмірів пенсійних виплат, якщо їх щомісячний розмір з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги, пенсій за особливі заслуги перед Україною, сум індексації та інших доплат до пенсій не досягає прожиткового мінімуму, встановленого на 2004 рік для осіб, які втратили працездатність, встановлюється щомісячна державна адресна допомога до пенсії (дотація), розмір якої визначається в сумі, якої не вистачає до зазначеного прожиткового мінімуму. Особам, які отримують соціальні пенсії за віком, зазначена допомога не здійснюється, а особам, пенсії яким призначені за наявності страхового стажу, меншого ніж передбачено для призначення мінімального розміру пенсії за віком (відповідно для чоловіків – 25, жінок – 20 років), та пенсії по інвалідності III групи, розмір допомоги не може перевищувати 152 грн.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.10.2004 № 1415 «Про доповнення пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2004 р. № 1215» зазначена допомога встановлюється без урахування пенсії, призначеної відповідно до Закону України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною», інвалідам війни, учасникам бойових дій, учасникам війни, членам сімей загиблих (тих, які пропали безвісти) військовослужбовців, партизанів та іншим особам, зазначеним у статті 10 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» з 1 листопада 2004 р., а іншим категоріям пенсіонерів – з 1 січня 2005 р.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 20 листопада 2003 р. N 1783

Київ

Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 312 від 11.03.2004
N 996 від 04.08.2004)
(наводиться без додатків, які можна подивитися
у коментарі до ст. 44)*

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Пенсійному фонду під час призначення та перерахунку пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" застосовувати для визначення середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), визначені Державним комітетом статистики показники за період з 1958 по 2002 рік згідно з додатками 1 і 2.

2. Погодитися з пропозицією Державного комітету статистики та Пенсійного фонду щодо застосування під час перерахунку пенсій відповідно до статті 43 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" показника середньої заробітної плати за 2002 рік на рівні 306,45 гривні.

3. Державному комітетові статистики, Міністерству праці та соціальної політики, Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції, Пенсійному фонду розробити і до 1 січня 2004 р. затвердити методичку визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

4. Збільшити на 12 відсотків розмір трудових пенсій (з урахуванням цільової грошової допомоги), призначених відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення" (крім пенсій по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання та пенсій у зв'язку з втратою годувальника з цих же причин), особам, які не одержали право на підвищення розміру пенсій після їх перерахунку відповідно до статті 43 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Особам, які одержали право на підвищення розміру пенсій після їх

перерахунку відповідно до статті 43 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", зазначене підвищення здійснюється не менш як на 12 відсотків.

4-1. При призначенні пенсій відповідно до частини другої статті 27 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" застосовуються мінімальний та максимальний розміри пенсій (з урахуванням цільової грошової допомоги), що встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2003 р. N 544 "Про підвищення розмірів трудових пенсій" (Офіційний вісник України, 2003 р., N 16, ст. 709), збільшені на 12 відсотків.

5. Підвищення розміру трудових пенсій згідно з цією постановою проводиться без урахування передбачених законодавством надбавок, підвищень, додаткових пенсій, сум індексації та не застосовується для визначення розмірів соціальних пенсій, надбавок, підвищень та інших доплат до пенсій.

7. Ця постанова набирає чинності з 1 січня 2004 року.

Прем'єр-міністр України
Інд. 26

В.ЯНУКОВИЧ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 24 липня 2004 р. N 943

Київ

Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 1160 від 08.09.2004
N 1215 від 18.09.2004)

З метою поступового наближення розмірів пенсій до рівня прожиткового мінімуму Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Установити з 1 серпня 2004 р. доплату до пенсій, призначених

або перерахованих відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (у тому числі до пенсій, що виплачуються згідно з пунктом 4 розділу XV "Прикінцеві положення" зазначеного Закону), у розмірі до 30 гривень особам, розмір пенсії яких (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною) не досягає прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

Розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною) після встановлення доплати, передбаченої абзацом першим цього пункту, не може перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

2. У разі коли після встановлення доплати, передбаченої пунктом 1 цієї постанови, розмір пенсії особи (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною) збільшився внаслідок перерахунку, підвищення відповідних виплат згідно із законодавчими актами, встановлення інших надбавок, підвищень, додаткових пенсій, пенсій за особливі заслуги перед Україною, до розміру прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, виплата доплати до пенсії припиняється з місяця, що настає за тим, у якому відбулося таке збільшення.

Якщо внаслідок настання обставин, зазначених в абзаці першому цього пункту, розмір пенсії збільшився, але є меншим за рівень прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, на суму до 30 гривень, доплата до пенсії здійснюється до прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

3. Виплата доплати до пенсій, передбаченої у пункті 1 цієї постанови, здійснюється за рахунок коштів, з яких виплачується пенсія.

4. Міністерству фінансів у двотижневий строк подати Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо збільшення видатків Державного бюджету України на 2004 рік на розмежування джерел фінансування пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, у сумі 275701,8 тис. гривень.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 26

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 18 вересня 2004 р. N 1215

Київ

Про підвищення рівня пенсійного забезпечення

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
N 1415 від 27.10.2004)*

(наводиться без додатків)

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Установити, що у разі коли щомісячний розмір пенсійних виплат (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною, сум індексації та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), крім соціальних пенсій за віком, не досягає прожиткового мінімуму, встановленого на 2004 рік для осіб, які втратили працездатність, таким особам надається щомісячна державна адресна допомога до пенсії (дотація) у сумі, що не вистачає до зазначеного прожиткового мінімуму. Для одержувачів пенсій за віком, призначених за наявності страхового стажу менше тривалості, передбаченої для призначення мінімального розміру пенсій за віком, та пенсій по інвалідності III групи, розмір зазначеної допомоги не може перевищувати 152 гривні.

Передбачена абзацом першим цього пункту допомога для досягнення рівня прожиткового мінімуму, визначеного на 2004 рік для осіб, які втратили працездатність, встановлюється без урахування пенсії відповідно до Закону України "Про пенсії за особливі заслуги перед Україною":

з 1 листопада 2004 р. - інвалідам війни, учасникам бойових дій, учасникам війни, членам сімей загиблих (тих, які пропали безвісти) військовослужбовців, партизанів та іншим особам, зазначеним у статті

10 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

з 1 січня 2005 р. - іншим категоріям пенсіонерів.

2. Затвердити Механізм перерахування коштів, які спрямовуються на виплату щомісячної державної адресної допомоги до пенсії (дотації), що додається.

3. Забезпечити з 1 вересня 2004 р. виплату допомоги, передбаченої пунктом 1 цієї постанови, одержувачам соціальної пенсії по інвалідності з дитинства та дітям-інвалідам, які до прийняття цієї постанови одержували державну соціальну допомогу відповідно до Закону України "Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам", з урахуванням одержаних виплат.

4. Виплата щомісячної державної адресної допомоги до пенсії (дотації), передбаченої пунктом 1 цієї постанови, здійснюється починаючи з вересня 2004 р. за рахунок коштів Пенсійного фонду України та державного бюджету.

У разі недостатності на зазначену мету коштів Пенсійного фонду України і коштів на пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу виплати провадяться у порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. N 1111 "Про затвердження Порядку спрямування надходжень від приватизації державного майна понад обсяги, визначені статтею 26 Закону України "Про Державний бюджет України на 2004 рік", з дотриманням Механізму, затвердженого цією постановою.

5. Міністерству фінансів у разі недостатності коштів Пенсійного фонду України у наступних бюджетних періодах передбачати в установленому порядку видатки на цю мету в проектах Державного бюджету України.

6. Установити, що у 2004 році розмір щомісячної державної адресної допомоги до пенсії (дотації) не враховується під час призначення населенню житлових субсидій.

7. Визнати таким, що втратив чинність, пункт 3-1 постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2004 р. N 943 "Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян" (Офіційний вісник України, 2004 р., N 30, ст. 2008) - із доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2004 р. N 1160.

Прем'єр-міністр України
Інд.

В.ЯНУКОВИЧ

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни

(із змінами, внесеними Законом України від 18.11.2004 № 2192-IV)

*Цей Закон спрямований на поліпшення матеріального становища
учасників бойових дій та інвалідів війни.*

*Стаття 1. Кабінету Міністрів України, починаючи з 1 травня
2004 року, передбачати щомісячну виплату цільової грошової допомоги на
прожиття:*

інвалідам війни I групи у розмірі 70 гривень;

*інвалідам війни II і III груп у розмірі 50 гривень, учасникам
бойових дій у розмірі 40 гривень, незалежно від розміру пенсій та
надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги та
пенсії за особливі заслуги перед Україною.*

*Стаття 2. Виплата цільової грошової допомоги здійснюється за
рахунок коштів, з яких виплачується пенсія.*

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ, 16 березня 2004 року
№ 1603-IV

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 12 жовтня 2002 р. № 1532

Київ

**Про виплату державної допомоги особам,
яким виповнилося 100 і більше років**

На виконання доручення Президента України Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Установити, що особам, яким виповнилося 100 і більше років, у разі коли їх місячний розмір пенсії (з урахуванням всіх виплат до неї) не досягає визначеного законом прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, з 1 жовтня 2002 р. надається державна допомога (далі - допомога), розмір якої визначається як різниця між зазначеним прожитковим мінімумом та розміром пенсії (з урахуванням всіх виплат до неї).

Призначення допомоги проводять органи, які призначають пенсії. Виплата допомоги проводиться за рахунок коштів державного бюджету.

У разі збільшення прожиткового мінімуму, визначеного для осіб, які втратили працездатність, органи, що призначають пенсії, проводять перерахунок допомоги з дня встановлення нового розміру прожиткового мінімуму.

2. Міністерству фінансів, Міністерству праці та соціальної політики:

вирішити в установленому порядку питання щодо фінансування допомоги в поточному році;

під час доопрацювання проекту Закону України "Про Державний бюджет на 2003 рік" врахувати видатки на 2003 рік для виплати допомоги.

3. Міністерству праці та соціальної політики, Пенсійному фонду, Міністерству фінансів затвердити до 1 листопада 2002 р. порядок фінансування витрат на виплату допомоги, погодивши його з іншими органами, які призначають пенсії.

Прем'єр-міністр України
Інд. 26

А.КІНАХ

Стаття 7. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється за принципами:

законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності;

права на добровільну участь у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування осіб, які відповідно до цього Закону не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;

заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію;

рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу);

солідарності та субсидування в солідарній системі;

фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів;

спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду для здійснення оплати договорів страхування довічної пенсії і одноразової виплати залежно від розмірів накопичень застрахованої особи з урахуванням інвестиційного доходу;

державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених цим Законом;

організації управління Пенсійним фондом на основі паритетності представників від застрахованих осіб, роботодавців та

держави і на засадах гласності, прозорості та доступності його діяльності;

обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних з виплатою пенсій та наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим Законом;

цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм цього Закону, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків.

2. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Кожна галузь права визначає свої принципи відповідно до тих відносин, які вона регулює. Система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування також має свої чітко визначені засади, тобто закріплені в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» основоположні принципи, вихідні положення, які становлять сутність пенсійного права.

Принцип законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування реалізує закріплений статтею 8 Конституції України принцип верховенства права.

Принцип обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, знаходить своє відображення у відповідних пунктах статті 11 зазначеного закону, якою визначено осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, та статті 13 цього ж закону, якою визначаються підстави та порядок припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Поряд з цим особи, які не підлягають пенсійному страхуванню, мають право на добровільну участь у цій системі, порядок реалізації якого та особи, які можуть брати участь у ній, визначені статтею 12 зазначеного закону.

Принцип обов'язковості пенсійного страхування прямо пов'язаний з наступним принципом – заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію, оскільки кожен громадянин повинен усвідомлювати той факт, що тільки від нього залежить, яку пенсію в майбутньому він отримуватиме. На відміну від раніше існуючої пенсійної системи Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” не передбачає обмеження максимального розміру пенсій, забезпечує його залежність від заробітку, з якого сплачувалися страхові внески та тривалості їх сплати (страхового стажу). Це, в свою чергу, забезпечує диференціацію розмірів пенсій залежно від індивідуального трудового внеску застрахованої особи.

Принцип рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат і виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування є втіленням у пенсійній системі принципу рівності, закріпленого статтею 24 Конституції України, – необхідність застосування однакових стандартів прав і обов'язків до всіх осіб без винятку. Це означає, що кожний громадянин України має і може користуватися на рівних підставах з іншими громадянами всім обсягом конституційних прав і свобод без дискримінації з боку держави або інших осіб з будь-яких мотивів.

При визначенні права на виплати із страхової пенсійної системи Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” передбачає для всіх громадян, незалежно від їх соціального, майнового статусу, інших індивідуальних особливостей застосування єдиних критеріїв - настання страхового випадку (досягнення пенсійного віку, інвалідність, втрата годувальника); наявність страхового стажу та його тривалість; розмір заробітку, з якого сплачувались страхові внески. Так само Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” встановлює для всіх застрахованих осіб, зокрема, обов'язок по сплаті страхових внесків. З набранням чинності цим Законом фінансування всіх пенсійних виплат, право на які пов'язано з особливостями умов праці, особистими заслугами одержувача (види пенсій, про які докладно йшлося у матеріалах до статті 4), виведено за межі страхової пенсійної системи. Це також реалізує принцип рівноправності застрахованих осіб.

Принцип солідарності та субсидування в солідарній системі полягає в тому, що працездатне покоління громадян, сплачуючи страхові

внески, формує фінансові ресурси, які відразу спрямовуються на виплату пенсій особам, які досягли встановленого законом пенсійного віку або які визнані інвалідами, та особам, яким призначені пенсії у зв'язку із втратою годувальника. У свою чергу, коли працездатні громадяни стануть одержувачами пенсійних виплат, ці виплати фінансуватимуться їм за рахунок майбутнього покоління працівників.

Кошти пенсійного забезпечення формуються як за рахунок страхових внесків, коштів державного бюджету, коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та інших джерел, визначених статтею 72 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка реалізує закріплений цим законом принцип обов'язковості фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів.

Принцип спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду для здійснення оплати договорів страхування довічної пенсії та одноразової виплати залежно від розмірів накопичень застрахованої особи з урахуванням інвестиційного доходу закріплює дворівневість обов'язкової страхової пенсійної системи та загальні положення щодо функціонування обов'язкової накопичувальної системи, в якій частина обов'язкових внесків до пенсійної системи накопичуватиметься в єдиному Накопичувальному фонді і обліковуватиметься на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян, які (та на користь яких) сплачуватимуть такі внески.

Відповідно до статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Принцип відповідальності держави за свою діяльність перед людиною закріплений у формі загального положення, конкретизується як в інших нормах Конституції, так і в нормах Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». У системі загальнообов'язкового пенсійного страхування цей принцип втілюється шляхом надання державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених зазначеним законом.

Розглядаючи новелу у побудові відносин у пенсійному страхуванні, варто проаналізувати весь зміст Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», після чого стає зрозумілим, що, наприклад, роботодавець зобов'язаний сплачувати страхові внески і нести відповідальність перш за все через усвідомлення необхідності виконання цього обов'язку. Держава не примушує його до цього, а є гарантом дотримання прав і законних інтересів застрахованих осіб і в разі необхідності вживає заходів для усунення порушень, маючи для цього в своїх руках відповідні інструменти. Державою гарантується своєчасність і повнота виплат із солідарної пенсійної системи. Вона також створює умови для функціонування загальнообов'язкової накопичувальної системи і гарантує дотримання законодавства з метою захисту майнових прав і законних інтересів застрахованих осіб щодо пенсійних активів, які обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, створює умови для функціонування страхових організацій, яким відповідно до законодавства дозволено займатися страхуванням життя і здійснювати виплату довічних пенсій на території України; а також гарантує дотримання цими страховими організаціями законодавства з метою захисту майнових прав і законних інтересів осіб, які отримують довічні пенсії відповідно до зазначеного закону.

Законом реалізується також встановлений відповідно до Основ законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування порядок управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, яке здійснюють фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування, що є некомерційними самоврядними організаціями. Управління цими фондами здійснюється на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців як сторін соціального партнерства, представлених в органах управління відповідними фондами.

Принципи обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних з виплатою пенсій і наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», і цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є логічним продовженням принципу державних гарантій реалізації прав учасників пенсійної системи і реалізуються передбаченими цим законом обмеженнями щодо напрямів використання

пенсійних коштів (стаття 73 зазначеного закону), порядком і способами реалізації прав суб'єктів, що здійснюють управління коштами або використовують їх (Пенсійний фонд, організації, які здійснюють виплату і доставку пенсій, банки) та відповідальністю за порушення в цій сфері (стаття 106 зазначеного закону).

Передбачені Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» санкції, заходи впливу спрямовані, у першу чергу, не на покарання, а на виправлення порушень. Усе це, а також чітке визначення органів, які здійснюють регулювання та нагляд у системі, меж нагляду та повноважень на застосування заходів впливу у разі виявлення порушень (статті 106–112 зазначеного закону) має максимально захистити права громадян, інтереси страхувальників і держави, реалізуючи принцип відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм зазначеного закону, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків.

Стаття 8. Право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг

1. Право на отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи мають:

1) громадяни України, які застраховані згідно із цим Законом та досягли встановленого цим Законом пенсійного віку чи визнані інвалідами в установленому законодавством порядку і мають необхідний для призначення відповідного виду пенсії страховий стаж, а в разі смерті цих осіб – члени їхніх сімей, зазначені у статті 36 цього Закону, та інші особи, передбачені цим Законом;

2) особи, яким до дня набрання чинності цим Законом була призначена пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (крім соціальних пенсій) або була призначена пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) за іншими законодавчими актами, але вони мали право на призначення пенсії за Законом України «Про пенсійне забезпечення» – за умови, якщо вони не отримують пенсію (щомісячне довічне грошове утримання) з інших джерел, а також у випадках, передбачених цим Законом, – члени їхніх сімей.

2. Право на отримання довічної пенсії та одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду мають застраховані особи і члени їхніх сімей та/або спадкоємці на умовах та в порядку, визначених цим Законом.

3. Особи, які не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, але добровільно сплачували страхові внески в порядку та розмірах, встановлених цим Законом, до солідарної системи та/або накопичувальної системи пенсійного страхування, мають право на умовах, визначених цим Законом, на отримання пенсії і соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду та/або отримання довічної пенсії чи одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду.

4. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування нарівні з громадянами України на умовах та в порядку, передбачених цим Законом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Пенсійна правоздатність (здатність громадян набувати суб'єктивного права на пенсію і володіти ним, вступати в конкретні пенсійні правовідносини) виникає з моменту появи об'єктивних підстав для пенсійного забезпечення: досягнення певного віку за наявності необхідного стажу роботи, інвалідність, втрата годувальника.

Усі громадяни мають рівну пенсійну правоздатність, проте їхнє суб'єктивне право на пенсійне забезпечення зумовлене конкретними життєвими обставинами: різна тривалість страхового стажу, розміру отриманого заробітку тощо.

До кола осіб, які мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг, Законом «Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» віднесено і осіб, яким до дня набуття чинності цим Законом була призначена пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (крім соціальних пенсій) або була призначена пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) за іншими законодавчими актами, але вони мали право на призначення пенсії за Законом України «Про пенсійне забезпечення». За умови що вони не отримують пенсію чи

зазначене щомісячне довічне грошове утримання з інших джерел, такі особи набувають права на призначення їм пенсії за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

Коментована стаття закріплює та розвиває норми Конституції України щодо права громадян на забезпечення у старості та інвалідності, а також щодо проголошеного статтею 26 Конституції принципу рівності прав та обов’язків іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, і прав та обов’язків громадян України, за винятком випадків, встановлених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Суб’єктами пенсійних правовідносин можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які займалися певним видом діяльності і застраховані в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування або беруть добровільну участь у цій системі – і в солідарній, і в обов’язковій накопичувальній. До суб’єктів пенсійних правовідносин належать також члени їхніх сімей.

Особливості пенсійної правоздатності іноземців та осіб без громадянства визначаються як Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, так і особливістю їх правового статусу, який визначено Законами України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” та “Про біженців”.

Витяг із Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»

Стаття 1. Визначення термінів

Іноземець – особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Паспортний документ – національний паспорт або документ, який його замінює.

Стаття 2. Засади правового статусу іноземців та осіб без громадянства

Іноземці та особи без громадянства мають ті ж права і свободи та виконують ті ж обов’язки, що і громадяни України, якщо інше не

передбачено Конституцією, цим та іншими законами України, а також міжнародними договорами України.

Іноземці та особи без громадянства є рівними перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, інших обставин.

Якщо іноземною державою встановлено обмеження щодо реалізації прав і свобод громадянами України, Кабінет Міністрів України може прийняти рішення про встановлення відповідного порядку реалізації прав і свобод громадянами цієї держави на території України. Це рішення набирає чинності після його опублікування. Воно може бути скасовано, якщо відпадуть підстави, за яких воно було прийнято.

Здійснення іноземцями та особами без громадянства своїх прав і свобод не повинно завдавати шкоди національним інтересам України, правам, свободам і законним інтересам її громадян та інших осіб, які проживають в Україні.

Іноземці та особи без громадянства зобов'язані поважати та дотримувати Конституції і законів України, шанувати традиції та звичаї народу України.

Стаття 3. Імміграція і тимчасове перебування іноземців та осіб без громадянства

Іноземці та особи без громадянства можуть у встановленому порядку іммігрувати в Україну на постійне проживання або прибути для працевлаштування на визначений термін, а також тимчасово перебувати на її території.

Іноземці та особи без громадянства, які іммігрували на постійне проживання або прибули для тимчасового працевлаштування, отримують посвідки відповідно на постійне або тимчасове проживання.

Порядок видачі дозволу на імміграцію, а також посвідки на постійне проживання та вирішення інших питань, пов'язаних з імміграцією іноземців та осіб без громадянства, визначається Законом України про імміграцію.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на іншій законній підставі, вважаються такими, що тимчасово перебувають в Україні. Вони зобов'язані в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, зареєструвати свої паспортні документи,

і виїхати з України після закінчення відповідного терміну перебування.

Якщо іноземці та особи без громадянства, які тимчасово перебувають в Україні, змінюють місце проживання, вони зобов'язані повідомити про це органи внутрішніх справ, у яких зареєстровано їх паспортні документи.

Стаття 5. Надання статусу біженця

Відповідно до Закону України «Про біженців» іноземцям та особам без громадянства може надаватися статус біженця в Україні.

Стаття 11. Право на соціальний захист

Іноземці та особи без громадянства мають право на соціальний захист, в тому числі на одержання пенсії та інших видів соціальної допомоги відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

У разі, коли для призначення пенсії потрібен певний стаж роботи, іноземцю та особі без громадянства на підставах і в порядку, встановлених законодавством України і міжнародними договорами України, може зараховуватися стаж роботи за кордоном.

Стаття 21. Оподаткування іноземців та осіб без громадянства

Іноземці та особи без громадянства обкладаються податками і зборами відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Стаття 29. Підстави відповідальності за правопорушення

Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочин, адміністративні або інші правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах.

Витяг з Закону України «Про біженців»

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок

цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни, або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань;

країна громадянської належності – країна, громадянином (підданим) якої особа є. За умови, коли особа має понад одне громадянство, вона не вважається такою, що не має захисту країни своєї громадянської належності, якщо без будь-якої поважної причини, що випливає з обґрунтованих побоювань, вона не скористалася захистом однієї з країн, громадянином (підданим) якої вона є;

країна постійного проживання особи без громадянства – країна, в якій особа без громадянства постійно проживала до прибуття в Україну;

країна походження біженця – країна громадянської належності для іноземця або країна постійного проживання для особи без громадянства, стосовно яких у таких осіб існують обґрунтовані побоювання стати жертвами переслідувань за ознаками, визначеними в абзаці другому статті 1 цього Закону;

третя безпечна країна – країна, в якій особа перебувала до прибуття в Україну, за винятком випадків транзитного проїзду через територію такої країни, і могла звернутися з клопотанням про визнання біженцем чи отримання притулку, оскільки така країна:

дотримується міжнародних стандартів з прав людини у сфері притулку, які встановлені міжнародно-правовими актами універсального та регіонального характеру, включаючи норми про заборону тортур, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання;

дотримується міжнародних принципів стосовно захисту біженців, які передбачені Конвенцією про статус біженців 1951 року та Протоколу про статус біженців 1967 року, враховуючи принцип невислання;

має національне законодавство у сфері притулку та біженців, і її відповідні державні органи визначають статус біженця та надають притулок;

забезпечить особі ефективний захист проти вислання і можливість звертатися за притулком та користуватися ним;

погоджується прийняти особу і забезпечити їй доступ до процедури визначення статусу біженця чи надання притулку;

члени сім'ї біженця – чоловік (дружина), діти, яким не виповнилося вісімнадцять років, непрацездатні батьки та інші особи, які перебувають під опікою чи піклуванням біженця;

законні представники неповнолітньої особи, яка не досягла вісімнадцяти років, – батьки, усиновителі, дід чи баба, повнолітні брат чи сестра, опікуни чи піклувальники, призначені такими до прибуття в Україну, інші повнолітні особи, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження біженця взяли на себе відповідальність за виховання дітей;

законні представники дитини, розлученої з сім'єю, – орган опіки і піклування, батьки-вихователі, опікуни чи піклувальники, призначені відповідно до законодавства України, представник дитячого будинку чи школи-інтернату, іншого дитячого закладу, де дитина перебуває на вихованні;

дитина, розлучена з сім'єю, – особа віком до вісімнадцяти років, яка прибуває чи прибула на територію України без супроводу батьків чи одного з них, діда чи баби, повнолітніх брата чи сестри, або опікуна чи піклувальника, призначених відповідно до законодавства країни походження біженців, або інших повнолітніх осіб, які до прибуття в Україну добровільно чи в силу звичаю країни походження біженця взяли на себе відповідальність за виховання дитини;

законні представники недієздатної особи – опікуни;

посвідчення біженця – паспортний документ, який посвідчує особу його власника та підтверджує факт надання йому в Україні статусу біженця і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України;

пункт тимчасового розміщення біженців – місце тимчасового розміщення осіб, які подали заяву про надання статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано в Україні статус біженця;

ідентифікація особи – заходи, пов'язані з встановленням органами виконавчої влади особи заявника, який звернувся із заявою про надання

йому статусу біженця в Україні і не має документів, що посвідчують його особу, або такі документи підроблені або фальшиві;

довідка про подання особою заяви про надання їй статусу біженця – документ, що засвідчує законність перебування особи на території України на період чинності довідки і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України;

довідка про особу, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця – документ, що засвідчує законність перебування особи на території України на період чинності довідки і є дійсним для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України;

довідка про прийняття скарги до розгляду – документ, який засвідчує законність перебування особи на території України на період розгляду скарг про відмову у прийнятті заяви про надання статусу біженця або про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця в Україні і є дійсним для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України;

довідка про звернення до суду – документ, який засвідчує законність перебування особи на території України на період оскарження в судовому порядку рішень про відмову у прийнятті заяви про надання статусу біженця, про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, про відмову в наданні статусу біженця, про втрату статусу біженця, про позбавлення статусу біженця і є дійсним для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України.

Стаття 2. Законодавство про біженців

Питання, пов'язані з біженцями, регулюються Конституцією України, цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються правила міжнародного

договору.

Стаття 5. Повноваження Кабінету Міністрів України

Кабінет Міністрів України:

визначає у проекті Державного бюджету України обсяги фінансування заходів, які здійснюються на виконання цього Закону;

затверджує положення про посвідчення біженця, про проїзний документ біженця для виїзду за кордон та інші необхідні документи;

затверджує порядок працевлаштування, навчання, надання медичної допомоги особам, щодо яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, порядок виплати особам, яким надано статус біженців, грошової допомоги, пенсії, інших видів соціального забезпечення;

встановлює порядок видачі в'їзних віз членам сім'ї осіб, яким надано в Україні статус біженців.

Стаття 6. Повноваження спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах міграції

До компетенції спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах міграції належить:

прийняття рішень про надання, втрату і позбавлення статусу біженця;

координація взаємодії інших органів виконавчої влади з питань, що стосуються біженців;

розроблення і затвердження зразків довідок про подання особою заяви про надання статусу біженця, про особу, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця, про прийняття скарги до розгляду, про звернення до суду та переліку документів і їх зразків, необхідних для вирішення питання про надання, втрату і позбавлення статусу біженця;

розгляд скарг на рішення органів міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі про відмову у прийнятті заяви про надання статусу біженця та про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та скасування цих рішень, якщо вони були прийняті з порушенням законодавства про біженців;

видача довідок про прийняття скарги до розгляду та про

звернення до суду;

ведення централізованого обліку та створення централізованої інформаційної системи про осіб, які подали заяви про надання статусу біженців;

збір та аналіз інформації щодо наявності у країнах походження біженців умов, зазначених у абзаці другому статті 1 цього Закону;

створення та утримання пунктів тимчасового розміщення біженців;

підготовка до розгляду Кабінетом Міністрів України пропозицій про визначення обсягів фінансування заходів, які здійснюються на виконання цього Закону;

контроль за виконанням цього Закону.

Стаття 7. Повноваження органів міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі

Органи міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі підпорядковуються спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у справах міграції.

До компетенції органів належить:

прийняття заяв від іноземців та осіб без громадянства про надання їм статусу біженця у порядку, передбаченому цим Законом;

сприяння у влаштуванні у відповідні дитячі заклади чи сім'ї дітей, розлучених з сім'єю;

сприяння дітям, розлученим з сім'єю, у розшуку батьків або інших законних представників неповнолітньої особи;

прийняття рішень про оформлення документів для вирішення питання щодо надання, втрати або позбавлення статусу біженця;

розгляд заяв про надання статусу біженця та підготовка письмового висновку щодо надання або відмови у наданні статусу біженця;

видача довідок про подання особою заяви про надання їй статусу біженця; про особу, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їй статусу біженця; про звернення до суду;

видача посвідчень та проїзних документів для виїзду за кордон

особам, яким надано статус біженця;

перереєстрація осіб, яким надано статус біженця;

визначення місць для тимчасового проживання осіб, які подали заяви про надання статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця, та направлення їх у пункти тимчасового розміщення біженців;

прийняття рішення про надання грошової допомоги особам, яким надано статус біженця;

сприяння у працевлаштуванні особам, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано такий статус;

сприяння в отриманні особами, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця та яким надано статус біженця, соціально-побутових і медичних послуг;

ведення обліку та особових справ осіб, які звернулися із заявами про надання їм статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано статус біженця;

вирішення інших питань, віднесених законодавством до їхньої компетенції.

Стаття 8. Повноваження інших органів виконавчої влади

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах охорони державного кордону організовує прийняття заяв про надання статусу біженця від осіб, затриманих за незаконне перетинання державного кордону або спробу такого перетинання з наміром набути статус біженця, та передає такі заяви до органів міграційної служби, а у разі звернення до нього осіб, які на законних підставах прибули в Україну з наміром набути статус біженця, роз'яснює їм порядок подання заяви про надання статусу біженців та інформує про місцезнаходження органів міграційної служби.

Служба безпеки України та її органи на місцях при зверненні органів міграційної служби у межах своєї компетенції вживають заходів до виявлення серед осіб, які подали заяви про надання їм статусу

біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, таких, яким статус біженця не надається відповідно до абзаців другого, третього і четвертого статті 10 цього Закону.

Міністерство внутрішніх справ України та його органи на місцях при зверненні органів міграційної служби у межах своєї компетенції вживають заходів до виявлення серед осіб, які подали заяви про надання їм статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, таких, яким статус біженця не надається відповідно до абзаців другого, третього і четвертого статті 10 цього Закону, до ідентифікації осіб, які порушили клопотання про надання їм статусу біженця. У разі звернення до органу внутрішніх справ осіб, які з наміром набути статус біженця незаконно перетнули державний кордон і перебувають на території України, цей орган приймає заяви про надання статусу біженця і передає їх до органу міграційної служби, а у випадку звернення до нього осіб, які перебувають в Україні на законних підставах і мають намір набути статус біженця, роз'яснює їм порядок подання заяви про надання статусу біженця та інформує про місцезнаходження органів міграційної служби.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань громадянства та реєстрації фізичних осіб та його органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі реєструють осіб, які подали заяви про надання їм статусу біженця, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця, яким надано такий статус та які оскаржили рішення щодо статусу біженця.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань праці та соціальної політики, його органи на місцях по можливості надають особам, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання їм статусу біженця та яким надано такий статус, допомогу у працевлаштуванні, забезпечують призначення особам, яким надано статус біженця, грошової допомоги, пенсії, інших видів соціального забезпечення.

Міністерство закордонних справ України, дипломатичні представництва і консульські установи України за кордоном беруть участь у підготовці документів та вносять в установленому порядку

пропозиції Кабінету Міністрів України щодо укладення міжнародних договорів з питань, пов'язаних із захистом соціальних, економічних та інших прав і інтересів біженців, у тому числі з компенсацією збитків, завданих біженцям, витратами на їх приймання та облаштування; надають спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у справах міграції інформацію про становище в країнах походження біженців; у разі потреби вживають заходів до возз'єднання на території України або поза її межами сімей осіб, яким надано статус біженця, видають в'їзні візи членам сім'ї осіб, яким надано статус біженця в Україні; сприяють добровільному поверненню біженців в країну їх походження чи переселенню у держави, які погоджуються надати їм притулок. Міністерство закордонних справ України здійснює загальний нагляд за виконанням міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у сфері захисту біженців.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері охорони здоров'я, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації при зверненні органів міграційної служби забезпечують обов'язкове медичне обстеження, у разі необхідності – лікування осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано такий статус.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у галузі освіти, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації сприяють задоволенню освітніх потреб осіб, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця та яким надано такий статус.

Органи опіки та піклування є законними представниками дітей, розлучених з сім'ями. Вони вживають заходів для тимчасового влаштування у відповідні дитячі заклади або сім'ї дітей, розлучених з сім'ями; встановлення опіки чи піклування над такими дітьми; беруть участь у процедурі надання дитині, розлученій з сім'єю, статусу біженця; сприяють дітям, розлученим з сім'ями, у реалізації їхніх прав.

Стаття 18. Права та обов'язки особи, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця

Особа, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, має право на:

тимчасове працевлаштування, навчання, медичну допомогу у порядку, встановленому законодавством України;

проживання у родичів, у готелі, піднайом житлового приміщення або користування житлом, наданим у пункті тимчасового розміщення біженців;

правову допомогу.

Особа, стосовно якої прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо надання статусу біженця, зобов'язана:

подати до відповідного органу міграційної служби відомості, необхідні для вирішення питання щодо надання статусу біженця;

у разі одержання направлення органу міграційної служби відбутися до визначеного місця тимчасового проживання і протягом трьох робочих днів зареєструватися у відповідному органі спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань громадянства та реєстрації фізичних осіб;

проходити медичне обстеження на вимогу органів міграційної служби;

з'являтися до відповідного органу міграційної служби у визначений ним строк;

повідомляти органу міграційної служби, до якого було подано заяву, про свої виїзди за межі території адміністративно-територіальної одиниці України, на яку поширюються повноваження цього органу.

Стаття 19. Правовий статус осіб, яким надано статус біженця в Україні

Особи, яким надано статус біженця в Україні, є іноземцями чи особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах. Такі особи користуються тими ж правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, встановленими Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 20. Права особи, якій надано статус біженця

Особа, якій надано статус біженця, має рівні з громадянами України права на:

пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;

працю;

підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування;

відпочинок;

освіту;

свободу світогляду і віросповідання;

направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів;

володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб;

звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

правову допомогу.

Особа, якій надано статус біженця в Україні, має рівні з громадянами України права у шлюбних та сімейних відносинах.

Особа, якій надано статус біженця в Україні, має право на одержання грошової допомоги, пенсії та інших видів соціального забезпечення в порядку, встановленому законодавством України, та користування житлом, наданим у місці проживання.

Особа, якій надано статус біженця в Україні, користується іншими правами і свободами, які передбачені Конституцією та законами України.

Стаття 21. Обов'язки особи, якій надано статус біженця в Україні

Особа, якій надано статус біженця в Україні, зобов'язана:

повідомляти протягом десяти робочих днів органу міграційної служби за місцем проживання про зміни прізвища, складу сім'ї, сімейного стану, місця проживання, набуття громадянства України або іншої держави, надання притулку або дозволу на постійне проживання в іншій державі;

у разі зміни місця проживання і переїзду до адміністративно-територіальної одиниці України, на яку поширюється компетенція іншого органу міграційної служби, знятися з обліку і стати на облік у відповідному органі міграційної служби за новим місцем проживання. Взяття на облік у органі міграційної служби за новим місцем проживання є підставою для реєстрації у відповідному органі спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань громадянства та реєстрації фізичних осіб;

проходити щорічну перереєстрацію у строки, встановлені органом міграційної служби за місцем проживання.

Норми частини 2 та 3 коментованої статті щодо виплат з Накопичувального фонду наберуть чинності після прийняття рішення про створення цього Фонду.

Стаття 9. Види пенсійних виплат і соціальних послуг

1. Відповідно до цього Закону за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- 1) пенсія за віком;**
- 2) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);**
- 3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника.**

2. За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

- 1) довічна пенсія з установленим періодом;**
- 2) довічна обумовлена пенсія;**
- 3) довічна пенсія подружжя;**
- 4) одноразова виплата.**

3. У солідарній системі надаються соціальні послуги за

рахунок коштів Пенсійного фонду.

До соціальних послуг, передбачених цим Законом, належить допомога на поховання пенсіонера.

У порівнянні з чинним раніше законодавством (Законом України «Про пенсійне забезпечення») Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» зберігає види пенсій, що існували, – за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника.

До пенсій по інвалідності, що призначатимуться в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, належать виключно пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання, у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, та інвалідності з дитинства. Пенсійне забезпечення громадян, які стали інвалідами внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, та членів їх сімей у разі втрати годувальника з цих причин здійснюватиметься відповідно до норм Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Витяг з Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”

Стаття 33. Право на страхові виплати у разі смерті потерпілого

У разі смерті потерпілого право на одержання щомісячних страхових виплат (пенсій згідно з підпунктом "д" пункту 1 частини першої статті 21 цього Закону) мають непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після його смерті.

Такими непрацездатними особами є:

1) діти, які не досягли 16 років; діти з 16 до 18 років, які не працюють, або старші за цей вік, але через вади фізичного або

розумового розвитку самі не спроможні заробляти; діти, які є учнями, студентами (курсантами, слухачами, стажистами) денної форми навчання - до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23 років;

2) жінки, які досягли 55 років, і чоловіки, які досягли 60 років, якщо вони не працюють;

3) інваліди - члени сім'ї потерпілого на час інвалідності;

4) неповнолітні діти, на утримання яких померлий виплачував або був зобов'язаний виплачувати аліменти;

5) непрацездатні особи, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право.

Право на одержання страхових виплат у разі смерті потерпілого мають також дружина (чоловік) або один з батьків померлого чи інший член сім'ї, якщо він не працює та доглядає дітей, братів, сестер або онуків потерпілого, які не досягли 8-річного віку.

Пенсія у разі смерті годувальника призначається і виплачується згідно із законодавством.

Стаття 34. Щомісячні страхові виплати та інші витрати на відшкодування шкоди

1. Сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Сума щомісячної страхової виплати не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

У разі коли потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я. Визначені раніше сума щомісячної страхової виплати та пенсія по інвалідності зменшенню не підлягають.

2. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд соціального страхування від нещасних випадків проводить одноразову страхову виплату потерпілому, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за

кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але не вище чотирикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду.

У разі коли при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності, з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, йому провадиться одноразова виплата, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток збільшення ступеня втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження МСЕК.

Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не тільки з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків.

3. Моральна (немайнова) шкода, заподіяна умовами виробництва, яка не спричинила втрати потерпілим професійної працездатності, відшкодовується Фондом соціального страхування від нещасних випадків за заявою потерпілого з викладом характеру заподіяної моральної (немайнової) шкоди та за поданням відповідного висновку медичних органів. Відшкодування здійснюється у вигляді одноразової страхової виплати незалежно від інших видів страхових виплат. Сума страхової виплати за моральну (немайнову) шкоду визначається в судовому порядку. При цьому сума страхової виплати не може перевищувати двохсот розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, незалежно від будь-яких інших страхових виплат.

4. Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, в тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК.

Якщо внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання потерпілий тимчасово втратив працездатність, Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує всі витрати на його лікування.

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку (оподаткованого доходу). При цьому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

Додаткове харчування призначається на конкретно визначений строк за раціоном, який складає дієтолог чи лікар, який лікує, та затверджує МСЕК. Неможливість забезпечення потерпілого додатковим харчуванням у лікувально-профілактичному або реабілітаційному закладі підтверджується довідкою за підписом головного лікаря (директора) цього закладу. В цьому разі компенсація витрат на додаткове харчування здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків на підставі інформації органів державної статистики про середні ціни на продукти харчування у торговельній мережі того місяця, в якому їх придбали.

Витрати на ліки, лікування, протезування (крім протезів з дорогоцінних металів), придбання санаторно-курортних путівок, предметів догляду за потерпілим визначаються на підставі виданих лікарями рецептів, санаторно-курортних карток, довідок або рахунків про їх вартість.

Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і не може бути меншою (на місяць) від:

- 1) розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - на спеціальний медичний догляд (масаж, уколи тощо);
- 2) половини розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - на постійний сторонній догляд;
- 3) чверті розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, - на побутове обслуговування (прибирання, прання білизни тощо).

Витрати на догляд за потерпілим відшкодовуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків незалежно від того, ким вони здійснюються.

Інваліди I групи подають висновок МСЕК тільки для встановлення спеціального медичного догляду.

Якщо встановлено, що потерпілий потребує кількох видів допомоги, оплата провадиться за кожним її видом.

5. Потерпілому, який став інвалідом, періодично, але не рідше одного разу на три роки, а інвалідам I групи щорічно безоплатно за медичним висновком надається путівка для санаторно-курортного лікування; у разі самостійного придбання путівки її вартість компенсує Фонд соціального страхування від нещасних випадків у розмірі, встановленому правлінням Фонду.

Потерпілому, який став інвалідом, компенсуються також витрати на проїзд до місця лікування і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого, Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує витрати на проїзд і житло згідно із законодавством про службові відрядження.

Потерпілому, який став інвалідом та використав щорічну відпустку до одержання путівки у санаторно-курортний заклад, роботодавець надає додаткову відпустку для лікування (включаючи час проїзду) із збереженням на цей час середньомісячного заробітку, який він мав до ушкодження здоров'я, або заробітку, що склався перед відпусткою (за вибором потерпілого).

Щомісячні страхові виплати потерпілому протягом цього часу провадяться на загальних підставах.

6. За наявності у потерпілого відповідно до висновків МСЕК медичних показань для одержання автомобіля Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує вартість придбання автомобіля з ручним керуванням, запасних частин до нього, пального, а також ремонту і технічного обслуговування та навчання керуванню автомобілем у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Згідно з висновком МСЕК Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відшкодувати й інші витрати.

7. У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання розмір одноразової допомоги його сім'ї повинен бути не меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого і, крім того, не меншим за однорічний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого.

8. У разі смерті потерпілого від нещасного випадку або професійного захворювання витрати на його поховання несе Фонд соціального страхування від нещасних випадків згідно з порядком,

визначеним Кабінетом Міністрів України.

9. У разі смерті потерпілого суми страхових виплат особам, які мають на це право, визначаються із середньомісячного заробітку потерпілого за вирахуванням частки, яка припадала на потерпілого та працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати.

У разі смерті потерпілого, який одержував страхові виплати і не працював, розмір відшкодування шкоди особам, зазначеним у статті 33 цього Закону, визначається виходячи із суми щомісячних страхових виплат і пенсії, які одержував потерпілий на день його смерті, з відповідним коригуванням щомісячних страхових виплат згідно із статтею 29 цього Закону. Причинний зв'язок смерті потерпілого з одержаним каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я має підтверджуватися висновками відповідних медичних закладів.

Сума страхових виплат кожній особі, яка має на це право, визначається шляхом ділення частини заробітку потерпілого, що припадає на зазначених осіб, на кількість цих осіб.

Сума страхових виплат непрацездатним особам, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право, визначається в такому порядку:

1) якщо кошти на утримання стягувалися за рішенням суду, страхові виплати визначаються в сумі, призначеній судом;

2) якщо кошти на утримання не стягувалися в судовому порядку, сума страхової виплати встановлюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

У разі коли право на страхові виплати мають одночасно непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого, і непрацездатні особи, які не перебували на його утриманні, спочатку визначається сума страхових виплат особам, які не перебували на утриманні померлого.

Установлена зазначеним особам сума страхових виплат виключається із заробітку годувальника, а потім визначається сума страхових виплат особам, які перебували на утриманні померлого, у порядку, передбаченому абзацами першим та другим цього пункту.

Страхові виплати особам, які втратили годувальника, провадяться в повному розмірі без урахування призначеної їм пенсії у разі втрати годувальника та інших доходів.

10. Середньомісячний заробіток для обчислення суми страхових виплат потерпілому у зв'язку із втраченим ним заробітком (або відповідної його частини) визначається згідно з порядком обчислення середньої заробітної плати для виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

11. При обчисленні середньомісячного заробітку враховуються основна і додаткова заробітна плата, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які включаються до фонду оплати праці і підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян.

12. Середньомісячний заробіток, обчислений у порядку, передбаченому частиною десятою цієї статті, береться для визначення розміру одноразової допомоги потерпілому або членам його сім'ї та особам, які перебували на його утриманні, у разі смерті потерпілого.

13. У разі повторного ушкодження здоров'я середньомісячний заробіток, за бажанням потерпілого, обчислюється за відповідні періоди, що передували першому або повторному ушкодженню здоров'я. Сума страхової виплати в цьому разі визначається згідно із ступенем (у відсотках) втрати професійної працездатності, що встановлюється МСЕК за сукупністю випадків ушкодження здоров'я.

Якщо повторне ушкодження здоров'я працівника настало з вини іншого роботодавця, страхова виплата провадиться на загальних підставах.

14. Якщо на час звернення за страховою виплатою документи про заробіток потерпілого до ушкодження здоров'я не збереглися, сума страхової виплати визначається за діючою на час звернення тарифною ставкою (окладом) за професією (посадою) на підприємстві (в галузі), на якому працював потерпілий, або за відповідною тарифною ставкою (окладом) подібної професії (посади), але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на день виплати. Відсутність документів про заробіток підтверджується довідкою роботодавця або відповідного архіву.

15. У разі ушкодження здоров'я в період виробничого навчання (практики) сума страхової виплати визначається за діючою на підприємстві ставкою (окладом) тієї професії (спеціальності), якій навчався потерпілий, але не нижче найменшого розряду тарифної сітки

відповідної професії.

Якщо у період навчання (практики) потерпілий одержував заробіток, сума страхової виплати визначається, за його згодою, із середньомісячного заробітку за цей період. За бажанням потерпілого сума страхової виплати може бути визначена із середньомісячного заробітку до початку виробничого навчання (практики).

16. Виплата пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання провадиться потерпілому відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення, крім випадків, передбачених пунктом 2 статті 8 та статтею 9 цього Закону.

17. Неповнолітній особі, яка відповідно до статті 9 цього Закону народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання матері під час її вагітності, або особам, зазначеним у пункті 2 статті 8 цього Закону, які стали інвалідами під час відповідних занять або робіт, Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить щомісячні страхові виплати як інвалідам дитинства, а після досягнення ними 16 років - у розмірі середньомісячного заробітку, що склався на території області (міста) проживання цих осіб, але не менше середньомісячного заробітку в країні на день виплати.

18. Індексація суми страхової виплати провадиться відповідно до законодавства.

19. Якщо застрахований одночасно має право на безоплатне або пільгове отримання одних і тих же видів допомоги, забезпечення чи догляду згідно з цим Законом та іншими законами, нормативно-правовими актами, йому надається право вибору відповідного виду допомоги, забезпечення чи догляду за однією з підстав.

З набуттям чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» призначення пенсій особам, які за чинним раніше законодавством мають або набудуть право на пенсію за віком на пільгових умовах або за вислугу років, здійснюватиметься за окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди. До ухвалення відповідного законодавчого акта призначення пенсій цим особам здійснюватиметься у порядку, встановленому Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», з досягненням пенсійного віку та за наявності трудового стажу, визначеного Законом України «Про пенсійне забезпечення».

Витяг з Закону України від 05.11.1991 № 1788-ХІІ “Про пенсійне забезпечення”

“Стаття 12. Умови призначення пенсій за віком

Право на пенсію за віком мають:

чоловіки - після досягнення 60 років і при стажі роботи не менше 25 років;

жінки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 20 років.

Стаття 13. Пенсії за віком на пільгових умовах

На пільгових умовах мають право на пенсію за віком, незалежно від місця останньої роботи:

а) працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, - за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць;

чоловіки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах;

жінки - після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 15 років, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються із зменшенням віку, передбаченого статтею 12 цього Закону, на 1 рік за кожний повний рік такої роботи чоловікам і на 1 рік 4 місяці - жінкам;

б) працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці, - за списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи із шкідливими і важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах

призначаються із зменшенням віку, передбаченого статтею 12 цього Закону, на 1 рік за кожні 2 роки 6 місяців такої роботи чоловікам і за кожні 2 роки такої роботи - жінкам;

в) трактористи-машиністи, безпосередньо зайняті у виробництві сільськогосподарської продукції в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, - чоловіки після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 20 років на зазначеній роботі;

г) жінки, які працюють трактористами-машиністами, машиністами будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин, змонтованих на базі тракторів і екскаваторів, - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі;

д) жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років за умови виконання встановлених норм обслуговування.

Норми обслуговування для цих цілей встановлюються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

е) жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років;

є) робітниці текстильного виробництва, зайняті на верстатах і машинах, - за списком виробництв і професій, затверджуваним у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років;

ж) жінки, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п'ятеро і більше дітей, - незалежно від віку і трудового стажу, в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

з) водії міського пасажирського транспорту (автобусів, тролейбусів, трамваїв) і великовагових автомобілів, зайнятих у технологічному процесі важких і шкідливих виробництв:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи 25 років, в тому числі на зазначеній роботі не менше 12 років 6 місяців;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи 20 років, в тому числі на зазначеній роботі не менше 10 років.

Працівникам інших виробництв, професій та посад дострокові пенсії залежно від умов праці (але не раніш як після досягнення 55 років чоловіками і 50 років жінками) можуть встановлюватися за результатами атестації робочих місць за рахунок коштів підприємств та організацій, призначених на оплату праці, які перераховуються до Пенсійного фонду України на виплату пенсій до досягнення працівником пенсійного віку, передбаченого статтею 12 цього Закону.

Порядок пенсійного забезпечення осіб, які працювали до введення в дію цього Закону на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, передбачених законодавством, що діяло раніше, визначається статтею 100 даного Закону.

Контроль за правильністю застосування списків на пільгове пенсійне забезпечення і якістю проведення атестації робочих місць на підприємствах та в організаціях, підготовка пропозицій щодо вдосконалення цих списків покладаються на органи Державної експертизи умов праці. Положення про органи Державної експертизи умов праці та порядок проведення атестації робочих місць затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Особливості пенсійного забезпечення працівників, зайнятих на підземних і відкритих гірничих роботах та в металургії

Працівники, безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничо-рятувальних частин) по видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт і рудників та в металургії, - за списком робіт і професій, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, мають право на пенсію незалежно від віку, якщо вони були зайняті на цих роботах не менше 25 років, а працівники провідних професій на цих роботах: робітники очисного вибою, прохідники, вибійники на відбійних молотках, машиністи гірничих виймальних машин, сталевари, горнові, агломератники, вальцювальники гарячого прокату, оброблювачі поверхневих дефектів металу (вогневим засобом вручну) на гарячих дільницях, машиністи кранів металургійного виробництва (відділень нагрівальних колодязів та стриперних відділень), - за умови, якщо вони були зайняті на цих роботах не менше 20 років. Такий же порядок пенсійного забезпечення поширюється і на працівників, безпосередньо зайнятих повний робочий день на підземних роботах

(включаючи особовий склад гірничо-рятувальних частин) на шахтах по видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, що реструктуризуються або знаходяться в стадії ліквідації, але не більше 2 років.

При наявності стажу на підземних роботах менше 10 років у чоловіків і менше 7 років 6 місяців у жінок за кожний повний рік цих робіт пенсійний вік, передбачений статтею 12 цього Закону, знижується на 1 рік.

Стаття 15. Пенсії громадянам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи

Умови, норми та порядок пенсійного забезпечення громадян, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, визначаються Законом Української РСР "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" або їм надається право на одержання пенсії на підставах, передбачених цим Законом.

Стаття 16. Пенсії за віком інвалідам, учасникам війни, сім'ям загиблих (померлих) військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ

Військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, а також батьки і дружини (якщо вони не взяли повторний шлюб) військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, мають право на пенсію:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше

20 років.

Стаття 51. Підстави пенсійного забезпечення за вислугу років

Пенсії за вислугу років встановлюються окремим категоріям громадян, зайнятих на роботах, виконання яких призводить до втрати професійної працездатності або придатності до настання віку, що дає право на пенсію за віком.

Стаття 52. Працівники, які мають право на пенсію за вислугу років

Право на пенсію за вислугу років мають:

окремі категорії працівників авіації та льотно-випробного складу;

робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітені;

водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи;

механізатори (докери-механізатори) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах, а також плавсклад морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутріміського сполучення);

працівники експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайняті на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах;

робітники і майстри (у тому числі старші майстри), безпосередньо зайняті на лісозаготівлях і лісоплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання;

деякі категорії артистів театрів та інших театральновидовищних підприємств і колективів відповідно до пункту "ж" статті 55;

працівники освіти, охорони здоров'я, а також соціального забезпечення, які в будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів і спеціальних службах безпосередньо зайняті обслуговуванням пенсіонерів

та інвалідів, відповідно до пункту "е" статті 55;
спортсмени відповідно до пункту "є" статті 55.

Стаття 53. Розміри пенсій за вислугу років

Пенсії за вислугу років (крім пенсій працівникам льотно-випробного складу авіації та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах) призначаються в розмірах, встановлених статтями 19 і 21 цього Закону для пенсій за віком.

Пенсії обчислюються з середньомісячного заробітку (статті 64-67, 69), одержуваного перед припиненням роботи, яка дає право на пенсію за вислугу років (статті 54 і 55), крім пенсій працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах.

Працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах, пенсії обчислюються з середньомісячного заробітку за роботу, що дає право на пенсію за вислугу років (частина перша статті 64 та статті 65, 66, 69), одержуваного перед її припиненням, і призначаються в розмірах, передбачених частинами першою - третьою, шостою статті 19 та статтею 21 цього Закону для пенсій за віком, і не можуть перевищувати 85 процентів заробітку для працівників льотно-випробного складу та 75 процентів заробітку для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах. При цьому розмір пенсії для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, не може перевищувати дві з половиною величини середньої заробітної плати працівників, зайнятих в галузях економіки України, за календарний рік, що передує місяцю, з якого призначається пенсія.

Стаття 54. Окремі категорії працівників авіації і льотно-випробного складу, які мають право на пенсію за вислугу років

Право на пенсію за вислугу років мають такі категорії робітників і службовців авіації, а також льотно-випробного складу, незалежно від відомчої підпорядкованості підприємств, установ і організацій, в яких вони зайняті:

а) працівники льотного і льотно-випробного складу при вислuzі років на цих посадах не менше 25 років у чоловіків і не менше 20 років у жінок.

Зазначені працівники, звільнені від льотної роботи за станом здоров'я (через хворобу), при наявності вислуги років у чоловіків не менше 20 років і у жінок не менше 15 років мають право на пенсію пропорційно відпрацьованому часу.

Перелік посад працівників льотного складу, порядок обчислення строків вислуги років для призначення їм пенсій, а також порядок призначення і виплати пенсій льотно-випробному складу затверджуються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

б) працівники, які здійснюють управління повітряним рухом і мають свідоцтво диспетчера:

чоловіки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 12 років 6 місяців роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден;

жінки - після досягнення 45 років і при загальному стажі роботи не менше 17 років 6 місяців, з них не менше 10 років роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден.

Зазначені працівники, звільнені від роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден за станом здоров'я (через хворобу), при наявності вислуги років у чоловіків не менше 10 років і у жінок не менше 7 років 6 місяців, мають право на пенсію пропорційно відпрацьованому часу.

У вислугу років працівникам, які здійснюють управління повітряним рухом, зараховується також робота, зазначена у пункті "а" цієї статті.

Працівники, які здійснюють управління повітряним рухом і мають посвідчення (диспетчери, старші диспетчери, керівники

польотів), мають право на пенсію незалежно від віку, якщо вони були зайняті на цих роботах:

чоловіки - не менше 20 років,
жінки - не менше 17 років 6 місяців.

Порядок обчислення строків вислуги для призначення їм пенсії затверджується Кабінетом Міністрів України;

в) інженерно-технічний склад - за переліком посад і робіт, що затверджується в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи в цивільній авіації не менше 25 років, з них не менше 20 років на зазначених посадах;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи в цивільній авіації не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначених посадах.

У вислугу років працівникам інженерно-технічного складу зараховується також робота, зазначена в пунктах "а" і "б" цієї статті;

г) бортпровідники:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 15 років як бортпровідник;

жінки - після досягнення 45 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років як бортпровідниця.

Стаття 55. Окремі категорії працівників інших галузей народного господарства, які мають право на пенсію за вислугу років

Право на пенсію за вислугу років мають:

а) робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітенах, - за списками професій і посад, що затверджуються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України; водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

б) працівники експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайняті на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.

При цьому період роботи безпосередньо в польових умовах протягом півроку або більше півроку зараховується за рік роботи, менше півроку - за фактичною тривалістю, а на сезонних роботах - відповідно до статті 61 цього Закону;

в) робітники, майстри (у тому числі старші майстри), безпосередньо зайняті на лісозаготівлях і лісосплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання, - за списком професій, посад і виробництв, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

г) механізатори (докери-механізатори) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 20 років на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі;

д) плавсклад морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутріміського сполучення):

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній

роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

працівники окремих видів суден, професій і посад плавскладу суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості - за списком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку:

чоловіки - при стажі роботи на цих суднах, за цими професіями і посадами не менше 25 років;

жінки - при стажі роботи на цих суднах, за цими професіями і посадами не менше 20 років;

е) працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення при наявності спеціального стажу роботи від 25 до 30 років за переліком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку;

є) спортсмени - заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу - члени збірних команд при загальному стажі роботи не менше 20 років - у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку;

ж) артисти театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів при стажі творчої діяльності від 20 до 30 років за переліком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку”.

Крім того, слід врахувати положення пункту 4 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», згідно з якими у разі зменшення внаслідок перерахунку за нормами цього закону розмірів раніше призначених пенсій пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі. Наприклад, розмір пенсійної виплати, яку гр. Кривов Ю.І. отримував за Законом України «Про пенсійне забезпечення», становив 150 гривень. Після перерахунку пенсії за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» її розмір становить 139,15 грн. Таким чином, виходячи з приписів пункту 4 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону гр. Кривову Ю.І. пенсія має виплачуватися в розмірі 150 гривень. При цьому буде проведено підвищення цієї виплати відповідно до постанов Кабінету Міністрів України, наведених у

коментарі до статті 6 Закону.

До соціальних послуг, за цим законом, належить допомога на поховання пенсіонера, яка здійснюється за рахунок коштів солідарної системи (Пенсійного фонду) в розмірі двомісячної пенсії, яку отримував пенсіонер на момент смерті (див. коментар до ст. 53).

Стаття 10. Право вибору пенсійних виплат

1. Особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), призначається один із цих видів пенсії за її вибором.

2. Особі, яка має право на довічну пенсію, призначається один з видів довічної пенсії за її вибором.

Як і раніше чинним законодавством, Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» закріплено право, за яким не допускається участь громадянина одночасно у двох видах пенсійних правовідносин, тобто не допускається одночасного призначення кількох пенсій одній особі.

Зокрема відповідна норма була передбачено статтею 6 Закону України «Про пенсійне забезпечення», яка передбачала виняток лише щодо інвалідів війни (інвалідів внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, яких вони зазнали, захищаючи Батьківщину або виконуючи інші обов'язки військової служби, чи внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи з виконанням інтернаціонального обов'язку).

Законодавством допускається одночасне отримання пенсій із солідарної та накопичувальної пенсійної системи, а також одночасне одержання пенсій за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення».

В усіх випадках виняток становлять пенсії за особливі заслуги перед Україною, які призначаються як надбавка до основної пенсії згідно із Законом України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною». Водночас у разі виникнення у громадянина права на різні види пенсій він може обрати на свій розсуд найбільш вигідний для нього вид пенсії як в

межах одного закону, так і за різними Законами. Наприклад, особа, яка була визнана інвалідом, досягла пенсійного віку. В цьому випадку вона має право звернутись за призначенням пенсії як за інвалідністю, так і за віком. Інший приклад. Особа, яка досягла пенсійного віку, має необхідний стаж для призначення пенсії як державному службовцю. Таким чином вона може звернутись за призначенням пенсії за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” або за Законом України “Про державну службу”.

Стаття 11. Особи, які підлягають загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню

Загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

1) громадяни України, іноземці (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України) та особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об’єднаннях громадян, у фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру;

2) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований

сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент);

3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності.

До членів сімей фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, належать: дружина (чоловік), батьки, діти та інші утриманці, які досягли 15 років, не перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з такою фізичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності, але разом з ним здійснюють підприємницьку діяльність і отримують частину доходу від заняття цією діяльністю;

4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності;

5) громадяни України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

6) громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

7) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату

(винагороду) за роботу на виборній посаді;

8) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

9) працівники воєнізованих формувань, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку та інформатизації, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкування, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби, створеної відповідно до законодавства на постійній основі;

10) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;

11) особи, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», крім осіб, які отримують виплати у зв'язку зі смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсії по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

12) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій (без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії відповідно до законодавства);

13) особи, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

14) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також непрацюючі працездатні особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за престарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства;

15) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності;

16) безробітні в період отримання допомоги по безробіттю.

Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” вперше на законодавчому рівні визначено категорії осіб, які є застрахованими в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» застрахованою особою є фізична особа, яка підлягає загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування.

Визначення кола осіб, які підлягають загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню, належить до виключної сфери регулювання Законом України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» (частина друга статті 5).

Перелік осіб, які підлягають загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню, тобто за яких мають сплачуватися страхові внески, вміщено в статті 11 зазначеного закону. Відповідні положення містить і п. 2.2 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1, зареєстрованої в Міністерстві юстиції 16.01.2004 р. за № 64/8663, яку було ухвалено на виконання зазначеного закону.

Витяг з Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1

“2. Платники страхових внесків

Платниками страхових внесків є:

....

2.2. Застраховані особи:

2.2.1. Громадяни України, іноземці (якщо інше не встановлено

міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування - фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру.

2.2.2. Члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок).

2.2.3. Фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок).

2.2.4. Члени сімей фізичних осіб, зазначених у підпункті 2.1.3 пункту 2.1 цієї Інструкції, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності.

2.2.5. Особи, які забезпечують себе роботою самостійно, - займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності.

2.2.6. Громадяни України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України).

2.2.7. Громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських

установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України).

2.2.8. Особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді.

2.2.9. Працівники воєнізованих формувань, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку та інформатизації, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкування, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби, створеної відповідно до законодавства на постійній основі.

2.2.10. Особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу.

2.2.11. Особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій (без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії відповідно до законодавства).

2.2.12. Особи, які отримують допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

2.2.13. Особи, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, з моменту укладення договору про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування відповідно до статті 12 Закону”.

За 2004 рік з урахуванням приписів пункту 1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону «Про загальнообов'язкове державне

пенсійне страхування» зараховується без сплати страхових внесків страховий стаж осіб, які проходять строкову військову службу у Збройних силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України, отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», крім осіб, які отримують виплати у зв'язку зі смертю годувальника; непрацюючих осіб, які отримують пенсії по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також одного з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом; та непрацюючих працездатних осіб, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за престарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства.

До числа осіб, що підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню належать наймані працівники та особи, що забезпечують себе роботою самостійно незалежно від обраного ними (їх роботодавцем) способу оподаткування своїх доходів. Таким чином, суб'єкти підприємницької діяльності, які сплачують фіксований, єдиний або фіксований сільськогосподарський податок, наймані працівники, які працюють у зазначених суб'єктів (юридичних і фізичних осіб) підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню на загальних засадах.

Не належать до кола застрахованих осіб особи рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту (Закон України «Про правові засади цивільного захисту»), Збройних сил України, Служби безпеки України, інших військових формувань та Міністерства внутрішніх справ (крім осіб, які проходять строкову військову службу). Пенсійне забезпечення цих осіб здійснюється за спеціальним законодавством – закони України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України”, «Про правові засади

цивільного захисту». Водночас ці особи можуть мати право на пенсію за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” за умови сплати страхових внесків (Порядок обчислення та сплати сум страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, що не були сплачені за відповідні роки служби у період після 1 січня 2004 р. щодо осіб, які не набули (не набудуть) право на пенсію за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб" наведено в коментарі до статті 19).

Починаючи з 2005 року за зазначені та деякі інші категорії осіб страхові внески мають сплачуватись за рахунок коштів державного бюджету (текст Порядку нарахування та сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії застрахованих осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1092 наведено коментарі до статті 19. Більш детально див. коментар до розділу XV “Прикінцеві положення” Закону).

Стаття 12. Добровільна участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування

1. Особи, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов’язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до статті 11 цього Закону, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, мають право на добровільну участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Зазначені особи можуть брати добровільну участь у солідарній системі або в накопичувальній системі пенсійного страхування або

одночасно в обох системах.

2. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування протягом терміну, визначеного в договорі про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, але не менше одного року.

3. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, подають до територіального органу Пенсійного фонду за місцем проживання відповідну заяву за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду, та документи за затвердженням ним переліком.

Територіальний орган Пенсійного фонду, що отримав заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, має право перевіряти викладені в заяві відомості та вимагати від особи, яка подала заяву, документи, що підтверджують зазначені відомості.

З особою, яка подала заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, територіальним органом Пенсійного фонду в термін не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання заяви укладається договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – договір про добровільну участь) відповідно до типового договору, що затверджується правлінням Пенсійного фонду.

4. Договір про добровільну участь повинен містити:

- назву документа;
- відомості про особу, які відповідно до цього Закону вносяться до системи персоніфікованого обліку;
- вид системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у якій особа братиме участь;
- термін дії договору;
- розмір та порядок сплати страхових внесків;
- умови набуття застрахованою особою права на пенсійні виплати відповідно до цього Закону;
- умови розірвання договору;
- права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;
- інші умови за згодою сторін або передбачені типовим

договором про добровільну участь, що не суперечать цьому Закону.

5. Договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата застрахованою особою страхових внесків за попередні періоди. При цьому сума сплачених страхових внесків за кожний місяць не може бути меншою мінімального страхового внеску.

6. Договір про добровільну участь набирає чинності з дня його підписання.

7. Територіальний орган Пенсійного фонду відмовляє в укладенні договору про добровільну участь у разі, якщо особа:

підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;

не відповідає іншим вимогам, визначеним частиною першою цієї статті;

подала неповні або недостовірні відомості;

уже уклала договір про добровільну участь, строк дії якого не припинено або за яким не виконала передбачені договором умови;

бажає укласти договір на строк менше одного року.

В інших випадках відмова в укладенні договору про добровільну участь не допускається.

8. Договір про добровільну участь може бути достроково розірваний:

застрахованою особою:

за умови дії договору не менше одного року;

у разі систематичного порушення територіальним органом Пенсійного фонду умов договору;

за згодою сторін, якщо договір діяв не менш одного року;

територіальним органом Пенсійного фонду в разі:

набуття застрахованою особою відповідно до цього Закону зобов'язань щодо участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

виникнення обставин, що не відповідають визначеним цим Законом вимогам до осіб, які мають право брати добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

систематичного порушення застрахованою особою умов договору;

смерті застрахованої особи.

В інших випадках дострокове розірвання договору про добровільну участь не допускається.

Добровільна участь у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні – це новація, запроваджена Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка дозволяє громадянам, які не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, набути пенсійні права нарівні з громадянами, для яких участь у пенсійному страхуванні є обов'язковою.

За чинним раніше законодавством передбачався такий порядок. За загальним правилом, до стажу роботи для призначення пенсій зараховувалася робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємствах, в установах, організаціях і кооперативах незалежно від використовуваних форм власності та господарювання, а також на підставі членства в колгоспах та інших кооперативах незалежно від характеру й тривалості роботи і тривалості перерв. Поряд з цим пунктом «а» частини третьої статті 56 Закону України «Про пенсійне забезпечення» передбачалося зарахування до стажу роботи також будь-якої іншої роботи, на якій працівник підлягав державному соціальному страхуванню або сплачував страхові внески, періоду одержання допомоги по безробіттю, а також роботи в'язнів і роботи за угодами цивільно-правового характеру за умови сплати страхових внесків. Таким чином, особи, які протягом певного часу не підлягали державному соціальному страхуванню, для зарахування до стажу роботи, який дає право на трудову пенсію, відповідних періодів трудової діяльності могли відповідно до постанови Верховної Ради України від 17.06.1993 № 3290-ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про пенсійне забезпечення» сплатити до Пенсійного фонду обов'язкові страхові внески у розмірі 33,3 відсотка середньомісячного заробітку працівника відповідної галузі народного господарства на час призначення пенсії за кожний місяць роботи, зазначений заявником. При цьому обов'язковою умовою було зайняття таких осіб трудовою діяльністю, а виходячи з порядку обчислення ставки страхових внесків до Пенсійного фонду, відповідні внески можливо було сплатити лише безпосередньо під час звернення за призначенням пенсії.

За Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» необхідною умовою для добровільної участі в пенсійному

страхуванні є досягнення особами 16-річного віку та встановлення факту, що зазначені особи не є учасниками загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (застрахованими особами). Орган Пенсійного фонду має також право відмовити в укладенні договору про добровільну участь у разі надання особою неповних або недостовірних відомостей про себе, у разі, якщо особою вже укладено договір про добровільну участь, який не розірвано або за яким не виконані передбачені ним умови, або у разі, якщо особа бажає укласти договір на термін менше одного року.

Про добровільну участь у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні укладається договір з територіальним органом Пенсійного фонду (управлінням у районі, місті, районі у місті) в порядку, визначеному Інструкцією про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженою постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1, зареєстрованою в Міністерстві юстиції 16.01.2004 р. за № 64/8663.

Особи, які бажають укласти договір, подають до органів Пенсійного фонду за місцем проживання заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зачвідчені копії довідки про присвоєння ідентифікаційного номера, трудової книжки, документа, що посвідчує особу.

До управління Пенсійного фонду України

(у районі, місті, районі у місті)

від _____,

(прізвище та ініціали)

що проживає за адресою _____

| ФОТО |

тел. _____

| | | | | | | | | |

(ідентифікаційний номер)

Серія та номер паспорта | | | | | | | |

(коли і ким виданий)**ЗАЯВА**

Я, _____,

(прізвище, ім'я та по батькові)

відповідно до ст. 12 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» прошу укласти зі мною договір про добровільну участь у (солідарній) системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та зареєструвати мене платником страхових внесків на добровільних засадах.

Про себе повідомляю:

— не підлягаю загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;

— не укладав(ла) раніше договір про добровільну участь, строк дії якого не припинено або за яким не виконала передбачені договором умови.

Страхові внески зобов'язуюсь сплачувати у строки, визначені договором.

Додатки:

1. Завірена копія довідки про присвоєння ідентифікаційного

номера.

2. Завірена копія трудової книжки.
3. Завірена копія документа, що посвідчує особу.

«___» _____ 200_р. _____
 (підпис) (прізвище, ім'я та по батькові)

ТИПОВИЙ ДОГОВІР
про добровільну участь у системі загальнообов'язкового
державного пенсійного страхування

від «___» _____ 200_р. _____
 (місце складання)

_____ (назва управління Пенсійного фонду України)
 (далі – Пенсійний фонд) в особі начальника управління _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
 що діє на підставі Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 1 березня 2001 року № 121, та _____
 (прізвище, ім'я по батькові особи)

(далі – Застрахована особа), далі – Сторони, уклали цей договір про добровільну участь у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – Договір) про нижченаведене:

1. Предмет договору

1.1. Цей Договір згідно з статтею 12 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон) визначає порядок добровільної участі Застрахованої особи у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

2. Права та обов'язки сторін

2.1. Застрахована особа має право:

отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

отримувати від Пенсійного фонду підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;

отримувати безоплатно у виконавчих органах Пенсійного фонду відомості, внесені до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, у тому числі інформацію про пенсійні активи, що обліковуються на її накопичувальному пенсійному рахунку, та про призначення і здійснення пенсійних виплат за формою, установленною правлінням Пенсійного фонду, та в порядку, визначеному Законом;

звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, унесених до персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку;

обирати порядок здійснення виплати пенсії;

оскаржувати в установленому законодавством порядку дії виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

достроково розривати договір про добровільну участь у порядку, визначеному Законом;

інші права відповідно до цього Закону.

2.2. Застрахована особа зобов'язується:

а) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування на вимогу посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;

б) надавати на вимогу територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути внесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку;

в) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну даних, що вносяться до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, виїзд за межі держави та про обставини, що спричиняють зміну статусу застрахованої особи, протягом десяти днів з моменту їх виникнення;

г) отримати в територіальному органі Пенсійного фонду, з яким вона укладає цей Договір, свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

г) сплачувати страхові внески в порядку і строки, визначені цим Договором та Законом;

д) виконувати інші вимоги, передбачені Законом, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

2.3. Пенсійний фонд має право:

1) перевіряти достовірність відомостей, наданих застрахованою особою;

2) безоплатно отримувати від Застрахованої особи інформацію, необхідну для виконання обов'язків, покладених на нього Законом та цим Договором;

3) отримувати від Застрахованої особи підтвердження про сплату нею страхових внесків;

4) захищати свої права та законні інтереси, у тому числі в суді.

2.4. Пенсійний фонд зобов'язується:

1) надавати безоплатно Застрахованій особі та на вимогу – членам сім'ї померлої Застрахованої особи відомості про суми сплачених страхових внесків та інші відомості, що стосуються Застрахованої особи та подаються до територіальних органів Пенсійного фонду;

2) надати Застрахованій особі повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків;

3) зареєструвати Застраховану особу в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та видати свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування Застрахованій особі;

4) вести облік внесків у системі персоніфікованого обліку.

3. Порядок сплати страхових внесків

3.1. Застрахована особа сплачує страхові внески в сумі не менше мінімального страхового внеску, що визначається як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір страхового внеску, установленого законом.

На момент підписання Договору:

*розмір мінімальної заробітної плати становить _____;
(сума цифрами та літерами)*

розмір ставки страхового внеску становить _____ %;

мінімальний страховий внесок становить _____ грн.;

максимальний страховий внесок становить _____ грн.

3.2. Застрахована особа сплачує страховий внесок у сумі _____ грн. до 20 числа місяця, наступного за останнім календарним днем базового звітного кварталу.

3.3. Сплата страхових внесків за попередні періоди з _____ до _____ в сумі _____ грн. здійснюється однією сумою протягом 10 днів з моменту підписання Договору і за кожний місяць не може бути меншою мінімального страхового внеску.

3.4. Про зміну показників, зазначених у підпункті 3.1 пункту 3 Договору органи Пенсійного фонду повідомляють застраховану особу в місячний термін з моменту виникнення змін.

3.5. Застрахована особа, яка сплачує мінімальний страховий внесок, сплачує його у новому розмірі на підставі повідомлення, отриманого від Пенсійного фонду. Новий Договір у даному випадку не укладається. В інших випадках до цього Договору вносяться зміни шляхом укладення додаткової угоди в письмовій формі.

4. Умови набуття застрахованою особою права на пенсійні виплати відповідно до Закону

4.1. Застрахована особа має право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками 55 років та наявності страхового стажу не менше п'яти років.

4.2. Пенсії призначаються відповідно до статей 26–45 Закону.

5. Відповідальність сторін

5.1. У разі порушення своїх зобов'язань за цим Договором Сторони несуть відповідальність, визначену цим Договором та чинним в Україні законодавством.

5.2. Усі спори, що пов'язані із цим Договором і його укладенням або такі, що виникають в процесі виконання умов цього Договору, вирішуються шляхом переговорів між представниками Сторін. Якщо спір неможливо вирішити шляхом переговорів, він вирішується в судовому порядку за встановленою підвідомчістю та підсудністю такого спору, визначеному відповідним чинним в Україні законодавством.

6. Строк дії Договору

6.1. Цей Договір набуває чинності з моменту його підписання і діє до повного виконання Сторонами своїх зобов'язань за цим Договором.

6.2. Строк дії даного Договору: від _____ до _____, (але не менше одного року).

7. Порядок розірвання договору

Цей Договір може бути достроково розірваний:
застрахованою особою:

за умови дії Договору не менше одного року;

у разі систематичного порушення територіальним органом Пенсійного фонду умов Договору;

за згодою Сторін, якщо Договір діяв не менше одного року;

територіальним органом Пенсійного фонду в разі:

набуття Застрахованою особою відповідно до цього Закону зобов'язань щодо участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

виникнення обставин, що не відповідають визначеним цим Законом вимогам до осіб, які мають право брати участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

систематичного порушення Застрахованою особою умов Договору;

смерті Застрахованої особи.

В інших випадках дострокове розірвання не допускається.

Про розірвання Договору Сторони повідомляють одна одну в місячний строк з моменту прийняття рішення щодо розірвання.

8. Місцезнаходження і реквізити сторін

<i>Пенсійний фонд</i>	<i>Застрахована особа</i>
_____	_____
_____	<i>(прізвище, ім'я, по батькові)</i>
_____	_____
_____	<i>(паспорт, серія, номер)</i>
_____	_____
	<i>(ідентифікаційний номер)</i>

	<i>(адреса, телефон)</i>

Норми коментованої статті щодо добровільної участі у накопичувальній системі набирають чинності після прийняття рішення про створення накопичувального фонду.

Стаття 13. Припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Участь застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування припиняється:

у разі якщо особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до цього Закону, втратила визначений цим Законом статус застрахованої особи;

у разі закінчення терміну дії договору про добровільну участь або дострокового розірвання цього договору у випадках, передбачених цим Законом;

у разі якщо застрахованій особі відповідно до цього Закону призначено пенсію і вона не продовжує працювати або якщо застрахована особа відповідно до цього Закону набула права на довічну пенсію чи одноразову виплату;

у разі смерті застрахованої особи.

2. У разі якщо особа не сплачувала страхові внески на

загальнообов'язкове державне пенсійне страхування під час навчання, у період визнання інвалідом, тимчасового виїзду за кордон тощо, за нею зберігається право на набутий страховий стаж та право на пенсійні активи, що обліковані на її накопичувальному пенсійному рахунку.

3. Особа, яка припинила участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, може поновити свою участь у цьому виді страхування з набуттям нею статусу, згідно з яким вона підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до цього Закону або шляхом укладення в установленому цим Законом порядку договору про добровільну участь.

Реалізуюючи принципи законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – стаття 13 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» закріплює підстави припинення участі застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, до яких належать:

1) Втрату особою, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, визначеного зазначеним законом статусу застрахованої особи, що, виходячи з визначення застрахованої особи, закріпленого статтею 1 цього ж закону, означає припинення особою трудових відносин з роботодавцем, припинення іншої діяльності, внаслідок чого вона набуває статусу особи, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню (стаття 11 зазначеного закону), або припинення сплати нею та/або за неї страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

2) Закінчення терміну дії договору про добровільну участь або дострокове розірвання цього договору у випадках, передбачених зазначеним вище законом, до яких, зокрема, належить і систематичне порушення умов договору і з боку органів Пенсійного фонду, і з боку застрахованої особи.

3) Призначення пенсії особі, крім випадків, коли вона продовжує працювати, а також набуття застрахованою особою права на довічну пенсію чи одноразову виплату з накопичувального фонду – незалежно від припинення трудової та іншої діяльності. Приписи зазначено норми цілком відповідають статті 3 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за якою осіб, яким призначені пенсії і які не продовжують працювати, до кола суб'єктів системи пенсійного забезпечення не віднесено.

4) смерть застрахованої особи.

Цією статтею закріплено збереження набутих пенсійних прав у разі тимчасового припинення участі в загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні. Перелік цих підстав, наведений у статті, зокрема несплата страхових внесків у період навчання, визнання інвалідом, тимчасовий виїзд за кордон, не є вичерпним. Крім того, це правило встановлюється як для солідарної, так і для накопичувальної систем.

Норми статті, які стосуються Накопичувального фонду наберуть чинності після прийняття рішення про створення цього фонду.

Стаття 14. Страхувальники

Страхувальниками відповідно до цього Закону є:

1) роботодавці:

підприємства, установи і організації, створені відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії (у тому числі філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи зазначених підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами), фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності та інші особи (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених

законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру, – для осіб, зазначених у пунктах 1, 10, 15 статті 11 цього Закону;

колективні та орендні підприємства, сільськогосподарські кооперативи та фермерські господарства, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), – для осіб, зазначених у пункті 2 статті 11 цього Закону;

дипломатичні представництва, консульські установи України, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України, які мають окремий баланс і самостійно здійснюють розрахунки із застрахованими особами, – для осіб, зазначених у пункті 5 статті 11 цього Закону;

іноземні дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України, – для осіб, зазначених у пункті 6 статті 11 цього Закону;

2) підприємства, установи, організації, військові частини та органи, які виплачують заробітну плату (винагороду), грошове забезпечення, допомогу, – для осіб, зазначених у пунктах 7–9, 12–14 статті 11 цього Закону;

3) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття – для осіб, зазначених у пункті 16 статті 11 цього Закону;

4) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання України – для працюючих осіб, за яких роботодавець сплачує внески в сумі меншій, ніж сума внеску із заробітку, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я, а також для непрацюючих осіб, зазначених у пункті 11 статті 11 цього Закону;

5) застраховані особи, зазначені в пунктах 3 і 4 статті 11 та частині першій статті 12 цього Закону.

Страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування найманих працівників та інших осіб, які належать до кола

осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та зазначені у статті 11 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», сплачуються їх роботодавцями та іншими особами (стаття 1), виключний перелік яких наведено в цій статті.

Як визначено для цілей зазначеного закону статтею 1, роботодавцем є власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання; фізична особа, яка використовує працю найманих працівників (у тому числі іноземців, які на законних підставах працюють за наймом в Україні); власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародної), філії та представництва, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Статтею 1 зазначеного Закону страхувальники визначені як особи, які зобов'язані сплачувати внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за ті чи інші категорії застрахованих осіб (див. рис. 4)

Перелік страхувальників, що відповідає цій статті вміщено і в п. 2.1. Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженій постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1 і зареєстрованій у Міністерстві юстиції 16.01.2004 р. за № 64/8663.

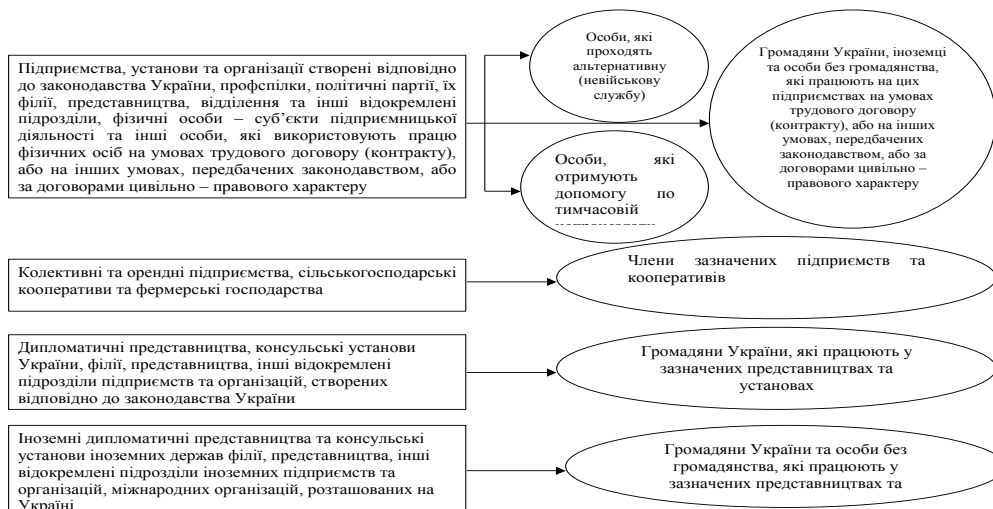

Рис. 4. Страхувальники за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

Стаття 15. Платники страхових внесків

1. Платниками страхових внесків до солідарної системи є страхувальники, зазначені в статті 14 цього Закону, і застраховані особи, зазначені в частині першій статті 12 цього Закону.

2. Платниками страхових внесків до Накопичувального фонду є застраховані особи, зазначені в пунктах 1–7, 9, 10, 12, 15 статті 11 та частині першій статті 12 цього Закону.

3. Страхувальники набувають статусу платників страхових внесків із дня їх реєстрації у територіальному органі Пенсійного фонду, а особи, визначені частиною першою статті 12 цього Закону, – з дня набрання чинності договором про їх добровільну участь.

4. Платникам страхових внесків у десятиденний термін після їх реєстрації видається повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду.

Відповідно до статті 5 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» платники страхових внесків, їх права та обов'язки визначаються виключно цим законом.

Згідно зі статтею 15 цього закону платниками страхових внесків до солідарної системи (до Пенсійного фонду) є страхувальники та особи, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і уклали договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (див. коментар і рисунок до статті 14 цього закону).

Платниками внесків до накопичувальної системи, а з урахуванням приписів пункту 8 розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного закону, за якими до набуття чинності законом про спрямування частини страхових внесків до накопичувального фонду страхові внески перераховуються до солідарної системи, є застраховані особи.

Виходячи із зазначених положень Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Інструкцією про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженою постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1 і зареєстрованою в Міністерстві юстиції 16.01.2004 р. за № 64/8663, перелік платників страхових внесків до солідарної системи, тобто до Пенсійного фонду, наведено в розділі 2 Інструкції.

Законом чітко не тільки окреслено коло платників страхових внесків, а й визначено з якого моменту вони набувають цей статус і регламентовано процедуру його документального підтвердження.

Страхувальники з числа підприємств, установ, організацій (юридичні особи) зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду України за своїм місцезнаходженням у 10-денний термін із дня отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності; або ухвалення рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого

підрозділу; або зміни юридичного статусу чи адреси, якщо відповідно до закону державна реєстрація таких установ, організацій і відокремлених підрозділів не проводиться (див. Коментар до статті 17).

Зазначеним категоріям страхувальників органами Пенсійного фонду видається повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків.

ПОВІДОМЛЕННЯ
про реєстрацію платника страхових внесків

1. Кому _____
(повне найменування підприємства, установи, організації,

а для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та осіб,
які займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою
діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу, – їх прізвище, ім'я
та по батькові)

2. Адреса _____

3. Ваш реєстраційний номер _____, який слід
вказати на всіх документах, що стосуються розрахунків за коштами
Пенсійного фонду України.

4. Розмір страхових внесків _____ % на рахунок № _____
та _____ % на рахунок № _____ у _____
(найменування банку, МФО)

5. Строки перерахування страхових внесків

6. Дата подання розрахунку зобов'язання зі сплати страхових
внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до
Пенсійного фонду: _____

Спеціаліст управління Пенсійного фонду України

_____ (у районі, місті, районі у місті)

_____ (підпис)

«___» _____ 200_р.

Стаття 16. Права та обов'язки застрахованої особи

1. Застрахована особа має право:

- 1) отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;
- 3) вимагати від страхувальника сплати страхових внесків, у тому числі в судовому порядку;
- 4) отримувати безоплатно у виконавчих органах Пенсійного фонду відомості, внесені до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, в тому числі інформацію про пенсійні активи, що обліковуються на її накопичувальному пенсійному рахунку, та про призначення і здійснення пенсійних виплат за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду, та в порядку, визначеному цим Законом;
- 5) звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку;
- 6) обирати або змінювати в порядку, визначеному законом, страхову організацію, яка здійснює виплату довічних пенсій;
- 7) обирати порядок здійснення виплати пенсії;
- 8) оскаржувати в установленому законодавством порядку дії страхувальника, виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 9) на отримання пенсійних виплат на умовах і в порядку, передбачених цим Законом;
- 10) залишатись учасником системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в разі тимчасового припинення до досягнення пенсійного віку сплати страхових внесків з дотриманням вимог цього Закону;

11) достроково розривати договір про добровільну участь у порядку, визначеному цим Законом;

12) інші права відповідно до цього Закону.

2. Застрахована особа зобов'язана:

1) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на вимогу страхувальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;

2) надавати на вимогу страхувальника, територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути занесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку;

3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну даних, що вносяться до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, виїзд за межі держави та про обставини, що спричиняють зміну статусу застрахованої особи, протягом десяти днів з моменту їх виникнення;

4) укладати договір страхування довічної пенсії з обраною страховою організацією та не розривати цей договір протягом життя (крім випадків зміни страхової організації згідно із цим Законом);

5) виконувати інші вимоги, передбачені цим Законом, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

Загальні положення про застрахованих осіб містить стаття 1 коментованого закону, їх коло визначають стаття 11 цього закону та п. 2.2 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21–1 і зареєстрованої в Міністерстві юстиції 16.01.2004 р. за № 64/8663.

Законом уперше на законодавчому рівні системно визначено права та обов'язки кожного з учасників пенсійної системи. При цьому кожному праву будь-якого суб'єкта відповідає обов'язок іншого. Так, праву застрахованої особи отримувати безоплатно в органах Пенсійного фонду відомості, внесені до її персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, відповідає обов'язок цих органів надавати такі відомості (стаття 64 зазначеного закону), праву на отримання пенсійних

виплат – обов'язок органів Пенсійного фонду призначати та своєчасно виплачувати пенсії.

Наведений у цій статті перелік прав та обов'язків застрахованої особи не є виключним. Відповідні норми містяться в інших статтях. Наприклад, застрахована особа має право отримувати інформацію про набуття нею права на призначення пенсії, призначення або відмову в призначенні пенсії, її розмір та порядок виплати (частина друга статті 64); особа, яка набула право на пенсію, може відкласти її призначення (стаття 29); особа, яка уклала договір про добровільну участь в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування має право достроково розірвати договір (стаття 12) тощо.

Механізм їх реалізації прав та обов'язків застрахованих осіб розкрито в статтях 21, 22 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» – щодо використання накопиченої інформації про особу, статтях 24–53 цього закону – щодо набуття та реалізації права на пенсійне забезпечення, статті 64 – щодо взаємовідносин з Пенсійним фондом і його органами, статтях 105, 107, 113 цього закону – щодо порядку захисту порушених прав, в коментарях до яких більш детально розкрито відповідні права та обов'язки застрахованої особи.

Система виготовлення страхових свідоцтв про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (пункт 1 частини першої коментованої статті) розроблена та запроваджена у процесі розбудови системи персоналізованого обліку внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2000 р. № 1306. Страхове свідоцтво є єдиним для всіх видів загальнообов'язкового державного соціального страхування документом суворої звітності, що підтверджує право застрахованої особи на одержання послуг і матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Страхове свідоцтво видається кожній особі, яка підлягає будь-якому виду загальнообов'язкового державного соціального страхування, на підставі анкети застрахованої особи після обов'язкової реєстрації цієї особи в органах Пенсійного фонду. Страхувальник зобов'язаний забезпечити перевірку наявності страхового свідоцтва у процесі приймання особи на роботу, а якщо його немає, допомогти сформувати відповідну анкету та передати її на реєстрацію до відповідного органу Пенсійного фонду. У центральній базі даних реєстру застрахованих осіб

Пенсійного фонду України на 1 липня 2004 року накопичено 15,7 млн. анкет застрахованих осіб, на підставі яких виготовлено понад 14,2 млн. страхових свідоцтв.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 22 серпня 2000 р. N 1306

Київ

Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

Відповідно до статті 8 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок видачі та зразок свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, що додаються.

2. Установити, що виготовлення та видача застрахованим особам свідоцтв про загальнообов'язкове державне соціальне страхування здійснюється за рахунок коштів фондів з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

3. Пенсійному фонду:

установити термін початку реєстрації застрахованих осіб;

визначити термін подання страхувальниками до органів Пенсійного фонду відомостей про застрахованих осіб для проведення їх реєстрації;

у двомісячний термін затвердити зразки документів, необхідних для реєстрації застрахованих осіб та видачі свідоцтв про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

4. Пенсійному фонду разом з Міністерством праці та соціальної

політики здійснити заходи щодо своєчасної видачі застрахованим особам свідоцтв про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Прем'єр-міністр України

В.ЮЩЕНКО

Інд. 26

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 22 серпня 2000 р. N 1306

ПОРЯДОК

видачі свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування

1. Цей Порядок регулює видачу особам, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, свідоцтв про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - страхове свідоцтво).

2. Страхове свідоцтво є єдиним для всіх видів загальнообов'язкового державного соціального страхування документом суворої звітності, що підтверджує право застрахованої особи на одержання послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

3. Страхове свідоцтво видається кожній особі, яка підлягає будь-якому виду загальнообов'язкового державного соціального страхування, на підставі анкети застрахованої особи (зразок додається) після обов'язкової реєстрації цієї особи в органах Пенсійного фонду.

Анкета застрахованої особи (далі - анкета) заповнюється цією особою відповідно до наданого роботодавцем (страхувальником) зразка, підписується нею, протягом двох тижнів перевіряється, засвідчується підписом роботодавця і печаткою та подається ним до органу Пенсійного фонду, де його зареєстровано як платника страхових внесків.

4. Особи, які забезпечують себе роботою самостійно (особи, які займаються підприємницькою, адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з одержанням доходу безпосередньо від

цієї діяльності, в тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок), особи, які добровільно сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також громадяни України, які працюють за межами України і не застраховані в системі соціального страхування країни, де вони перебувають, подають анкету до органів Пенсійного фонду за постійним місцем проживання самостійно одночасно з реєстрацією в ньому як платники страхових внесків.

5. Реєстрація застрахованих осіб, персоніфікований облік відомостей про них та оформлення страхових свідоцтв здійснюється органами Пенсійного фонду.

6. Для проведення реєстрації застрахованих осіб та видачі їм страхових свідоцтв відомості про таких осіб подаються страхувальниками та особами, зазначеними в пункті 4 цього Порядку, в терміни, визначені Пенсійним фондом.

Особи, які на час початку реєстрації не працюють, але раніше працювали та сплачували збори на обов'язкове державне пенсійне страхування і обов'язкове соціальне страхування, проходять реєстрацію та одержують страхове свідоцтво в органах Пенсійного фонду за місцем проживання.

7. Страхове свідоцтво заповнюється уповноваженою посадовою особою органу Пенсійного фонду, засвідчується підписом керівника цього органу або його заступника і печаткою.

У тексті страхового свідоцтва виправлення не допускаються.

Номер страхового свідоцтва повинен збігатися з ідентифікаційним номером, наданим конкретній фізичній особі як платнику податків та інших обов'язкових платежів Головною державною податковою інспекцією.

До страхового свідоцтва заносяться такі відомості про застраховану особу:

прізвище, ім'я та по батькові;

дата і місце (країна, область, район, населений пункт) народження;

стать.

8. Орган Пенсійного фонду протягом трьох тижнів з дня одержання анкети оформляє страхове свідоцтво застрахованої особи або у разі необхідності внесення уточнень до відомостей про неї надсилає

через страхувальника застрахованій особі (особам, зазначеним у пункті 4 цього Порядку, безпосередньо) відповідний запит за формою, встановленою Пенсійним фондом. Застрахована особа не пізніше ніж через тиждень з дня одержання цього запиту уточнює в ньому відомості про себе (у разі необхідності підтверджує їх документально), підписує його і через страхувальника повертає запит відповідному органу Пенсійного фонду (особи, зазначені у пункті 4 цього Порядку, особисто).

9. Оформлене органом Пенсійного фонду страхове свідоцтво разом із супровідною відомістю, форма якої встановлюється Пенсійним фондом, надсилається відповідному страхувальнику.

Страховальник протягом тижня з дня одержання страхового свідоцтва зобов'язаний видати його застрахованій особі під розписку у супровідній відомості.

10. Застраховані особи, зазначені в пункті 4 цього Порядку, одержують страхові свідоцтва після пред'явлення паспорта або іншого документа, що посвідчує особу, безпосередньо в органах Пенсійного фонду під розписку.

11. Якщо в тексті страхового свідоцтва є помилки, застрахована особа через страхувальника (особи, зазначені у пункті 4 цього Порядку, особисто) одержує в органі Пенсійного фонду лист виправлення за встановленою Пенсійним фондом формою, який з уточненими даними у тижневий термін повертає органу Пенсійного фонду.

Якщо страхувальник не має можливості видати застрахованій особі страхове свідоцтво у зв'язку з її відрядженням, хворобою чи з інших причин, він сам перевіряє текст страхового свідоцтва, уточнює дані та повертає органу Пенсійного фонду завірений лист виправлення.

12. На підставі листів виправлень орган Пенсійного фонду протягом двох тижнів оформляє за тим же номером нові страхові свідоцтва та передає їх страхувальнику для видачі застрахованим особам або видає страхове свідоцтво застрахованій особі безпосередньо.

13. Заповнені та засвідчені страхувальником супровідні відомості та у разі необхідності - листи виправлень, а також страхові свідоцтва, не видані застрахованим особам через їх звільнення, повертаються органу Пенсійного фонду. Повернені страхові свідоцтва видаються застрахованій особі безпосередньо органом Пенсійного фонду після її звернення.

14. Якщо відомості, що включаються до страхового свідоцтва, з

часом зазнали змін, застрахована особа у місячний термін з дня настання змін зобов'язана через страхувальника (застраховані особи, зазначені у пункті 4 цього Порядку, безпосередньо) подати органу Пенсійного фонду заяву про обмін страхового свідоцтва разом з копіями документів, що підтверджують ці зміни.

На підставі поданих документів орган Пенсійного фонду протягом двох тижнів видає нове страхове свідоцтво за тим же номером.

15. У разі втрати або пошкодження страхового свідоцтва застрахованій особі видається його дублікат на підставі раніше поданих документів та особистої заяви застрахованої особи, де пояснюються обставини втрати або пошкодження.

У лівому верхньому кутку страхового свідоцтва ставиться штамп або робиться чорним чорнилом напис "дублікат".

Видача дублікатів страхового свідоцтва здійснюється у тому ж порядку, що й видача страхових свідоцтв.

16. Страхове свідоцтво зберігається у застрахованої особи.

17. Страхове свідоцтво пред'являється застрахованою особою у разі одержання послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, укладення трудового договору (контракту), договору цивільно-правового характеру, предметом якого є виконання робіт та надання послуг, під час прийому на навчання, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

18. Страхове свідоцтво дійсне тільки у разі пред'явлення паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу.

19. Страхове свідоцтво та його дублікати видаються безкоштовно.

20. Бланки страхового свідоцтва розповсюджуються централізовано Пенсійним фондом.

Зразок
ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 22 серпня 2000 р. N 1306

Лицьовий бік

У К Р А Ї Н А

СВІДОЦТВО

ПРО ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ
СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

номер

прізвище _____

ім'я _____

по батькові _____

дата і місце народження"_____"_____р.

стать _____

дата видачі свідоцтва "_____"_____ 200 р.

ким видано свідоцтво

МП

(підпис керівника або його заступника)

Зворотний бік

Свідоцтво зберігається у застрахованій особі.

Свідоцтво дійсне тільки у разі пред'явлення паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу.

Страхове свідоцтво пред'являється застрахованою особою у разі одержання послуг та матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, укладення трудового договору (контракту), договору цивільно-правового характеру, предметом якого є виконання робіт та надання послуг, під час прийому на навчання, а також в інших випадках, передбачених законодавством.

Застраховані особи зобов'язані в повному обсязі та у встановлені законодавством України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування строки сплачувати внески страховикам, повідомляти страховиків про обставини, що спричиняють зміни розміру матеріального забезпечення із загальнообов'язкового державного соціального страхування та порядку його надання (зміни стану працездатності, у складі сім'ї, звільнення з роботи, працевлаштування, виїзд за межі держави тощо).

Сума вартості матеріального забезпечення та соціальних послуг, наданих застрахованій особі внаслідок зловживання або невиконання нею своїх обов'язків, стягується з цієї особи в судовому порядку.

Додаток
до Порядку видачі свідоцтва
про загальнообов'язкове державне
соціальне страхування

Анкета застрахованої особи

(ідентифікаційний номер)

Прізвище _____

ім'я _____

по батькові _____

стать _____

дата і місце народження _____

адреса постійного місця проживання _____

місце основної роботи та адреса _____

паспорт або інший документ, що посвідчує особу _____

(серія, номер, дата і місце видачі)

_____ "___" _____ 200 р.

(підпис застрахованої особи)

(прізвище, ініціали роботодавця)

(підпис)

МП

"___" _____ 200 р.

Важливою є норма статті, яка зобов'язує застрахованих осіб виконувати не тільки обов'язки визначені у статті, що коментується, а й в інших статтях Закону та у нормативно-правових актах прийнятих на його виконання.

Норми статті, які стосуються накопичувальної системи (право застрахованої особи на отримання інформації про належні їй пенсійні активи, укладення договору страхування довічної пенсії) набирають чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (пункт 1 розділу XV “Прикінцеві положення” Закону).

Стаття 17. Права та обов'язки страхувальників

1. Страхувальник має право:

1) безоплатно отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду інформацію, необхідну для виконання обов'язків, покладених на нього цим Законом;

2) отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду підтвердження про одержання сплачених ним страхових внесків;

3) оскаржувати в установленому законодавством порядку рішення органів Пенсійного фонду та дії посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;

4) захищати свої права та законні інтереси, а також права та законні інтереси застрахованих осіб, у тому числі в суді.

2. Страхувальник зобов'язаний:

1) зареєструватися в територіальних органах Пенсійного фонду в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, як платник страхових внесків у десятиденний термін із дня:

отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності;

отримання дозволу на провадження нотаріальної та іншої діяльності;

прийняття рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого підрозділу;

зміни юридичного статусу чи адреси, якщо відповідно до

закону державна реєстрація таких установ, організацій та відокремлених підрозділів не проводиться;

укладення трудового договору з найманим працівником;
зміни прізвища, ім'я та по батькові.

Страхувальник зобов'язаний зареєструватися в територіальних органах Пенсійного фонду незалежно від того, чи він фактично веде господарську діяльність та провадить розрахунки з оплати праці, чи ні;

2) вести облік виплат (доходу) застрахованої особи за кожним календарним місяцем та календарним роком, зберігати ці дані за період до 1 липня 2000 року протягом 75 років, а за період після цієї дати – протягом усього часу сплати страхових внесків та протягом п'яти років після припинення їх сплати на паперових носіях та в електронному вигляді за наявності засобів, що гарантують ідентичність паперової та електронної форми документа, після чого дані передаються до архіву на належне зберігання протягом 70 років згідно з порядком, установленим Кабінетом Міністрів України;

3) допускати посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду до перевірок правильності обчислення та сплати страхових внесків, надавати їм передбачені законодавством документи та пояснення з питань, що виникають під час перевірок;

4) подавати звітність територіальним органам Пенсійного фонду у строки, в порядку та за формою, встановленими Пенсійним фондом;

5) надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу – членам сім'ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (дохід), суми сплачених страхових внесків та інші відомості, що стосуються застрахованої особи та подаються до територіальних органів Пенсійного фонду;

6) нараховувати, обчислювати і сплачувати в установлені строки та в повному обсязі страхові внески;

7) пред'являти на вимогу виконавчих органів Пенсійного фонду та застрахованих осіб, за яких страхувальник сплачує страхові внески, повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків;

8) вимагати в разі прийому на роботу або укладення відповідного договору із фізичною особою пред'явлення нею свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

9) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийом на роботу або укладення відповідного договору з фізичною особою, яка не зареєстрована в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (у тому числі вперше приймається на роботу) або не пред'явила на вимогу страхувальника свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, і подавати необхідні відомості та документи для реєстрації зазначеної особи;

10) отримати в територіальному органі Пенсійного фонду від імені фізичної особи, яку він зобов'язаний зареєструвати у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та видати його застрахованій особі;

11) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду:

про ліквідацію (реорганізацію) підприємства, установи, організації у десятиденний термін із дня прийняття відповідного рішення;

про зміну облікових реквізитів підприємства, установи, організації, їх місцезнаходження, юридичної адреси в десятиденний термін із дня виникнення відповідних змін;

про відкриття або закриття поточних рахунків у банках чи в органах Державного казначейства України, які використовуються для здійснення відповідної діяльності;

про чисельність найманих працівників, розмір їх заробітної плати (доходу) за встановленою формою звітності;

про зміну відомостей, що вносяться до системи персоніфікованого обліку, про застраховану особу, за яку або на користь якої ним сплачуються страхові внески, у десятиденний термін із дня одержання цих відомостей;

12) виконувати інші вимоги, передбачені цим Законом, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

В Законі “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” вперше на законодавчому рівні визначено права та обов'язки страхувальників.

Наведений у цій статті перелік прав та обов'язків страхувальників не є виключним. Інші норми Закону містять інші права та обов'язки цих учасників системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Наприклад, відповідні приписи містить стаття 64 – щодо взаємовідносин з Пенсійним фондом і його органами, стаття 106 – щодо порядку захисту порушених прав, стаття 107 – щодо права страхувальника на повернення безпідставно стягнутих органами Пенсійного фонду коштів разом з нарахованою на ці суми пенєю, в коментарях до яких більш детально розкрито відповідні права та обов'язки страхувальників.

Важливою є норма статті, яка зобов'язує застрахованих осіб виконувати не тільки обов'язки визначені у статті, що коментується, а й в інших статтях Закону та у нормативно-правових актах прийнятих на його виконання.

Іншими нормативно-правовими актами також можуть бути передбачені обов'язки страхувальників. Так, Інструкцією про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженою постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1 і зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 16.01.2004 № 64/8663, якою регламентовано механізм реалізації прав та обов'язків страхувальників, необхідною умовою зняття страхувальника з обліку в органах Пенсійного фонду визначається здійснення таким страхувальником розрахунків з органом Пенсійного фонду, які проводяться на підставі акту перевірки правильності обчислення і сплати страхових внесків. Витяг із згаданої Інструкції, якою передбачено і інші вимоги до страхувальників, наведено нижче.

“3. Реєстрація страхувальників і застрахованих осіб та облік платників страхових внесків

3.1. Реєстрація страхувальників та застрахованих осіб

3.1.1. Страхувальники, перелічені в підпунктах 2.1.1 (юридичні особи), 2.1.2 пункту 2.1 цієї Інструкції, зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду України за своїм місцезнаходженням у 10-денний термін із дня:

отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності;

прийняття рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого підрозділу;

зміни юридичного статусу чи адреси, якщо відповідно до закону державна реєстрація таких установ, організацій та відокремлених підрозділів не проводиться.

3.1.2. Страхувальники, зазначені в підпунктах 2.1.1 (фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності), 2.1.3, 2.1.4, 2.1.5 пункту 2.1 цієї Інструкції, зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду України за місцем проживання в 10-денний термін із дня:

отримання свідоцтва про державну реєстрацію як суб'єкта підприємницької діяльності;

отримання дозволу на провадження нотаріальної та іншої діяльності;

укладення трудового договору з найманим працівником;

зміни прізвища, ім'я та по батькові.

3.1.3. Страхувальник зобов'язаний зареєструватися в органах Пенсійного фонду України незалежно від того, чи він фактично веде господарську діяльність та провадить розрахунки з оплати праці, чи ні.

3.1.4. Для реєстрації в органах Пенсійного фонду України страхувальники, зазначені в підпунктах 2.1.1 (юридичні особи) та 2.1.2 пункту 2.1 цієї Інструкції, подають:

заяву за формою згідно з додатком 1;

завірені копії таких документів:

свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (якщо така реєстрація передбачена законодавством);

рішення про створення установи, організації, філії, представництва, іншого відокремленого підрозділу;

довідки про внесення до Державного реєстру підприємств та організацій України (далі – ЄДРПОУ), присвоєння ідентифікаційного коду органом статистики для юридичних осіб;

установчих документів.

3.1.5. Страхувальники, зазначені в підпунктах 2.1.1 (фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності), 2.1.3, 2.1.4, пункту 2.1 цієї Інструкції, для реєстрації в органах Пенсійного фонду України подають:

заяву за формою згідно з додатком 1;

заяву за формою згідно з додатком 1а;

завірені копії таких документів:

свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (якщо така реєстрація передбачена законодавством);

довідки про присвоєння ідентифікаційного номера з державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів;

трудового договору з найманим працівником;

цивільно-правового договору з особою, за яку сплачуються внески.

Страхувальники, зазначені в підпункті 2.1.5 пункту 2.1 цієї Інструкції, для реєстрації в органах Пенсійного фонду України подають:

заяву за формою згідно з додатком 1;

завірені копії таких документів:

документів, що підтверджують право на провадження нотаріальної та іншої діяльності;

довідки про присвоєння ідентифікаційного номера з державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів;

трудового договору з найманим працівником;

цивільно-правового договору з особою, за яку сплачуються внески.

3.1.6. Страхувальники з дня їх реєстрації в органах Пенсійного фонду України набувають статусу платників страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

3.1.7. Особи, зазначені в підпункті 2.1.6 пункту 2.1 цієї Інструкції, подають до органів Пенсійного фонду за місцем проживання:

заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за формою згідно з додатком 2;

завірені копії таких документів:

довідки про присвоєння ідентифікаційного номера;

трудової книжки;

документа, що посвідчує особу.

З особою, яка подала заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, після перевірки викладених у заяві відомостей та відсутності умов, за яких неможлива добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, органом Пенсійного фонду в термін не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання заяви, укладається договір про добровільну участь відповідно до типового договору, наведеного у додатку 3 цієї Інструкції.

Зазначені особи набувають статусу платників із дня набрання чинності договором про їх добровільну участь.

3.2. На основі документів, визначених у підпунктах 3.1.4, 3.1.5, 3.1.7 пункту 3.1 цієї Інструкції, проводяться відповідні записи в журналах обліку платників страхових внесків, а одержані документи підшиваються до справи, на якій проставляється реєстраційний номер платника страхових внесків.

3.2.1. Журнал обліку ведеться окремо щодо юридичних, фізичних осіб та тих, хто бере добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Обов'язковими реквізитами журналів обліку є:

реєстраційний номер платника;

назва платника;

код за ЄДРПОУ (ідентифікаційний номер);

дата прийняття рішення про реєстрацію (створення) платника;

дата взяття на облік в органах Пенсійного фонду України;

дата реєстрації в органах Пенсійного фонду України;

дата зняття з обліку.

Узяття на облік юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності здійснюється на підставі одержаного з органу державної реєстрації інформаційного повідомлення.

3.2.2. Після реєстрації платникові протягом 10 днів видаються повідомлення за формою згідно з додатком 4.

3.3. Особливості реєстрації у разі зміни

юридичного статусу платника страхових внесків чи адреси

3.3.1. У разі зміни назви платника, організаційно-правової форми суб'єкта підприємницької діяльності, а також форм власності або зміни місцезнаходження, юридичної адреси платник зобов'язаний у 10-денний термін з дня виникнення відповідних змін подати до органу Пенсійного фонду документи в порядку, визначеному пунктом 3.1 цієї Інструкції. Заява подається з приміткою «Перереєстрація». До заяви подаються завірені копії документів, що зазнали змін. Орган Пенсійного фонду здійснює відповідні зміни в реєстраційних справах платників та видає нове повідомлення за формою згідно з додатком 4.

У разі зміни прізвища, імені чи по батькові або місця проживання громадяни (підприємці, особи, які забезпечують себе роботою

самостійно, – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності) зобов'язані у 10-денний термін з дня виникнення відповідних змін подати до органу Пенсійного фонду документи в тому самому порядку, як і при реєстрації. Заява подається з відміткою «Перереєстрація». Орган Пенсійного фонду здійснює відповідні зміни в реєстраційних справах платників та видає нове повідомлення за формою згідно з додатком 4.

3.3.2. Якщо відповідні зміни відбулися у межах територіального обслуговування органу Пенсійного фонду, то вони вносяться до справи платника без зміни його реєстраційного номера.

3.3.3. Якщо платник за новим місцезнаходженням розташований за межами території обслуговування органу Пенсійного фонду, то він зобов'язаний у 15-денний термін провести розрахунки з органом Пенсійного фонду за попереднім місцем реєстрації і знятися з обліку. За новою адресою платник підлягає реєстрації в порядку і терміни, визначені цією Інструкцією.

3.3.4. У разі недодержання платником, що знімається з обліку, порядку обчислення та сплати внесків, подання недостовірної звітності, порушення строків її подання проводиться документальна перевірка правильності розрахунків платника і складається акт у трьох примірниках, у якому зазначається нове місцезнаходження. У 10-денний термін проводяться остаточні розрахунки на підставі акта перевірки.

У разі неплатоспроможності платника борг на підставі акта перевірки враховується за новим місцем його реєстрації.

Після проведення остаточних розрахунків на підставі заяви платник знімається з обліку, його справа закривається і за новим місцем реєстрації не передається, його реєстраційний номер надалі не використовується. Платежі платника, що знявся з обліку, ураховуються в базі даних до кінця поточного року.

3.4. Зняття з обліку платника страхових внесків

3.4.1. У разі прийняття в установленому законодавством порядку рішення про скасування державної реєстрації платника у зв'язку з його ліквідацією (заява/рішення/ власника/власників/ або уповноваженого ним/ними/ органу чи рішення господарського суду) платник зобов'язаний у 10-денний термін з дня прийняття відповідного рішення про ліквідацію

подати до органу Пенсійного фонду вищевказані документи та заяву про зняття з обліку із зазначенням його правонаступника (якщо він визначений).

Отримавши зазначені документи, орган Пенсійного фонду у 10-денний термін проводить документальну перевірку правильності обчислення та сплати страхових внесків. На основі акта перевірки платник розраховується з органом Пенсійного фонду.

3.4.2. У разі встановлення заборгованості платника, державна реєстрація якого скасовується, орган Пенсійного фонду складає у трьох примірниках довідку про борг за платежами до Пенсійного фонду, один з яких надсилає ліквідаційній комісії, другий – правонаступнику, якщо він є, та органу державної податкової служби – за внесками на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

3.4.3. Якщо підприємство, яке ліквідується, має заборгованість з виплати заробітної плати, нарахованої за період до 1 січня 2004 року, відповідно до чого строк унесення нарахованого збору ще не настав, то ліквідаційна комісія включає належну суму сплати коштів до ліквідаційного балансу підприємства і оформляє це надходження актом. В акті зазначаються правонаступник підприємства (якщо він визначений), сума належних платежів і дата їх унесення, яка не може бути пізнішою від дати, установленої підприємству для її виплати до ліквідації.

Копії актів, підписаних ліквідаційною комісією і правонаступником (якщо він визначений), подаються до відповідного органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації підприємства, що підлягає ліквідації, і правонаступника.

Якщо належна сума платежів, що мають уноситися підприємством, яке ліквідується, перевищує суму, зазначену в акті, то правонаступник зобов'язаний внести повністю всю належну суму і одночасно внести відповідні зміни до балансу, одержаного від ліквідаційної комісії.

3.4.4. Орган Пенсійного фонду закриває справу платника після остаточного погашення ним недоїмки зі сплати страхових внесків та інших платежів до бюджету Пенсійного фонду. Реєстраційний номер ліквідованого платника страхових внесків надалі не використовується, його платежі враховуються в базі даних до кінця поточного року.

3.4.5. Зняття з обліку платника фіксується у журналі обліку

платників. Справа такого платника здається до архіву органу Пенсійного фонду після закінчення звітного року.

11. Облік та звітність платників Пенсійного фонду

11.1. Платники, зазначені в підпунктах 2.1.1, 2.1.2, 2.1.3, 2.1.5 пункту 2.1 та підпунктах 7.1.1, 7.2.1, 7.3.1, 7.4.1, 7.5.1 розділу 7, зобов'язані вести облік платежів до Пенсійного фонду.

11.2. Розрахунки за нарахуванням суми страхових внесків, пені, фінансових санкцій та інших платежів до Пенсійного фонду, госпрозрахунковими підприємствами відображаються за дебетом рахунків обліку витрат на виробництво, використання прибутків та інших фінансових джерел і за кредитом рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням», субрахунку 651 «За пенсійним забезпеченням».

11.3. Утримання та нарахування страхових внесків з громадян, що працюють, відображається за кредитом рахунку 65, субрахунку 651 «За пенсійним забезпеченням» і дебетом рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці», субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою».

11.4. При перерахуванні коштів до Пенсійного фонду дебетується рахунок 65 субрахунку 651 «За пенсійним забезпеченням» і кредитується рахунок 31 «Рахунки в банках» або інші рахунки в банках.

11.5. У бюджетних установах нарахування страхових внесків, пені та фінансових санкцій, інших платежів до Пенсійного фонду та облік розрахунків за страховими внесками з громадян до Пенсійного фонду відображається на субрахунку 651 «Розрахунки з пенсійного забезпечення».

11.6. При нарахуванні страхових внесків до Пенсійного фонду дебетується рахунок 801-825 «Витрати на бюджет» і кредитується субрахунок 651 «Розрахунки з пенсійного забезпечення».

11.7. Утримання страхових внесків з громадян, що працюють, відображається за дебетом субрахунку 661 «Розрахунки із заробітної плати» і кредитом субрахунку 651 «Розрахунки з пенсійного забезпечення».

11.8. При перерахуванні нарахованих страхових внесків до Пенсійного фонду дебетується субрахунок 651 «Розрахунки з пенсійного забезпечення» і кредитується відповідні субрахунки класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи».

11.9. Комерційні банки ведуть облік платежів до Пенсійного

фонду відповідно до плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, затвердженого постановою правління Національного банку України від 21.11.97 № 388.

Розрахунки за нарахуванням суми страхових внесків до Пенсійного фонду відображаються за дебетом рахунку 7401 «Внески, збори на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування» і за кредитом рахунку 3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток».

Утримання та нарахування страхових внесків з громадян, що працюють, відображається за дебетом рахунку 3652 «Нарахування працівникам банку за заробітною платою» і кредитом рахунку 3653 «Утримання з працівників банку на користь третіх осіб».

При перерахуванні нарахованих страхових внесків до Пенсійного фонду дебетується рахунок 3622 «Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток» та кредитується рахунок 2560 «Державні позабюджетні фонди».

При перерахуванні утриманих з працівників страхових внесків до Пенсійного фонду дебетується рахунок 3653 «Утримання з працівників банку на користь третіх осіб» і кредитується рахунок 2560 «Державні позабюджетні фонди».

11.10. Відрахування з операцій:

купівлі-продажу валют відображаються за дебетом рахунку 84 «Інші операційні витрати» і кредитом рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням»;

реалізації ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини та дорогоцінного каміння відображаються за дебетом рахунку 70 «Доходи від реалізації» і кредитом рахунку 65;

відчуження легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом, відображаються за дебетом рахунків обліку витрат виробництва і обігу та кредитом рахунку 65;

з послуг стільникового рухомого зв'язку відображається на субрахунках 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» та 651 «Розрахунки з пенсійного забезпечення»;

купівлі-продажу нерухомого майна відображаються за дебетом рахунку 10 «Основні засоби», субрахунку 103 «Будинки та споруди», і кредитом рахунку 40 «Статутний капітал».

11.11. Платники, зазначені в підпунктах 2.1.1 та 2.1.2 пункту 2.1 цієї Інструкції, щомісяця складають у двох примірниках розрахунок суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, у якому зазначають самостійно обчислені суми страхових внесків за формою згідно з додатком 23 цієї Інструкції.

У розрахунку вказуються всі передбачені в ній показники. У разі незаповнення того чи іншого рядка через відсутність операції цей рядок прокреслюється. Розрахунок заповнюється чорнилом, пастою кулькових ручок, за допомогою друкарських машинок, принтерів, засобів механізації та інших засобів, які забезпечують збереження цих записів протягом установленого терміну зберігання звітності.

У розрахунку не має бути ніяких підчисток, помарок. Виправлення помилок у розрахунку проводиться з дотриманням Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року № 88 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 5 червня 1995 року за № 168/704.

Розрахунок заповнюється в гривнях з копійками.

Оригінал розрахунку подається платником до органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням платника.

Усі примірники розрахунку страхових внесків підписуються керівником, головним бухгалтером підприємства, установи, організації та завіряються печаткою.

Розрахунки подаються зазначеними платниками до органу Пенсійного фонду для реєстрації за базовий звітний період, що дорівнює календарному місяцю, – не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду.

Платники страхових внесків мають право не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку подання документів надіслати їх органу Пенсійного фонду поштою з повідомленням про вручення за порядком оформлення зазначених поштових відправлень, установленим Кабінетом Міністрів України.

11.12. Платники, зазначені в підпункті 2.1.3 пункту 2.1 (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок)), подають до органу Пенсійного фонду один раз на рік, але не пізніше 1 травня поточного року, розрахунок авансових сум страхових внесків, згідно з додатком 24 цієї Інструкції.

За підсумками року платники, зазначені в підпунктах 2.1.3 (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок)), та 2.1.5 пункту 2.1 цієї Інструкції, надають органу Пенсійного фонду за місцем проживання розрахунки сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за звітний рік до 1 квітня наступного за звітним роком за формою згідно з додатком 25 цієї Інструкції.

Платники, зазначені в підпункті 2.1.3 пункту 2.1 цієї Інструкції, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), подають до органу Пенсійного фонду до 1 квітня, наступного за звітним роком річний звіт про нараховані та сплачені суми фіксованого розміру страхових внесків за формою згідно з додатком 26 цієї Інструкції.

11.13. Розрахунок подається платником незалежно від стану його фінансово-господарської діяльності.

Реєстрація поданих платниками розрахунків проводиться працівником органу Пенсійного фонду, який відповідає за діловодство, у журналі реєстрації розрахунків суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за формою згідно з додатком 27 цієї Інструкції. Журнал реєстрації розрахунків суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування ведеться окремо для страхувальників, зазначених у підпунктах 2.1.1, 2.1.2 пункту 2.1, та окремо для страхувальників, зазначених у підпунктах 2.1.3 та 2.1.5 пункту 2.1 цієї Інструкції.

На другому примірнику, який залишається в бухгалтерії платника, проставляється відмітка про здання розрахунку в орган Пенсійного фонду.

11.14. Розрахунки сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування приймаються органом Пенсійного фонду без попередньої перевірки зазначених у них показників.

11.15. Якщо останній день строку подання розрахунку суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

11.16. Особи, винні в неподанні чи несвоєчасному поданні до органу Пенсійного фонду встановленої звітності, а також у поданні недостовірної звітності, несуть відповідальність відповідно до чинного

законодавства.

11.17. Суми надміру сплачених чи помилково сплачених страхових внесків та інших платежів (в тому числі частина єдиного та фіксованого податків, що надходить за найманих працівників суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали відповідний особливий спосіб оподаткування) повертаються страхувальникам або за їх згодою зараховуються в рахунок майбутніх платежів страхових внесків”.

Механізм подання скарг на рішення і узгодження вимог органів Пенсійного фонду, правила розгляду органами Пенсійного фонду цих скарг і заяв регулюються Порядком розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2 та зареєстрованим Міністерством юстиції України 20 січня 2004 року за № 81/8680 (див. коментар до ст. 106).

Порядком формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України 10.06.2004 № 7-6 і зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 серпня 2004 р. за № 1000/9599, врегульовано правила формування та подання до управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування 8680 (див. коментар до ст. 21).

Стаття 18. Страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

1. Розмір страхових внесків, у тому числі розмір частини внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, встановлює

Верховна Рада України відповідно для страхувальників і застрахованих осіб за результатами актуарних розрахунків, виходячи з того, що вони повинні забезпечувати надання особам пенсійних виплат і соціальних послуг, передбачених цим Законом, а також покриття адміністративних витрат для забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

2. Пропозиції про розмір страхових внесків вносить Кабінет Міністрів України разом із проектом закону про Державний бюджет України на наступний рік.

3. Страхові внески є цільовим загальнообов'язковим платежем, який справляється на всій території України в порядку, встановленому цим Законом.

4. Страхові внески не включаються до складу податків, інших обов'язкових платежів, що складають систему оподаткування. На ці внески не поширюється податкове законодавство.

5. Страхові внески не можуть зараховуватися до Державного бюджету України, бюджетів інших рівнів, не підлягають вилученню з Пенсійного фонду або з Накопичувального фонду і не можуть використовуватися на цілі, не передбачені цим Законом.

6. Законодавством не можуть встановлюватися пільги з нарахування та сплати страхових внесків або звільнення від їх сплати.

За своєю природою страхові платежі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування мають виключно цільове призначення і мають бути персоніфіковані, оскільки в подальшому залежно від розміру та тривалості сплати вони мають бути повернуті застрахованій особі у вигляді пенсійної виплати. В цьому їх принципова відмінність від податку, який справляється на знеособленій безповоротній основі.

Проте до набрання чинності Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" обов'язкові платежі до Пенсійного фонду (збір на обов'язкове державне пенсійне страхування) згідно із Законом України "Про систему оподаткування" були частиною Податкової системи у складі загальнодержавних податків та інших обов'язкових платежів. Відповідно адміністрування збору на обов'язкове

державне пенсійне страхування здійснювалось на підставі норм податкового законодавства.

Це мало певні негативні наслідки. Наприклад, одночасно із списанням заборгованості з податкових платежів відбувалося і списання боргів із платежів до Пенсійного фонду. Була обмежена можливість органів Пенсійного фонду примусового стягнення заборгованості. Враховуючи це Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” чітко відокремив поняття і статус податку та страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, визначивши їх як цільовий загальнообов’язковий платіж який не включається до системи податкових платежів і на який не поширюється податкове законодавство. Тому, що всі питання, пов’язані із справами страхування є предметом виключного регулювання Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”. Дуже важливими є норми статті 18, які унеможливають нецільове використання страхових внесків (зокрема, заборона їх включення до державного бюджету), а також не припускають надання будь-яких пільг із сплати внесків. Такий підхід є логічним в сенсі того, що несплата внесків позбавляє застраховану особу її пенсійних прав.

Відповідно до пункту 8 Прикінцевих положень Закону до набуття чинності законом про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду страхові внески, що перераховуються до солідарної системи, сплачуються страхувальниками та застрахованими особами в розмірах, передбачених Законом України «Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування».

Отже (враховуючи тарифи, визначені Законом України «Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування»), страхові внески до солідарної системи згідно із пунктом 1 статті 19 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» нараховуються:

1) для роботодавця – у розмірі 32 відсотки суми фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплати винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами

цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця та допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Законом України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників» було внесено зміни до Закону «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» якими встановлено, що сільськогосподарські підприємства – суб'єкти спеціального режиму оподаткування, протягом 2005 - 2006 років, сплачуватимуть страхові внески за найманих працівників, зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції, за спеціальною ставкою – у розмірі 20 відсотків від загальновстановленої ставки 32 відсотки від об'єкта справляння страхових внесків, визначеного Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» для інших працівників, з наступним збільшенням спеціальної ставки на 20 відсоткових пунктів у наступних бюджетних роках до досягнення загальновстановленої ставки страхових внесків – 32 відсотки.

При цьому, з Державного бюджету України Пенсійному фонду України щорічно повинні компенсуватись суми, які дорівнюють різниці між загальновстановленою та спеціальною ставками страхових внесків;

2) для підприємств, установ, організацій, які використовують працю найманих працівників з числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілоти, штурмани, бортінженери, бортмеханіки, бортрадисти, льотчики-наглядачі) і бортоператори, які виконують спеціальні роботи в польотах, – 42 відсотки суми фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплат винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також до суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця та допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю;

3) для вищезазначених платників - також 100 відсотків фактичних витрат на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до абзацу першого частини 2 Прикінцевих положень Закону застрахованим особам, які працювали або працюють на роботах із шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України та за результатами атестації робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах;

4) для підприємств, установ, організацій, де працюють інваліди, внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування визначаються окремо за ставкою 4 відсотки сум фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплати винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю для працюючих інвалідів та за ставкою 32 відсотки від сум фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати, та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплати винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю для інших працівників такого підприємства;

5) для підприємств всеукраїнських громадських організацій інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих, внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування визначаються за ставкою 4 відсотки від суми

фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно - правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплати винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю для всіх працівників цих підприємств.

б) для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування), членів їх сімей, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю – 32 відсотки від суми доходу (прибутку), отриманого від відповідної діяльності, що підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, на період дії законодавчих актів з питань особливого способу оподаткування сплачують страхові внески у фіксованому розмірі, установленому відповідно до законодавства України. На період до ухвалення закону про встановлення фіксованого розміру страхового внеску зазначені особи сплачують податки згідно з Указом Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» та Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян».

Для громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях

громадян, у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування – фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру;

— для членів колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок);

— для громадян України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

— для громадян України та осіб без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

— для осіб, обраних на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді;

— для працівників воєнізованих формувань, осіб начальницького і рядового складу фельд'єгерської служби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку та інформатизації, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкування, а також особового складу аварійно-рятувальної служби, створеної відповідно до законодавства на постійній основі;

— для осіб, які проходять альтернативну (невійськову) службу;

— для осіб, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій (без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії відповідно до законодавства);

— для осіб, які отримують допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю –

- 1 відсоток сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу, якщо дохід не перевищує 150 гривень;

- 2 відсотки сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат і винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу, якщо дохід перевищує 150 гривень.

Для громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та осіб без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування – фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру з числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах –

- 1 відсоток сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу

загального оподатковуваного доходу, якщо він становить менше 150 гривень;

- 2 відсотки сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподатковуваного доходу, якщо він становить від 150 до 250 гривень;

- 3 відсотки сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподатковуваного доходу, якщо він становить від 250 до 350 гривень;

- 4 відсотки сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподатковуваного доходу, якщо він становить від 350 до 500 гривень;

- 5 відсотків сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподатковуваного доходу, якщо він перевищує 500 гривень.

Для громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та осіб без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування – фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру;

для громадян України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України); для осіб, обраних на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді, які мають статус державного службовця або працюють на посадах, робота на яких зараховується до трудового стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до Законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про статус народного депутата України», «Про Національний банк України», «Про службу в органах місцевого самоврядування», Митного кодексу України, Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379 (із змінами):

- 1 відсоток з частини сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу, що не перевищує 150 гривень;

- 2 відсотки з частини сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу в розмірі від 151 до 250 гривень;

- 3 відсотки з частини сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу в розмірі від 251 до 350 гривень;

- 4 відсотки з частини сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику

відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу в розмірі від 351 до 500 гривень;

- 5 відсотків з частини сум доходу у вигляді заробітної плати, інших виплат та винагород, нарахованих (виплачених) платнику відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору, що включаються до складу загального оподаткованого доходу в розмірі понад 501 гривню.

Для підприємств, установ й організацій, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій (у тому числі філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів зазначених підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами), фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування – фіксований податок, єдиний податок та фіксований сільськогосподарський податок), які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру;

— колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок);

— дипломатичних представництв, консульських установ України, філій, представництв, інших відокремлених підрозділів підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України, які мають окремий баланс і самостійно здійснюють розрахунки із застрахованими особами;

— іноземних дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, філій, представництв, інших відокремлених підрозділів іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України;

— для підприємств, установ, організацій, військових частин та органів, які виплачують заробітну плату (винагороду), грошове забезпечення, допомогу;

— для фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок);

— для осіб, які забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності –

• 32 відсотки суми винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб.

Для колективних, орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств – з сум доходу, що розподіляється між членами зазначених колективів.

Для осіб, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню – сума, визначена договором про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Витяг із Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»

Стаття 1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є:

1) суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності, їх об'єднання, бюджетні, громадські та інші установи та організації, об'єднання громадян та інші юридичні особи, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників;

2) філії, відділення та інші відокремлені підрозділи платників податку, зазначених у пункті 1 цієї статті, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на території іншої, ніж платник збору, територіальної громади;

3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників, а також адвокати, їх помічники, приватні нотаріуси, інші особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності і займаються діяльністю, пов'язаною з

одержанням доходу;

4) фізичні особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), та фізичні особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами, в тому числі члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок тощо;

...

Стаття 2. Об'єктом оподаткування є:

1) для платників збору, визначених пунктами 1 та 2 статті 1 цього Закону, – фактичні витрати на оплату праці працівників, які включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці» (крім сум виплат, що не враховуються при визначенні бази нарахування страхових внесків відповідно до пункту 2 статті 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян»), а також винагороди, що виплачуються громадянам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру.

Для платників збору, визначених пунктами 1 і 2 статті 1 цього Закону, які мають найманих працівників, але не здійснюють витрат на оплату їх праці, – сума коштів, що визначається розрахунково як добуток визначеного законом мінімального розміру заробітної плати на кількість працівників такого платника збору, на яких здійснюється нарахування заробітної плати.

Для платників збору, визначених пунктами 1 та 2 статті 1 цього Закону, об'єктом оподаткування є також фактичні витрати на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до пунктів «б»–«з» статті 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» до досягнення працівниками пенсійного віку, передбаченого статтею 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення»;

2) для платників збору, визначених пунктом 3 статті 1, та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, визначених пунктом 1 статті 1 цього Закону, – сума оподаткованого доходу (прибутку), яка обчислена в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства України;

3) для платників збору, визначених пунктом 4 статті 1 цього Закону, – сукупний оподатковуваний дохід, обчислений відповідно до

законодавства України;

...

Стаття 4. На обов'язкове державне пенсійне страхування встановлюються ставки збору в таких розмірах:

1) для платників збору, визначених пунктами 1 та 2 статті 1 цього Закону:

32 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного абзацами першим і другим пункту 1 статті 2 цього Закону;

100 відсотків від об'єкта оподаткування, визначеного абзацом четвертим пункту 1 статті 2 цього Закону.

Для платників збору, визначених пунктами 1 і 2 статті 1 цього Закону, які використовують працю найманих працівників із числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілоти, штурмани, бортінженери, бортмеханіки, бортрадисти, льотчики-наглядачі) і бортператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається окремо за ставкою 42 відсотки від об'єкта оподаткування для осіб льотних екіпажів (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, та за ставкою 32 відсотки від об'єкта оподаткування для інших працівників.

Для підприємств, установ і організацій, де працюють інваліди, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається окремо за ставкою 4 відсотки від об'єкта оподаткування для працюючих інвалідів та за ставкою 32 відсотки від об'єкта оподаткування для інших працівників такого підприємства.

Для підприємств всеукраїнських громадських організацій інвалідів, де кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування визначається за ставкою 4 відсотки від об'єкта оподаткування для всіх працівників цих підприємств;

2) для платників збору, визначених пунктом 3 статті 1 та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, визначених пунктом 1 статті 1 цього Закону, – 32 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 2 статті 2 цього Закону;

3) для платників збору, визначених пунктами 1, 2 та 3 статті 1 цього Закону, – 32 відсотки суми винагород, які виплачуються фізичним

особам за договорами цивільно-правового характеру;

4) для платників збору, визначених пунктом 4 статті 1 цього Закону (крім платників, зазначених у пункті 5 цієї статті):

1 відсоток від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід не перевищує 150 гривень;

2 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід перевищує 150 гривень.

Для платників збору, визначених пунктом 4 статті 1 цього Закону з числа осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах:

1 відсоток від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід становить менше 150 гривень;

2 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід становить від 150 до 250 гривень;

3 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід становить від 250 до 350 гривень;

4 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід становить від 350 до 500 гривень;

5 відсотків від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, якщо сукупний оподатковуваний дохід перевищує 500 гривень;

5) для платників збору, визначених пунктом 4 статті 1 цього Закону, які мають статус державного службовця або працюють на посадах, робота на яких зараховується до трудового стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про статус народного депутата України», «Про Національний банк України», «Про службу в органах місцевого

самоврядування», Митного кодексу України, Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95:

1 відсоток від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, з частини сукупного оподаткованого доходу, що не перевищує 150 гривень;

2 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 151 до 250 гривень;

3 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 251 до 350 гривень;

4 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі від 351 до 500 гривень;

5 відсотків від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 3 статті 2 цього Закону, з частини сукупного оподаткованого доходу в розмірі понад 501 гривню.

Стаття 19. Нарахування страхових внесків

1. Страхові внески до солідарної системи нараховуються:

для роботодавця – на суми фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплату винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності;

для страхувальників, зазначених у пункті 2 статті 14 цього Закону:

на суми, зазначені в абзаці другого частини першої цієї статті;
на суми грошового забезпечення та інших виплат військовослужбовцям та працівникам воєнізованих формувань у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

на суми допомоги або компенсації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

для страхувальників, зазначених у пунктах 3 і 4 статті 14, – на суми страхових виплат в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

для осіб, зазначених у пункті 5 статті 14 цього Закону, – на суми доходу (прибутку), отриманого від відповідної діяльності, що підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб;

для членів колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств – на суми доходу, що розподіляється між членами колективних, орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств і підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб;

для осіб, які беруть добровільну участь, – на суми, визначені договором про добровільну участь.

2. Страхові внески до Накопичувального фонду нараховуються на всі суми сукупного оподаткованого доходу (прибутку) застрахованих осіб, а для осіб, які беруть добровільну участь, – на суми, визначені договором про добровільну участь.

3. Нарахування страхових внесків відповідно до частин першої та другої цієї статті, здійснюється на суми, які не зменшені відповідно до законодавства про податок на доходи фізичних осіб.

4. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, у межах максимальної величини, що встановлюється законом про розмір страхових внесків. Ця максимальна величина щороку встановлюється на рівні величини семи середніх заробітних плат, що склалася в попередньому календарному році, і не може бути меншою діючої на день набрання чинності цим Законом максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу

(прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів.

5. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, які не зменшені на суму податків, інших обов'язкових платежів і внесків, що відповідно до законодавства сплачуються із зазначених сум, та суми утримань, що здійснюються відповідно до законодавства або за договорами позики, придбання товарів та виплат тощо або на інші цілі за дорученням отримувача.

6. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, незалежно від джерел їх фінансування, форми, порядку, місця виплати та використання, а також незалежно від того, чи були зазначені суми фактично виплачені після їх нарахування до сплати.

Основним об'єктом нарахування страхових внесків є витрати на оплату праці найманих працівників. Для цілей сплати страхових внесків ці витрати мають визначатися згідно з Законом України "Про оплату праці та прийнятими відповідно до цього закону нормативно-правовими актами. Згаданий закон передбачає три основні складові оплати праці: основна, додаткова заробітна плата та інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Витяг з Закону України "Про оплату праці"

Стаття 1. Заробітна плата

Заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Стаття 2. Структура заробітної плати

Основна заробітна плата. Це - винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку,

обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і відрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата. Це - винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати. До них належать виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії за спеціальними системами і положеннями, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми”.

Детально структуру цих складових визначено в Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженій наказом Державного комітету статистики від 13.01.2004 № 5 і зареєстрованій в Міністерстві юстиції України 27 січня 2004 р. за № 114/8713, яка є єдиним документом, що визначає склад коштів, які належать до фонду оплати праці.

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

13.01.2004 № 5

Зареєстровано в Міністерстві

юстиції України

27 січня 2004 р.

за № 114/8713

Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати

*Відповідно до статті 14 Закону України «Про державну статистику», а також на виконання плану державних статистичних спостережень, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2003 № 180-р, **НАКАЗУЮ:***

1. Затвердити Інструкцію зі статистики заробітної плати (далі – Інструкція), що додається.

2. Дію Інструкції поширити на всіх юридичних осіб та їх відокремлені підрозділи незалежно від форм власності й організаційно-правових форм господарювання.

3. Управлінню статистики праці (Григорович Н.В.) забезпечити публікацію Інструкції в засобах масової інформації та надавати роз'яснення щодо її застосування.

4. Начальнику Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим, начальникам обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь статистики довести інформацію щодо затвердження та застосування Інструкції до суб'єктів державних статистичних спостережень.

5. Вважати таким, що втратив чинність, наказ Мінстату України від 11.12.95 № 323 «Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати», зареєстрований в Міністерстві юстиції 21.12.95 за № 465/1001.

6. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Голови Комітету Власенко Н.С.

Голова Комітету

О.Г.Осауленко

ПОГОДЖЕНО:

Заступник Міністра
праці та соціальної
політики

В.І. Тьоткін

Заступник Міністра
економіки та з питань
європейської інтеграції

С. Романюк

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Держкомстату України

13.01.2004 № 5

Зареєстровано в Міністерстві

юстиції України

27 січня 2004 р.

за № 114/8713

ІНСТРУКЦІЯ

зі статистики заробітної плати

Ця Інструкція розроблена відповідно до Законів України «Про державну статистику» та «Про оплату праці» з урахуванням міжнародних рекомендацій у системі статистики оплати праці й

стандартів Системи національних рахунків (СНР 93).

1. Загальні положення

1.1. Інструкція містить основні методологічні положення щодо визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою одержання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників.

Інструкція не застосовується для визначення складових фонду оплати праці як бази (об'єкта) для нарахування внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Дія Інструкції поширюється на всіх юридичних осіб, їхні філії, відділення, представництва та інші відособлені структурні підрозділи (далі – підприємства).

1.2. Відповідно до положень Закону України «Про оплату праці» (далі – Закон) заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або вповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

1.3. Для оцінки розміру заробітної плати найманих працівників застосовується показник фонду оплати праці.

До фонду оплати праці включаються нарахування найманим працівникам у грошовій та натуральній формі (оцінені в грошовому вираженні) за відпрацьований та невідпрацьований час, який підлягає оплаті, або за виконану роботу незалежно від джерела фінансування цих виплат.

Фонд оплати праці складається з:
фонду основної заробітної плати;
фонду додаткової заробітної плати;
інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

1.4. У формах державних статистичних спостережень відображаються нарахування працівникам підприємства у відповідності до розрахунково-платіжних документів незалежно від терміну їхніх фактичних виплат. Зазначені суми наводяться до утримання прибуткового податку та внесків працівників на обов'язкове державне соціальне страхування.

1.5. Програми державних статистичних спостережень передбачають облік фонду оплати праці, нарахованого всім працівникам,

а також виділення фонду штатних працівників, які перебувають в обліковому складі підприємства, та поділ його на складові.

Фонд оплати праці інших категорій працівників (сумісників або тих осіб, які зайняті за договорами цивільно-правового характеру) розподіляється на складові на загальних підставах згідно з Інструкцією. При цьому суми оплати праці вищезгаданих категорій у формах державних статистичних спостережень відображаються у фонді оплати працівників позаоблікового складу та не враховуються при обчисленні середньої заробітної плати штатних працівників облікового складу підприємства.

При визначенні фонду оплати праці штатних працівників із загальної суми фонду оплати праці також виключаються суми, нараховані працівникам, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами та для догляду за дитиною, вибраним до органів первинної профспілкової організації, звільненим з роботи на момент здійснення нарахувань.

Фонд оплати праці працівників, прийнятих на постійну роботу за направленням державної служби зайнятості згідно з договором з роботодавцем про надання дотації на створення додаткових робочих місць для працевлаштування безробітних, ураховується на загальних підставах згідно з Інструкцією.

1.6. Під час заповнення форм державних статистичних спостережень слід мати на увазі такі особливості обліку та відображення суми фонду оплати праці:

1.6.1. Нарахування відображаються за календарний місяць (з першого до останнього числа місяця). Наприклад, суми нарахувань за час відпусток, на відміну від порядку їхньої фактичної виплати, розподіляються пропорційно часу, що припадає на дні відпустки у відповідному місяці.

1.6.2. Якщо нарахування фонду оплати праці здійснюються за попередній період, зокрема у зв'язку з уточненням кількості відпрацьованого часу, виявленням помилок, вони відображаються у фонді оплати праці того місяця, у якому були здійснені нарахування.

1.6.3. Усі види нарахувань в іноземній валюті перераховуються в національній валюті за курсом Національного банку України на дату їхнього нарахування.

2. Фонд оплати праці

2.1. Фонд основної заробітної плати

Фонд основної заробітної плати включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків). До його складу належать:

2.1.1. Винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці за тарифними ставками (окладами), відрядними розцінками робітників та посадовими окладами керівників, фахівців, технічних службовців, включаючи в повному обсязі внутрішнє сумісництво.

2.1.2. Суми відсоткових або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (виручки), отриманих від реалізації продукції (робіт, послуг), у разі, якщо вони є основною заробітною платою.

2.1.3. Гонорар штатним працівникам редакцій газет, журналів, інших засобів масової інформації, видавництв, установ мистецтва й (або) оплата їх праці, що нараховується за ставками (розцінками) авторської (постановочної) винагороди, нарахованої на даному підприємстві.

2.1.4. Оплата при переведенні працівника на нижчеоплачувану роботу у випадках і розмірах, передбачених чинним законодавством, а також при невиконанні норм виробітку та виготовленні продукції, що виявилася браком, не з вини працівника.

2.1.5. Оплата роботи висококваліфікованих працівників, залучених для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

2.1.6. Оплата праці за час перебування у відрядженні (не включає відшкодування витрат у зв'язку з відрядженням: добових, вартості проїзду, витрат на наймання житлового приміщення).

2.1.7. Вартість продукції, виданої працівникам при натуральній формі оплати праці.

У разі виплати заробітної плати натурою відповідно до статті 23 Закону для відображення у звітах видана продукція оцінюється за цінами не вище собівартості в розмірі, що не перевищує 50 відсотків нарахованої заробітної плати за місяць.

У формах державних статистичних спостережень, крім показника оплати праці, у натуральній формі міститься показник проданої продукції в рахунок заробітної плати. Він заповнюється у разі,

якщо в рахунок грошової оплати працівникам підприємства застосовують продаж продукції як власного виробництва, так і отриманої за бартером або безготівкові розрахунки за послуги, надані працівникам (комунальні та інші). При цьому заповнення показника фонду оплати праці здійснюється згідно з нарахуваннями.

2.1.8. Оплата праці (включаючи гонорари) працівників, які не перебувають у штаті підприємства (за умови, що розрахунки проводяться підприємством безпосередньо з працівниками), за виконання робіт:

згідно з договорами цивільно-правового характеру, включаючи договір підряду (за винятком фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності);

згідно з обов'язками особам, які є членами спостережної ради або ревізійної комісії акціонерного товариства;

згідно з договорами між підприємствами про надання робочої сили (безробітним за виконання громадських робіт, учням та студентам, які проходять виробничу практику на підприємстві чи залучені на тимчасову роботу на період канікул).

2.2. Фонд додаткової заробітної плати

Фонд додаткової заробітної плати включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій. До складу фонду додаткової заробітної плати входять:

2.2.1. Надбавки та доплати до тарифних ставок (окладів, посадових окладів) у розмірах, передбачених чинним законодавством, за:
суміщення професій (посад);

розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт;

виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника;

роботу у важких і шкідливих та особливо важких і особливо шкідливих умовах праці;

інтенсивність праці;

роботу в нічний час;

керівництво бригадою;

високу професійну майстерність;

класність водіям (машиністам) транспортних засобів;

високі досягнення в праці, у тому числі державним службовцям;

- виконання особливо важливої роботи на певний термін;
знання та використання в роботі іноземної мови;
допуск до державної таємниці;
дипломатичні ранги, персональні звання службових осіб, ранги державних службовців, кваліфікаційні класи суддів;
науковий ступінь;
нормативний час пересування у шахті (руднику) від ствола до місця роботи і назад працівникам, постійно зайнятим на підземних роботах;
роботу на територіях радіоактивного забруднення;
інші надбавки та доплати, передбачені чинним законодавством, включаючи доплату до розміру мінімальної заробітної плати.*
- 2.2.2. Премії та винагороди, у тому числі за вислугу років, що мають систематичний характер, незалежно від джерел фінансування (крім сум, указаних у п. 2.3.2).*
- 2.2.3. Відсоткові або комісійні винагороди, виплачені додатково до тарифної ставки (окладу, посадового окладу).*
- 2.2.4. Оплата роботи в надурочний час і у святкові та неробочі дні у розмірах та за розцінками, установленими чинним законодавством.*
- 2.2.5. Оплата працівникам днів відпочинку, що надаються їм у зв'язку з роботою понад нормальну тривалість робочого часу при вахтовому методі організації праці, при підсумованому обліку робочого часу і в інших випадках, передбачених законодавством.*
- 2.2.6. Суми, виплачені (при виконанні робіт вахтовим методом) у розмірі тарифної ставки (окладу, посадового окладу) за дні перебування в дорозі до місцезнаходження підприємства (пункту збору) – місця роботи і назад, передбачені графіком роботи на вахті, а також за дні затримки працівників у дорозі через метеорологічні умови та з вини транспортних підприємств.*
- 2.2.7. Суми виплат, пов'язаних з індексацією заробітної плати працівників.*
- 2.2.8. Суми компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати.*
- 2.2.9. Вартість безоплатно наданих окремим категоріям працівників відповідно до законодавства житла, вугілля, комунальних послуг, послуг зв'язку та суми коштів на відшкодування їхньої оплати.*
- 2.2.10. Витрати, пов'язані з наданням безкоштовного проїзду*

працівникам залізничного, авіаційного, морського, річкового, автомобільного транспорту та міського електротранспорту.

2.2.11. Вартість безкоштовно наданого працівникам форменого одягу, обмундирування, що може використовуватися поза робочим місцем та залишається в особистому постійному користуванні, або сума знижки у разі продажу форменого одягу за зниженими цінами.

2.2.12. Оплата за невідпрацьований час:

оплата, а також суми грошових компенсацій у разі невикористання щорічних (основної та додаткових) відпусток та додаткових відпусток працівникам, які мають дітей, у розмірах, передбачених законодавством;

оплата додаткових відпусток (понад тривалість, передбачену законодавством), наданих відповідно до колективного договору;

оплата додаткових відпусток у зв'язку з навчанням та творчих відпусток;

оплата додаткових відпусток, що надаються відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

суми заробітної плати, що зберігаються за основним місцем роботи працівників, за час їхнього навчання з відривом від виробництва в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;

суми, нараховані особам, які проходять навчання (підготовку) для роботи на щойно введених у дію підприємствах за рахунок коштів, передбачених у загальних кошторисах будівництва;

оплата спеціальної перерви в роботі у випадках, передбачених законодавством, оплата пільгового часу неповнолітнім;

оплата працівникам, які залучаються до виконання державних або громадських обов'язків, якщо вони виконуються в робочий час;

оплата працівникам-донорам днів обстеження, здавання крові та відпочинку, що надаються після кожного дня здавання крові, або днів, приєднаних за бажанням працівника до щорічної відпустки;

оплата, що зберігається за працівником, який підлягає медичному огляду, за основним місцем роботи за час перебування в медичному закладі на обстеженні;

оплата простоїв не з вини працівника.

2.3. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати включають винагороди та премії, які мають одноразовий характер, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства або які провадяться понад встановлені зазначеними актами норми. До них належать:

2.3.1. Нарахування за невідпрацьований час, не передбачені чинним законодавством, зокрема працівникам, які вимушено працювали скорочений робочий час та перебували у відпустках з ініціативи адміністрації (крім допомоги по частковому безробіттю), брали участь у страйках.

2.3.2. Винагороди та заохочення, що здійснюються раз на рік або мають одноразовий характер. Зокрема:

винагороди за підсумками роботи за рік, щорічні винагороди за вислугу років (стаж роботи);

премії, що виплачуються у встановленому порядку за спеціальними системами преміювання, виплачені відповідно до рішень уряду;

премії за сприяння винахідництва та раціоналізації, створення, освоєння та впровадження нової техніки і технології, уведення в дію в строк і достроково виробничих потужностей й об'єктів будівництва, своєчасну поставку продукції на експорт та інші;

премії за виконання важливих та особливо важливих завдань;

одноразові заохочення, не пов'язані з конкретними результатами праці (наприклад, до ювілейних та пам'ятних дат, як у грошовій, так і натуральній формі);

грошова винагорода державним службовцям за сумлінну безперервну працю в органах державної влади, зразкове виконання трудових обов'язків;

вартість безкоштовно наданих працівникам акцій;

кошти, спрямовані на викуп майна працівниками з моменту їх персоніфікації, а також суми вартості майна, яке розподіляється між членами колективу в разі ліквідації (реорганізації, перепрофілювання) підприємства (крім випадків розподілу майна між засновниками підприємства).

2.3.3. Матеріальна допомога, що має систематичний характер, надана всім або більшості працівників (на оздоровлення, у зв'язку з екологічним станом, крім сум, указаних у п. 3.31).

2.3.4. Виплати соціального характеру у грошовій і натуральній

формі:

витрати в розмірі страхових внесків підприємств (крім випадків, зазначених у п. 3.5) на користь працівників, пов'язаних з добровільним страхуванням (особистим, страхуванням майна). Указані суми включаються до фонду оплати праці в тому місяці, коли провадяться перерахунки страховій компанії;

оплата або дотації на харчування працівників, у тому числі в їдальнях, буфетах, профілакторіях;

оплата за утримання дітей працівників у дошкільних закладах;

вартість путівок працівникам та членам їхніх сімей на лікування та відпочинок, екскурсії або суми компенсації, видані замість путівок за рахунок коштів підприємства (крім випадків, указаних у п. 3.2);

вартість проїзних квитків, які персонально розподіляються між працівниками, та відшкодування працівникам вартості проїзду транспортом загального користування;

інші виплати, що мають індивідуальний характер (оплата квартири та найманого житла, гуртожитків, товарів, продуктових замовлень, абонементів у групи здоров'я, передплати на газети та журнали, протезування, суми компенсації вартості виданого працівникам палива у випадках, не передбачених чинним законодавством).

3. Інші виплати, що не належать до фонду оплати праці

3.1. Внески підприємств на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

3.2. Допомоги та інші виплати, що здійснюються за рахунок коштів фондів державного соціального страхування:

допомога по тимчасовій непрацездатності;

допомога по вагітності та пологах;

допомога при народженні дитини;

допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

допомога на поховання;

оплата путівок на санаторно-курортне лікування та оздоровлення;

допомога по частковому безробіттю.

3.3. Оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

3.4. Соціальні допомоги та виплати за рахунок коштів підприємства, установлені колективним договором (працівникам, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною, на народження дитини, сім'ям з неповнолітніми дітьми).

3.5. Внески підприємств згідно з договорами добровільного медичного та пенсійного страхування працівників і членів їхніх сімей.

3.6. Одноразова допомога працівникам, які виходять на пенсію згідно з діючим законодавством та колективними договорами (включаючи грошову допомогу державним службовцям та науковим (науково-педагогічним) працівникам).

3.7. Надбавки та доплати до державних пенсій працюючим пенсіонерам.

3.8. Суми вихідної допомоги при припиненні трудового договору.

3.9. Суми, нараховані працівникам за час затримки розрахунку при звільненні.

3.10. Витрати на платне навчання працівників і членів їхніх сімей, не пов'язане з виробничою необхідністю, згідно з договором між підприємством та навчальним закладом.

3.11. Видатки підприємств на покриття витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пільгових пенсій.

3.12. Виплати в установленому розмірі особам, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи (крім зазначених у пп. 2.2.1, 2.2.12).

3.13. Компенсація моральної шкоди працівникам за рахунок коштів підприємства, що виплачується за рішенням суду.

3.14. Винагорода, що сплачується за авторським договором на створення та використання творів науки, літератури та мистецтва, крім зазначеної у п. 2.1.3.

Винагороди за відкриття, винаходи та раціоналізаторські пропозиції та їхнє використання.

3.15. Витрати на відрядження: добові (у повному обсязі), вартість проїзду, витрати на наймання житлового приміщення.

Компенсаційні виплати та добові, які виплачуються при переїзді на роботу в іншу місцевість згідно з чинним законодавством.

3.16. Надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, направлених для виконання монтажних, налагоджувальних, ремонтних і будівельних робіт, і працівників, робота яких виконується вахтовим методом, постійно проводиться в дорозі або

має роз'їзний (пересувний) характер, у розмірах, визначених чинним законодавством.

3.17. Витрати на колективне харчування плавскладу річкового, морського та рибпромислового флотів, а також харчування льотного складу цивільної авіації при виконанні завдань польоту, які можуть бути прирівняні до добових витрат, що виплачуються в період відрядження.

3.18. Витрати на харчування учасників спортивних заходів, у тому числі суддів, на час перебування на спортивних змаганнях та навчально-тренувальних зборах у межах установлених норм.

3.19. Вартість виданого згідно з діючими нормами спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, мийних та знешкоджувальних засобів, молока та лікувально-профілактичного харчування або відшкодування витрат працівникам за придбання ними спецодягу та інших засобів індивідуального захисту в разі невідачі їх адміністрацією.

3.20. Вартість придбаних підприємством проїзних квитків, які персонально не розподіляються між працівниками, а видаються їм у міру потреби для виконання виробничих завдань (у зв'язку зі специфікою роботи).

3.21. Витрати на перевезення працівників до місця роботи як власним, так і орендованим транспортом (крім оплати праці водіїв).

3.22. Компенсації працівникам за використання для потреб виробництва власного інструменту та особистого транспорту.

3.23. Вартість подарунків до свят і квитків на видовищні заходи для дітей працівників.

3.24. Витрати на підготовку та перепідготовку кадрів (крім витрат на заробітну плату, зазначених у п. 2.2.12):

витрати на оплату навчання працівників у вищих навчальних закладах та установах підвищення кваліфікації, професійної підготовки та перепідготовки кадрів;

стипендії слухачам підготовчих відділень, студентам, аспірантам, направленим підприємствами на навчання з відривом від виробництва у вищі навчальні заклади;

оплата проїзду до місцезнаходження навчального закладу та назад;

витрати, пов'язані з організацією навчального процесу (придбання учбового матеріалу, оренда приміщень).

3.25. Стипендії, що призначаються згідно з діючим законодавством, видатним діячам науки, освіти та культури, фізичної культури та спорту, інформаційної галузі, олімпійським і параолімпійським чемпіонам, видатним спортсменам і тренерам з олімпійських видів спорту, талановитим і перспективним спортсменам, молодим ученим, та інші державні стипендії.

3.26. Довічна плата за звання дійсного члена та члена-кореспондента академії наук.

3.27. Витрати на проведення культурно-освітніх і оздоровчих заходів та утримання громадських служб (крім оплати праці працівників, які їх обслуговують).

Витрати на благоустрій садівничих товариств (будівництво шляхів, енерго- та водопостачання, осушення та інші витрати загального характеру), будівництво гаражів для працівників.

3.28. Позики, видані працівникам підприємств для поліпшення житлових умов, на індивідуальне будівництво, заведення домашнього господарства.

3.29. Вартість житла, переданого у власність працівникам.

3.30. Витрати підприємств на оплату послуг з лікування працівників, які були надані установами охорони здоров'я (крім виплат, зазначених у п. 2.3.3).

3.31. Матеріальна допомога разового характеру, що надається підприємством окремим працівникам у зв'язку із сімейними обставинами, на оплату лікування, оздоровлення дітей, поховання.

3.32. Суми матеріальної та благодійної допомоги, виплачені особам, які не перебувають у трудових відносинах з підприємством.

3.33. Суми матеріальної допомоги як у грошовій, так і натуральній формі незалежно від її розміру, що надається на підставі рішень Уряду України у зв'язку зі стихійним та екологічним лихом, аваріями та катастрофами місцевими органами державної виконавчої влади, профспілками, благодійними фондами та іноземними державами.

3.34. Грошове забезпечення військовослужбовців Збройних сил України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, кримінально-виконавчої системи, податкової міліції України, державної пожежної охорони

Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

3.35. Доходи за акціями та інші доходи від участі працівників у власності підприємства (дивіденди, відсотки, виплати за паями), а також доходи від здавання в оренду землі. Зазначені виплати відображаються у формах державних статистичних спостережень окремо.

4. Середня заробітна плата

4.1. Середніми показниками номінальної заробітної плати є:

4.1.1. Середня заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, що визначається діленням суми нарахованого фонду оплати праці штатних працівників на середньооблікову кількість цих працівників за відповідний період (місяць, квартал, півріччя, рік).

4.1.2. Середня заробітна плата на одного працівника в еквіваленті повної зайнятості, що визначається діленням суми нарахованого фонду оплати праці найманих працівників (штатних та позаштатних) на їхню середню кількість в еквіваленті повної зайнятості за відповідний період.

4.1.3. Середня заробітна плата на одну оплачену або відпрацьовану годину, що визначається діленням суми нарахованого фонду оплати праці штатних працівників на кількість оплачених або відпрацьованих цими працівниками людино-годин за відповідний період.

У разі визначення заробітної плати за відпрацьовану годину з фонду оплати праці виключаються нарахування за невідпрацьований час.

4.2. Для визначення середньомісячної величини заробітної плати за квартал (рік) або будь-який інший період отриману величину заробітної плати за квартал (рік) необхідно розділити на кількість місяців у періоді.

4.3. Обчислення середньої заробітної плати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та інших нарахувань, виходячи з розмірів середньої заробітної плати, здійснюється згідно з чинним законодавством.

Начальник управління
статистики праці

Н.В. Григорович

Крім витрат на оплату праці об'єктом нарахування страхових внесків є суми доходу (прибутку), отриманого від відповідної діяльності.

При цьому необхідною умовою для визначення об'єкта нарахування страхових внесків є належність отриманого доходу до оподаткування податком на доходи фізичних осіб, що визначається Законом України “Про податок з доходів фізичних осіб”.

Витяг з Закону України “Про податок з доходів фізичних осіб”

Стаття 3. Об'єкт оподаткування

3.1. Об'єктом оподаткування резидента є:

3.1.1. загальний місячний оподатковуваний дохід;

3.1.2. чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року;

3.1.3. доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті;

3.1.4. іноземні доходи.

3.2. Об'єктом оподаткування нерезидента є:

3.2.1. загальний місячний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України;

3.2.2. загальний річний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України;

3.2.3. доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті.

3.3. При нарахуванні доходів у вигляді валютних цінностей або інших активів, чия вартість є вираженою в іноземній валюті або міжнародних розрахункових одиницях, така вартість перераховується у гривні за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, діючим на момент одержання таких доходів.

3.4. При нарахуванні доходів у будь-яких негрошових формах об'єкт оподаткування визначається як вартість такого нарахування, визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою:

$$K = 100 : (100 - Cn), \text{ де}$$

K - коефіцієнт;

Cn - ставка податку, встановлена для таких доходів на момент такого нарахування.

Вартість такого нарахування визначається виходячи із звичайної

ціни, збільшеної на суму:

податку на додану вартість, якщо особа, яка здійснює таке нарахування, є платником податку на додану вартість;

акцизного збору, якщо надається підакцизний товар.

У такому ж порядку визначається об'єкт оподаткування для сум надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлений строк.

Якщо особа, яка нараховує доходи у формах, відмінних від грошової, є платником податку на прибуток підприємств за ставкою, встановленою пунктом 10.1 статті 10 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", то до її валових витрат включається сума, розрахована згідно з цим пунктом. Така сама сума є базою для нарахування збору до Пенсійного фонду України та внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

3.5. При нарахуванні доходів у вигляді заробітної плати об'єкт оподаткування визначається як нарахована сума такої заробітної плати, зменшена на суму збору до Пенсійного фонду України чи внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, які відповідно до закону справляються за рахунок доходу найманої особи.

Стаття 4. Загальний оподатковуваний дохід

4.1. Загальний річний оподатковуваний дохід

Загальний річний оподатковуваний дохід складається з суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, одержаних протягом такого звітного року.

4.2. Загальний місячний оподатковуваний дохід

До складу загального місячного оподаткованого доходу включаються:

4.2.1. доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані (виплачені) платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору;

4.2.2. доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної (промислової) власності; доходи у вигляді сум авторської винагороди, іншої плати за надання права на користування або розпорядження іншим особам нематеріальним активом (творами науки, мистецтва, літератури або іншими нематеріальними активами) (далі - роялті), у тому числі одержувані спадкоємцями власника такого нематеріального

активу;

4.2.3. сума (вартість) подарунків у межах, що підлягають оподаткуванню згідно з нормами статті 14 цього Закону;

4.2.4. сума страхових внесків (страхових премій) за договором добровільного страхування, сплачена будь-якою особою - резидентом, іншою ніж платник податку, за такого платника податку чи на його користь, крім сум, що сплачуються:

а) особою - резидентом, яка визначається вигодонабувачем (бенефіціаром) за таким договором;

б) одним з членів сім'ї першого ступеня споріднення платника податку;

в) працедавцем - резидентом за свій рахунок за договорами довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного страхування платника податку, якщо така сума у розрахунку на такого платника податку не перевищує 15 відсотків нарахованої таким працедавцем суми заробітної плати платнику податку протягом кожного звітного податкового місяця, у якому сплачується такий страховий внесок (премія), але при цьому не вище суми, визначеної у підпункті 6.5.1 пункту 6.5 статті 6 цього Закону, у розрахунку на такий місяць;

4.2.5. сума страхових виплат, страхових відшкодувань або викупних сум, отриманих платником податку за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування, у випадках та розмірах, визначених пунктом 9.8 статті 9 цього Закону;

4.2.6. частина доходів від операцій з майном, розмір якої визначається згідно з положеннями статей 11 - 12 цього Закону;

4.2.7. дохід від надання майна в оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування), визначений у порядку, встановленому пунктом 9.1 статті 9 цього Закону;

4.2.8. оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів попередніх податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку або нарахований податковим органом згідно із законом;

4.2.9. дохід, отриманий платником податку від його працедавця як додаткове благо (за винятками, передбаченими пунктом 4.3 цієї статті), а саме у вигляді:

а) вартості використання житла, інших об'єктів матеріального або нематеріального майна, наданих платнику податку у безоплатне користування, за винятком, коли таке надання зумовлене виконанням платником податку трудової функції чи передбачене нормами трудового договору (контракту) або відповідно до закону, у встановлених ними межах, а також за винятком користування автомобільним транспортом, наданих платнику податку його працедавцем-резидентом, який є платником податку на прибуток підприємств;

б) вартості майна та харчування, безоплатно отриманого платником податку, крім випадків, визначених у підпункті 5.4.1 пункту 5.4 статті 5 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств";

в) вартості послуг домашнього обслуговуючого персоналу, безоплатно отриманих платником податку, включаючи працю підпорядкованих осіб, а також осіб, що перебувають на військовій службі чи є заарештованими або ув'язненими.

Під терміном "послуги домашнього обслуговуючого персоналу" розуміються послуги з побутового обслуговування фізичної особи, членів її сім'ї або від імені чи за їх дорученням - будь-якої третьої особи, включаючи ремонт або спорудження об'єктів рухомого чи нерухомого майна, що належать таким особам або використовуються ними;

г) суми грошового або майнового відшкодування будь-яких витрат або втрат платника податку, крім тих, що підлягають обов'язковому відшкодуванню згідно із законом за рахунок бюджету або звільняються від оподаткування згідно з цим Законом;

д) суми фінансової допомоги, включаючи суми боргу платника податку, анульованого кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства;

е) вартості безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг), а також суми знижки з ціни (вартості) товарів (послуг), що перевищує звичайну, розраховану за правилами визначення звичайних цін (у розмірі такої знижки), крім випадків, передбачених пунктом 4.3 цієї статті.

Якщо додаткові блага надаються у формах, відмінних від грошової, об'єкт оподаткування обчислюється за правилами, визначеними пунктом 3.4 статті 3 цього Закону.

Якщо додаткові блага надаються особою, що не є працедавцем платника податку, чи особою, яка діє від імені або за дорученням такого

працедавця, то такі доходи прирівнюються з метою оподаткування до подарунків з їх відповідним оподаткуванням;

4.2.10. дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені, фактично одержаних платником податку як відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди, крім:

а) сум, що спрямовуються на відшкодування прямих збитків, понесених платником податку внаслідок заподіяння йому матеріальної шкоди;

б) процентів, одержаних від боржника внаслідок прострочення виконання ним грошового зобов'язання у розмірі, прямо встановленому цивільним законодавством, якщо інший розмір не встановлено таким цивільно-правовим договором;

в) пені, яка сплачується на користь платника податку за рахунок бюджету (цільового страхового фонду) внаслідок несвоєчасного повернення надміру сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів) або інших сум бюджетного відшкодування;

г) сум шкоди, завданої платнику податку актами і діями, визнаними неконституційними, або завданої незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду, яка відшкодовується державою у порядку, встановленому законом.

Підпункт 4.2.10 не регулює порядок оподаткування сум страхових виплат, страхових відшкодувань і викупних сум за договорами страхування;

4.2.11. сума заборгованості платника податку, за якою минув строк позовної давності, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк давності згідно з законом, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів (обов'язкових платежів) та погашення податкового боргу;

4.2.12. дохід у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів та роялті, вигравшів, призів; інші доходи, крім зазначених у пункті 4.3 цієї статті;

4.2.13. інвестиційний прибуток від здійснення платником податку операцій з цінними паперами та корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні папери, формах, крім доходу від операцій, зазначених у підпунктах 4.3.3 та 4.3.17 цієї статті;

4.2.14. дохід у вигляді вартості успадкованого майна, у межах, що підлягає оподаткуванню цим податком згідно з нормами статті 13

цього Закону;

4.2.15. сума надміру витрачених коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт та не повернутих у встановлені законодавством строки, розмір якої розраховується згідно з пунктом 9.10 статті 9 цього Закону;

4.2.16. кошти або майно (немайнові активи), отримані платником податку як хабар, викрадені чи знайдені як скарб, не зданий державі згідно із законом, у сумах, підтверджених обвинувальним вироком суду, незалежно від призначеної ним міри покарання.

4.3. Доходи, які не включаються до складу загального місячного або річного оподаткованого доходу

До складу загального місячного або річного оподаткованого доходу платника податку не включаються такі доходи (що не підлягають відображенню в його річній податковій декларації):

4.3.1. сума державної адресної допомоги, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород та страхових виплат, які отримуються платником податку відповідно з бюджетів, Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування згідно із законом, у тому числі (але не виключно):

а) сума грошової допомоги, яка надається згідно із законом членам сімей військовослужбовців чи осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які загинули (безвісно пропали) або померли внаслідок виконання ними службових обов'язків;

б) сума державних премій України або державних стипендій України, визначених законом, а також вартість державних нагород чи винагород від імені України, крім тих, що виплачуються коштами чи іншим майном, відмінним від таких нагород, сума Нобелівської премії та Абелівської премії;

в) сума допомоги, яка виплачується (надається) жертвам нацистських переслідувань або їх спадкоємцям з бюджетів або інших джерел, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також особам, які мають звання "Праведник Миру";

г) сума допомоги, яка виплачується (надається) особам, визнаним репресованими та/або реабілітованими згідно із законом, або їх спадкоємцям, з бюджетів або інших джерел, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою

України;

д) сума пенсій, отримуваних платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету згідно із законом, а також з іноземних джерел, якщо згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, такі пенсії не підлягають оподаткуванню чи оподатковуються в країні їх виплати.

Виключення, передбачені цим підпунктом, не поширюються на виплати заробітної плати; виплати, пов'язані з тимчасовою втратою працездатності; регресні виплати;

4.3.2. сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або під звіт, з урахуванням норм пункту 9.10 статті 9 цього Закону;

4.3.3. сума доходів, отриманих платником податку від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України, виграші у державну лотерею;

4.3.4. сума відшкодування платнику податку розміру шкоди, завданої йому внаслідок Чорнобильської катастрофи, у порядку та сумах, визначених законом;

4.3.5. суми виплат чи відшкодувань (крім заробітної плати чи інших виплат та відшкодувань за цивільно-правовими договорами), що здійснюються:

а) професійними та творчими спілками їх членам у випадках, передбачених законом;

б) Товариством Червоного Хреста України на користь отримувачів благодійної допомоги відповідно до закону;

в) іншими неприбутковими організаціями та благодійними фондами України, чий статус визначається відповідно до закону, на користь отримувачів таких виплат, крім будь-яких виплат або відшкодувань членам керівних органів таких організацій або фондів та пов'язаним з ними фізичним особам;

4.3.6. сума внесків на обов'язкове страхування платника податку відповідно до закону, інших ніж збір на державне пенсійне страхування або внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

4.3.7. сума збору на державне пенсійне страхування та внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податку, що вносяться за рахунок його працедавця у розмірах, визначених законом;

4.3.8. кошти або вартість майна (немайнових активів), які

надходять платнику податку за рішенням суду внаслідок поділу спільної сумісної власності подружжя у зв'язку з розірванням шлюбу чи визнанням його недійсним або за добровільним рішенням сторін, з урахуванням норм Сімейного кодексу України;

4.3.9. аліменти, що виплачуються платнику податку:

а) згідно з рішенням суду;

б) за добровільним рішенням сторін у сумах, визначених згідно з нормами Сімейного кодексу України, за винятком виплати аліментів нерезидентом, незалежно від їх розмірів, якщо інше не встановлене міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

4.3.10. кошти або майно (майнові чи немайнові права, вартість робіт, послуг), які отримують платники податку як подарунок, з урахуванням положень пункту 14.2 статті 14 цього Закону;

4.3.11. кошти або майно, майнові чи немайнові права, які отримують спадкоємці фізичної особи у разі оформлення права на спадщину в порядку, передбаченому законодавством, з урахуванням положень пункту 13.2 статті 13 цього Закону;

4.3.12. вартість товарів, які надходять платнику податку як їх гарантійна заміна у порядку, встановленому законом, а також грошова компенсація вартості таких товарів, надана платнику податку у разі їх повернення продавцю або особі, уповноваженій таким продавцем здійснювати їх гарантійне обслуговування (заміну) протягом гарантійного строку, але не вище ціни придбання таких товарів;

4.3.13. кошти, отримані платником податку в рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (немайнових активів), примусово відчужених державою у випадках, передбачених законом, або вартість такої компенсації, отриманої у формі, відмінній від грошової;

4.3.14. вартість безоплатного харчування, миючих та знежележуючих засобів, а також робочого одягу, взуття, обмундирування, засобів особистого захисту, отриманих у тимчасове користування платником податку, який перебуває у відносинах трудового найму з працедавцем, який надає таке майно, за переліком та граничними строками їх використання, що щорічно встановлюються Кабінетом Міністрів України шляхом прийняття відповідної постанови до подання проекту Державного бюджету України на наступний рік. Якщо така постанова не приймається у зазначений строк, то діють норми

постанови, прийнятої для попереднього року (років). Якщо платник податку, який припиняє трудові відносини з працедавцем, не повертає йому такий робочий одяг, взуття, обмундирування, засоби особистого захисту, граничний строк використання яких не настав, то під час остаточного розрахунку первісна вартість такого майна включається до складу додаткових благ, наданих такому платнику податку;

4.3.15. вартість вугілля та вугільних брикетів, безоплатно наданих в обсягах та за переліком професій, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, платнику податку з числа осіб, що перебувають у трудових відносинах з вугледобувним підприємством, а також:

а) непрацюючому пенсіонеру, що має стаж роботи на таких підприємствах не менш ніж 10 років на підземних роботах або не менш ніж 20 років на поверхні;

б) особі, яка отримала інвалідність внаслідок каліцтва або професійного захворювання під час роботи на такому підприємстві;

в) члену сім'ї загиблого працівника такого підприємства, що отримує пенсію внаслідок втрати годувальника.

При виплаті грошової компенсації вартості такого вугілля її сума оподатковується при її виплаті та за її рахунок у загальному порядку.

Кабінет Міністрів України встановлює правила виконання цього підпункту;

4.3.16. сума надміру сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів) з бюджетів або державних цільових страхових фондів згідно із законом, а також бюджетного відшкодування при застосуванні права на податковий кредит, що повертається платнику податку;

4.3.17. дивіденди, які нараховуються на користь платника податку у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих юридичною особою-резидентом, що нараховує такі дивіденди, за умови, коли таке нарахування ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді емітента, та внаслідок чого збільшується статутний фонд такого емітента на сукупну номінальну вартість таких нарахованих дивідендів;

4.3.18. сума доходу, отриманого платником податку внаслідок відчуження акцій (інших корпоративних прав), одержаних ним у власність в процесі приватизації в обмін на приватизаційні компенсаційні

сертифікати, безпосередньо отримані ним як компенсація суми його внеску до установ Ощадного банку СРСР або до установ державного страхування СРСР, або в обмін на приватизаційні сертифікати, отримані ним відповідно до закону, а також сума доходу, отриманого таким платником податку внаслідок відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення, земельних часток (паїв), майнових паїв, безпосередньо отриманих ним у власність у процесі приватизації згідно з нормами земельного законодавства;

4.3.19. прибуток від операцій з майном або інвестиційними активами, який не підлягає оподаткуванню згідно з відповідними положеннями цього Закону;

4.3.20. сума, сплачена працедавцем на користь закладів освіти у рахунок компенсації вартості підготовки чи перепідготовки платника податку - найманої особи за профілем діяльності чи загальними виробничими потребами такого працедавця, але не вище розміру суми, визначеної у підпункті 6.5.1 пункту 6.5 статті 6 цього Закону, у розрахунку на кожний повний чи неповний місяць підготовки чи перепідготовки такої найманої особи.

Якщо така наймана особа припиняє трудові відносини з таким працедавцем впродовж такого навчання або до закінчення другого календарного року від року, в якому закінчується таке навчання, то сума, сплачена у компенсацію вартості такого навчання, прирівнюється до додаткового блага, наданого такій найманій особі протягом року, на який припадає таке припинення трудових відносин, та підлягає оподаткуванню у загальному порядку;

4.3.21. кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання платника податку:

а) будь-якою фізичною особою чи благодійною організацією;

б) працедавцем такого померлого платника податку за його останнім місцем роботи (у тому числі перед виходом на пенсію) у розмірі, що не перевищує подвійний розмір суми, визначеної у підпункті 6.5.1 пункту 6.5 статті 6 цього Закону. Сума перевищення над такою сумою, за її наявності, підлягає кінцевому оподаткуванню при її виплаті за ставкою, встановленою пунктом 7.1 статті 7 цього Закону;

4.3.22. кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку його працедавцем за рахунок коштів, які залишаються після оподаткування

такого працедавця податком на прибуток підприємств, за наявності відповідних підтверджуючих документів, крім витрат, зазначених у підпунктах "а" - "з" підпункту 5.3.4 пункту 5.3 статті 5 цього Закону;

4.3.23. основна сума депозиту (вкладу), внесеного платником податку до банку чи небанківської фінансової установи, яка повертається такому платнику податку, основна сума кредиту, що отримується платником податку, а також сума виплат громадянам України (їх спадкоємцям) грошових заощаджень і грошових внесків, вкладених до 2 січня 1992 року в установи Ощадного банку СРСР чи в установи державного страхування СРСР або у папери цільової державної позики, емітованої на території колишнього СРСР, погашення яких не відбулося;

4.3.24. вартість путівок на відпочинок, оздоровлення та лікування на території України платника податку або його дітей віком до 18 років, які надаються йому безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) професійною спілкою, до якої зараховуються профспілкові внески такого платника податку - члена такої професійної спілки, створеної за законодавством України, або за рахунок коштів відповідного фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування;

4.3.25. дохід (прибуток), одержаний самозайнятою особою від здійснення нею підприємницької або незалежної професійної діяльності, якщо така особа обрала спеціальну (спрощену) систему оподаткування такого доходу (прибутку) відповідно до закону;

4.3.26. сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту або ад'юнкту, але не вище суми, визначеної у підпункті 6.5.1 пункту 6.5 статті 6 цього Закону. Сума перевищення, за її наявності, підлягає кінцевому оподаткуванню при її виплаті за ставкою, встановленою пунктом 7.1 статті 7 цього Закону;

4.3.27. вартість одягу, взуття, а також суми грошової допомоги, що надаються дітям-сиротам і дітям, які залишилися без піклування батьків (у тому числі випускникам професійних освітньо-виховних закладів і вищих освітніх закладів I і II рівня акредитації), у порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України;

4.3.28. сума грошового або майнового утримання чи забезпечення військовослужбовців строкової служби (у тому числі осіб, що проходять альтернативну службу), передбачена законом, яка виплачується з

бюджету чи бюджетною установою;

4.3.29. сума, одержувана платником податку за здавання ним крові, грудного жіночого молока, інших видів донорства, яка виплачується з бюджету чи бюджетною установою;

4.3.30. вартість житла, яке передається з державної або комунальної власності у власність платника податку безоплатно або із знижкою (у розмірі такої знижки) відповідно до закону.

Якщо платник податку з числа державних службовців та прирівняних до них осіб має право на отримання одноразової грошової компенсації витрат для створення належних житлових умов відповідно до законодавства, то сума такої компенсації оподатковується при її виплаті за її рахунок як додаткове благо;

4.3.31. сума, одержувана платником податку за здану (продану) ним вторинну сировину та побутові відходи, за винятком брухту чорних або кольорових металів.

При виплаті доходів за зданий платником податку брухт чорних або кольорових металів, особа, що його закупає, вважається податковим агентом стосовно платника податку - їх продавця та зобов'язана утримати податок із суми такої виплати та за її рахунок за ставкою, встановленою пунктом 7.1 статті 7 цього Закону. Доходи, зазначені у цьому підпункті, кінцево оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок. Порядок виконання цього підпункту визначається Кабінетом Міністрів України;

4.3.32. сума страхової виплати, страхового відшкодування або викупна сума, отримувана платником податку за договором страхування від страховика-резидента, іншого ніж довгострокове страхування життя або недержавне пенсійне страхування, при виконанні таких умов:

а) при страхуванні життя або здоров'я платника податку факт нанесення шкоди страхувальнику має бути належним чином підтверджений. Якщо страхувальник помирає, сума страхової виплати оподатковується у складі спадщини згідно з пунктом 13.2 статті 13 цього Закону;

б) при страхуванні майна сума страхового відшкодування не може перевищувати вартість застрахованого майна, розраховану за звичайними цінами на дату укладення страхового договору, збільшену на суму сплачених страхових внесків (премій), та має бути спрямована на ремонт, відновлення застрахованої власності або її заміщення у порядку

та строки, визначені статтею 15 цього Закону;

в) при страхуванні цивільної відповідальності сума страхового відшкодування не може перевищувати розмір шкоди, фактично завданої вигодонабувачу (бенефіціару), яка оцінюється за звичайними цінами на дату такої страхової виплати;

4.3.33. сума страхової виплати, страхового відшкодування, викупна сума або їх частина, отримувана платником податку за договором довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного страхування, визначена у порядку, встановленому пунктом 9.8 статті 9 цього Закону;

4.3.34. порядок застосування підпунктів 4.3.32-4.3.33 цього пункту визначається центральним органом виконавчої влади, який здійснює контроль за небанківськими фінансовими установами відповідно до закону, за узгодженням з Комітетом Верховної Ради України, до повноважень якого входять зазначені питання;

4.3.35. інші доходи, які відповідно до норм цього Закону не включаються до складу загального місячного оподаткованого доходу з інших підстав.

4.3.36. доходи від продажу сільськогосподарської продукції, вирошеної (виробленої): на земельних ділянках, наданих для ведення особистого селянського господарства, якщо їх розмір не було збільшено у результаті отриманої в натурі (на місцевості) земельної частки (паю); на земельних ділянках, наданих для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибних ділянках); на земельних ділянках, наданих для ведення садівництва та індивідуального дачного будівництва.

4.4. Базою (об'єктом) для нарахування збору до Пенсійного фонду України чи внесків до фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян є заробітна плата платника цього податку.

Відповідно до частин 3 та 5 цієї статті страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, які не зменшені на суму податків, інших обов'язкових платежів і внесків, що відповідно до законодавства сплачуються із зазначених сум, та суми утримань, що здійснюються відповідно до законодавства або за договорами позики, придбання товарів та виплат тощо або на інші цілі за

дорученням отримувача. Наприклад, особі нараховано 1000 грн. Сума обов'язкових платежів, яка має бути сплачена з цієї суми, становить 130 грн. Нарахування страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється на всю суму, не зменшену на суму обов'язкових платежів, тобто на 1000 грн.

Порядок нарахування (обчислення) та терміни сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування регламентовано розділом 5 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України (постанова правління Пенсійного фонду України від 19.13.2003 № 21-1 зареєстрована в Мін'юсті 16 січня 2004 р. за № 64/8663).

Особливо слід звернути увагу на частину шосту цієї статті, яка передбачає, що страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, незалежно від джерел їх фінансування, форми, порядку, місця виплати та використання, а також незалежно від того, чи були зазначені суми фактично виплачені після їх нарахування до сплати. Відповідні норми містяться в пункті 5.1.3 Інструкції.

Приклад.

Особі у січні 2005 року нараховано заробітну плату у розмірі 1000 грн., але станом на 20 лютого 2005 року ця сума не була фактично виплачена. У цьому випадку нарахування страхових внесків на зазначену суму має бути здійснено на загальних підставах незалежно від їх фактичної виплати.

Для деяких категорій страхувальників порядок сплати страхових внесків визначається Кабінетом Міністрів України, зокрема, щодо сплати внесків з сум грошового забезпечення та інших виплат військовослужбовцям, сум допомоги і компенсацій, страхових виплат за законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 8 вересня 2004 р. N 1185

Київ

Про реалізацію деяких положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок обчислення та сплати сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, що не були сплачені за відповідні роки служби у період після 1 січня 2004 р. щодо осіб, які не набули (не набудуть) право на пенсію за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб" (додається).

2. Міністерству фінансів передбачати згідно з бюджетними запитами Пенсійного фонду України у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти, необхідні для виконання вимог Порядку, затвердженого цією постановою.

3. Ця постанова набирає чинності з дня опублікування.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 26

ЗАТВЕРДЖЕНО

***постановою Кабінету Міністрів України
від 8 вересня 2004 р. N 1185***

ПОРЯДОК

обчислення та сплати сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, що не були сплачені за відповідні роки служби у період після 1 січня 2004 р. щодо осіб, які не набули (не набудуть) право на пенсію за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб"

1. Згідно з цим Порядком здійснюється обчислення та сплата сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі - суми страхових внесків) щодо осіб, які проходили службу у Збройних Силах України, органах внутрішніх справ, інших військових формуваннях, створених відповідно до законів України, що дає право на призначення пенсії за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб" (далі - Закон), та які:

не набули право на пенсію за вислугу років згідно із Законом на момент досягнення пенсійного віку, встановленого Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

не набудуть право на пенсію за вислугу років згідно із Законом внаслідок позбавлення військових або спеціальних звань, а також звільнення із служби у зв'язку із засудженням за умисний злочин, вчинений з використанням свого посадового становища, або вчинення корупційного діяння.

2. Суми страхових внесків обчислюються за кожен місяць служби окремо виходячи із сум грошового забезпечення, що були нараховані особі за відповідні періоди служби.

Суми страхових внесків обчислюються на підставі виданих військовими частинами, військовими комісаріатами та іншими уповноваженими на це органами довідок про нараховані суми грошового забезпечення за формою, що встановлюється правлінням Пенсійного фонду України.

3. Сума страхових внесків, що підлягає сплаті щодо осіб, зазначених в абзаці другому пункту 1 цього Порядку, обчислюється управлінням Пенсійного фонду України у районах, містах і районах у містах (далі - управління) за місцем проживання, до якого особа звернулася за призначенням пенсії, а щодо осіб, зазначених в абзаці третьому пункту 1 цього Порядку, - управлінням за останнім місцем служби особи.

Довідки до управління подаються:

особами, зазначеними в абзаці другому пункту 1 цього Порядку, особисто разом із заявою про призначення пенсії;

військовими частинами, військовими комісаріатами та іншими уповноваженими на це органами щодо осіб, зазначених в абзаці третьому

пункту 1 цього Порядку, протягом місяця після звільнення із служби. У разі коли до моменту звільнення особа проходила службу у двох і більше військових частинах чи інших військових формуваннях, у довідках зазначаються назва і місцезнаходження відповідної частини чи формування, а також періоди проходження у них служби. Після одержання зазначених довідок управління надсилає запити до військових частин та формувань за попередніми місяцями служби, які зобов'язані у місячний строк надати довідки про нараховані суми грошового забезпечення.

4. Суми страхових внесків обчислюються за формулою

$$C = D \times 0,34,$$

де C - сума страхових внесків, що підлягає сплаті; D - суми грошового забезпечення, нараховані особі за відповідні роки служби.

5. Головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі узагальнюють інформацію управлінь щодо обчислення сум страхових внесків за період з 1 червня по 31 травня та до 15 червня року, що настає за звітним, подають її до Пенсійного фонду України за формою, що затверджується його правлінням.

6. На підставі поданої від головних управлінь інформації Пенсійний фонд України формує бюджетний запит і надсилає його Мінфіну.

7. Видатки на сплату сум страхових внесків здійснюються відповідно до закону.

8. Порядок проведення індексації сум страхових внесків затверджується правлінням Пенсійного фонду України за погодженням з Мінфіном.

9. Інформація про періоди проходження служби та одержані доходи вноситься до системи персоніфікованого обліку відповідним управлінням на підставі документів, зазначених в абзаці другого пункту 2 цього Порядку.

Періоди військової служби зараховуються до страхового стажу незалежно від строку сплати сум страхових внесків щодо відповідних осіб.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 25 серпня 2004 р. N 1092

Київ

Про затвердження Порядку нарахування та сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії застрахованих осіб

На виконання частини першої статті 19 та частини шостої статті 20 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" Кабінет Міністрів України постановляє:

- 1. Затвердити Порядок нарахування та сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії застрахованих осіб (додається).*
- 2. Ця постанова набуває чинності з 1 січня 2005 року.*

Прем'єр-міністр України
Інд. 26

В.ЯНУКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 25 серпня 2004 р. N 1092

ПОРЯДОК
нарахування та сплати страхових внесків на
загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії
застрахованих осіб

1. Цей Порядок визначає механізм сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі - страхові внески) до Пенсійного фонду України за:

1) осіб, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, СБУ, інших утворених відповідно до законів військових формуваннях, а також в органах МВС;

2) осіб, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

3) одного з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікуна, піклувальника, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також за непрацюючих працездатних осіб, що здійснюють догляд за інвалідом I групи або престарілим, який згідно з висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства.

2. Страхові внески нараховуються:

1) за осіб, зазначених у підпункті 1 пункту 1 цього Порядку, - на суми грошового забезпечення та інших виплат, нарахованих особі за базовий звітний період;

2) за осіб, зазначених у підпункті 2 пункту 1 цього Порядку, - на суми допомоги по догляді за дитиною до досягнення нею трирічного віку, нарахованої за базовий звітний період;

3) за осіб, зазначених у підпункті 3 пункту 1 цього Порядку, - на суми допомоги та компенсацій, нараховані за базовий звітний період.

3. Обчислення і сплата страхових внесків провадиться страховальниками:

1) військовими частинами та іншими військовими формуваннями - за осіб, зазначених у підпункті 1 пункту 1 цього Порядку;

2) районними (міськими) управліннями праці та соціального захисту населення - за осіб:

зазначених у підпункті 2 пункту 1 цього Порядку, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, СБУ, інших утворених відповідно до законів військових формуваннях, а також в органах МВС;

зазначених у підпункті 2 пункту 1 цього Порядку, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;

зазначених у підпункті 3 пункту 1 цього Порядку;

3) платниками страхових внесків до солідарної системи, визначеними пунктом 2 статті 14 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", та фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності (включаючи юридичних та фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачують фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський

податок) - за осіб, зазначених у підпункті 2 пункту 1 цього Порядку, які працюють на умовах трудового договору чи у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності;

4) Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності - за осіб, які добровільно беруть участь у загальнообов'язковому соціальному страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, а також за фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачують єдиний та фіксований сільськогосподарський податок.

4. Обчислення страхових внесків за осіб, зазначених у пункті 1 цього Порядку, провадиться на підставі бухгалтерських та інших документів, які підтверджують нарахування (обчислення) допомоги, грошового забезпечення або компенсації.

5. Страхувальники, зазначені у пункті 3 цього Порядку, сплачують страхові внески, нараховані за відповідний базовий звітний період, не пізніше ніж через 20 календарних днів після його закінчення.

Базовим звітним періодом для обчислення та сплати страхових внесків відповідно до цього Порядку є календарний місяць.

6. У разі коли період, за який сплачуються страхові внески відповідно до цього Порядку, менше календарного місяця, внески сплачуються у розмірі, пропорційному календарним дням місяця, за який сплачуються ці внески.

7. Страхові внески сплачуються страхувальниками шляхом перерахування відповідних сум з їх банківських рахунків на рахунки управлінь Пенсійного фонду України у районах, містах і районах у містах (далі - управління Пенсійного фонду України) за місцезнаходженням цих страхувальників.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності сплачує страхові внески шляхом перерахування відповідних сум з банківських рахунків робочих органів відділень Фонду на рахунки управлінь Пенсійного фонду України за місцезнаходженням відповідних робочих органів відділень.

8. Страхувальники, зазначені у підпунктах 1 і 2 пункту 3 цього Порядку, сплачують страхові внески за рахунок коштів, з яких виплачується грошове забезпечення, допомога або компенсація.

Страхувальники, зазначені у підпунктах 3 і 4 пункту 3 цього

Порядку, сплачують страхові внески за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

9. Страхувальники подають до управлінь Пенсійного фонду України звіти про нарахування та сплату страхових внесків до 20 числа місяця, що настає за звітним. Порядок і форма звітності встановлюється правлінням Пенсійного фонду України.

10. Відомості про застрахованих осіб подаються страхувальниками та Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності до управлінь Пенсійного фонду України в порядку і строки, встановлені законодавством.

11. У разі порушення порядку нарахування та сплати страхових внесків за осіб, зазначених у пункті 1 цього Порядку, страхувальник та його посадові особи несуть відповідальність згідно із законодавством.

12. Страхувальники, зазначені у підпунктах 1 і 2 пункту 3 цього Порядку, передбачають щороку під час формування бюджетних запитів кошти для сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за осіб, зазначених у пункті 1 цього Порядку.

13. Обчислення страхових внесків за осіб, зазначених у пункті 1 цього Порядку, проводиться виходячи з розміру мінімального страхового внеску, що діє на день нарахування відповідних виплат (доходу), у порядку, визначеному пунктом 3 частини восьмої Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Слід зазначити, що у всіх випадках страхові внески нараховуються лише на суми у межах максимальної величини, яка встановлюється законом про розмір страхових внесків на рівні величини семи середніх заробітних плат, що склалася в попередньому календарному році. При цьому максимальна величина не може бути меншою ніж діюча на момент набуття чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» максимальна величина фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу, сукупного оподаткованого доходу, з яких справляються страхові внески до соціальних фондів. Тобто ця величина не може бути меншою ніж 2660 грн.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 7 березня 2001 р. N 225

Київ

Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ

N 687 від 21.06.2001

N 494 від 11.04.2002 - набуває чинності

з першого числа місяця, що настає за місяцем її

опублікування

N 605 від 26.04.2003 - набуває чинності

з 01.06.2003 року)

(наводиться без додатків)

*Відповідно до частини другої статті 19 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття", частини другої статті 21 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" частини четвертої статті 47 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" та Указу Президента України від 25 травня 1998 р. N 506 "Про обмеження максимальної величини фактичних витрат суб'єктів господарювання на оплату праці працівників, суми оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу, з яких справляються збори (внески) до соціальних фондів" Кабінет Міністрів України **постановляє:***

1. Установити максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких відповідно до законів України справляються страхові

внески (збори) до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та Пенсійного фонду, в розмірі 2660 гривень на місяць у розрахунку на кожну фізичну особу - платника внесків (зборів). (Пункт 1 із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 687 від 21.06.2001, N 494 від 11.04.2002 - набирає чинності з першого числа місяця, що настає за місяцем її опублікування, N 605 від 26.04.2003 - набирає чинності з 01.06.2003 року))

2. Обчислення суми страхових внесків (зборів) та їх сплата здійснюється щомісяця згідно з додатками 1 і 2.

За підсумками року для кожної фізичної особи - платника внесків (зборів) провадиться перерахунок страхових внесків (зборів). Порядок перерахунку затверджується Міністерством праці та соціальної політики за погодженням з Міністерством фінансів.

3. Розмір максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу)), з яких справляються страхові внески (збори) до зазначених у пункті 1 цієї постанови соціальних фондів, переглядається за пропозицією Міністерства праці та соціальної політики з 1 березня кожного року в міру зростання середнього рівня заробітної плати у галузях економіки за рік порівняно з попереднім роком.

4. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком (додається).

5. Міністерству праці та соціальної політики надавати роз'яснення щодо застосування цієї постанови.

6. Ця постанова набирає чинності з 1 березня 2001 року.

7. Міністерству праці та соціальної політики за підсумками роботи за березень - липень 2001 року доповісти на засіданні Кабінету Міністрів України про хід виконання цієї постанови.

Прем'єр-міністр України

Інд. 26

В.ЮЩЕНКО

Зазначений показник Кабінетом Міністрів України встановлювався в таких розмірах:

<i>дата</i>	<i>розмір</i>	<i>підстава</i>
з 23.07.1998 р.	1000 грн. на місяць	Постанова від 13.07.1998 р. № 1064
з 24.09.1998 р.	1000 грн. на місяць	Постанова від 21.09.1998 р. № 1478
з 01.03.2001 р.	1600 грн. на місяць	Постанова від 07.03.2001 р. № 225
з 01.05.2002 р.	2200 грн. на місяць	Постанова від 11.04.2002 р. № 494
з 01.06.2003 р.	2660 грн. на місяць	Постанова від 26.04.2003 р. № 605

Положення коментованої статті щодо накопичувального фонду набирають чинності після набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 20. Обчислення та сплата страхових внесків

1. Страхові внески обчислюються виключно в грошовій формі, у тому числі з виплат (доходу), що здійснюються в натуральній формі.

Обчислення страхових внесків із сум, виражених в іноземній валюті, здійснюється шляхом перерахування зазначених сум у національну валюту України за курсом валют, установленим Національним банком України на день обчислення страхових внесків.

2. Обчислення страхових внесків застрахованих осіб, зазначених у пунктах 1, 2, 5–7, 9, 10, 12 і 15 статті 11 цього Закону, здійснюється страхувальниками на підставі бухгалтерських та інших документів, відповідно до яких провадиться нарахування (обчислення) або які підтверджують нарахування (обчислення) заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

3. Обчислення страхових внесків територіальними органами Пенсійного фонду у випадках, передбачених цим Законом, здійснюється на підставі складених актів перевірки правильності нарахування та сплати страхових внесків, звітності, що подається страхувальником, бухгалтерських та інших документів, що підтверджують суму заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

Страхові внески обчислюються територіальним органом Пенсійного фонду в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, за непрямим методом виходячи з оцінки валового доходу та витрат страхувальника, кількості осіб, які перебувають з ним у трудових відносинах, обсягу виробленої (реалізованої) продукції (послуг), суми сплачених ним податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством, у разі:

ухилення страхувальника чи його посадових осіб від надання територіальному органу Пенсійного фонду звітності чи інших документів про сплату страхових внесків;

неведення страхувальником бухгалтерського обліку чи відсутності в нього відповідних первинних документів;

якщо сума страхових внесків, нарахована страхувальником, не підтверджується документами.

Обчислення територіальними органами Пенсійного фонду сум страхових внесків за минулі періоди провадиться виходячи з розміру страхового внеску, що діяв на день нарахування виплат (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

4. Сплата страхових внесків здійснюється виключно в грошовій формі шляхом внесення відповідних сум страхових внесків до солідарної системи на банківські рахунки виконавчих органів Пенсійного фонду, а сум страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування – на банківський рахунок Накопичувального фонду або на банківський рахунок обраного застрахованою особою недержавного пенсійного фонду.

5. Страхові внески сплачуються страхувальниками шляхом перерахування безготівкових сум з їх банківських рахунків.

Страховальники – фізичні особи, які не мають банківських рахунків, сплачують страхові внески шляхом готівкових розрахунків через банківські установи.

6. Страхувальники зобов'язані сплачувати страхові внески, нараховані за відповідний базовий звітний період, не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду.

Базовим звітним періодом є:

для страхувальників, зазначених у пунктах 1–4 статті 14 цього Закону, – календарний місяць;

для страхувальників, зазначених у пункті 5 статті 14 цього Закону, – квартал.

При цьому в разі здійснення протягом базового звітного періоду виплат (виплати доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, страхувальники одночасно з видачею зазначених сум зобов'язані сплачувати авансові платежі у вигляді сум страхових внесків, що підлягають нарахуванню на зазначені виплати (дохід).

У разі недостатності у страхувальника коштів для здійснення в повному обсязі виплати заробітної плати (доходу) та одночасної сплати відповідних авансових платежів виплата зазначених сум та сплата страхових внесків здійснюється в пропорційних розмірах у порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду.

У разі несплати авансових платежів до страхувальників застосовуються фінансові санкції, передбачені цим Законом.

Перерахування страхових внесків здійснюється страхувальниками одночасно з одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу), у тому числі в безготівковій чи натуральній формі або з виручки від реалізації товарів (послуг). При цьому фактичним одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу) вважається одержання відповідних сум готівкою, зарахування на банківський рахунок одержувача, перерахування за дорученням одержувача на будь-які цілі, одержання товарів (послуг) або будь-яких інших матеріальних цінностей в рахунок зазначених виплат (доходу), фактичне здійснення із цих виплат (доходу) відрахувань, передбачених законодавством або за виконавчими документами, чи будь-яких інших відрахувань.

За осіб, зазначених у пунктах 8, 11–14, 16 статті 11 цього Закону, страхові внески сплачуються в порядку і строки, визначені Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, коштів цільових фондів, з яких цим особам сплачуються відповідно грошове забезпечення, страхові виплати, допомога і компенсації.

7. Особи, зазначені в частині першій статті 12 цього Закону, сплачують страхові внески у строки, визначені договором про добровільну участь, але не рідше одного разу на квартал.

8. Страхові внески, які відповідно до цього Закону підлягають

сплаті із сум виплат (доходу) за період з дня виникнення у страхувальника зобов'язання щодо реєстрації як платника страхових внесків до дня його реєстрації в органах Пенсійного фонду, сплачуються (стягуються) на загальних підставах відповідно до цього Закону за весь зазначений період.

9. Днем сплати страхових внесків вважається:

у разі перерахування сум страхових внесків у безготівковій формі з банківського рахунку страхувальника на банківський рахунок органу Пенсійного фонду або у випадках, передбачених цим Законом, на рахунок Накопичувального фонду – день списання установою банку, установою Державного казначейства України суми платежу з банківського (спеціального реєстраційного) рахунку страхувальника незалежно від часу її зарахування на банківський рахунок органу Пенсійного фонду;

у разі сплати сум страхових внесків готівкою – день внесення страхувальником коштів у банківську установу чи відділення зв'язку для перерахування на банківські рахунки органу Пенсійного фонду та/або Накопичувального фонду.

10. Якщо страхувальники несвоєчасно або не в повному обсязі сплачують страхові внески, до них застосовуються фінансові санкції, передбачені цим Законом, а посадові особи, винні в порушенні законодавства про сплату страхових внесків, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законом.

11. Суми надміру або помилково сплачених страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування, у тому числі сплачені із заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка працює за сумісництвом, що перевищує максимальну величину, передбачену частиною четвертою статті 19 цього Закону, повертаються цій застрахованій особі або за її бажанням залишаються в Накопичувальному фонді та обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

12. Страхові внески підлягають сплаті незалежно від фінансового стану платника страхових внесків.

Установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування)

коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум. У разі невиконання банками цієї вимоги вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому Національним банком України, сплачують відповідному територіальному органу Пенсійного фонду суму, що дорівнює сумі несплачених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми.

У разі наявності в платника страхових внесків одночасно із зобов'язаннями із сплати страхових внесків зобов'язань із сплати податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законом, або зобов'язань перед іншими кредиторами зобов'язання із сплати страхових внесків виконуються в першу чергу і мають пріоритет перед усіма іншими зобов'язаннями, крім зобов'язань щодо виплати заробітної плати (доходу).

13. Суми надміру сплачених чи помилково сплачених страхових внесків до солідарної системи повертаються страхувальникам або за їх згодою зараховуються в рахунок майбутніх платежів страхових внесків у порядку і в строки, визначені правлінням Пенсійного фонду.

Порядок обчислення та строки сплати страхових внесків страхувальниками та застрахованими особами визначено статтею 20 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та розділом 5 Інструкції.

Так пунктом 5.1 Інструкції визначено порядок обчислення і строки сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування роботодавцями, які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру.

Обчислення страхових внесків зазначеною категорією платників здійснюється щомісячно за ставками, визначеними Законом України «Про

збір на обов'язкове державне пенсійне страхування», на підставі бухгалтерських та інших документів, відповідно до яких провадиться нарахування (обчислення) або які підтверджують нарахування (обчислення) заробітної плати (доходу) - фінансово-бухгалтерські документи, звіти, плани, кошториси та інші документи платників щодо правильності обчислення та сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Контроль правильності нарахування та сплати страхових внесків органами Пенсійного фонду на підприємствах, в установах та організаціях проводиться шляхом перевірки бухгалтерських документів про нарахований заробіток та інші виплати, нарахування страхових внесків, платіжних доручень про перерахування сум страхових внесків на рахунок Пенсійного фонду, інших розрахункових документів.

У разі виявлення під час перевірки суми коштів, на які платником не нараховувалися страхові внески, на зазначені суми органом Пенсійного фонду здійснюється донарахування страхових внесків – за актом перевірки. Порядок оформлення результатів документальних перевірок з дотримання чинного законодавства платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 21.03.2003 № 6-5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13.05.2003 за № 359/7680, наведено нижче.

У разі ухилення страхувальника чи його посадових осіб від надання органу Пенсійного фонду звітності чи інших документів про сплату страхових внесків, неведення страхувальником бухгалтерського обліку чи відсутності в нього відповідних первинних документів або якщо сума страхових внесків, нарахована страхувальником, не підтверджується документами, визначення страхових внесків здійснюється органами Пенсійного фонду за непрямими методами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Обчислення органами Пенсійного фонду сум страхових внесків за минулі періоди провадиться, виходячи з розміру страхового внеску, що діяв на день нарахування виплат (доходу).

Нараховані за відповідний базовий звітний період страхові внески сплачуються платниками шляхом перерахування безготівкових сум з їх банківських рахунків не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду незалежно від виплати заробітної плати (доходу), на суми яких нараховуються страхові внески.

Для різних категорій страхувальників є різна тривалість базового періоду. Так, для страхувальників, які використовують працю найманих осіб, базовим звітним періодом є календарний місяць.

У разі здійснення протягом базового звітного періоду виплат, на які нараховуються страхові внески, платники одночасно з видачею зазначених сум зобов'язані сплачувати авансові платежі у вигляді сум страхових внесків, що підлягають нарахуванню на зазначені виплати (дохід) у розмірах установлених для страхувальників (32 відсотки, 4 відсотки, 42 відсотки цих виплат).

Перерахування страхових внесків здійснюється платниками одночасно з одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу), у тому числі в безготівковій чи натуральній формі або з виручки від реалізації товарів (послуг).

Фактичним одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу) вважається одержання відповідних сум готівкою, зарахування на банківський рахунок одержувача, перерахування за дорученням одержувача на будь-які цілі, одержання товарів (послуг) або будь-яких інших матеріальних цінностей в рахунок зазначених виплат (доходу), фактичне здійснення з цих виплат (доходу) відрахувань, передбачених законодавством, або за виконавчими документами чи будь-яких інших відрахувань.

Зазначене положення підкріплюється приписами частини дванадцятої цієї статті, якою передбачено, що установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум. У разі невиконання банками цієї вимоги вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому Національним банком України, сплачують відповідному територіальному органу Пенсійного фонду суму, що дорівнює сумі несплачених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми. Крім того, до банків, які не забезпечили виконання цієї вимоги, застосовуються фінансові санкції в розмірі суми страхових внесків, що підлягає сплаті страхувальником (пункт 1 частини

десятої статті 106 Закону).

Сплата страхових внесків у разі одержання товарів (послуг) або будь-яких інших матеріальних цінностей в рахунок зазначених виплат (доходу) здійснюється в останній робочий день базового звітного періоду.

Остаточний розрахунок за базовий звітний період здійснюється платником страхових внесків не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду незалежно від виплати заробітної плати (доходу), на суми яких нараховуються страхові внески.

Нарахування страхових внесків на суми фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України «Про оплату праці», виплати винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб (залежно від умов договору), період яких більше одного місяця (допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, оплата щорічної відпустки тощо), здійснюється окремо за кожний місяць.

Пунктом 5.2 Інструкції визначено порядок обчислення і строки сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування найманими працівниками.

Обчислення страхових внесків, які сплачуються до солідарної пенсійної системи найманими працівниками, здійснюється їх роботодавцями – страхувальниками. Підставою для нарахування внесків є бухгалтерські та інші документи, відповідно до яких провадиться нарахування (обчислення) або які підтверджують нарахування (обчислення) заробітної плати (доходу). Виходячи з цього, базовим періодом для зазначених платників є також календарний місяць.

Заяву про сплату страхових внесків зазначені платники не подають.

Пунктом 5.3 Інструкції визначено порядок обчислення і строки сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, у тому числі тими, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), членами сімей зазначених осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності та особами, які

забезпечують себе роботою самостійно – займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності.

Визначення сум страхових внесків зазначеною категорією платників здійснюється на підставі:

даних у річних розрахунках;

даних у розрахунку авансових сум страхових внесків;

даних річних розрахунків про нараховані та сплачені суми фіксованого розміру страхових внесків, отриманих від фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів;

отриманих від податкових органів відомостей про результати перевірок діяльності таких осіб, що призвели до збільшення або зменшення розмірів страхових внесків.

Страхові внески фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування), сплачують за себе та членів їх сімей, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності протягом року до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада авансові платежі в розмірі 25 відсотків річної суми страхового внеску, обчисленої від суми визначеної податковими органами для сплати авансових сум податку на доходи фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності.

Суми страхових внесків, сплачені у вигляді авансових платежів, ураховуються платником при остаточному розрахунку, який здійснюється ним до 1 квітня наступного року за звітний рік на підставі даних річної податкової декларації. При цьому розмір місячного страхового внеску повинен бути не менше мінімального розміру страхового внеску за кожний місяць, розрахованого шляхом множення розміру мінімальної заробітної плати за відповідний місяць на 32 відсотки.

Страхові внески особами, які забезпечують себе роботою самостійно, сплачуються у такому порядку:

протягом року до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада сплачуються авансові платежі в розмірі 25 відсотків річної суми страхового внеску, розрахованого ними самостійно з очікуваного чистого доходу, але не менше мінімального розміру страхового внеску за кожний місяць, розрахованого шляхом множення розміру мінімальної заробітної плати за відповідний місяць на 32 відсотки.

Суми страхових внесків, сплачені у вигляді авансових платежів, ураховуються платником при остаточному розрахунку, який здійснюється ним до 1 квітня наступного року за звітний рік на підставі даних річної податкової декларації.

Страхові внески фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування, сплачуються ними за себе та членів своїх сімей, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності до 20 числа поточного місяця за попередній у фіксованому розмірі.

Страхові внески для всіх категорій платників обчислюються виключно в грошовій формі, у тому числі з виплат (доходу), нарахування яких здійснюється у натуральній формі.

Обчислення страхових внесків із сум, виражених в іноземній валюті, здійснюється шляхом перерахування зазначених сум у національну валюту України за курсом валют, установленим Національним банком України на день обчислення страхових внесків.

Страхові внески сплачуються страхувальниками шляхом перерахування безготівкових сум з їх банківських рахунків.

Страхувальники – фізичні особи, які не мають банківських рахунків, сплачують страхові внески шляхом готівкових розрахунків через банківські установи.

Страхові внески, які підлягають сплаті із сум виплат (доходу) за період з дня виникнення у страхувальника зобов'язання щодо реєстрації як платника страхових внесків до дня його реєстрації в органах Пенсійного фонду, сплачуються (стягуються) на загальних підставах відповідно до вимог цієї Інструкції за весь зазначений період.

Особи, які уклали договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування сплачують страхові внески в розмірі, установленому в договорі про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, але не менше мінімального розміру страхового внеску за кожний місяць до 20 числа місяця, наступного за останнім календарним днем попереднього кварталу (пункт 5.10.1 Інструкції).

Сплата страхових внесків за попередні періоди здійснюється однією сумою протягом 10 днів з моменту підписання договору про добровільну участь. При цьому сума сплачених страхових внесків за кожний місяць не може бути меншою за мінімальний страховий внесок.

Обов'язки страхувальників щодо ведення обліку за страховими внесками та подачі звітності до органів Пенсійного фонду визначено у статті 17 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та розділі 11 Інструкції.

Підприємства, установи, організації, фізичні особи- суб'єкти підприємницької діяльності та інші особи (включаючи юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування – фіксований податок, єдиний податок та фіксований сільськогосподарський податок), які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту), або на інших умовах, передбачених законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру, щомісяця складають розрахунок суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у якому зазначають самостійно обчислені суми страхових внесків за формою, встановленою Інструкцією про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України.

Розрахунки подаються зазначеними платниками до органу Пенсійного фонду для реєстрації за базовий звітний період, що дорівнює календарному місяцю, - не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду.

Платники страхових внесків мають право не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку подання документів надіслати їх органу Пенсійного фонду поштою з повідомленням про вручення за порядком оформлення зазначених поштових відправлень, установленим Кабінетом Міністрів України.

Фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), подають до органу Пенсійного фонду один раз на рік, але не пізніше 1 травня поточного року, розрахунок авансових сум страхових внесків, за формою встановленою Інструкцією.

За підсумками року фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності (крім тих, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок)), та особи, які уклали договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, надають органу Пенсійного фонду за місцем

проживання розрахунки сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за звітний рік до квітня наступного за звітним роком за формою за формою встановленою Інструкцією.

Фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок) подають до органу Пенсійного фонду до 1 квітня, наступного за звітним роком річний звіт про нараховані та сплачені суми фіксованого розміру страхових внесків за формою за формою встановленою Інструкцією.

Розрахунок подається платником незалежно від стану його фінансово-господарської діяльності.

Якщо останній день строку подання розрахунку суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

Особи, винні в неподанні чи несвоєчасному поданні до органу Пенсійного фонду встановленої звітності, а також у поданні недостовірної звітності, несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Суми надміру сплачених чи помилково сплачених страхових внесків (в тому числі частина єдиного та фіксованого податків, що надходить за найманих працівників суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали відповідний особливий спосіб оподаткування) повертаються страхувальникам або за їх згодою зараховуються в рахунок майбутніх платежів страхових внесків (пункту 11.17 Інструкції). Повернення надміру або помилково сплачених коштів здійснюється за заявою страхувальника до територіального органу Пенсійного фонду за місцем його реєстрації на підставі документів, що підтверджують відповідну переплату (дані особового рахунку платника, платіжні доручення, акти перевірок тощо).

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

21.03.2003 N 6-5

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
13 травня 2003 р.
за N 359/7680*

**Про затвердження порядку оформлення результатів
документальних перевірок**

Відповідно до Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами", Закону України "Про здійснення контролю за сплатою збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове соціальне страхування" та з метою подальшого поліпшення стану контрольної-економічної роботи в органах Пенсійного фонду України правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Затвердити Порядок оформлення результатів документальних перевірок з дотримання чинного законодавства платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (додається).

2. Управлінням надходження доходів та правового забезпечення Пенсійного фонду України подати зазначений порядок до Міністерства юстиції України для державної реєстрації.

3. Начальнику управління справами Петренку І.Н. після державної реєстрації цього Порядку забезпечити його тиражування та надіслати його підвідомчим органам.

4. Начальникам головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі організувати вивчення зазначеного Порядку в головних управліннях, управліннях у районах, містах і районах у містах та впровадити в практичну діяльність.

Голова правління

Б.Зайчук

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова правління
Пенсійного фонду України
21.03.2003 N 6-5
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
13 травня 2003 р.
за N 359/7680

ПОРЯДОК
оформлення результатів документальних перевірок з
дотримання чинного законодавства платниками збору на обов'язкове
державне пенсійне страхування

1. Визначення термінів, підстави для проведення
документальних перевірок та основні принципи їх проведення

1.1. Цей Порядок розроблено відповідно до вимог статті 2 Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами", Закону України "Про здійснення контролю за сплатою збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове соціальне страхування" з урахуванням Указу Президента України від 23.07.98 N 817/98 "Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності", Інструкції про порядок обчислення і сплати підприємствами, установами, організаціями та громадянами збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, інших платежів, а також обліку їх надходження до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.10.2001 N 16-6 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 29.11.2001 за N 998/6189.

1.2. Положення зазначеного нормативно-правового акта регулюють питання проведення посадовими особами органів Пенсійного фонду України документальних перевірок щодо правильності обчислення та сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, а також цільового використання його коштів, зокрема підприємствами (об'єднаннями), установами, організаціями (їх філіями, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами) незалежно від форм власності, фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності, які використовують працю найманих працівників (далі - платники).

1.3. Перевірка фінансово-господарської діяльності платників збору на обов'язкове державне пенсійне страхування щодо сплати та цільового використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування може бути плановою, позаплановою або зустрічною.

Плановою документальною перевіркою вважається перевірка фінансово-господарської діяльності платника, яка передбачена в плані роботи органу Пенсійного фонду України і проводиться за місцезнаходженням такого платника чи за місцем розташування об'єкта

власності, стосовно якого проводиться така перевірка. Планова перевірка проводиться за сукупними показниками фінансово-господарської діяльності платника за письмовим рішенням керівника відповідного органу Пенсійного фонду України не частіше одного разу на календарний рік у межах компетенції органу Пенсійного фонду України.

Позаплановою документальною перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена в планах роботи органу Пенсійного фонду України і проводиться за наявності хоча б однієї з таких обставин:

а) за наслідками зустрічних перевірок виявлено факти, які свідчать про порушення платником норм законодавства;

б) платником не подано в установлений строк документів обов'язкової звітності;

в) виявлено недостовірність даних, заявлених у документах обов'язкової звітності;

г) платник подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами органу Пенсійного фонду України під час проведення планової чи позапланової документальної перевірки;

д) у разі виникнення потреби в перевірці відомостей, отриманих від особи, яка мала правові відносини з платником, якщо платник не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу Пенсійного фонду України протягом трьох робочих днів від дня отримання запиту.

Позапланова перевірка може здійснюватись і на підставі рішення Кабінету Міністрів України.

Зустрічна перевірка (визначення "зустрічна перевірка" вживається виключно для потреб цього Порядку) - позапланова документальна перевірка фінансово-господарської діяльності платника з питань сплати та цільового використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування разом з іншими платниками.

1.4. Органи Пенсійного фонду України мають право проводити в установленому порядку планові та позапланові перевірки фінансово-бухгалтерських документів, звітів, планів, кошторисів та інших документів платників щодо правильності обчислення та сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, а також цільового використання його коштів.

1.5. За результатами перевірки складається акт довільної форми у двох примірниках, який підписується особами, які проводили перевірку,

керівником і головним бухгалтером платника, а за їх відсутності - особами, що їх заміщують, або фізичною особою, яка використовує працю найманих працівників.

Один примірник акта передається під розписку керівникові або головному бухгалтерові платника (фізичній особі, яка використовує працю найманих працівників), а другий - залишається в органі Пенсійного фонду України.

Акт документальної перевірки повинен містити систематизований виклад виявлених у ході перевірки фактів порушень (у разі їх виявлення) норм законодавства щодо сплати та цільового використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, а також невиконання платником законних вимог посадових осіб органів Пенсійного фонду України, які проводили перевірку.

За результатами перевірки в акті викладаються всі суттєві обставини фінансово-господарської діяльності платника, які мають відношення до фактів виявлених порушень законодавства.

Факти виявлених порушень законодавства викладаються в акті документальної перевірки чітко, об'єктивно та в повній мірі, з посиланням на первинні або інші документи, які зафіксовані в бухгалтерському обліку, що підтверджують наявність зазначених фактів.

1.6. Акт документальної перевірки повинен бути складений на паперовому носії державною мовою і мати наскрізну нумерацію сторінок.

У разі відсутності первинних документів, що підтверджують факт порушення, до акта перевірки додаються пояснення посадових осіб або інших працівників платника (у межах їх компетенції), або фізичної особи, яка використовує працю найманих працівників, що перевіряється.

Титульний аркуш акта документальної перевірки друкується на бланку органу Пенсійного фонду України. Перший примірник акта в оригіналі залишається в органах Пенсійного фонду України, усі інші примірники - копії.

В акті документальної перевірки, інформативних додатках та інших матеріалах не допускаються різного роду виправлення цифрових показників, дат та інших даних.

2. Склад і зміст акта документальної перевірки

2.1. Акт документальної перевірки повинен складатися з трьох

частин:

I - вступна;

II - описова;

III - висновок

та інформативних додатків (у разі необхідності).

2.2. Вступна частина акта документальної перевірки (частина I) повинна містити такі дані:

дата підписання акта перевірки (число, місяць, рік підписання акта);

номер акта перевірки (порядковий номер книги реєстрації актів);

повна назва платника відповідно до установчих документів;

підстави для проведення документальної перевірки;

документальна перевірка (планова, позапланова чи зустрічна);

дата та номери посвідчень на документальну перевірку;

посади осіб, назва органу Пенсійного фонду України, прізвища, імена, по батькові осіб, які брали участь у проведенні перевірки;

період, за який проводиться перевірка;

термін проведення перевірки;

перелік нормативно-правових актів, відповідно до яких проведено перевірку;

довідкові дані, а саме: номер реєстрації та дата взяття на облік органом Пенсійного фонду України, спосіб оподаткування (загальний порядок чи спрощена система), місцезнаходження платника, код за ЄДРПОУ, номер поточного рахунку, назва банку, код банку, середньооблікова чисельність працівників, форма власності платника;

інформація про попередню документальну перевірку із зазначенням дати та номера акта перевірки, періоду перевірки (планова чи позапланова, установлені порушення та вжиті заходи щодо усунення виявлених недоліків);

в акті обов'язково зазначаються дані про наявність пільг (наявність або відсутність працюючих інвалідів);

інформація про документи і матеріали, які використані під час проведення перевірки.

2.3. Описова частина акта документальної перевірки (частина II)

2.3.1. Результати документальної перевірки групуються за видами показників та в розрізі звітних періодів.

2.3.2. Перевірка даних проводиться помісячно. При перевірці даних

щодо правильності нарахування збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та визначення зобов'язання платника за період до 01.01.2002 звіряються дані, зазначені у звіті за формою 4-ПФ, з даними бухгалтерського обліку, а після 01.01.2002 - дані Розрахунку зобов'язання зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з даними бухгалтерського обліку.

2.3.3. За кожним відображенням в акті фактом порушення необхідно:

висвітлити показники, які відображаються платником у Розрахунку зобов'язання зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, та фактичні показники, виявлені в ході перевірки на підставі первинних документів бухгалтерського обліку платника в розрізі періодів;

у разі виявлення розбіжностей чітко викласти зміст порушення з посиланням на нормативно-правові акти, що порушені платником, із зазначенням періоду, у якому дане порушення здійснено;

зазначити первинний документ, на підставі якого вчинено записи в бухгалтерському обліку (навести кореспонденцію рахунків операцій), та інші докази, що достовірно підтверджують наявність факту порушення;

зазначити перелік документів, що не були надані в ході здійснення перевірки;

у разі відмови платника (посадових осіб) надати перевіряючим письмові пояснення щодо причини ненадання документів, факт відмови відобразити в акті.

Не допускається відображення в акті перевірки необґрунтованих даних, а також суб'єктивних припущень перевіряючими, які не мають підтверджених доказів, та різного роду висновків щодо дій посадових осіб платника.

Якщо документальною перевіркою не встановлено порушень за окремими показниками, в описовій частині акта робиться відповідний запис "Документальною перевіркою порушень показників Розрахунків зобов'язань зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (указати яких) не виявлено".

2.3.4. В акті обов'язково зазначаються питання здійснення (або їх відсутність) операцій за додатковими ставками, зобов'язання платника (або їх відсутність) щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених відповідно до пунктів "б"- "з" статті 13

Закону України "Про пенсійне забезпечення", відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку підвищеного розміру пенсій особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації та фактичних витрат на виплату підвищеного розміру пенсій науковим працівникам державних небюджетних підприємств. Перевіряється правильність надання пільг (наявність довідок про інвалідність найманих працівників).

2.4. У частині III акта документальної перевірки відображається узагальнений опис виявлених перевіркою порушень законодавства.

Виявлені порушення законодавства щодо сплати та цільового використання збору на обов'язкове державне пенсійне страхування відображаються у розрізі показників з розбивкою за роками в межах періоду, що перевіряється.

В акті не допускається визначення виду та розміру штрафних санкцій та адміністративних штрафів за встановлені порушення.

Відображається кількість складених примірників акта перевірки та відмітка про вручення одного примірника платнику (посадовим особам).

2.5. Інформативні додатки до акта документальної перевірки:

розрахунки донарахованих сум зобов'язань зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування у розрізі відповідних періодів;
пояснення платника (посадових осіб) щодо виявлених порушень, надані у ході перевірки;

інші матеріали, що підтверджують наявність фактів порушень;

матеріали зустрічних перевірок (акти, довідки, пояснювальні записки, розрахунки та інші документи).

Усі додатки підписуються посадовими особами органу Пенсійного фонду України, які здійснили перевірку, та посадовими особами платника або фізичною особою, яка використовує працю найманих працівників.

3. Підписання акта документальної перевірки

3.1. Акт документальної перевірки складається у двох примірниках та підписується посадовими особами органу Пенсійного фонду України, які здійснювали перевірку, та посадовими особами платника або фізичною особою, яка використовує працю найманих працівників. За наявності зауважень з боку платника його керівник і головний бухгалтер (фізична особа, яка використовує працю найманих працівників) підписують акт із зауваженнями, що подаються до органу

Пенсійного фонду України в письмовій формі.

3.2. Після підписання акта перевірки платником (посадовими особами) один його примірник передається керівнику або уповноваженій особі платника (фізичній особі, яка використовує працю найманих працівників), про що на останній сторінці акта робиться відповідна відмітка за підписом особи, яка одержала акт, із зазначенням його посади, прізвища та ініціалів, а також дати одержання акта.

3.3. За наявності в акті перевірки донарахованих сум платнику разом з актом перевірки вручається Повідомлення згідно з додатком 7 або 8 Інструкції про порядок обчислення і сплати підприємствами, установами, організаціями та громадянами збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, інших платежів, а також обліку їх надходження до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.10.2001 N 16-6 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 29.11.2001 за N 998/6189.

3.4. У разі відмови платника (посадової особи) від підпису, що підтверджує вручення йому акта перевірки, робиться відповідний запис в акті та один примірник акта перевірки надсилається платнику поштою з повідомленням про вручення. До примірника акта, що зберігається в органі Пенсійного фонду України, додаються документи, що підтверджують факт поштового відправлення та вручення акта адресату.

3.5. Акт перевірки разом з поясненнями платника (за наявності) обов'язково розглядається та візується начальником (його заступником) управління Пенсійного фонду України в районі, місті і районі в місті. У разі недодержання вимог цього Порядку щодо складання акта перевірки керівник органу Пенсійного фонду України зобов'язаний вжити заходів щодо усунення цих недоліків або призначити повторну перевірку.

3.6. Акт документальної перевірки в день його підписання реєструється у спеціальному журналі. Акт відмови від підписання акта перевірки після його складання реєструється у спеціальному журналі.

**Начальник управління
надходження доходів**

В.В.Литвиненко

Положення коментованої статті щодо накопичувального фонду набувають чинності після набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 21. Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Органи Пенсійного фонду ведуть облік усіх застрахованих осіб та персоніфікований облік надходження страхових внесків, створюють і забезпечують функціонування єдиного державного автоматизованого банку відомостей про застрахованих осіб, здійснюють облік коштів Накопичувального фонду на накопичувальних пенсійних рахунках.

Для формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку використовуються відомості, що надходять від:

інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів;
органів державної податкової служби;
роботодавців;
фізичних осіб;
органів реєстрації актів громадянського стану;
державної служби зайнятості;
фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
компанії з управління активами;
зберігача;
інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Інформація з бази даних системи персоніфікованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства.

2. На кожному застраховану особу відкривається персональна облікова картка, в якій використовується постійний

ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

3. Персональна облікова картка застрахованої особи повинна містити такі відомості:

1) умовно-постійна частина персональної облікової картки:

модифікований ідентифікаційний номер;

прізвище, ім'я та по батькові на поточний момент;

прізвище при народженні;

дата народження;

місце народження;

стать;

адреса постійного місця проживання;

серія, номер і назва документа, з якого взято відомості до персональної облікової картки;

громадянство;

відомості про членів сім'ї, які знаходяться на утриманні застрахованої особи, та її дітей;

номер телефону (за згодою);

відмітка про смерть;

2) частина персональної облікової картки, яка відображає страховий стаж, заробітну плату (дохід) та розмір сплачених страхових внесків:

ідентифікаційний номер страхувальника;

рік, за який внесено відомості;

розмір страхового внеску до Пенсійного фонду за відповідний місяць;

сума сплачених страхових внесків до Пенсійного фонду за відповідний місяць;

страховий стаж;

ознака особливих умов праці, які дають право на пільги в пенсійному забезпеченні;

сума заробітної плати (грошового забезпечення, доходу), з якої сплачено страхові внески за відповідний місяць;

сума доходу (прибутку) осіб, які провадять підприємницьку діяльність і обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент);

3) частина персональної облікової картки, яка відображає сплату за рахунок коштів Пенсійного фонду пенсії застрахованій особі за місяцями:

- дата, з якої призначено пенсію;
- місяць нарахування (перерахунку, індексації) пенсії;
- сума періодів страхового стажу;
- коефіцієнт страхового стажу;
- коефіцієнт заробітної плати (доходу);
- заробітна плата (дохід) для обчислення, перерахунку, індексації пенсії;
- розмір пенсії для виплати;
- запис про членів сім'ї, які знаходяться на утриманні застрахованої особи;

4) частина персональної облікової картки, яка відображає стан пенсійних активів застрахованої особи або здійснення виплат спадкоємцям накопичувального пенсійного рахунку:

- сума заробітної плати (грошового забезпечення, доходу), з якої сплачено страхові внески за відповідний місяць;
- розмір та сума сплачених страхових внесків на накопичувальний пенсійний рахунок за відповідний місяць;
- сумарний розмір інвестиційного доходу за попередні періоди;
- чиста вартість пенсійних активів;
- загальна кількість одиниць пенсійних активів;
- сума коштів, перерахована страховій організації, обраній застрахованою особою, для оплати договору страхування довічної пенсії і дата перерахування цих коштів;
- сума одноразової виплати, сплаченої відповідно до статті 56 цього Закону, і дата її виплати;
- відмітка про смерть застрахованої особи.

4. Персональна облікова картка застрахованої особи зберігається в Пенсійному фонді протягом усього життя цієї особи, а після її смерті – протягом 75 років на паперових носіях та в електронному вигляді за наявності засобів, що гарантують ідентичність паперової та електронної форми документа.

5. Дані про відкриття розрахункових та інших рахунків страховальниками-роботодавцями виконавчі органи Пенсійного фонду отримують від банків, у яких ведуться ці рахунки.

6. Відомості про осіб, зазначених у пунктах 1, 2, 5–10, 12–15 статті 11 цього Закону, подаються до територіального органу Пенсійного фонду страхувальниками-роботодавцями, відповідними підприємствами, установами, організаціями, військовими частинами та органами, які виплачують цим особам заробітну плату, грошове забезпечення (заробіток), допомогу. Відомості про застрахованих осіб, зазначених у пунктах 3 і 4 статті 11 цього Закону, подаються до територіального органу Пенсійного фонду безпосередньо цими особами, а про осіб, зазначених у пунктах 11 і 16 статті 11 цього Закону, – Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України та Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Форми документів, порядок та строки їх подання встановлюються правлінням Пенсійного фонду.

7. Органи реєстрації актів громадянського стану за формою, встановленою відповідно до законодавства, протягом десяти робочих днів із дня реєстрації смерті особи подають відповідні відомості територіальним органам Пенсійного фонду.

8. Органи, що здійснюють державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, зобов'язані надсилати один примірник реєстраційної картки територіальному органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності.

Однією із концептуальних засад Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» є ключова вимога Міжнародної організації праці щодо прав застрахованої особи на матеріальне забезпечення за страховим випадком за умови підтвердження страхового стажу як періоду, у якому щомісячно сплачуються відповідні страхові внески (особою, роботодавцем) у сумі, не меншій ніж мінімальний страховий внесок.

Суть і мета запровадження системи персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб (далі – СПОВ) пов'язана з необхідністю створення базової інформаційної платформи для переводу пенсійної системи на принципи пенсійного страхування з використанням новітніх інформаційних технологій для збирання, оброблення,

систематизації та зберіганні передбачених законодавством про пенсійне страхування відомостей про фізичних осіб, що пов'язані з визначенням права на виплати з Пенсійного фонду та їх розмір за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням.

В рамках СПОВ формується та ведеться єдиний державний автоматизований банк даних про застрахованих осіб.

Розбудова СПОВ розпочата після підписання Президентом України Указу від 4 травня 1998 р. № 401/98 «Про заходи щодо впровадження обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування» та відповідних постанов Кабінету Міністрів України від 4 червня 1998 р. № 794 «Про затвердження Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування» і від 8 червня 1998 р. № 832 «Про заходи щодо поетапного впровадження у Пенсійному фонді автоматизованого персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування», які регламентували основні положення про персоніфікований облік та необхідні заходи щодо його впровадження до 01.01. 2004 р.

Функціонування цієї системи починаючи з 2004 року організовується згідно з розробленим відповідно до частини 6 статті 21 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» Порядком формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 10 червня 2004 № 7-6, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 10 серпня 2004 р. за № 1000/9599.

На підставі відомостей, поданих страхувальниками, які самостійно сплачують страхові внески, в централізованому банку даних Пенсійного фонду України на кожен застраховану особу відкривається електронна персональна облікова картка з постійним страховим номером, який відповідає персональному номеру фізичної особи з Державного реєстру фізичних осіб. У цій картці накопичуватимуться за весь період трудового життя всі дані про заробіток, страхові внески до Пенсійного фонду, а також відомості про стаж роботи з усіх місць роботи та інші відомості, необхідні для правильного призначення пенсії.

Звітність до системи персоніфікованого обліку страхувальники надають у такому порядку і в такі терміни:

1) Страхувальник один раз на рік до 1 квітня поточного року згідно із затвердженим графіком надає до територіального органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації комплект документів первинної звітності для системи персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб за попередній рік. Перелік форм документів первинної звітності для СПОВ наведено у розділі 2 Порядку формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) Протягом поточного року в комплекті документів, необхідних для призначення пенсії, страхувальник надає територіальному органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації усі відсутні у СПОВ відомості про застраховану особу-заявника за період роботи у страхувальника до дати формування заяви на призначення пенсії.

3) У поточному році страхувальник надає необхідний комплект документів первинної звітності також у випадку подання цим страхувальником заяви про зняття з обліку у територіальному органі Пенсійного фонду. Такий комплект документів має містити звіт за поточний рік з відомостями за період до зняття страхувальника з обліку та документи первинної звітності за попередні звітні роки, якщо вони не подавалися до територіального органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації до моменту зняття з обліку.

4) У разі, якщо страхувальник був зареєстрований в новому територіальному органі Пенсійного фонду у зв'язку зі зміною адреси, звіт за попередній рік повинен містити відомості за період з моменту зняття з обліку в попередньому територіальному органі Пенсійного фонду.

5) У разі виявлення недостовірних відомостей, наданих та/або накопичених в електронних базах даних персоніфікованого обліку, страхувальник подає до відповідного територіального органу Пенсійного фонду необхідні корегувальні або скасувальні документи щодо виявлених недостовірних звітів про застраховану особу.

На підставі поданого документа з позначкою «корегувальна» у системі персоніфікованого обліку відбувається технологічна заміна попередньо накопичених відомостей в обліковій картці особи на актуальні відомості, надані страхувальником у документі з позначкою «корегувальний».

На підставі поданого документа з позначкою «скасувальний» недостовірні відомості облікової картки вилучаються із переліку актуальних для використання, але залишаються в електронному архіві для звітування. Відомості скасовуються, якщо некоректними виявилися такі ключові реквізити первинного звіту, як код страхувальника, звітний рік, номер облікової картки застрахованої особи, код категорії застрахованої особи, код підстави для спеціального стажу.

Корегування або скасування відомостей облікової картки застрахованої особи проводиться за будь-які роки функціонування системи персоніфікованого обліку, але тільки на підставі наданих у встановленому порядку документів страхувальника.

6) Графіки надання первинної звітності та корегувальних документів до системи персоніфікованого обліку визначаються та надаються страхувальникам територіальними органами Пенсійного фонду за місцем їх реєстрації. Відомості до системи персоніфікованого обліку надаються на електронних і паперових носіях.

7) Електронні носії з первинною звітністю для системи персоніфікованого обліку формуються страхувальником з використанням спеціального комплексу програм «АРМ-Р», актуальні версії якого безкоштовно надаються страхувальникам у територіальному органі Пенсійного фонду за місцем реєстрації.

Страховальники, у яких кількість найманих працівників перевищує п'ять осіб, надають відомості в електронному вигляді та обов'язково в комплекті із засвідченими підписом керівника та скріпленими печаткою документами у паперовому вигляді. Інші страхувальники можуть надавати звіт лише у паперовому вигляді.

8) Страхувальник зобов'язаний повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду України про зміну відомостей, що вносяться до системи персоніфікованого обліку, про застраховану особу, за яку або на користь якої ним сплачуються страхові внески, у десятиденний термін з дня отримання цих відомостей.

9) Виконавчі органи Пенсійного фонду накладають на посадових осіб, які вчинили правопорушення, адміністративні стягнення у вигляді штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі ненадання, несвоєчасного надання, надання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного та Накопичувального фонду або подання недостовірних

відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

10) Застрахована особа має право вимагати від страхувальника достовірного та своєчасного надання до територіального органу Пенсійного фонду первинних і корегувальних відомостей про себе стосовно персоніфікованого обліку.

Джерелами формування даних у СПОВ є також дані, що надходять від інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів;

органів державної податкової служби;

фізичних осіб;

органів реєстрації актів громадянського стану;

державної служби зайнятості;

фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

компанії з управління активами;

зберігача;

інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Так, органи реєстрації актів громадянського стану протягом десяти робочих днів із дня реєстрації смерті особи подають відповідні відомості територіальним органам Пенсійного фонду, а органи, що здійснюють державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, органу Пенсійного фонду надають один примірник реєстраційної картки.

Порядок надання інформації цими суб'єктами визначається угодами, укладеними ними з Пенсійним фондом України, якими визначаються обсяги, строки та формат обміну базами даних.

Інформація з бази даних системи персоніфікованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства. Порядок надання інформації з цієї системи визначено статтею 22 Закону.

Для забезпечення ефективної взаємодії застрахованої особи та страхувальника і страховика новим Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено чіткий перелік прав і

відповідальності і застрахованих осіб, і їх страхувальників (статті 16, 17, 64 цього закону).

За ненадання, несвоєчасне надання, надання не за встановленою формою або надання недостовірних відомостей, що використовуються у системі персоніфікованого обліку, та іншої звітності, передбаченої законодавством, до територіальних органів Пенсійного фонду на страхувальника накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які були сплачені або підлягали сплаті за відповідний звітний період, за кожний повний або неповний місяць затримки надання відомостей, звітності, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення – у розмірі 20 відсотків зазначених сум та не менше двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (пункт 5 частини 9 статті 106 зазначеного закону).

У К А З
ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

***Про заходи щодо впровадження персоніфікованого обліку
відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного
страхування***

З метою створення організаційних передумов, проведення підготовчих робіт та вирішення першочергових завдань, пов'язаних із реформуванням системи пенсійного забезпечення, постановляю:

Кабінету Міністрів України у місячний строк:

розробити і затвердити комплекс заходів щодо поетапного впровадження, протягом 1998-2000 років, у Пенсійному фонді України автоматизованого персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування та передбачити їх фінансування в межах бюджету цього Фонду на 1998-2000 роки;

підготувати і затвердити Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування.

Президент України
м. Київ, 4 травня 1998 року

Л.КУЧМА

N 401/98

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**ПОСТАНОВА**

від 4 червня 1998 р. N 794

Київ

**Про затвердження Положення про організацію
персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового
державного пенсійного страхування**

На виконання Указу Президента України від 4 травня 1998 р. N 401 "Про заходи щодо впровадження персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування" Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (додається).

2. Пенсійному фонду разом із Міністерством праці та соціальної політики, Міністерством фінансів та Державною податковою адміністрацією забезпечити з 1 жовтня 1998 р. впровадження персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

3. Установити, що починаючи з 1 липня 2002 р. обчислення пенсій відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення" здійснюється із заробітку особи за період роботи після 1 липня 2000 р. за даними системи персоніфікованого обліку.

Прем'єр-міністр України
Інд.26

В.ПУСТОВОЙТЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 4 червня 1998 р. N 794

ПОЛОЖЕННЯ

про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Персоніфікований облік полягає в збиранні, обробленні, систематизації та зберіганні передбачених законодавством про пенсійне забезпечення відомостей про фізичних осіб, що пов'язані з визначенням права на виплати з Пенсійного фонду та їх розмір за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням (далі - відомості про фізичних осіб).

2. Основні завдання персоніфікованого обліку:

створення єдиного державного автоматизованого банку відомостей про фізичних осіб;

сприяння розвитку заінтересованості фізичних осіб у внесенні платежів на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі - пенсійне страхування) та створення умов для їхнього контролю за сплатою цих платежів;

сприяння створенню умов для більш повного надходження платежів на пенсійне страхування;

створення інформаційних передумов для визначення розміру виплат за пенсійним страхуванням залежно від тривалості страхового стажу та особистого внеску фізичної особи у формування коштів цього страхування;

забезпечення відповідно до законодавства захисту відомостей про фізичних осіб;

інформаційне забезпечення завдань прогнозування та планування у системі пенсійного страхування.

3. В основі персоніфікованого обліку лежить обов'язковість і своєчасність подання відомостей про фізичних осіб;

обов'язковість використання індивідуального ідентифікаційного номера даних Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

4. Персоніфікований облік здійснюється відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, законодавства про обов'язкове державне пенсійне страхування, цього Положення.

5. Персоніфікований облік здійснює Пенсійний фонд та його органи на місцях (далі - уповноважений орган).

6. Уповноважений орган з додержанням вимог статті 23 Закону України "Про інформацію" має право:

своєчасно одержувати в установленому порядку від фізичних осіб та роботодавців відомості, передбачені пунктом 1 цього Положення;

проводити у роботодавців перевірку достовірності поданих відомостей про фізичних осіб, зокрема перевірку фінансових та інших документів, що підтверджують зазначені відомості;

у встановленому порядку притягати до відповідальності осіб, винних у порушенні строків подання відомостей, а також подання неправдивих відомостей про фізичних осіб;

видавати у межах своєї компетенції нормативні акти та здійснювати роз'яснення з питань організації персоніфікованого обліку, а також інші права, що випливають із завдань персоніфікованого обліку.

7. Уповноважений орган:

створює і забезпечує функціонування єдиного державного автоматизованого банку відомостей про фізичних осіб та з цією метою організовує збирання, оброблення, систематизацію і зберігання відомостей про фізичних осіб;

забезпечує автоматизоване використання відомостей про фізичних осіб для визначення права на виплати за пенсійним страхуванням та розміру цих виплат;

надає фізичним особам відомості про них, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а у разі їх зміни, несвоєчасного надходження страхового збору (внесків), перегляду розміру виплачуваної пенсії, її індексації, зміни умов надання соціальних послуг чи перегляду питання про можливість їх надання - інформує письмово у встановлені строки застраховану особу;

надає роботодавцям допомогу в організації підготовки відомостей про фізичних осіб.

8. Уповноважений орган виконує функції щодо організації персоніфікованого обліку в тісній взаємодії з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державної податкової адміністрації, фінансовими органами, банківськими установами.

9. Роботодавці мають право доповнювати та уточнювати подані до уповноваженого органу відомості про фізичну особу відповідно до законодавства.

10. Роботодавці зобов'язані:

*в установленому порядку подавати уповноваженому органу достовірні відомості про фізичних осіб, які працюють у них;
надавати на вимогу фізичної особи копії документів з відомостями про неї стосовно персоніфікованого обліку.*

11. Фізична особа має право:

ознайомлюватися з відомостями про неї, внесеними до системи персоніфікованого обліку;

у разі незгоди з відомостями, внесеними до системи персоніфікованого обліку, звертатися до уповноваженого органу із заявою про їх виправлення;

вимагати від роботодавців повного та своєчасного подання до уповноваженого органу відомостей стосовно персоніфікованого обліку.

12. Фізична особа для отримання в майбутньому виплат з Пенсійного фонду:

повідомляє під час приймання її на роботу свій ідентифікаційний номер з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів і відомості, які вносяться до системи персоніфікованого обліку;

повідомляє уповноважений орган та роботодавця про зміни у відомостях про неї стосовно персоніфікованого обліку;

подає уповноваженому органу або роботодавцю документи, які підтверджують відомості про себе, що мають бути внесені до системи персоніфікованого обліку.

13. Для формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку використовуються відомості, що надходять в установленому порядку від:

інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів;

Державної податкової адміністрації;

роботодавців;

фізичних осіб;

державних органів реєстрації актів цивільного стану про громадян, які померли;

державної служби зайнятості;

інших підприємств, установ та організацій.

14. Відомості про фізичних осіб збираються і зберігаються у

документальній та електронній формі уповноваженим органом у встановленому порядку протягом життя фізичної особи та зберігаються також впродовж 75 років після її смерті.

Забороняється розголошувати без згоди фізичної особи відомості про неї стосовно персоналізованого обліку, крім випадків, передбачених законом.

15. Спори, що виникають з питань правовідносин, пов'язаних з персоналізованим обліком, розв'язуються за згодою сторін, а у разі недосягнення згоди - у судовому порядку.

16. На кожну фізичну особу відкривається персональна облікова картка, в якій використовується постійний індивідуальний ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Персональна облікова картка фізичної особи повинна мати таку структуру:

1) частина персональної облікової картки, де зберігаються анкетні дані про фізичну особу:

ідентифікаційний номер;

прізвище, ім'я та по батькові;

дата народження;

місце народження;

стать;

адреса постійного місця проживання;

серія і номер документа, з якого взято відомості до персональної облікової картки;

громадянство;

номер домашнього телефону (за згодою);

2) частина персональної облікової картки, що відображає сплату страхового збору (внесків) та стаж роботи фізичної особи:

ідентифікаційний номер роботодавця;

рік, за який внесено відомості;

тривалість трудової або іншої діяльності, яка зараховується до стажу роботи;

сума заробітку (доходу), на який нараховується страховий збір (внески) на пенсійне страхування (помісячно);

розмір страхового збору (внесків) на пенсійне страхування за відповідний місяць;

відомості, які підтверджують наявність особливих умов праці, які дають право на пенсію на пільгових умовах;

3) частина персональної облікової картки, що відображає нарахування, сплату пенсії фізичній особі та надані їй соціальні послуги:

дата, з якої призначено пенсію;

місяць нарахування (перерахування, індексації) пенсії;

вид трудової або іншої діяльності, яка зараховується до стажу;

заробіток (доход) для обчислення, перерахунку, індексації пенсії;

пільги, які враховуються під час призначення пенсії;

розмір пенсії для виплати;

запис про членів сім'ї, які перебувають на утриманні фізичної особи;

підстави для надання соціальних послуг (для кожного виду послуг окремо);

дата, з якої відкривається можливість надання соціальної послуги;

відмітка про надання соціальної послуги;

4) частина, що відображає технологічну інформацію, необхідну для ведення персоналізованого обліку.

У разі зміни законодавства стосовно пенсійного страхування накопичені раніше відомості про фізичних осіб зберігаються в персональній обліковій картці незмінними, а для обліку нових чи модифікованих відомостей вноситься необхідний комплекс змін до функціонуючої інформаційної технології персоналізованого обліку.

У персональній обліковій картці одночасно накопичуються відомості про фізичних осіб від кожного роботодавця, де працювала особа, з урахуванням усіх фактів її трудової міграції та роботи за сумісництвом.

У разі виїзду особи на проживання за межі України відомості про неї передаються до органів пенсійного забезпечення за місцем її постійного проживання згідно з міжнародними договорами України.

17. Використання та зберігання відомостей про фізичних осіб здійснюється у порядку, встановленому чинним законодавством та цим Положенням.

18. Порядок надходження відомостей про фізичних осіб від роботодавців до системи персоналізованого обліку визначається Пенсійним фондом.

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ**ПОСТАНОВА****10.06.2004 N 7-6**

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
10 серпня 2004 р.
за N 1000/9599*

***Про затвердження Порядку формування та подання органам
Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що
використовуються в системі загальнообов'язкового державного
пенсійного страхування***

*Відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та пункту 12 Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 1 березня 2001 року N 121, правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:***

1. Затвердити Порядок формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - Порядок), що додається.

2. Управлінню організації впровадження персоніфікованого обліку та юридичному управлінню подати Порядок для реєстрації до Міністерства юстиції України.

3. Начальнику управління справами І.Петренку після державної реєстрації Порядку забезпечити його тиражування та надіслати підвідомчим органам Пенсійного фонду.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступника Голови правління А.Боніславського.

Голова правління

Б.Зайчук

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова правління
Пенсійного фонду України
10.06.2004 N 7-6
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
10 серпня 2004 р.
за N 1000/9599

ПОРЯДОК

**формування та подання органам Пенсійного фонду України
відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі
загальнообов'язкового державного пенсійного страхування**
(наводиться без додатків)

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" врегульовує правила формування та подання до управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах (далі - територіальні органи Пенсійного фонду) відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - персоніфікований облік).

Облік застрахованих осіб та персоніфікований облік надходження страхових внесків по звітах за періоди до 1 січня 2004 року ведеться з урахуванням правил, які діяли до набрання чинності Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Органи Пенсійного фонду ведуть облік застрахованих осіб та персоніфікований облік відомостей про суми заробітної плати (доходу) та облік сплати страхових внесків, створюють і забезпечують функціонування єдиного державного автоматизованого банку відомостей про застрахованих осіб, що пов'язані з визначенням права на виплати з Пенсійного фонду та їх розміру за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням.

1.2. У цьому Порядку та у текстах бланків форм документів первинної звітності до системи персоніфікованого обліку Пенсійного фонду терміни та скорочення вживаються у такому значенні:

БД - база даних.

Відповідальна особа Пенсійного фонду - спеціаліст територіального органу Пенсійного фонду, що здійснює приймання, введення та обробку звітності страхувальника до системи персоналізованого обліку відомостей.

Відповідальна особа страхувальника - визначена страхувальником особа, яка відповідає за формування та подання звітності до системи персоналізованого обліку Пенсійного фонду.

ДПА - Державна податкова адміністрація України.

ДРФО - Державний реєстр фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

ЄДРПОУ - Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України.

ІНДАНІ - Індивідуальні відомості про зарібок (дохід), страхові внески застрахованої особи.

ЗО - застрахована особа. Перелік застрахованих осіб визначається згідно зі статтями 11 та 12 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Закон - Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

КВЕД - державний Класифікатор видів економічної діяльності.

КОАТУУ - державний Класифікатор організаційно-адміністративного устрою України.

КОПФГ - державний Класифікатор організаційно-правових форм господарювання.

Коригуючий звіт - документальний звіт страхувальника до СПОВ з позначкою "коригуюча", який є підставою для заміни значень реквізитів відповідного звіту, що попередньо був поданий до СПОВ.

Код категорії страхувальника - серійно-порядковий номер підмножини страхувальників із довідника, наведеного у додатку 1.

Код категорії застрахованої особи - порядковий номер категорії підмножини застрахованих осіб із довідника, наведеного у додатку 2, складеного відповідно до статей 11 та 12 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", щодо яких встановлено єдиний об'єкт нарахування страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі - страхові внески) та відповідні розміри ставок страхових внесків.

Код 30 - ідентифікаційний номер облікової картки застрахованої особи, що формується на підставі коду із реєстру ДРФО ДПА.

КФВ - державний Класифікатор форм власності.

МРЦ - міжрайонний центр сканування та автоматизованої підготовки електронних звітів страхувальників до системи персоналізованого обліку.

НДІ - нормативно-довідкова інформація з довідників, класифікаторів та реєстрів, що використовуються при формуванні документів звітності СПОВ.

Номер облікової картки застрахованої особи - номер персональної облікової картки застрахованої особи, що відповідає ідентифікаційному коду фізичної особи згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів (ДРФО).

Пакет пачок первинної звітності - комплект пачок документів первинної звітності СПОВ, які формуються разом з узагальнюючим службовим документом "Опис пакета пачок документів СПОВ".

Пачка документів первинної звітності - комплект однотипних документів первинної звітності СПОВ.

ПЗВ - первинна звітність до СПОВ.

Первинний звіт - документальний звіт страхувальника за визначеною Пенсійним фондом формою документа, на підставі якого створюється відповідний електронний звіт у системі СПОВ.

ПІБ - прізвище, ім'я, по батькові.

ПФУ - Пенсійний фонд України.

РУ ПФУ - управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах.

Скасовуючий документ - документальний звіт страхувальника до СПОВ з позначкою "скасовуючий", який є підставою для повного скасування відповідного звіту, що попередньо був поданий до СПОВ.

СПОВ - система персоналізованого обліку відомостей про застрахованих осіб.

Стаж БСВ - період, який відповідно до законодавства зараховується до страхового стажу без сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Страхові внески - страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Страхувальник - роботодавці та інші особи, які відповідно до

Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Уповноважена (довірена) особа юридичної особи - фізична особа, яка має право вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори.

ФО - фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності; фізичні особи, які працюють на умовах трудового договору; фізичні особи, які виконують роботи (послуги) згідно з цивільно-правовими договорами; інші особи, які є застрахованими в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Члени сім'ї фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності - дружина (чоловік), батьки, діти та інші утриманці, які досягли 15 років, не перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з такою фізичною особою - суб'єктом підприємницької діяльності, але разом з нею здійснюють підприємницьку діяльність і отримують частину доходу від заняття цією діяльністю.

1.3. Звітність страхувальників до системи персоніфікованого обліку подається у такому порядку та в такі строки:

1) страхувальник один раз на рік до 1 квітня поточного року згідно із затвердженим графіком подає до територіального органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації комплект документів первинної звітності до системи персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб за попередній рік. Перелік форм документів первинної звітності до СПОВ наведено у розділі 2 цього Порядку;

2) протягом поточного року в комплекті документів необхідних для призначення пенсії страхувальник надає територіальному органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації усі відсутні у СПОВ відомості про застраховану особу-заявника за період роботи у страхувальника до дати формування заяви на призначення пенсії;

3) у поточному році страхувальник надає необхідний комплект документів первинної звітності також у випадку подання цим страхувальником заяви про зняття з обліку у територіальному органі Пенсійного фонду. Такий комплект документів повинен включати в себе звіт за поточний рік з відомостями за період до зняття страхувальника з обліку та документи первинної звітності за попередні звітні роки, якщо

вони не подавались до територіального органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації до моменту зняття з обліку;

4) у разі, якщо страхувальник був зареєстрований в новому територіальному органі Пенсійного фонду у зв'язку зі зміною адреси, звіт за попередній рік повинен містити відомості за період з моменту зняття з обліку в попередньому територіальному органі Пенсійного фонду;

5) у разі виявлення недостовірних відомостей, які подані та/або накопичені в електронних базах даних персоніфікованого обліку, страхувальник подає до відповідного територіального органу Пенсійного фонду необхідні коригуючі або скасовуючі документи щодо виявлених недостовірних звітів про застраховану особу.

На підставі поданого документа з позначкою "коригуюча" у системі персоніфікованого обліку відбувається технологічна заміна попередньо накопичених відомостей в обліковій картці особи на актуальні відомості, що подані страхувальником у документі з позначкою "коригуюча".

На підставі поданого документа з позначкою "скасовуюча" недостовірні відомості облікової картки вилучаються із переліку актуальних для використання, але залишаються у електронному архіві для збереження історії звітування. Скасування відомостей здійснюється, якщо некоректними виявились такі ключові реквізити первинного звіту, як код страхувальника, звітний рік, номер облікової картки застрахованої особи, код категорії застрахованої особи, код підстави для спеціального стажу.

Коригування або скасування відомостей облікової картки застрахованої особи здійснюється за будь-які роки функціонування системи персоніфікованого обліку тільки на підставі наданих у встановленому порядку документів страхувальника;

б) графіки подання первинної звітності та коригувальних документів до системи персоніфікованого обліку визначаються та надаються страхувальникам територіальними органами Пенсійного фонду за місцем їх реєстрації. Відомості до системи персоніфікованого обліку надаються на електронних та паперових носіях.

Електронні носії з первинною звітністю до системи персоніфікованого обліку формуються страхувальником з використанням спеціального комплексу програм "АРМ - Р", актуальні версії якого безкоштовно надаються страхувальникам у територіальному органі

Пенсійного фонду за місцем реєстрації.

Страхувальники, у яких кількість найманих працівників перевищує п'ять осіб, надають відомості в електронному вигляді та обов'язково в комплекті із завіреними підписом керівника та скріпленими печаткою документами у паперовому вигляді. Інші страхувальники можуть надавати звіт лише у паперовому вигляді.

1.4. Страхувальник зобов'язаний повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду України про зміну відомостей, що вносяться до системи персоніфікованого обліку, про застраховану особу, за яку або на користь якої ним сплачуються страхові внески, в десятиденний строк з дня одержання цих відомостей.

1.5. За неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою або подання недостовірних відомостей, що використовуються у системі персоніфікованого обліку, та іншої звітності, передбаченої законодавством, до територіальних органів Пенсійного фонду на страхувальника накладається штраф у розмірі 10 відсотків від суми страхових внесків, які були сплачені або підлягали сплаті за відповідний звітний період, за кожний повний або неповний місяць затримки подання відомостей, звітності, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 20 відсотків від зазначених сум та не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Виконавчі органи Пенсійного фонду накладають на посадових осіб, які вчинили правопорушення, адміністративні стягнення у вигляді штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі неподання, несвоєчасного подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених Законом.

1.6. Застрахована особа має право вимагати від страхувальника достовірного та своєчасного подання до територіального органу Пенсійного фонду первинних та коригуючих відомостей про себе стосовно персоніфікованого обліку.

1.7. Відомості, що містяться в системі персоніфікованого обліку, згідно із Законом використовуються територіальними органами Пенсійного фонду для:

підтвердження участі застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
 обчислення страхових внесків;
 визначення права застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання пенсійних виплат;
 визначення розміру, перерахунку та індексації пенсійних виплат;
 надання застрахованій особі на її вимогу.

1.8. Обмеження використання накопичених у Пенсійному фонді України відомостей персоніфікованого обліку:

1) Персоніфіковані відомості про застрахованих осіб належать до відомостей, які містять конфіденційну інформацію з обмеженим правом доступу, що є власністю держави.

2) Надання інформації з бази даних системи персоніфікованого обліку за запитом інших організацій, установ, фізичних осіб допускається лише за рішенням суду та у випадках, визначених законом (стаття 22 Закону).

2. Перелік форм документів первинної звітності до СПОВ

Таблиця 1

№ п/п	Назва форми документа	Умовне скорочення назви форми
1	Заява на реєстрацію платника страхових внесків у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування	ЗАЯВА-С (додаток 3)
2	Опис пакета пачок документів СПОВ	ОПИС (додаток 4)
3	Ярлик пачки документів первинної звітності	ЯРЛИК (додаток 5)
4	Індивідуальні відомості про астраховану особу	ІНДАНІ (додаток 6)
5	Список осіб, які працюють або працювали у страховальника у звітному році	СП (додаток 7)
6	Список підстав, що дають право астрахованим особам на використання спеціального стажу для призначення	СПП (додаток 8)

енсії		
7	Відомості про осіб, що мають БСВ (додаток 9) відстави для зарахування стажу роботи без сплати страхових внесків	
8	Анкета застрахованої особи	АНКЕТА (додаток 10)

3. Перелік довідників, які використовуються при формуванні документів первинної звітності до СПОВ

Таблиця 2

<i>N з/п</i>	<i>Назва довідника</i>	<i>Умовне скорочення</i>
1	Довідник кодів категорій страхувальників	Категорії страхувальників (додаток 1)
2	Таблиця відповідності кодів категорії застрахованої особи та кодів об'єкта нарахування і розмірів ставок страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	Таблиця відповідності (додаток 2)

4. Загальні правила заповнення паперових форм звітних документів СПОВ

4.1. Форми звітних документів, наведені у додатках 3-10 до цього Порядку, виготовляються типографським способом з використанням спеціальної технології друку бланків для їх подальшого використання у системі автоматизованого вводу документів СПОВ за технологією оптичного сканування.

4.2. Бланк форми документа заповнюється українською мовою друкованими літерами без помарок та виправлень ручкою з синім або чорним чорнилом. Зразки написання літер і цифр наведені у формах бланків документів.

4.3. При заповненні полів, що складаються з клітинок, кожен із необхідних символів каліграфічно вписується до відповідної окремої клітинки. Символи не повинні виходити за межі клітинок, а також накладатись на сусідні клітинки. Символи крапки, апострофа, коми,

дефіса тощо проставляються в окремих клітинках.

При заповненні поля без клітинок надписи на цих полях не повинні накладатися на сусідні поля і перекривати службові надписи бланка (чорні квадрати - "репери" та аббревіатуру назви форми звітності).

4.4. Заповнені бланки документів певної форми, крім документа "Заява на реєстрацію страхувальника у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування", комплектуються в пачки.

4.5. Пачка складається з набору документів певної форми та узагальнюючого службового документа "Ярлик пачки документів". Документи ІНДАНІ комплектуються у пачку, що містить не більше 25 аркушів; документи СП, СПП та БСВ - не більше 4 аркушів у пачці. Документи у пачку комплектуються відповідальною особою страхувальника.

4.6. Пачки документів комплектуються у пакет пачок документів. Пакет пачок документів формується відповідальною особою страхувальника і складається з набору пачок документів первинної звітності СПОВ та узагальнюючого службового документа "Опис пакета пачок документів СПОВ".

4.7. Зразки бланків документів первинної звітності до СПОВ надаються територіальними органами Пенсійного фонду за місцезнаходженням страхувальника.

5. Порядок формування документа "Заява на реєстрацію платника страхових внесків у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування" (ЗАЯВА-С)

5.1. Документ "Заява на реєстрацію платника страхових внесків у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування" (додаток 3) формується та подається страхувальником до територіального органу Пенсійного фонду з використанням відомостей із реєстраційної картки на проведення державної реєстрації юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців.

5.2. Формування реквізитів документа за формою ЗАЯВА-С здійснюється у такому порядку.

Реквізити 01, 02, 03, 04. Серія свідоцтва про державну реєстрацію; Номер свідоцтва про державну реєстрацію; Дата видачі (заміни) свідоцтва про державну реєстрацію; Орган державної реєстрації: формуються на підставі відомостей про серію, номер, дату

видачі (заміни) та назву органу державної реєстрації у свідоцтві державної реєстрації підприємства, організації, установи або їх філій.

Реквізит 05. Код та назва категорії страхувальника: формується з використанням відповідного варіанта запису із відомчого довідника категорій страхувальників, наведеного у додатку 1.

Реквізит 06. Код за ЄДРПОУ / ДРФО: для юридичних осіб вноситься восьмирозрядний код згідно з Державним реєстром підприємств, організації та установ (ЄДРПОУ). Для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності вноситься десятирозрядний код, під яким вони зареєстровані як платники податків за довідкою ДПА з Державного реєстру фізичних осіб (ДРФО).

Реквізити 07, 08. Повна назва ЮО (ПІБ ФО); Коротка назва ЮО або Прізвище та ініціали для ФО: вказуються актуальні значення реквізитів відповідно до реєстраційних документів. Для юридичних осіб повна назва зазначається обов'язково, коротка - за наявності. Для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності прізвище, ім'я, по батькові зазначаються на підставі паспортних даних фізичної особи. При цьому прізвище, ім'я та по батькові із довідки Державної податкової адміністрації повинні збігатися з паспортними даними особи.

Реквізит 09. Код КОАТУУ: вноситься працівником територіального органу ПФУ за схемою адміністративно-територіального устрою України.

Реквізит 10. Поштовий індекс: зазначається згідно з реєстром Державного комітету зв'язку та інформатизації України.

Реквізити 11, 12, 13, 14, 15. Населений пункт; Вулиця; Будинок; Корпус; Квартира /офіс: у відповідні поля реквізитів форми вносяться значення згідно з адресою страхувальника на момент реєстрації (перереєстрації).

Реквізити 16, 17, 18. Код за ЄДРПОУ, Назва, Код КОАТУУ головної організації: вносяться тільки для страхувальників з числа відокремлених підрозділів юридичної особи, що розташовані поза її місцезнаходженням та виробляють продукцію або надають послуги в єдиному технологічному процесі з головною організацією, мають окремий баланс, самостійно нараховують та сплачують страхові внески, ведуть розрахунки по заробітній платі із застрахованими особами (далі - філія).

Формування та внесення цих реквізитів здійснюється за правилами заповнення реквізитів 6, 7, 9 цієї форми.

Реквізит 19. ПІБ уповноваженої особи: зазначаються на підставі паспортних даних уповноваженої особи.

Реквізит 20. Ідентифікаційний номер уповноваженої особи: вноситься десятирозрядний персональний номер, під яким вона зареєстрована як платник податків за довідкою Державної податкової адміністрації з Державного реєстру фізичних осіб (ДРФО).

Реквізити 21, 22, 23. Тип документа, Серія документа, Номер документа, що посвідчує уповноважену особу: зазначаються на підставі документа, що посвідчує особу.

Реквізити 24, 25. Ким видано документ, що посвідчує уповноважену особу; Дата видачі документа, що посвідчує уповноважену особу: зазначаються на підставі документа, що посвідчує особу.

Реквізит 26. Організація уповноваженої особи: вноситься назва організації, яка уповноважила особу.

Реквізит 27. Місцезнаходження уповноваженої особи: вносяться назви населеного пункту, вулиці, номер будинку/ корпусу та квартири, де проживає особа.

Реквізит 28. Телефон уповноваженої особи: зазначається телефон уповноваженої особи.

Реквізит 29. Форма власності за КВФ: вноситься працівником територіального органу Пенсійного фонду у відповідності з даними свідоцтва про державну реєстрацію та відповідним кодом із Державного класифікатора форм власності в Україні (КФВ).

Реквізит 30. Код міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади: працівником територіального органу Пенсійного фонду вноситься код міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, якому підпорядковується страхувальник у відповідності з даними свідоцтва про державну реєстрацію цього страхувальника.

Реквізит 31. Організаційно-правова форма за КОПФГ: вноситься код та назва організаційно-правової форми страхувальника.

Реквізит 32. Тип фінансування: вноситься працівником територіального органу Пенсійного фонду у відповідності з даними свідоцтва про державну реєстрацію та відповідним кодом із державного Класифікатора форм фінансування в Україні (КФФ).

Реквізит 33. Позначка X ставиться у випадку, якщо у страхувальника є робочі місця, що зумовлюють використання підстав для врахування спеціального стажу при розрахунку пенсії.

Реквізит 34. Кількість працюючих: вноситься за даними кадрової служби страхувальника про застрахованих осіб, які працюють на момент заповнення форми ЗАЯВА-С.

Реквізит 35. Кількість працюючих інвалідів: за даними кадрової служби страхувальника про застрахованих осіб, які працюють на момент заповнення форми ЗАЯВА-С і мають посвідчення інваліда.

Реквізит 36. Кількість членів сім'ї для суб'єкта підприємницької діяльності, які беруть участь у провадженні ним підприємницької діяльності: зазначається кількість членів сім'ї, до яких належать дружина (чоловік), батьки, діти та інші утриманці, які досягли 15 років, не перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з такою фізичною особою - суб'єктом підприємницької діяльності, але разом з ним здійснюють підприємницьку діяльність і отримують частину доходу від заняття цією діяльністю.

Реквізит 37. Позначка Х ставиться у випадку, якщо підприємство, установа, організація належить до підприємств Всеукраїнських громадських організацій інвалідів і кількість інвалідів становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих.

Реквізит 38. Основний вид діяльності (КВЕД): зазначається код за Класифікатором видів економічної діяльності згідно з реєстраційними документами страхувальника.

Реквізит 39. Прізвище, ім'я по батькові, керівника: прізвище вноситься повністю, а ім'я та по батькові - у вигляді ініціалів.

Реквізит 40. Ідентифікаційний номер керівника: вноситься десятирозрядний персональний номер, під яким керівник зареєстрований як платник податків за довідкою Державної податкової адміністрації з Державного реєстру фізичних осіб (ДРФО).

Реквізити 41, 42, 43. Контактний телефон: вказується реально діючий номер телефону керівника в офісі. Факс та E-mail вказуються за їх наявності.

Реквізит 44. Прізвище, ім'я, по батькові головного бухгалтера: зазначаються обов'язково, при цьому прізвище вноситься повністю, а ім'я та по батькові - у вигляді ініціалів. За відсутності на підприємстві головного бухгалтера зазначається прізвище та ініціали бухгалтера.

Реквізит 45. Телефон головного бухгалтера: вноситься за наявності. За відсутності на підприємстві головного бухгалтера зазначається телефон бухгалтера.

Реквізит 46. Прізвище, ім'я, по батькові відповідальної особи: вносяться реквізити особи, яка безпосередньо оформляє та передає первинну звітність страхувальника до територіального органу Пенсійного фонду України за місцем реєстрації. Прізвище вноситься повністю, а ім'я та по батькові у вигляді ініціалів.

5.3. Бланк документа ЗАЯВА-С завіряється підписом керівника і головного бухгалтера та засвідчується печаткою страхувальника.

6. Порядок формування документа "Опис пакета пачок документів СПОВ" (форма ОПИС)

6.1. Документ за формою ОПИС, що наведена у додатку 4, формується для всіх пакетів пачок документів первинної звітності, що подаються до СПОВ у паперовому вигляді та призначені для обробки за допомогою системи оптичного сканування.

Пакетом пачок документів первинної звітності СПОВ є комплект пачок документів первинної звітності СПОВ разом з узагальнюючим службовим документом "Опис пакета пачок документів СПОВ".

У процесі формування пакета документів для системи персоналізованого обліку відомостей Пенсійного фонду відповідальною особою страхувальника заповнюються два екземпляри документа за формою ОПИС. Екземпляр страхувальника після заповнення відповідальною особою Пенсійного фонду розділу "Результати приймання пакета документів одержувачем" є розпискою про прийом пакета документів органом Пенсійного фонду.

6.2. Формування реквізитів документа ОПИС здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Позначка "X" для екземплярів одержувача та страхувальника: у кожному з двох екземплярів опису (для одержувача та страхувальника) у відповідній клітинці проставляється позначка "X". Обидва екземпляри документа ОПИС засвідчуються підписами відповідальних осіб страхувальника та територіального органу Пенсійного фонду, а також відповідними печатками.

Реквізит 02. Код страхувальника: для юридичних осіб вноситься восьмирозрядний код згідно з Державним реєстром підприємств, організацій та установ (ЄДРПОУ). Для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності вноситься десятирозрядний код, під яким вони зареєстровані як платники податків за довідкою Державної

податкової адміністрації з Державного реєстру фізичних осіб (ДРФО).

Реквізит 03. Номер філії: заповнюється згідно з даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 04. Коротка назва страхувальника: вноситься скорочена назва відповідно до даних реєстраційних документів. Для страхувальника - фізичної особи вноситься прізвище, ім'я та по батькові.

Реквізити 05, 06, 07, 08, 09. Загальні (контрольні) значення реквізитів для пакета за усіма пачками з документами ІНДАНІ розраховуються як суми значень відповідних реквізитів у ярликах на пачки документів ІНДАНІ, що належать до пакета, зокрема такі реквізити: Сума нарахованих страхових внесків на заробітну плату за звітний рік; Сума нарахованих страхових внесків із заробітної плати (доходу) за звітний рік; Сума нарахованої заробітної плати (доходу), усього; Сума нарахованої заробітної плати (доходу), що враховується для пенсії; Сума виплат з тимчасової непрацездатності.

Реквізит 10. Кількість пачок: у рядку з відповідною назвою документа зазначається кількість пачок з документами даної форми у пакеті пачок документів, що формується.

Реквізит 11. Кількість аркушів (з урахуванням ярликів): у рядку з відповідною назвою документа проставляється значення, розраховане як сума кількості аркушів документів зазначеної форми та кількості ярликів пачок з цими документами у пакеті пачок документів, що формується.

Реквізит 12. Усього: у цьому рядку зазначається загальна кількість пачок та загальна кількість аркушів документів з урахуванням ярликів пачок у пакеті пачок документів, що формується.

Реквізит 13. Номер облікової картки відповідальної особи від страхувальника, яка сформувала пакет документів: містить десятирозрядний персональний номер (за довідкою Державної податкової адміністрації) особи, яка відповідає за формування пакета.

Реквізит 14. Підпис та прізвище відповідальної особи страхувальника: у відповідні місця без клітинок вноситься підпис та прізвище особи, яка відповідає за формування пакета.

Реквізит 15. Дата формування пакета: заповнюється за такою схемою: для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004.

Реквізит 16. Підпис та прізвище керівника: у відповідні місця без клітинок заносяться підпис та прізвище керівника.

Документ завіряється підписом керівника та засвідчується печаткою страхувальника.

Реквізит 17. Реєстраційний номер пакета в РУ ПФУ: номер, який призначається спеціалістом територіального органу Пенсійного фонду кожному пакету пачок документів, що надійшов до відповідного органу в паперовому вигляді на бланках, призначених для обробки за допомогою системи оптичного сканування.

Реквізити 18, 19, 20, 21. Код РУ ПФУ; Назва РУ ПФУ; Підпис та прізвище відповідальної особи від РУ ПФУ; Дата приймання в РУ ПФУ: заповнюються відповідальною особою територіального органу Пенсійного фонду.

Реквізити 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28. Обліковий номер пакета в МРЦ; Код МРЦ; Назва МРЦ; Підпис та прізвище відповідальної особи від МРЦ; Дата приймання в МРЦ; Підпис та прізвище керівника МРЦ; Результати приймання: зазначаються у випадку, якщо пакет пачок документів потрапив на обробку до міжрайонного центру сканування та автоматизованої підготовки електронних звітів страхувальників, відповідальною особою зазначеного центру.

7. Порядок формування документа "Ярлик пачки документів" (форма ЯРЛИК)

7.1. Пачкою документів первинної звітності СПОВ є набір документів первинної звітності СПОВ певної форми разом із службовим документом "Ярлик пачки документів" (додаток 5). У пачку комплектуються однотипні документи первинної звітності СПОВ, зокрема: документи ІНДАНІ до 25 аркушів у пачці; документи СП, СПП та БСВ до 4 аркушів у пачці. Пачка документів формується відповідальною особою страхувальника.

7.2. Формування реквізитів документа за формою ЯРЛИК здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Код страхувальника: для юридичних осіб вноситься восьмирозрядний код згідно з Державним реєстром підприємств, організацій та установ (ЄДРПОУ). Для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності вноситься десятирозрядний код, під яким вони зареєстровані як платники податків за довідкою Державної

податкової адміністрації з Державного реєстру фізичних осіб (ДРФО).

Реквізит 02. Номер філії: заповнюється згідно з реєстраційними даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 03. Назва страхувальника: вноситься скорочена назва відповідно до даних реєстраційних документів. Для страхувальника - фізичної особи вноситься прізвище та ініціали.

Реквізит 04. Назва документів пачки: ставиться позначка "X" у клітинці рядка з назвою типу документів, що формуються у пачку.

Реквізити 05, 06, 07, 08, 09. Загальні (контрольні) значення реквізитів для пачки з документами ІНДАНІ розраховуються як суми значень відповідних реквізитів всіх документів ІНДАНІ, що належать до відповідної пачки, зокрема такі реквізити: Сума нарахованих страхових внесків на заробітну плату за звітний рік; Сума нарахованих страхових внесків із заробітної плати (доходу) за звітний рік; Сума нарахованої заробітної плати (доходу), усього; Сума нарахованої заробітної плати (доходу), що враховується для пенсії; Сума виплат з тимчасової непрацездатності.

Реквізит 10. Обліковий номер пачки документів у страхувальника: вноситься відповідальною особою страхувальника згідно з порядковою нумерацією пачок документів у страхувальника. Показник "Обліковий номер пачки у страхувальника" для усіх документів, що належать даній пачці, повинен мати саме це значення.

Реквізит 11. Кількість записів у пачці: вноситься значення, розраховане як сума реквізитів "Загальна кількість записів на аркуші" за всіма аркушами, які належать пачці, що формується. Для форм ІНДАНІ та АНКЕТА один лист відповідає одному запису.

Реквізит 12. Кількість аркушів у пачці: проставляється кількість аркушів з документами даного типу, що формуються у пачку.

Реквізити відповідальної особи від страхувальника:

реквізит 13. Номер облікової картки особи, відповідальної за формування пачки документів: вноситься десятирозрядний персональний номер (за довідкою Державної податкової адміністрації) особи, яка відповідає за формування пачки;

реквізит 14. Підпис та прізвище особи, відповідальної за формування пачки документів: у відповідні поля без клітинок вноситься

підпис та прізвище особи, яка відповідає за формування пачки.

Реквізит 15. Дата формування пачки у страхувальника: заповнюється за такою схемою: для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004.

Реквізит 16. Реєстраційний номер пакета пачок документів в РУ ПФУ: це номер, який присвоюється спеціалістом територіального органу управління Пенсійного фонду кожному пакету пачок документів, що подається на бланках для обробки за допомогою системи оптичного сканування.

Реквізит 17. Реєстраційний номер пачки в РУ ПФУ: зазначається відповідальною за приймання пачки особою територіального органу управління Пенсійного фонду на підставі номера, що автоматично надається пацієнту при введенні до системи персоніфікованого обліку.

8. Порядок формування документа "Індивідуальні відомості про застраховану особу" (ІНДАНІ)

8.1. Відомості про застрахованих осіб до системи персоніфікованого обліку подаються за формою ІНДАНІ, що наведена у додатку 6.

Значення реквізитів форми ІНДАНІ визначаються, виходячи з категорії застрахованої особи, до якої належить особа.

Значення взаємообумовлених реквізитів форми ІНДАНІ відносно категорії застрахованої особи визначається за довідником "Таблиця відповідності", наведеним у додатку 2.

8.2. Зразок бланка форми ІНДАНІ надається страхувальнику територіальним органом Пенсійного фонду, у якому він зареєстрований.

8.3. Формування реквізитів документа ІНДАНІ здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Звітний рік: зазначається рік (чотири цифри), за який подаються відомості про застраховану особу, тобто рік, у якому нараховано зарплату, інше грошове забезпечення, дохід.

Реквізит 02. Номер облікової картки застрахованої особи (далі - ЗО): вноситься десятирозрядний номер облікової картки фізичної особи, що відповідає ідентифікаційному коду згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів до Державної податкової адміністрації.

Реквізити 03, 04, 05. Прізвище; Ім'я; По батькові: вносяться

відповідно до україномовної сторінки паспорта застрахованої особи.

Реквізит 06. Тип форми - позначка "X": вноситься у клітинку відповідного варіанта:

початкова, коли за певний звітний рік форма подається вперше;

коригуюча, коли необхідно внести зміни до раніше поданих відомостей за певний звітний рік. При цьому у форму вносяться значення усіх необхідних реквізитів, включаючи і відкориговані;

скасовуюча, коли потрібно повністю скасувати відомості поданого раніше звіту за певний звітний рік. При цьому вносяться значення тільки таких реквізитів: звітний рік по нарахуванню заробітної плати (доходу), номер облікової картки застрахованої особи, прізвище, ім'я, по батькові, код та коротка назва категорії застрахованої особи, скорочена назва страхувальника, за необхідності код підстави для обліку спеціального стажу;

призначення пенсії - в разі подання заяви на пенсію для додаткового обліку даних про застраховану особу за період, що минув після останнього звіту.

Реквізит 07. Ознака: "трудова книжка знаходиться у цього страхувальника": позначка "X" вноситься, якщо застрахована особа працює на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, та її трудова книжка знаходиться у страхувальника, який подає звіт до ПФУ.

Реквізит 08. Код категорії застрахованої особи: зазначається згідно з Таблицею відповідності, наведеною у додатку 2. Вибраний із цієї таблиці код категорії застрахованої особи має відповідати фактичному статусу застрахованої особи у відносинах із страхувальником. (Для застрахованої особи, яка є найманим працівником, вноситься значення коду, що дорівнює 1; для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування, - 6; для членів сім'ї фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачують страхові внески від суми доходу, отриманого від цієї діяльності, - 7.)

Реквізит 09. Коротка назва категорії застрахованої особи: вноситься коротка назва для обраної категорії застрахованої особи відповідно до Таблиці відповідності.

Реквізит 10. Код об'єкта нарахування страхових внесків: вноситься код об'єкта нарахування страхових внесків для обраної категорії застрахованої особи відповідно до Таблиці відповідності.

Реквізит 11. Коротка назва об'єкта нарахування страхових внесків: вноситься коротка назва об'єкта нарахування страхових внесків для обраної категорії застрахованої особи відповідно до Таблиці відповідності.

Реквізити 12, 13, 14, 15. Суми нарахованих страхових внесків за звітний рік: у тому числі:

Реквізит 12. Розмір страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до Закону України "Про збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" - за ставками на фактичні витрати на оплату праці.

Реквізит 13. Сума страхового внеску за ставкою на фактичні витрати на оплату праці відповідно до Закону України "Про збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Реквізит 14. Розмір страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до Закону України "Про збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" - за ставками від зарплати (доходу) застрахованої особи.

Реквізит 15. Сума страхового внеску за ставкою від зарплати (доходу) застрахованої особи відповідно до Закону України "Про збір на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Реквізит 16. Назва страхувальника: коротка назва згідно з реєстраційними даними в Пенсійному фонді. Для страхувальника - фізичної особи - прізвище та ініціали.

Реквізит 17. Сума нарахованої заробітної плати (доходу): Усього - у поля колонки (щомісячно):

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, вносяться щомісячні загальні суми фактично нарахованої заробітної плати (грошового забезпечення) працівника, що включають виплату винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності.

При цьому, згідно з Інструкцією зі статистики заробітної плати, затвердженою наказом Державного комітету статистики України від 13 січня 2004 року за N 5 і зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 27 січня 2004 року за N 114/8713, до зазначених сум слід

включати кошти, нараховані за дні відпустки. Суми коштів, нараховані за щорічні та додаткові відпустки, вносяться до поля відповідного місяця тільки в сумі, що припадає на дні відпустки у цьому місяці. Суми, що припадають на дні відпустки в наступному місяці, включаються до поля наступного місяця.

Суми заробітної плати (доходу) мають бути враховані у місяці, за який вони нараховані;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4, 5, 7, 9, вноситься сума доходу, що обчислюється з урахуванням вимог для відповідного об'єкта нарахування страхових внесків;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 6, 8, 16, 17, поля колонки не заповнюються. Значення зазначеного реквізиту розраховується програмно за відповідною формулою та зберігається в обліковій картці застрахованої особи.

Реквізит 18. Сума нарахованого заробітку, грошового забезпечення (доходу), що враховується для пенсії: вноситься у поля колонки (щомісячно):

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, вносяться щомісячні суми фактично нарахованої заробітної плати (грошового забезпечення) працівника, що включає виплату винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності, на які за правилами статті 19 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" нараховувались страхові внески до солідарної системи пенсійного страхування за відповідний місяць.

Суми, нараховані за дні тимчасової непрацездатності або відпустки, розносяться за правилами, які наведено для реквізиту 17;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4, 5, 7, 9, вноситься сума доходу, виходячи з якої було нараховано страхові внески за відповідний місяць;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 6, 8, 16, 17, - реквізит не заповнюється. Значення реквізиту розраховується програмно за відповідною формулою та зберігається в обліковій картці застрахованої особи.

Враховуючи вищезазначене, суми заробітної плати, грошового забезпечення або доходу вносяться в поле цього реквізиту у межах максимальної величини, з якої справляються страхові внески до соціальних фондів на момент обліку.

Реквізит 19. Сума виплат з тимчасової непрацездатності: у поля колонки вноситься:

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, - нарахована за відповідний місяць сума, що складається з суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги з тимчасової непрацездатності.

Суми виплат, нараховані за дні тимчасової непрацездатності, вносяться до поля відповідного місяця тільки в сумі, що припадає на дні тимчасової непрацездатності у цьому місяці. Суми, що припадають на дні тимчасової непрацездатності в наступному місяці, включаються до поля наступного місяця;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4, 7, 8, 16, 17, - реквізит не заповнюється.

Реквізит 20. Сума внеску із заробітної плати (доходу): у поля колонки вносяться місячні суми внеску із заробітної плати, грошового забезпечення (доходу) застрахованої особи.

Реквізит 21. Усього повних днів для стажу: у поля колонки вноситься:

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, - кількість днів (щомісячно) згідно з періоджерелами та правилами обліку праці;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4-9, 16, - не заповнюється.

Реквізит 22. Сумарні показники: у поля цього рядка вносяться значення, розраховані як суми місячних значень реквізитів 17, 18, 19, 20, 21.

Реквізит 23. Початок трудових відносин:

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, - дата прийому на роботу, якщо застрахована особа почала працювати у звітному році, або дата початку звітного року для особи, яка працювала у попередньому році і не переривала трудові відносини;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4-9, -

не заповнюється;

для застрахованих осіб, які належать до категорії з кодом 16, вноситься дата початку дії договору про добровільну участь або дата початку року, якщо такий договір почав діяти у попередньому звітному році.

Реквізит 24. Кінець трудових відносин:

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, - дата звільнення з роботи, якщо застрахована особа звільнилась у звітному році, або дата закінчення звітного року для особи, яка працювала у попередньому році;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4-9, - не заповнюється;

для застрахованих осіб, які належать до категорії з кодом 16, вноситься дата завершення (припинення) дії договору про добровільну участь або дата закінчення року, якщо такий договір продовжує діяти у наступному звітному році.

Реквізит 25. Відомості про загальний стаж у межах періоду трудових відносин:

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 1-3, 10-14, - вноситься кількість повних місяців і днів згідно з діючими правилами обліку праці;

для застрахованих осіб, які належать до категорій з кодами 4-9, 16, - не заповнюється.

Реквізит 26. Код підстави для обліку спеціального стажу: відповідний код (згідно із зафіксованими на виробництві умовами праці) із діючого у системі СПОВ довідника кодів підстав, що дають право на застосування пільг при визначенні пенсії для застрахованої особи, в інтервалі звітного року. Опис структури коду реквізиту "підстава" наведено у пункті 10.2 цього Порядку (реквізит 4 документа СПП).

Персоніфікований облік заробітної плати застрахованих осіб, для яких у звітному році одночасно є декілька підстав для визначення відповідних пенсійних прав, у тому числі згідно із Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність" (підстава ЗНТ024А1), здійснюється окремими звітними документами за формою ІНДАНІ з урахуванням наступних ключових вимог.

Якщо особа в одному і тому ж звітному році мала заробітну плату, нараховану за науково-технічну діяльність, та заробітну плату

або винагороду у цій же установі, які не відносяться до науково-технічної діяльності, то на таку особу бухгалтером установи формуються два окремі звіти ІНДАНІ. При цьому, у першому звіті зазначаються відомості про заробітну плату та підстава для спеціального стажу, що віддзеркалюють науково-технічну діяльність, а у другому звіті на зазначену особу вносяться тільки відомості про заробітну плату або винагороду, які не відносяться до науково-технічної діяльності.

Якщо крім відомостей, що наведені у попередньому абзаці, страхувальнику необхідно зазначити ще і право застрахованої особи на зниження пенсійного віку у зв'язку з роботою у шкідливих умовах, наприклад за списком N 1 (підстава ЗП3013А1), то у першому звіті крім параметрів основної підстави для спеціального стажу ЗНТ024А1, яка є ключовою для визначення розміру пенсії, необхідно також внести у другому рядку параметри підстави ЗП3013А1, яка впливає на зниження пенсійного віку. Відповідно у другому звіті на зазначену особу вносяться тільки відомості про заробітну плату або винагороду, які не відносяться до науково-технічної діяльності.

Реквізит 27. Місяць завершення спеціального стажу: номер місяця, з якого згідно з наказом особа перейшла на роботу з іншими умовами праці або звільнилась з роботи.

Реквізит 28. Варіант необхідної одиниці виміру та фактична тривалість спеціального стажу за кодом підстави: заповнюється один із можливих показників фактичної тривалості стажу для конкретної підстави за умовами праці, тобто: кількість місяців і днів або годин і хвилин або нормозмін в залежності від діючого обліку праці у страхувальника в звітному році для конкретної застрахованої особи.

Реквізит 29. Норма тривалості роботи для її зарахування за повний рік стажу: вказується кількість відповідних одиниць виміру спеціального стажу, в яких проставлена його фактична тривалість для конкретної підстави за умовами праці. Нормозміни вносяться до розмежувальної крапки. Місяці з днями або години з хвилинами вносяться з розмежувальною крапкою.

Реквізит 30. Код сезону: у відповідному рядку вказується один з наведених у бланка кодів ознаки "сезон" залежно від прийнятої схеми та результатів обліку на виробництві з сезонним характером праці.

Реквізит 31. Обліковий номер пачки документів в організації:

вноситься відповідальною особою страхувальника згідно з порядковою нумерацією пачок документів у страхувальника.

Реквізит 32. Номер аркуша у пачці: зазначається порядковий номер аркуша у пачці. Нумеруються лише інформаційні (внутрішні) документи пачки, тобто аркуши документа ЯРЛИК при нумерації не враховується.

Реквізит 33. Дата: вноситься дата заповнення бланка. (Для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004).

8.4. Бланк завіряється підписами керівника та бухгалтера і засвідчується печаткою страхувальника.

9. Порядок формування документа "Список осіб, які працюють або працювали у страхувальника у звітному році" (форма СП)

9.1. Документ за формою СП (додаток 7) призначений для реєстрації застрахованих осіб в СПОВ. При першому звітуванні страхувальника до СПОВ документ "Список осіб, які працюють або працювали у страхувальника у звітному році" (далі - список працюючих) повинен включати всіх осіб, які працюють або працювали у страхувальника впродовж звітнього року.

В звіті за кожний наступний звітний рік список працюючих повинен включати відомості лише про нових осіб та осіб, у яких впродовж звітнього року змінились прізвище, ім'я, по батькові або ідентифікаційний номер.

9.2. Формування реквізитів документа СП здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Код страхувальника: для юридичних осіб - за державним реєстром ЄДРПОУ; для фізичних осіб - за державним реєстром ДРФО. Код вноситься із реєстраційних документів страхувальника.

Реквізит 02. Філія: заповнюється згідно з реєстраційними даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 03. Назва страхувальника: у поле без клітинок вноситься коротка назва страхувальника відповідно до реєстраційних документів, а для страхувальника - фізичної особи - прізвище, ім'я та по батькові.

Реквізит 04. Номер облікової картки фізичної особи: зазначається номер, що відповідає ідентифікаційному коду фізичної особи згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Реквізит 05. Прізвище, ім'я, по батькові: вносяться відповідно до україномовної сторінки паспорта застрахованої особи.

Реквізит 06. Загальна кількість записів на аркуші: зазначається кількість заповнених записів на аркуші.

Реквізит 07. Номер аркуша у пачці: зазначається порядковий номер аркуша у пачці. Нумеруються лише інформаційні (внутрішні) документи пачки.

Реквізит 08. Обліковий номер пачки у страхувальника: повинен відповідати значенню даного реквізиту на ярлику пачки, до якої належить форма.

Реквізит 09. Дата заповнення документа: вноситься дата заповнення бланка. (Для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004).

9.3. Бланк завіряється підписом керівника та засвідчується печаткою роботодавця.

10. Порядок формування документа "Список підстав, що дають право на використання спеціального стажу для призначення пенсії" (форма СПП)

10.1. Форма СПП, наведена у додатку 8, призначена для щорічного підтвердження страхувальником наявності в нього робочих місць, умови праці на яких відповідно до законодавства зумовлюють право на врахування спеціального стажу при розрахунку пенсії застрахованим особам.

10.2. Формування реквізитів документа СПП здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Код страхувальника: для юридичних осіб - за державним реєстром ЄДРПОУ; для фізичних осіб - за державним реєстром ДРФО. Код вноситься із реєстраційних документів страхувальника.

Реквізит 02. Філія: заповнюється згідно з реєстраційними даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним

у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 03. Назва страхувальника: вноситься коротка назва відповідно до реєстраційних документів, а для страхувальника - фізичної особи - прізвище та ініціали.

Реквізит 04. Код підстави: восьмирозрядний код, що складається з чотирьох частин. За Законом України "Про пенсійне забезпечення" кодування здійснюється у такому порядку:

Ідентифікатор нормативно-правового документа - три ключові літери (аббревіатура), тобто - ЗПЗ;

стаття Закону - три цифри (номер статті), якщо це "Пенсії за віком на пільгових умовах", то зазначається 013;

пункт статті Закону - одна літера, зокрема "працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, - за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць", вноситься літера А.

У випадку, якщо у тексті пункту статті є норми, які визначають специфічні умови спеціального стажу, то до виділеної частини пункту додається відповідний порядковий номер в пункті. Таким чином у нашому прикладі код підстави буде мати вигляд ЗПЗ013А1.

Для кодування підстав для спеціального стажу використовуються серійно-порядкові коди із Довідника кодів підстав, що дають право на використання спеціального стажу для отримання пенсії.

Реквізит 05. Період дії підстави для пільг у конкретних умовах страхувальника, зокрема:

Початок періоду; Кінець періоду: зазначається період звітного року, протягом якого умови праці робітника давали право на пільги при визначенні йому пенсії. Поля дати початку та кінця періоду заповнюються за такою схемою: для дати "05 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РР - 04.

Реквізит 06. Підтвердження щодо обґрунтування підстави (нормативний акт або наказ по підприємству про атестовані робочі місця із шкідливими умовами праці):

Варіант 1: зазначаються реквізити внутрішнього документа підприємства, який підтверджує право на застосування пільг робітнику при визначенні йому пенсії, а саме:

зазначаються номер і дата наказу по підприємству про висновки атестаційної комісії щодо пільгового пенсійного забезпечення за умовами праці згідно із пунктами "а" і "б" статті 13 Закону України "Про пенсійне забезпечення";

для установ, організацій, підприємств, наймані працівники яких виконують обов'язки, що пов'язані з правом на використання підстав для пільгового пенсійного забезпечення без атестації робочих місць, (державні службовці, доярки, трактористи і т.д.), вищезгаданий реквізит заповнюється назвою відповідного установчого документа (Статут підприємства, Положення тощо) з датою початку його дії.

Варіант 2: якщо на підприємстві використовуються підстави для зарахування стажу без сплати внесків, то у зазначену графу запис може не вноситися, оскільки він буде дублювати суть статті про підставу БСВ. Таким чином, факти наказів про відпустки для догляду за дитиною можна не вказувати.

Реквізит 07. Загальна кількість записів на аркуші: зазначається кількість заповнених записів на аркуші.

Реквізит 08. Номер аркуша у пачці: зазначається порядковий номер аркуша у пачці. Нумеруються лише інформаційні (внутрішні) документи пачки, тобто аркуші документа ЯРЛИК при нумерації не враховується.

Реквізит 09. Обліковий номер пачки у страхувальника: повинен відповідати значенню даного реквізиту на ярлику пачки, до якої належить форма.

Реквізит 10. Дата заповнення документа: зазначається дата заповнення бланка. (Для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004).

10.3. Бланк завіряється підписом керівника та засвідчується печаткою страхувальника.

11. Порядок формування документа "Відомості про осіб, що мають підстави для зарахування стажу роботи без сплати страхових внесків" (форма БСВ)

11.1. Форма БСВ, наведена у додатку 9, призначена для обліку періодів стажу застрахованих осіб, протягом яких страхові внески до Пенсійного фонду не сплачувались.

11.2. Формування реквізитів документа за формою БСВ

здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Тип форми: ставиться позначка "X" у клітинці відповідного варіанта:

початкова, коли за звітний період відомості про ЗО за формою БСВ подаються вперше;

коригуюча, коли вносяться зміни до попередніх відомостей, поданих до ПФУ;

скасовуюча, коли потрібно повністю скасувати відомості про ЗО раніше поданого звіту;

призначення пенсії - в разі подання заяви на пенсію для додаткового обліку даних про застраховану особу за період, що минув після останнього звіту.

Реквізит 02. Код страхувальника: вноситься із реєстраційних документів страхувальника.

Реквізит 03. Філія: заповнюється згідно з реєстраційними даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 04. Звітний рік: зазначається звітний рік (чотири цифри), за який подаються відомості.

Реквізит 05. Назва страхувальника: вноситься коротка назва у поле без клітинок відповідно до реєстраційних документів, а для страхувальника-фізичної особи - прізвище та ініціали.

Реквізит 06. Дані про фізичну особу: номер облікової картки фізичної особи: зазначається номер, що відповідає ідентифікаційному коду фізичної особи згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Реквізит 07. Код підстави: зазначається восьмирозрядний код, що складається з чотирьох компонентів. Опис структури коду реквізиту "підстава" наведено у пункті 10.2 цього Порядку у коментарі щодо заповнення реквізиту 4 документа за формою СПП.

Реквізит 08. Прізвище, ім'я, по батькові: зазначаються згідно з україномовною сторінкою паспорта особи.

Реквізит 09. Тривалість стажу: зазначається тривалість періоду у звітному році - кількість повних місяців та днів (по два знаки), протягом якого умови діяльності застрахованої особи зумовлюють право на зазначену пільгу при призначенні пенсії.

Реквізит 10. Загальна кількість записів на аркуші: зазначається кількість заповнених записів на аркуші.

Реквізит 11. Номер аркуша у пачці: зазначається порядковий номер аркуша у пачці. Нумеруються лише інформаційні (внутрішні) документи пачки, тобто аркуші документа ЯРЛИК при нумерації не враховуються.

Реквізит 12. Обліковий номер пачки у страхувальника: повинен відповідати значенню даного реквізиту на ярлику пачки, до якої належить форма.

Реквізит 13. Дата: вноситься дата заповнення бланка. (Для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 01 і у клітинки РРРР - 2004).

11.3. Бланк завіряється підписом керівника та засвідчується печаткою страхувальника.

12. Порядок формування документа "Анкета застрахованої особи" (форма АНКЕТА)

12.1. Документ "Анкета застрахованої особи" (додаток 10) формується застрахованою особою та передається страхувальником до відповідного територіального органу Пенсійного фонду у випадках приймання на роботу або укладання відповідного договору з фізичною особою, яка не пред'явила страхувальнику свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Інші категорії застрахованих осіб самостійно заповнюють та передають анкети до відділу персоніфікованого обліку територіального органу Пенсійного фонду за місцем свого проживання.

Зазначена анкета також формується та передається до Пенсійного фонду за необхідності коригування чи скасування відомостей раніше переданих до Пенсійного фонду анкет або за необхідності обміну чи одержання дублікату страхового свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

12.2. Формування реквізитів документа за формою АНКЕТА здійснюється за такими правилами.

Реквізит 01. Тип форми: ставиться позначка "X": при першому поданні - у клітинку "початкова"; за необхідності уточнення та виправлення відомостей попередньої анкети - у клітинку "коригуюча"; для скасування відомостей попередньої анкети - у клітинку "скасовуюча"; для

обміну - у клітинку "на обмін"; у разі втрати або пошкодження - у клітинку "на дублікат".

Реквізити 02, 03. Код РУ ПФУ; Назва РУ ПФУ: вноситься код та назва територіального органу Пенсійного фонду, у якому страхувальник зареєстрований як платник страхових внесків.

Реквізит 04. Код страхувальника: вноситься із реєстраційних документів страхувальника.

В анкетах для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які не використовують працю найманих працівників; осіб, які забезпечують себе роботою самостійно; осіб, які уклали договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а також осіб, що не працюють, у полі "Код страхувальника" вказують десятирозрядний ідентифікаційний номер особи згідно з довідкою Державної податкової адміністрації.

Реквізит 05. Філія: заповнюється згідно з реєстраційними даними страхувальника в територіальному органі Пенсійного фонду. Це поле заповнюється для страхувальників, які відповідають ознакам, наведеним у позиції "Реквізит 16, 17, 18" пункту 5.2 цього Порядку.

Реквізит 06. Коротка назва страхувальника: вноситься коротка назва відповідно до реєстраційних документів, а для страхувальника-фізичної особи - прізвище, ім'я та по батькові.

Реквізит 07. Ідентифікаційний номер фізичної особи: зазначається ідентифікаційний номер особи згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Реквізит 08. Позначка X: для визначення статі застрахованої особи (чоловік або жінка).

Реквізити 09, 10, 11. Прізвище; Ім'я; По батькові: зазначається без скорочення відповідно до україномовної сторінки паспорта або іншого документа, що підтверджує персональні дані про особу.

Реквізити дати і місця народження:

реквізит 12. Дата народження: зазначається відповідно до паспортних даних. (для дати "5 червня 1954 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ - 06 і у клітинки РРРР - 1954);

реквізити 13, 14, 15, 16. Місце народження (Країна; Область; Район; Населений пункт): у відповідному полі зазначаються назва країни, області, району, населеного пункту місця народження згідно з паспортом

або іншим документом.

Реквізити адреси постійного проживання:

реквізит 17. Поштовий індекс: зазначається згідно з реєстром Державного комітету зв'язку та інформатизації України;

реквізит 18. Код КОАТУУ: визначається із бази даних СПОВ працівником органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації за схемою адміністративно-територіального устрою України;

реквізити 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26. Область; Район; Населений пункт; Вулиця; Будинок; Корпус; Квартира; Телефон: вказуються значення у відповідних полях реквізитів форми згідно з місцем проживання застрахованої особи та номер контактного телефону на момент заповнення анкети.

Реквізит 27. Позначка "X": ставиться, якщо анкетні дані формуються на підставі паспорта.

Реквізит 28. Інший документ, що посвідчує особу (якщо паспорта немає): у разі відсутності паспорта вноситься назва відповідного легітимного документа, який засвідчує особу (свідоцтво про народження, військовий квиток або інший документ, на підставі якого було заповнено анкету).

Реквізити 29, 30, 31. Серія; Номер; Дата видачі: записується на підставі відомостей з паспорта, а за його відсутності - з іншого документа.

Реквізит 32. Ким та де видано: послідовно вписуються назва органу, відомства і місяця видачі документа, що посвідчує особу, згідно з україномовною частиною відповідного документа з урахуванням загальноприйнятих скорочень.

Реквізит 33. Обліковий номер пачки: зазначається обліковий номер пачки у страхувальника, що повинен відповідати значенню даного реквізита на ярлику пачки, до якої належить конкретна анкета.

Реквізит 34. Номер аркуша у пачці: зазначається порядковий номер аркуша у пачці. Нумеруються лише інформаційні (внутрішні) документи пачки, тобто аркуші документа ЯРЛИК при нумерації не враховується.

Реквізит 35. Підпис застрахованої особи: вноситься у відповідне місце без клітинок.

Реквізит 36. Дата: вноситься дата заповнення бланка. (для дати "5 січня 2004 року" необхідно у клітинки ДД занести 05, у клітинки ММ -

01 і у клітинки PPPP - 2004).

12.3. Бланк завіряється підписом керівника та засвідчується печаткою страховальника і передається до територіального органу Пенсійного фонду.

*Заступник начальника управління
організації впровадження
персоніфікованого обліку
Пенсійного фонду України*

В.А.Дідовик

Стаття 22. Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування використовується з дотриманням вимог, передбачених законодавством про інформацію.

2. Відомості, що містяться в системі персоніфікованого обліку, використовуються виконавчими органами Пенсійного фонду для:

підтвердження участі застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

обчислення страхових внесків;

визначення права застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання пенсійних виплат згідно із цим Законом;

визначення розміру, перерахунку та індексації пенсійних виплат, передбачених цим Законом;

надання застрахованій особі на її вимогу або у випадках, передбачених цим Законом;

надання страховим організаціям, які здійснюють страхування довічних пенсій;

надання аудитору, який відповідно до цього Закону здійснює аудит Накопичувального фонду.

3. Надання органами Пенсійного фонду відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку, іншим юридичним і фізичним особам, крім перелічених у частині другій цієї статті, допускається лише за рішенням суду у випадках, передбачених

законом.

4. Пенсійний фонд забезпечує комплекс організаційних та технічних заходів, спрямованих на захист відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку, в тому числі забезпечує обмеження кола службових осіб, які в силу своїх службових обов'язків мають доступ до відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Особи, які мають доступ або користуються відомостями, що містяться в системі персоніфікованого обліку, за незаконне розголошення цих відомостей несуть відповідальність згідно із законом.

За статтею 30 Закону України «Про інформацію» інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значущою, тобто є предметом громадського інтересу і право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про прокуратуру» під час прокурорського нагляду за дотриманням і застосуванням законів прокурор має право доступу до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, в тому числі за письмовою вимогою і таких, що містять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію, а також письмово вимагати надання в прокуратуру для перевірки зазначених документів і матеріалів, видачі необхідних довідок.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативні підрозділи для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності мають право вимагати, збирати і вивчати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або скоєні злочину, джерело та розміри їх доходів.

Згідно зі статтею 66 Кримінально-процесуального кодексу України особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор і суд у справах, які перебувають в їх провадженні, мають право викликати в порядку, встановленому КПК, будь-яких осіб як свідків і як потерпілих для допиту або як експертів для дачі висновків; вимагати від підприємств, установ,

організацій, посадових осіб і громадян пред'явлення предметів і документів, які можуть встановити необхідні в справі фактичні дані.

Таким чином, органи Пенсійного фонду України зобов'язані надавати інформацію за офіційними запитами органів прокуратури та інших правоохоронних органів у визначених законом випадках.

Витяг із Закону України «Про інформацію»

Стаття 1. Визначення інформації

Під інформацією цей Закон розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Стаття 3. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації.

Стаття 4. Законодавство про інформацію

Законодавство України про інформацію складають Конституція України, цей Закон, законодавчі акти про окремі галузі, види, форми і засоби інформації, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, та принципи і норми міжнародного права.

Стаття 5. Основні принципи інформаційних відносин

Основними принципами інформаційних відносин є:

гарантованість права на інформацію;

відкритість, доступність інформації та свобода її обміну;

об'єктивність, вірогідність інформації;

повнота і точність інформації;

законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Стаття 9. Право на інформацію

Всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Реалізація права на інформацію громадянами, юридичними особами і державою не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні

інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України.

Стаття 18. Види інформації

Основними видами інформації є:

статистична інформація;

адміністративна інформація (дані);

масова інформація;

інформація про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування;

правова інформація;

інформація про особу;

інформація довідково-енциклопедичного характеру;

соціологічна інформація.

Стаття 19-1. Адміністративна інформація (дані)

Адміністративна інформація (дані) – це офіційні документовані дані, що дають кількісну характеристику явищ та процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя і збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків та завдань, що належать до їх компетенції.

Система адміністративної інформації (даних), повноваження органів, які займаються діяльністю, пов'язаною із збиранням та використанням адміністративних даних, їх джерела та режим встановлюються відповідно до законодавства.

Стаття 21. Інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування

Інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування – це офіційна документована інформація, яка створюється в процесі поточної діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого і регіонального самоврядування.

Основними джерелами цієї інформації є: законодавчі акти України, інші акти, що приймаються Верховною Радою та її органами, акти Президента України, підзаконні нормативні акти, ненормативні

акти державних органів, акти органів місцевого і регіонального самоврядування.

Інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування доводиться до відома заінтересованих осіб шляхом:

опублікування її в офіційних друкованих виданнях або поширення інформаційними службами відповідних державних органів і організацій;

опублікування її в друкованих засобах масової інформації або публічного оголошення через аудіо- та аудіовізуальні засоби масової інформації;

безпосереднього доведення її до заінтересованих осіб (усно, письмово чи іншими способами);

надання можливості ознайомлення з архівними матеріалами;

оголошення її під час публічних виступів посадових осіб.

Джерела і порядок одержання, використання, поширення та зберігання офіційної інформації державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування визначаються законодавчими актами про ці органи.

Законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян, не доведені до публічного відома, не мають юридичної сили.

Стаття 23. Інформація про особу

Інформація про особу – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу.

Основними даними про особу (персональними даними) є: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я документи, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади та органами місцевого і регіонального самоврядування в межах своїх повноважень.

Забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом.

Кожна особа має право на ознайомлення з інформацією, зібраною про неї.

Інформація про особу охороняється Законом.

Стаття 28. Режим доступу до інформації

Режим доступу до інформації – це передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації.

За режимом доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Держава здійснює контроль за режимом доступу до інформації.

Завдання контролю за режимом доступу до інформації полягає у забезпеченні додержання вимог законодавства про інформацію всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, недопущенні необґрунтованого віднесення відомостей до категорії інформації з обмеженим доступом.

Державний контроль за додержанням встановленого режиму здійснюється спеціальними органами, які визначають Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України.

У порядку контролю Верховна Рада України може вимагати від урядових установ, міністерств, відомств звіти, які містять відомості про їх діяльність по забезпеченню інформацією заінтересованих осіб (кількість випадків відмови у наданні доступу до інформації із зазначенням мотивів таких відмов; кількість та обґрунтування застосування режиму обмеженого доступу до окремих видів інформації; кількість скарг на неправомірні дії посадових осіб, які відмовили у доступі до інформації, та вжиті щодо них заходи тощо).

Стаття 30. Інформація з обмеженим доступом

Інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну і таємну.

Конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Стосовно інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, з метою її збереження може бути відповідно до закону встановлено обмежений доступ – надано статус конфіденційної. Порядок обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, що містять зазначену інформацію, визначається Кабінетом Міністрів України.

До конфіденційної інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, не можуть бути віднесені відомості:

про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;

про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;

про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;

стосовно стану справ із правами і свободами людини і громадянина, а також фактів їх порушень;

про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;

інша інформація, доступ до якої відповідно до законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути обмеженим.

Громадяни, юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту.

Виняток становить інформація комерційного та банківського характеру, а також інформація, правовий режим якої встановлено Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України (з питань статистики, екології, банківських операцій, податків тощо), та інформація, приховування якої являє загрозу життю і здоров'ю людей.

До таємної інформації належить інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

Віднесення інформації до категорії таємних відомостей, які

становлять державну таємницю, і доступ до неї громадян здійснюються відповідно до закону про цю інформацію.

Порядок обігу таємної інформації та її захисту визначається відповідними державними органами за умови додержання вимог, встановлених цим Законом.

Порядок і терміни обнародування таємної інформації визначаються відповідним законом.

Інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист.

Стаття 31. Доступ громадян до інформації про них

Громадяни мають право:

знати у період збирання інформації, які відомості про них і з якою метою збираються, як, ким і з якою метою вони використовуються;

доступу до інформації про них, заперечувати її правильність, повноту, доречність тощо.

Державні органи та організації, органи місцевого і регіонального самоврядування, інформаційні системи яких вміщують інформацію про громадян, зобов'язані надавати її безперешкодно і безкоштовно на вимогу осіб, яких вона стосується, крім випадків, передбачених законом, а також вживати заходів щодо запобігання несанкціонованому доступу до неї. У разі порушень цих вимог Закон гарантує захист громадян від завданої їм шкоди використанням такої інформації.

Забороняється доступ сторонніх осіб до відомостей про іншу особу, зібраних відповідно до чинного законодавства державними органами, організаціями і посадовими особами.

Зберігання інформації про громадян не повинно тривати довше, ніж це необхідно для законно встановленої мети.

Всі організації, які збирають інформацію про громадян, повинні до початку роботи з нею здійснити у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку державну реєстрацію відповідних баз даних.

Необхідна кількість даних про громадян, яку можна одержати законним шляхом, має бути максимально обмеженою і може використовуватися лише для законно встановленої мети.

Відмова в доступі до такої інформації, або приховування її, або

незаконні збирання, використання, зберігання чи поширення можуть бути оскаржені до суду.

Стаття 32. Інформаційний запит щодо доступу до офіційних документів і запит щодо надання письмової або усної інформації

Під інформаційним запитом (надалі – запитом) щодо доступу до офіційних документів у цьому Законі розуміється звернення з вимогою про надання можливості ознайомлення з офіційними документами. Запит може бути індивідуальним або колективним. Він подається у письмовій формі.

Громадянин має право звернутися до державних органів і вимагати надання будь-якого офіційного документа, незалежно від того, стосується цей документ його особисто чи ні, крім випадків обмеження доступу, передбачених цим Законом.

Під запитом щодо надання письмової або усної інформації у цьому Законі розуміється звернення з вимогою надати письмову або усну інформацію про діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади України, їх посадових осіб з окремих питань.

Громадяни України, державні органи, організації і об'єднання громадян (надалі – запитувачі) подають запит відповідному органу законодавчої, виконавчої та судової влади, його посадовим особам.

У запиті повинно бути зазначено прізвище, ім'я та по батькові запитувача, документ, письмова або усна інформація, що його цікавить, та адреса, за якою він бажає одержати відповідь.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади України, їх посадові особи зобов'язані надавати інформацію, що стосується їх діяльності, письмово, усно, по телефону чи використовуючи публічні виступи своїх посадових осіб.

Стаття 38. Право власності на інформацію

Право власності на інформацію – це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження інформацією.

Інформація є об'єктом права власності громадян, організацій (юридичних осіб) і держави. Інформація може бути об'єктом права власності як у повному обсязі, так і об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження.

Власник інформації щодо об'єктів своєї власності має право здійснювати будь-які законні дії.

Підставами виникнення права власності на інформацію є:
створення інформації своїми силами і за свій рахунок;
договір на створення інформації;
договір, що містить умови переходу права власності на
інформацію до іншої особи.

Інформація, створена кількома громадянами або юридичними особами, є колективною власністю її творців. Порядок і правила користування такою власністю визначаються договором, укладеним між співвласниками.

Інформація, створена організаціями (юридичними особами) або придбана ними іншим законним способом, є власністю цих організацій.

Інформація, створена на кошти державного бюджету, є державною власністю. Інформацію, створену на правах індивідуальної власності, може бути віднесено до державної власності у випадках передачі її на зберігання у відповідні банки даних, фонди або архіви на договірній основі.

Власник інформації має право призначати особу, яка здійснює володіння, використання і розпорядження інформацією, і визначати правила обробки інформації та доступ до неї, а також встановлювати інші умови щодо інформації.

Стаття 42. Учасники інформаційних відносин

Учасниками інформаційних відносин є громадяни, юридичні особи або держава, які набувають передбачених законом прав і обов'язків у процесі інформаційної діяльності.

Основними учасниками цих відносин є: автори, споживачі, поширювачі, зберігачі (охоронці) інформації.

Стаття 43. Права учасників інформаційних відносин

Учасники інформаційних відносин мають право одержувати (виробляти, добувати), використовувати, поширювати та зберігати інформацію в будь-якій формі з використанням будь-яких засобів, крім випадків, передбачених законом.

Кожний учасник інформаційних відносин для забезпечення його прав, свобод і законних інтересів має право на одержання інформації про:

діяльність органів державної влади;

діяльність народних депутатів;

діяльність органів місцевого і регіонального самоврядування та місцевої адміністрації;

те, що стосується його особисто.

Стаття 44. Обов'язки учасників інформаційних відносин

Учасники інформаційних відносин зобов'язані:

поважати інформаційні права інших суб'єктів;

використовувати інформацію згідно з законом або договором (угодою);

забезпечувати додержання принципів інформаційних відносин, передбачених статтею 5 цього Закону;

забезпечувати доступ до інформації усім споживачам на умовах, передбачених законом або угодою;

зберігати її в належному стані протягом встановленого терміну і надавати іншим громадянам, юридичним особам або державним органам у передбаченому законом порядку;

компенсувати шкоду, заподіяну при порушенні законодавства про інформацію.

Стаття 45. Охорона права на інформацію

Право на інформацію охороняється законом. Держава гарантує всім учасникам інформаційних відносин рівні права і можливості доступу до інформації.

Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом.

Суб'єкт права на інформацію може вимагати усунення будь-яких порушень його права.

Забороняється вилучення друкованих видань, експонатів, інформаційних банків, документів із архівних, бібліотечних, музейних фондів та знищення їх з ідеологічних чи політичних міркувань.

Стаття 46. Неприпустимість зловживання правом на інформацію

Інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Не підлягають розголошенню відомості, що становлять державну або іншу передбачену законодавством таємницю.

Не підлягають розголошенню відомості, що стосуються лікарської таємниці, грошових вкладів, прибутків від підприємницької

діяльності, усиновлення (удочеріння), листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень, крім випадків, передбачених законом.

Стаття 47. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законодавством України.

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у вчиненні таких порушень, як:

необґрунтована відмова від надання відповідної інформації;

надання інформації, що не відповідає дійсності;

несвоєчасне надання інформації;

навмисне приховування інформації;

примушення до поширення або перешкодження поширенню певної інформації, а також цензура;

поширення відомостей, що не відповідають дійсності, ганьблять честь і гідність особи;

безпідставна відмова від поширення певної інформації;

використання і поширення інформації стосовно особистого життя громадянина без його згоди особою, яка є власником відповідної інформації внаслідок виконання своїх службових обов'язків;

розголошення державної або іншої таємниці, що охороняється законом, особою, яка повинна охороняти цю таємницю;

порушення порядку зберігання інформації;

навмисне знищення інформації;

необґрунтоване віднесення окремих видів інформації до категорії відомостей з обмеженим доступом;

порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави.

Стаття 48. Порядок оскарження протиправних діянь

В разі вчинення державними органами, органами місцевого і регіонального самоврядування та їх посадовими особами, а також політичними партіями, іншими об'єднаннями громадян, засобами масової інформації, державними організаціями, які є юридичними особами, та окремими громадянами протиправних діянь, передбачених цим Законом, ці дії підлягають оскарженню до органів вищого рівня або до суду.

Скарги на протиправні дії посадових осіб подаються в органи вищого рівня, яким підпорядковані ці посадові особи.

У разі незадоволення скарги, поданої до органу вищого рівня, заінтересований громадянин або юридична особа мають право оскаржити протиправні дії посадових осіб до суду.

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

*№ 11-1 від 27.06.2002
м. Київ*

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 липня 2002 р.
за № 583/6871*

Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах

*Відповідно до Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р. № 1893, з метою впорядкування обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави в Пенсійному фонді України та його органах, створення умов для попередження несанкціонованого доступу до інформації, розкриття якої може завдати шкоди інтересам держави та окремих громадян, правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:***

1. Затвердити Інструкцію про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах (додається).

2. Управлінню правового забезпечення подати Інструкцію про

порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах, на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

Голова правління

Б. Зайчук

Погоджено:

Голова Державного комітету
архівів України

Р. Пиріг

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постанова правління

Пенсійного фонду України

27.06.2002 № 11-1

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України

12 липня 2002 р.

за № 583/6871

ІНСТРУКЦІЯ

**про порядок обліку, зберігання і використання документів,
справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять
конфіденційну інформацію, що є власністю держави,
в Пенсійному фонді України та його органах
(наводиться без додатків)**

Загальні положення

1. Ця Інструкція визначає обов'язковий для Пенсійного фонду України та його органів порядок обліку, зберігання, використання та знищення документів, справ, видань, магнітних та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави (далі – документи).

Перелік конфіденційної інформації, що є власністю держави в Пенсійному фонді України та його органах (далі – Перелік) і якій надається гриф обмеження доступу «Для службового користування» (далі – гриф «Для службового користування»), затверджується наказом Пенсійного фонду України.

2. На документах, що містять інформацію, віднесену до Переліку, у правому верхньому кутку першої сторінки, а для видань – на обкладинці

та на титулі проставляються гриф «Для службового користування» і номер примірника.

Якщо гриф обмеження доступу неможливо нанести безпосередньо на магнітний носій інформації, він має бути зазначений у супровідному документі.

3. Необхідність проставлення грифа «Для службового користування» визначається на підставі Переліку: на документі – виконавцем (особою, що приймає або складає документ) та особою, що підписує документ; на виданні – автором (укладачем) і керівником, який підписав видання до друку.

4. Голова правління Пенсійного фонду України в разі потреби має право зняти гриф «Для службового користування» з документів, якщо відомості, що містяться у цих документах, не відповідають Переліку.

Начальники управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі в разі потреби мають право зняти гриф «Для службового користування» з документів, якщо відомості, що містяться у цих документах, не відповідають Переліку, за умови, що гриф «Для службового користування» було поставлено у відповідному управлінні Пенсійного фонду України.

Голова правління Пенсійного фонду України, його заступники мають право зняти гриф «Для службового користування» з документів, одержаних від органів Пенсійного фонду України, підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління Пенсійного фонду України (з повідомленням їх про це).

5. Голова правління Пенсійного фонду України, начальники управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, начальники управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах (далі – Керівники) несуть відповідальність за організацію правильного ведення обліку, зберігання та використання документів з грифом «Для службового користування».

Ведення обліку, зберігання, розмноження та використання документів з грифом «Для службового користування», а також контроль за дотриманням вимог цієї Інструкції покладаються на управління справами Пенсійного фонду України (далі – управління справами), загальні відділи управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, загальні відділи або інші

структурні підрозділи та спеціалістів, основною функцією яких є забезпечення діловодства в управліннях Пенсійного фонду України у районах, містах і районах у містах (далі – загальні відділи).

6. Контроль за нерозголошенням відомостей, що містяться у документах з грифом «Для службового користування», здійснюється управлінням кадрового забезпечення Пенсійного фонду України (далі – управління кадрового забезпечення) та відділами кадрів управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, відділами кадрів або іншими структурними підрозділами та спеціалістами, основною функцією яких є проведення кадрової роботи в управліннях Пенсійного фонду України у районах містах і районах у містах (далі – відділи кадрів).

7. До роботи зі справами з грифом «Для службового користування» допускаються посадові особи, які мають досвід роботи та безпосереднє відношення до цих справ, згідно зі списками, погодженими з управлінням справами або загальними відділами, а до документів – особи, які включені до відповідних переліків, що затверджуються Керівниками.

Категорії працівників, які допускаються до роботи з виданнями з грифом «Для службового користування», визначаються Керівниками.

8. Працівники, які працюють з документами з грифом «Для службового користування», в обов'язковому порядку підлягають ознайомленню під розписку із цією Інструкцією. Ознайомлення здійснюють управління кадрового забезпечення та відповідні відділи кадрів.

Працівникам, допущеним до роботи з документами з грифом «Для службового користування», забороняється повідомляти усно або письмово будь-кому відомості, що містяться у цих документах.

9. Під час роботи з документами і матеріалами з грифом «Для службового користування» органи Пенсійного фонду України та їх службові особи керуються Примірною інструкцією з діловодства у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 1997 р. № 1153, індивідуальними інструкціями з діловодства в організаціях, державними стандартами, що регламентують правила складання та оформлення документів.

Приймання і облік документів

10. Приймання і облік (реєстрація) документів з грифом «Для службового користування» здійснюють управління справами та загальні відділи.

На документи з грифом «Для службового користування» поширюється вимога одноразовості реєстрації.

11. Кореспонденція з грифом «Для службового користування», що надходить, у тому числі документи, створені за допомогою персональних комп'ютерів (далі – ПК), приймається і розкривається централізовано в управлінні справами або загальному відділі працівниками, яким доручена робота з такими документами. При цьому перевіряються номери, кількість сторінок та примірників документів, а також наявність додатків, зазначених у супровідному листі.

У разі відсутності в конвертах (пакетах) документів або додатків до них складається акт у двох примірниках за формою 1 (додаток 1), один з яких надсилається відправнику.

Документи з грифом «Для службового користування», які надійшли помилково, повертаються відправнику або пересилаються адресатові.

12. Забороняється доставляти документи з грифом «Для службового користування» у неробочий час.

13. Реєстрації підлягають усі вхідні, вихідні та внутрішні документи з грифом «Для службового користування». Вони обліковуються за кількістю сторінок, а видання (книги, журнали, брошури) – за кількістю примірників.

14. Облік документів та видань з грифом «Для службового користування» ведеться у журналах за формою 2 (додаток 2) або картках за формою 3 (додаток 3) окремо від обліку іншої несекретної документації.

Облік магнітних носіїв інформації з грифом «Для службового користування» ведеться окремо від обліку паперових носіїв такої інформації у журналах за формою 4 (додаток 4) або на картках за формою 5 (додаток 5).

Сторінки журналів нумеруються, журнали проінструються та опечатаються. На останній обліченій сторінці робиться запис про кількість сторінок у журналі, який підписується працівником управління

справами або загального відділу та завіряється печаткою.

Якщо обсяг документів з грифом «Для службового користування» незначний, дозволяється вести їх облік (реєстрацію) разом з іншою несекретною документацією. При цьому на картці (у журналі) до реєстраційного номера документа або видання додається позначка «ДСК».

Проходження документів з грифом «Для службового користування» повинно своєчасно відображатися на картках (у журналах).

15. На кожному зареєстрованому документі, а також супровідному листі до видання з грифом «Для службового користування» проставляється штамп, у якому зазначаються найменування органу Пенсійного фонду, реєстраційний номер документа та дата його надходження.

16. Тираж видання з грифом «Для службового користування», одержаний для розсилання, реєструється за одним вхідним номером у журналі обліку і розподілу видань з грифом «Для службового користування» за формою 6 (додаток 6).

Додатково розмножені примірники документа (видання) обліковуються за номером цього документа (видання), про що робиться позначка на розмноженому документі (виданні) та у формах обліку. Нумерація додатково розмножених примірників продовжується від останнього номера примірників, що були розмножені раніше.

Розмноження і розсилання (відправлення) документів

17. Відповідальність за випуск документів з грифом «Для службового користування», що тиражуються, несуть Керівники, за наказом яких вони тиражуються,

Документи з грифом «Для службового користування», одержані від сторонніх організацій, можуть бути розмножені тільки за їх згодою.

18. Друкування документів з грифом «Для службового користування» здійснюється відповідальними працівниками управління справами або загального відділу, які віднесені до переліків, зазначених у п. 7 цієї Інструкції. При цьому до реєстраційного номера документа додається позначка «ДСК».

Друкування таких документів також допускається в інших структурних підрозділах під відповідальність їх керівників.

На звороті останньої сторінки кожного примірника документа працівник, який надрукував відповідний документ, повинен зазначити кількість надрукованих примірників, прізвище виконавця, власне прізвище і дату друкування документа.

19. Надруковані і підписані документи з грифом «Для службового користування» разом з їх чернетками та варіантами передаються для реєстрації працівнику управління справами або загального відділу, який здійснює їх облік. Чернетки і варіанти знищуються виконавцем та працівником управління справами або загального відділу, про що на копії вихідного документа робиться запис «Чернетки і варіанти знищені. Дата. Підписи».

20. Реферативні інформаційні видання у журнальному або зброшурованому картковому виконанні, у яких містяться відомості про документи з грифом «Для службового користування», випускаються з аналогічним грифом.

Вилучені із зазначених видань реферативні інформаційні картки та сторінки, що не містять відомостей обмеженого поширення, обліковуються і зберігаються як несекретні матеріали.

Факт вилучення карток і сторінок засвідчується підписами двох виконавців на обкладинках цих видань.

21. Розмноження документів з грифом «Для службового користування» на розмножувальних апаратах здійснюється з дозволу Керівників за підписаними ними нарядами під контролем управління справами або загального відділу. Облік розмножених документів здійснюється за кількістю їх примірників.

22. Облік документів з грифом «Для службового користування», що тиражуються в незначному обсязі, може здійснюватися в одному журналі разом з іншими несекретними документами. При цьому до реєстраційного номера чи назви документа додається позначка «ДСК».

23. Під час розмноження документів з грифом «Для службового користування» з використанням засобів копіювально-розмножувальної техніки заходи технічного захисту інформації здійснюються відповідно до законодавства.

24. Розсилання (відправлення) тиражу документів з грифом «Для службового користування» здійснюється на підставі рознарядок, підписаних Керівниками (їх заступниками) та керівником управління справами або загального відділу, із зазначенням облікових номерів

примірників, що розсилаються (відправляються).

25. Пересилання документів з грифом «Для службового користування» до інших організацій у межах України здійснюється рекомендованими або цінними поштовими відправленнями, а також з кур'єрами.

Доставка документів з грифом «Для службового користування» представниками інших організацій здійснюється на підставі письмового доручення.

26. Документи, справи і видання з грифом «Для службового користування», що розсилаються, повинні бути вкладені в конверти або упаковані таким чином, щоб унеможлиблювався доступ до них.

На упаковці або конверті зазначаються адреси і найменування одержувача та відправника, номери вкладених документів з проставленням позначки «ДСК».

На конвертах (упаковках) документів з грифом «Для службового користування» забороняється зазначати прізвища і посади Керівників, керівників структурних підрозділів і виконавців документів, а також найменування структурних підрозділів.

27. Ознайомлення іноземних громадян та осіб без громадянства з документами з грифом «Для службового користування», а також передавання їм конфіденційної інформації здійснюються у порядку, передбаченому Інструкцією про порядок охорони державної таємниці, а також іншої інформації з обмеженим доступом, що є власністю держави, під час прийому іноземних делегацій, груп та окремих іноземців і проведення роботи з ними, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 1996 р. № 558.

Ознайомлення представників засобів масової інформації з документами з грифом «Для службового користування» та передавання їм таких матеріалів допускаються у кожному окремому випадку за письмовими дозволами Керівників, які надали зазначеним документам гриф «Для службового користування».

Такі документи попередньо розглядаються експертними комісіями, які приймають письмові рішення про доцільність їх передавання або можливість зняття грифа «Для службового користування», якщо на момент ознайомлення або передавання відомості, що містяться у документах, втратили первісне значення.

Експертні комісії є дорадчо-консультативними органами, що

утворюються і діють на підставі наказів голови правління Пенсійного фонду України, начальників управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, у центральному апараті Пенсійного фонду України та в управліннях Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

До складу експертної комісії обов'язково включаються працівники управління справами (загального відділу), управління кадрового забезпечення (відділу кадрів), управління правового забезпечення (юридичного відділу), а також працівники інших структурних підрозділів. Персональний склад комісії затверджується головою правління Пенсійного фонду України, начальниками управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Якщо в документах з грифом «Для службового користування» містяться відомості, що належать до компетенції інших організацій, передавання їх за кордон або в засоби масової інформації може бути здійснене лише за письмовою згодою цих організацій.

Забороняється надсилати за кордон видання з грифом «Для службового користування» у порядку книгообміну або експонування на виставках, презентаціях тощо.

Формування виконаних документів у справі

28. Документи з грифом «Для службового користування» після їх виконання формуються у справі. Порядок формування цих справ передбачається номенклатурами справ несекретного діловодства.

У номенклатуру справ в обов'язковому порядку включаються всі довідкові та реєстраційні картотеки і журнали на документи з грифом «Для службового користування».

29. Документи з грифом «Для службового користування» залежно від виробничої та інформаційної потреби дозволяється формувати у справі окремо або разом з іншими несекретними документами з одного й того самого питання.

Якщо створюється велика кількість однакових видів документів (наказів, інструкцій, планів тощо) з грифом «Для службового користування» та без цього грифа, доцільно формувати їх в окремі справи. При цьому в графі номенклатури справ «Індекс справи» до номера

справи з документами з грифом «Для службового користування» додається позначка «ДСК».

У разі долучення документа з грифом «Для службового користування» до справи з документами, що не мають такого грифа, на справі ставиться позначка «ДСК», а до номенклатури справ вносяться відповідні зміни.

Якщо створюється незначна кількість документів з грифом «Для службового користування», номенклатурою справ може бути передбачене запровадження однієї справи із заголовком «Документи з грифом «Для службового користування». Термін зберігання такої справи не встановлюється, а у відповідній графі номенклатури справ проставляється позначка «ЕК» (експертна комісія).

30. Після закінчення діловодного року справа «Документи з грифом «Для службового користування» переглядається посторінково членами експертної комісії та в разі потреби приймається рішення про переформування документів. Документи постійного зберігання, що містяться у цій справі, формуються в окрему справу, якій надається окремий заголовок і яка додатково включається до номенклатури справ. Документи тимчасового зберігання залишаються у цій справі згідно із затвердженою номенклатурою справ.

Якщо в справі «Документи з грифом «Для службового користування» містяться тільки документи тимчасового зберігання, вона може не переформуватися. Термін зберігання такої справи встановлюється відповідно до найбільшого терміну зберігання документів, що містяться в цій справі. Позначка «ЕК» у графі номенклатури справ «Термін зберігання» закреслюється, і зазначається уточнений термін зберігання.

Якщо члени експертної комісії за результатами перегляду наявних у справі документів дійдуть висновку, що вони за сукупністю містять відомості, які становлять державну таємницю, про це складається відповідний акт. Цій справі надається гриф обмеження доступу згідно із законодавством про державну таємницю. Зберігання її здійснюється відповідно до вимог секретного діловодства.

31. Справи з несекретними документами, у яких накопичуються окремі документи з грифом «Для службового користування», повинні бути віднесені до категорії обмеженого розповсюдження і використання. На обкладинках і титульних сторінках цих справ також проставляється

гриф «Для службового користування», а в номенклатуру справ вносяться відповідні уточнення.

32. Справи з документами з грифом «Для службового користування» повинні мати внутрішні описи.

Використання документів. Зняття грифа «Для службового користування»

33. До роботи із справами з грифом «Для службового користування» допускаються посадові особи, які мають досвід роботи та безпосереднє відношення до цих справ, згідно із списками, погодженими з управлінням справами або загальними відділом, а до документів – особи, які включені до відповідних переліків, що затверджуються Керівниками.

Категорії працівників, які допускаються до роботи з виданнями з грифом «Для службового користування», визначаються Керівниками.

34. Забороняється користуватися відомостями з документів з грифом «Для службового користування» для відкритих виступів або опублікування у засобах масової інформації, експонувати такі документи на відкритих виставках, демонструвати їх на стендах, у вітринах або інших громадських місцях.

У разі потреби з письмового дозволу Керівників допускається опублікування або передання для опублікування несекретних відомостей обмеженого поширення, якщо такі відомості не суперечать Переліку.

35. Передача конфіденційної інформації, що є власністю держави, каналами зв'язку здійснюється лише з використанням засобів технічного та (або) криптографічного захисту інформації.

36. Представники інших організацій допускаються до ознайомлення і роботи з документами з грифом «Для службового користування» з дозволу Керівників, у володінні та розпорядженні яких перебувають ці документи, за наявності письмового запиту організації, у яких вони працюють, із зазначенням характеру завдання, що виконується.

Виписки з документів і видань з грифом «Для службового користування», що містять відомості обмеженого поширення, робляться у зошитах, що мають аналогічний гриф, які після закінчення роботи надсилаються на адресу організації, яка давала дозвіл на ознайомлення і роботу з документами з грифом «Для службового користування».

37. *Справи та видання з грифом «Для службового користування» видаються виконавцям і приймаються від них під розписку в картці обліку справ і видань, що видаються за формою 7 (додаток 7).*

38. *Зняття копій, а також здійснення виписок з документів з грифом «Для службового користування» працівниками організації, де перебувають документи, проводиться з дозволу Керівників.*

Копіювання для сторонніх організацій документів з грифом «Для службового користування», одержаних від інших організацій, здійснюється за погодженням з організаціями-авторами цих документів.

39. *Видання з грифом «Для службового користування» включаються тільки в службові каталоги. Забороняється включати такі видання у відкриті каталоги та бібліографічні покажчики.*

40. *Видача громадянам України видань з грифом «Для службового користування» у масових бібліотеках здійснюється за письмовими клопотаннями керівників організації, у яких працюють ці громадяни, із зазначенням теми роботи. Ці дозволи дійсні протягом року.*

Забороняється зберігати документи з грифом «Для службового користування» у бібліотеках загального користування.

41. *Справи постійного та тривалого (понад 10 років) зберігання з грифом «Для службового користування» періодично переглядаються з метою можливого зняття цього грифа. Перегляд здійснюється під час передачі справ із структурних підрозділів до архівного підрозділу, у процесі зберігання справ в архівному підрозділі (як правило не менш як один раз на 5–10 років), а також під час підготовки справ постійного зберігання для передачі до державної архівної установи.*

Рішення про зняття грифа «Для службового користування» приймається експертною комісією центрального апарату Пенсійного фонду України.

Рішення комісії оформляється актом, що складається за довільною формою та затверджується головою правління Пенсійного фонду України. В акті перелічуються заголовки та номери за описом справ, з яких знімається гриф «Для службового користування».

Один примірник акта разом із справами передається до архівного підрозділу, а справи постійного зберігання – до відповідної державної архівної установи. Про зняття грифа обмеження доступу повідомляються всі організації, яким надсилався цей документ (видання).

42. *На обкладинках справ гриф «Для службового користування»*

погашається штампом або записом від руки із зазначенням дати і номера акта, що став підставою для зняття грифа.

Аналогічні відмітки вносяться до опису і номенклатури справ.

43. Справи з грифом «Для службового користування», передані до державних архівних установ, використовуються на правах документів обмеженого користування відповідно до вимог цієї Інструкції.

Видача таких справ дослідникам здійснюється з письмового дозволу керівника державної архівної установи, якщо Пенсійним фондом України під час передачі справ до державної архівної установи не обумовлено вимоги щодо погодження з ним видачі таких справ.

Відбір документів для зберігання і знищення

44. Проведення експертизи наукової цінності документів і справ з грифом «Для службового користування», розгляд і затвердження її результатів здійснюються відповідно до Положення про принципи і критерії визначення цінності документів, порядок створення та діяльності експертних комісій з питань віднесення документів до Національного архівного фонду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 1995 р. № 853.

45. Справи із структурних підрозділів до архівного підрозділу передаються в упорядкованому стані. При цьому справи постійного зберігання, що містять документи з грифом «Для службового користування», включаються в опис за формою 8 (додаток 8) разом з іншими справами, що містять нетаємні документи постійного зберігання.

На справи з документами з грифом «Для службового користування» з терміном зберігання до 10 років включно описи можуть не складатися. Їх передача до архівного підрозділу здійснюється за номенклатурами справ.

46. Підготовка справ для архівного зберігання (оформлення, описування справ на обкладинках і складання описів справ) здійснюється згідно з правилами, установленими Головархівом.

47. Справи з грифом «Для службового користування» постійного зберігання передаються до державних архівних установ у встановленому Головархівом порядку з обов'язковою посторінковою перевіркою документів, включених до них.

48. Відібрані для знищення справи з грифом «Для службового

користування», що не мають наукової цінності та втратили практичне значення, можуть оформлятися окремим актом або включатися у загальний акт за формою 9 (додаток 9) разом з іншими несекретними справами, відібраними до знищення. При цьому в графі «Заголовки справ» після номерів цих справ проставляється відмітка «ДСК».

49. Відібрані для знищення документи, справи і видання з грифом «Для службового користування» перед здачею на переробку як макулатура повинні в обов'язковому порядку подрібнюватися до стану, що унеможливило б прочитання їх.

50. Після знищення матеріалів з грифом «Для службового користування» в облікових документах (картках, журналах, номенклатурах справ, описах справ тимчасового зберігання) робиться відмітка «Знищено. Акт № ____ від (дата)».

51. Інформаційні бюлетені, реферативні інформаційні видання, телефонні та адресні довідники, а також копії документів, стенографічні записи і друкарський брак знищуються без акта, але з відміткою в облікових формах, що засвідчується підписами виконавця і працівника, відповідального за їх облік і зберігання.

Забезпечення збереження документів. Перевірка їх наявності

52. Документи з грифом «Для службового користування» повинні зберігатися у службових приміщеннях і шафах (сховищах), які надійно замикаються та опечатуються.

53. Справи з грифом «Для службового користування», видані для роботи, підлягають поверненню до управління справами (загального відділу) або архівного підрозділу у той самий день.

Окремі справи з грифом «Для службового користування» з дозволу керівника управління справами (загального відділу) або архівного підрозділу можуть перебувати у виконавця протягом терміну, необхідного для виконання завдання, за умови повного забезпечення їх схоронності і додержання правил зберігання.

Передача документів з грифом «Для службового користування» іншим працівникам здійснюється тільки через управління справами (загальний відділ) або архівний підрозділ.

54. Забороняється вилучення зі справ або переміщення документів з грифом «Для службового користування» з однієї справи до іншої без дозволу керівника управління справами (загального відділу). Про всі

проведені вилучення або переміщення документів робляться відмітки в облікових формах, включаючи внутрішні описи.

55. Забороняється виносити документи з грифом «Для службового користування» за межі службових приміщень.

У разі потреби Керівники можуть дозволити виконавцям або працівникам управління справами (загального відділу) винести за межі службового приміщення документи з грифом «Для службового користування» для їх погодження, підписання тощо в організаціях, що знаходяться у межах одного населеного пункту.

56. Особам, які відряджені до інших населених пунктів, забороняється мати при собі матеріали з грифом «Для службового користування». Ці матеріали повинні бути заздалегідь надіслані на адресу організації за місцем відрядження працівника відповідно до порядку, встановленого пунктом 25 цієї Інструкції.

В окремих випадках з дозволу Керівників дозволяється перевезення документів з грифом «Для службового користування» до іншого населеного пункту за умови, що такі документи перевозяться групою у складі не менше двох працівників, що мають виконувати роботу з ними в іншому населеному пункті.

57. У разі зміни працівників, відповідальних за облік і зберігання документів (справ) з грифом «Для службового користування», складається за довільною формою акт прийому-передачі цих документів (справ), що затверджується Керівником.

58. Перевірка наявності документів з грифом «Для службового користування» здійснюється щорічно комісіями, що призначаються наказами Керівників. До складу цих комісій обов'язково включаються особи, яким доручено облік і зберігання цих документів, а також працівники управління кадрового забезпечення (відділу кадрів).

В архівних підрозділах, де зосереджена значна кількість документів з грифом «Для службового користування», перевірка їх наявності може здійснюватися один раз на п'ять років.

Результати перевірки наявності оформляються актом за формою 10 (додаток 10).

59. Про факти втрати документів з грифом «Для службового користування» або розголошення відомостей, що містяться в них, терміново доводиться до відома Керівників, керівників управління справами (загального відділу), управління кадрового забезпечення (відділу

кадрів).

Для розслідування фактів втрати документів з грифом «Для службового користування» або встановлення фактів розголошення відомостей, що містяться в них, наказами Керівників призначаються комісії, висновки яких затверджуються Керівниками.

Відповідні записи про втрачені документи вносяться в облікові форми на підставі актів комісій, затверджених Керівниками.

Акти комісії про втрачені справи постійного зберігання після затвердження їх Керівниками передаються до архівного підрозділу для включення у справу фонду.

60. За порушення, що призвели до розголошення інформації «Для службового користування», втрати або незаконного знищення документів з грифом «Для службового користування», а також інших вимог цієї Інструкції винні особи несуть дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність згідно із законодавством.

Облік, зберігання і використання печаток, штампів і бланків

61. Обов'язковому обліку підлягають гербові печатки і штампи з повним найменуванням органу Пенсійного фонду України; бланки з кутовими та поздовжніми штампами органу Пенсійного фонду України, що мають необхідний трафаретизований текст документів; посвідчення особи, посвідчення про відрядження, а також усі види перепусток, бланки документів про освіту (атестати, дипломи, посвідчення), трудові книжки.

Порядок обліку, зберігання і використання інших видів печаток, штампів і бланків суворої звітності визначається відповідними відомчими інструкціями. Контроль за їх виготовленням, зберіганням та використанням покладається на управління справами (загальні відділи) та осіб, відповідальних за діловодство.

62. Особи, що персонально відповідають за облік і зберігання печаток, штампів і бланків, призначаються наказами Керівників.

63. Облік печаток і штампів ведеться у журналі за формою 11 (додаток 11), бланків – у журналі за формою 12 (додаток 12) окремо за видами бланків. Видача бланків відповідальним за їх використання особам здійснюється під розписку у відповідних журналах.

64. Журнали обліку печаток, штампів і бланків включаються у номенклатуру справ, їх аркуші нумеруються, прошиваються і

опечатуються,

65. Печатки і штампви повинні зберігатися у сейфах або металевих шафах. Бланки дозволяється зберігати у шафах, що надійно замикаються та опечатуються.

66. На бланках посвідчень особи, посвідчень про відрядження, усіх видів перепусток, документів про освіту, документів, що дають право на інспектування, нагляд або відвідання організації, друкарським способом або нумератором проставляються порядкові номери на всіх частинах (сторінках) цих бланків.

67. Видача заповнених бланків документів, зазначених у пункті 62 цієї Інструкції, здійснюється під розписку у відповідних облікових формах, що передбачені відомчими інструкціями.

Видача цих бланків без заповнення забороняється.

68. Знищення бланків, зазначених у пункті 62 цієї Інструкції, здійснюється за актами з відміткою у журналі відповідної форми.

69. Печатки і штампви, виготовлені з дозволу органів МВС, здаються для знищення цим органам за місцезнаходженням організації.

70. Перевірка наявності печаток, штампів і бланків здійснюється щорічно комісіями, призначеними наказами Керівників.

Про перевірки наявності печаток, штампів і бланків робляться відмітки в журналах обліку за формами 11 і 12 після останнього запису. У разі порушення правил обліку, зберігання і використання печаток, штампів і бланків комісія проводить службове розслідування, результати якого оформляються актом довільної форми та доводяться до відома Керівників.

У разі втрати печаток і штампів керівники організації зобов'язані негайно повідомити про це органи МВС та вжити заходів для їх розшуку.

*Начальник управління
правового забезпечення*

Т.Б. Рябцева

Перелік конфіденційної інформації, що є власністю держави в Пенсійному фонді України та його органах і якій надається гриф обмеження доступу «Для службового користування», затверджується наказом Пенсійного фонду України.

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ**НАКАЗ***м. Київ**від «03» жовтня 2002 р.***№ 80**

***Про затвердження Переліку відомостей,
яку містять конфіденційну інформацію,
що є власністю держави,
в Пенсійному фонді України та його органах***

Відповідно до абзацу другого пункту 1 Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 року № 1893,

НАКАЗУЮ:

Затвердити Перелік відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах (додається).

Голова правління**Б. Зайчук**

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказ Пенсійного фонду України
від «03» «жовтня» 2002 р. № 80

ПЕРЕЛІК

відомостей, яку містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах

1. Відомості персонального характеру про громадян

- 1.1 Відомості про дату і місце народження особи;
- 1.2 Відомості про місце проживання особи та його зміну;
- 1.3 Відомості про місце роботи та трудову діяльність особи;
- 1.4 Відомості про заробіток (доход) особи;
- 1.5 Відомості про призначення (перерахунок) пенсії, її розмір, індексацію, надбавки та доплати до пенсії, про виплату пенсії, суми недоодержаної пенсії.
- 1.6 Відомості про склад сім'ї пенсіонера, умови проживання, стан здоров'я, наявність інвалідності;
- 1.7 Відомості про припинення виплати пенсії, переведення на інший вид пенсії;
- 1.8 Інші відомості про громадян, які внесені або мають бути внесені до системи персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (СПОВ).

Примітка. Відомості, зазначені у п. 1, не є конфіденційними у разі їх надання особам, що їх стосуються або, за їх дозволом, іншим особам.

2. Відомості про підприємства, установи, організації та фізичних осіб – платників збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (далі – платники)

- 2.1 Відомості про державну реєстрацію та місцезнаходження платників;
- 2.2 Відомості про наявність у платників банківських рахунків, їх відкриття і закриття, та операції по цих рахунках;
- 2.3 Відомості про керівників, посадових осіб та інших працівників платників (за винятком прізвища, ім'я, по батькові та посади);
- 2.4 Відомості про чисельність працівників та її зміни;
- 2.5 Відомості про виплату заробітної плати та її розміри (за винятком відомостей про загальну заборгованість з виплати заробітної плати);
- 2.6 Відомості про сплату платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України (за

винятком відомостей про наявність заборгованості з цих платежів та її суму);

2.7. Відомості про стан сплати платниками їх дебіторської та кредиторської заборгованості;

2.8. Відомості про зміст та результати заходів, що вживаються або вжиті для погашення заборгованості платників із збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (за винятком загальної інформації про ці заходи);

2.9. Відомості про результати перевірок платників (за винятком загальної інформації про їх проведення, наявність чи відсутність порушень, виявлених під час перевірки та загальної інформації про застосування передбачених законодавством заходів впливу чи притягнення до відповідальності за вчинені правопорушення);

2.10. Інші відомості, що містяться у звітах платників;

2.11 Інша інформація, що містить відомості про фінансово-господарську діяльність платника і охороняється законом, або визначена платником в діяльність платника і охороняється законом, або визначена платником в установленому порядку, як конфіденційна;

2.12. Інші відомості, що подаються платниками (мають подаватись) до системи персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Примітка. Відомості у пунктах 2.1. – 2.12. не є конфіденційними у разі їх надання особам, що їх стосуються або з їх дозволу в установленому порядку.

3. Індивідуальні відомості про працівників Пенсійного фонду України та його органів (далі – працівники)

3.1. Відомості, що містяться в особових справах та трудових книжках працівників;

3.2. Відомості про заробітну плату працівників та відомості, що містяться в деклараціях про доходи державних службовців;

3.3. Відомості про медичні огляди працівників, стан їх здоров'я;

3.4. Відомості про працівників, які внесені (мають бути внесені) до системи персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Примітка. Відомості, у пунктах 3.1. – 3.4. не є конфіденційними у разі їх надання особам, що їх стосуються або з їх дозволу в установленому порядку.

4. Відомості про фінансовий стан та фінансово-господарську діяльність Пенсійного фонду України та його органів

4.1. Відомості про стан надходження та використання коштів Пенсійного фонду за винятком загальних показників, передбачених бюджетом Пенсійного фонду України;

4.2. Відомості про конкретні операції по банківських рахунках Пенсійного фонду України та його органів;

4.3. Відомості про укладені Пенсійним фондом України та його органами договори з господарської діяльності та інші зобов'язання фінансового характеру;

4.4. Відомості про залишок коштів на банківських рахунках Пенсійного фонду України та його органів;

4.5. Відомості про фінансові трансфери між підвідомчими органами Пенсійного фонду України (за винятком відомостей про загальні обсяги цих трансферів);

4.6. Аналітичні та інші матеріали, що містять відомості, зазначені у цьому переліку.

5. Відомості про матеріально-технічне та інформаційне забезпечення Пенсійного фонду України та його органів

5.1. Відомості про склад та вартість матеріальних цінностей, що належать Пенсійному фонду України та його органам (за винятком загальної інформації про стан матеріально-технічного забезпечення Пенсійного фонду України та його органів та загальну вартість матеріальних цінностей, що їм належать);

5.2. Відомості про технічні можливості програмного забезпечення, комп'ютерної техніки, які використовуються Пенсійним фондом України та його органами (за винятком загальної інформації про технічні можливості, необхідної для одержання, обробки та надання даних, що використовуються в роботі);

5.3. Відомості, що містяться у системі персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

5.4. Інформація, яка міститься у локальних комп'ютерних мережах, які використовуються Пенсійним фондом України та його органами і яка містить відомості, зазначені у цьому Переліку.

6. Інші відомості:

6.1. Відомості про стан мобілізаційної підготовки;

6.2. Документи, які надходять до Пенсійного фонду України та його органів і визначені установами, які їх видали, як конфіденційні;

6.3. Документи, які надсилаються Пенсійним фондом України та його органами до правоохоронних органів або надходять від цих органів і містять інформацію, визначену цим Переліком;

6.4. Документи, пов'язані з оформленням заборгованості із збору на обов'язкове державне пенсійне страхування вексями.

Стаття 23. Розгляд спорів

Спори, що виникають із правовідносин за цим Законом, вирішуються органами Пенсійного фонду та в судовому порядку.

Механізм подання скарг на рішення і узгодження вимог органів Пенсійного фонду, правила щодо розгляду органами Пенсійного фонду цих скарг і заяв регулюються Порядком розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2 і зареєстрованим Міністерством юстиції України 20 січня 2004 року за № 81/8680 (див. коментар до статті 106).

Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності державних органів, юридичних чи службових осіб у сфері управлінської діяльності врегульований главою 31-А Цивільного процесуального кодексу України. Крім того, слід взяти до уваги постанову Пленуму Верховного Суду

України від 03.12.1997 № 13 «Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян».

Витяг із Цивільного процесуального кодексу України

Г л а в а 31-А

*СКАРГИ ГРОМАДЯН НА РІШЕННЯ, ДІЇ АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ
ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ЮРИДИЧНИХ ЧИ СЛУЖБОВИХ ОСІБ У
СФЕРІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ*

Стаття 248-1. Право на звернення із скаргою до суду

Громадянин має право звернутися до суду (військовослужбовець – до військового суду) зі скаргою, якщо вважає, що рішенням, дією або бездіяльністю державного органу, юридичної або службової особи під час здійснення ними управлінських функцій порушено його права чи свободи.

Скаргу в суд може бути подано громадянином, його представником або на прохання громадянина – уповноваженим представником громадської організації, трудового колективу.

До суб'єктів, зазначених у частині першій цієї статті, рішення, дії або бездіяльність яких може бути оскаржено до суду (суб'єкти оскарження), належать: органи державної виконавчої влади та їх службові особи; органи місцевого самоврядування та їх службові особи; керівники установ, організацій, підприємств і їх об'єднань незалежно від форм власності; керівні органи і керівники об'єднань громадян, а також службові особи, які виконують організаційно-розпорядчі, адміністративно-господарські обов'язки або виконують такі обов'язки за спеціальними повноваженнями.

Стаття 248-2. Предмет судового оскарження

До рішень, дій або бездіяльності суб'єктів оскарження належать колегіальні і одноособові рішення, дії або бездіяльність, у зв'язку з якими громадянин вважає, що:

порушено або порушуються його права чи свободи;

створено або створюються перепони для реалізації ним своїх конституційних прав чи свобод або що вжиті заходи щодо реалізації його

прав є недостатніми;

на нього покладено обов'язки, не передбачені законодавством або передбачені законодавством, але без врахування конкретних обставин, за яких ці обов'язки повинні покладатися, або що вони покладені не уповноваженими на це особою чи органом;

його притягнуто до відповідальності, яку не передбачено законом, або до нього застосовано стягнення за відсутністю передбачених законом підстав або неправомочною службовою особою чи органом.

Суб'єкти оскарження несуть відповідальність за невиконання лише тих обов'язків, які були на них покладені законодавчими або іншими нормативними актами.

Стаття 248-3. Скарги на рішення і дії, які не підвідомчі судам

Судам не підвідомчі скарги:

на акти органів законодавчої і виконавчої влади, що підлягають розгляду щодо їх конституційності;

на акти, що стосуються забезпечення обороноздатності держави, державної безпеки, зовнішньополітичної діяльності держави, збереження державної, військової і службової таємниці;

на акти і дії службових осіб органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду, якщо законодавством встановлено інший порядок оскарження;

на акти і дії об'єднань громадян, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їх внутріорганізаційної діяльності або їх виключної компетенції.

Стаття 248-4. Подання скарги

Скаргу може бути подано безпосередньо до суду або до суду після оскарження до органу, службовій особі вищого рівня по відношенню до того органу, службової особи, що постановили рішення чи здійснили дії або допустили бездіяльність.

Скарга подається за місцезнаходженням суб'єкта оскарження.

Подання скарги до суду зупиняє виконання оскаржуваного акта. Про подання скарги суд повідомляє державний орган, юридичну чи службову особу не пізніше наступного дня після її прийняття.

Стаття 248-5. Строки для звернення із скаргою

Скаргу може бути подано в суд:

у двомісячний строк, обчислюваний з дня, коли громадянин дізнався або повинен був дізнатися про порушення його прав чи свобод;

у місячний строк з дня одержання громадянином письмової відповіді про відмову в задоволенні скарги органом, службовою особою вищого рівня по відношенню до того органу, службової особи, що постановили рішення чи здійснили дії або допустили бездіяльність, або з дня закінчення місячного строку після подання скарги, якщо громадянином не було одержано на неї письмової відповіді.

Пропущений строк для подання скарги може бути поновлено судом, якщо буде встановлено, що його пропущено з поважних причин.

Стаття 248-6. Розгляд скарги

Скарга розглядається у десятиденний строк у відкритому судовому засіданні з участю заявника (громадянина, який подав скаргу) і службової особи, представника державного органу чи юридичної особи, рішення, дії або бездіяльність яких оскаржуються.

Якщо заявник або службова особа не можуть з'явитися до суду з поважних причин, справу може бути розглянуто з участю їх представників. Неявка в судове засідання з неповажних причин осіб, зазначених у частині першій цієї статті, або їх представників не є перешкодою для розгляду скарги, проте суд може визнати їх явку обов'язковою.

У судовому засіданні можуть брати участь представники громадських організацій і трудових колективів.

Відмова представника громадської організації чи трудового колективу від скарги, поданої ними на прохання заявника, не є підставою для закриття провадження у справі, якщо заявник вимагає розгляду скарги по суті.

Якщо суд встановить, що особа, рішення чи дія якої оскаржуються, не працює на попередній посаді, він залучає до участі в справі службову особу, до компетенції якої входить вирішення питання про усунення порушення прав і свобод заявника.

Якщо при розгляді скарги буде встановлено, що державний орган чи юридична особа, рішення чи дії яких оскаржуються, припинили свою діяльність, суд залучає до участі у справі їх правонаступників, а за їх відсутності – орган, до компетенції якого входить вирішення питання

про усунення порушення прав і свобод заявника.

Суд, встановивши при розгляді скарги наявність спору про право, який розглядається у порядку позовного провадження, залишає скаргу без розгляду і роз'яснює заявнику його право на пред'явлення позову на загальних підставах.

Стаття 248-7. Рішення суду по скарзі

За результатами розгляду скарги суд постановляє рішення.

При встановленні обґрунтованості скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує державний орган, юридичну або службову особу задовольнити вимогу заявника і усунути порушення, скасовує покладений на нього обов'язок чи застосовані до нього заходи відповідальності або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи.

Якщо оскаржувані рішення, дії було вчинено відповідно до закону, в межах повноважень державного органу, юридичної або службової особи і права чи свободи заявника не було порушено, суд постановляє рішення про відмову в задоволенні скарги.

При задоволенні скарги суд може допустити негайне виконання рішення.

Рішення суду по справі може бути оскаржено.

Стаття 248-8. Розподіл витрат, пов'язаних з розглядом скарги

Витрати, пов'язані з розглядом скарги, включаючи й витрати для надання юридичної допомоги, а також витрати, пов'язані з поїздками, покладаються судом на заявника, якщо було постановлено рішення про відмову в задоволенні його скарги, або на державний орган, юридичну чи службову особу, якщо було постановлено рішення про задоволення скарги заявника.

Стаття 248-9. Виконання рішення суду

Рішення суду по скарзі надсилається не пізніше десяти днів після набрання ним законної сили відповідному державному органу, юридичній чи службовій особі для виконання, а також заявнику.

Про виконання рішення державний орган, юридична чи службова особа повідомляє суд і заявника не пізніше ніж у місячний строк з дня одержання рішення суду.

Стаття 248-10. Відповідальність за невиконання рішення суду

У разі невиконання рішення по справі державним органом, юридичною чи службовою особою у визначений строк винні в цьому особи несуть відповідальність згідно зі статтею 417 цього Кодексу.

Навмисне невиконання службовою особою рішення суду або перешкоджання його виконанню тягнуть за собою кримінальну відповідальність згідно зі статтею 176-4 Кримінального кодексу України.

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

№ 13 від 03.12.97

м. Київ

Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян

Конституція України, а також закони «Про звернення громадян» і «Про внесення змін до статей 235, 236 та глави 31-А Цивільного процесуального кодексу України» значно розширили можливості громадян щодо судового захисту їх прав і свобод від неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності.

*Враховуючи, що при розгляді судами справ за скаргами громадян на такі рішення, дії чи бездіяльність виник ряд питань, які потребують роз'яснення, Пленум Верховного Суду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:***

1. Звернути увагу судів на те, що відповідно до ст. 55 Конституції України, Закону «Про звернення громадян» та гл. 31-А Цивільного процесуального кодексу України (далі » ЦПК) громадянами можуть бути оскаржені до суду рішення, дії чи бездіяльність у сфері управлінської діяльності будь-якого органу державної влади чи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, іншої юридичної особи або їх посадових чи службових осіб (далі – суб'єкт оскарження), за винятком актів, перевірку конституційності яких віднесено до повноважень Конституційного Суду України або щодо

яких передбачено інший порядок судового оскарження. Під останнім слід розуміти порядок, спеціально встановлений відповідними законами.

Зокрема, не можуть оскаржуватись до суду в порядку, передбаченому гл. 31-А ЦПК, рішення, дії чи бездіяльність службових осіб органів дізнання, попереднього слідства, суду, прокуратури, органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, щодо яких кримінально-процесуальним, цивільним процесуальним законодавством, законодавством про адміністративні правопорушення встановлено інший порядок судового оскарження.

2. Право на звернення зі скаргою до суду на підставі ст. 55 Конституції України та ст. 248-1 ЦПК мають лише фізичні особи, які вважають, що суб'єктом оскарження порушено їх особисті права і свободи.

Відповідно до ст. 26 Конституції України іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах (іммігранти, особи, які в ній працюють, прибули на її територію в установленому порядку на певний час тощо), мають таке саме право на подання скарг, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, учасницею яких вона є.

Скаргу на захист прав і свобод громадянина може бути подано представником громадської організації, трудового колективу, уповноваженим їх органом, який діє на підставі закону чи установчих документів.

3. Військовослужбовці відповідно до ч. 1 ст. 248-1 ЦПК і ст. 5 Закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» вправі оскаржити рішення, дії чи бездіяльність військових посадових осіб і органів військового управління, які порушили їх права або свободи, до військового суду з додержанням правил підсудності, передбачених ч. 2 та 3 ст. 123 ЦПК.

Виходячи зі змісту цих норм до військового суду можуть бути оскаржені також рішення, дії чи бездіяльність осіб, які не перебувають на військовій службі, але за посадою, яку вони займають в органах військового управління, уповноважені приймати рішення щодо прав і свобод військовослужбовців. Громадяни, звільнені з військової служби, вправі оскаржити рішення, дії чи бездіяльність військових посадових осіб

і органів військового управління, які порушили їх права і свободи під час проходження ними військової служби, до районного (міського) або до військового суду на свій розсуд.

Неправомірні рішення, дії чи бездіяльність щодо військовослужбовців інших суб'єктів оскарження за загальними правилами ч. 2 ст. 248-4 ЦПК оскаржуються до районного (міського) суду за місцезнаходженням суб'єкта оскарження.

4. До державних органів, рішення, дії чи бездіяльність яких можуть згідно зі ст. 55 Конституції України і гл. 31-А ЦПК оскаржуватись до суду, належать створені відповідно до Конституції України і правових актів Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради й Ради міністрів Автономної Республіки Крим органи, які реалізують надані державою функції та повноваження у сфері управління.

Під органами місцевого самоврядування маються на увазі створені на підставі Конституції України і Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» як представницькі органи місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські, районні та обласні ради) та їх виконавчі органи, так і органи самоорганізації населення.

Що ж до рішень, дій чи бездіяльності посадових і службових осіб органів судової влади, то згідно зі ст. 55 Конституції України до суду можуть бути оскаржені лише ті з них, які належать до сфери управлінської діяльності.

5. Судам слід мати на увазі, що відповідно до ст. 248-2 ЦПК предметом судового оскарження можуть бути як колегіальні, так і одноособові рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, акти як нормативного, так і індивідуального характеру, у зв'язку з якими громадянин вважає, що:

- порушено або порушуються його права і свободи;*
- створено або створюються перепони для реалізації ним своїх конституційних прав чи свобод (або вжиті заходи щодо їх реалізації є недостатніми);*
- на нього покладено обов'язки, не передбачені законодавством, або передбачені, але без урахування конкретних обставин, за яких ці обов'язки повинні покладатися, або вони покладені не уповноваженими на*

це особою чи органом;

- його притягнуто до відповідальності, не передбаченої законом, або до нього застосовано стягнення за відсутності передбачених законом підстав чи неправомочною службовою особою (органом).

Наприклад, до суду можуть бути оскаржені: відмова в реєстрації акта громадянського стану; відмова в оформленні паспорта для виїзду за кордон чи в продовженні терміну його дії або тимчасова затримка паспорта чи його вилучення; рішення місцевих органів державної виконавчої влади або органів місцевого самоврядування про введення не передбачених законом податків і зборів, про встановлення обмежень на вивіз товарів за межі адміністративно-територіальної одиниці.

Згідно з ч. 3 ст. 16 Закону «Про звернення громадян» судами вирішуються скарги на рішення у сфері управлінської діяльності загальних зборів членів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, громадських організацій і об'єднань, житлово-будівельних кооперативів та інших юридичних осіб, створених на основі колективної власності.

6. Як впливає з п. 1 Перехідних положень Конституції України, наведений у ст. 248-3 ЦПК перелік актів і дій, скарги на які не підвідомчі судам, може застосовуватися тільки в тій частині, яка не суперечить Конституції. Зокрема, їй не суперечить правило ст. 248-3 ЦПК про невідомчість судам скарг на акти та дії об'єднань громадян, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їх внутрішньої діяльності або їх виключної компетенції. У тому числі не можуть розглядатися судом скарги на рішення з питань прийому в члени політичної партії чи виключення з неї, на рішення й постанови партійних органів про основні напрями діяльності, на партійні програми, на постанови бюро та інших органів про накладення партійних стягнень.

7. Необхідно враховувати, що відповідно до Закону «Про звернення громадян» звернення громадян підлягають розгляду відповідними органами державної влади, місцевого самоврядування та їх посадовими особами, керівниками та посадовими особами підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, до повноважень яких він належить.

У разі надходження до суду пропозицій (зауважень), заяв (клопотань), вирішення яких входить до повноважень зазначених органів, суддя відповідно до п. 1 ст. 136 ЦПК постановляє ухвалу про відмову в їх прийнятті й на підставі ч. 3 ст. 7 зазначеного Закону після закінчення строку на оскарження ухвали пересилає таке звернення відповідному органу чи посадовій особі, а якщо воно не містить даних для визначення належного органу, – повертає громадянину.

8. Згідно зі ст. 248-4 ЦПК громадянин може на свій розсуд звернутися зі скаргою до суду безпосередньо або після оскарження рішення, дії чи бездіяльності суб'єктів оскарження до вищестоящих у порядку підлеглості органу чи службової особи.

Виходячи з положень ст. 55 Конституції України, правила ч. 1 ст. 16 Закону «Про звернення громадян» щодо подачі скарги на дії чи рішення суб'єкта оскарження вищому у порядку підлеглості органу або посадовій особі не позбавляють громадянина права звернутися безпосередньо до суду.

9. Згідно з вимогами ч. 7 ст. 248-6 ЦПК суд, встановивши при розгляді скарги наявність спору про право, який розглядається в порядку позовного провадження, залишає скаргу без розгляду, у зв'язку з чим провадження у справі закінчується. У разі з'ясування цих обставин при поданні скарги суддя відмовляє в її прийнятті й роз'яснює заявнику його право на пред'явлення позову на загальних підставах, оскільки провадження в порядку, передбаченому гл. 31-А ЦПК, не може бути розпочате.

Суди мають виходити з того, що при розгляді справ за правилами гл. 31-А ЦПК вирішуються питання не про захист суб'єктивних прав, що виникли з цивільних, трудових, сімейних та інших правовідносин шляхом їх встановлення і визнання, а про поновлення прав чи свобод громадян, закріплених Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами й порушених суб'єктами оскарження під час здійснення ними управлінських функцій.

10. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження подаються в суд за місцезнаходженням останніх, за формою та змістом мають відповідати загальним вимогам (статті 137, 138 ЦПК) і

оплачуються державним митом у розмірі, встановленому законом.

З урахуванням особливостей порядку розгляду цих скарг, передбачених ст. 248-1–248-4 ЦПК, у них, зокрема, повинно бути зазначено, чиї та які саме рішення, дії чи бездіяльність оскаржуються, які конкретно права і свободи порушено, наведено правове обґрунтування останніх та запропоновано шляхи їх поновлення, а також вказано, чи подавалася така сама скарга вищестоящому в порядку підлеглості органу або посадовій особі, яку й коли відповідь отримано. До скарг, що не відповідають зазначеним вимогам, суддя застосовує правила ст. 139 ЦПК.

11. Звернути увагу судів на необхідність беззастережного виконання ними передбаченого ч. 3 ст. 248-4 ЦПК обов'язку, повідомити суб'єкта оскарження про подання скарги не пізніше наступного дня після її прийняття, оскільки подання скарги зупиняє виконання оскарженого акта.

12. Згідно зі ст. 248-5 ЦПК скарга подається до суду у двомісячний строк, обчислюваний з дня, коли громадянин дізнався або повинен був дізнатися про порушення його прав чи свобод, і в місячний строк з дня одержання ним письмової відповіді про відмову в задоволенні скарги органом або службовою особою вищого рівня щодо того органу чи службової особи, які постановили рішення, вчинили дії, допустили бездіяльність, або з дня закінчення місячного строку після подання скарги, якщо громадянином не було одержано на неї письмової відповіді.

Пропуск цього строку не є підставою для відмови у прийнятті скарги, оскільки він може бути поновлений за наявності поважних причин.

Оскільки двомісячний і місячний строки на звернення зі скаргою до суду встановлено законодавством про цивільне судочинство (ст. 248-5 ЦПК), вони є процесуальними строками і на них поширюються правила ст. 85 ЦПК. Тому скарга, подана після закінчення відповідного строку, залишається без розгляду, якщо суд за клопотанням заявника не знайде підстав для його поновлення.

13. Відповідно до ст. 237 ЦПК розгляд справ за скаргами громадян на рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження

провадиться за загальними правилами цивільного судочинства, з винятками і доповненнями, передбаченими гл. 31-А ЦПК. Тому в цих справах мають застосовуватися строки підготовки справ до судового розгляду, встановлені ст. 146 ЦПК.

Після прийняття скарги і проведення підготовки до судового розгляду справа згідно зі ст. 124-1, ч. 2 ст. 237, ст. 248-6 ЦПК розглядається суддею одноособово в десятиденний строк.

14. Встановивши при розгляді справи обґрунтованість доводів скарги, суд своїм рішенням визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними й одночасно визначає, яким шляхом мають бути поновлені права чи свободи. При цьому він зазначає, які норми права порушені та які конкретно дії повинні бути вчинені, наприклад:

а) у разі необґрунтованої відмови в реєстрації автотранспортного засобу – зобов'язує посадову особу державтоінспекції зареєструвати транспортний засіб на ім'я заявника;

б) при необґрунтованій відмові в реєстрації акта громадянського стану – зобов'язує посадову особу органу РАГС провести відповідну реєстрацію;

в) встановивши неправомірність рішення місцевих органів державної виконавчої влади або органів місцевого самоврядування про введення не передбачених законом податків і зборів, – зобов'язує відповідний орган усунути допущені порушення.

Суб'єктів оскарження може бути зобов'язано до виконання лише тих обов'язків, які були на них покладені законом чи іншими нормативно-правовими актами.

Визнаючи доводи скарги необґрунтованими і відмовляючи в її задоволенні, суд має зазначити в рішенні, у зв'язку з чим і виходячи з яких норм закону він дійшов такого висновку.

15. Вирішуючи питання про правомірність дій суб'єктів оскарження, слід мати на увазі, що відповідно до ст. 57 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти, які визначають права й обов'язки громадян, не доведені до відома населення у встановленому законом порядку, є нечинними.

16. Роз'яснити судам, що за змістом ст. 103, 179 ЦПК мирова

угода є одним із способів добровільного вирішення сторонами спору про право, внаслідок чого кожна з них приймає на себе певні права й обов'язки. У справах за скаргами на неправомірні рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження спір про право відсутній, тому суди не вправі затверджувати в них мирові угоди.

17. Справи за скаргами на неправомірні рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, в яких одночасно пред'явлено вимоги про стягнення заподіяної цими рішеннями, діями чи бездіяльністю матеріальної чи моральної шкоди (ст. 56 Конституції України, ст. 25 Закону «Про звернення громадян»), розглядаються в порядку позовного провадження.

18. Рішення суду про визнання неправомірним індивідуального чи нормативно-правового акта або окремої його частини, яке набрало законної сили, тягне за собою недійсність цього акта чи його частини з моменту їх прийняття, що необхідно зазначати в резолютивній частині рішення. Одночасно суд має вирішити питання про зобов'язання суб'єкта оскарження оприлюднити висновок суду про визнання нормативно-правового акта незаконним у такий самий спосіб, у який було оприлюднено цей акт.

19. При задоволенні скарги суд може відповідно до ст. 248-7 ЦПК допустити негайне виконання рішення, обговоривши це при його постановленні.

Суд зобов'язаний надіслати рішення суб'єкту оскарження та заявникові не пізніше десяти днів після набрання ним законної сили (ст. 248-9 ЦПК), а в разі негайного виконання рішення – одразу після його постановлення.

20. Звернути увагу судів на необхідність забезпечення дійового контролю за виконанням судових рішень про задоволення скарг на неправомірні рішення, дії або бездіяльність суб'єктів оскарження, маючи на увазі, що відповідний орган чи посадова особа зобов'язані повідомити суд і заявника про виконання судового рішення не пізніше ніж у місячний строк з дня його отримання.

*Голова Верховного Суду України
Секретар Пленуму
Верховного Суду України*

В.Ф. Бойко

М.П. Селіванов

Розділ II. Страховий стаж у солідарній системі

Стаття 24. Періоди, з яких складається страховий стаж

1. Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

До страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, з якого обчислюється розмір пенсії по інвалідності або у зв'язку з втратою годувальника, крім наявного страхового стажу, зараховується також на загальних підставах відповідно період з дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, та період з дня смерті годувальника до дати, коли годувальник досяг би віку, передбаченого статтею 26 цього Закону.

2. Страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду відповідно до вимог цього Закону за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку – на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Законом.

3. Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи, якщо застрахована особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню або брала добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою, ніж мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови здійснення в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду,

відповідної доплати до суми страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

У разі якщо зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць сплати страхових внесків за формулою:

$$ТП = Св : В, \text{ де:}$$

ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається в місяцях;

Св – сума фактично сплачених страхових внесків за відповідний місяць;

В – мінімальний страховий внесок за відповідний місяць.

Періоди роботи після призначення пенсії зараховуються до страхового стажу на загальних підставах.

Страховий стаж враховується в одинарному розмірі, крім випадків, передбачених цим Законом.

4. Періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше.

При цьому за кожний повний рік стажу роботи, до набрання чинності цим Законом, на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, зайнятість на яких давала право на пенсію на пільгових умовах, до страхового стажу додатково зараховується по одному року.

Одним із важливих чинників під час визначення права на пенсію та її розміру є страховий стаж, обчислення якого проводиться в місяцях, які на відміну від раніше діючого законодавства враховують в

одинарному розмірі. Тобто жодних пільг щодо обчислення стажу за роботу після 1 січня 2004 року не існуватиме.

Важливою новацією Закону є також те, що наявність стажу прямо пов'язано із сплатою страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, тобто до страхового стажу зараховуються лише ті періоди часу, протягом яких сплачувалися страхові внески. Це власне і є принциповою відмінністю між поняттями “трудоий стаж” та “страховий стаж”.

Разом з тим пунктом 4 статті 24 Закону визначено, що періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше.

Порядок врахування періодів роботи до 1 січня 2004 року під час обчислення страхового стажу для призначення пенсії наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

№ пор.	Період, який враховують до страхового стажу	Порядок зарахування до стажу	Підстава
1	Період роботи, виконуваної на підставі трудового договору на підприємствах, в установах, організаціях і кооперативах	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
2	Період роботи на підставі членства в колгоспах та інших кооперативах, незалежно від характеру й тривалості роботи і тривалості перерв. При обчисленні стажу роботи в колгоспі за період після 1965 року, якщо член колгоспу не виконував без поважних причин встановленого мінімуму трудової участі в громадському господарстві, враховується час роботи за фактичною тривалістю	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
3	Період будь-якої роботи, на якій працівник підлягав державному соціальному страхуванню, або за умови сплати страхових внесків, в	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»

	тому числі роботи за угодами цивільно-правового характеру і робота в'язнів		
4	Період одержання допомоги по безробіттю	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
5	Творча діяльність членів творчих спілок, а також інших творчих працівників, які не є членами таких спілок, — за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України. При цьому творча діяльність членів Спілки письменників України, Спілки художників України, Спілки композиторів України, Спілки кінематографістів України, Спілки театральних діячів України, інших творчих працівників, які не є членами творчих спілок, але об'єднані відповідними професійними комітетами, до 01.01.92 р. зараховується в стаж роботи незалежно від сплати страхових внесків. У цих випадках стаж творчої діяльності встановлюється секретаріатами правлінь творчих спілок республіки, починаючи з дня опублікування або першого публічного виконання чи публічного показу твору даного автора	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
6	Період військової служби та перебування в партизанських загонах і з'єднаннях, служба в органах державної безпеки та органах внутрішніх справ, незалежно від місця проходження служби	В одинарному розмірі (додатково див. ряд.14 цієї таблиці)	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
7	Період служби у воєнізованій охороні, в органах спеціального зв'язку і в гірничорятувальних частинах, незалежно від відомчої підпорядкованості та наявності спеціального або військового звання	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»

8	Період навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, в училищах і на курсах по підготовці кадрів, підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
9	Період тимчасової непрацездатності, що почалася у період роботи	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
10	Час догляду за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
11	Час догляду непрацюючої матері за малолітніми дітьми, але не довше ніж до досягнення кожною дитиною 3-річного віку	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
12	Період проживання дружин осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів і військовослужбовців надстрокової служби з чоловіками в місцевостях, де була відсутня можливість їх працевлаштування за спеціальністю, але не більше 10 років	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
13	Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах (статті 13 і 14 Закону України «Про пенсійне забезпечення»)	В одинарному розмірі	ст. 56 Закону «Про пенсійне забезпечення»
14	Час військової служби у складі діючої армії у період бойових дій, у тому числі при виконанні міжнародного обов'язку, а також перебування в партизанських загонах і з'єднаннях	Один місяць за три	ст. 57 Закону «Про пенсійне забезпечення»

15	Час тримання під вартою, час відбування покарання в місцях позбавлення волі та заслання, а також перебування на примусовому лікуванні, громадян, необгрунтовано притягнутих до кримінальної відповідальності або необгрунтовано репресованих і згодом реабілітованих	У потрійному розмірі	ст. 58 Закону «Про пенсійне забезпечення»
16	Час роботи громадян, незалежно від віку, в т.ч. як вільнонайманого складу у військових частинах, і служба (крім осіб вказаних у ряд.14 цієї таблиці) в роки Великої Вітчизняної війни та в інші періоди ведення бойових дій	У подвійному розмірі	ст. 59 Закону «Про пенсійне забезпечення»
17	Час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового утримання в період війни осіб, у тому числі дітей, насильно вивезених з тимчасово окупованої території у період Великої Вітчизняної війни	У потрійному розмірі	ст. 59 Закону «Про пенсійне забезпечення»
18	Час роботи в м. Ленінграді в період його блокади в роки Великої Вітчизняної війни з 8.09.41 р. по 27.01.44 р.	У потрійному розмірі	ст. 59 Закону «Про пенсійне забезпечення»
19	Час проживання в м. Ленінграді в період його блокади в роки Великої Вітчизняної війни з 8.09.41 р. по 27.01.44 р.	У подвійному розмірі	ст. 59 Закону «Про пенсійне забезпечення»
20	Робота в лепрозорних і протичумних закладах охорони здоров'я, у закладах (відділеннях) з лікування осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД, в інших інфекційних закладах (відділеннях) охорони здоров'я, у патолого-анатомічних і реанімаційних відділеннях закладів охорони здоров'я, а також у психіатричних закладах охорони здоров'я	У подвійному розмірі. При цьому особам, яким пенсії призначені до 15.08.03 стаж не переглядається. В разі подання документів про стаж в цих закладах після цієї дати, весь стаж в цих	ст. 60 Закону «Про пенсійне забезпечення» (в новій редакції, яка набрала чинності з 15.08.03 р.)

		зкладах обчислюється у подвійному розмірі	
21	Час роботи на водному транспорті	Повний навігаційний період роботи, як за рік роботи	ст. 61 Закону «Про пенсійне забезпечення»
22	Час роботи на підприємствах і в організаціях сезонних галузей промисловості, незалежно від відомчої підпорядкованості підприємств і організацій згідно із Списком сезонних робіт для призначення пенсій	Повний сезон роботи, як за рік роботи	ст. 61 Закону «Про пенсійне забезпечення»
23	Час роботи на інших сезонних роботах ніж зазначено у ряд.22 таблиці (згідно із Списком сезонних робіт і галузей)	За його фактичною тривалістю	ст.61 Закону «Про пенсійне забезпечення»
24	Час роботи (служби, в тому числі державної) щодо ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС у зоні відчуження (періоди виконання таких робіт стверджуються довідкою ф.№ 122, затвердженою постановою Державного комітету СРСР з праці та соціальних питань від 09.03.88 р. № 122):		ст. 56 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильськ ої катастрофи»
	— до 1 січня 1988 року;	У потрійному розмірі	
	— з 1 січня 1988 року по 1 січня 2004 року (в тому числі за Списком № 1)	У полуторному розмірі	

25	<p>При призначенні пенсій за віком та по інвалідності період роботи в районах Крайньої Півночі і місцевостях, прирівняних до таких районів* (далі – райони Крайньої Півночі):</p>	<p>В одинарному розмірі</p>	<p>п. 5 прикінцевих положень Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» Указ Президії ВР СРСР від 01.08.45 р.; Постанова РНК СРСР від 8.11.45 № 2927; Постанова РНК СРСР від 19.10.45 р. № 2777; Постанова РНК СРСР від 30.12.45 р.; Указ Президії ВР СРСР від 10.02.60 Указ Президії ВР СРСР від 26.05.67 р.; Інструкція про Порядок надання пільг особам, які працюють у районах Крайньої Півночі</p>
----	---	-----------------------------	--

— з 1 серпня 1945 року до 1 березня 1960 року для працівників:

а) які заключили письмові трудові договори про роботу у районах Крайньої Півночі, на термін не менше трьох років (ст.ст.7, 10 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 01.08.45 р);

б) які були направлені на основні полярні станції Головного північного морського шляху, що заключили письмові трудові договори на термін не менше 2 років (Указ Президії Верховної Ради СРСР від 01.08.45 р.);

в) які мали пільги відповідно до постанови РНК СРСР від 18.11.45 р. № 2927;

г) які мали право на пільги відповідно до постанов Раднаркому СРСР «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працівників Дальбуду НКВД СРСР» від 19.10.45 р. № 2777 і «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працюючих в Печорському вугільному басейні і Ухтинському комбінаті НКВД СРСР» від 30.12.45 р. № 3219 (незалежно від наявності трудового договору);

д) які переводились, направлялись чи запрошувалися на роботу в райони Крайньої Півночі із інших місцевостей країни при умові, що ці працівники заключили трудові договори про роботу в цих районах на п'ять років, а на островах Північного льодовитого океану – на два роки;

е) які прибули в райони Крайньої Півночі за власною ініціативою та заключили строкові трудові договори** (п'ять, три чи два роки);

ж) які прибули в порядку громадського призову в райони Крайньої Півночі і уклали строкові договори*** (п'ять, три чи два роки)

У подвійному розмірі

	— з 1 березня 1960 року до 1 січня 1991 року особам, що вказані в п.2, 3 і 4 Інструкції, затвердженої Держкомпраці і Президією ВЦРМС 11.03.60 р. № 342/47-7 (у яких у трудовому договорі, чи інших документах вказано що на них поширювалися зазначені пільги)	У полуторному розмірі	
26	При призначенні пенсій за вислугу років період роботи в районах Крайньої Півночі і місцевостях, прирівняних до таких районів: — до 1 серпня 1945 року ;	В одинарному розмірі	п. 5 прикінцевих положень Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» та Інструкція про надання пільг в районах Крайньої Півночі та місцевостей, прирівняних до районів Крайньої Півночі

	<p>— з 1 серпня 1945 року до 1 березня 1960 року для працівників:</p> <p>а) які заключили письмові трудові договори про роботу у районах Крайній Півночі на термін не менше трьох років (ст.ст.7, 10 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 01.08.45 р.);</p> <p>б) які були направлені на основні Полярні станції Головного північного морського шляху, що заключили письмові трудові договори на термін не менше 2 років (Указ Президії Верховної Ради СРСР від 01.08.45 р.);</p> <p>в) які мали пільги відповідно до постанови РНК СРСР від 18.11.1945 р. № 2927 (у яких у трудовому договорі, чи інших документах вказано що на них поширювалися зазначені пільги)</p> <p>— з 1 березня 1960 року до 1 січня 1991 року</p>	<p>У подвійному розмірі</p> <p>В одинарному розмірі</p>	
27	<p>Період роботи до 1 січня 2004 року осіб на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за Списком № 1, зайнятість на яких давала право на пенсію на пільгових умовах</p>	<p>За кожен повний рік роботи до страхового стажу додатково зараховують по одному року</p>	<p>абз. 2 п. 4 ст. 24 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування»</p>
28	<p>Період із дня встановлення інвалідності до досягнення особою пенсійного віку (55 років – жінкою або 60 років – чоловіком) – при <u>призначенні пенсій по інвалідності</u> <i>(починаючи з 1. 01. 2004 р.)</i></p>	<p>В одинарному розмірі</p>	<p>абз. 2 п. 1 ст. 24 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування»</p>
29	<p>Період з дня смерті годувальника до дати, коли годувальник досяг би пенсійного віку (60 чи 55 років) – при призначенні пенсії у разі втрати годувальника <i>(починаючи з 1. 01. 2004 р.)</i></p>	<p>В одинарному розмірі</p>	<p>абз.2 п.1 ст.24 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне</p>

			страхування»
--	--	--	--------------

* Перелік районів Крайньої Півночі і місцевості, прирівняних до районів Крайньої Півночі, затверджено постановою Президії Верховної Ради СРСР від 03.01.83 р. № 12. Зміни, що внесені в перелік Урядом Російської Федерації після 01.01.91 р. при обчисленні стажу роботи за періоди роботи на Крайній Півночі, при призначенні пенсій на території України до уваги не приймаються. Пільгове обчислення стажу роботи проводиться на підставі письмового трудового договору, в якому обумовлено термін дії та пільги, які отримував працівник, або інших документів, які підтверджують право на пільги працівників, що працювали в районах Крайньої Півночі.

** Трудові договори, які по закінченню строку переукладались на такий же термін чи продовжувались на термін не менше одного року.

Пунктом 5 Прикінцевих положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлено, що періоди роботи до 1 січня 1991 року в районах Крайньої Півночі та місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі колишнього Союзу РСР, а також на острові Шпіцберген зараховується до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше, тобто до 1 січня 1991 року.

Питання обчислення стажу роботи на Крайній Півночі було врегульовано п.110 Положення про порядок призначення і виплати державних пенсій, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 3 серпня 1972 року № 340 (з послідовними змінами і доповненнями), відповідно до:

- Указу Президії Верховної Ради СРСР від 1 серпня 1945 року;
- Постанови РНК СРСР від 18 листопада 1945 року № 2927;
- Постанови РНК СРСР від 19 жовтня 1945 року № 2777 «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працівників Дальбуду НКВД СРСР»;
- Постанови РНК СРСР від 30 грудня 1945 року № 3219 «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працюючих в Печорському вугільному басейні і Ухтинському комбінаті НКВД СРСР»;
- Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 лютого 1960 року «Про впорядкування пільг для осіб, які працюють в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі»;
- Указу Президії Верховної Ради СРСР від 26 вересня 1967 року «Про розширення пільг для осіб, які працюють в районах Крайньої Півночі в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі»;

—Інструкції про порядок надання пільг особам, які працюють в районах Крайньої Півночі та в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, затвердженої постановою Держкомпраці і Президії ВЦРСП від 16 грудня 1965 року № 530/П-28;

—Постанови Ради Міністрів СРСР від 3 січня 1983 року № 12.

Зазначеними документами було встановлено, що робота на Крайній Півночі і в віддалених місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, за період з 1 серпня 1945 року, а також робота на підприємствах, в установах, організаціях, на працівників яких були поширені пільги, встановлені для працюючих на Крайній Півночі чи в віддалених місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, за період з дня поширення цих пільг до 1 березня 1960 р. зараховується до стажу в подвійному розмірі при умові, якщо працівник мав право на пільги, встановлені для працюючих в цих районах.

Робота в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, з 1 березня 1960 року зараховується до стажу в полуторному розмірі при умові, що працівник мав право на пільги, встановлені ст. 5 Указу Президії Верховної ради СРСР від 10 лютого 1960 року «Про впорядкування пільг для осіб, працюючих в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі».

Згідно з п. 43 Інструкції про порядок надання пільг особам, що працюють в районах Крайньої Півночі і місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі загальний трудовий стаж, що дає право на отримання пенсії за період роботи в районах Крайньої Півночі і місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі обчислюється в такому порядку:

1) При призначенні пенсій за віком та по інвалідності – за період роботи з 1 березня 1960 року один рік роботи зараховується за один рік і шість місяців особам, що вказані в п. 2, 3 і 4 Інструкції, затвердженої Держкомпраці і Президії ВЦРМС 11 березня 1960 року № 342/47-7; за період з 1 серпня 1945 року до 1 березня 1960 року один рік зараховується за два роки роботи, якщо працівник мав право на пільги згідно Указу Президії Верховної Ради СРСР від 1 серпня 1945 року, постанови РНК СРСР від 18 листопада 1945 року № 2927 чи відповідно з іншими рішеннями Уряду СРСР.

7. При призначенні пенсій за вислугу років – за період роботи з 1 березня 1960 року один рік зараховувався за один рік роботи; за період з 1 серпня 1945 року до 1 березня 1960 року один рік зараховувався за два роки, якщо працівник мав право на пільги згідно з Указом Президії Верховної Ради СРСР від 1 серпня 1945 року, постанови РНК СРСР від 18 листопада 1945 року № 2927.

Періоди роботи на Крайній Півночі і в віддалених місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі, до 1 серпня 1945 року при призначенні пенсій по старості, інвалідності, за вислугу років, а також по втраті годувальника зараховувалися до загального трудового стажу в одинарному розмірі.

Пільгове обчислення стажу роботи (один рік за два), що було встановлено Указом Президії Верховної Ради СРСР від 1 серпня 1945 року, поширювалося на працівників, що уклали письмові трудові договори про роботу на Крайній Півночі і в віддалених місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, на термін не менше трьох років (ст.ст. 7, 10 Указу), а також на осіб, що були направлені на основні полярні станції Головного північного морського шляху, що заключили письмові трудові договори на термін не менше 2 років.

Згідно з постановами Раднаркому СРСР «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працівників Дальбуду НКВД СРСР» від 19 жовтня 1945 року № 2777 і «Про покращення побутових умов і розширення пільг для працюючих в Печорському вугільному басейні і Ухтинському комбінаті НКВД СРСР» від 30 грудня 1945 року № 3219 вказаним працівникам пільги щодо обчислення стажу надавались незалежно від наявності трудового договору.

Пільги щодо обчислення стажу надавались працівникам, що переводились, направлялись чи запрошувалися на роботу в райони Крайньої Півночі і місцевості, прирівняні до районів Крайньої Півночі, із інших місцевостей країни при умові, що ці працівники заключили трудові договори про роботу в цих районах на п'ять років, а на островах Північного льодовитого океану – на два роки.

Пільги щодо обчислення стажу надавались також особам, що прибули на Крайню Північ і в місцевості, прирівняні до районів Крайньої Півночі, за власною ініціативою, але які уклали строкові трудові договори про роботу в цих районах, а також працівникам, що прибули в порядку громадського призову в райони Крайньої Півночі і в місцевості прирівняні

до них, пільги щодо обчислення стажу надавались при умові укладення строкових договорів.

Трудові договори, що уклались на визначений термін (п'ять, три чи два роки), по закінченню цього терміну переуклались на такий же термін чи продовжувались на термін не менше одного року.

Пільгове обчислення трудового стажу застосовувалося при обчисленні загального та спеціального стажу роботи.

Перелік районів Крайньої Півночі і місцевості, прирівняних до районів Крайньої Півночі, затверджений постановою Президії Верховної Ради СРСР від 3 січня 1983 року № 12 (із наступними змінами та доповненнями).

Райони Крайньої Півночі:

— усі острови Північного Льодовитого океану і його морів, а також острови Берінгового й Охотського морів;

— Мурманська область, крім міста Кандалакші з територією, яка знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Кандалакшської міськради;

— Архангельська область – Ненецький національний округ і місто Северодвінськ із територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Северодвінської міськради;

— Комі АРСР – міста Воркута і Інта з територіями, що знаходяться в адміністративному підпорядкуванні їхніх міських Рад народних депутатів, і Усінський район, крім території Усть-Лижинської сільради;

— Тюменська область – Ямало-Ненецький національний округ;

— Красноярський край – Таймирський (Долгано-Ненецький) і Евенкійський національні округи; міста Ігарка і Норільськ з територіями, що знаходяться в адміністративному підпорядкуванні їхніх міських Рад народних депутатів, Північно-Єнісейський і Туруханський райони;

— Іркутська область – Катангський район;

— Якутська АРСР;

— Магаданська область;

— Камчатська область;

— Хабаровський край – Аяно-Майський і Охотський райони;

— Сахалінська область – райони: Курільський, Ноглікський, Охінський, Північно-Курільський і Південно-Курільський; місто Оха.

Місцевості, прирівняні до районів Крайньої Півночі:

— Мурманська область – місто Кандалакша з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Кандалакшської міської Ради народних депутатів;

— Архангельська область – райони: Лешуконський, Мезенський і Пінежський;

— Комі АРСР – райони: Вуктильський, Іжемський, Печорський, Сосногорський, Троїцько-Печорський, Удорський і Усть-Цилемський; міста Печора і Ухта з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Ухтиської міської Ради народних депутатів; Усть-Лижинської сільради Усинського району;

— Тюменська область – Ханти-Мансійський автономний округ;

— Томська область – райони: Олександрівський, Бакчарський, Верхньокетський, Каргасокський, Колпашівський, Кривошеїнський, Молчанівський, Парабельський і Чаїнський; міста Колпашево і Стрежевий;

— Красноярський край – райони: Богучанський, Енісейський, Кежемський і Мотигінський; міста Енісейськ і Лесосибірськ із територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Лесосибірської міської Ради народних депутатів;

— Іркутська область – райони: Бодайбінський, Братський, Казачинсько-Ленський, Кіренський, Мамсько-Чуйський, Нижнілімський, Усть-Ілімський і Усть-Кутський; міста Бодайбо, Усть-Ілімськ, Усть-Кут і Братськ з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Братської міської ради народних депутатів;

— Бурятська АРСР – Баунтовський і Північно-Байкальський райони;

— Читинська область – райони: Каларський, Тунгіло-Олекмінський і Тунгокоченський;

— Амурська область – райони: Зейський, Селемджинський і Тиндінський; міста Зея і Тинда з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Тиндинської міської ради народних депутатів;

—Приморський край – райони: Дальнегорський, Кавалеровський, Ольгінський і Тернейський; робітниче селище Схід Червоноармійського району з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Востокської селищної ради народних депутатів; Богуславецька, Востецовська, Дальнекутська, Ізмайліхінська, Мельнічна, Рошинська і Таєжненська сільради Червоноармійського району;

—Хабаровський край – райони: Ванінський, Верхнебуреїнський, Комсомольський, Миколаївський, імені Поліни Осипенко, Радянсько-Гаванський, Сонячний, Тугуро-Чумканський і Ульчський; міста Амурськ, Комсомольск-на-Амурі, Ніколаєвськ-на-Амурі і Радянська Гавань; робітниче селище Ельбан Амурського району з територією, що знаходиться в адміністративному підпорядкуванні Ельбанської селищної ради народних депутатів; Вознесенська і Падалинська сільради Амурського району;

—Сахалінська область – усі місцевості, за винятком місцевостей, перерахованих у переліку районів Крайньої Півночі.

Зміни, що внесені в перелік Урядом Російської Федерації після 1 січня 1991 року при обчисленні стажу роботи за періоди роботи на Крайній Півночі та місцевостей, прирівняних до них, при призначенні пенсій на території України до уваги не приймаються.

Період роботи на острові Шпіцберген відповідно до постанови Державного Комітету СРСР по праці та соціальних питаннях від 13 жовтня 1981 року № 286 «Про затвердження Типового трудового договору про роботу на підприємствах і організаціях Арктичного виробничого об'єднання по видобутку вугілля на архіпелазі Шпіцберген» при обчисленні трудового стажу, що давав право на призначення державних пенсій, кожний відпрацьований на архіпелазі Шпіцберген рік зараховується за два роки роботи на підставі трудового договору, який заключався на два роки роботи.

Період роботи в «Арктиквугіллі» обчислюється з дня підписання трудового договору по день звільнення. При цьому включається тільки час фактичного перебування на архіпелазі Шпіцберген.

Пільгове обчислення стажу роботи проводиться на підставі письмового трудового договору, в якому обумовлено термін дії договору та пільги, що надавалися працівнику або на підставі інших документів, які стверджують право на пільги працівників, що працювали в районах

Крайньої Півночі чи місцевостях прирівняних до районів Крайньої Півночі.

При цьому слід пам'ятати, що пільгове обчислення стажу роботи працівникам при призначенні пенсій до набрання чинності Закону України «Про пенсійне забезпечення» застосовувалось до 31 грудня 1991 року, а тому в пенсійних справах, призначених до 31 грудня 1991 року, на підставі наданих пенсіонерами документів було проведено пільгове обчислення стажу роботи, який враховується при проведенні перерахунку пенсій.

Особам, що досягли пенсійного віку після набрання чинності Законом України «Про пенсійне забезпечення» тобто з 1 січня 1992 року за наявності стажу роботи на Крайній Півночі та місцевостях, прирівняних до Крайньої Півночі, стаж обчислювався в одинарному розмірі, в зв'язку з тим, що з 1 січня 1992 року не застосовувалось пільгове обчислення стажу роботи.

Пунктом 5 Прикінцевих положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено пільгове обчислення стажу в зв'язку з чим особам, яким були призначені пенсії, починаючи з 1 січня 1992 року, слід подати до органів Пенсійного фонду письмові трудові договори (або інші документи) про роботу на Крайній Півночі або місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, що підтверджують поширення на них пільг по обчисленню трудового стажу з метою правильного обчислення трудового стажу для проведення перерахунку пенсій з 1 січня 2004 року.

Крім того, слід зазначити, що обчислення розміру пенсії із заробітної плати з урахуванням районних коефіцієнтів, буде проводитися за періоди роботи до 1 січня 1992 року, так як прийнятим Законом СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР» з 1 січня 1992 року було передбачено, що в разі виїзду особи за межі районів Крайньої Півночі чи місцевостей, прирівняних до районів Крайньої Півночі обчислення заробітної плати, із якої призначаються пенсії, проводиться із виключенням цих сум.

Ще одна особливість обчислення страхового стажу передбачена Законом “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” для осіб, які працювали на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком №1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом

Міністрів України (постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 р. № 36). Для цієї категорії осіб передбачено додаткове зарахування по одному року за кожний повний рік стажу на такій роботі. Законом визначено, що до страхового стажу зараховуються й інші періоди, але за умови сплати страхових внесків. До таких можна віднести час догляду за дітьми до досягнення ними трьох років, час догляду за дитиною-інвалідом, інвалідом першої групи, за престарілим, який потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо працездатні особи, які доглядають зазначених осіб, отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства.

У прикінцевих положеннях Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» зазначено, що за перелічені вище періоди, а також за період строкової військової служби страхові внески з 1 січня 2005 року сплачуватимуть із відповідних бюджетів у розмірі 10% мінімального страхового внеску з наступним його збільшенням щорічно на 10% до 100% розміру страхового внеску, обчисленого з мінімальної заробітної плати. На реалізацію цих норм Закону було прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Про реалізацію деяких положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 8 вересня 2004 р. № 1185 (див. коментар до статті 19). Наведені періоди вважатимуть такими, за які сплачені страхові внески у повному розмірі. До 1 січня 2005 року ці періоди будуть зараховувати до страхового стажу на загальних підставах.

Періоди трудової діяльності зараховуються до страхового стажу в одинарному розмірі (наприклад один місяць трудового стажу за один місяць страхового стажу) за умови, що страхові внески за цей період сплачено в розмірі, не меншому ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених внесків буде меншою, цей місяць зараховується як повний за умови відповідної доплати.

Порядок проведення такої доплати визначено розділом 15 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України.

Витяг з Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду

України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 №21-1

“15. Порядок здійснення доплати до мінімального розміру страхового внеску відповідно до частини 3 статті 24 Закону

15.1. Застрахована особа, яка підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню або брала добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та бажає зарахувати неповний місяць роботи до страхового стажу як повний місяць, подає до органів Пенсійного фонду за місцем призначення пенсії заяву згідно з додатком 28 цієї Інструкції.

15.2. Працівник відділу надходження доходів на підставі даних персоналізованого обліку про періоди, за які застрахована особа бажає здійснити доплату до мінімального страхового внеску, складає повідомлення-розрахунок згідно з додатком 29 цієї Інструкції.

15.3. Застрахована особа здійснює доплату в сумі, зазначеній у повідомленні-розрахунку, протягом 10 календарних днів з дня його отримання.

15.4. Про сплату коштів відділ надходження доходів повідомляє відділ персоналізованого обліку в день їх надходження на поточний рахунок органів Пенсійного фонду”.

Якщо ж зазначеної доплати не буде здійснено, то до страхового стажу зараховується період пропорційно сплаті внесків. Відбуватиметься це за формулою:

$$ТП = Св : В,$$

де ТП – тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу;

Св – сума фактично сплачених страхових внесків за відповідний місяць;

В – мінімальний страховий внесок за відповідний місяць.

Приклад.

За період з 1 січня 2004 року за застраховану особу (найманого працівника) до Пенсійного фонду сплачено щомісяця 50 грн страхових внесків. Пенсія призначається з 1 липня 2004 р. Розмір мінімального

страхового внеску за цей період становив 69,70 грн (205 грн (розмір мінімальної заробітної плати за цей період) x 34% (розмір мінімального страхового внеску для цієї категорії застрахованих осіб – п. 4.8 Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1). Таким чином, за період трудової діяльності з 1 січня до 30 вересня до страхового стажу буде зараховано $50 / 69,7 = 0,7$ місяця. Тобто період трудової діяльності впродовж 6 місяців зараховано як 4,2 місяця.

Підставою для обчислення страхового стажу дані, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до введення цієї системи – трудова книжка працівника. Підтвердження стажу у разі відсутності трудової книжки за ці періоди здійснюється в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України 12.08.1993 № 637.

Витяг з Закону України “Про пенсійне забезпечення”

“Стаття 56. Види трудової діяльності, що зараховується до стажу роботи, який дає право на трудову пенсію

До стажу роботи зараховується робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємствах, в установах, організаціях і кооперативах, незалежно від використовуваних форм власності та господарювання, а також на підставі членства в колгоспах та інших кооперативах, незалежно від характеру й тривалості роботи і тривалості перерв.

При обчисленні стажу роботи в колгоспі за період після 1965 року, якщо член колгоспу не виконував без поважних причин встановленого мінімуму трудової участі в громадському господарстві, враховується час роботи за фактичною тривалістю.

До стажу роботи зараховується також:

а) будь-яка інша робота, на якій працівник підлягав державному соціальному страхуванню, або за умови сплати страхових внесків, період одержання допомоги по безробіттю, а також робота в'язнів і робота за угодами цивільно-правового характеру за умови сплати страхових внесків;

б) творча діяльність осіб, передбачених пунктом "в" статті 3 цього Закону. При цьому творча діяльність членів Спілки письменників України, Спілки художників України, Спілки композиторів України,

Спілки кінематографістів України, Спілки театральних діячів України, інших творчих працівників, які не є членами творчих спілок, але об'єднані відповідними професійними комітетами, до введення в дію цього Закону зараховується в стаж роботи незалежно від сплати страхових внесків. У цих випадках стаж творчої діяльності встановлюється секретаріатами правлінь творчих спілок республіки починаючи з дня опублікування або першого публічного виконання чи публічного показу твору даного автора;

в) військова служба та перебування в партизанських загонах і з'єднаннях, служба в органах державної безпеки та органах внутрішніх справ, незалежно від місця проходження служби;

г) служба у воєнізованій охороні, в органах спеціального зв'язку і в гірничорятувальних частинах, незалежно від відомчої підпорядкованості та наявності спеціального або військового звання;

д) навчання у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, в училищах і на курсах по підготовці кадрів, підвищенню кваліфікації та перекваліфікації, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі;

е) тимчасова непрацездатність, що почалася у період роботи;

є) час догляду за інвалідом I групи або дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду;

ж) час догляду непрацюючої матері за малолітніми дітьми, але не довше ніж до досягнення кожною дитиною 3-річного віку;

з) період проживання дружин осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів і військовослужбовців надстрокової служби з чоловіками в місцевостях, де була відсутня можливість їх працевлаштування за спеціальністю, але не більше 10 років.

При збільшенні розміру пенсії за віком за кожний рік роботи (стаття 19) поряд з роботою враховуються також періоди, передбачені пунктами "а" - "ж" цієї статті і статтями 57-61 цього Закону.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах (статті 13 і 14).

При призначенні пенсій на пільгових умовах відповідно до статей 13 і 14 та пенсій за вислугу років відповідно до статті 55 цього Закону

провадиться взаємне зарахування періодів роботи, передбачених цими статтями, за умови, що зазначені роботи дають право на пенсію на аналогічних або більш пільгових умовах.

Стаття 57. Пільги по обчисленню стажу за час перебування на фронті

Військова служба у складі діючої армії у період бойових дій, у тому числі при виконанні інтернаціонального обов'язку, а також перебування в партизанських загонах і з'єднаннях зараховується до стажу роботи на пільгових умовах у порядку, встановленому для обчислення строків цієї служби при призначенні пенсії за вислугу років військовослужбовцям.

Стаття 58. Пільги по обчисленню стажу роботи реабілітованим громадянам

Громадянам, необгрунтовано притягнутим до кримінальної відповідальності, необгрунтовано репресованим і згодом реабілітованим, час тримання під вартою, час відбування покарання в місцях позбавлення волі та заслання, а також перебування на примусовому лікуванні зараховується до стажу у потрібному розмірі.

Стаття 59. Пільги по обчисленню стажу за період Великої Вітчизняної війни

Робота, незалежно від віку, в тому числі як вільнонайманого складу у військових частинах, і служба, крім військової служби, передбаченої статтею 57 цього Закону, в роки Великої Вітчизняної війни та в інші періоди ведення бойових дій, зараховується до стажу роботи у подвійному розмірі, а час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового утримання в період війни осіб, у тому числі дітей, насильно вивезених з тимчасово окупованої території у період Великої Вітчизняної війни, - у потрібному розмірі.

Робота в м. Ленінграді в період його блокади в роки Великої Вітчизняної війни з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року зараховується до стажу роботи у потрібному розмірі, час проживання в м. Ленінграді в цей період - у подвійному розмірі.

Стаття 60. Пільги по обчисленню стажу за роботу в деяких

медичних закладах

Робота в лепрозорних і протичумних закладах охорони здоров'я, у закладах (відділеннях) з лікування осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД, в інших інфекційних закладах (відділеннях) охорони здоров'я, у патолого-анатомічних і реанімаційних відділеннях закладів охорони здоров'я, а також у психіатричних закладах охорони здоров'я зараховується до стажу роботи у подвійному розмірі.

Стаття 61. Порядок включення в стаж роботи окремих видів робіт

Робота на водному транспорті протягом повного навігаційного періоду зараховується за рік роботи.

Робота протягом повного сезону на підприємствах і в організаціях сезонних галузей промисловості, незалежно від відомчої підпорядкованості підприємств і організацій, - за списком, що затверджується Кабінетом Міністрів України, зараховується до стажу роботи за рік роботи.

Інші сезонні роботи зараховуються до стажу роботи за їх фактичною тривалістю.

Стаття 62. Порядок підтвердження стажу роботи

Основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка. Порядок підтвердження наявного трудового стажу при відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 63. Умови зарахування до стажу роботи іноземним громадянам часу роботи за межами України

Іноземним громадянам, а також їх сім'ям у тих випадках, коли для призначення пенсії потрібний певний стаж роботи, пенсії призначаються за умови, що половина необхідного стажу роботи припадає на роботу в Україні, якщо договорами (угодами) не передбачено інше, або незалежно від цього співвідношення, якщо сплачено повністю необхідні страхові внески до Пенсійного фонду України.

Громадянам інших республік, які проживають на території України, пенсія виплачується на загальних підставах”.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**ПОСТАНОВА**

від 12 серпня 1993 р. N 637

Київ

Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 497 від 11.04.2002
N 1788 від 20.11.2003)*

Відповідно до статті 62 Закону України "Про пенсійне забезпечення"

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній (додається).

Прем'єр-міністр України
Перший заступник
Міністра Кабінету Міністрів України
Інд.28

Л.КУЧМА
В.НЕСМІХ

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 серпня 1993 р. N 637

ПОРЯДОК
підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній

Загальні положення

1. Основним документом, що підтверджує стаж роботи, є трудова книжка.

За відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній трудовий стаж встановлюється на підставі інших документів, виданих за місцем роботи, служби, навчання, а також архівними установами.

2. У разі коли документи про трудовий стаж не збереглися, підтвердження трудового стажу здійснюється органами Пенсійного фонду на підставі показань свідків.

Документи, що підтверджують трудовий стаж

3. За відсутності трудової книжки, а також у тих випадках, коли в трудовій книжці відсутні необхідні записи або містяться неправильні чи неточні записи про періоди роботи, для підтвердження трудового стажу приймаються довідки, виписки із наказів, особові рахунки і відомості на видачу заробітної плати, посвідчення, характеристики, письмові трудові договори і угоди з відмітками про їх виконання та інші документи, які містять відомості про періоди роботи.

За відсутності зазначених у цьому пункті документів для підтвердження трудового стажу приймаються членські квитки профспілок. При цьому підтверджуються періоди роботи лише за той час, за який є відмітки про сплату членських внесків.

4. Час роботи осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на приватній власності та на виключно їхній праці, за період до 1 травня 1993 р., а також час роботи осіб, які займаються веденням особистого селянського господарства зараховується до трудового стажу за наявності довідки Пенсійного фонду України про сплату страхових внесків (додаток N 1).

5. Для підтвердження часу творчої діяльності членів творчих спілок та інших творчих працівників, які не є членами творчих спілок, приймаються довідки про період сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України.

До 1 квітня 1992 р. час творчої діяльності членів Спілки письменників, Спілки художників, Спілки композиторів, Спілки кінематографістів, Спілки театральних діячів, а також інших творчих працівників, які не є членами творчих спілок України, але об'єднані відповідними професійними комітетами, підтверджується довідками

(виписками з постанов) секретаріатів правлінь творчих спілок України про встановлення творчого стажу.

6. Для підтвердження військової служби, служби в органах державної безпеки приймаються:

військові квитки;

довідки військових комісаріатів, військових частин і установ системи Міноборони, Держкомкордону, Головного управління командуючого Національною гвардією, Управління охорони вищих посадових осіб України, органів управління інших військових формувань, що утворюються Верховною Радою України, Служби безпеки;

довідки архівних і військово-лікувальних установ.

Час перебування в партизанських загонах і з'єднаннях у період Великої Вітчизняної війни встановлюється за довідками штабів партизанського руху або архівів (за місцем діяльності партизанських загонів і з'єднань).

Військова служба у складі діючої армії в період бойових дій, в тому числі під час виконання інтернаціонального обов'язку, зараховується до трудового стажу на підставі довідок військових комісаріатів, які видаються в порядку, що визначається Міноборони (додаток N 2).

Для підтвердження служби в органах внутрішніх справ приймаються довідки, які видаються в порядку, що визначається МВС (додаток N 3).

7. Час служби у воєнізованій охороні, в органах спеціального зв'язку і гірничорятувальних частинах встановлюється за правилами, передбаченими пунктом 3 цього Порядку.

8. Час навчання у вищих навчальних, професійних навчально-виховних закладах, навчальних закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі підтверджується дипломами, посвідченнями, свідоцтвами, а також довідками та іншими документами, що видані на підставі архівних даних і містять відомості про періоди навчання.

За відсутності в документах таких відомостей для підтвердження часу навчання приймаються довідки про тривалість навчання в навчальному закладі у відповідні роки за умови, що в документах є дані про закінчення повного навчального періоду або окремих його етапів.

9. Тривалість тимчасової непрацездатності, яка розпочалася в період роботи, встановлюється на підставі довідок, виданих за місцем цієї роботи.

10. Час догляду за інвалідом I групи, дитиною-інвалідом віком до 16 років, а також пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, встановлюється на підставі:

акта обстеження фактичних обставин здійснення догляду;

документів, що засвідчують перебування на інвалідності (для інвалідів I групи і дітей-інвалідів) і вік (для престарілих і дітей-інвалідів).

Акт обстеження фактичних обставин здійснення догляду складається органами Пенсійного фонду на підставі відомостей, одержаних від органів управління житловим фондом, сільських, селищних Рад народних депутатів, опитування осіб, за якими здійснюється догляд, та їхніх сусідів, інших даних.

Документами, які підтверджують перебування на інвалідності, можуть бути виписка із акта огляду медико-соціальної експертної комісії, медичні висновки, пенсійне посвідчення, посвідчення одержувача допомоги або довідка органів праці та соціального захисту населення або Пенсійного фонду та інші документи.

Документами, які підтверджують вік, можуть бути свідоцтво про народження або виписка із паспорта чи довідка органів управління житловим фондом та інші.

11. Час догляду непрацюючої матері за малолітніми дітьми встановлюється на підставі свідоцтва про народження дитини або виписки із паспорта (у разі смерті дитини - свідоцтва про смерть), а також документів про те, що до досягнення дитиною 3-річного віку мати не працювала (виписка із трудової книжки, довідка органів управління житловим фондом чи довідка сільської, селищної Ради народних депутатів).

12. Час утримання під вартою, час відбування покарання в місцях позбавлення волі та час перебування в засланні й на примусовому лікуванні підтверджується довідками органів внутрішніх справ і зараховується до трудового стажу за наявності документів про реабілітацію (довідки суду, органів прокуратури, дізнання та слідства про припинення кримінальної справи чи довідки суду про винесення виправдувального вироку).

Робота в'язнів підтверджується довідкою органів внутрішніх

справ і довідкою про сплату страхових внесків до Пенсійного фонду України.

13. Період проживання дружин осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів і військовослужбовців надстрокової служби з чоловіками в місцевостях, де була відсутня можливість їх працевлаштування за спеціальністю, підтверджується довідками (додаток N 4), виданими командирами (начальниками) військових частин, військово-навчальних (навчальних) закладів, підприємств, установ і організацій в порядку, що визначається Міноборони.

При цьому для дружин військовослужбовців, звільнених з дійсної військової служби до 1 січня 1990 р., період проживання з чоловіками в місцевостях, де була відсутня можливість їх працевлаштування за спеціальністю, підтверджується довідками, які видаються військовими комісаріатами.

14. Період проживання в м.Ленінграді в період його блокади в роки Великої Вітчизняної війни з 8 вересня 1941 р. по 27 січня 1944 р. установлюється на підставі довідки органу управління житловим фондом, випуски з домової книги або поквартирних списків, прописної картки, довідки про термін евакуації з м.Ленінграда, евакуаційного посвідчення, мобілізаційного розпорядження тощо.

Робота у м.Ленінграді в період його блокади встановлюється на загальних підставах.

15. Для підтвердження часу перебування на окупованій території України та інших держав у період Великої Вітчизняної війни приймаються довідки сільських (селищних), міських Рад народних депутатів або їхніх виконкомів та районних державних адміністрацій.

16. Час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового утримання в період війни осіб, у тому числі дітей, примусово вивезених з тимчасово окупованої території у період Великої Вітчизняної війни, підтверджується будь-якими документами того часу, в яких містяться необхідні відомості.

У разі відсутності таких документів приймаються довідки, видані архівними установами, органами державної безпеки або внутрішніх справ за місцем прибуття зазначених осіб до України, а також Службою розшуку Національного комітету товариства Червоного Хреста України.

Підтвердження трудового стажу показаннями свідків

17. За відсутності документів про наявний стаж роботи та неможливості їх одержання у зв'язку з воєнними діями, стихійним лихом, аваріями, катастрофами або іншими надзвичайними ситуаціями стаж роботи, який дає право на трудову пенсію, встановлюється на підставі показань не менше двох свідків, які б знали заявника по спільній з ним роботі на одному підприємстві, в установі, організації (в тому числі колгоспі) або в одній системі.

В такому ж порядку показаннями свідків підтверджується час роботи громадян із числа національних меншин, примусово виселених з місць постійного проживання в 30-40 роки, а також час роботи в колгоспі до 1965 року у випадках, коли неможливо одержати документи про наявний стаж роботи, незалежно від причин відсутності необхідних документів.

18. За відсутності документів про наявний стаж роботи і неможливості одержання їх внаслідок ліквідації підприємства, установи, організації або відсутності архівних даних з інших причин, ніж ті, що зазначені в пункті 17 цього Порядку, трудовий стаж встановлюється на підставі показань не менше двох свідків, які б знали заявника по спільній з ним роботі на одному підприємстві, в установі, організації (в тому числі колгоспі) або в одній системі і мали документи про свою роботу за час, стосовно якого вони підтверджують роботу заявника.

19. За відсутності документів про час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового утримання в період війни осіб, у тому числі дітей, примусово вивезених з тимчасово окупованої території у період Великої Вітчизняної війни, проживання в м.Ленінграді в період його блокади з 8 вересня 1941 р. по 27 січня 1944 р. зазначені періоди можуть бути встановлені на підставі показань одного або більше свідків, які мають у своєму розпорядженні відповідні документи (довідки, видані архівними установами, органами Служби безпеки або внутрішніх справ за місцем перебування зазначених осіб до України, евакуаційні посвідчення, мобілізаційні розпорядження тощо).

Особливості підтвердження трудового стажу окремих категорій працівників

20. У тих випадках, коли в трудовій книжці відсутні відомості, що визначають право на пенсії на пільгових умовах або за вислугу років,

установлені для окремих категорій працівників, для підтвердження спеціального трудового стажу приймаються уточнюючі довідки підприємств або організацій.

У довідці має бути вказано: періоди роботи, що зараховуються до спеціального стажу; професія або посада; характер виконуваної роботи; розділ, підрозділ, пункт, найменування списків або їх номери, куди включається цей період роботи; первинні документи за час виконання роботи, на підставі яких видана зазначена довідка.

Додатково в довідці наводяться такі відомості:

стосовно трактористів-машиністів підприємств сільського господарства (в тому числі колгоспів) - про безпосередню зайнятість у виробництві сільськогосподарської продукції;

стосовно жінок, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами на підприємствах сільського господарства (в тому числі в колгоспах) - про виконання встановлених норм обслуговування;

стосовно жінок, які працюють на вирощуванні, збиранні та післязбиральному обробленні тютюну, - про зайнятість на перелічених роботах протягом повного сезону.

21. За відсутності трудових книжок у осіб, які працювали у громадян за договорами (домашні робітниці, няні, секретарі, друкарки, стенографістки, сторожі, садівники, шофери та ін.), час їх роботи в домашньому господарстві підтверджується довідками профспілкових організацій, за участю яких було укладено трудовий договір між наймачем і працівником, або трудовими договорами з відміткою про їх виконання.

За відсутності у профспілкових організаціях відомостей про укладення договору про роботу у окремих громадян для підтвердження стажу приймаються довідки, видані наймачем, а у разі його смерті - одним із подружжя або іншим членом сім'ї, який проживав разом з ним у даний період (крім тих родичів, які в цей час були неповнолітні), та довідки про сплату страхових внесків до Пенсійного фонду України.

Справжність підпису особи, яка видала довідку про роботу, засвідчується в установленому порядку.

Аналогічно підтверджується і стаж роботи пастухом за трудовим договором з колективом громадян - власників худоби. У тих випадках, коли трудовий договір було укладено за участю виконкомів

сільських, селищних Рад народних депутатів, до уваги беруться видані ними довідки.

22. Стаж роботи громадян України за її межами підтверджується документами, легалізованими МЗС (крім роботи на території колишнього СРСР і держав, з якими колишнім СРСР було укладено угоди про соціальне забезпечення, до укладення відповідних двосторонніх угод).

Правила підтвердження трудового стажу

23. Документи, що подаються для підтвердження трудової діяльності, повинні бути підписані посадовими особами і засвідчені печаткою.

24. Для підтвердження трудового стажу приймаються лише ті відомості про період роботи, які внесені в довідки на підставі документів.

Довідки, видані колгоспами при залишенні членом колгоспу роботи, а також довідки, видані в більш пізній період колгоспами, які згодом припинили свою діяльність, можуть братися до уваги й тоді, коли вони не містять підстав видачі.

25. У тих випадках, коли періоди роботи зараховуються до трудового стажу на підставі показань свідків, один із яких свідчить про роботу заявника за більший період, ніж інші, встановленим вважається період, який підтверджений двома або більше свідками.

26. Якщо ім'я, по батькові та прізвище, які зазначені в документі, що підтверджує трудовий стаж, не збігаються з ім'ям, по батькові або прізвищем особи за паспортом або свідоцтвом про народження, факт приналежності цього документа даній особі може бути встановлено у судовому порядку.

27. У тих випадках, коли в поданому документі про стаж указано лише роки без зазначення точних дат, за дату береться 1 липня відповідного року, а якщо не зазначено число місяця, то ним вважається 15 число відповідного місяця.

Стаття 25. Коефіцієнт страхового стажу

1. Коефіцієнт страхового стажу, що застосовується для обчислення розміру пенсії, визначається із заокругленням до п'яти знаків після коми за формулою:

$$K_c = \frac{C_m \times C_v}{100\% \times 12}, \text{ де :}$$

K_c – коефіцієнт страхового стажу;

C_m – сума місяців страхового стажу;

C_v – визначена відповідно до цього Закону величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1%, а за період участі в солідарній і накопичувальній системах пенсійного страхування – 0,8%.

Для особи, яка брала участь у солідарній і накопичувальній системах, визначається один коефіцієнт страхового стажу як сума коефіцієнта страхового стажу за період участі тільки в солідарній системі та коефіцієнта страхового стажу, визначеного за період участі в солідарній і накопичувальній системах.

2. Коефіцієнт страхового стажу з урахуванням періодів до набрання чинності цим Законом не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу, передбаченого абзацом другим частини четвертої статті 24 цього Закону, – 0,85.

Враховуючи приписи пункту 1 розділу XV “Прикінцеві положення” Закону, відповідно до яких положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності законом про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду, величина оцінки страхового стажу за період як до набрання чинності Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, так і після – до набрання чинності норм

цієї статті щодо участі застрахованих осіб у накопичувальній системі, становить 1%.

Приклад обчислення страхового стажу.

Особа працювала з липня 1970 року до липня 2004 року включно. За період з 1 січня 2004 року страхові внески щомісяця сплачено в розмірі, що перевищує мінімальний страховий внесок.

Таким чином, коефіцієнт страхового стажу дорівнюватиме $0,33166 (398 \times 1\% / 100\% / 12)$.

У разі якщо в наведеному прикладі особа працювала з січня 1980 року до грудня 1985 року на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими та особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, зайнятість на яких давала право на пенсію на пільгових умовах, коефіцієнт страхового стажу становитиме $0,39166 (398 + (6 \times 12) \times 1\% / 100\% / 12)$.

У разі якщо в першому прикладі за період з січня 2004 року страхові внески сплачено в сумі, що дорівнює половині мінімального страхового внеску, коефіцієнт страхового стажу становитиме $0,32875 ((391 + 3,5) \times 1\% / 100\% / 12)$.

З урахуванням кратності обчислення періодів трудової діяльності до набрання чинності Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, наведених у таблиці у коментарі до статті 23, коефіцієнт страхового стажу не може перевищувати 0,75, а у разі наявності у особи стажу роботи на підземних роботах, роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затвердженим Кабінетом Міністрів України, коефіцієнт страхового стажу не може перевищувати 0,85. Відповідний список виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2003 № 36.

Розділ III. Пенсії за віком у солідарній системі

Стаття 26. Умови призначення пенсії за віком

Особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками – 55 років та наявності страхового стажу не менше п'яти років.

Зазначеною статтею встановлюються загальні правила визначення підстав для призначення пенсій: досягнення пенсійного віку особою, яка звертається за пенсією, та наявність у цієї особи відповідного страхового стажу – не менше п'яти років страхового стажу, враховуючи і раніше набутий трудовий стаж.

Водночас відповідно до Прикінцевих положень Закону при визначенні права на пенсію можуть застосовуватись норми інших законодавчих актів.

Зокрема Законом України «Про зайнятість населення» передбачено можливість дострокового призначення пенсій особам передпенсійного віку, трудовий договір з якими було розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідацією, реорганізацією, перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, скороченням чисельності або штату працівників, і військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку зі скороченням чисельності або штату без права на пенсію, за умови їх реєстрації в службі зайнятості протягом семи календарних днів після звільнення як таких, що шукають роботу, – за півтора року до встановленого законодавством строку, якщо вони мають встановлений законодавством про пенсійне забезпечення необхідний загальний трудовий стаж (у тому числі на пільгових умовах).

Відповідна норма передбачена і статтею 21 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні». Крім того, право на достроковий вихід на пенсію для таких осіб передбачено і в разі виявленої невідповідності працівника займаній посаді за станом здоров'я.

Слід врахувати, що згідно з пунктом 7 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» достроково призначена пенсія за віком відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» у період до досягнення загальностановленого пенсійного віку працюючим пенсіонерам не виплачується.

Крім того, статтею 29 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено право більш пізнього виходу на пенсію та відмови від отримання пенсії під час роботи (за умови сплати внесків до Пенсійного фонду). Завдяки цьому призначена після звільнення з роботи пенсія підвищується на певний відсоток за шкалою залежно від кількості років відкладеного виходу на пенсію (див. коментар до ст. 29).

Треба зазначити, що з набуттям чинності Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» не скасовано пенсійне забезпечення за професійними ознаками – для осіб які працювали або працюють на підземних роботах, роботах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці, інших роботах зі шкідливими і важкими умовами праці, на посадах, що дають право на пенсію на пільгових умовах або за вислугу років (див. коментар до розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного закону).

Варто також нагадати, що громадяни мають право вибору у призначені пенсії за віком за Законом “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” та іншими Законами (див коментар до ст. 10)

Витяг із Закону України «Про зайнятість населення»

Стаття 26. Особливі гарантії працівникам, які втратили роботу у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці

1. Працівникам, трудовий договір з якими було розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідацією, реорганізацією, перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, скороченням чисельності або штату працівників, і військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку із скороченням чисельності або штату без права на пенсію, за умови їх реєстрації в службі зайнятості протягом семи календарних днів після звільнення як таких, що шукають роботу, гарантується:

а) надання статусу безробітного, якщо протягом семи днів працівнику не було запропоновано підходящої роботи;

б) право на одержання допомоги по безробіттю у розмірі 100 процентів середньої заробітної плати за останнім місцем роботи протягом 60 календарних днів, 75 процентів – протягом 90 календарних днів і 50 процентів – протягом наступних 210 календарних днів, але не більше середньої заробітної плати, що склалася в народному господарстві відповідної області за минулий місяць, і не нижче встановленого законодавством розміру мінімальної заробітної плати;

в) збереження на новому місці роботи, на весь період професійного перенавчання з відривом від виробництва, середньої заробітної плати за попереднім місцем роботи;

г) право на достроковий вихід на пенсію за півтора року до встановленого законодавством строку осіб передпенсійного віку, які мають встановлений законодавством про пенсійне забезпечення необхідний загальний трудовий стаж (у тому числі на пільгових умовах).

Витрати, пов'язані із достроковим виходом на пенсію, здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України з наступним відшкодуванням цих витрат із державного фонду сприяння зайнятості населення.

Вивільненим працівникам надаються також інші пільги і компенсації відповідно до законодавства.

...

5. Гарантії, встановлені пунктом 1 цієї статті, поширюються також на осіб, що втратили роботу внаслідок нещасного випадку на виробництві або настання професійного захворювання, в результаті чого потребують професійної підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації.

Витяг із Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»

Стаття 21. Достроковий вихід на пенсію

Особам передпенсійного віку, трудовий договір з якими було розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідацією, реорганізацією, перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, скороченням чисельності або штату працівників, а також виявленою невідповідністю працівника займаній посаді за станом здоров'я,

гарантується право на достроковий вихід на пенсію за півтора року до встановленого законодавством строку, якщо вони мають необхідний загальний трудовий стаж, у тому числі на пільгових умовах.

Розмір і порядок виплати пенсій у разі їх дострокового призначення регулюються Законом України «Про пенсійне забезпечення».

Стаття 27. Розмір пенсії за віком

1. Розмір пенсії за віком визначається за формулою:

$P = Z_p \times K_c$, де:

P – розмір пенсії, у гривнях;

Z_p – заробітна плата (дохід) застрахованої особи, визначена відповідно до статті 40 цього Закону, з якої обчислюється пенсія, у гривнях;

K_c – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи, визначений відповідно до статті 25 цього Закону.

2. За бажанням застрахованої особи частина розміру пенсії за віком за період страхового стажу, набутого до дня набрання чинності цим Законом, може бути визначена відповідно до раніше діючого законодавства, а частина розміру пенсії за період страхового стажу, набутого після набрання чинності цим Законом, – відповідно до цього Закону.

При цьому частина розміру пенсії за віком, обчислена за раніше діючим законодавством, не може перевищувати максимальних розмірів пенсій, визначених законом для відповідних категорій пенсіонерів, та не може бути нижчою, ніж розмір трудової пенсії за віком з урахуванням цільової грошової допомоги на прожиття, що діяли на день набрання чинності цим Законом.

Розмір пенсії за віком, обчислений за раніше діючим законодавством, підвищується з дня набрання чинності цим Законом до дня її призначення в порядку, передбаченому частинами першою та другою статті 42 цього Закону.

3. Розмір пенсії за віком, обчислений відповідно до частини першої цієї статті, не обмежується.

Статтею передбачено два способи обчислення розміру пенсії за віком, з яких особа може обирати найбільш вигідний для себе варіант: за новою формулою чи за так званою двоскладовою формулою.

Розглянемо обидва варіанти.

Основою для обчислення розміру пенсії за новою формулою є скорегована заробітна плата (Зп) і коефіцієнт страхового стажу (Кс).

Приклад.

- скоригований середньомісячний заробіток дорівнює 529,82 грн. (порядок обчислення заробітку наведено в коментарі до статті 40 Закону)
- особа виходить на пенсію у лютому 2004 року
- її страховий стаж (у солідарній системі) дорівнює 42 роки
- коефіцієнт страхового стажу дорівнює 0,42 (по 1 % за кожний рік роботи участі у солідарній системі, більш детально див. коментар до статті 25 Закону).

Отже, розмір пенсії дорівнюватиме 222,52 грн. (529,82 грн. x 0,42 – 1 % за 1 рік роботи).

Другий варіант обчислення пенсії - за двоскладовою формулою. У цьому випадку визначається розмір пенсії, яка складається із двох частин: частина пенсії, яка припадає на період стажу до набрання чинності Законом та частини пенсії, яка припадає на період страхового стажу після набрання чинності Законом. Перша із цих двох частин (стаж до 1 січня 2004 року) визначатиметься за нормами і правилами, які передбачені Законом України «Про пенсійне забезпечення» та з обмеженням пенсії максимальним розміром, який діяв на момент набрання чинності Законом. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» (з змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 312), передбачено застосування при призначенні пенсій за двоскладовою формулою мінімального та максимального розмірів пенсій (з урахуванням цільової грошової допомоги), що встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2003 р. № 544 "Про підвищення розмірів трудових пенсій"

(відповідно, 50 та 150 гривень), збільшені на 12 відсотків (див. коментар до статей 24 та 41).

Друга частина пенсії за віком (за страховий стаж після 1 січня 2004 року) обчислюється за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», тобто за формулою, передбаченою частиною першою цієї статті Закону, без обмеження максимальним розміром.

Частина пенсії, обчислена за період страхового стажу до 1 січня 2004 року буде проіндексована відповідно до визначеного порядку індексації розмірів пенсій та етапів такої індексації за період до моменту фактичного виходу на пенсію та підсумована з другою частиною пенсії, обчисленою за період страхового стажу після 1 січня 2004 року, і буде виплачуватись застрахованій особі однією сумою.

Стаття 28. Мінімальний розмір пенсії за віком

1. Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу встановлюється в розмірі 20 відсотків середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередній рік, яка визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

2. За наявності страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено частиною першою цієї статті, пенсія за віком встановлюється в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, виходячи з мінімального розміру пенсії за віком.

У разі якщо за результатами розрахунку розміру пенсії (див. коментар до статті 27 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування») для осіб, які мають зазначену у цій статті тривалість страхового стажу, розмір пенсії є меншим встановленого цим законом мінімального розміру, пенсія призначається у розмірі 20 відсотків середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередній рік.

Приклад.

За результатами перерахунку розмірів пенсій у зв'язку з набуттям чинності зазначеним законом розмір пенсії особи становить 75,14 грн. За даними Державного комітету статистики України середня заробітна плата в Україні за 2002 рік становила 462,27 грн. Таким чином, розмір призначеної пенсії у цьому випадку не може бути меншим ніж 92,45 грн. ($462,27 \times 20\%$).

У разі, якщо в наведеному прикладі особа має стаж меншої тривалості (наприклад, чоловік має стаж 20 років), розмір призначеної йому пенсії не може бути меншим 73,46 грн. ($92,45 * 20 / 25$).

Водночас слід розрізняти поняття “мінімальної пенсії” про яку йшлося вище та поняття “мінімальної пенсійної виплати”, яка включає основний розмір пенсії та передбачені законодавством доплати та надбавки.

Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про підвищення рівня пенсійного забезпечення» від 18 вересня 2004 р. №1215 особам, які мають повний трудовий стаж і розмір пенсій яких з урахуванням надбавок, підвищень, доплат та індексації не досягає такого рівня для осіб, які втратили працездатність, починаючи з 1 вересня 2004 р. встановлюється адресна допомога до пенсії до рівня прожиткового мінімуму, встановленого на 2004 рік, - 284,69 грн. (див. коментар до ст. 6).

Для осіб, які мають неповний страховий стаж, необхідний для призначення мінімальної пенсії за віком (25 років для чоловіків та 20 років для жінок) розмір такої допомоги не перевищуватиме 152 грн.

Стаття 29. Підвищення розміру пенсії за віком у разі відстрочки часу її призначення

1. Особі, яка набула права на пенсію за віком відповідно до цього Закону, але після досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, виявила бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, обчисленого відповідно до статті 27 цього Закону, за кожний повний рік страхового стажу після досягнення пенсійного віку в такому порядку:

Кількість років відкладеного виходу на пенсію за віком	Підвищення розміру пенсії на
1	3,00%
2	6,71%
3	11,83%
4	18,54%
5	27,07%
6	36,46%
7	46,85%
8	58,43%
9	71,19%
10	85,32%

2. При цьому підвищення розміру пенсії за неповний рік страхового стажу не здійснюється.

Уперше механізм відкладення права на призначення пенсії та відповідного збільшення в подальшому її розміру було запроваджено згідно із Законом України від 22 травня 2003 р. № 854-IV «Про внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення», яким передбачалося нарахування надбавки до пенсії за роботу після досягнення пенсійного віку в розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії (без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії, доплат і державної допомоги), яку одержує особа (стаття 19 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»), за кожний повний рік роботи після досягнення пенсійного віку, але не більше як на 40 відсотків.

Встановленим порядком реалізації цього права передбачалося, що заява про одержання пенсії з більш пізнього строку з метою нарахування надбавки подається працівником власнику підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу, який подає зазначену заяву разом з іншими необхідними для призначення пенсії документами до органів Пенсійного фонду.

Орган Пенсійного фонду ухвалював рішення про призначення пенсії та одночасно видавав розпорядження про її невиплату у зв'язку з продовженням роботи з метою нарахування надбавки. Копія розпорядження надсилалася заявнику.

Передбачалася і можливість відмови від одержання призначеної пенсії в період роботи, про що також подавалася відповідна заява до органів Пенсійного фонду, які на її підставі видавали розпорядження про припинення виплати пенсії з надсиланням копії розпорядження заявнику.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» дещо змінив механізм підвищення пенсій у разі відстрочення виходу на пенсію та відмови від отримання виплати пенсії під час роботи (за умови сплати внесків до Пенсійного фонду), при цьому збережено порядок реалізації громадянином цього права.

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 24 липня 2003 р. N 1151

ПОРЯДОК
нарахування надбавки до пенсії за роботу
після досягнення пенсійного віку

1. *Нарахування надбавки до пенсії за роботу після досягнення пенсійного віку (далі - надбавка) здійснюється відповідно до пунктів "г" і "д" частини першої статті 21 Закону України "Про пенсійне забезпечення" (далі - Закон).*

2. *Пенсіонерам, яким пенсія призначена при неповному стажі роботи, надбавка не нараховується.*

3. *При визначенні права на надбавку до стажу роботи, який дає право на надбавку, зараховується будь-яка робота, передбачена статтею 56 Закону, за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду, в тому числі робота на умовах неповного робочого часу, час тимчасової непрацездатності та відпустки без збереження заробітної плати, передбачені законодавством.*

4. *Надбавка нараховується за повний рік роботи (12 місяців), крім випадків, установлених пунктом 6 цього Порядку. Пільгове обчислення стажу при цьому не застосовується.*

5. *Надбавка нараховується в розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії (без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії, доплат та державної допомоги), який одержує особа (стаття 19 Закону), за кожний повний рік роботи після досягнення пенсійного віку.*

6. Якщо пенсіонер відпрацював неповний рік у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією, банкрутством чи перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скороченням чисельності або штату працівників (пункт 1 статті 40 Кодексу законів про працю України) чи звільненням з роботи за станом здоров'я (пункт 2 статті 40 Кодексу законів про працю України), розмір надбавки за роботу протягом неповного року обчислюється пропорційно відпрацьованому часу таким чином: розмір надбавки за повний рік ділиться на 12, отримана сума множиться на число відпрацьованих повних місяців. При цьому період понад 15 календарних днів округлюється до повного місяця, а період до 15 днів включно не враховується.

7. Загальний розмір надбавки не може перевищувати 40 відсотків основного розміру пенсії (без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії, доплат та державної допомоги).

8. Заява про одержання пенсії з більш пізнього строку з метою нарахування надбавки подається працівником власнику підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Власник або уповноважений ним орган подає зазначену заяву разом з іншими необхідними для призначення пенсії документами до органів Пенсійного фонду.

Орган Пенсійного фонду приймає рішення про призначення пенсії і одночасно видає розпорядження про її невиплату у зв'язку з продовженням роботи з метою нарахування надбавки. Копія розпорядження надсилається заявнику.

9. У разі подання пенсіонером заяви про відмову одержувати пенсію в період роботи з метою нарахування надбавки орган Пенсійного фонду видає розпорядження про припинення виплати пенсії. Копія розпорядження надсилається заявнику.

10. Заяви пенсіонерів, які в період роботи відмовилися одержувати пенсію, а також осіб, які виявили бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку, реєструються в журналі реєстрації рішень відповідного органу Пенсійного фонду та зберігаються у пенсійних справах. Орган Пенсійного фонду видає розписку із зазначенням дати реєстрації заяви заявнику або представнику відповідного підприємства, установи, організації.

11. За умов, передбачених пунктами 4 і 6, надбавка нараховується на підставі заяви про відновлення виплати пенсії та документів про

роботу після призначення пенсії (трудової книжки).

Орган Пенсійного фонду в 5-денний строк після одержання заяви про відновлення виплати пенсії видає розпорядження про відновлення виплати пенсії та нарахування надбавки до неї.

Надбавка нараховується з дати, зазначеної в заяві, але не раніше дня її подання.

Розділ IV. Пенсії по інвалідності в солідарній системі

Стаття 30. Умови призначення пенсії по інвалідності

1. Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) за наявності страхового стажу, передбаченого статтею 32 цього Закону.

2. Пенсія по інвалідності призначається незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

3. Пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання призначається відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

За Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” пенсії по інвалідності призначаються лише особам, які є застрахованими за цим Законом (див. коментар до статті 11). При цьому коментованою статтею розмежовується надання страхових виплат в разі настання інвалідності за такими видами загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, як пенсійне та від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. У солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування призначаються та виплачуються лише пенсії по інвалідності, яка настала внаслідок загального захворювання і лише за наявності на час настання інвалідності необхідного страхового стажу (стаття 32 коментованого закону).

Виключення встановлюється лише для військовослужбовців строкової служби, які стали інвалідами у період проходження військової служби і пенсія по інвалідності яким призначається незалежно від наявності страхового стажу (стаття 32 цього ж Закону).

Стаття також визначає, що пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання призначається відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Витяг з Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»

Стаття 21. Соціальні послуги та виплати, які здійснюються Фондом соціального страхування від нещасних випадків

У разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний у встановленому законодавством порядку:

1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні:

а) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

б) одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;

в) щомісяця грошову суму в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;

г) пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

д) пенсію у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

е) грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому;

є) допомогу дитині відповідно до статті 9 цього Закону;

2) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість пов'язаних з цим ритуальних послуг відповідно до місцевих умов;

3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому в разі настання

нещасного випадку, швидкої допомоги в разі потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;

4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;

5) забезпечити потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повний обсяг постійно доступної, раціонально організованої медичної допомоги, яка повинна включати:

а) обслуговування вузькопрофільними лікарями та лікарями загальної практики;

б) догляд медичних сестер удома, в лікарні або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

в) акушерський та інший догляд удома або в лікарні під час вагітності та пологів;

г) утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

д) забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригуючими виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів).

З метою найповнішого виконання функцій, передбачених пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, Фонд соціального страхування від нещасних випадків створює спеціалізовану медичну та патронажну службу соціального страхування;

б) вжити всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та відновлення працездатності потерпілого;

7) забезпечити згідно з медичним висновком домашній догляд за потерпілим, допомогу у веденні домашнього господарства (або компенсувати йому відповідні витрати), сприяти наданню потерпілому, який проживає в гуртожитку, ізольованого житла;

8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії (далі – ЛКК) або медико-соціальної експертної комісії (далі – МСЕК) проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого у власних навчальних закладах або на договірній основі в інших закладах перенавчання інвалідів, якщо внаслідок ушкодження здоров'я або

заподіяння моральної шкоди потерпілій не може виконувати попередню роботу; працевлаштовувати осіб із зниженою працездатністю;

9) організовувати робочі місця для інвалідів самостійно або разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи з іншими заінтересованими суб'єктами підприємницької діяльності; компенсувати при цьому витрати виробництва, які не покриваються коштами від збуту виробленої продукції, за рахунок Фонду;

10) у разі невідкладної потреби подавати інвалідам разову грошову допомогу, допомогу у вирішенні соціально-побутових питань за їх рахунок або за рішенням виконавчої дирекції Фонду та її регіональних управлінь – за рахунок Фонду;

11) сплачувати за потерпілого внески на медичне та пенсійне страхування;

12) організовувати залучення інвалідів до участі у громадському житті.

Усі види соціальних послуг та виплат, передбачені цією статтею, надаються застрахованому та особам, які перебувають на його утриманні, незалежно від того, зареєстровано підприємство, на якому стався страховий випадок, у Фонді соціального страхування від нещасних випадків чи ні.

Стаття 28. Страхові виплати

Страховими виплатами є грошові суми, які згідно із статтею 21 цього Закону Фонд соціального страхування від нещасних випадків виплачує застрахованому чи особам, які мають на це право, у разі настання страхового випадку.

Зазначені грошові суми складаються із:

1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (далі – щомісячна страхова виплата);

2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);

3) страхової виплати пенсії по інвалідності потерпілому;

4) страхової виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника;

5) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок

травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності;

б) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

За наявності факту заподіяння моральної шкоди потерпілому провадиться страхова виплата за моральну шкоду.

Стаття 33. Право на страхові виплати у разі смерті потерпілого

У разі смерті потерпілого право на одержання щомісячних страхових виплат (пенсії згідно з підпунктом «д» пункту 1 частини першої статті 21 цього Закону) мають непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина померлого, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після його смерті.

Такими непрацездатними особами є:

1) діти, які не досягли 16 років; діти з 16 до 18 років, які не працюють, або старші за цей вік, але через вади фізичного або розумового розвитку самі не спроможні заробляти; діти, які є учнями, студентами (курсантами, слухачами, стажистами) денної форми навчання – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ними 23 років;

2) жінки, які досягли 55 років, і чоловіки, які досягли 60 років, якщо вони не працюють;

3) інваліди – члени сім'ї потерпілого на час інвалідності;

4) неповнолітні діти, на утримання яких померлий виплачував або був зобов'язаний виплачувати аліменти;

5) непрацездатні особи, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право.

Право на одержання страхових виплат у разі смерті потерпілого мають також дружина (чоловік) або один з батьків померлого чи інший член сім'ї, якщо він не працює та доглядає дітей, братів, сестер або онуків потерпілого, які не досягли 8-річного віку.

Пенсія у разі смерті годувальника призначається і виплачується згідно із законодавством.

Стаття 34. Щомісячні страхові виплати та інші

витрати на відшкодування шкоди

1. Сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

Сума щомісячної страхової виплати не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я.

У разі коли потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я. Визначені раніше сума щомісячної страхової виплати та пенсія по інвалідності зменшенню не підлягають.

2. У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд соціального страхування від нещасних випадків проводить одноразову страхову виплату потерпілому, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але не вище чотирикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду.

У разі коли при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності, з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, йому провадиться одноразова виплата, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток збільшення ступеня втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження МСЕК.

Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не тільки з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків.

3. Моральна (немайнова) шкода, заподіяна умовами виробництва, яка не спричинила втрати потерпілим професійної працездатності, відшкодовується Фондом соціального страхування від нещасних випадків

за заявою потерпілого з викладом характеру заподіяної моральної (немайнової) шкоди та за поданням відповідного висновку медичних органів. Відшкодування здійснюється у вигляді одноразової страхової виплати незалежно від інших видів страхових виплат. Сума страхової виплати за моральну (немайнову) шкоду визначається в судовому порядку. При цьому сума страхової виплати не може перевищувати двохсот розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, незалежно від будь-яких інших страхових виплат.

4. Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, в тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК.

Якщо внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання потерпілий тимчасово втратив працездатність, Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує всі витрати на його лікування.

Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку (оподаткованого доходу). При цьому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

Додаткове харчування призначається на конкретно визначений строк за раціоном, який складає дієтолог чи лікар, який лікує, та затверджує МСЕК. Неможливість забезпечення потерпілого додатковим харчуванням у лікувально-профілактичному або реабілітаційному закладі підтверджується довідкою за підписом головного лікаря (директора) цього закладу. В цьому разі компенсація витрат на додаткове харчування здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків на підставі інформації органів державної статистики про середні ціни на продукти харчування у торговельній мережі того місяця, в якому їх придбали.

Витрати на ліки, лікування, протезування (крім протезів з дорогоцінних металів), придбання санаторно-курортних путівок, предметів догляду за потерпілим визначаються на підставі виданих лікарями рецептів, санаторно-курортних карток, довідок або рахунків

про їх вартість.

Сума витрат на необхідний догляд за потерпілим залежить від характеру цього догляду, встановленого МСЕК, і не може бути меншою (на місяць) від:

1) розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, – на спеціальний медичний догляд (масаж, уколи тощо);

2) половини розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, – на постійний сторонній догляд;

3) чверті розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на день виплати, – на побутове обслуговування (прибирання, прання білизни тощо).

Витрати на догляд за потерпілим відшкодовуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків незалежно від того, ким вони здійснюються.

Інваліди I групи подають висновок МСЕК тільки для встановлення спеціального медичного догляду.

Якщо встановлено, що потерпілий потребує кількох видів допомоги, оплата провадиться за кожним її видом.

5. Потерпілому, який став інвалідом, періодично, але не рідше одного разу на три роки, а інвалідам I групи щорічно безоплатно за медичним висновком надається путівка для санаторно-курортного лікування; у разі самостійного придбання путівки її вартість компенсує Фонд соціального страхування від нещасних випадків у розмірі, встановленому правлінням Фонду.

Потерпілому, який став інвалідом, компенсуються також витрати на проїзд до місця лікування і назад. Особі, яка супроводжує потерпілого, Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує витрати на проїзд і житло згідно із законодавством про службові відрядження.

Потерпілому, який став інвалідом та використав щорічну відпустку до одержання путівки у санаторно-курортний заклад, роботодавець надає додаткову відпустку для лікування (включаючи час проїзду) із збереженням на цей час середньомісячного заробітку, який він мав до ушкодження здоров'я, або заробітку, що склався перед відпусткою (за вибором потерпілого).

Щомісячні страхові виплати потерпілому протягом цього часу провадяться на загальних підставах.

6. За наявності у потерпілого відповідно до висновків МСЕК медичних показань для одержання автомобіля Фонд соціального страхування від нещасних випадків компенсує вартість придбання автомобіля з ручним керуванням, запасних частин до нього, пального, а також ремонту і технічного обслуговування та навчання керуванню автомобілем у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Згідно з висновком МСЕК Фонд соціального страхування від нещасних випадків може відшкодувати й інші витрати.

7. У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання розмір одноразової допомоги його сім'ї повинен бути не меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого і, крім того, не меншим за однорічний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого.

8. У разі смерті потерпілого від нещасного випадку або професійного захворювання витрати на його поховання несе Фонд соціального страхування від нещасних випадків згідно з порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

9. У разі смерті потерпілого суми страхових виплат особам, які мають на це право, визначаються із середньомісячного заробітку потерпілого за вирахуванням частки, яка припадала на потерпілого та працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати.

У разі смерті потерпілого, який одержував страхові виплати і не працював, розмір відшкодування шкоди особам, зазначеним у статті 33 цього Закону, визначається виходячи із суми щомісячних страхових виплат і пенсії, які одержував потерпілий на день його смерті, з відповідним коригуванням щомісячних страхових виплат згідно із статтею 29 цього Закону. Причинний зв'язок смерті потерпілого з одержаним каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я має підтверджуватися висновками відповідних медичних закладів.

Сума страхових виплат кожній особі, яка має на це право, визначається шляхом ділення частини заробітку потерпілого, що припадає на зазначених осіб, на кількість цих осіб.

Сума страхових виплат непрацездатним особам, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право, визначається

в такому порядку:

1) якщо кошти на утримання стягувалися за рішенням суду, страхові виплати визначаються в сумі, призначеній судом;

2) якщо кошти на утримання не стягувалися в судовому порядку, сума страхової виплати встановлюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

У разі коли право на страхові виплати мають одночасно непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого, і непрацездатні особи, які не перебували на його утриманні, спочатку визначається сума страхових виплат особам, які не перебували на утриманні померлого.

Установлена зазначеним особам сума страхових виплат виключається із заробітку годувальника, а потім визначається сума страхових виплат особам, які перебували на утриманні померлого, у порядку, передбаченому абзацами першим та другим цього пункту.

Страхові виплати особам, які втратили годувальника, провадяться в повному розмірі без урахування призначеної їм пенсії у разі втрати годувальника та інших доходів.

10. Середньомісячний заробіток для обчислення суми страхових виплат потерпілому у зв'язку із втраченим ним заробітком (або відповідної його частини) визначається згідно з порядком обчислення середньої заробітної плати для виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

11. При обчисленні середньомісячного заробітку враховуються основна і додаткова заробітна плата, а також інші заохочувальні та компенсаційні виплати (у тому числі в натуральній формі), які включаються до фонду оплати праці і підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян.

12. Середньомісячний заробіток, обчислений у порядку, передбаченому частиною десятою цієї статті, береться для визначення розміру одноразової допомоги потерпілому або членам його сім'ї та особам, які перебували на його утриманні, у разі смерті потерпілого.

13. У разі повторного ушкодження здоров'я середньомісячний заробіток, за бажанням потерпілого, обчислюється за відповідні періоди, що передували першому або повторному ушкодженню здоров'я. Сума страхової виплати в цьому разі визначається згідно із ступенем (у

відсотках) втрати професійної працездатності, що встановлюється МСЕК за сукупністю випадків ушкодження здоров'я.

Якщо повторне ушкодження здоров'я працівника настало з вини іншого роботодавця, страхова виплата провадиться на загальних підставах.

14. Якщо на час звернення за страховою виплатою документи про заробіток потерпілого до ушкодження здоров'я не збереглися, сума страхової виплати визначається за діючою на час звернення тарифною ставкою (окладом) за професією (посадою) на підприємстві (в галузі), на якому працював потерпілий, або за відповідною тарифною ставкою (окладом) подібної професії (посади), але не менше розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на день виплати. Відсутність документів про заробіток підтверджується довідкою роботодавця або відповідного архіву.

15. У разі ушкодження здоров'я в період виробничого навчання (практики) сума страхової виплати визначається за діючою на підприємстві ставкою (окладом) тієї професії (спеціальності), якій навчався потерпілий, але не нижче найменшого розряду тарифної сітки відповідної професії.

Якщо у період навчання (практики) потерпілий одержував заробіток, сума страхової виплати визначається, за його згодою, із середньомісячного заробітку за цей період. За бажанням потерпілого сума страхової виплати може бути визначена із середньомісячного заробітку до початку виробничого навчання (практики).

16. Виплата пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання провадиться потерпілому відповідно до законодавства про пенсійне забезпечення, крім випадків, передбачених пунктом 2 статті 8 та статтею 9 цього Закону.

17. Неповнолітній особі, яка відповідно до статті 9 цього Закону народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання матері під час її вагітності, або особам, зазначеним у пункті 2 статті 8 цього Закону, які стали інвалідами під час відповідних занять або робіт, Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить щомісячні страхові виплати як інвалідам дитинства, а після досягнення ними 16 років – у розмірі середньомісячного заробітку, що склався на території області (міста) проживання цих осіб, але не менше середньомісячного заробітку в країні

на день виплати.

18. Індексція суми страхової виплати провадиться відповідно до законодавства.

19. Якщо застрахований одночасно має право на безоплатне або пільгове отримання одних і тих же видів допомоги, забезпечення чи догляду згідно з цим Законом та іншими законами, нормативно-правовими актами, йому надається право вибору відповідного виду допомоги, забезпечення чи догляду за однією з підстав.

У разі якщо особа стала інвалідом внаслідок каліцтва або захворювання, не пов'язаного з роботою, і ця особа не має необхідного стажу для призначення пенсії по інвалідності (див. коментар до статті 32), такій особі призначається державна соціальна допомога відповідно до Законів “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам” та “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам”.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам

Цей Закон визначає правові засади надання державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам, а також надання державної соціальної допомоги на догляд.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам - щомісячна державна допомога, що надається відповідно до норм цього Закону у грошовій формі особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам;

особа, яка не має права на пенсію, - особа, яка досягла віку (чоловік - 63 років, жінка - 58 років) та не має права на пенсію відповідно до чинного законодавства;

одинок особа - особа, яка не має працездатних родичів, зобов'язаних за законом її утримувати.

Стаття 2. Право осіб на державну соціальну допомогу

Громадяни України, які досягли віку (чоловіки - 63 років, жінки - 58 років) або є інвалідами і не одержують пенсію та постійно проживають на території України, мають право на державну соціальну допомогу у випадках та на умовах, передбачених цим Законом та іншими законами України.

Особи, яким надано статус біженця в Україні, мають право на державну соціальну допомогу нарівні з громадянами України на умовах, передбачених цим Законом, іншими законами або міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Іноземці та особи без громадянства мають право на державну соціальну допомогу на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

У разі якщо міжнародним договором України передбачено інші норми, ніж ті, що містяться у цьому Законі, застосовуються норми, встановлені міжнародним договором.

Стаття 3. Види державної соціальної допомоги

Відповідно до цього Закону призначаються такі види державної соціальної допомоги:

державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам;

державна соціальна допомога на догляд.

Стаття 4. Умови призначення державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам

Державна соціальна допомога згідно із цим Законом призначається особі, яка:

1) досягла віку (чоловік - 63 років, жінка - 58 років) та не має права на пенсію відповідно до чинного законодавства або визнана інвалідом в установленому порядку;

2) не одержує пенсію або соціальні виплати, що призначаються для відшкодування шкоди, заподіяної ушкодженням здоров'я на виробництві, передбачені Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності";

3) є малозабезпеченою особою.

Призначення і виплата державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 5. Період, на який призначається державна соціальна допомога, умови її перерахунку

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державна соціальна допомога на догляд призначаються з дня звернення за допомогою. Якщо звернення за допомогою відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення віку (чоловіками - 63 років, жінками - 58 років) або встановлення інвалідності, допомога призначається з дня досягнення чоловіками - 63 років, жінками - 58 років або визнання осіб інвалідами органами медико-соціальної експертизи.

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державна соціальна допомога на догляд призначаються довічно особам, які досягли віку (чоловіки - 63 років, жінки - 58 років), а інвалідам - на весь час інвалідності, встановленої органами медико-соціальної експертизи.

У разі зміни групи інвалідності допомога в новому розмірі призначається інваліду з дня зміни групи інвалідності, якщо така зміна приводить до збільшення розміру, та з місяця, наступного за тим, у якому встановлена нова група інвалідності, - при зменшенні розміру допомоги.

Якщо особа, яка не має права на пенсію, якій була призначена державна соціальна допомога або державна соціальна допомога на догляд, визнана інвалідом, виплата допомоги здійснюється в новому розмірі з дня встановлення їй інвалідності.

Стаття 6. Розмір державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам

Розмір державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам за умовами, передбаченими частиною першою статті 4 цього Закону, встановлюється виходячи з розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність:

інвалідам I групи, жінкам, яким присвоєно звання "Мати-героїня",

- 100 відсотків;

інвалідам II групи - 80 відсотків;

інвалідам III групи - 60 відсотків;

священнослужителям, церковнослужителям та особам, які протягом не менше десяти років до введення в дію Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" займали виборні або за призначенням посади у релігійних організаціях, офіційно визнаних в Україні та легалізованих згідно з законодавством України, за наявності архівних документів відповідних державних органів та релігійних організацій або показань свідків, які підтверджують факт такої роботи, - 50 відсотків;

особам, які досягли віку (чоловіки - 63 років, жінки - 58 років), - 30 відсотків.

Стаття 7. Умови призначення державної соціальної допомоги на догляд

Державна соціальна допомога на догляд призначається:

1) інвалідам війни з числа військовослужбовців та інших осіб, яким призначено пенсії по інвалідності відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб":

а) інвалідам I групи;

б) інвалідам II групи, які є самотніми та за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують постійного стороннього догляду;

в) інвалідам III групи, які є самотніми та за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують постійного стороннього догляду;

2) особам, які належать до інвалідів війни відповідно до статті 7 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" та одержують пенсії за віком, по інвалідності або за вислугу років, крім зазначених у пункті 1 цієї частини:

а) інвалідам I групи;

б) інвалідам II і III груп, які є самотніми і за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують постійного стороннього догляду;

3) особам, яким призначено пенсії за вислугу років відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб" і які є інвалідами I групи внаслідок причин, визначених у пункті

"б" статті 16 зазначеного Закону, або є саодинокими пенсіонерами і за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують догляду;

4) саодиноким малозабезпеченим особам, які за висновком лікарсько-консультативної комісії потребують постійного стороннього догляду і одержують пенсію за віком або за вислугу років чи по інвалідності (крім інвалідів I групи);

5) малозабезпеченим інвалідам I групи, які одержують пенсію за віком або за вислугу років чи по інвалідності (крім інвалідів, зазначених у пунктах 1-3 частини першої цієї статті).

Державна соціальна допомога на догляд не призначається:

особам, які одержують соціальні пенсії або надбавки до пенсії на догляд відповідно до законодавства, що діяло раніше;

інвалідам, яким призначено відшкодування витрат на догляд відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності".

У разі якщо особи, зазначені в частині першій цієї статті, мають право на державну соціальну допомогу на догляд з декількох підстав, державна соціальна допомога на догляд призначається їм з однієї підстави за їх вибором.

Державна соціальна допомога на догляд не виплачується в період, коли особа працює (крім інвалідів I групи) або перебуває на повному державному утриманні.

Призначення і виплата державної соціальної допомоги на догляд здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 8. Розмір державної соціальної допомоги на догляд

Державна соціальна допомога на догляд встановлюється:

1) особам, зазначеним у підпункті "а" пункту 1 і пункті 3 частини першої статті 7 цього Закону (із числа інвалідів I групи), - у розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

2) особам, зазначеним у підпункті "б" пункту 1 частини першої статті 7 цього Закону, - у розмірі 25 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

3) особам, зазначеним у підпункті "в" пункту 1, пунктах 2, 3 (із числа саодиноких пенсіонерів), 4 і 5 частини першої статті 7 цього Закону,

- у розмірі 15 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Стаття 9. Органи, що призначають державну соціальну допомогу

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державна соціальна допомога на догляд особам, зазначеним у пунктах 4 і 5 частини першої статті 7 цього Закону, призначаються органами праці та соціального захисту населення, а державна соціальна допомога на догляд особам, зазначеним у пунктах 1-3 частини першої статті 7 цього Закону, - органами, що призначають пенсії.

Стаття 10. Виплата державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державна соціальна допомога на догляд виплачується щомісячно за поточний місяць.

Державна соціальна допомога на догляд, призначена особам, зазначеним у статті 7 цього Закону, виплачується незалежно від одержуваних ними інших видів допомоги, стипендій, аліментів або інших доходів.

Особам, які перебувають на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі), виплачується 20 відсотків призначеного розміру державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам.

Стаття 11. Виплата державної соціальної допомоги за минулий час

Суми державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державної соціальної допомоги на догляд, що призначені, але не витребувані своєчасно одержувачем, виплачуються за минулий час не більш як за 12 місяців перед зверненням за її одержанням.

Суми державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державної соціальної допомоги на догляд, не одержані своєчасно з вини органу, який призначає або виплачує відповідну допомогу, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком. При цьому виплата допомоги за минулий час здійснюється виходячи із прожиткового мінімуму, затвердженого на момент її

виплати, з нарахуванням компенсації втрати частини доходів. Компенсація втрати частини допомоги у зв'язку з порушенням строків її виплати особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам здійснюється згідно із законом.

Стаття 12. Виплата допомоги на поховання

У разі смерті одержувача державної соціальної допомоги особам, які здійснили його поховання, виплачується допомога на поховання в розмірі двомісячної суми державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам, встановленому на день смерті одержувача цієї допомоги.

Допомога на поховання, не витребувана своєчасно без поважних причин, виплачується не пізніше дванадцяти місяців після смерті одержувача державної соціальної допомоги.

Стаття 13. Джерела покриття витрат на виплату державної соціальної допомоги

Виплата державної соціальної допомоги і покриття витрат на її доставку здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стаття 14. Обов'язок одержувачів державної соціальної допомоги повідомляти про зміну умов, що впливають на її виплату

Одержувачі державної соціальної допомоги зобов'язані повідомляти органи, що призначають державну соціальну допомогу, про обставини, що можуть вплинути на умови призначення державної соціальної допомоги та її виплату.

У разі невиконання цього обов'язку та одержання у зв'язку з цим зайвих сум державної соціальної допомоги одержувачі повинні відшкодувати органам, що призначають державну соціальну допомогу, надміру виплачені суми.

Стаття 15. Стягнення сум державної соціальної допомоги, надміру виплачених одержувачу державної соціальної допомоги внаслідок зловживань з його боку

Суми державної соціальної допомоги, надміру виплачені одержувачу державної соціальної допомоги внаслідок зловживань з його

боку (подання документів з неправдивими даними, неподання відомостей про зміну у складі сім'ї, про працевлаштування), стягуються на підставі рішень органів, що призначають державну соціальну допомогу.

Відрахування на підставі таких рішень провадиться в розмірі не більш як 20 відсотків розміру державної соціальної допомоги понад відрахування з інших підстав.

У всіх випадках звернення стягнень на розмір державної соціальної допомоги за одержувачем державної соціальної допомоги зберігається не менш як 50 відсотків належного розміру державної соціальної допомоги.

У разі припинення виплати державної соціальної допомоги (відновлення здоров'я тощо) до повного погашення заборгованості решта заборгованості стягується в судовому порядку.

Стаття 16. Оскарження рішення органу, що призначає державну соціальну допомогу

Рішення органу, що призначає державну соціальну допомогу, може бути оскаржено в органі вищого рівня або у судовому порядку.

Стаття 17. Відповідальність за порушення законодавства про державну соціальну допомогу

Посадові особи, винні у порушенні законодавства про державну соціальну допомогу, несуть відповідальність згідно із законом.

Стаття 18. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2005 року.
2. При визначенні права на призначення державної соціальної допомоги на догляд не можуть застосовуватися вартісні величини, не передбачені Законом України "Про прожитковий мінімум".
3. При визначенні розмірів державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам на 2005 рік застосовується рівень забезпечення прожиткового мінімуму, встановлений законом про Державний бюджет України на відповідний рік.
4. Норми цього Закону поширюються також на осіб, які одержують пенсію або державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам і за своїм бажанням можуть звернутися

за призначенням державної соціальної допомоги відповідно до цього Закону замість пенсії чи державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам.

5. Соціальна пенсія, призначена відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення", за бажанням особи виплачується органами Пенсійного фонду України до закінчення строку її призначення.

6. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк:
внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України
м. Київ, 18 травня 2004 року
N 1727-IV

Л.КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам

Цей Закон відповідно до Конституції України гарантує інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам право на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України та їх соціальну захищеність шляхом встановлення державної соціальної допомоги на рівні прожиткового мінімуму.

Стаття 1. Право на державну соціальну допомогу

Право на державну соціальну допомогу мають інваліди з дитинства і діти-інваліди віком до 16 років.

Причина, група інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством України, з одночасним роз'ясненням інвалідам з дитинства їх права на державну соціальну допомогу.

Перелік медичних показань, що дають право на одержання державної соціальної допомоги на дітей-інвалідів віком до 16 років,

визначається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Інвалідам з дитинства, які мають одночасно право на державну соціальну допомогу і пенсію, призначається державна соціальна допомога або пенсія за їх вибором. Державна соціальна допомога або пенсія інвалідам з дитинства, яких визнано недієздатними, а також на дітей-інвалідів призначається за вибором їх батьків, усиновителів, опікуна або піклувальника.

Стаття 2. Розміри державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога призначається у таких розмірах:

інвалідам з дитинства I групи – 100 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

інвалідам з дитинства II групи – 70 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

інвалідам з дитинства III групи – 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність;

на дітей-інвалідів віком до 16 років – 70 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Прожитковий мінімум визначається відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» та щорічно затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України і періодично переглядається відповідно до зростання індексу споживчих цін разом з уточненням показників Державного бюджету України.

Розміри державної соціальної допомоги підвищуються у зв'язку із збільшенням прожиткового мінімуму.

Державна соціальна допомога призначається у новому розмірі з місяця, наступного за тим, в якому проведено збільшення прожиткового мінімуму.

Стаття 3. Надбавка на догляд

Інвалідам з дитинства I групи встановлюється надбавка на догляд за ними в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Надбавка на догляд призначається одинокій матері (одинокому батьку) незалежно від факту роботи і середньомісячного сукупного доходу сім'ї, в якій виховується дитина-інвалід, і встановлюється у розмірі: на дитину-інваліда віком до 6 років – 30 відсотків прожиткового

мінімуму для дітей віком до 6 років, на дитину-інваліда віком від 6 до 16 років – 50 відсотків прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років.

Надбавка на догляд, що призначається в інших випадках, встановлюється у розмірі: на дитину-інваліда віком до 6 років – 30 відсотків прожиткового мінімуму для дітей віком до 6 років, на дитину-інваліда віком від 6 до 16 років – 50 відсотків прожиткового мінімуму для дітей віком від 6 до 18 років – та за умови, що середньомісячний сукупний дохід сім'ї, в якій виховується дитина-інвалід, за попередні шість місяців не перевищує прожиткового мінімуму для сім'ї.

Надбавка на догляд за дитиною-інвалідом віком до 16 років призначається одному з батьків, усиновителів, опікуну, піклувальнику, які не працюють і фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом.

Стаття 4. Період, на який призначається державна соціальна допомога

Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства призначається на весь час інвалідності, встановленої органами медико-соціальної експертизи.

На дітей-інвалідів державна соціальна допомога призначається на строк, зазначений у медичному висновку, який видається у порядку, встановленому Міністерством охорони здоров'я України, але не більш як по місяць досягнення дитиною-інвалідом 16-річного віку.

Стаття 5. Строк виплати державної соціальної допомоги у разі зміни групи інвалідності

У разі зміни групи інвалідності державна соціальна допомога у новому розмірі виплачується інваліду з дитинства з дня зміни групи інвалідності, якщо така зміна приводить до збільшення розміру, але з місяця, наступного за тим, в якому встановлена нова група інвалідності, при зменшенні розміру допомоги.

Якщо дитина-інвалід, на яку виплачувалася державна соціальна допомога, по досягненні 16-річного віку визнана інвалідом з дитинства, виплата допомоги продовжується у новому розмірі за її заявою (недієздатним – за заявою опікуна) з дня встановлення групи інвалідності в разі збільшення розміру допомоги, але з місяця, наступного за тим, в якому дитині-інваліду встановлена група інвалідності, при зменшенні

розміру допомоги.

Стаття 6. Умови поновлення виплати державної соціальної допомоги

Виплата державної соціальної допомоги зупиняється у випадку пропуску строку переогляду інвалідом з дитинства або дитиною-інвалідом, а в разі визнання знову інвалідом або дитиною-інвалідом виплата державної соціальної допомоги поновлюється з дня зупинення, але не більш як за один місяць.

Якщо строк переогляду пропущено з поважної причини, виплата державної соціальної допомоги поновлюється з дня зупинення виплати, але не більш як за 3 роки, за умови, що за цей період його визнано інвалідом або дитиною-інвалідом. При цьому, якщо при переогляді інваліда з дитинства переведено до іншої групи інвалідності (вищої або нижчої), то державна соціальна допомога за зазначений період виплачується за попередньою групою.

У разі припинення виплати державної соціальної допомоги внаслідок нез'явлення на переогляд без поважних причин, при наступному визнанні інвалідом з дитинства або дитиною-інвалідом, виплата цієї допомоги поновлюється з дня встановлення інвалідності або визнання дитиною-інвалідом.

Стаття 7. Інформація про державну соціальну допомогу

Органи медико-соціальної експертизи та заклади охорони здоров'я у 3-денний строк зобов'язані надіслати копії акта огляду інваліда з дитинства або медичного висновку про визнання дитиною-інвалідом до управління соціального захисту населення за місцем проживання інваліда з дитинства або батьків, усиновителів, опікуна, піклувальника дитини-інваліда.

Не пізніше 10 днів після надходження документів, зазначених у частині першій цієї статті, управління соціального захисту населення зобов'язане у письмовій формі повідомити інваліда з дитинства, а також батьків, усиновителів, опікуна або піклувальника дитини-інваліда про право на державну соціальну допомогу, умови, розмір і порядок її надання.

За місяць до закінчення строку виплати державної соціальної допомоги управління соціального захисту населення зобов'язане

попередити у письмовій формі інваліда з дитинства, а також батьків, усиновителів, опікуна або піклувальника дитини-інваліда про причину припинення її виплати.

Стаття 8. Порядок звернення за призначенням державної соціальної допомоги

Заява про призначення державної соціальної допомоги подається інвалідом з дитинства до управління соціального захисту населення за місцем проживання.

Заява про призначення державної соціальної допомоги інваліду I чи II групи, який визнаний недієздатним, а також на дитину-інваліда подається одним із батьків, усиновителем, опікуном або піклувальником за місцем свого проживання.

До заяви про призначення державної соціальної допомоги повинні бути додані документи про вік і місце проживання інваліда з дитинства або дитини-інваліда, документи про місце проживання батьків, усиновителів, опікуна або піклувальника, який подав заяву, а також довідка медико-соціальної експертизи або медичний висновок, видані у встановленому порядку.

Якщо з заявою звертається опікун або піклувальник, то подається також копія рішення органу опіки і піклування про встановлення опіки чи піклування.

Один із непрацюючих батьків, усиновителів, опікун або піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом віком до 16 років, додатково подають довідку про те, що вони не працюють, видану за місцем проживання.

Управління соціального захисту населення, яке прийняло заяву про призначення державної соціальної допомоги, видає заявнику розписку про прийом заяви та доданих до неї документів із зазначенням дати прийому заяви.

Днем звернення за призначенням державної соціальної допомоги вважається день прийому заяви з усіма необхідними документами.

Якщо заява про призначення державної соціальної допомоги надсилається поштою і при цьому подаються також всі необхідні документи, то днем звернення за державною соціальною допомогою вважається дата, вказана в поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

У тих випадках, коли до заяви додані не всі необхідні документи, заявнику повідомляється, які документи повинні бути подані додатково. Якщо вони будуть подані не пізніше 3-х місяців з дня одержання повідомлення про необхідність подання додаткових документів, то днем звернення за призначенням державної соціальної допомоги вважається день прийому або відправлення заяви про призначення такої допомоги.

Стаття 9. Порядок та строки призначення державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства або на дітей-інвалідів віком до 16 років призначається органами соціального захисту населення.

Заява про призначення державної соціальної допомоги розглядається органами соціального захисту населення не пізніше 10 днів після надходження заяви з усіма необхідними документами.

Державна соціальна допомога призначається з дня звернення за її призначенням.

Стаття 10. Виплата державної соціальної допомоги

Державна соціальна допомога виплачується державними підприємствами і об'єднаннями зв'язку за місцем проживання інваліда з дитинства або батьків, усиновителів, яким призначена допомога на дітей-інвалідів. Опікуну або піклувальнику державна соціальна допомога виплачується за місцем їх проживання.

Виплата державної соціальної допомоги провадиться щомісячно за поточний місяць у встановлені органами соціального захисту населення строки.

Призначена державна соціальна допомога виплачується інваліду з дитинства незалежно від одержуваного ним заробітку, стипендії, аліментів або інших доходів.

Державна соціальна допомога, яка призначена на дитину-інваліда віком до 16 років, виплачується незалежно від одержання на неї інших видів допомоги.

Стаття 11. Виплата державної соціальної допомоги за довіреністю

Державна соціальна допомога може виплачуватися за

довіреністю, порядок оформлення і строк дії якої визначаються законом.

Стаття 12. Виплата державної соціальної допомоги за минулий час

Суми державної соціальної допомоги, призначені, але не витребувані своєчасно одержувачем без поважних причин, виплачуються за минулий час не більш як за 12 місяців перед зверненням за її одержанням.

Суми державної соціальної допомоги, не одержані своєчасно з вини органу, який призначає або виплачує державну соціальну допомогу, або через неможливість отримання цих сум інвалідом чи його офіційним представником з поважних причин (поважною причиною є перебування інваліда на лікуванні, інші причини, які фізично унеможлилювали своєчасне витребування призначених сум державної соціальної допомоги, або інші об'єктивні обставини, коли інвалід чи його батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники не могли звернутися за їх отриманням), виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком. При цьому виплата державної соціальної допомоги за минулий час здійснюється виходячи із прожиткового мінімуму, затвердженого на момент її виплати, з компенсацією за несвоєчасну її виплату.

Невиплату або відмову у виплаті державної соціальної допомоги за минулий час може бути оскаржено у судовому порядку відповідно до закону.

Стаття 13. Виплата державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам віком до 16 років, які проживають у будинках-інтернатах

Інвалідам з дитинства, які проживають у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, виплачується 20 відсотків призначеного розміру державної соціальної допомоги.

Призначена державна соціальна допомога не виплачується за час перебування дитини-інваліда віком до 16 років на повному державному утриманні.

Стаття 14. Підстави припинення і відновлення виплати державної соціальної допомоги

Виплата у повному розмірі державної соціальної допомоги

інвалідам з дитинства у разі влаштування їх у будинок-інтернат або повернення з нього відповідно припиняється або відновлюється з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому виникли ці обставини.

У разі влаштування дитини-інваліда віком до 16 років на повне державне утримання в дитячий будинок-інтернат або повернення з нього виплата державної соціальної допомоги на дитину-інваліда відповідно припиняється або відновлюється з першого числа місяця, наступного за місяцем, в якому виникли ці обставини.

При зміні одержувачем державної соціальної допомоги постійного місця проживання виплата цієї допомоги продовжується відповідним органом соціального захисту населення за новим місцем проживання. Виплата державної соціальної допомоги продовжується з того часу, з якого вона була припинена за попереднім місцем проживання.

Стаття 15. Виплата допомоги на поховання

У разі смерті інваліда з дитинства або дитини-інваліда віком до 16 років членам його сім'ї або особі, яка здійснила поховання, виплачується допомога на поховання у розмірі двомісячної суми державної соціальної допомоги.

Допомога на поховання виплачується незалежно від строку звернення за її виплатою.

Стаття 16. Джерела покриття витрат на виплату державної соціальної допомоги

Покриття витрат на виплату державної соціальної допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України у вигляді субвенцій до місцевих бюджетів.

У Державному бюджеті України статті видатків на надання державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам є захищеними і фінансуються у першочерговому порядку.

Стаття 17. Оскарження рішення органу, що призначає державну соціальну допомогу, та відповідальність посадових осіб за порушення цього Закону

Рішення органу, що призначає державну соціальну допомогу, може бути оскаржене у відповідних органах виконавчої влади або у судовому порядку.

Посадові особи, з вини яких несвоєчасно виплачується державна соціальна допомога, несуть відповідальність відповідно до закону.

Стаття 18. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2001 року.
2. При визначенні розмірів державної соціальної допомоги на 2001 рік застосовується тимчасовий розрахунковий розмір – 50 відсотків прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.
3. Кабінету Міністрів України:
підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про внесення змін до законодавчих актів України, що впливають із цього Закону;
привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
забезпечити перегляд міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л. КУЧМА

*м. Київ, 16 листопада 2000 року
№ 2109-III*

Пенсії по інвалідності, призначені за Законом України “Про пенсійне забезпечення”, продовжують виплачуватися у попередніх розмірах або можуть бути перераховані за нормами Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, крім пенсій, призначених у зв’язку з трудовим каліцтвом та професійним захворюванням, і соціальних пенсій по інвалідності.

Пенсії по інвалідності можуть призначатися і за нормами інших законів (див. коментар до статті 4).

Стаття 31. Групи інвалідності

1. Залежно від ступеня втрати працездатності визначено три групи інвалідності.

Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством.

2. Органи Пенсійного фонду та застрахована особа мають право в установленому законом порядку оскаржити рішення органів медико-соціальної експертизи.

*Затверджене
постановою Кабінету Міністрів України
від 22 лютого 1992 р. № 83*

ПОЛОЖЕННЯ про медико-соціальну експертизу

I. Загальні положення

1. Медико-соціальна експертиза визначає ступінь обмеження життєдіяльності людини, причину, час настання, групу інвалідності, сприяє проведенню ефективних заходів щодо профілактики інвалідності, реабілітації інвалідів, пристосування їх до суспільного життя.

2. Медико-соціальній експертизі підлягають особи, які втратили здоров'я внаслідок захворювання, травм та уроджених дефектів, що обмежує їх життєдіяльність, а також особи, які за чинним законодавством мають право на соціальну допомогу, компенсацію втраченого заробітку або звільнення від виконання відповідних обов'язків тощо.

3. Медико-соціальна експертиза виявляє компенсаторно-адаптаційні можливості особи, реалізація яких сприятиме функціональній, психологічній, соціальній, професійній реабілітації та адаптації інваліда.

4. Залежно від ступеня втрати здоров'я інвалідність поділяється на три групи. Причинами інвалідності є: загальне захворювання, трудове каліцтво, професійне захворювання, інвалідність з дитинства; для військовослужбовців – поранення, контузія, каліцтво, одержані при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби, чи захворювання, пов'язане з перебуванням на фронті, або каліцтво, одержане внаслідок нещасного випадку, не пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби, чи захворювання, не пов'язане з перебуванням на фронті, а в спеціально передбачених законодавством

випадках – захворювання, одержане при виконанні обов'язків військової служби. Законодавством України можуть бути встановлені й інші причини інвалідності.

5. Органом, який здійснює медико-соціальну експертизу, є медико-соціальні експертні комісії (МСЕК), що організуються в самостійні центри, бюро при управліннях охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Відповідно до Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» медико-соціальні експертні комісії перебувають у віданні Міністерства охорони здоров'я України і проводять свою роботу за таким територіальним принципом:

республіканська;

Кримська, обласні, центральні міські (в містах Києві і Севастополі;

** Надалі – центральні міські.*

міські, міжрайонні, районні.

6. Медико-соціальні експертні комісії у своїй роботі керуються законами України, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, цим Положенням, актами Міністерства охорони здоров'я України та іншими нормативними актами.

7. Висновки медико-соціальних експертних комісій про умови й характер праці інвалідів є обов'язковими для підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності і видів їх діяльності.

8. Медико-соціальні експертні комісії проводять роботу на базі лікувально-профілактичних закладів, які надають їм приміщення, медичне і господарське обладнання, необхідне для проведення експертизи хворих та зберігання документів, а також забезпечують їх санітарним автотранспортом для огляду хворих удома та здійснення контролю за виконанням індивідуальних програм реабілітації. Перелік необхідного обладнання й інвентарю затверджується Міністерством охорони здоров'я України.

В окремих випадках незалежно від місцевих умов медико-соціальні експертні комісії можуть розміщуватись в приміщеннях, що надаються їм за рішенням місцевих органів виконавчої влади.

Витрати на утримання медико-соціальних експертних комісій

провадяться за рахунок асигнувань, передбачуваних відповідно Державним бюджетом України, бюджетом Автономної Республіки Крим та місцевими бюджетами.

9. Медико-соціальні експертні комісії мають штамп і печатку.

II. Організація і склад медико-соціальних експертних комісій

10. Медико-соціальні експертні комісії утворюються, реорганізуються і ліквідуються Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями.

11. Формування медико-соціальних експертних комісій провадиться з урахуванням чисельності обслуговуваного населення, кількості оглянутих зазначеними комісіями хворих протягом року, у тому числі інвалідів.

12. Залежно від рівня, структури захворюваності та інвалідності утворюються такі медико-соціальні експертні комісії: загального профілю; спеціалізованого профілю для огляду хворих на туберкульоз, осіб з психічними розладами, захворюваннями органів зору, органів кровообігу тощо.

Міські, районні комісії утворюються, як правило, з розрахунку одна комісія на 100 тис. чоловік віком 16 років і старше, міжрайонні – у районах, містах з меншою кількістю населення.

Обласна, центральна міська комісія утворюється з розрахунку на п'ять міських, міжрайонних, районних комісій. У м. Севастополі утворюється одна центральна міська комісія.

13. Міські, міжрайонні, районні медико-соціальні експертні комісії утворюються в складі трьох лікарів-експертів (терапевта, хірурга, невропатолога), фахівця з медико-соціальної реабілітації (лікаря-реабілітолога), психолога, представника Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, а також представника військово-медичної служби СБУ – у разі розгляду медичних справ пенсіонерів з числа військовослужбовців СБУ. До складу комісії спеціалізованого профілю входять два лікарі, спеціальність яких відповідає профілю комісії, і терапевт чи невропатолог, а у разі розгляду медичних справ пенсіонерів з числа військовослужбовців СБУ – лікар військово-медичної служби СБУ відповідного профілю.

14. Кримська республіканська, обласна, центральна міська медико-соціальна експертна комісія утворюється в складі чотирьох лікарів-експертів, лікаря-реабілітолога, юриста, економіста і представника Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, а також представника військово-медичної служби СБУ – у разі розгляду медичних справ пенсіонерів з числа військовослужбовців СБУ. При впровадженні автоматизованої системи управління до складу комісії включається програміст або оператор, консультанти з медичних або технічних питань.

15. До штату комісії входять: старша медична сестра, медичний реєстратор, а комісії, що діють не на базі лікувально-профілактичних закладів, додатково – прибиральниця службових приміщень і гардеробник за нормами, встановленими для поліклінік, а при наявності спеціального автомобіля – водії.

16. Головою медико-соціальної експертної комісії призначається один із лікарів, що входить до неї. Голова медико-соціальної експертної комісії організує її роботу, забезпечує якісне проведення медико-соціальної експертизи і несе персональну відповідальність за діяльність комісії.

17. Для координації діяльності органів медико-соціальної експертизи в областях, де є п'ять і більше обласних МСЕК, призначається головний експерт. В інших областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві і Севастополі обов'язки головного експерта покладаються на голову однієї з комісій.

III. Обов'язки і права медико-соціальних експертних комісій

18. Міські, міжрайонні, районні медико-соціальні експертні комісії:

а) визначають ступінь обмеження життєдіяльності людини, у тому числі стан працездатності, групу, причину і час настання інвалідності, а також ступінь втрати професійної працездатності (у процентах) працівників, які одержали каліцтво чи інше ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням своїх трудових обов'язків;

б) встановлюють потребу інвалідів у соціальній допомозі, що була б спрямована на полегшення наслідків погіршення здоров'я (протезування, засоби пересування, робочі пристосування, постійний догляд тощо);

в) надають трудові рекомендації інвалідам працездатного віку та

розробляють заходи медико-соціальної реабілітації під час складання індивідуальних програм реабілітації та адаптації інвалідів, здійснюють контроль за їх реалізацією;

г) вивчають структуру і динаміку інвалідності за групами, причинами, окремими захворюваннями, територіальними ознаками, в розрізі окремих підприємств тощо;

д) разом з лікувально-профілактичними закладами вивчають результати диспансеризації, переважно осіб, які часто й тривалий час хворіють, та інвалідів;

є) вивчають наслідки подовження строків тимчасової непрацездатності на період відновного лікування, перегляду інвалідів з метою виявлення ефективності реабілітаційних заходів, визначення реабілітаційного потенціалу;

ж) надають консультативну допомогу лікарям лікувально-профілактичних закладів з питань медико-соціальної реабілітації інвалідів;

з) разом з лікувально-профілактичними закладами, підприємствами, установами, організаціями, профспілками аналізують умови праці з метою виявлення факторів, що небезпечно впливають на здоров'я й працездатність працівників, а також визначення умов та видів праці, робіт і професій для хворих та інвалідів;

і) оцінюють стан здоров'я населення, прогнозують динаміку первинної інвалідності;

к) інформують органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, профспілкові органи та громадськість про рівень інвалідності, її причини, заходи медико-соціальної реабілітації.

л) визначають причини смерті інваліда на підставі лікарського свідоцтва про смерть у випадках, коли законодавством передбачається надання пільг сім'ї померлого.

19. Кримська республіканська, обласні, центральні міські медико-соціальні експертні комісії:

а) здійснюють організаційно-методичне керівництво та контроль за діяльністю відповідно Кримської республіканської, обласних, центральних міських, районних, міжрайонних, міських медико-соціальних експертних комісій, перевіряють прийняті ними рішення і в разі визнання їх безпідставними змінюють їх;

б) переглядають осіб, які оскаржили рішення міських,

міжрайонних чи районних медико-соціальних експертних комісій, та перевіряють якість розробки індивідуальних реабілітаційних програм;

в) проводять у складних випадках огляд хворих та інвалідів за направленнями відповідно Кримської республіканської, обласних, центральних міських, районних, міжрайонних, міських медико-соціальних експертних комісій;

г) визначають потреби інвалідів у автомобілях з ручним керуванням або мотоколясках;

д) надають консультативну допомогу лікарям медико-соціальних експертних комісій з питань медико-соціальної експертизи;

е) впроваджують у практику роботи медико-соціальної експертизи наукові принципи й методи, розроблені науково-дослідними інститутами, готують пропозиції щодо вдосконалення медико-соціальної експертизи, узагальнюють і поширюють передовий досвід роботи;

ж) розробляють комплексні заходи щодо профілактики та зниження рівня інвалідності, а також медико-соціальної реабілітації інвалідів;

з) здійснюють у межах своїх повноважень контроль за поліпшенням соціального стану інвалідів та наданням їм пільг;

і) аналізують рівень та динаміку інвалідності, стан медико-соціальної реабілітації інвалідів в Україні (Автономній Республіці Крим, області, місті, районі);

к) вживають заходів до підвищення кваліфікації фахівців медико-соціальних експертних комісій;

л) проводять разом з господарськими, профспілковими та іншими громадськими організаціями конференції, наради, семінари з питань профілактики інвалідності, медико-соціальної реабілітації та адаптації інвалідів.

20. Медико-соціальні експертні комісії мають право:

а) одержувати від органів і закладів охорони здоров'я, підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності і видів їх діяльності, відомості, необхідні для роботи комісії;

б) направляти осіб, які проходять огляд, до лікувально-профілактичних закладів для уточнення діагнозу і відповідного лікування;

в) відвідувати у встановленому порядку підприємства, установи, організації, незалежно від форм власності і видів їх діяльності, обстежувати місця виконання робіт, виробничі та службові приміщення,

знайомитися зі звітами, статистичними й іншими матеріалами з питань, що належать до діяльності комісії;

г) подавати державним органам матеріали для вжиття відповідних заходів стосовно посадових осіб підприємств, установ, організації, які ущемляють права інвалідів.

IV. Огляд громадян у медико-соціальних експертних комісіях

21. Огляд громадян у медико-соціальних експертних комісіях проводиться за місцем проживання або лікування за направленням відповідного лікувально-профілактичного закладу при пред'явленні паспорта чи іншого документа, що засвідчує особу.

22. Хворого, який направляється на комісію, представляє лікар, який лікує, або голова лікарсько-консультаційної комісії лікувально-профілактичного закладу. Для вирішення соціальних питань запрошуються представники власника підприємства, установи, організації, де працює хворий, або уповноваженого ним органу та профспілкового комітету.

23. Медико-соціальна експертиза повинна здійснюватися після повного та всебічного медичного обстеження, проведення необхідних досліджень, визначення клініко-функціонального діагнозу, соціально-психологічного діагнозу, професійно-трудового прогнозу, одержання результатів відновного лікування, соціально-трудової реабілітації та інших даних, що підтверджують стійкий або необоротний характер захворювання.

24. Відповідальність за якість медичного обстеження, своєчасність і обґрунтованість направлення громадян на медико-соціальну експертизу покладається на керівника лікувально-профілактичного закладу.

25. Медико-соціальні експертні комісії проводять засідання тільки у повному складі і колегіально приймають рішення. Дані експертного огляду і рішення заносяться до акта огляду та протоколу засідання медико-соціальної експертної комісії, які підписуються головою, членами комісії і засвідчуються печаткою.

26. Медико-соціальні експертні комісії при встановленні інвалідності керуються Інструкцією про встановлення груп інвалідності, затвердженою Міністерством охорони здоров'я України за погодженням з Радою Федерації незалежних профспілок України.

27. Якщо голова або окремі члени комісії не згодні з прийнятим рішенням, то до акта огляду вноситься їх окрема думка і акт у триденний строк подається Кримській республіканській, обласній або центральній міській комісії, яка приймає відповідне рішення.

28. Рішення Кримської республіканської, обласних, центральних міських медико-соціальних експертних комісій (у тому числі при огляді в складних випадках) приймаються більшістю голосів членів комісії. При рівності голосів голос голови комісії є вирішальним. Член комісії, не згодний з прийнятим рішенням, викладає свою окрему думку в письмовому вигляді, яка додається до акта огляду. При наполяганні цього члена комісії акт огляду надсилається до Міністерства охорони здоров'я України.

29. Якщо хворий за станом здоров'я згідно з висновком лікарсько-консультаційної комісії лікувально-профілактичного закладу не може з'явитися до медико-соціальної експертної комісії, огляд проводиться вдома або в стаціонарі, де він перебуває на лікуванні. У виняткових випадках (наприклад, коли громадянин проживає у віддаленій, важкодоступній місцевості) медико-соціальні експертні комісії можуть приймати рішення заочно за згодою громадян, керуючись матеріалами медичних справ.

30. Датою встановлення інвалідності вважається день надходження до медико-соціальної експертної комісії документів, необхідних для огляду хворого.

Інвалідність встановлюється до першого числа місяця, наступного за місяцем, на який призначено черговий переогляд хворого.

31. Переогляд інвалідів з нестійкими, оборотними морфологічними змінами та порушеннями функцій органів і систем організму з метою визначення ефективності відновного лікування та реабілітаційних заходів, стану здоров'я і ступеня соціальної адаптації проводиться через 1–3 роки.

Переогляд інвалідів раніше вказаних строків, а також громадян, інвалідність яким встановлено без зазначення строку переогляду, проводиться при зміні стану здоров'я і працездатності або при виявленні фактів зловживань чи помилок, допущених у встановленні групи інвалідності.

Група інвалідності без зазначення строку переогляду встановлюється громадянам при анатомічних дефектах, стійких

необоротних морфологічних змінах та порушеннях функцій органів і систем організму, неефективності реабілітаційних заходів, неможливості відновлення соціальної адаптації, несприятливому прогнозі динаміки працездатності з урахуванням реальних соціально-економічних обставин у районі проживання інваліда, а також чоловікам старше шістдесяти років і жінкам старше п'ятдесяти п'яти років, інвалідам, у яких строк переогляду настає: у чоловіків після досягнення шістдесяти років, жінок – п'ятдесяти п'яти років.

32. Медико-соціальні експертні комісії видають особам, визнаним інвалідами, довідки МСЕК та індивідуальні реабілітаційні програми і в триденний строк надсилають копії цих документів управлінню праці та соціального захисту населення районної, районної в м. Києві та Севастополі державної адміністрації та відповідному відділу, управлінню міської, районної у місті ради, на території якого проживає інвалід. Копія програми надсилається також підприємству, установі, організації, яка зобов'язана надавати соціальну допомогу і здійснювати реабілітацію інваліда.

Форми документів, що використовуються у роботі медико-соціальних експертних комісій, затверджуються Міністерством охорони здоров'я України.

33. Голова або працівники медико-соціальних експертних комісій, винні у прийнятті навмисно неправильного рішення і незаконній видачі документів про інвалідність, несуть відповідальність, передбачену законом.

V. Порядок оскарження рішень медико-соціальних експертних комісій

34. У разі незгоди оглянутого з рішенням районної, міжрайонної міської медико-соціальної експертної комісії він протягом місяця має право подати про це письмову заяву до Кримської республіканської, обласної, центральної міської медико-соціальної експертної комісії або до медико-соціальної експертної комісії, в якій він проходив огляд, чи до відповідного відділу (управління) охорони здоров'я. Комісія, що проводила огляд, або відділ (управління) охорони здоров'я в триденний строк з дня одержання заяви надсилають усі наявні документи разом із заявою на розгляд Кримської республіканської, обласної, центральної міської медико-соціальної експертної комісії, яка не пізніше як через місяць з дня

подання заяви проводить переогляд хворого і приймає відповідне рішення.

35. Рішення Кримської республіканської, обласної, центральної міської медико-соціальної експертної комісії може бути оскаржене до Міністерства охорони здоров'я України.

Міністерство охорони здоров'я України при виявленні фактів порушення законодавства про медико-соціальну експертизу доручає іншому складу обласної або республіканській медико-соціальній експертній комісії з урахуванням усіх наявних обставин повторно розглянути питання, рішення з якого оскаржується, а також вживає інших заходів, що забезпечують дотримання чинного законодавства при проведенні медико-соціальної експертизи.

Рішення медико-соціальної експертної комісії може бути оскаржене до суду в установленому порядку.

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 4 квітня 1994 р. № 221

ПОРЯДОК

організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності

1. Експертиза тривалої або стійкої втрати працездатності проводиться медико-соціальними експертними комісіями (МСЕК) МОЗ.

2. У МСЕК проходять огляд громадяни, які частково чи повністю втратили здоров'я внаслідок захворювання, травм та уроджених дефектів, що обмежують їх життєдіяльність, а також особи, які за чинним законодавством мають право на соціальну допомогу, з метою виявлення компенсаторно-адаптаційних можливостей особи для реалізації заходів реабілітації та адаптації інвалідів.

3. Направлення для огляду хворого у МСЕК видається лікарсько-консультаційною комісією (ЛКК) відповідного лікувально-профілактичного закладу за формою, затвердженою МОЗ, після клінічних досліджень, що підтверджують стійкий чи необоротний характер захворювання, а також у тому разі, коли хворий був звільнений від роботи протягом чотирьох місяців з дня настання тимчасової непрацездатності чи протягом п'яти місяців у зв'язку з одним і тим же захворюванням за останні дванадцять місяців, а хворий на туберкульоз –

протягом десяти місяців з дня настання непрацездатності.

4. Огляд хворих у МСЕК проводиться за місцем проживання або лікування з пред'явленням паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, та направлення, зазначеного у пункті 3 цього Порядку.

Якщо хворий за станом здоров'я не може з'явитися на МСЕК, огляд проводиться вдома або в стаціонарі, де він перебуває на лікуванні.

5. МСЕК у разі потреби приймає рішення щодо продовження термінів тимчасової непрацездатності понад зазначені у пункті 3 цього Порядку для долікування хворого.

6. Огляд у МСЕК тимчасово непрацездатного громадянина повинен здійснюватися не більше семи днів.

Якщо МСЕК не прийняла рішення про продовження терміну тимчасової непрацездатності лікарняний листок закривається датою огляду хворого у МСЕК.

7. У разі визнання хворого інвалідом інвалідність устанавлюється з дня надходження до МСЕК документів, на підставі яких приймається відповідне рішення.

8. МСЕК устанавлює:

а) ступінь обмеження життєдіяльності людини, стан працездатності, групу інвалідності, причину і час настання інвалідності внаслідок загального захворювання, трудового каліцтва чи професійного захворювання;

б) ступінь втрати працездатності (у відсотках);

в) причинний зв'язок інвалідності колишніх військовослужбовців з перебуванням на фронті або з виконанням інших обов'язків військової служби;

г) причинний зв'язок інвалідності з захворюванням чи каліцтвом, що виникли в дитинстві, уродженням дефектом;

д) ступінь втрати здоров'я, групу, причину, зв'язок і час настання інвалідності громадян, які постраждали внаслідок політичних репресій та Чорнобильської катастрофи;

е) ступінь стійкої втрати працездатності у хворих для направлення їх у будинки-інтернати для престарілих та інвалідів;

є) медичні показання на право одержання інвалідами автомобілів з ручним керуванням і протипоказання до їх керування.

9. Інвалідність внаслідок трудового каліцтва встанавлюється на підставі акта про нещасний випадок, складеного за місцем роботи, чи

рішенням суду про факт травмування на виробництві.

Інвалідність вважається такою, що настала внаслідок трудового каліцтва, якщо нещасний випадок, який спричинив інвалідність, стався (крім випадків протиправного діяння):

а) під час виконання трудових обов'язків (у тому числі під час відрядження), а також здійснення будь-яких дій в інтересах підприємства, установи, організації (навіть без спеціального доручення);

б) по дорозі на роботу або з роботи;

в) на території підприємства, установи, організації або в іншому місці роботи протягом робочого часу (включаючи встановлені перерви);

г) поблизу підприємства, установи, організації або іншого місця роботи протягом робочого часу (включаючи встановлені перерви), якщо перебування там не суперечило правилам внутрішнього трудового розпорядку;

д) у разі виконання державних або громадських обов'язків;

е) у разі виконання дій для рятування людського життя, охорони державної, колективної та індивідуальної власності, а також для охорони правопорядку.

10. Інвалідність внаслідок професійного захворювання встановлюється відповідно до висновку спеціалізованого медичного закладу про наявність професійного захворювання.

Список професійних захворювань затверджується в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Ступінь втрати професійної працездатності працівників, ушкодження здоров'я яких пов'язано з виконанням ними трудових обов'язків, встановлюється у відсотках на підставі направлення власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу чи рішення суду, постанови прокурора, висновку органів дізнання або попереднього слідства.

12. Причинний зв'язок інвалідності колишніх військовослужбовців з перебуванням на фронті або з виконанням інших обов'язків військової служби встановлюється МСЕК на підставі документів військово-лікувальних закладів (свідоцтво про хворобу, довідка про поранення), а також військово-облікових документів про термін служби, відомостей про участь в антифашистському підпіллі.

13. Ступінь втрати працездатності військовослужбовців і військовозобов'язаних у період проходження служби (зборів) з метою

виплати страхових сум за державним обов'язковим особистим страхуванням встановлюється у відсотках і рішення про це приймається на підставі:

а) копії свідоцтва про хворобу за формою № 8, затвердженою Міноборони, що видане військово-лікувальним закладом або районним військовим комісаріатом у разі визнання військово-лікарською комісією (ВЛК) військовослужбовця або військовозобов'язаного в період проходження служби (зборів) непридатним за станом здоров'я для подальшого проходження служби (зборів) внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання. При цьому ступінь втрати працездатності застрахованого встановлюється з дня огляду ВЛК, але не пізніше дати звільнення з військової служби;

б) довідки за формою № 12, затвердженою Міноборони, що видана зазначеним у підпункті «а» цього пункту закладом або військовим комісаріатом, якщо застрахованого визнано обмежено придатним до військової служби (зборів) або професійної діяльності у разі втрати ним здоров'я внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних в період проходження військової служби (зборів), але не підлягає звільненню з військової служби (зборів). При цьому ступінь втрати працездатності встановлюється МСЕК на підставі поданих ВЛК документів з дня їх розгляду;

в) довідки, зазначеної у підпункті «б» цього пункту, якщо застрахованого визнано ВЛК придатним до військової служби (зборів) у разі втрати ним здоров'я внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних в період проходження військової служби (зборів). Ступінь втрати працездатності встановлюється МСЕК після закінчення лікування.

14. Ступінь втрати працездатності працівників, які відповідно до чинного законодавства підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню, з метою виплати страхових сум устанавлюється у відсотках згідно з довідкою про страхову подію. Зазначена довідка видається за місцем роботи (служби) працівника.

15. Причинний зв'язок інвалідності з хворобами, перенесеними у дитинстві, встановлюється за наявності документів лікувально-профілактичних закладів, що свідчать про початок захворювання або перенесену травму до 16-річного віку (для тих, хто навчається, – до 18-річного віку).

16. Інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, пов'язаних з бойовими діями в період Великої Вітчизняної війни, чи з їх наслідками для осіб до 16-річного віку, а для тих, хто навчається, – до 18-річного віку встановлюється відповідно до висновків лікувально-профілактичних закладів і довідки органів соціального захисту населення чи інших державних органів з приводу цих подій.

17. Ступінь втрати здоров'я, група і час настання інвалідності для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначається МСЕК за наявності посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, висновків лікувально-профілактичних закладів, міжвідомчих експертних рад чи постанови ВЛК або посвідчення потерпілого від Чорнобильської катастрофи, висновків лікувально-профілактичних закладів і спеціалізованих ЛКК.

18. Ступінь втрати здоров'я, група і причинний зв'язок інвалідності громадян з політичними репресіями встановлюються на підставі висновків лікувально-профілактичних закладів про виникнення захворювання у період цих політичних репресій.

19. Питання про ступінь стійкої втрати працездатності у хворих для направлення їх у будинки-інтернати для престарілих та інвалідів вирішуються згідно з висновками лікувально-профілактичних закладів і виходячи із можливості перебування у цих закладах.

20. Рішення про необхідність виділення інвалідові автомобіля з ручним керуванням приймається МСЕК відповідно до висновку лікувально-профілактичного закладу згідно з переліками медичних показань і протипоказань, які затверджуються МОЗ за погодженням з Мінсоцзахистом.

21. МСЕК видає особам, які визнані інвалідами чи стосовно яких встановлено факт втрати професійної працездатності, довідки і індивідуальні програми реабілітації і у триденний термін відсилає копії цих документів до відповідних органів, що здійснюють пенсійне забезпечення та державне страхування. За місцем роботи цих осіб надсилається повідомлення щодо групи та причини інвалідності, а у разі встановлення ступеня втрати професійної працездатності – витяг із акта огляду у МСЕК про результати визначення ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках.

22. Відповідно до індивідуальної програми реабілітації інваліда МСЕК розробляє для кожного інваліда рекомендації щодо його

реабілітації за участю лікуючого лікаря лікувально-профілактичного закладу.

23. МСЕК визначає не протипоказані для кожного інваліда за станом здоров'я види трудової діяльності і умови праці, які сприятимуть відновленню порушених функцій організму, та перевіряє відповідність умов праці інвалідів своїм висновкам.

24. У разі незгоди громадянина з рішенням районної, міжрайонної, міської медико-соціальної експертної комісії він має право подати протягом місяця письмову заяву до Кримської республіканської, обласної, центральної міської МСЕК або до медико-соціальної експертної комісії, в якій він проходив огляд, чи до відповідного управління охорони здоров'я. Комісія, що проводила огляд, або управління охорони здоров'я надсилають в триденний термін з дня одержання заяви усі наявні документи разом із заявою на розгляд Кримської республіканської, обласної, центральної міської медико-соціальної експертної комісії, яка протягом місяця з дня подання заяви проводить повторний огляд хворого і приймає відповідне рішення.

25. Рішення Кримської республіканської, обласної, центральної міської МСЕК може бути оскаржено до МОЗ.

МОЗ за наявності фактів порушення законодавства про медико-соціальну експертизу доручає іншому складу Кримської республіканської, обласної або центральної міської МСЕК з урахуванням усіх наявних обставин повторно розглянути те питання, з якого оскаржується рішення, а також вживає інших заходів для забезпечення дотримання чинного законодавства під час проведення медико-соціальної експертизи.

26. Рішення МСЕК може бути оскаржено в судовому порядку.

Щодо порядку розгляду скарг на дії державних органів дивись коментар до статті 23.

Стаття 32. Страховий стаж, необхідний для призначення пенсій по інвалідності

1. Особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності:

до досягнення особою 23 років включно – 2 роки;

від 24 років до досягнення особою 26 років включно – 3 роки;

від 27 років до досягнення особою 31 року включно – 4 роки;
для осіб 32 років і старших – 5 років.

2. Якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу.

До набуття чинності Законом «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» для призначення пенсії по інвалідності діяв дещо інший порядок, зокрема і щодо тривалості стажу, необхідного для призначення пенсій.

У таблиці наведено необхідний стаж і порівняно його з тим, якого вимагав Закон України «Про пенсійне забезпечення».

Таблиця 1

з 01.01.04 р.		до 01.01.04 р.	
Вік особи, яка стала інвалідом	Кількість років страхового стажу, необхідного для призначення пенсії по інвалідності	Вік особи, яка стала інвалідом	Кількість років трудового стажу, необхідного для призначення пенсії по інвалідності
До 23 років включно	2	До 23 років	1
Від 24 років до 26 років включно	3	від 23 років до 26 років	2
Від 27 років до 31 року включно	4	від 26 років до 31 року	3
Від 32 років і старших	5	від 31 року до 36 років	5
Інвалідність настала в період проходження строкової військової служби	0	від 36 років до 41 року	7
		від 41 року до 46 років	9
		від 46 років до 51 року	11
		від 51 року до 56 років	13
		від 56 років до 61 року	14

		від 61 року і старші	15
--	--	----------------------	----

Страховий стаж для призначення пенсій по інвалідності обчислюється за тими самими правилами, як і страховий стаж для призначення пенсій за віком (див. коментар до статей 24 - 25). Слід звернути увагу на приписи абзацу другої частини першої статті 24, відповідно до яких до страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, з якого обчислюють пенсію по інвалідності, крім наявного страхового стажу, на загальних підставах зараховується також період із дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою пенсійного віку.

Приклад.

Громадянина Коваленко В.В. у лютому 2004 року встановлено другу групу інвалідності. На час її настання Коваленко виповнилося 31 рік і 6 місяців, а його страховий стаж становив 12 років і 4 місяці. Враховуючи норму абзацу 2 частини 1 статті 24 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», до загального страхового стажу громадянина для призначення пенсії по інвалідності треба зарахувати 28,5 року (60 – 31,5), тобто 342 місяці. Виходячи з наявного стажу (12 років і 4 місяці), маємо страховий стаж громадянина Коваленко – 490 місяців.

Водночас, для осіб, інвалідність у яких настала в період проходження строкової військової служби, наявність страхового стажу для призначення пенсії по інвалідності не має значення.

Стаття 33. Розмір пенсії по інвалідності

1. Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи - 100 відсотків пенсії за віком; інвалідам II групи - 90 відсотків пенсії за віком; інвалідам III групи - 50 відсотків пенсії за віком, обчисленої

відповідно до статей 27 і 28 цього Закону.

2. За наявності у непрацюючих інвалідів II і III груп – у чоловіків 25, а у жінок – 20 років страхового стажу за їх вибором пенсія по інвалідності призначається в розмірі пенсії а віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону.

Статтю 33 доповнено частиною другою відповідно до Закону України від 04.11.2004 № 2153-IV

Для обчислення розміру пенсії по інвалідності за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” спочатку обчислюється розмір пенсії за віком, на яку або мала б право особа після досягнення пенсійного віку (з урахуванням до страхового стажу періоду із дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою пенсійного віку).

Розглянемо на прикладах обчислення пенсії по інвалідності.

Приклад 1.

Громадянина Коваленко В.В. у лютому 2004 року встановлено другу групу інвалідності. На час її настання Коваленко виповнилося 31 рік і 6 місяців, а його страховий стаж становив 12 років і 4 місяці. Громадянин подав довідку про заробіток за 60 місяців роботи з 1 липня 1995 року до 31 червня 2000 року та інформацію із системи персоніфікованого обліку про заробіток за період з 1 липня 2000 року до 31 січня 2004 року за даними персоніфікованого обліку.

Враховуючи норму абзацу 2 частини 1 статті 24 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування», до загального страхового стажу громадянина для призначення пенсії по інвалідності треба зарахувати 28,5 року (60 – 31,5), тобто 342 місяці. Виходячи з наявного стажу (12 років і 4 місяці), маємо страховий стаж громадянина Коваленко – 490 місяців.

Таким чином, коефіцієнт страхового стажу становитиме 0,40833 ($K_c = 490 / 12 / 100$).

Виходячи з суми коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць 145,62075 та кількості місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти зарплати (доходу), 103, сума заробітної плати для обчислення пенсії становитиме 526,95 грн. (145,62075 / 103).

Заключний етап – розрахунок суми пенсії по інвалідності за формулою

$$П = Зп \times K_c \times В,$$

де В — відсоток пенсії за віком, який встановлено для відповідної групи інвалідності.

Отже, сума пенсії по інвалідності становитиме:

$$П = 526,95 \text{ грн} \times 0,40833 \times 90\% = 193,65 \text{ грн.}$$

Приклад 2.

12 січня 2007 року за призначенням пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання звернувся інвалід II групи Цаплін О.В. (нар. 19 лютого 1949 року). Його страховий стаж становить 4 роки 10 міс.

Згідно зі статтею 32 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у призначенні пенсії по інвалідності громадянину Цапліну буде відмовлено, оскільки він не має 5 років страхового стажу, необхідного йому за віком для призначення цієї пенсії (на час звернення інваліду виповнилося 50 років).

Цей громадянин зможе звернутися після досягнення пенсійного віку за пенсією за віком, яку буде обчислено з урахуванням наявного страхового стажу, звісно, якщо інвалід відпрацює ще не менше як два місяці і сплатить за цей період страхові внески.

Приклад 3.

1 лютого 2004 року за призначенням пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання звернувся інвалід I групи Сидорчук В.П., який народився 5 грудня 1955 року. Дата встановлення інвалідності – 10 січня 2004 року. Громадянин має страховий стаж 20 років 5 місяців 5 днів, у тому числі за списком № 1 – 4 роки, а припинив працювати 1 квітня 2001 року.

Під час визначення коефіцієнта страхового стажу відповідно до абзацу першого частини першої статті 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» до страхового стажу слід зарахувати період інвалідності з моменту встановлення інвалідності до досягнення громадянином 60-річного віку (з 10 січня 2004 року до 5 грудня 2015 року – 11 років 10 місяців 25 днів).

Таким чином, страховий стаж, який буде враховано під час визначення розміру пенсії за віком, становитиме:

$$20 \text{ р. } 5 \text{ міс. } 5 \text{ дн.} + 11 \text{ р. } 10 \text{ міс. } 25 \text{ дн.} + 4 \text{ р.} = 36 \text{ р. } 4 \text{ міс.}$$

$$K_c = 0,36333.$$

Припустимо, що сума коефіцієнтів заробітної плати (K_z), взятої за 60 місяців до 1 липня 2000 року та за період з 1 липня 2000 року до 1 квітня 2001 року (момент припинення роботи, тобто ще за 9 місяців), становить 143,25159. Тоді розмір зарплати, яку буде враховано під час призначення пенсії по інвалідності, становитиме:

$$Z_p = 372,72 \text{ грн} \times (143,25159 / 69) = 773,81 \text{ грн.}$$

Розмір пенсії за першу групу інвалідності – 100% пенсії за віком, отже:

$$П = 773,81 \times 0,36333 = 281,15 \text{ грн.}$$

Ще одна норма, про яку слід пам'ятати: пенсія по інвалідності призначається з дня встановлення інвалідності, якщо звернення за нею

відбулося не пізніше як через три місяці з дня встановлення інвалідності (стаття 45 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Стаття 34. Період, на який призначається пенсія по інвалідності

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам – чоловікам старше 60 років і жінкам старше 55 років пенсії по інвалідності призначаються довічно. Повторний огляд цих інвалідів провадиться тільки за їх заявою.

Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” передбачено два види пенсій по інвалідності, в залежності від тривалості їх виплати: довічні або на визначений термін (строк перебування на інвалідності). Довічно пенсії по інвалідності призначаються особам, які досягли пенсійного віку або , інвалідність яким призначена без зазначення терміну переогляду, а також інвалідам I групи та непрацездатним інвалідам I групи та непрацюючим інвалідам II і III груп, які мають страховий стаж необхідний для призначення мінімальної пенсії за віком (див. коментар до статті 28). Іншим інвалідам пенсії призначаються на період, на який органами МСЕК встановлено групу інвалідності.

Відповідно до Положення про медико-соціальну експертизу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1992 року № 83 (див. коментар до статті 31), датою встановлення інвалідності вважається день надходження до медико-соціальної експертної комісії документів, необхідних для огляду хворого. Інвалідність встановлюється до першого числа місяця, наступного за місяцем, на який призначено черговий переогляд хворого. При цьому переогляд інвалідів з нестійкими, оборотними морфологічними змінами та порушеннями функцій органів і систем організму з метою визначення ефективності відновного лікування та реабілітаційних заходів, стану здоров'я і ступеня соціальної адаптації проводиться через 1–3 роки. Переогляд інвалідів раніше вказаних термінів, а також громадян, інвалідність яким встановлено без зазначення терміну переогляду,

проводиться в разі зміни стану здоров'я і працездатності або виявлення фактів зловживань чи помилок, допущених у встановленні групи інвалідності. Група інвалідності без зазначення терміну переогляду встановлюється громадянам за анатомічних дефектів, стійких необоротних морфологічних змін і порушень функцій органів і систем організму, неефективності реабілітаційних заходів, неможливості відновлення соціальної адаптації, несприятливого прогнозу динаміки працездатності з урахуванням реальних соціально-економічних обставин у районі проживання інваліда, а також чоловікам старше шістдесяти років і жінкам старше п'ятдесяти п'яти років, інвалідам, у яких термін переогляду настає: у чоловіків після досягнення шістдесяти років, жінок – п'ятдесяти п'яти років.

Наприклад, у разі встановлення громадянину інвалідності на період з 17 березня 2004 року до 1 березня 2006 року пенсія по інвалідності цій особі встановлюється на весь зазначений період за умови звернення за призначенням пенсії не пізніше як через три місяці з дня встановлення інвалідності (стаття 45 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»). Якщо у зазначений період особа досягне пенсійного віку, пенсія призначається довічно. У разі переогляду зазначеної особи та зміни їй групи інвалідності на більш високу проводиться перерахунок пенсії виходячи із встановленої групи інвалідності.

Стаття 35. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності

1. У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.

Якщо особа визнана інвалідом нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності.

У разі визнання особи, яка пройшла повторний огляд, здоровою пенсія виплачується до кінця місяця, по який встановлено інвалідність.

2. У разі якщо особа не з'явилася в органи медико-соціальної експертизи на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд.

3. У разі якщо строк повторного огляду медико-соціальної експертизи інвалідом пропущено з поважних причин або в разі визнання його знову інвалідом виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган медико-соціальної експертизи визнає її за цей період інвалідом. При цьому якщо під час повторного огляду інваліда переведено на іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений період виплачується за попередньою групою інвалідності.

Якщо виплату пенсії інвалідові було припинено у зв'язку з відновленням здоров'я або якщо він не отримував пенсії внаслідок нез'явлення на повторний огляд без поважних причин, то в разі наступного визнання його інвалідом виплата раніше призначеної пенсії поновлюється з дня встановлення інвалідності знову за умови, що після припинення виплати пенсії минуло не більше п'яти років. Якщо минуло більше п'яти років, пенсія призначається знову на загальних підставах.

Органи медико-соціальної експертизи зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду в порядку, встановленому законодавством, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

Зазначеною нормою визначено порядок і терміни виплати пенсій по інвалідності особам у разі зміни групи інвалідності, відновлення працездатності, а також у разі якщо особа у визначений термін не з'явилася до органів МСЕК на повторний огляд через поважні причини чи без поважних причин.

При цьому під час розгляду зазначеного питання треба враховувати приписи Порядку організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 1994 року № 221, і Положення

про медико-соціальну експертизу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1992 року № 83 (див. коментар до ст. 31).

Наприклад, громадянину встановлено інвалідність до 1 березня 2005 року. Пенсія цій особі виплачуватиметься до лютого 2005 включно. У разі нез'явлення цієї особи на повторний огляд в органи медико-соціальної експертизи з поважних причин або у разі визнання цієї особи знову інвалідом виплату пенсії по інвалідності буде відновлено з березня 2005 року, до дня повторного огляду, за умови, що цей період буде меншим або дорівнювати трьом рокам (тобто не пізніше 1 березня 2008 року) і особу буде визнано інвалідом. У разі якщо особу буде визнано інвалідом з липня 2008 року пенсія їй буде виплачуватись з цього періоду.

Важливою є норма коментованої статті, яка зобов'язує органи МСЕК інформувати органи Пенсійного фонду про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд (див. коментар до статті 31).

Розділ V. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника в солідарній системі

Стаття 36. Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника.

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, зазначених у частині другій статті 32 цього Закону, – незалежно від тривалості страхового стажу. При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

2. Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами або досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону;

2) діти (у тому числі діти, які народилися до закінчення 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах, до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти – до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності – один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно

від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

3. До членів сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника, відносяться особи, зазначені в частині другій цієї статті, якщо вони:

1) були на повному утриманні померлого годувальника;

2) одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого годувальника, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які й самі одержували пенсію, мають право, за бажанням, перейти на пенсію у зв'язку з втратою годувальника.

4. Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.

5. Пасинок і падчерка мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків.

6. Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.

7. Положення цього Закону, що стосуються сім'ї померлого, відповідно поширюються і на сім'ю особи, визнаної безвісно відсутньою або оголошеною померлою у встановленому законом порядку.

8. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, призначаються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника за Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» призначаються у зв'язку із смертю особи, яка є застрахованою за цим законом (див. коментар до статті 11). При цьому не є обов'язковою умовою те, що застрахованими особами за Законом України «Про загальнообов'язкове

державне пенсійне страхування” мають бути і члени сім’ї померлого годувальника.

Якщо померла особа не була застрахованою за Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” або на день смерті не мала страхового стажу, необхідного для призначення пенсії по інвалідності (див. коментар до статті 32), такій особі призначається державна соціальна допомога (див. коментар до статті 30). Якщо годувальник помер внаслідок нещасного випадку на виробництві бо професійного захворювання, пенсія призначається за Законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” (див. коментар до статті 30).

Пенсії по втраті годувальника можуть бути призначені за іншими законодавчими актами (див. коментар до статті 4).

Пенсію у зв’язку із втратою годувальника призначають за додержанням таких обов’язкових умов для громадян, які претендують на її одержання:

1) ці громадяни повинні бути непрацездатними членами сім’ї померлого годувальника

2) Вони перебували на повному утриманні годувальника (за деякими винятками) або одержували від нього допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

3) Померлий годувальник на момент смерті мав страховий стаж визначеної тривалості.

Пенсію у зв’язку із втратою годувальника призначають за наявності у годувальника на дату смерті страхового стажу, який був би необхідний для призначення пенсії по інвалідності (стаття 32 Закону «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування»).

У таблиці 5 наведено категорії осіб, які належать до непрацездатних членів сім’ї померлого, та умови, за яких вони вважаються такими, що перебували на утриманні годувальника.

Таблиця 5

Категорія осіб	Умова	Особливості призначення пенсії
Чоловік (дружина), батько, мати померлого годувальника	ВОНИ ІНВАЛІДАМИ €	Пенсію призначають, якщо згадані особи: — були на повному утриманні померлого; — одержували від нього допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування; — не були на утриманні померлого, але у зв'язку з його смертю втратили джерело засобів до існування (таку втрату встановлюють у судовому порядку)
	Вони досягли пенсійного віку (чоловіки — 60 років, жінки — 55)	
Діти померлого годувальника (у тому числі, ті, які народилися не пізніше 10 місяців з дня його смерті)	Їм не виповнилося 18 років	1. Пенсію призначають незалежно від того, чи були вони на утриманні померлого 2. Право на пенсію зберігається навіть, якщо дітей буде усиновлено 3. Усиновлені діти мають право на пенсію на рівні з рідними 4. Пасинок (падчерка) мають право на пенсію нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків
	Незалежно від віку, якщо вони стали інвалідами до 18 років	
Діти померлого старші за 18 років, які навчаються за денною формою навчання у вищих учбових закладах I—IV рівнів	ДО ЗАКІНЧЕННЯ НИМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, АЛЕ ТІЛЬКИ ДО ДОСЯГНЕННЯ НИМИ 23-Х	1. Пенсію призначають незалежно від того, чи були вони на утриманні померлого. 2. З 1 січня 2004 року не матимуть права на призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника діти померлого у

акредитації та професійно-технічних навчальних закладах	РОКІВ	віці старшому за 18 років, які навчаються у вищих учбових закладах I—IV рівнів акредитації з вечірньою та заочною формою навчання навіть за умови, що в цей період вони не працюють
Діти-сироти (у яких померли обоє з батьків)	До досягнення ними 23-х років незалежно від того, навчаються вони чи ні	1. Пенсію призначають незалежно від того, чи були вони на утриманні обох чи лише одного з померлих батьків. 2. При призначенні пенсії таким дітям згідно із Законом про пенсійне забезпечення виплата її проводилася до досягнення дитиною 18 років. Тому дітям-сиротам, які за станом на 01.01.04 не досягли 23 років, слід звернутися за її призначенням згідно із Законом про пенсійне страхування
Чоловік (дружина), а за їх відсутності — один з батьків або брат чи сестра, дід чи баба померлого годувальника	Незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють та доглядають за дитиною померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років	пенсію призначають, якщо згадані особи: — були на повному утриманні годувальника, — АБО ОДЕРЖУВАЛИ ВІД НЬОГО ДОПОМОГУ, ЩО БУЛА ДЛЯ НИХ ПОСТІЙНИМ І ОСНОВНИМ ДЖЕРЕЛОМ ЗАСОБІВ ДО ІСНУВАННЯ

*Така умова означає, що на призначення пенсії по втраті годувальника не впливатиме, наприклад, той факт, що батько, який помер, не брав участі у вихованні дитини та не сплачував аліментів. За вимогами

ст.180 Сімейного кодексу, який діє з 1 січня 2004 року, батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття, але при цьому можуть бути звільнені від такого обов'язку, якщо дохід дитини набагато перевищує дохід кожного з них і забезпечує повністю її потреби (ст. 188 кодексу).

Стаття 37. Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в розмірі: на одного непрацездатного члена сім'ї – 50 відсотків пенсії за віком померлого годувальника; на двох та більше непрацездатних членів сім'ї – 100 відсотків пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками.

2. Дітям-сиротам пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в розмірах, визначених частиною першою цієї статті, виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків.

Для обчислення розміру пенсії у зв'язку з втратою годувальника спочатку необхідно обчислити розмір пенсії за віком, на яку мав (мав би) право померлий годувальник (див. коментар до статті 27).

Пенсія по втраті годувальника на всіх членів сім'ї, які мають право на неї, призначається одна спільна і розподіляється між непрацездатними членами сім'ї рівними частками. Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника визначається у такому порядку:

Кількість непрацездатних членів сім'ї	Розмір пенсії *
1	50 % пенсії за віком померлого годувальника
2 і більше	100% пенсії за віком померлого годувальника

— * дітям-сиротам пенсія призначається виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків

При цьому пенсія у зв'язку з втратою годувальника обчислюється у відсотках до розміру пенсії за віком померлого годувальника. Для обчислення розміру пенсії у зв'язку з втратою годувальника до страхового стажу враховується період від дня його смерті до дня, коли годувальник досягнув би пенсійного віку.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, – довічно.

Приклад.

Для призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника надано такі дані:

— скорегований середньомісячний заробіток дорівнює 529,82 грн. (див. коментар до статті 40);

— страховий стаж годувальника (з урахуванням періоду з дня смерті годувальника до дати, коли він досяг би пенсійного віку, – стаття 24 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування») становить 42 роки;

— коефіцієнт страхового стажу дорівнює 0,42 (по 1% за кожний рік роботи участі у солідарній системі).

Розмір пенсії за віком померлого годувальника становитиме 222,52 грн. (529,82 x 0,42).

У разі якщо в наведеному прикладі на утриманні у годувальника перебував один непрацездатний член сім'ї (дитина), пенсія призначається у розмірі 111,26 грн, якщо таких утриманців було двоє і більше, – у розмірі 222,52 грн.

Стаття 38. Період, на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Зміна розміру пенсії

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним згідно із частиною другою статті 36 цього Закону, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, – довічно.

2. Зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалися обставини, що спричинили зміну розміру або припинення виплати пенсії.

За Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” призначаються два види пенсій у зв’язку із втратою годувальника в залежності від тривалості їх виплати: довічна (одержувачам, які досягли пенсійного віку) або на час, коли одержувач є непрацездатним.

Загальні правила визначення особи непрацездатною (для цілей Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування») закріплено у статтях 1 і 36 цього закону (див. коментарі до зазначених статей).

Приклад.

Дитині, якій призначено пенсію у зв’язку із втратою годувальника, 18 років виповнюється 7 грудня 2004 року. У разі якщо дитина не навчається, виплату їй пенсії буде припинено з 1 січня 2005 року. Якщо ж дитина навчається за денною формою навчання у вузі I–IV рівня акредитації або професійно-технічному навчальному закладі, виплату їй пенсії буде припинено по закінченні нею навчального закладу, але у будь-якому разі – з досягненням нею 23 років, тобто з 1 січня 2010 року. Якщо в наведеному прикладі дитина є сиротою, пенсія їй виплачуватиметься до грудня 2009 року включно незалежно від того, навчається вона чи ні (стаття 36 коментованого закону).

Стаття 39. Призначення однієї пенсії у зв’язку з втратою годувальника на всіх членів сім’ї. Виділення частки пенсії

1. На всіх членів сім’ї, які мають право на пенсію у зв’язку з втратою годувальника, призначається одна спільна пенсія.

2. На вимогу члена сім’ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо.

Виділення частки пенсії провадиться з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому надійшла заява про виділення частки пенсії.

Пенсія по втраті годувальника на всіх членів сім’ї, які мають право на неї, призначається одна спільна і розподіляється між

непрацездатними членами сім'ї рівними частками (див. приклад до статті 37).

За бажанням пенсіонера може бути виділено його частку пенсії, яка виплачуватиметься окремо. Наприклад, на 3 непрацездатних членів сім'ї призначено пенсію в розмірі 293,45 грн. За заявою одного з них виділяється частка, яка становитиме 97,82 грн (293,45 / 3).

Відповідно до пункту 34 Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Пенсійного фонду України від 30.04.2002 № 224/30 і зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.06.2002 за № 536/6824, визначено такий порядок виділення частки пенсії (див. коментар до статті 44). Якщо член сім'ї, який проживає в іншому населеному пункті (районі, місті), звернувся із заявою про призначення або виділення йому частки пенсії, орган, що призначає пенсію, за місцем проживання такого члена сім'ї, отримавши відповідну заяву, надсилає повідомлення до органу, що призначає пенсію, який оформлятиме пенсійні документи всім членам сім'ї або в якому зберігається пенсійна справа цієї сім'ї. До повідомлення додаються заява і документи, які засвідчують право на одержання пенсії члена сім'ї, який звернувся за часткою пенсії. Якщо документи, що засвідчують право на пенсію члена сім'ї, який проживає окремо, надходять після винесення рішення про призначення пенсії решті членам сім'ї, то ухвалюється нове рішення про призначення пенсії всім членам сім'ї та виділення частки пенсії члену сім'ї, який проживає окремо. Документи зазначеного члена сім'ї, що надійшли, додаються до пенсійної справи, а копія рішення про виділення частки пенсії надсилається органу, що призначає пенсію, за місцем його проживання для оформлення на одержувача частки пенсії самотійної пенсійної справи. У разі перерахунку пенсії копія відповідного рішення надсилається до органу, який провадить виплату частки цієї пенсії. З припинення виплати частки пенсії документи надсилаються до органу, у якому виплата пенсії продовжується.

Розділ VI. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії у солідарній системі. Призначення, перерахунок та виплата пенсії

Стаття 40. Період визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії

1. Для обчислення пенсії враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року, незалежно від перерв, та за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року.

У разі якщо страховий стаж становить менший період, ніж передбачено абзацом першим цієї частини, враховується заробітна плата (дохід) за фактичний страховий стаж.

За вибором особи, яка звернулася за пенсією, з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії, виключається період до 60 календарних місяців підряд за умови, що зазначений період становить не більше ніж 10 відсотків тривалості страхового стажу.

Для визначення розміру пенсії за віком відповідно до частини другої статті 27 цього Закону заробітна плата для обчислення частини пенсії за період страхового стажу до набрання чинності цим Законом визначається на умовах і в порядку, передбачених законодавством, що діяло раніше, а для обчислення частини пенсії за період страхового стажу після набрання чинності цим Законом – на умовах, передбачених абзацом першим цієї частини.

Заробітна плата (дохід) за період страхового стажу до 1 липня 2000 року враховується для обчислення пенсії на підставі документів про нараховану заробітну плату (дохід), виданих у порядку, встановленому законодавством, а за період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року – за даними, що містяться в системі персоналізованого обліку.

2. Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою:

$Z_p = Z_c \times (C_k : K)$, де:

Z_p – заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;

Z_c – середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії;

C_k – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($K_z-1 + K_z-2 + K_z-3 + E + K_z-n$);

K – кількість місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

У разі відсутності на момент призначення пенсії даних про середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередній рік для визначення заробітної плати (доходу) враховується наявна середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за місяці попереднього року з наступним перерахунком заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії після отримання даних про середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії.

Коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи за кожний місяць страхового стажу, який враховується при обчисленні пенсії, визначається за формулою:

$K_z = Z_v : Z_c$, де:

K_z – коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи;

Z_v – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Z_c – середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу).

Сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), визначається за формулою:

$$Зв = З + Зд, \text{ де:}$$

Зв – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

З – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Зд – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, розрахована виходячи із передбаченої частиною третьою статті 24 цього Закону доплати, за місяць, за який визначається коефіцієнт заробітної плати (доходу), і яка визначається за формулою:

$$Зд = \frac{Д}{Т} \times 100\%, \text{ де:}$$

Д – сума доплати, здійснена відповідно до частини третьої статті 24 цього Закону;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

У разі подання застрахованою особою для обчислення розміру пенсії даних про заробітну плату (дохід) за період до 1 січня 1992 року при визначенні коефіцієнта заробітної плати (доходу) середня заробітна плата за рік (квартал) у відповідному періоді вважається щомісячною середньою заробітною платою працівників, зайнятих у галузях економіки України, відповідного року (кварталу).

У разі відсутності на момент призначення пенсії даних про щомісячну середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередні місяці для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується щомісячна середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за наявний попередній місяць з наступним перерахунком коефіцієнта

заробітної плати (доходу) після отримання даних про щомісячну середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за місяць (місяці), що передує зверненню за призначенням пенсії.

3. При обчисленні заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, які здійснювали підприємницьку діяльність і обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбання спеціального торгового патенту), та членів їхніх сімей, що беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою:

$$З = \frac{П \times Ч}{Т}, \text{ де :}$$

З – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

П – сума фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент) у розрахунку на відповідний місяць, у гривнях;

Ч – відсоток відрахувань до Пенсійного фонду від суми фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент), чинний в межах відповідного періоду;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Під час визначення доходу фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується розмір податку (плати за патент), що сплачує така фізична особа, без збільшення розміру податку (плати за патент), передбаченого законодавством, за членів його сім'ї, які беруть участь у здійсненні цією фізичною особою підприємницької діяльності, та за осіб, які перебувають з нею у трудових відносинах.

Під час визначення доходу члена сім'ї фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності для обчислення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується сума податку (плати за

патент), внесена за одного члена сім'ї, на яку відповідно до законодавства збільшується відповідний податок (плата за патент) зазначеної фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності.

4. При обчисленні заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, які сплачують страхові внески у фіксованому розмірі, в тому числі членів їх сімей, що беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою:

$$З = \frac{\Phi}{Т} \times 100\%, \text{ де :}$$

З – сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Φ – сума фактично сплаченого страхового внеску у фіксованому розмірі за відповідний місяць;

Т – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Принципово важливою нормою Закону є те, що для обчислення пенсії враховується заробітна плата за той період який включається до страхового стажу, тобто період, коли відбувалася сплата страхових внесків (див. коментар до ст. 41). При цьому Закон передбачає поступовий перехід до врахування заробітку для обчислення пенсії за весь набутий страховий стаж, що має забезпечити адекватність розміру пенсії реальному внеску працівника протягом усієї трудової діяльності. Водночас передбачено можливість застосування раніше діючого порядку врахування заробітку для обчислення пенсії за період страхового (трудового) стажу набутого до набрання чинності Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (див. коментар до статті 41).

У статті 40 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що для обчислення розміру пенсії враховується зарплата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу

підряд до 1 липня 2000 року незалежно від перерв і за весь період страхового стажу з 1 липня 2000 року. У ситуаціях, коли страховий стаж за цей період буде меншим, враховується зарплата (дохід) за фактичний страховий стаж. Наприклад, у березні 2004 року за призначенням пенсії за віком звернувся громадянин, який має стаж роботи 8 років 10 місяців (працював з 1 лютого 1994 року до 1 січня 2003 року). При обчисленні розміру пенсії буде врахована зарплата за 60 календарних місяців поспіль до 1 липня 2000 року та зарплата за період з 1 липня 2000 року по 31 грудня 2002 р., тобто ще за 31 місяць (а не 44 місяці), оскільки громадянин відпрацював 31 місяць після 1 липня 2000 р.

І ще одна суттєва норма. За вибором особи, яка звернулася за призначенням пенсії, з періоду, за який враховуватиметься заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії, виключається період до 60 календарних місяців поспіль за умови, що зазначений період становить не більше ніж 10% тривалості страхового стажу (п. 3 ч. 1 статті 40 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Наприклад, за призначенням пенсії за віком 4 лютого 2004 року звернулася особа, яка має страховий стаж 42 роки 10 місяців (що становить 514 місяців). Надала довідку про заробітну плату за період роботи з 1 липня 1995 р по 30 червня 2000 р. та за період роботи з 1 липня 2000 р. по 31 жовтня 2002 р. З періоду, за який було враховано зарплату, можна вилучити до 51 місяця (514 x 10%). Тому з періоду, за який враховується заробітна плата, вилучено період з 1 липня 1995 р. по 31 січня 1997 р. (19 місяців), при цьому коефіцієнт заробітної плати збільшився з 4,67160 до 5,03221.

На вимогу частини 1 статті 40 зарплату (дохід) за період страхового стажу до 1 липня 2000 року необхідно підтвердити довідкою, виданою на підставі документів про нараховану зарплату (дохід), а за період страхового стажу з 1 липня 2000 року – даними системи персоналізованого обліку. Якщо особа отримувала високу зарплату в період починаючи з 1 липня 2000 року, однак збір (на обов'язкове державне пенсійне страхування (страхові внески) сплачувала з частини отриманого заробітку, то для розрахунку пенсії буде врахована тільки та зарплата з якої сплачено страхові внески та яка відображена у системі персоналізованого обліку Пенсійного фонду.

Показник Зп (заробітна плата, з якої обчислюють пенсію) розраховується за формулою:

$$Зп = Зс \times (Ск / К),$$

де $Зс$ – середня зарплата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії (якщо на момент призначення пенсії такого показника ще не буде, то буде застосовуватися визначена величина за місяці цього року, а потім проводитиметься перерахунок); $Ск$ – сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($Кз1 + Кз2 + Кз3 + \dots + Кзн$). Належні коефіцієнти ($Кз$) визначаються таким чином: зарплата (дохід) застрахованої особи ділиться на середню зарплату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за місяць, за який обчислюють коефіцієнт. При цьому, якщо застрахована особа подала для обчислення пенсії дані про зарплату (дохід) за період до 1 січня 1992 р., при визначенні коефіцієнта середня заробітна плата за рік (квартал) у відповідному періоді вважається щомісячною середньою зарплатою працівників, зайнятих у галузях економіки України, відповідного року (кварталу); $К$ – кількість місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти зарплати (доходу).

Індивідуальний коефіцієнт заробітної плати $Кз$ визначається з п'ятьма знаками після коми.

Показники середніх заробітних плат за 1958 – 2002 рр. для розрахунку індивідуального коефіцієнту заробітної плати $Кз$ наведені у додатках до постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи забезпечення громадян» від 20.11.2003 р. № 1783 (Таблиці 1, 2).

Таблиця 1.

Середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України за 1958 – 1991 рр.

Рік	Середньомісячна заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України
1958	76,70
1959	77,70
1960	78,30
1961	81,30
1962	84,20
1963	85,40

ічень	523,5	4204	45523	2,08	03,28	26,68	36,82	48,16	80,97	53,39	20,76
ютий	681,1	7854	53622	1,53	08,95	26,36	37,85	52,03	90,62	63,66	28,70
ерезень	375,9	2945	54490	0,23	17,55	35,15	49,76	66,61	10,67	81,03	54,81
вітень	784,1	5396	94400	3,67	16,28	33,14	46,39	65,53	05,35	88,93	55,78
равень	277,7	0489	56833	0,74	19,44	39,53	48,61	68,87	13,21	02,96	58,88
ервень	966,3	0423	093323	1,39	25,47	44,30	58,01	80,76	28,78	17,81	77,41
ипень	065,0	6564	176261	5,84	30,46	51,44	59,21	83,27	38,49	27,31	98,10
ерпень	422,1	8737	234596	1,39	29,99	47,67	53,21	80,94	47,44	29,33	90,07
ересень	189,1	08343	321503	8,73	32,70	50,34	56,40	86,44	49,04	26,34	91,14
овтень	171,6	53272	950560	5,18	34,87	49,65	56,07	86,85	54,11	35,75	97,49
истопад	0550,3	27639	644956	01,22	32,27	47,07	55,54	90,39	57,58	34,44	95,70
рудень	6987,8	36534	490047	24,48	51,51	65,81	76,09	18,88	96,26	78,45	42,91

Для визначення показників середньої заробітної плати у наступних періодах, як для обчислення індивідуальних коефіцієнтів заробітної плати K_3 , так і для обчислення заробітної плати для призначення пенсії (показника $Z_{п}$) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» від 20.11.2003 р. № 1783 було розроблено Методику визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яку затверджено наказом Держкомстатом, Мінпраці, Мінекономіки від 31.12.2003 р. № 472/352/398, постановою правління Пенсійного фонду України від 31.12.2003 р. № 22-1 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20.01.2004 р. № 85/8684 (тест Методики наведено нижче).

Відповідно до цієї Методики визначено показники середньої заробітної плати за 2003 рік та здійснюється визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки у 2004 році (див. Таблиці 3, 4)

Таблиця 3.

Розмір середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях

національної економіки у 2003 р.

Місяці	Середня заробітна плата (дохід)на 1 працюючого, грн.
Січень	332,11
Лютий	326,96
Березень	346,18
Квітень	347,13
Травень	353,19
Червень	390,54
Липень	381,37
Серпень	374,16
Вересень	398,58
Жовтень	400,65
Листопад	392,69
Грудень	424,63
За 2003 рік	372,72

Таблиця 4.

Розмір середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки за 7 місяців 2004 р.

Місяці	Середня заробітна плата (дохід)на 1 працюючого, грн.
Січень	444,70
Лютий	461,50
Березень	489,17
Квітень	494,66
Травень	498,48
Червень	550,81
Липень	530,82

Для суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів, заробітна плата, з якої сплачено страхові внески, обчислюється в такому порядку. Наприклад, сума єдиного податку на місяць становить 200 грн. Відповідно до Указу Президента України від 03.07.1998 № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» до Пенсійного фонду перераховується 42%, тобто 84 грн. ($200 \times 42\% = 84$). Таким чином, сума заробітної плати, з якої сплачено страхові внески і яка враховується під час обчислення пенсії, становить 110,25 грн ($84 \times 42 / 32 = 110,25$).

Після запровадження сплати страхових внесків у фіксованому розмірі (наприклад – 80 грн на місяць) заробітна плата, з якої сплачено страхові внески, обчислюватиметься за формулою, наведеною у частині четвертій коментованої статті, і в нашому прикладі становитиме 250 грн ($80 / 32\% \times 100\% = 250$ грн).

*ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ ТА З ПИТАНЬ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

НАКАЗ

31.12.2003 № 472/352/398

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
20 січня 2004 р.
за № 85/8684*

***Про затвердження Тимчасової методики визначення показників
середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях
національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону
України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»***

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20

листопада 2003 р. № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» **НАКАЗУЄМО:**

1. Затвердити Тимчасову методику визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Методика), що додається.

2. Юридичному управлінню Пенсійного фонду України (Рябцева Т.Б.), управлінню надходження доходів Пенсійного фонду України (Литвиненко В.В.) разом з управлінням статистики праці Державного комітету статистики (Григорович Н.В.) подати цей наказ для державної реєстрації до Міністерства юстиції України.

3. Пенсійний фонд України є відповідальним за достовірність інформації, що використовується для розрахунку показників середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій.

4. Розрахунки згідно з Методикою здійснюються Пенсійним фондом України за погодженням з Держкомстатом України.

5. Контроль за правильністю первинних адміністративних даних Пенсійного фонду України та розрахунків, проведених згідно з Методикою, здійснює Держкомстат України.

Формат надання інформації Пенсійним фондом України Держкомстату України визначається згідно з Угодою про інформаційне співробітництво, укладеною ними.

6. Роз'яснення щодо застосування Методики надає Пенсійний фонд України за погодженням з Держкомстатом України в частині питань, що входять до його компетенції.

Голова Державного
комітету статистики
В.о. Міністра праці
та соціальної
політики України
В.о. Міністра економіки
та з питань європейської
інтеграції

О.Г. Осауленко

М.О. Солдатенко

В.Л. Першин

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

31.12.2003 № 22-1

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
20 січня 2004 р.
за № 85/8684

Про затвердження Тимчасової методики визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Затвердити Тимчасову методику визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Методика), що додається.
2. Юридичному управлінню Пенсійного фонду України (Рябцева Т.Б.), управлінню надходження доходів Пенсійного фонду України (Литвиненко В.В.) разом з управлінням статистики праці Державного комітету статистики (Григорович Н.В.) подати цю постанову для державної реєстрації до Міністерства юстиції України.
3. Пенсійний фонд України є відповідальним за достовірність інформації, що використовується для розрахунку показників середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій.
4. Розрахунки згідно з Методикою здійснюються Пенсійним фондом України за погодженням з Держкомстатом України.
5. Контроль за правильністю первинних адміністративних даних

Пенсійного фонду України та розрахунків, проведених згідно з Методикою, здійснює Держкомстат України.

Формат надання інформації Пенсійним фондом України Держкомстату України визначається згідно з Угодою про інформаційне співробітництво, укладеною ними.

б. Роз'яснення щодо застосування Методики надає Пенсійний фонд України за погодженням з Держкомстатом України в частині питань, що входять до його компетенції.

Голова правління

Б. Зайчук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ

*Державного комітету
статистики України,*

*Міністерства праці
та соціальної*

політики України,

*Міністерства економіки
та з питань європейської
інтеграції України*

31.12.2003 № 472/352/398

Постанова правління

Пенсійного фонду України

31.12.2003 № 22-1

*Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України*

20 січня 2004 р.

за № 85/8684

ТИМЧАСОВА МЕТОДИКА

***визначення показників середньої заробітної плати працівників,
зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій
відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне
пенсійне страхування»***

1. Загальні положення

1.1. Ця Тимчасова методика розроблена на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» з метою визначення показників середньої заробітної плати (доходу) працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій (далі – середня заробітна плата (дохід) для призначення пенсій) відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон).

1.2. Тимчасова методика визначає порядок розрахунку показника середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за місяць та за рік.

Визначені згідно з цією Тимчасовою методикою:

показники середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за місяць використовуються для розрахунку індивідуальних коефіцієнтів заробітної плати (доходу) застрахованих осіб;

показники середньомісячної заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за рік використовуються для визначення заробітної плати (доходу) застрахованої особи для обчислення пенсії, скоригованої згідно з частиною другою статті 40 Закону.

2. Порядок визначення показника середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій

2.1. Показник середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за місяць розраховується за формулою

$$Z_c = \frac{C_d}{Ч_z},$$

де C_d – сукупна заробітна плата (дохід) за відповідний місяць;

$Ч_z$ – середня чисельність застрахованих осіб за відповідний місяць.

2.1.1. Сукупна заробітна плата (дохід) (C_d) за місяць визначається за формулою

$$C_d = C_{св} + C_{сс},$$

де $C_{св}$ – сума заробітної плати (доходу) застрахованих осіб (найманих працівників, зайнятих на підприємствах, установах і

організаціях усіх форм власності та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, а також осіб, що беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування), з якої утримуються страхові внески та яка відповідно до **Закону** враховується для обчислення пенсій;

C_{сс} – сума заробітної плати (доходу), визначена, виходячи із сум сплачених внесків на пенсійне страхування у фіксованому розмірі або у складі відповідного податку фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбання спеціального торгового патенту), та членів їхніх сімей, які беруть участь у провадженні цієї діяльності (далі – фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності).

Визначення розміру заробітної плати (доходу) фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (*C_{сс}*), виходячи із сум сплачених ними (за них) внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у фіксованому розмірі або у складі відповідного податку, здійснюється:

а) за період до запровадження сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі – страхові внески) у фіксованому розмірі – за формулою

$$C_{сс} = \frac{EP \times \text{ч}}{T},$$

де *E* – знак суми;

П – сума фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент) у розрахунку на відповідний період, у гривнях;

ч – відсоток відрахувань до Пенсійного фонду від суми фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент), чинний в межах відповідного періоду;

T – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному періоді;

б) за період після запровадження сплати страхових внесків у фіксованому розмірі – за формулою

$$C_{cc} = \frac{\Phi}{T} \times 100\% \times Ч_{cc},$$

де Φ – сума фактично сплаченого страхового внеску у фіксованому розмірі за відповідний період;

T – розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному періоді;

$Ч_{cc}$ – чисельність фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності.

2.1.2. Середня чисельність застрахованих осіб ($Ч_з$) за місяць визначається за формулою

$$Ч_з = Ч_{co} + Ч_{cc},$$

де $Ч_{co}$ – середньооблікова чисельність застрахованих осіб (найманих працівників, зайнятих на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, а також осіб, що беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування);

$Ч_{cc}$ – чисельність фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачували страхові внески за відповідний місяць.

2.2. Показник середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за рік (період) розраховується за формулою

$$З_{cp} = \frac{\sum_{i=1}^n C_{di}}{\sum_{i=1}^n Ч_{zi}},$$

де E – знак суми;

C_{di} – сукупна заробітна плата (дохід) за рік (період);

$Ч_{zi}$ – середня чисельність застрахованих осіб за рік (період);

n – кількість місяців попереднього року, за які визначено показники середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за місяць.

Для визначення показника середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за рік $n = 12$.

Показник середньої заробітної плати (доходу) для призначення

пенсій за період менше ніж рік (одинадцять місяців) використовується у разі відсутності на момент призначення пенсії даних про середню заробітну плату для призначення пенсій за попередній рік.

Умовний приклад розрахунку показників середньої заробітної плати для призначення пенсії наведено в додатку.

3. Джерела інформації

Формування даних, що використовуються для розрахунку показників середньої заробітної плати (доходу) для призначення пенсій за рік та за місяць, здійснюється Пенсійним фондом України.

До зазначеної інформації належать:

дані звітності страхувальників до Пенсійного фонду України про загальний оподатковуваний дохід (заробітну плату), з якого утримуються страхові внески з застрахованих осіб (Ссв), та середньооблікову чисельність найманих працівників, зайнятих на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (Чсо), відповідно до додатка «Розрахунок суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, що підлягають сплаті» до Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України;

облікові дані Пенсійного фонду України про чисельність фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності (Чсс) та суму їх заробітної плати (доходу), визначеного, виходячи із сум сплачених ними (за них) страхових внесків у фіксованому розмірі або у складі відповідного податку (Ссс).

Начальник управління
пенсійного реформування
Пенсійного фонду України

В.А. Колбун

Додаток
до пункту
2.2 Тимчасової методики
визначення показників
середньої заробітної плати
працівників, зайнятих
у галузях національної
економіки, для призначення
пенсій відповідно до Закону
України «Про
загальнообов'язкове державне
пенсійне страхування»

УМОВНИЙ ПРИКЛАД
розрахунку середньої заробітної плати для призначення пенсії за рік

Інформація за даними Пенсійного фонду (умовно).

Місяць	Сума заробітної плати (доходу) застрахованих осіб, з якої утримуються страхові внески та яка, відповідно до Закону враховується для обчислення пенсій (С _{зв}), тис. грн.	Суми сплачених внесків на пенсійне страхування у фіксованому розмірі фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності (П х ч), тис. грн.	Середньо-облікова чисельність застрахованих осіб (Ч _{со}), осіб	Чисельність фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які сплачували внески за відповідний місяць (Ч _{сс}), осіб
січень	4 555 291,9	25 237,8	15 795 879	1 214 143
лютий	5 080 501,8	23 518,0	15 858 260	1 178 703

березень	5 249 105,6	35 166,1	15 858 451	1 180 367
квітень	5 793 377,4	31 100,2	15 858 500	1 189 403
травень	5 195 402,7	27 746,6	15 858 950	1 195 671
червень	6 001 328,9	40 722,6	15 890 000	1 279 750
липень	5 967 937,4	38 023,1	15 981 852	1 273 548
серпень	6 233 010,2	28 282,9	15 982 800	1 334 800
вересень	6 205 104,5	50 213,1	16 110 300	1 359 504
жовтень	6 537 413,2	28 839,0	16 110 700	1 362 400
листопад	5 831 108,1	28 543,5	16 110 800	1 362 500
грудень	7 700 000,0	28 990,4	16 200 000	1 363 000
<i>E (сума)</i>	<i>70 349 581,7</i>	<i>386 383,3</i>	<i>191 616 492</i>	<i>15 293 789</i>

Розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному періоді (Т) становить 32%. $T = 0,32$.

1. Розрахунок суми заробітної плати (доходу) за рік, виходячи із сум сплачених внесків на пенсійне страхування у фіксованому розмірі або у складі відповідного податку (Ccc):

$$Ccc = 386\,383,3 : 0,32 = 1\,207\,447,8 \text{ тис. грн.}$$

2. Сукупна заробітна плата (дохід):

$$Cdi = 70\,349\,581,7 + 1\,207\,447,8 = 71\,557\,029,5 \text{ тис. грн.}$$

3. Середня заробітна плата (дохід) для призначення пенсій:

$$Zc = 71\,557\,029,5 : (191\,616\,492 + 15\,293\,789) \times 1000 = 345,83.$$

Начальник управління
пенсійного реформування
Пенсійного фонду України

В. Колбун

Стаття 41. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії

До заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються:

1) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою після набрання чинності цим Законом, з яких згідно із цим Законом

були фактично обчислені та сплачені страхові внески до Пенсійного фонду в межах встановленої законодавством максимальної величини заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески;

2) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою до набрання чинності цим Законом, у межах сум, на які відповідно до законодавства, що діяло раніше, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, а за періоди до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися зазначені внески (збір), – у межах сум, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні на день отримання зазначених сум;

3) суми заробітної плати (доходу), визначені виходячи із здійсненої застрахованою особою доплати, передбаченої частиною третьою статті 24 цього Закону.

Коментована стаття визначає механізм врахування у заробіток, з якого обчислюється пенсія виплат, одержаних як до, так після набрання чинності Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Зокрема, при визначенні заробітку для обчислення пенсій слід враховувати норми пенсійного законодавства, що діяло до набрання чинності Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Витяг із Закону України від 05.11.1991 № 1788-ХІІ «Про пенсійне забезпечення»

Стаття 65. Загальний порядок визначення середньомісячного заробітку для обчислення пенсій

Середньомісячний заробіток для обчислення пенсій береться за будь-які 60 календарних місяців роботи підряд протягом усієї трудової діяльності незалежно від перерв у роботі та за період роботи починаючи з 1 липня 2003 року до моменту звернення за пенсією. Заробіток за період роботи до 1 липня 2003 року враховується на підставі документів про нараховану заробітну плату (виплати, дохід), виданих у встановленому законодавством порядку, а за період роботи починаючи з 1 липня 2003

року - за даними персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

У разі відсутності відомостей про заробітну плату (виплати, дохід) у системі персоніфікованого обліку подаються документи про нараховану заробітну плату (виплати, дохід), видані в установленому законодавством порядку.

У разі якщо особа, яка звернулася за пенсією, пропрацювала менший період, ніж передбачено частиною першою цієї статті, середньомісячний заробіток визначається за фактичний період роботи шляхом ділення загальної суми заробітку за цей період на число місяців у ньому.

Якщо працівник пропрацював менше одного календарного місяця, то заробіток за весь відпрацьований час ділиться на число відпрацьованих днів, а одержана сума множиться на число робочих днів за місяць, обчислене в середньому за рік (25,4 - при шестиденному робочому тижні та 21,2 - при п'ятиденному робочому тижні). У цьому разі для обчислення пенсії враховується заробіток у розмірі не більше двох тарифних ставок (окладів).

У разі призначення пенсій працівникам, зайнятим на сезонних роботах, середньомісячний фактичний заробіток визначається в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 66. Види оплати праці, що враховуються при обчисленні пенсій

До заробітку для обчислення пенсії включаються всі види оплати праці (виплат, доходу), на які відповідно до Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування" нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, в межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, що діяла на день одержання зазначеного заробітку (виплат, доходу).

У заробіток для обчислення пенсії членам колгоспів включається оплата в усіх її видах за роботу в громадському господарстві колгоспу.

У заробіток для обчислення пенсії включається за відповідні періоди допомога по тимчасовій непрацездатності чи середній

заробіток, що зберігається за працівником.

У заробіток для обчислення пенсії особам, які не підлягають державному соціальному страхуванню (пункт "д" статті 3), включаються всі види грошового забезпечення, аналогічні тим видам оплати праці, на які нараховуються страхові внески.

Членам колгоспів, інших кооперативів, працівникам радгоспів та інших підприємств і організацій, які одержують поряд з грошовою оплатою натуральну, на вартість якої нараховуються страхові внески, ця натуральна оплата при визначенні середньомісячного заробітку враховується за державними роздрібними цінами того періоду, коли провадилася оплата праці.

Стаття 67. Обчислення пенсій членам творчих спілок

Членам творчих спілок та іншим особам, зазначеним у пункті "в" статті 3 цього Закону, пенсії обчислюються з авторського гонорару, що розраховується за державними ставками, за 24 останніх місяці роботи підряд перед зверненням за пенсією або 60 місяців роботи підряд протягом всієї трудової діяльності перед зверненням за пенсією.

Особам, зазначеним у частині першій цієї статті, якщо вони одночасно працюють на підприємствах або в організаціях, для обчислення пенсії враховуються за відповідний період заробіток і авторський гонорар.

Стаття 68. Обчислення пенсій при неповному стажі роботи

Пенсії при неповному стажі роботи (статті 20, 30 і 45) призначаються в розмірі, пропорційному наявному стажу.

Обчислення пенсії провадиться таким чином: спочатку визначається відповідна повна пенсія, ця пенсія ділиться на число місяців потрібного повного стажу роботи, одержана сума множиться на число місяців наявного фактичного стажу роботи (у цьому стажі період більше 15 днів округлюється до повного місяця, а період до 15 днів включно не враховується).

Якщо пенсія при повному стажі роботи належала б у мінімальному розмірі, встановленому цим Законом (статті 19, 29 і 44), то пенсія при неповному стажі призначається пропорційно наявному стажу виходячи з мінімального розміру пенсії, але в усіх випадках у розмірі не менше соціальної пенсії, встановленої для відповідної категорії

непрацездатних (стаття 94).

Стаття 71. Обчислення пенсій особам, які навчаються

Вихованцям, учням, студентам, курсантам, слухачам, стажистам, клінічним ординаторам, аспірантам, докторантам при обчисленні пенсії за їх бажанням за період навчання замість заробітку може враховуватися стипендія.

Стаття 72. Обчислення заробітку за період роботи за межами України

При обчисленні середньомісячного заробітку працівникам за роботу за межами України враховується заробітна плата, яку вони одержували перед виїздом (статті 64-67), або за їх вибором заробіток, що визначається відповідно до статті 73 цього Закону, а за умови сплати в цей період внесків до Пенсійного фонду України - на загальних підставах.

Стаття 73. Обчислення пенсій громадянам України - переселенцям з інших держав

Пенсії громадянам України - переселенцям з інших держав, які не працювали в Україні, обчислюються з розрахунку середньомісячного заробітку працівників відповідної професії та кваліфікації в Україні на час призначення пенсії (за даними відповідної профспілки), а за умови сплати повністю необхідної суми страхових внесків до Пенсійного фонду України - на загальних підставах.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 18 травня 1998 р. № 697

Київ

Про затвердження Переліку видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне

страхування та які не враховуються при обчисленні середньомісячної заробітної плати для призначення пенсій

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
№ 1886 від 30.11.98)*

Відповідно до статті 66 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та статті 2 Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Перелік видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування та які не враховуються при обчисленні середньомісячної заробітної плати для призначення пенсій (додається).

2. Визнати такими, що втратили чинність:

Перелік видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховуються страхові внески та які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 583 «Про затвердження нормативних актів з питань пенсійного забезпечення» (ЗП України, 1992 р., № 11, с. 271);

пункт 3 постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 1993 р. № 398 «Питання соціального страхування»;

постанову Кабінету Міністрів України від 4 серпня 1993 р. № 599 «Про внесення змін до Переліку видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховуються страхові внески та які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій» (ЗП України, 1993 р., № 12, с. 267);

постанову Кабінету Міністрів України від 6 листопада 1995 р. № 886 «Про доповнення Переліку видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховуються страхові внески та які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій» (ЗП України, 1996 р., № 3, с. 91);

абзац другий пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1996 р. № 1023 «Про заходи щодо додаткового залучення

коштів до Пенсійного фонду» (ЗП України, 1996 р., № 17, с. 468);

постанову Кабінету Міністрів України від 23 грудня 1996 р. № 1544 «Про доповнення Переліку видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховуються страхові внески та які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій» (ЗП України, 1996 р., № 21, с. 595).

Прем'єр-міністр України

В. ПУСТОВОЙТЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 18 травня 1998 р. № 697

ПЕРЕЛІК

видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування та які не враховуються при обчисленні середньомісячної заробітної плати для призначення пенсій

1. Вихідна допомога у разі припинення трудового договору.
2. Компенсація за невикористану відпустку.
3. Добові за відрядженням у межах норм, встановлених законодавством та виплати замість добових.
4. Вартість безкоштовно наданих відповідно до актів законодавства деяким категоріям працівників квартир, комунальних послуг, палива, проїзних квитків або суми коштів для їх відшкодування за рахунок відповідних бюджетів, а також твердого палива для працівників вугільної промисловості.
5. Вартість виданого спецодягу (крім форменого одягу), спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, мила, миючих та знешкоджуючих засобів, молока і лікувально-профілактичного харчування.
6. Суми відшкодування витрат та інших компенсацій у зв'язку з переведенням, прийняттям або направленням працівників на роботу в

інишу місцевість.

7. Доплати і надбавки до заробітної плати замість добових у разі, коли постійна робота проходить у дорозі чи має роз'їзний характер або у зв'язку із службовими поїздками у межах обслуговуваних дільниць.

8. Виплати в межах, визначених законодавством, на проживання та харчування спортсменів і тренерів під час проведення змагань і навчально-тренувальних зборів.

9. Заробітна плата за дні роботи без винагороди за працю (суботники, недільники тощо), яка перераховується до бюджету або на благодійні цілі.

10. Суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, що пов'язане з виконанням ним трудових обов'язків.

11. Стипендії слухачам підготовчих відділень, студентам, аспірантам (у тому числі направленим на навчання підприємствами, установами та організаціями), що навчаються з відривом від виробництва.

12. Стипендії Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства у справах науки і технологій та Національної академії наук для молодих учених.

13. Міжнародна фінансова підтримка (гранти) за рахунок коштів іноземних наукових фондів, що надається ученим України і переможцям відповідних конкурсів.

14. Державні премії України в галузі науки і техніки, Державні премії України імені Тараса Шевченка, іменні премії, що присуджуються Національною академією наук України та галузевими академіями наук, премії Міністерства культури і мистецтв.

15. Щомісячні плати за звання дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів Національної академії наук України та галузевих академій наук.

16. Допомога, яка виплачується за рахунок підприємства, установи, організації молодим спеціалістам під час відпустки після закінчення вищого або професійно-технічного навчального закладу.

17. Державні стипендії видатним діячам науки, освіти та культури.

18. Доходи громадян від володіння корпоративними правами (отриманими дивідендами).

19. Компенсаційні виплати, які виплачуються громадянам відповідно до Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

20. Допомога сім'ям з дітьми, що виплачується відповідно до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми».

21. Різні види допомоги по соціальному страхуванню, що виплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування України (крім допомоги по тимчасовій непрацездатності).

22. Плата домогосподарствам за ведення записів доходів і витрат та надання інших відомостей відповідно до програми обстеження умов життя домогосподарств, що проводиться органами державної статистики.

Відповідно до вимог статті 41 до заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії включаються:

1) Суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою після 1 січня 2004 року, з яких були фактично обчислені та сплачені страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в межах установленної законодавством максимальної величини заробітної плати (доходу).

2) Суми виплат (доходу), отриманих застрахованою особою до 1 січня 2004 року, у межах сум, на які згідно із чинним раніше законодавством, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування. З 1998 року були встановлені такі обмеження цього показника:

— з 1 липня 1998 року – 1000 грн на місяць у розрахунку на одного працюючого – відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 липня 1998 року № 1064;

— з 1 березня 2001 року – 1600 грн на місяць у розрахунку на одного працюючого – відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 7 березня 2001 року № 225;

— з 1 травня 2002 року – 2200 грн на місяць у розрахунку на одного працюючого – відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 року № 494;

— з 1 червня 2003 року – 2660 грн на місяць у розрахунку на одного працюючого – відповідно до постанови Кабінету Міністрів

України від 26 квітня 2003 року № 605 (останню редакцію постанови дов. у коментарі до ст. 19).

За періоди до липня 1998 року, тобто до часу, коли вперше запроваджено обмеження, зарплата враховується у межах сум, які відповідно до чинного раніше законодавства включалися до зарплати, з якої обчислювали пенсію на підставі Закону України «Про пенсійне забезпечення», і які не перевищують 5,6 розміру середньої зарплати в Україні на день отримання заробітку (доходу). Наприклад, у червні 1997 року заробітна плата особи становила 880,74 грн. Середня заробітна плата в Україні за цей місяць становила 144,3 грн. Таким чином, під час призначення пенсії буде враховано заробітну плату в розмірі ($144,3 \times 5,6 = 808,08$ грн).

Врахування сум до заробітку з якого обчислюється пенсія за період до 1 липня 2000 року, здійснюється на підставі довідки про заробіток для обчислення пенсії, яка складається підприємством, установою, організацією, де працювала особа, яка звернулася за призначенням пенсії, за встановленою формою.

Витяг з Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», затвердженого наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Пенсійного фонду України від 30.04.2002 № 224/30

*Додаток 1
до п. 6 Порядку подання та
оформлення документів для
призначення (перерахунку)
пенсій відповідно до Закону
України «Про пенсійне
забезпечення»*

ДОВІДКА ПРО ЗАРОБІТОК ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ

ШТАМП

органу, що видав довідку

Видана _____

про те, що його (її) заробіток, який
враховується при обчисленні пенсії, склав

Сума заробітку з розшифруванням (грн.)

Місяці	р.	р.	р.	р.	р.	р.	р.
січень							
лютий							
березень							
квітень							
травень							
червень							
липень							
серпень							
вересень							
жовтень							
листопад							
грудень							
Усього							

У довідку не включені виплати одноразового характеру, не обумовлені діючою системою оплати праці, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України.

Довідка видана на підставі особових рахунків за _____ роки.

М.П. Керівник _____ (_____)
прізвище

Головний
бухгалтер _____ (_____)
прізвище

Врахування до зазначеного заробітку виплат, одержаних після 1 липня 2000 року здійснюється за даними системи персоніфікованого обліку.

Витяг з Порядку формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 10.06.2004 № 7-6, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.08.2004 за № 1000/9599

Додаток 6
до Порядку формування та
подання органам Пенсійного фонду України
відомостей про застраховану особу,
що використовуються в системі
загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Індивідуальні відомості про застраховану особу

01 За Р Р Р Р звітний рік з нарахування зарплати (доходу) Форма ІНДАНІ

02 Номер облікової картки застрахованої особи

03 Прізвище

04 Ім'я

05 По батькові

07 Ознака: "трудова книжка особи знаходиться у цього страхувальника" позначка-Х

08 Код категорії застрахованої особи 09 **Коротка назва категорії застрахованої**

10 Код об'єкта нарахування страхових внесків 11 **Коротка назва об'єкта нарахування страхових**

Ставки та суми нарахованих страхових внесків за звітний рік:

- на зарплату застрахованої особи: 12 Розмір ставки (%) 13 Сума грн. коп.

- із зарплати (доходу) застрахованої особи: 14 Розмір ставки (% або грн.) 15 Сума грн. коп.

16 **Коротка назва страхувальника (для**

Відомості про заробітну плату (доход) за звітний рік щомісячно

Звітний місяць	17 Усього грн. коп.		18 Враховується для грн. коп.		19 Сума виплат з тимчасової грн. коп.		20 Сума внеску із заробітку грн. коп.		21 Усього правих днів для стажу	
	грн.	коп.	грн.	коп.	грн.	коп.	грн.	коп.	днів	годин
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
22										
>										

Дані про трудові відносини в звітному році: 23 Початок Д Д М М Р Р Р Р 24 Кінець Д Д М М Р Р Р Р

Відомості про загальний стаж у межах періоду трудових відносин 25 Кількість повних М М і днів Д Д

Відомості про спецстаж

26 Код підстави для обліку спеціального	27 Місяць завершення спеціального стажу	28 Варіант необхідної одиниці виміру та тривалість спеціального стажу за кодом			29 Норма тривалості роботи (у відповідній одиниці виміру) для її зарахування за повний рік стажу		
		Місяців	Днів	Кількість трудоднів	Кількість Годин	Кількість Хвилин	Кількість нормозмін

Код сезону: 1. Повністю в межах року 2. Незавершення в межах року 3. Завершення в межах

31 Обліковий номер папки документів у страхувальника 32 № аркуша у папці 33 Дата Д Д М М Р Р Р Р

М.П. Підпис та прізвище керівника

До заробітної плати для обчислення пенсії враховуються також враховуються суми зарплати (доходу), визначені виходячи зі здійсненої застрахованою особою доплати до мінімального страхового внеску, передбаченої частиною 3 статті 24 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Наприклад, особі, яка здійснила доплату до суми мінімального розміру страхового внеску за червень–серпень 2004 року, заробітна плата за відповідні періоди для призначення пенсії буде врахована у розмірі мінімальної заробітної плати.

Стаття 42. Індexсація та перерахунок пенсій у зв'язку із збільшенням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, та страхового стажу

1. Пенсії, призначені за цим Законом, індексуються відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення.

2. Крім індексації пенсії, передбаченої частиною першою цієї статті, у разі якщо величина середньої заробітної плати в Україні за даними спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі статистики за минулий рік зросла, то з 1 березня поточного року розмір пенсії підвищується на коефіцієнт, який відповідає не менше ніж 20 відсоткам темпів зростання середньої заробітної плати в Україні порівняно з попереднім роком.

Розмір та порядок такого підвищення пенсії визначаються у межах бюджету Пенсійного фонду за рішенням Кабінету Міністрів України.

3. У разі якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, провадиться перерахунок пенсії з урахуванням страхового стажу після призначення пенсії.

Кожний наступний перерахунок пенсії провадиться не раніш як через два роки після попереднього перерахунку з урахуванням страхового стажу після призначення пенсії.

Перерахунок пенсії здійснюється із заробітної плати (доходу), з якої була обчислена пенсія, або за періоди страхового стажу, зазначені в частині першій статті 40 цього Закону.

Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” передбачає механізми, які мають забезпечити зміну розмірів пенсій з урахуванням як інфляційних процесів так і зростанням середньої заробітної плати. Для цього передбачено здійснення індексації пенсій відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення, а також щорічне збільшення пенсій не менше як на 20% темпів зростання середньої заробітної плати в Україні порівняно з попереднім роком починаючи з березня 2005 року. Порядок такого збільшення має визначати Кабінет Міністрів України. Проте для індексації пенсій застосовуються чинні нормативно-правові акти.

Відповідно до Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» та Постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 р. № 1078 індексація грошових доходів населення проводиться у разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який встановлюється в розмірі 101 відсотка. Індексації підлягають грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення. Частина грошових доходів, яка перевищує прожитковий мінімум, встановлений для відповідних соціальних і демографічних груп населення, індексації не підлягає.

Витяг з Закону України “Про індексацію грошових доходів населення”

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про індексацію грошових доходів населення *(В редакції Закону від 06.02.2003 N 491-IV)*

Стаття 2. Об’єкти індексації грошових доходів населення

Індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані ними в гривнях на території України і які не мають разового характеру:

пенсії;

стипендії;

оплата праці (грошове забезпечення);

суми виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про

загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди в разі втрати годувальника.

Кабінет Міністрів України може встановлювати інші об'єкти індексації, що не передбачені частиною першою цієї статті.

Підтримання купівельної спроможності встановлених законодавством України соціальних виплат, що мають цільовий і разовий характер (одноразова допомога при народженні дитини, допомога на поховання, матеріальна допомога, одноразова допомога при виході на пенсію тощо), здійснюється шляхом підвищення державних соціальних гарантій та інших виплат, виходячи з яких визначаються розміри соціальних виплат, які є об'єктами індексації.

Індексації підлягають грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення.

Стаття 3. Обчислення індексу споживчих цін

Індекс споживчих цін обчислюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі статистики і не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним, публікується в офіційних періодичних виданнях.

Стаття 4. Підстави для проведення індексації

Індексація грошових доходів населення проводиться в разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який устанавлюється в розмірі 101 відсотка.

Обчислення індексу споживчих цін для індексації грошових доходів населення провадиться наростаючим підсумком, починаючи з місяця введення в дію цього Закону.

Для проведення подальшої індексації грошових доходів населення обчислення індексу споживчих цін починається за місяцем, у якому індекс споживчих цін перевищив поріг індексації, зазначений у частині першій цієї статті.

Підвищення грошових доходів населення у зв'язку з індексацією здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому опубліковано індекс споживчих цін.

Стаття 5. Джерела коштів на проведення індексації грошових доходів населення

Підприємства, установи та організації підвищують розміри оплати праці у зв'язку з індексацією за рахунок власних коштів.

Підприємства, установи та організації, що фінансуються чи дотуються з Державного бюджету України, підвищують розміри оплати праці (грошового забезпечення) у зв'язку з індексацією за рахунок власних коштів і коштів Державного бюджету України.

Об'єднання громадян підвищують розміри оплати праці за рахунок власних коштів.

Індексація пенсій, інших виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інших видів соціальної допомоги проводиться відповідно за рахунок Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, за рахунок коштів Державного бюджету України.

Індексація стипендій особам, які навчаються, проводиться за рахунок джерел, з яких вони сплачуються.

Стаття 6. Державні гарантії підвищення грошових доходів населення у зв'язку із зростанням цін

У разі виникнення обставин, передбачених статтею 4 цього Закону, у встановленому законом порядку здійснюється перегляд розмірів:

заробітної плати;

пенсій;

державної соціальної допомоги;

стипендій, що виплачуються студентам державних та комунальних вищих навчальних закладів.

Перегляд зазначених у частині першій цієї статті гарантій здійснюється у розмірах, що визначаються як результат добутку розміру доходу, що підлягає індексації в межах прожиткового мінімуму для відповідних соціальних і демографічних груп населення, та величини індексу споживчих цін.

Стаття 8. Порядок перегляду розмірів державних соціальних гарантій та гарантій оплати праці

Перегляд розмірів державних соціальних гарантій та гарантій оплати праці відповідно до умов, визначених цим Законом, здійснюється

уповноваженими на це органами протягом місяця, у якому виникли підстави для перегляду.

За наявності підстав, визначених цим Законом, право населення на реалізацію зазначених гарантій не залежить від прийняття рішень відповідними органами.

Стаття 9. Порядок фінансування здійснення індексації грошових доходів населення

Індексація грошових доходів населення здійснюється за місцем їх отримання за рахунок відповідних коштів.

У разі коли дохід, що виплачується одним підприємством, установою, організацією, формується з різних джерел, сума додаткового доходу від індексації виплачується за рахунок кожного джерела пропорційно його частці в загальному доході.

Стаття 10. Порядок врахування об'єктів індексації

Індексація доходів працюючого населення проводиться за основним місцем роботи. Доходи від роботи за сумісництвом, на умовах погодинної оплати поза основним місцем роботи індексуються в розмірі, що з урахуванням оплати праці за основним місцем роботи не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи.

Оплата праці студентів та учнів денних відділень навчальних закладів індексується в розмірі, що з урахуванням стипендії не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи.

Пенсія працюючих пенсіонерів індексується в розмірі, що з урахуванням оплати праці не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи.

Державна соціальна допомога індексується незалежно від розміру інших одержуваних доходів.

ПОСТАНОВА **від 17 липня 2003 р. № 1078** **Київ**

Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення

З метою реалізації Закону України від 6 лютого 2003 р. № 491-IV «Про внесення змін до Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Порядок проведення індексації грошових доходів населення (додається).

2. Визнати такими, що втратили чинність:

постанову Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 663 «Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів громадян» (Офіційний вісник України, 1998 р., № 19, с. 704);

постанову Кабінету Міністрів України від 21 грудня 1998 р. № 2034 «Про індексацію грошових доходів громадян» (Офіційний вісник України, 1998 р., № 51, с. 1897);

постанову Кабінету Міністрів України від 21 липня 1999 р. № 1321 «Про внесення змін до пункту 5 Порядку проведення індексації грошових доходів громадян» (Офіційний вісник України, 1999 р., № 30, с. 1522).

Прем'єр-міністр України

В. ЯНУКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 17 липня 2003 р. № 1078

ПОРЯДОК

проведення індексації грошових доходів населення

1. Підвищення грошових доходів громадян у зв'язку з індексацією здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, в якому офіційно опубліковано індекс споживчих цін.

Індексація грошових доходів населення проводиться у разі, коли величина індексу споживчих цін перевищила поріг індексації, який встановлюється в розмірі 101 відсотка.

Індекс споживчих цін обчислюється Держкомстатом і не пізніше 10 числа місяця, що настає за звітним, публікується в офіційних періодичних виданнях.

Обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації грошових доходів населення провадиться наростаючим підсумком починаючи з березня 2003 р. – місяця опублікування Закону України від 6 лютого 2003 р. № 491-IV «Про внесення змін до Закону України «Про індексацію грошових доходів населення».

Для проведення подальшої індексації грошових доходів населення обчислення індексу споживчих цін починається за місяцем, у якому індекс

споживчих цін перевищив поріг індексації, зазначений в абзаці другому цього пункту.

Приклад обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації наведено у додатку 1.

2. Індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані в гривнях на території України, які не мають разового характеру:

пенсії (з урахуванням надбавок, доплат, підвищень до пенсії, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги на прожиття, державної допомоги та компенсаційних виплат);

стипендії;

оплата праці найманих працівників підприємств, установ, організацій у грошовому виразі, яка включає оплату праці за виконану роботу згідно з тарифними ставками (окладами) і відрядними розцінками, доплати, надбавки, премії, гарантійні та компенсаційні виплати, передбачені законодавством, а також інші компенсаційні виплати, що мають постійний характер;

грошове забезпечення військовослужбовців;

суми виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, допомога по безробіттю, матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного, матеріальна допомога по безробіттю, щомісячна грошова сума, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання (з урахуванням виплат на необхідний догляд за потерпілим), щомісячна страхова виплата особам, які перебували на утриманні потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, страхова виплата дитині, яка народилась інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності);

допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку особам, не застрахованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, допомога на дітей одиноким матерям, державна соціальна допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, щомісячна грошова допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує

постійного стороннього догляду, на догляд за ним;

суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди у разі втрати годувальника.

3. До об'єктів індексації, визначених у пункті 2, не відносяться, зокрема:

доходи громадян від здачі в оренду майна, від акцій та інших цінних паперів, ведення селянського (фермерського) і особистого підсобного господарства, підприємницької діяльності, яка є для громадян джерелом грошових доходів від власності;

оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів роботодавця, допомога по тимчасовій непрацездатності як такі, що враховуються під час обчислення середнього заробітку;

одноразова матеріальна допомога безробітним, одноразова виплата допомоги по безробіттю для організації безробітним підприємницької діяльності, одноразова допомога у разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, одноразова допомога при народженні дитини, допомога на поховання;

цільова разова матеріальна допомога, одноразова допомога при виході на пенсію, суми соціальних пільг, компенсації (крім виплат, визначених пунктом 2 цього Порядку), винагорода за підсумками роботи за рік тощо;

державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням.

4. Індексації підлягають грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення.

У межах прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, індексуються оплата праці (грошове забезпечення), допомога по безробіттю, матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного, матеріальна допомога по безробіттю, стипендії, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, що надається відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

У межах прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, індексуються пенсії (з урахуванням надбавок,

доплат, підвищень до пенсії, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги на прожиття, державної допомоги та компенсаційних виплат), щомісячна грошова сума, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання (з урахуванням виплат на необхідний догляд за потерпілим), щомісячна страхова виплата особам, які перебували на утриманні потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, державна соціальна допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, щомісячна грошова допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за ним, суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також суми, що виплачуються особам, які мають право на відшкодування шкоди у разі втрати годувальника.

У межах прожиткового мінімуму, встановленого для дітей (залежно від віку), індексуються допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, що надається незастрахованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування особам, допомога на дітей одиноким матерям, страхова виплата дитині, яка народилась інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності.

Частина грошових доходів, яка перевищує прожитковий мінімум, встановлений для відповідних соціальних і демографічних груп населення, індексації не підлягає.

Сума індексації грошових доходів громадян визначається як результат множення грошового доходу, що підлягає індексації, на величину приросту індексу споживчих цін, поділений на 100 відсотків.

У разі несвоєчасної виплати сум індексації грошових доходів громадян провадиться їх компенсація відповідно до законодавства.

Державна допомога (допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку особам, не застрахованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, допомога на дітей одиноким матерям, державна соціальна допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, щомісячна грошова допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд

за ним) індексується окремо незалежно від розміру інших доходів.

Допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам індексується з урахуванням суми надбавки на догляд, якщо вона призначена.

Приклад обчислення суми індексації грошових доходів громадян наведено у додатку 2.

5. У разі підвищення розмірів мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії, виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної допомоги сім'ям з дітьми, стипендій, а також у разі зростання грошових доходів населення без перегляду їх мінімальних розмірів місяць, в якому відбулося підвищення, вважається базовим при обчисленні індексу споживчих цін для індексації грошових доходів населення. Індексація грошових доходів, отриманих громадянами за цей місяць, не провадиться.

6. Виплата сум індексації грошових доходів здійснюється за рахунок джерел, з яких провадяться відповідні грошові виплати населенню:

1) підприємства, установи та організації підвищують розміри оплати праці у зв'язку з індексацією за рахунок власних коштів;

2) підприємства, установи та організації, що фінансуються чи дотуються з державного бюджету, підвищують розміри оплати праці (грошового забезпечення) у зв'язку з індексацією за рахунок власних коштів і коштів державного бюджету;

3) об'єднання громадян підвищують розміри оплати праці за рахунок власних коштів;

4) індексація пенсій, страхових виплат, що здійснюються відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, інших видів соціальної допомоги провадиться відповідно за рахунок Пенсійного фонду, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та коштів державного бюджету;

5) індексація допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку особам, не застрахованим у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, допомоги на дітей одиноким матерям, державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, щомісячної грошової допомоги малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за ним провадиться за рахунок коштів бюджету того рівня, з якого

фінансується виплата відповідного виду допомоги;

б) індексація стипендій особам, які навчаються, провадиться за рахунок джерел, з яких вони сплачуються.

У разі коли грошовий дохід формується з різних джерел і цим Порядком не встановлено черговість його індексації, сума додаткового доходу від індексації виплачується за рахунок кожного джерела пропорційно його частині у загальному доході.

7. Особі, яка працює за сумісництвом, видається на її вимогу довідка з основного місця роботи про розмір доходу, що підлягає індексації, та проіндексованого доходу. На підставі цієї довідки провадиться індексація доходів від роботи за сумісництвом у межах суми, що не перевищує прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, з урахуванням отриманої заробітної плати за основним місцем роботи.

Аналогічно індексуються доходи, які одержують громадяни на умовах погодинної оплати праці поза основним місцем роботи, та доходи громадян, що працюють за договорами цивільно-правового характеру.

8. Працюючим студентам і учням денних відділень, яким заробітна плата виплачується не за місцем навчання, навчальні заклади видають на їхню вимогу довідку про розмір одержуваної стипендії. На підставі цієї довідки провадиться індексація заробітної плати за місцем роботи студентів і учнів у межах прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб, з урахуванням одержаної стипендії.

9. Працюючим пенсіонерам в першу чергу індексується сума оплати праці. Індексація пенсії провадиться після індексації суми оплати праці на підставі довідки підприємства, установи, організації, де працює пенсіонер, в якій зазначається розмір оплати праці працюючого пенсіонера, проіндексована її сума і сума індексації.

У всіх випадках загальний дохід працюючого пенсіонера, який підлягає індексації, не повинен перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для працездатної особи.

Підприємства, установи та організації зобов'язані у двотижневий строк після проведення індексації оплати праці подавати органам Пенсійного фонду інформацію про розмір оплати праці працюючого пенсіонера, проіндексовану її суму та суму індексації. На підставі поданої інформації органи Пенсійного фонду здійснюють перерахунок сум індексації пенсій.

У разі звільнення пенсіонера з роботи власник або уповноважений ним орган подає відповідну довідку до органу, який призначає і виплачує пенсію, для проведення індексації пенсії згідно з цим Порядком.

Приклад обчислення суми індексації доходу працюючого пенсіонера наведено у додатку 3.

10. У разі коли потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання одночасно із щомісячною грошовою сумою, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку, виплачується пенсія, в першу чергу індексується щомісячна грошова сума.

Якщо особам, які перебували на утриманні потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, одночасно із щомісячною страховою виплатою виплачується пенсія, в першу чергу індексується сума щомісячної страхової виплати.

Індексація пенсій у випадках, зазначених у першому і другому абзацах цього пункту, провадиться органами Пенсійного фонду на підставі довідок відділень виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, в яких зазначається сума призначеної страхової виплати, проіндексована її сума і сума індексації.

Загальний дохід, який підлягає індексації, для зазначених в цьому пункті осіб (крім дітей) не повинен перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність, для дітей – прожиткового мінімуму, встановленого для дітей залежно від віку.

Працюючому потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання в першу чергу індексується сума оплати праці. Підприємства, установи та організації зобов'язані у двотижневий строк після проведення індексації оплати праці подавати відділенням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань інформацію про розмір оплати праці працюючого потерпілого, проіндексовану її суму та суму індексації. Відділення виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань на підставі поданої інформації здійснюють перерахунок сум індексації щомісячної грошової суми, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку. Якщо особа, зазначена в цьому абзаці, отримує пенсію, вона індексується в останню чергу. Загальний

дохід цієї особи, який підлягає індексації, не повинен перевищувати прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб.

11. Додаткові витрати, пов'язані з індексацією грошових доходів громадян, відображаються у складі витрат, до яких відносяться виплати, що індексуються.

12. За рішенням органів місцевого самоврядування за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету може провадитися індексація грошових доходів населення з урахуванням регіонального індексу споживчих цін, якщо він не нижчий, ніж у цілому по Україні, та в межах регіонального прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення.

13. Спори з питань індексації грошових доходів підлягають розгляду в судовому порядку.

14. Роз'яснення щодо застосування цього Порядку надає Мінпраці.

Додаток 1
до Порядку

ПРИКЛАД

обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації

	Індекс споживчих цін, відсотків		Величина приросту індексу споживчих цін для проведення індексації, відсотків
	до попереднього місяця (за даними Держкомстату)*	для визначення порогу індексації	
	2003 рік		
Січень	101,5		
Лютий	100,8		
Березень	100,7	100,7	
Квітень	101,4	102,1	
Травень	100,6	100,6	
Червень	100,1	100,7	2,1
Липень	98,6	99,3	2,1
Серпень	99,8	99,1	2,1
Вересень	100,3	99,4	2,1
Жовтень	100,3	99,7	2,1
Листопад	100,4	100,1	2,1
Грудень	101,4	101,5	2,1

	2004 рік		
Січень	100,8	100,8	2,1
Лютий	101	101,8	3,6

* Індекси споживчих цін умовні.

1. Індекс споживчих цін для визначення порогу індексації обчислюється шляхом множення місячних індексів споживчих цін, починаючи з березня 2003 р. – місяця опублікування Закону України від 6 лютого 2003 р. № 491-IV.

Розрахунок індексу споживчих цін:

за березень–квітень – $102,1 = 1,007 \times 1,014 \times 100$.

Починаючи з травня, індекс споживчих цін для визначення наступного перевищення порогу індексації для проведення подальшої індексації обчислюється наростаючим підсумком;

за травень–грудень – $101,5 = 1,006 \times 1,001 \times 0,986 \times 0,998 \times 1,003 \times 1,003 \times 1,004 \times 1,014 \times 100$.

2. Величина приросту індексу споживчих цін для проведення індексації становить:

у червні 2003 р. – січні 2004 р. –

2,1 відсотка = $102,1 - 100$;

у лютому 2004 р. –

3,6 відсотка = $1,021 \times 1,015 \times 100 - 100$.

Додаток 2
до Порядку

ПРИКЛАД

обчислення суми індексації грошових доходів населення

Показники	Одиниця виміру	Номер рядка	Варіанти	
			I	II
1. Грошовий дохід за місяць	гривень	1	350	650
2. Частина доходу, яка підлягає індексації в межах прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб	"-	2	350	365
3. Величина індексу споживчих цін	відсотків	3	102,1	102,1
4. Величина приросту індексу споживчих цін (рядок 3 100 відсотків)	"-	4	2,1	2,1

5. Сума індексації грошового доходу (рядок 2 x 2,1 / 100)	гривень	5	7,35	7,67
6. Грошовий дохід разом із сумою індексації (рядок 1 + рядок 5)	"-	6	357,35	657,67

Додаток 3
до Порядку

ПРИКЛАД
обчислення суми індексації грошових доходів працюючих пенсіонерів

Показники	Одиниця виміру	Номер рядка	Варіанти		
			I	II	III
1. Заробітна плата	гривень	1	300	650	250
2. Пенсія	"-	2	90	90	90
3. Величина індексу споживчих цін	відсотків	3	102,1	102,1	102,1
4. Величина приросту індексу споживчих цін (рядок 3 / 100 відсотків)	"-	4	2,1	2,1	2,1
5. Індексація заробітної плати за місцем роботи:					
• заробітна плата, що підлягає індексації в межах прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб	гривень	5	300	365	250
• сума індексації заробітної плати (рядок 5 x рядок 4 / 100)	"-	6	6,30	7,67	5,25
• заробітна плата разом із сумою індексації (рядок 1 + рядок 6)	"-	7	306,3	657,6	255,2
6. Індексація пенсії:					
• розмір пенсії, що підлягає індексації	"-	8	65	-	90
• сума індексації пенсії (рядок 8 x рядок 4 / 100)	"-	9	1,37	-	1,89
• розмір пенсії до виплати (рядок 2 + рядок 9)	"-	10	91,37	90	91,89

Крім індексації пенсій та їх збільшення у зв'язку із зростанням середньої заробітної плати для пенсіонерів, які продовжували працювати

після призначення пенсій Законом передбачена можливість збільшення (перерахунку) пенсій з урахуванням страхового стажу, набутого після призначення пенсії та одержуваного у цей період заробітку. Такий перерахунок може проводитись не раніше ніж через 2 роки після призначення або попереднього перерахунку.

Приклад.

Особі призначено пенсію у січні 2005 року і вона продовжує працювати. У грудні 2006 року особа звернулась за перерахунком пенсії. У цьому випадку їй буде відмовлено, оскільки право на перерахунок ця особа набуде лише у січні 2007 року.

Стаття 43. Перерахунок пенсій, призначених до набрання чинності цим Законом

1. Перерахунок пенсій за віком, по інвалідності, в разі втрати годувальника, за вислугу років, призначених до набрання чинності цим Законом, здійснюється за нормами цього Закону на підставі документів про вік, страховий стаж, заробітну плату (дохід) та інших документів, що знаходяться на час перерахунку в пенсійній справі та відповідають вимогам законодавства, що діяло раніше, а також додаткових документів, одержаних органами Пенсійного фонду.

2. Для перерахунку пенсій, призначених до набрання чинності цим Законом, враховується заробітна плата (дохід), з якої було раніше обчислено пенсію, за документами, наявними в пенсійній справі, або за вибором пенсіонера – заробітна плата (дохід) за період, передбачений абзацом першим частини першої статті 40 цього Закону. При цьому заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається відповідно до частини другої статті 40 цього Закону із застосуванням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за 2002 рік.

Статтею 43 визначено, що всім тим особам, кому до 1 січня 2004 року було призначено пенсію за віком, по інвалідності, в разі втрати годувальника та за вислугу років за документами, наявними в пенсійних справах, здійснюється перерахунок пенсії за новими правилами. При цьому для перерахунку раніше призначених пенсій враховується заробітна плата, з якої раніше було обчислено пенсію, або за вибором пенсіонера –

заробітна плата за період, передбачений абзацом першим частини першої статті 40 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», тобто за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року, незалежно від перерв, і за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року. Заробітна плата для обчислення пенсії визначається відповідно до частини другої статті 40 зазначеного закону із застосуванням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за 2002 рік, розмір якої визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 20.11.2003 р. № 1783 «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» (див. коментар до статті 6).

Відповідно до п. 4 Прикінцевих положень пенсіонерам, у яких розмір пенсії внаслідок перерахунку за нормами Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» зменшився, пенсія продовжує виплачуватись у встановленому розмірі. При цьому, також пенсіонерам здійснюється збільшення пенсій та встановлюються доплати до пенсій відповідно до постанов Кабінету Міністрів України («Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян» від 20.11.2003 р. № 1783; «Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення» від 24 липня 2004 р. № 943; «Про підвищення рівня пенсійного забезпечення» від 18.09.2004 р. № 1215 (тексти постанов див. у коментарі до статті 6).

Пенсіонерам також надано право протягом усього 2004 року надавати до органів Пенсійного фонду додаткові документи про стаж і заробіток, набутий до 1 січня 2004 року, для можливого збільшення розміру пенсій. Причому пенсія, перерахована на підставі додатково наданих документів, виплачується за період з 1 січня 2004 року.

Стаття 44. Порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії

1. Заява про призначення (перерахунок) пенсії або про її відстрочення та необхідні документи подаються до територіального органу Пенсійного фонду або до уповноваженого ним органу чи уповноваженій особі в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

2. Заява про призначення пенсії за віком може бути подана застрахованою особою не раніше ніж за місяць до досягнення пенсійного віку.

Законом “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” визначено, що призначення пенсій за цим Законом здійснюється органами Пенсійного фонду в порядку визначеному правлінням Пенсійного фонду за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

Проте до ухвалення нового Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» діє спільний наказ Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України від 30 квітня 2002 року № 224/30, зареєстрований у Мін’юсті 26 червня 2002 р. за № 536/6824, яким затверджено Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій.

**МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ**

НАКАЗ

№ 224/30 від 30.04.2002

**Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
26 червня 2002 р.
за № 536/6824**

(наводиться без додатків)

Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення»

Відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» (зі змінами і доповненнями) та постанови Кабінету Міністрів України від 4 червня 1998 року № 794 (зі змінами та доповненнями) **НАКАЗУЄМО:**

1. Затвердити Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», що додається.

2. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Державного секретаря О. Гарячу та першого заступника голови правління Пенсійного фонду України А. Сорокіна.

3. Управлінню пенсійного реформування та пенсійного забезпечення Міністерства праці та соціальної політики подати цей наказ на державну реєстрацію Міністерству юстиції України.

4. Уважати таким, що втратив чинність, пункт 3 наказу Міністерства соціального захисту населення України від 4 березня 1992 р. № 15.

Міністр праці та соціальної
політики України
Голова правління Пенсійного
фонду України

І. Сахань

Б. Зайчук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства праці та
соціальної політики України
та Пенсійного фонду України
30.04.2002 № 224/30

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
26 червня 2002 р.
за № 536/6824

ПОРЯДОК

**подання та оформлення документів для призначення (перерахунку)
пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення»**

Цей Порядок регулює питання щодо подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення».

ЗВЕРНЕННЯ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ (ПЕРЕРАХУНКОМ) ПЕНСІЇ

1. Заява про призначення пенсії працюючим громадянам і членам їх сімей (у зв'язку з втратою годувальника) відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» подається працівником (членом сім'ї у

зв'язку з втратою годувальника) власнику підприємства, установи, організації.

2. Заява про призначення трудової пенсії непрацюючим громадянам і членам їх сімей, а також про призначення соціальної пенсії подається заявником безпосередньо до органу, який згідно із законодавством призначає пенсію (далі – орган, що призначає пенсію) за місцем проживання.

У випадках, коли особа, якій призначається пенсія, є неповнолітньою або недеєдатною, заява подається батьками або опікунами (піклувальниками) за місцем їх проживання.

3. Заява про переведення з одного виду пенсії на інший, про перерахунок пенсії та про поновлення виплати раніше призначеної пенсії подається до органу, що призначає пенсію, заявником за місцем проживання, а при необхідності – його законним представником (батьки або опікун (піклувальник)) за місцем проживання.

За рішенням органу, що призначає пенсію, звернення із зазначеними заявами може здійснюватися в порядку, передбаченому для призначення пенсій.

4. Звернення за призначенням пенсії може здійснюватися в будь-який час після виникнення права на пенсію.

При цьому пенсії за віком і за інвалідністю призначаються незалежно від того, припинена робота на час звернення за пенсією чи продовжується.

Пенсії за вислугу років призначаються при залишенні роботи, що дає право на цей вид пенсії. У разі зарахування після призначення пенсії за вислугу років на роботу, яка дає право на цей вид пенсії, виплата пенсій припиняється і поновлюється після звільнення з роботи.

Соціальні пенсії призначаються непрацюючим громадянам (крім інвалідів з дитинства) при відсутності права на трудову пенсію. У разі працевлаштування після призначення соціальної пенсії виплата пенсії припиняється і поновлюється після звільнення з роботи.

За рішенням органу, що призначає пенсію, звернення за призначенням пенсії за віком може здійснюватись і до настання пенсійного віку, однак не раніше ніж за місяць до виникнення права на цю пенсію.

5. Днем звернення за пенсією вважається день приймання органом, що призначає пенсію, заяви про призначення, перерахунок, відновлення або переведення з одного виду пенсії на інший з усіма необхідними

документами (якщо їх немає в пенсійній справі).

Якщо заява пересилається поштою і при цьому додаються всі необхідні документи, то днем звернення за пенсією вважається дата, що зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

У разі, коли до заяви про призначення трудової пенсії додані не всі необхідні документи, орган, що призначає пенсію, повідомляє заявнику, які документи повинні бути подані додатково. Якщо вони будуть подані не пізніше трьох місяців з дня повідомлення про необхідність подання додаткових документів, то днем звернення за пенсією вважається день приймання заяви про призначення пенсії або дата, зазначена на поштовому штемпелі місця відправлення заяви.

ДОКУМЕНТИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ

6. До заяви про призначення пенсії за віком додаються такі документи:

а) документи про трудовий стаж, що визначені Порядком підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.93 № 637 (далі – Порядок підтвердження наявного трудового стажу);

б) довідка про заробіток особи (додатки 1, 2), а в разі, коли законодавством передбачено необхідність підтвердження заробітку за даними системи персоніфікованого обліку, – інформація про заробіток особи із системи персоніфікованого обліку за формою згідно із додатком 3;

в) документи про місце проживання заявника;

г) посвідчення учасника бойових дій; довідка МСЕК про визнання особи інвалідом унаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, а також висновок МСЕК про причинний зв'язок смерті особи з пораненням, контузією, каліцтвом, одержаними при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), або захворюванням, пов'язаним з перебуванням на фронті, ліквідацією Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку (при призначенні пенсії згідно зі статтею 16 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

г) документи про народження дитини та виховання її до

восьмирічного (чотирнадцятирічного) віку чи про визнання дитини заявника інвалідом з дитинства або дитиною-інвалідом (при призначенні пенсії згідно з п. «ж» статті 13 та статтею 17 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

д) документи про наявність у заявника відповідного захворювання (при призначенні пенсії згідно із статтею 18 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

е) довідка про перебування на утриманні в заявника непрацездатних членів сім'ї; про визнання заявника самотнім і таким, що потребує постійного стороннього догляду (для призначення надбавок згідно із статтею 21 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

є) документи про визнання заявника ветераном війни, особою, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та особою, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсій згідно із статтями 12–16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»);

ж) документи про визнання особи такою, що має особливі трудові заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсії відповідно до статті 9 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»);

з) документи про визнання заявника реабілітованим або членом сім'ї реабілітованого (для підвищення пенсії згідно із п. «г» статті 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

и) клопотання (направлення) про достроковий вихід на пенсію (для призначення пенсії відповідно до статті 26 Закону України «Про зайнятість населення»).

7. До заяви про призначення пенсії за інвалідністю додаються такі документи:

а) документи про трудовий стаж, що визначені Порядком підтвердження наявного трудового стажу;

б) довідка про заробіток особи, а в разі, коли законодавством передбачено необхідність підтвердження заробітку за даними системи персоналізованого обліку, – інформація про заробіток особи із системи персоналізованого обліку;

в) довідка про середній заробіток на підприємстві для даної професії (при обчисленні пенсії інвалідам внаслідок трудового каліцтва та професійного захворювання згідно із частиною б статті 29 Закону

України «Про пенсійне забезпечення»);

г) документи про місце проживання заявника;

г) акт про нещасний випадок на виробництві (форма Н-1), акт про розслідування нещасного випадку (аварії), що стався (сталася) (форма Н-5), акт розслідування професійного захворювання (форма П-4), що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 р. № 1094 «Про деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» (при призначенні пенсії за інвалідністю внаслідок трудового каліцтва та професійного захворювання);

д) документи про перебування на утриманні в інваліда непрацездатних членів сім'ї, про визнання заявника самотнім і таким, що потребує постійного стороннього догляду (для призначення надбавок згідно із статтею 33 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

е) документи про визнання заявника ветераном війни, особою, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та особою, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсій згідно із статтями 12–16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»);

є) документи про визнання особи такою, що має особливі трудові заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсії відповідно до статті 9 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»);

ж) документи про визнання заявника реабілітованим або членом сім'ї реабілітованого (для підвищення пенсії згідно із п. «г» статті 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»).

Орган, що призначає пенсію, додає до заяви одержану ним від медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) виписку з акта огляду в МСЕК.

До заяви про призначення пенсії за інвалідністю військовослужбовців строкової служби додається копія свідоцтва про захворювання, видана і завірена військовим комісаріатом, який зняв військовослужбовця з військового обліку, або довідка військово-лікарської комісії. Якщо інвалідність настала після звільнення з військової служби, то замість копії свідоцтва про захворювання подається довідка військового комісаріату про проходження військової служби із зазначенням дати призову, дати і підстави звільнення з військової

служби.

Документи, зазначені в підпунктах «а»–«в» цього пункту, подаються у разі, якщо військовослужбовець до призову на військову службу працював.

8. До заяви про призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника додаються такі документи:

- а) документи про місце проживання заявника;
- б) свідоцтво про народження або паспорт особи, якій призначається пенсія;
- в) документи, що засвідчують родинні стосунки члена сім'ї з померлим годувальником;
- г) свідоцтво органу реєстрації актів громадянського стану (РАГСу) про смерть годувальника сім'ї або рішення суду про визнання його безвісно відсутнім;
- г) документи про вік годувальника сім'ї (якщо вік не зазначений у свідоцтві про смерть);
- д) документи про трудовий стаж померлого годувальника, що визначені Порядком підтвердження наявного трудового стажу;
- е) довідка про заробіток померлого годувальника, а в разі, коли законодавством передбачено необхідність підтвердження заробітку за даними системи персоніфікованого обліку, – інформація про заробіток особи із системи персоніфікованого обліку;
- є) довідка про склад членів сім'ї годувальника, які перебували на його утриманні;
- ж) довідки навчальних закладів про те, що особи, зазначені в п. «а» частини третьої та в частині четвертій статті 37 Закону України «Про пенсійне забезпечення», навчаються;
- з) довідка про те, що один з батьків або з подружжя, дід, баба, брат чи сестра померлого зайняті доглядом за дітьми (братами, сестрами або онуками) померлого, які не досягли 8 років;
- и) рішення органів опіки і піклування про призначення особи відповідно опікуном чи піклувальником;
- і) документи про визнання заявника ветераном війни, особою, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та особою, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсій згідно із статтями 12–16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»);

і) документи про визнання заявника реабілітованим або членом сім'ї реабілітованого (для підвищення пенсії згідно із п. «г» статті 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

й) документи, передбачені в підпунктах «в» і «г» п. 7 Порядку, якщо смерть годувальника настала внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання.

Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти мають право на пенсію в разі втрати годувальника до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23-річного віку, незалежно від форми навчання (очна, заочна, вечірня), навчання на платній основі, при умові, що вони в цей час не працюють.

Орган, що призначає пенсію, додає до заяви одержані ним від медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) виписки з актів огляду в МСЕК дорослих членів сім'ї, яким право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника надається внаслідок їх інвалідності.

У разі, коли одному з батьків або з подружжя померлого пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається внаслідок втрати ними джерела засобів до існування, цей факт установлюється в судовому порядку.

До заяви про призначення пенсії сім'ї військовослужбовця строкової служби додається документ, одержаний від військової частини або районного (міського) військового комісаріату чи іншої військової установи, що засвідчує дату та причину смерті військовослужбовця, або документ про визнання військовослужбовця безвісно відсутнім. Якщо смерть настала після звільнення з військової служби, то як документ, що засвідчує факт смерті, подається свідоцтво органу реєстрації актів громадянського стану (РАГСу) про смерть годувальника. Крім того, подається довідка військового комісаріату про проходження військової служби із зазначенням дати призову, дати і підстав звільнення з військової служби.

Якщо годувальник помер по закінченні трьох місяців після звільнення з військової служби і смерть його настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, що мали місце в період проходження військової служби, то орган, що призначає пенсію, додає до заяви також виписку з висновку медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) про причину смерті.

Документи, зазначені в підпунктах «д» і «е» цього пункту, подаються у тому разі, якщо військовослужбовець працював до призову

на військову службу.

До заяви про призначення пенсії сім'ї померлого пенсіонера повинні бути додані документи, зазначені в підпунктах «а»–«г» і «є» цього пункту, а, в необхідних випадках, також інші документи, зазначені в цьому пункті. Заробіток у такому випадку визначається за документами, що є в його пенсійній справі.

Якщо померлий пенсіонер мав право на перерахунок пенсії в порядку, передбаченому статтею 69 Закону України «Про пенсійне забезпечення», але не звернувся за таким перерахунком, то подається відповідна довідка про заробіток пенсіонера після призначення або попереднього перерахунку його пенсії.

9. До заяви про призначення пенсії за вислугу років додаються такі документи:

а) документи про загальний та спеціальний трудовий стаж, що визначені Порядком підтвердження наявного трудового стажу;

б) довідка про заробіток особи, а в разі, коли законодавством передбачено необхідність підтвердження заробітку за даними системи персоналізованого обліку, – інформація про заробіток особи із системи персоналізованого обліку;

в) документи про місце проживання заявника;

г) документи про перебування на утриманні в заявника непрацездатних членів сім'ї, про визнання його самотнім, а також висновок медичних закладів про те, що заявник потребує постійного стороннього догляду (для призначення надбавок, передбачених статтею 21 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

ґ) про визнання заявника ветераном війни, особою, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», або особою, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною (для підвищення пенсії згідно із статтями 12–16 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»);

д) про визнання заявника реабілітованим або членом сім'ї реабілітованого (для підвищення пенсії згідно із п. «г» статті 77 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

е) клопотання (направлення) центру зайнятості про достроковий вихід на пенсію (для призначення пенсії відповідно до статті 26 Закону України «Про зайнятість населення»).

10. До заяви про призначення соціальної пенсії, залежно від

категорії заявника, додаються такі документи:

- а) документи про місце проживання заявника;
- б) свідоцтво про народження або паспорт особи, якій призначається соціальна пенсія;
- в) медичний висновок установи охорони здоров'я на дитину-інваліда;
- г) документи, що засвідчують родинні стосунки дітей, братів, сестер або онуків з померлим годувальником;
- г) посвідчення органу реєстрації актів громадянського стану (РАГС) про смерть годувальника сім'ї або рішення суду про визнання його безвісно відсутнім;
- д) посвідчення про присвоєння почесного звання «Мати-героїня»;
- е) рішення органів опіки і піклування про призначення особи відповідно опікуном чи піклувальником.

Орган, що призначає пенсію, при необхідності, додає до заяви одержану ним від медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) виписку з акта огляду МСЕК.

11. Перерахунок і поновлення виплати раніше призначеної пенсії, а також переведення з одного виду пенсії на інший здійснюються за документами, що є в пенсійній справі.

При перерахунку пенсії і переведенні з одного виду пенсії на інший до наявних документів заявник може додати:

- а) документи про трудовий стаж, який не врахований у пенсійній справі, і про заробіток за періоди, що визначаються за нормами Закону України «Про пенсійне забезпечення»;
- б) документи про зміну кількості членів сім'ї, які одержують пенсію у зв'язку з втратою годувальника;
- в) документи про виникнення обставин, що впливають на розмір пенсії (наприклад, перебування на утриманні в пенсіонера непрацездатних членів сім'ї, виникнення (втрата) права на надбавку на непрацездатних членів сім'ї і надбавку на догляд за ними, визнання заявника самотнім і таким, що потребує сторонньої допомоги, визнання заявника інвалідом або учасником війни тощо).

При перерахунку пенсії за інвалідністю та при переведенні на пенсію за інвалідністю з іншого виду пенсії орган, що призначає пенсію, додає до пенсійної справи виписку з акта огляду в медико-соціальної експертній комісії (МСЕК) про встановлення, зняття або зміну групи інвалідності.

12. Особа, яка звертається за пенсією (незалежно від виду пенсії), повинна пред'явити паспорт (або інший документ, що засвідчує цю особу, місце її постійного проживання та вік).

Відносно неповнолітніх дітей, які не мають паспорта, документом, який засвідчує вік, є свідоцтво про народження.

До заяви опікуна (піклувальника) додається копія рішення органу опіки про призначення опікуна (піклувальника).

13. Для обчислення пенсії подається довідка про заробіток.

Зазначені довідки видаються на підставі особових рахунків, платіжних відомостей та інших документів про нараховану заробітну плату підприємством, установою чи організацією, де працювала особа, яка звертається за пенсією, або годувальник. Якщо такі підприємства, установи, організації ліквідовані або припинили своє існування з інших причин, то довідки видаються правонаступником або державними архівними установами.

У випадках, коли архівні установи не мають можливості видати довідку за встановленою формою з розшифрованою виплачених сум за видами заробітку, вони можуть видавати довідки, що відповідають даним, наявним в архівних фондах, без додержання цієї форми. Однак у таких довідках повинно бути зазначено, що в архівних фондах немає відомостей про заробіток за роботу за сумісництвом і про виплати одноразового характеру.

14. Для обчислення пенсії приймаються також:

а) довідки про середній заробіток за відповідною професією і кваліфікацією в Україні – при обчисленні пенсій працівникам, направленим з України на роботу за кордон, і громадянам України – переселенцям з інших країн, які не працювали в Україні (колишньому СРСР) (ст. 72, 73 Закону України «Про пенсійне забезпечення»);

б) довідки про авторський гонорар – при обчисленні пенсій членам творчих спілок та іншим творчим працівникам, які не є членами творчих спілок (ст. 67 Закону України «Про пенсійне забезпечення»).

Установлення заробітку на підставі показань свідків не допускається. Виписка із штатного розпису про посадовий оклад, профспілкові квитки, квитки партій та рухів, громадських об'єднань не можуть служити документами, що засвідчують фактичний заробіток.

15. За документ, що засвідчує перебування на утриманні непрацездатних членів сім'ї, приймаються довідки уповноважених органів з місця проживання, у тому числі органів місцевого самоврядування. У цих

довідках повинні бути зазначені: прізвище, ім'я, по батькові, рік і місяць народження, родинні стосунки із заявником або померлим годувальником кожного з членів сім'ї із зазначенням, що вони знаходились на його утриманні.

При відсутності зазначеного документа і неможливості його одержання факт перебування на утриманні може встановлюватись рішенням суду.

16. За документ, що засвідчує, що заявнику встановлено статус ветерана війни, особи, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, приймаються завірені в установленому порядку копії посвідчень: учасника війни; учасника бойових дій; особи, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; про право на пільги, яке видається воїнам-інтернаціоналістам; що підтверджують наявність заслуг, передбачених статтею 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

17. За документ, що засвідчує, що заявника визнано реабілітованим, приймається завірена в установленому порядку копія посвідчення реабілітованого.

18. До одиноких громадян належать громадяни, які не мають працездатних родичів, зобов'язаних за законом їх утримувати. Підтвердженням цього є:

а) заява особи із зазначенням, що вона не має працездатних родичів (незалежно від місця їх проживання), зобов'язаних за законом її утримувати;

б) довідка про склад сім'ї, видана уповноваженими органами з місця проживання, у тому числі органами місцевого самоврядування.

19. За документ, який засвідчує родинні стосунки, приймаються паспорт, свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб, довідки про склад сім'ї, а також – рішення суду.

20. При призначенні пенсії відповідно до п. «ж» статті 13 та статті 17 Закону України «Про пенсійне забезпечення» факт народження дитини встановлюється на підставі свідоцтва про народження, а її виховання до восьмирічного (чотирнадцятирічного) віку – на підставі паспорта дитини, у разі смерті дитини подається свідоцтво про смерть.

21. Визнання дитини заявника інвалідом з дитинства або

дитиною-інвалідом засвідчується випискою з акта огляду в медико-соціальній експертній комісії (МСЕК), медичним висновком установи охорони здоров'я, посвідченням одержувача допомоги, довідкою органу, що призначає допомогу, про період призначення допомоги.

22. За документ, який засвідчує, що один із батьків або з подружжя, дід, баба, брат чи сестра померлого зайняті доглядом за дітьми (братами, сестрами або онуками) померлого, які не досягли 8 років, приймаються:

а) довідки уповноважених органів з місця проживання, у тому числі органів місцевого самоврядування. При відсутності зазначеного документа і неможливості його одержання факт здійснення догляду може встановлюватись в судовому порядку;

б) довідка органу, що призначає допомогу, про період одержання допомоги на догляд за дитиною.

23. За документ, що засвідчує, що особа є ліліпутом чи диспропорційним карликом, приймається довідка МСЕК.

24. За документ, що підтверджує, що особа потребує постійного стороннього догляду, приймається висновок лікарсько-консультативної комісії (ЛКК).

25. За документ, який підтверджує, що особа не працює, приймаються: трудова книжка та довідка податкових органів про відсутність доходів від підприємницької діяльності. При відсутності трудової книжки – довідки уповноважених органів з місця проживання, у тому числі органів місцевого самоврядування, та довідка податкових органів про відсутність доходів від підприємницької діяльності.

26. За документ, що засвідчує місце проживання особи, приймаються: паспорт або довідка уповноважених органів з місця проживання, у тому числі органів місцевого самоврядування. Іноземні громадяни та особи без громадянства подають також копію Тимчасової посвідки на постійне проживання.

27. Документи, необхідні для призначення пенсії, можуть бути подані як в оригіналах, так і копіях, засвідчених у нотаріальному порядку або адміністрацією підприємства, установи, організації, що представляє заявника до пенсії, чи органом, що призначає пенсію.

Документи про трудовий стаж, вік та заробітну плату подаються тільки в оригіналах. У випадках, коли доказом стажу є трудова книжка, подається виписка з неї, засвідчена адміністрацією підприємства, установи, організації за місцем останньої роботи, або

органом, що призначає пенсію.

ПІДГОТОВКА І ПОДАННЯ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЙ

28. *На підставі всіх поданих документів власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи посадова особа оформляє подання про призначення пенсії за формою згідно із додатком 4.*

29. *Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган чи посадова особа зобов'язані не пізніше дня досягнення працівником пенсійного віку повідомити його про виникнення права на пенсію.*

Адміністрація підприємства, установи, організації в 10-денний термін з дня одержання заяви про призначення пенсії оформляє всі необхідні документи і своє подання, ознайомлює з ним заявника (під розписку в поданні) і разом з профспілковим комітетом розглядає питання про можливість представлення працівника до призначення пенсії.

При позитивному вирішенні питання документи і подання разом із заявою працівника направляються до органу, що призначає пенсію, за місцем знаходження підприємства, установи, організації. У випадках, коли адміністрацією підприємства, установи, організації не підготовлені всі необхідні для призначення пенсії документи, до органу, що призначає пенсію, подаються наявні документи, а документи, яких не вистачає, подаються додатково у строки, передбачені пунктом 5 цього Порядку.

Якщо працівнику відмовлено в представленні до призначення пенсії, йому повідомлять про це письмово із зазначенням причин відмови. У випадках, коли особа, яка звернулася за пенсією, не згодна з рішенням адміністрації і профспілкового комітету, вона може подати заяву про призначення пенсії безпосередньо до органу, що призначає пенсію.

30. *Орган, що призначає пенсію, при необхідності надає допомогу особам, зазначеним у п. 2 цього Порядку, щодо одержання відсутніх документів для призначення пенсії, а також зобов'язаний надавати роз'яснення і довідки з питань призначення пенсій.*

ПРИЙМАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ І РОЗГЛЯД ДОКУМЕНТІВ

31. *Орган, що призначає пенсію, розглядає питання про призначення, перерахунок та поновлення виплати раніш призначеної*

пенсії, а також про переведення з одного виду пенсії на інший при зверненні особи з відповідною заявою за формою згідно із додатком 5.

Заяви про переведення з одного виду пенсії на інший, про перерахунок пенсії і поновлення виплати раніше призначеної пенсії приймаються органом, що призначає пенсію, при наявності у заявника всіх необхідних документів.

Заяви осіб і подання підприємств, установ та організацій реєструються в журналі реєстрації рішень органу, що призначає пенсію. Заявнику або представнику підприємства, установи та організації органом, що призначає пенсію, видається розписка із зазначенням дати приймання заяви або подання, а також переліку одержаних і відсутніх документів.

32. При прийманні документів орган, що призначає пенсію:

а) перевіряє правильність оформлення заяви і подання, відповідність викладених у них відомостей про заявника даним паспорта та документам про стаж;

б) здійснює попередню правову експертизу змісту і належного оформлення представлених документів;

в) перевіряє правильність копій з відповідних документів, фіксує і засвідчує виявлені розходження.

Орган, що призначає пенсію, має право вимагати від підприємств, установ та організації, фізичних осіб дооформлення прийнятих і подання додаткових документів, а також перевіряти в необхідних випадках обґрунтованість їх видачі.

33. Не пізніше 10 днів після надходження всіх необхідних для призначення пенсії документів орган, що призначає пенсію, повинен розглянути подані документи та прийняти рішення.

Заява про перерахунок пенсії, про переведення з одного виду пенсії на інший та про поновлення виплати раніше призначеної пенсії підлягає розгляду в 5-денний термін.

34. На всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, призначається одна, загальна пенсія. На вимогу члена сім'ї його доля пенсії виділяється і виплачується йому окремо.

Якщо член сім'ї, який проживає в іншому населеному пункті (районі, місті), звернувся із заявою про призначення або виділення йому частки пенсії, орган, що призначає пенсію, за місцем проживання такого члена сім'ї, одержавши відповідну заяву, направляє повідомлення до органу, що призначає пенсію, який оформлятиме пенсійні документи всім

членам сім'ї або в якому міститься пенсійна справа цієї сім'ї. До повідомлення додаються заява і документи, які засвідчують право на одержання пенсії члена сім'ї, що звернувся за часткою пенсії.

Якщо документи, що засвідчують право на пенсію члена сім'ї, який проживає окремо, надходять після винесення рішення про призначення пенсії решті членам сім'ї, то приймається нове рішення про призначення пенсії всім членам сім'ї та виділення частки пенсії члену сім'ї, який проживає окремо.

Документи зазначеного члена сім'ї, що надійшли, додаються до пенсійної справи, а копія рішення про виділення частки пенсії надсилається органу, що призначає пенсію, за місцем його проживання для оформлення на одержувача частки пенсії самотійної пенсійної справи.

У разі перерахунку пенсії копія відповідного рішення направляється до органу, який провадить виплату частки цієї пенсії. При припиненні виплати частки пенсії документи надсилаються до органу, у якому виплата пенсії продовжується.

35. Якщо в поданому документі зазначено тільки рік народження без позначення місяця, то за дату народження приймається перше липня цього року.

У випадках, коли в документі про стаж зазначено тільки рік початку трудової діяльності або рік її закінчення без позначення точних дат, датою початку або закінчення вважається перше липня цього року.

Якщо в документі про час народження або про стаж зазначено тільки рік і місяць, без позначення точної дати, то датою народження або початку роботи вважається 15-е число відповідного місяця.

36. При визначенні середньомісячного заробітку і обчисленні розміру пенсії дрібні частини копійок округлюються до цілої копійки. При цьому менше півкопійки не враховуються, а півкопійки і більше округлюються до однієї копійки.

37. При підрахунку загального і спеціального трудового стажу до одержаної тривалості зазначеного стажу за кожним випадком звільнення необхідно додавати один день.

38. Право заявників на одержання пенсій встановлюється на підставі всебічного, повного і об'єктивного розгляду всіх поданих документів органом, що призначає пенсію.

До компетенції органу, що призначає пенсію, входить прийняття рішень про призначення пенсій, про переведення з одного виду пенсії на

інший, про перерахунок пенсії та поновлення виплати раніше призначеної пенсії тощо.

Орган, що призначає пенсію, не пізніше 5 днів після винесення рішення видає або направляє адміністрації підприємства, установи, організації або заявникові повідомлення про відмову в призначенні, перерахунку, поновленні виплати раніше призначеної пенсії, переведенні з одного виду пенсії на інший із зазначенням причин відмови та порядку його оскарження.

39. Заява про призначення пенсії з усіма поданими документами та рішенням про призначення пенсії зберігаються в окремій пенсійній справі на кожного пенсіонера.

Пенсійні справи містяться в органах, що призначають пенсії, за місцем фактичного проживання пенсіонерів.

40. Документом, який підтверджує призначення громадянину пенсії, є пенсійне посвідчення, що видається органом, що призначає пенсію.

Усі зміни в пенсійному забезпеченні громадян повинні своєчасно відображатись у їх пенсійній справі та пенсійному посвідченні.

Пенсіонерам, які перейшли на інший вид пенсії, видається нове пенсійне посвідчення.

41. При переїзді пенсіонера на постійне або тимчасове проживання в іншу місцевість його пенсійна справа пересилається органу, що призначає пенсію, за новим місцем проживання.

*Заступник начальника Управління
пенсійного реформування та
пенсійного забезпечення*

Н. Марченко

Стаття 45. Строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії

1. Пенсія призначається з дня звернення за пенсією, крім таких випадків, коли пенсія призначається з більш раннього строку:

1) пенсія за віком призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку.

У разі якщо при відстрочці часу призначення пенсії за віком не здійснюється підвищення розміру пенсії за неповний рік страхового стажу, пенсія, обчислена відповідно до частини першої статті 29 цього Закону, призначається з дня, що настає за останнім днем повного року відстрочки часу виходу на пенсію, який враховано до страхового стажу, а в разі його відсутності – з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку;

2) пенсія по інвалідності призначається з дня встановлення інвалідності, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня встановлення інвалідності;

3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається з дня, що настає за днем смерті годувальника, якщо звернення про призначення такого виду пенсії надійшло протягом 12 місяців з дня смерті годувальника.

2. Пенсія призначається довічно або на період, протягом якого пенсіонер має право на виплату пенсії відповідно до цього Закону.

3. Переведення з одного виду пенсії на інший провадиться з дня подання заяви з усіма необхідними документами.

4. Перерахунок призначеної пенсії, крім випадків, передбачених частиною першою статті 35, частиною другою статті 38 і частиною п'ятою статті 48 цього Закону, провадиться в такі строки:

у разі виникнення права на підвищення пенсії – з першого числа місяця, в якому пенсіонер звернувся за перерахунком пенсії, якщо відповідну заяву з усіма необхідними документами подано ним до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо заяву з усіма необхідними документами подано ним після 15 числа;

у разі настання обставин, які тягнуть за собою зменшення пенсії, – з першого числа місяця, в якому настали ці обставини, якщо вони мали місце до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо вони мали місце після 15 числа.

5. Документи про призначення (перерахунок) пенсії розглядає територіальний орган Пенсійного фонду та не пізніше 10 днів з дня їх надходження приймає рішення про призначення (перерахунок) або про відмову в призначенні (перерахунку) пенсії.

Коментована стаття чітко регламентує строки, в які має відбуватися призначення, перерахунок та виплата пенсій.

Терміни призначення та виплати пенсій і перелік документів, необхідних для призначення (перерахунку) пенсій, зазначено також у спільному наказі Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України від 30 квітня 2002 року № 224/30, зареєстрованого в Мін'юсті 26 червня 2002 р. за № 536/6824, яким затверджено Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій (див. коментар до статті 44).

Приклад.

Гр. Осокін А.В. досяг пенсійного віку 3 січня 2004 року, із заявою про призначення пенсії за віком звернувся 17 березня 2004 року. У цьому разі пенсію йому буде призначено з 4 січня 2004 року. Якщо громадянин звернеться за призначенням пенсії 17 квітня 2004 року, пенсію йому буде призначено із 17 квітня 2004 року.

Якщо в наведеному прикладі буде розглядатися питання призначення пенсії по інвалідності (3 січня 2004 року – дата встановлення інвалідності), то у разі звернення за призначенням пенсії 17 березня 2004 року пенсію буде призначено з 17 березня 2004 року, а у разі звернення за призначенням пенсії 17 квітня 2004 року, пенсію буде призначено з 17 квітня 2004 року.

Гр. Качур І.О. 15 березня 2004 року звернулася за призначенням пенсії у зв'язку із втратою годувальника, який помер 12 березня 2003 року. Пенсію їй буде призначено з 15 березня 2004 року, оскільки минув термін, визначений пунктом 3 частини 1 статті 45 коментованого закону. У разі звернення за призначенням пенсії 11 березня 2004 року пенсію буде призначено з 13 березня 2003 року.

Стаття 46. Виплата пенсії за минулий час

1. Нарховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але не отримав своєчасно з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більше ніж за три роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми неотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

2. Нарховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без

обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Компенсація втрати частини пенсії у зв'язку з порушенням строків її виплати пенсіонерам здійснюється згідно із законом.

Статтями 256–268 Цивільного кодексу України закріплено загальні правила щодо позовної давності – терміну, в межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

Водночас статтею 46 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» окремо визначено умови отримання своєчасно не одержаних сум пенсій. Зокрема, встановлено, що не отримані своєчасно суми пенсії виплачуються за минулий час, але не більше ніж за три роки – якщо пенсіонер не отримав пенсію своєчасно з власної вини, та без обмеження будь-яким терміном – якщо ці суми не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію.

Приклад.

Пенсіонер не отримав пенсію з липня 2001 року, а із заявою про виплату неотриманої частини пенсії звернувся 11 листопада 2004 року. Пенсію йому буде виплачено за період з листопада 2001 року. Якщо ж у наведеному прикладі пенсія не виплачувалася з вини органів, що призначають пенсію, її буде виплачено за весь період – з липня 2001 року.

В випадку затримки з виплатою пенсії з вини органу, що призначає і виплачує пенсію нараховується компенсація втрати частини пенсії у зв'язку з порушенням термінів її виплати.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000, № 49, с. 422)

(Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 429-IV від 16.01.2003, ВВР, 2003, № 10–11, с. 87

№ 431-IV від 16.01.2003)

Стаття 1. Підприємства, установи і організації всіх форм власності та господарювання здійснюють компенсацію громадянам

втрати частини доходів у випадку порушення встановлених строків їх виплати, у тому числі з вини власника або уповноваженого ним органу (особи).

Стаття 2. Компенсація громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати (далі – компенсація) провадиться у разі затримки на один і більше календарних місяців виплати доходів, нарахованих громадянам за період починаючи з дня набрання чинності цим Законом.

Під доходами у цьому Законі слід розуміти грошові доходи громадян, які вони одержують на території України і які не мають разового характеру:

- пенсії;*
- соціальні виплати;*
- стипендії;*
- заробітна плата (грошове забезпечення) та інші.*

Стаття 3. Сума компенсації обчислюється шляхом множення суми нарахованого, але не виплаченого громадянину доходу за відповідний місяць (після утримання податків і обов'язкових платежів) на індекс інфляції в період невиплати доходу (інфляція місяця, за який виплачується дохід, до уваги не береться).

Стаття 4. Виплата громадянам суми компенсації провадиться у тому ж місяці, у якому здійснюється виплата заборгованості за відповідний місяць.

Стаття 5. Своєчасно не отриманий з вини громадянина дохід компенсації не підлягає.

Стаття 6. Компенсацію виплачують за рахунок:

власних коштів – підприємства, установи і організації, які не фінансуються і не дотуються з бюджету, а також об'єднання громадян;

коштів відповідного бюджету – підприємства, установи і організації, що фінансуються чи дотуються з бюджету;

коштів Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, інших цільових соціальних фондів, а також коштів, що спрямовуються на їх виплату з бюджету.

Стаття 7. Відмова власника або уповноваженого ним органу (особи) від виплати компенсації може бути оскаржена громадянином у судовому порядку.

Відповідальність власника або уповноваженого ним органу (особи) за несвоєчасну виплату доходів визначається відповідно до законодавства.

Стаття 8. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2001 року.

*Президент України
м. Київ, 19 жовтня 2000 року
№ 2050-III*

Л. КУЧМА

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА**

**від 21 лютого 2001 р. № 159
Київ**

Про затвердження Порядку проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
№ 958 від 09.08.2001
№ 430 від 31.03.2003)*

З метою реалізації Закону України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати» Кабінет Міністрів України постановляє:

- 1. Затвердити Порядок проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати (додається).*
- 2. Установити, що компенсація працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати, нарахованої працівникові за період роботи з 1 січня 1998 р. по 31 грудня 2000 р., проводиться відповідно до Положення про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням*

термінів її виплати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 1997 р. N 1427 (Офіційний вісник України, 1997 р., число 52, с. 50; 1999 р., N 17, ст. 739), до ліквідації заборгованості із заробітної плати за зазначений період.

Прем'єр-міністр України

В. ЮЩЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 лютого 2001 р. N 159

ПОРЯДОК
проведення компенсації громадянам втрати частини грошових
доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати
(наводиться без додатків)

1. Дія цього Порядку поширюється на підприємства, установи та організації всіх форм власності і господарювання та застосовується у всіх випадках порушення встановлених термінів виплати грошових доходів, у тому числі з вини власника або уповноваженого ним органу (особи).

2. Компенсація громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати (далі - компенсація) проводиться у разі затримки на один і більше календарних місяців виплати грошових доходів, нарахованих громадянам за період, починаючи з 1 січня 2001 року.

3. Компенсації підлягають такі грошові доходи разом із сумою індексації, які одержують громадяни в гривнях на території України і не мають разового характеру:

пенсії (з урахуванням надбавок, доплат, підвищень до пенсії, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги на прожиття, щомісячної державної грошової допомоги та компенсаційних виплат);

соціальні виплати (допомога сім'ям з дітьми, державна соціальна допомога інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, допомога по безробіттю, матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного, матеріальна допомога по безробіттю, допомога по тимчасовій непрацездатності

(включаючи догляд за хворою дитиною), допомога по вагітності та пологах, щомісячна грошова сума в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, допомога дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності, тощо);

стипендії;

заробітна плата (грошове забезпечення).

4. Сума компенсації обчислюється як добуток нарахованого, але не виплаченого грошового доходу за відповідний місяць (після утримання податків і обов'язкових платежів) і приросту індексу споживчих цін (індексу інфляції) у відсотках для визначення суми компенсації, поділений на 100.

Індекс споживчих цін для визначення суми компенсації обчислюється шляхом множення місячних індексів споживчих цін за період невиплати грошового доходу. При цьому індекс споживчих цін у місяці, за який виплачується дохід, до розрахунку не включається. Щомісячні індекси споживчих цін публікуються Держкомстатом.

Приклади обчислення суми компенсації наведено у додатку.

5. Сума компенсації виплачується громадянам у тому ж місяці, у якому здійснюється виплата заборгованості за відповідний місяць.

6. Своєчасно не отриманий з вини громадянина дохід компенсації не підлягає.

7. Компенсація проводиться за рахунок джерел, з яких здійснюються відповідні виплати, а саме:

власних коштів - підприємствами, установами та організаціями, які не фінансуються і не дотуються з бюджету, а також об'єднаннями громадян;

коштів відповідного бюджету - підприємствами, установами та організаціями, що фінансуються чи дотуються з бюджету;

коштів Пенсійного фонду, фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, інших цільових соціальних фондів, а також коштів, що спрямовуються на їх виплату з бюджету.

8. Відмова власника або уповноваженого ним органу (особи) від

виплати компенсації може бути оскаржена громадянином у судовому порядку.

9. Роз'яснення щодо застосування цього Порядку надає Мінпраці.

Стаття 47. Виплата пенсії

1. Пенсія виплачується щомісяця у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України.

Пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу) або пенсійних виплат з накопичувальної системи пенсійного страхування чи пенсійних виплат із системи недержавного пенсійного забезпечення.

2. Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок оформлення і строк дії якої визначаються законом. Виплата пенсії за довіреністю здійснюється протягом усього періоду дії довіреності за умови поновлення пенсіонером заяви про виплату пенсії за довіреністю через кожний рік дії такої довіреності.

3. Під час перебування пенсіонера в місцях позбавлення волі виплата призначеної йому пенсії здійснюється на загальних підставах у порядку, встановленому законодавством.

Відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” пенсії виплачуються незалежно від одержання пенсіонером інших виплат доходів (заробітної плати, додаткової пенсії з недержавного пенсійного фонду тощо).

Оформлення документів для виплати пенсій здійснюється органами Пенсійного фонду за місцем проживання пенсіонера.

Особа, якій до відбування покарання призначено пенсію, оформлює заяву про переведення виплати пенсії за місцем позбавлення волі.

Адміністрація установи, де пенсіонер відбуває покарання, надсилає органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи зазначену заяву та довідку установи за підписом начальника та головного бухгалтера установи, в якій вказано реквізити для перерахування коштів.

На підставі заяви та довідки орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи надсилає запит пенсійної справи до органу Пенсійного фонду за попереднім місцем проживання засудженого.

Після постановки на облік пенсійної справи в управлінні Пенсійного фонду за місцем позбавлення волі перерахування пенсії на рахунки, вказані в зазначеній довідці, проводиться платіжними дорученнями.

Пенсія може виплачуватися за дорученням, порядок оформлення і термін дії якого визначаються законом.

Доручення на одержання пенсій може бути посвідчене нотаріально, організацією, в якій довіритель працює або навчається, житлово-експлуатаційною організацією за місцем його проживання, а також адміністрацією стаціонарного лікувально-профілактичного закладу, в якому він перебуває на лікуванні, тощо.

У населених пунктах, де немає державних нотаріальних контор, приватних нотаріусів, доручення посвідчується у виконавчому комітеті міської, селищної, сільської ради.

Термін дії доручення зазначається прописом і не може перевищувати трьох років. Якщо термін дії доручення не зазначений, воно зберігає силу протягом одного року з дня його вчинення. Після закінчення зазначеного терміну доручення може бути переоформлене, причому кількість переоформлень не обмежується.

За дорученнями, засвідченими стаціонарними, лікувально-профілактичними закладами, виплата пенсії проводиться один раз, після чого доручення підлягає переоформленню.

Рішення про виплату частини пенсії на непрацездатних членів сім'ї ухвалює орган Пенсійного фонду, що призначає пенсію, на підставі заяви пенсіонера (або піклувальника) та документів пенсійної справи.

У заяві вказуються всі дані одержувача частини пенсії (одного з батьків або опікуна чи піклувальника), необхідні для виплати зазначеної частини поштовими переказами, яка проводиться аналогічно до порядку виплати аліментів.

Якщо у пенсіонера перебуває на утриманні двоє і більше осіб, 50 відсотків призначеного розміру пенсії розподіляється між ними рівними частками.

Закон "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" передбачає особливості виплати пенсій особам які перебувають на повному державному утриманні (див. коментар до статті 48), неотриманої

у зв'язку із смертю одержувача пенсії (див. коментар до статті 52), у зв'язку з виїздом за кордон пенсіонера (див. коментар до статті 51) тощо.

Фактично виплата пенсії може проводитися підприємствами поштового зв'язку або банківськими установами. Порядок виплати пенсій поштовими підприємствами визначено в Інструкції про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій і грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України, затверджений наказом Державного комітету зв'язку України, Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України від 2 липня 1998 р. № 101/123/67 і зареєстрований у Мін'юсті 6 серпня 1998 р. за № 494/2934.

Виплата пенсій підприємствами поштового зв'язку

Виплата пенсій об'єктами поштового зв'язку може здійснюватися:

1) За відомостями (1-й спосіб виплати).

Відомості для виплати пенсій видаються щомісячно за періодами виплати.

Протягом виплатного періоду можуть видаватися додаткові відомості для виплати пенсій, які нараховуються вперше або після продовження терміну виплати і які з тих чи інших поважних причин не були включені до основних відомостей.

Сума недержаної пенсії за минулий період включається у відомість разом із пенсією за поточний місяць і обчислюється як одна сума.

У разі невиплати пенсії понад шість місяців органи Пенсійного фонду припиняють подальше нарахування пенсії до з'ясування причин.

Одержувач пенсії може уповноважити іншу особу одержати пенсію за дорученням.

Якщо одержувач пенсії уповноважує іншу особу отримувати пенсію за дорученням рік або більше, йому необхідно подати до органу Пенсійного фонду відповідну заяву. Заяву про отримання пенсії за дорученням пенсіонер може подати:

— особисто;

— надіслати поштою (при цьому власноручність підпису має бути засвідчена в установленому порядку).

Зазначена заява долучається до пенсійної справи, в особовому рахунку робиться позначка про дозвіл на отримання пенсії за дорученням з місяця, наступного за місяцем складення заяви.

Якщо під час оплати пенсій встановлено, що допущено помилку в заповненні паспортних даних у відомості, то працівник поштового зв'язку виправляє помилку, про що робить позначку у відомості й у відривному талоні відомості.

Спеціаліст з виплати звіряє ці зміни з даними, внесеними в особовий рахунок, і повідомляє спеціаліста з призначення пенсій про розбіжність з даними паспорта. На підставі оригіналу паспорта вносяться зміни в пенсійну справу та особовий рахунок.

Дозвіл на виплату пенсії раніше від зазначеної у відомості дати надається пенсіонерів виключно керівником управління Пенсійного фонду в письмовій формі, про що повідомляє відділ з виплати.

2) Поштовими переказами (3-й спосіб виплати).

Поштовими переказами виплачуються пенсії за місцем тимчасового проживання одержувача, а також ті пенсії та доплати до них, які не включені з різних причин у відомості, аліменти та інші відрахування з пенсій на користь фізичних осіб.

За пересилання переказами відрахувань із пенсій, що здійснюється органами Пенсійного фонду на підставі виконавчих документів (виключно на користь фізичних осіб), вноситься плата за тарифами, встановленими за пересилання таких переказів за рахунок одержувача пенсії.

3) За разовими дорученнями (4-й спосіб виплати).

За разовими дорученнями здійснюється виплата пенсії у разі термінової потреби (у зв'язку зі зміною місця проживання, виїздом на постійне місце проживання за кордон, виїздом до оздоровчих і лікувальних закладів) та виплата допомоги на поховання.

Підставою для оформлення разового доручення є письмове розпорядження керівника управління та заява пенсіонера, в якій вмотивовано потребу термінової виплати пенсії.

Виплата пенсій банківськими установами здійснюється відповідно до Порядку виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банках, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня

1999 р. № 1596 (з наступними змінами).

Виплата пенсій банківськими установами

Виплата пенсій і грошової допомоги здійснюється за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їхні вклади до запитання (поточні рахунки) у банках, з якими Пенсійний фонд та Мінпраці уклали відповідні угоди про порядок здійснення виплати пенсій з визначенням санкцій за недотримання ними договору перед одержувачами.

Виплату пенсій у такий спосіб можуть здійснювати банки, які визнані переможцями конкурсу на право виплати пенсій і грошової допомоги через банківські рахунки за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги, що проводиться в порядку, встановленому зазначеною постановою Кабінету Міністрів України.

Одержувачі пенсій і грошової допомоги самостійно обирають уповноважений банк, де відкривають поточний рахунок.

Операції з відкриття поточних рахунків, зарахування і виплати пенсій та грошової допомоги з них (у тому числі з доставкою додому) здійснюються уповноваженими банками безоплатно.

Між уповноваженим банком і одержувачем пенсії та грошової допомоги укладається договір і одержувачу видається ощадна книжка, в якій обов'язково зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, номер поточного рахунку та реквізити установи уповноваженого банку або платіжна картка.

Заяви про виплату пенсій і грошової допомоги через установи уповноважених банків подаються до органів Пенсійного фонду або органів соціального захисту населення за місцем проживання одержувачів пенсій і приймаються органами Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення за умови пред'явлення паспорта.

У разі надходження до уповноваженого банку відомостей про смерть одержувача пенсії та грошової допомоги уповноважений банк зобов'язаний припинити зарахування коштів на поточний рахунок з місяця, наступного за місяцем смерті одержувача, і зробити відповідну позначку у примірнику списку на зарахування пенсій і допомоги, що підлягає поверненню органу Пенсійного фонду або органу соціального захисту населення.

Суми пенсій і грошової допомоги, зараховані на поточний рахунок разом з нарахованими на них відсотками, починаючи з місяця, наступного

за місяцем смерті пенсіонера, підлягають поверненню уповноваженим банком відповідно органам Пенсійного фонду та соціального захисту населення не пізніше наступного дня надходження відомостей про смерть одержувача.

Суми пенсій, що належали одержувачу і не були зараховані на поточний рахунок у зв'язку з його смертю, не включаються до спадщини і виплачуються згідно зі статтею 91 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

Якщо суми пенсій і грошової допомоги одержують за дорученням більше як один рік або не одержують з поточного рахунку більше як один рік, уповноважений банк зобов'язаний повідомити про це відповідний орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення, а одержувач пенсії та грошової допомоги – подати нову заяву в орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення.

У разі невиконання одержувачем пенсій і грошової допомоги цієї умови орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення припиняє перерахування відповідно пенсії та грошової допомоги на поточний рахунок у визначену одержувачем установу банку і проводить виплату через підприємство поштового зв'язку за місцем проживання одержувача в установленому порядку.

Перерахування коштів установам уповноважених банків здійснюється протягом місяця за періодами виплати, які визначаються органами соціального захисту населення, органами Пенсійного фонду та уповноваженими банками згідно з укладеними між ними угодами.

Зарахування відповідних сум пенсій і грошової допомоги установами уповноважених банків у містах на поточні рахунки здійснюється протягом доби з дня надходження сум пенсій від органів Пенсійного фонду та органів соціального захисту населення, у сільській місцевості – протягом трьох банківських днів.

Суми пенсій і грошової допомоги не зараховуються на поточні рахунки у разі:

- невідповідності будь-яких реквізитів, зазначених у списках, даним поточного рахунку одержувача пенсії та грошової допомоги;
- наявності даних про смерть одержувача;
- закриття поточного рахунку;
- письмової вимоги органу соціального захисту населення.

Помилково зараховані на поточні рахунки суми пенсій і допомоги зараховуються в рахунок наступних виплат.

Одержувачі можуть отримувати належні їм суми пенсій і грошової допомоги після їх зарахування на поточні рахунки протягом робочого часу установи банку за їх першою вимогою.

Уповноважені банки зобов'язані забезпечити за бажанням одержувача видачу належних йому сум пенсій і грошової допомоги як безпосередньо у банку, так і з доставкою одержувачу додому у зручний для нього час, що обумовлюється договором між уповноваженим банком та одержувачем.

За коштами, які зберігаються на поточних рахунках одержувачів пенсій і грошової допомоги, уповноважений банк здійснює нарахування відсотків у порядку та розмірах, визначених договором між одержувачем пенсії та уповноваженим банком.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 30 серпня 1999 р. № 1596

Київ

**Про заходи щодо виконання статті 3 Указу Президента України
від 4 липня 1998 року № 734**

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ

№ 580 від 29.03.2000

№ 785 від 12.05.2000

№ 1153 від 21.07.2000

№ 1903 від 28.12.2000

№ 1231 від 26.09.2001

№ 497 від 11.04.2002)

*На виконання статті 3 Указу Президента України від 4 липня 1998 року № 734 «Про впорядкування сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та раціональне використання коштів Пенсійного фонду України» Кабінет Міністрів України **постановляє:***

1. Затвердити Порядок виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у

банківських установах, що додається.

Прем'єр-міністр України

В. ПУСТОВОЙТЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 30 серпня 1999 р. № 1596

ПОРЯДОК

виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банках

(наводиться без додатків)

Загальні положення

1. Цей Порядок регулює питання виплати пенсій та грошової допомоги, що нараховуються відповідно органами Пенсійного фонду та органами соціального захисту населення і фінансуються за рахунок коштів Пенсійного фонду та відповідних бюджетів, за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх вклади до запитання (поточні рахунки) в установах уповноважених банків (далі – поточні рахунки). Уповноваженими банками є банки, визнані переможцями конкурсу на право виплати пенсій та грошової допомоги через банківські рахунки за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги, що проводиться в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з якими за результатами цього конкурсу Мінпраці та Пенсійним фондом укладено відповідні договори.

2. Виплата пенсій та грошової допомоги згідно з цим Порядком здійснюється через поточні рахунки, що відкриваються у банках, з якими Пенсійний фонд та Мінпраці за результатами конкурсу укладають відповідні угоди з визначенням санкцій за недотримання ними договору перед одержувачами.

3. Виплата пенсій та грошової допомоги відповідно до цього Порядку здійснюється за місцем проживання в населених пунктах, де функціонують установи уповноважених банків.

4. Установи уповноважених банків здійснюють відкриття поточних рахунків, проводять операції із зарахування сум пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки відповідно до цього Порядку на

підставі угод, укладених ними з районними (міськими) відділами Пенсійного фонду, управліннями соціального захисту населення районних державних адміністрацій, виконкомів міських, районних у місті рад (далі – органи соціального захисту населення) або центрами з нарахування та виплати пенсій та допомоги – у регіонах, де функціонують такі центри.

5. Операції з відкриття поточних рахунків, зарахування і виплати пенсій та грошової допомоги з них (у тому числі з доставкою додому) здійснюються уповноваженими банками безоплатно.

6. Одержувачі пенсій та грошової допомоги самостійно обирають уповноважений банк, де відкривають поточний рахунок.

7. Органи Пенсійного фонду та органи соціального захисту населення забезпечують повідомлення одержувачів про порядок виплати пенсій та грошової допомоги.

Відкриття поточних рахунків

8. Поточні рахунки одержувачам пенсій та грошової допомоги відкриваються установами уповноважених банків у порядку, встановленому Інструкцією про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затвердженою постановою Правління Національного банку України від 18 грудня 1998 р. № 527.

9. Між уповноваженим банком і одержувачем пенсії та грошової допомоги укладається договір і одержувачу видається ощадна книжка, в якій обов'язково зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, номер поточного рахунку та реквізити установи уповноваженого банку або платіжна картка. Положення договору не можуть погіршувати умови виплати пенсій та грошової допомоги, встановлені цим Порядком. Умови договору повинні передбачати можливість його розірвання за ініціативою однієї із сторін.

10. Заяви про виплату пенсій та грошової допомоги через установи уповноважених банків подаються до органів Пенсійного фонду або органів соціального захисту населення за місцем проживання одержувачів пенсій за наведеною формою (додаток І).

Заяви одержувачів про зарахування сум пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки приймаються органами Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення за умови пред'явлення паспорта та реєструються в установленому порядку.

11. Заяви одержувачів пенсій та грошової допомоги про зарахування сум пенсій на поточні рахунки формуються органами

Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення в окремі справи за кожним відділенням (філією, дирекцією) уповноваженого банку.

12. Одержувачі пенсій та грошової допомоги можуть у будь-який час змінити уповноважений банк, через який виплачується пенсія та грошова допомога, подавши нову заяву відповідно до вимог пункту 10 цього Порядку. Залишки коштів одержувачів можуть перераховуватися в інший банк на підставі їх доручення.

13. У разі надходження до уповноваженого банку відомостей про смерть одержувача пенсії та грошової допомоги уповноважений банк зобов'язаний припинити зарахування коштів на поточний рахунок з місяця, наступного за місяцем смерті одержувача, і зробити відповідну помітку у примірнику списку на зарахування пенсій та допомоги, що підлягає поверненню органу Пенсійного фонду або органу соціального захисту населення.

Суми пенсій та грошової допомоги, зараховані на поточний рахунок разом з нарахованими на них відсотками починаючи з місяця, наступного за місяцем смерті пенсіонера, підлягають поверненню уповноваженим банком відповідно органам Пенсійного фонду та соціального захисту населення не пізніше наступного дня надходження відомостей про смерть одержувача.

Суми пенсій, що належали одержувачу і не були зараховані на поточний рахунок у зв'язку з його смертю, не включаються до спадщини і виплачуються згідно із статтею 91 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

14. Якщо суми пенсій та грошової допомоги одержуються за довіреністю більше як один рік або не одержуються з поточного рахунку більше як один рік уповноважений банк зобов'язаний повідомити про це відповідний орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення, а одержувач пенсії та грошової допомоги – подати нову заяву в орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення у порядку, визначеному в пункті 10 цього Порядку.

У разі невиконання одержувачем пенсій та грошової допомоги цієї умови орган Пенсійного фонду або орган соціального захисту населення припиняє перерахування відповідно пенсії та грошової допомоги на поточний рахунок у визначену одержувачем установу банку і здійснює виплату через підприємство поштового зв'язку за місцем проживання одержувача в установленому порядку.

Зарахування пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки

15. Перерахування коштів установам уповноважених банків здійснюється протягом місяця за періодами виплати. Періоди виплати визначаються органами соціального захисту населення, органами Пенсійного фонду та уповноваженими банками згідно з укладеними між ними угодами.

16. Органи Пенсійного фонду або органи соціального захисту населення на підставі заяв одержувачів пенсій та грошової допомоги на відкриття поточних рахунків складають:

— списки на зарахування пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки (додаток 2) у двох примірниках;

— опис списків на зарахування пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки (додаток 3) у трьох примірниках;

— довідку щодо джерел фінансування виплати пенсій та грошової допомоги (додаток 4) в одному примірнику.

Списки та описи до них складаються окремо за пенсіями та грошовою допомогою, що фінансуються з коштів Пенсійного фонду, та за грошовою допомогою та іншими виплатами, що фінансуються органами соціального захисту населення за рахунок відповідних бюджетів.

Перший примірник списків формується у порядку зростання номера особового рахунку, а другий – номера пенсійної книжки.

17. Списки (додаток 2) у двох примірниках за один день до початку кожного виплатного періоду місяця, за який виплачується пенсія та грошова допомога, подаються органами Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення відповідним установам уповноваженого банку разом з двома примірниками описів за пенсіями та грошовою допомогою.

Списки та описи до них подаються одночасно на паперових і магнітних носіях за формою, визначеною органами Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення, з обов'язковим зазначенням відповідних показників та символів:

— найменування відповідної установи уповноваженого банку;

— найменування установи (філії, дирекції) уповноваженого банку;

— загальної суми в установі уповноваженого банку;

— загальної кількості одержувачів в установі уповноваженого банку;

- - номери поточного рахунку (9 символів);
- - загальної суми для зарахування на поточний рахунок;
- - прізвище, ім'я, по батькові (50 символів).

Органи Пенсійного фонду або органи соціального захисту населення протягом місяця, за який виплачується пенсія та грошова допомога, можуть складати та подавати додаткові списки на зарахування пенсій і допомоги одержувачам, що з різних причин не були внесені до основних списків, а також у разі перерахунків пенсій та грошової допомоги.

18. На підставі одержаних документів органи Пенсійного фонду або органи соціального захисту населення проводять перерахування відповідній установі уповноваженого банку коштів, необхідних для виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки одержувачів.

19. Зарахування відповідних сум пенсій та грошової допомоги установами уповноважених банків у містах на поточні рахунки здійснюється протягом доби з дня надходження сум пенсій від органів Пенсійного фонду та органів соціального захисту населення, у сільській місцевості – протягом трьох банківських днів.

Виплата пенсій та грошової допомоги з поточних рахунків

20. Після зарахування коштів на поточні рахунки одержувачів уповноважений банк завіряє списки на зарахування пенсій та грошової допомоги та описи до них і не пізніше як через два дні повертає органам Пенсійного фонду або органам соціального захисту населення другі примірники списків та по одному примірнику описів до них.

Незараховані суми пенсій та грошової допомоги протягом доби повертаються уповноваженим банком у містах відповідно органам соціального захисту населення або Пенсійному фонду з відповідною поміткою про це на других примірниках списків та описів до списків, у сільській місцевості – протягом трьох банківських днів.

Суми пенсій та грошової допомоги не зараховуються на поточні рахунки у разі:

- невідповідності будь-яких реквізитів, зазначених у списках, даним поточного рахунку одержувача пенсії та грошової допомоги;
- наявності даних про смерть одержувача;
- закриття поточного рахунку;
- письмової вимоги органу соціального захисту населення.

Помилково зараховані на поточні рахунки суми пенсій та допомоги зараховуються до рахунку наступних виплат.

21. Одержувачі можуть отримувати належні їм суми пенсій та грошової допомоги після їх зарахування на поточні рахунки протягом робочого часу установи банку за їх першою вимогою.

22. Уповноважені банки зобов'язані забезпечити за бажанням одержувача видачу належних йому сум пенсій та грошової допомоги як безпосередньо у банку, так і з доставкою одержувачу додому у зручний для нього час, що обумовлюється договором між уповноваженим банком та одержувачем.

23. За коштами, які зберігаються на поточних рахунках одержувачів пенсій та грошової допомоги, уповноважений банк здійснює нарахування відсотків у порядку та розмірах, визначених договором між одержувачем пенсії та уповноваженим банком.

24. Завірені уповноваженим банком списки на зарахування пенсій та грошової допомоги і описи до них є підставою для здійснення органами соціального захисту населення та органами Пенсійного фонду бухгалтерських записів у дебет відповідних субрахунків видатків.

25. Повернуті органам Пенсійного фонду та соціального захисту населення незараховані на поточні рахунки суми пенсій та грошової допомоги згідно з помітками уповноваженого банку у списках на зарахування пенсій та допомоги заносяться органами Пенсійного фонду або органами соціального захисту населення у відповідний розділ особового рахунку одержувача. Залежно від причини незарахування органи Пенсійного фонду або органи соціального захисту населення вносять зміни до реквізитів поточного рахунку або тимчасово припиняють перерахування коштів за цими поточними рахунками в установи банків.

Прикінцеві положення

26. Облік операцій, пов'язаних з виплатою пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки одержувачів, ведеться уповноваженим банком, органами Пенсійного фонду та органами соціального захисту населення у порядку, що визначається нормативно-правовими актами Національного банку, Пенсійного фонду, Мінпраці за погодженням з Мінфіном.

Уповноважений банк відкриває окремі аналітичні рахунки за балансовим рахунком № 2560 «Державні позабюджетні фонди» для

зарахування коштів від органів Пенсійного фонду та органів соціального захисту населення.

27. Уповноважені банки за письмовими запитами органів Пенсійного фонду або органів соціального захисту населення зобов'язані подавати інформацію щодо зарахування сум пенсій та грошової допомоги на поточні рахунки та про їх закриття.

28. Контроль за додержанням цього Порядку здійснюється органами Пенсійного фонду, органами соціального захисту населення.

29. Особи, винні у порушенні цього Порядку, несуть відповідальність згідно із законодавством України.

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

Н А К А З

№ 101/123/67 від 02.07.98
м. Київ

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
6 серпня 1998 р.
за № 494/2934

Про затвердження Інструкції про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій і грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України

На виконання Закону України «Про зв'язок», з метою визначення порядку організації оформлення, фінансування та виплати пенсій і грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України **НАКАЗУЄМО:**

1. Затвердити Інструкцію про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій і грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку, що додається.
2. Державному комітету зв'язку України зазначену Інструкцію подати до Міністерства юстиції України на державну реєстрацію.
3. Першому заступнику голови Державного комітету зв'язку

України Женжері В.Л., першому заступнику Міністра праці та соціальної політики України Вегері С.А., першому заступнику голови правління Пенсійного фонду України Онищуку В.М. – забезпечити доведення цієї Інструкції до виконання управліннями соціального захисту населення, органами Пенсійного фонду та підприємствами поштового зв'язку.

4. Вважати такою, що не застосовується на території України, Інструкцію по виплате пенсій и пособий підприємствами связи СССР, затверджену Міністерством фінансів СРСР від 28.11.86 і Міністерством зв'язку СРСР від 03.12.86 № 235.

5. Визнати таким, що втратив чинність у частині, що стосується виплат, які здійснюються через підприємства поштового зв'язку, Порядок виплати пенсій і грошової допомоги з Пенсійного фонду України, затверджений наказом Пенсійного фонду України, Міністерства фінансів України, Міністерства зв'язку України, Міністерства соціального захисту населення України від 20.05.94 № 6/42/62/81.

6. Контроль за виконанням вимог цього наказу покласти на заступника голови Держкомзв'язку Орленка М.П., заступника Міністра праці та соціальної політики Гарячу О.В., першого заступника голови Пенсійного фонду Онищука В.М.

**Перший заступник голови Державного
комітету зв'язку України
Перший заступник Міністра праці
та соціальної політики України
Голова правління
Пенсійного фонду України**

В.Л. Женжері

С.А. Вегера

Б.О. Зайчук

Затверджено
наказ Державного комітету зв'язку
України, Міністерства праці та
соціальної політики України,
Пенсійного фонду України 02.07.98
№ 101/123/67

**Інструкція про порядок організації оформлення, фінансування
та виплати пенсій, грошової допомоги підприємствами поштового
зв'язку України**

(наводиться без додатків)

Інструкцію про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій, грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України (далі – Інструкція) розроблено відповідно до статей 5, 11 Закону України «Про зв'язок». Інструкція визначає порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій, грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України.

Загальні положення

1. Пенсія, грошова допомога (далі – пенсія), що нараховуються органами соціального захисту населення, фінансуються органами Пенсійного фонду, а також органами соціального захисту населення за рахунок інших джерел, передбачених законодавством України, доставляються та виплачуються одержувачам підприємствами поштового зв'язку згідно з Законом України «Про зв'язок».

2. Виплата пенсій здійснюється за відомостями за формою В1-М (додаток 1), разовими дорученнями за формою В2-М (додатки 2, 3), поштовими переказами (додаток 4). Для виплати пенсії можуть використовуватися бланки поштових переказів, виготовлені на ЕОМ.

Відомості, разові доручення та поштові перекази складаються органами соціального захисту населення окремо по виплатах, що фінансуються з Пенсійного фонду, та окремо по виплатах, що фінансуються органами соціального захисту з інших джерел, що передбачені чинним законодавством.

3. За пересилання, доставку і виплату пенсій органи Пенсійного фонду (за виплатами, що фінансуються з коштів Фонду) та органи соціального захисту населення (за виплатами, що фінансуються з інших джерел) сплачують кошти підприємствам поштового зв'язку за тарифами, затвердженими наказом Держкомзв'язку України від 28.03.97 р. № 43 і зареєстрованими в Мін'юсті України 10.07.97 р. за № 254/2058. При цьому окремо визначаються тариф за виплату пенсій з доставкою додому, за виплату безпосередньо у відділеннях зв'язку та при виплаті поштовими переказами.

За пересилання, доставку і виплату пенсій береться плата від загальної суми виплачених пенсій, зазначених у відомостях та разових дорученнях, а також від загальної суми переказів, включених до списку.

За пересилання переказами відрахувань із пенсій, що здійснюються

органами соціального захисту населення на підставі виконавчих документів (виключно лише на користь фізичних осіб) вноситься плата за тарифами, встановленими за пересилання таких переказів за рахунок одержувача пенсії.

4. Відомості і разові доручення на виплату пенсії дійсні для підприємств поштового зв'язку, найменування і номер яких зазначені на виплатних документах. У випадку зміни одержувачем місця проживання виплата пенсії здійснюється підприємством поштового зв'язку за попередньою адресою до оформлення органом соціального захисту населення документів для виплати пенсії за новою адресою.

5. У разі переїзду одержувача в зв'язку зі зміною місця проживання в межах України органи соціального захисту населення мають право оформити виплату пенсії заздалегідь – за два місяці наперед.

6. Підприємства поштового зв'язку, що здійснюють доставку і виплату пенсій, на підставі документів, які подаються органами соціального захисту населення (відомостей, разових доручень, поштових переказів), складають заявку на кошти, потрібні для фінансування виплати пенсій на відповідний виплатний період (додаток 5). При цьому заявки на виплату пенсій уточнюються підприємствами поштового зв'язку після одержання від органів соціального захисту населення виплатних документів та за підсумками проведених верифікацій взаєморозрахунків. Заявки подаються до відповідного органу Пенсійного фонду не пізніше як за два дні до початку виплатного періоду. Для забезпечення своєчасної виплати пенсії органи Пенсійного фонду та соціального захисту населення перераховують кошти (у розмірі дводенної потреби) підприємствам поштового зв'язку за один робочий день до початку першого виплатного періоду. Перерахування коштів за доставку пенсій додому та при виплаті у відділеннях зв'язку проводяться подекадно – залежно від сум перерахованих коштів на виплату пенсій, з урахуванням встановленого тарифу. Після надання органами соціального захисту населення виплатних документів подальше фінансування поштамтів та вузлів зв'язку здійснюється органами Пенсійного фонду і соціального захисту населення в розмірах, що забезпечують виплату пенсій у поточному місяці. Плата за доставку пенсій додому і виплату пенсій в операційних касах перераховується поданням окремих платіжних доручень на поточний рахунок підприємства поштового зв'язку.

7. Кінцеві взаєморозрахунки між органами Пенсійного фонду,

соціального захисту населення і підприємствами поштового зв'язку повинні бути закінчені до 7 числа місяця, наступного за звітним.

8. У виплатних документах виправлення, навіть обумовлені, не допускаються.

9. В умовах централізованого нарахування пенсій пересилка виплатних і звітних документів до поштамтів (вузлів зв'язку) і до органів соціального захисту населення здійснюється підприємствами поштового зв'язку у страхових мішках. У разі відсутності централізації зазначені документи передаються поштамтам (вузлам зв'язку) безпосередньо працівниками органів соціального захисту населення, а звітність органам соціального захисту населення – працівниками поштамтів (вузлів зв'язку).

10. Відповідальність покладається: за правильне складання і своєчасне надання виплатних документів – на органи соціального захисту населення; за своєчасне перерахування коштів для виплати пенсії – на органи Пенсійного фонду та соціального захисту населення; за своєчасну та правильну виплату пенсій, в тому числі за дорученнями – на підприємства поштового зв'язку.

Порядок оформлення та виплати пенсій за відомостями

11. Виплата пенсій за відомостями здійснюється з 2-го по 20-те число кожного місяця в операційних касах поштамтів, вузлів, відділень зв'язку та з доставкою додому. У разі потреби, за узгодженням органів соціального захисту населення, Пенсійного фонду і зв'язку, строки виплати пенсії та складання звітності можуть змінюватися.

12. Виплата пенсій здійснюється за графіками (додатки 6, 7), які складаються підприємствами поштового зв'язку на підставі виплатних документів органів соціального захисту населення і узгоджуються з органами соціального захисту населення і Пенсійного фонду. Згідно з графіком кожному одержувачу встановлюється дата виплати, яка повідомляється йому при першій виплаті пенсії.

13. Якщо дати виплати пенсій збігаються зі святковими або вихідними днями підприємств поштового зв'язку, то виплата пенсії може здійснюватися достроково, але не раніше ніж за 3 дні до встановлених за графіком дат.

14. За заявкою одержувача, що надається до підприємства поштового зв'язку або органу соціального захисту населення, виплата пенсій може здійснюватися безпосередньо в операційних касах підприємств поштового зв'язку у встановлені графіком дати або після

них протягом виплатного періоду за окремими відомостями, в яких проставляється відмітка «Для виплати в касі».

15. Відомості для виплати пенсій виготовляються органами соціального захисту населення технічними засобами по кожному підприємству поштового зв'язку в одному примірнику в розрізі дат виплати та доставочних дільниць. Кожна відомість розміщується на одній сторінці і складається з двох частин: виплатної частини та відривного талона.

16. Органи соціального захисту населення узгоджують з підприємствами поштового зв'язку кількість пенсіонерів для включення в одну відомість за доставочними дільницями відповідно до встановлених лімітів видачі готівки в доставку листоношам.

17. Кожен орган соціального захисту населення проводить власну нумерацію відомостей (по місяцях), починаючи з номера «один» для кожного підприємства поштового зв'язку. Якщо підприємство поштового зв'язку обслуговує одержувачів пенсій декількох адміністративних районів міста, то у відомості поряд з порядковим номером через дріб проставляється умовний номер адміністративного району.

18. Сума недержаної пенсії за минулий період включається у відомість разом із пенсією за поточний місяць і обчислюється як одна сума.

19. Відомості на виплату пенсій після перевірки підписуються начальником і головним бухгалтером районного (міського, районного в місті) управління соціального захисту населення (начальником і старшим спеціалістом операційного відділу Центру з нарахування і виплати пенсій та допомоги) і засвідчуються печаткою.

20. Не пізніше ніж за 2–3 робочих дні до початку виплатного періоду органами соціального захисту населення надсилаються до поштамтів (вузлів зв'язку) відомості, окремим комплектом для кожного підприємства поштового зв'язку. До кожного комплекту відомостей додаються реєстри за формою В3-М відповідно до додатка 8 в трьох примірниках. Реєстри записуються в супровідний опис за формою В4-М (додаток 9), який складається в трьох примірниках по кожному поштамту (вузлу зв'язку). Реєстри і супровідні описи підписують ті відповідальні особи органів соціального захисту населення, які підписують відомості та засвідчують печаткою.

21. Протягом виплатного періоду можуть видаватися додаткові

відомості для виплати пенсій, які нараховуються вперше або після перерахунку за минулий час і які з тих чи інших поважних причин не були включені до основних відомостей. За додатковими відомостями пенсії виплачуються не пізніше як наступного дня після одержання відомостей підприємствами поштового зв'язку.

Порядок виплати пенсій за разовими дорученнями

22. За разовими дорученнями здійснюється виплата допомоги на поховання. У разі термінової потреби (у зв'язку зі зміною місця проживання, виїздом на постійне місце проживання за кордон, від'їздом до оздоровчих та лікувальних закладів) виплата пенсій також може здійснюватися за разовими дорученнями.

23. Разові доручення виготовляються органами соціального захисту населення друкарськими засобами на кожного одержувача в одному примірнику. Разове доручення розміщується на одній сторінці і складається з двох частин: виплатної частини та відривного талона.

24. Разове доручення виписується в день звернення до районного (міського, районного у місті) управління соціального захисту населення за місцем знаходження пенсійної справи або до Центру з нарахування і виплати пенсій та допомоги особам, які здійснили поховання пенсіонера, або одержувачам пенсій, які потребують термінової виплати.

Підставою для оформлення разового доручення є письмове розпорядження керівника органу соціального захисту населення (з зазначенням дати) на довідці про смерть, виданій органом ЗАГСу, або на заяві пенсіонера, в якій викладено вмотивування потреби термінової виплати пенсії.

Разові доручення для виплати допомоги на поховання виписуються на ім'я особи, яка здійснила такі поховання.

Разові доручення дійсні тільки для виплат у межах адміністративного району, а в умовах централізованої виплати пенсії – в межах області.

Найменування підприємства поштового зв'язку зазначається в разових дорученнях органами соціального захисту населення при їх оформленні.

На разовому дорученні проставляється номер особового рахунку і через дріб зазначається порядковий номер з відповідної книги реєстрації видачі разових доручень (додатки 10, 11).

25. В умовах централізованої виплати пенсій разові доручення на

виплату пенсій оформляються тільки центрами з нарахування і виплати пенсій та допомоги, а на виплату допомоги на поховання – центрами з нарахування і виплати пенсій та допомоги або районними (міськими, районними в місті) управліннями соціального захисту населення.

26. Разові доручення після звірення їх з даними особових рахунків, пенсійними справами та перевірки наявності запису у відповідному розділі особового рахунку про оформлення разового доручення з зазначенням дати, суми та виду виплати, підписуються начальником і головним бухгалтером районного (міського, районного в місті) управління соціального захисту населення або начальником і старшим спеціалістом операційного відділу Центру з нарахування і виплати пенсій та допомоги і засвідчуються печаткою.

27. Разові доручення для виплати сум допомоги на поховання, які видаються особам, що здійснили поховання, записуються органом соціального захисту населення протягом дня до реєстру за формою В3-М, який складається в трьох примірниках. Реєстрам надаються номери в порядку їх запису з початку року до книги реєстрації разових доручень. Зазначені реєстри передаються поштамтам (вузлам зв'язку) наприкінці робочого дня.

Виплата допомоги на поховання за разовими дорученнями здійснюється безпосередньо поштамтами (вузлами зв'язку) за місцезнаходженням відповідного органу соціального захисту населення або підприємствами поштового зв'язку при виплатних центрах в день одержання разового доручення.

Разові доручення на виплату пенсій приписуються органами соціального захисту населення до реєстрів за формою В3-М, які складаються в трьох примірниках на кожне підприємство поштового зв'язку і нумеруються згідно з черговістю їх запису у книзі реєстрації видачі разових доручень на оплату пенсій (додаток ІІ), та надсилаються поштамтам (вузлам зв'язку) з долученням супровідних описів за формою В4-М, що складаються в трьох примірниках за кожним поштамтом (вузлом зв'язку).

Реєстри за формою В3-М та супровідні описи за формою В4-М підписуються тими самими відповідальними особами, що й разові доручення, і завіряються печаткою органу соціального захисту населення.

28. Виплата допомоги на поховання та пенсії за разовими дорученнями здійснюється позачергово, згідно з порядком, визначеним в пунктах 38–44 цієї Інструкції.

29. У разі надходження до підприємств поштового зв'язку разових доручень, виписаних після закінчення виплатного періоду, поштамти (вузли зв'язку) надсилають до органів соціального захисту населення додатковий звіт на виплачені суми за такими дорученнями для включення їх до загального взаєморозрахунку за звітний місяць.

30. Разові доручення дійсні тільки до кінця того місяця, в якому вони були виписані.

Порядок приймання виплатних документів, організація виплати, контролю та обліку виплати пенсій за відомостями і разовими дорученнями

31. Працівник, який контролює виплату пенсій в поштамті, вузлі зв'язку (надалі – працівник, який контролює) під час прийому відомостей, разових доручень, реєстрів та супровідних описів зобов'язаний перевірити правильність їхнього оформлення, наявність на виплатних документах підписів відповідальних осіб органів соціального захисту населення та відбитків печаток цих органів, наявність відомостей, разових доручень, приписаних до супровідних документів, після чого підписати другий і третій примірники супровідного опису, поставити відбиток календарного штампеля і повернути другий примірник органу соціального захисту населення, а третій примірник надіслати органу Пенсійного фонду для здійснення контролю за проведенням фінансування виплати пенсії. Перші примірники описів зберігаються в поштамті (вузлі зв'язку) в окремих справах за кожним органом соціального захисту населення.

32. У разі виявлення порушень в оформленні виплатних документів, розбіжностей між супровідними описами і відомостями складається акт за формою 51 (додаток 12) у двох примірниках. Перший примірник акта із додатком неправильно оформленої відомості, разового доручення повертається до органу соціального захисту населення для вжиття потрібних заходів. Другий примірник долучається до документів поштамту (вузла зв'язку). На всіх примірниках супровідного опису зазначається причина складення акта за формою 51. Переоформлені відомості і разові доручення надсилаються підприємствам поштового зв'язку.

33. Відомості і разові доручення, за якими виплата здійснюється в поштамтах (вузлах зв'язку), разом із реєстрами за формою ВЗ-М залишаються в поштамтах (вузлах зв'язку), а відомості та разові

доручення, за якими виплата здійснюється відділеннями зв'язку, надсилаються не пізніше наступного дня після їх одержання до відділень зв'язку із трьома примірниками реєстру за формою ВЗ-М, приписаного до реєстру за формою 11 (додаток 13).

34. При одержанні у відділенні зв'язку виплатних документів перевіряється наявність виплатних документів, приписаних до реєстру за формою 11, а у разі їх нестачі складається акт за формою 51 у двох примірниках із зазначенням у ньому обставин виявленої нестачі. Акт підписується начальником (заступником) та працівником, який контролює, і надсилається до поштамту (вузла зв'язку). Останній негайно повідомляє про це орган соціального захисту населення та надсилає лист із додатком копії акта. На підставі зазначених документів органом соціального захисту населення виготовляються нові виплатні документи – дублікати. Позначка «дублікат» проставляється на виплатній частині та на відривному талоні відомості за формою В1-М або разового доручення за формою В2-М.

35. Виплата пенсій за разовими дорученнями здійснюється в день їх надходження, за відомостями відповідно до зазначених на них дат, згідно з графіком, а за додатковими відомостями, одержаними підприємством поштового зв'язку після зазначеної дати виплати – в день їх одержання, але не пізніше як наступного дня.

Виплата пенсії раніше від зазначеної у відомості дати, крім випадків, передбачених у пункті 13 цієї Інструкції, може здійснюватися лише з письмового дозволу керівника органу соціального захисту населення.

36. На робоче місце оператора працівник, який контролює, щоденно подає відомості за датами виплати пенсій, додаткові відомості і разові доручення під розписку в спеціальному журналі (додаток 14), в якому записується їх кількість.

37. Для доставки пенсій одержувачам додому працівник поштового зв'язку записує відомості до книги за формою 55 (додаток 15), із зазначенням у графі 2 номера кожної відомості, її загальної суми до виплати, додаткової відомості та її суми, разового доручення і суми до виплати. Виплатні документи разом із готівкою видаються листоношам під розписку. Відомості, за якими частково не були виплачені суми пенсій, записуються за номером відомості, за загальною сумою, яка підлягала виплаті, і через дріб – частково не виплаченої суми.

38. Виплата пенсій (допомоги на поховання) провадиться

листоношею (оператором) особисто одержувачу після звірення серії та номера пред'явленого паспорта з даними, зазначеними у відомості (разовому дорученні). За отримання грошей одержувач розписується у відомості (разовому дорученні) з проставленням дати одержання, а працівник зв'язку – за здійснення оплати. При оплаті пенсії за разовими дорученнями заповнюються також і відривні талони до цих доручень.

Якщо у відомості (разовому дорученні) не заповнені дані паспорта (серія, номер), то одержувач самостійно записує їх у призначеному місці. Ці дані працівником зв'язку заносяться і у відривний талон відомості (разового доручення). Якщо органом соціального захисту населення допущена помилка при заповненні паспортних даних, то працівником зв'язку помилка виправляється, про що робиться відмітка у відомості і у відривному талоні відомості (разового доручення).

39. Якщо одержувач неписьменний, то він повинен доручити іншій особі, крім працівників органів та установ соціального захисту населення, лікувально-профілактичних установ, Пенсійного фонду і зв'язку, розписатися за нього в одержанні пенсії. У графі «Підпис одержувача» зазначається: «За неписьменного розписався» та вписуються прізвище, ініціали та дані паспорта. В такому самому порядку здійснюється виплата пенсії одержувачу, який не може розписатися за станом здоров'я. При цьому у відомості (разовому дорученні) зазначається: «За хворого розписався...» та вписуються прізвище, ініціали та дані паспорта.

40. Пенсія одержувачам, які перебувають в психоневрологічних диспансерах або проживають у будинках-інтернатах для осіб похилого віку та інвалідів, доставляється і виплачується працівниками поштового зв'язку протягом одного дня, в організованому порядку, у наданому керівниками цих установ приміщенні в присутності відповідальних осіб цих установ.

41. Одержувач пенсії може уповноважити іншу особу одержати пенсію за довіреністю. Довіреність на одержання пенсії засвідчується нотаріально, організацією, в якій довіритель працює або навчається, житлово-експлуатаційною організацією за місцем його проживання, а також адміністрацією стаціонарної лікувально-профілактичної установи, в якій він перебуває на лікуванні. Довіреності осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі, засвідчуються начальниками відповідних установ. Довіреність без зазначення дати її вчинення вважається недійсною.

42. Термін дії довіреності не може перевищувати трьох років. Довіреність може бути видана як на один, так і на два–три місяці підряд. Після закінчення зазначеного терміну довіреність може бути переоформлена без обмеження кількості переоформлень. Після відновлення довіреності пенсія може бути сплачена за весь час відсутності одержувача за місцем його постійного проживання або перебування його у лікувальній установі. За довіреностями, засвідченими стаціонарними, лікувально-профілактичними закладами, виплата пенсії здійснюється один раз, після чого довіреність підлягає переоформленню.

Виплата пенсій працівникам Пенсійного фонду, органів соціального захисту населення і підприємств поштового зв'язку за довіреностями одержувачів не дозволяється, за винятком випадків, коли зазначені працівники мають з отримувачами родинні стосунки.

43. При виплаті пенсій за довіреністю працівник поштового зв'язку перевіряє правильність її оформлення і виплачує пенсію особі, на яку оформлена довіреність, згідно з вимогами пункту 38 цієї Інструкції.

44. Після першої виплати пенсії довіреність відбирається і зберігається в підприємстві поштового зв'язку в порядку, що забезпечує наявність довіреності в окремій справі.

45. Після закінчення кожної доставки листonoша зобов'язаний пред'явити працівнику, який контролює, відомості, разові доручення, а в разі невиплати пенсії – залишок готівки і довідку за формою 20 (додаток 16) із зазначенням у ній причини невиплати.

46. У випадку, коли пенсія не виплачена одержувачу внаслідок смерті, від їзду або з інших поважних причин, працівник, який контролює, на підставі даних довідки за формою 20 у відривному талоні записує причину (код) невиплати. Довідки за формою 20 зберігаються до закінчення взаєморозрахунків за звітний період.

47. У разі невиплати пенсії понад 6 місяців органи соціального захисту населення припиняють подальше нарахування пенсії для з'ясування причини.

48. Якщо за умови значних відстаней населених пунктів від підприємства поштового зв'язку листonoша не може повернутися в день виплати пенсії, то він зобов'язаний пред'явити виплатні документи і залишок готівки не пізніше наступного робочого дня.

49. Працівник, який контролює, приймаючи звіт від листonoші, підбиває підсумки у відомостях за кількістю і сумою виплачених пенсій, перевіряє наявність даних паспорта та підпису за одержання грошей,

наявність довіреностей і довідок за формою 20 із зазначенням у них причин невиплати пенсії, приймає виплатні документи, залишок готівки і здійснює запис у книжці за формою 55, в якій після цього листоноша розписується за звіт.

50. Відомості і разові доручення, за якими залишилася невиплачена пенсія, видаються в доставку вдруге. У разі невиплати пенсії при повторній доставці, відомості і разові доручення, за якими виплата пенсії не закінчена, щодня, до кінця виплатного періоду, передаються на робоче місце оператора під розписку в спеціальному журналі.

51. Після закінчення операційного дня працівник, який контролює, а у відділенні зв'язку – начальник (заступник) підраховує по відомостях виплачені суми і в розрахунковій частині відомості проставляє дату, суму, виплачену протягом дня і суму, виплачену з початку місяця. За разовими дорученнями підраховуються виплачені суми.

52. Виплачені суми пенсії за кожною відомістю і разовим дорученням щоденно записуються до реєстру за формою 10-а (додаток 17), який складається у двох примірниках, із зазначенням в ньому номера відомості, разового доручення кількості виплат і суми виплаченої пенсії. В кінці запису підбивається підсумок, кількість виплат зазначається цифрами, а сума – цифрами і прописом та засвідчується підписами оператора і працівником, який контролює виплату пенсій в поштамті (вузлі зв'язку), а у відділенні зв'язку – оператором і начальником відділення.

Протягом виплатного періоду талони до разових доручень на виплату допомоги на поховання записуються до окремого реєстру за формою 10-а із зазначенням прізвища померлого. Зазначений реєстр складається в трьох примірниках із виведенням підсумків за робочий день за кількістю виплат та по загальній сумі (прописом), які засвідчуються підписом оператора і працівником, який контролює. Після закінчення виплатного періоду в реєстрі підбивається підсумок з початку місяця. Кількість виплат проставляється цифрами, а сума цифрами та прописом і засвідчується працівником, який контролює. Два примірники реєстру за формою 10-а залишаються в підприємстві поштового зв'язку, а третій – надсилається органу соціального захисту населення разом із відривними талонами до разових доручень та третіми примірниками реєстрів за формою В3-М.

53. Загальна сума виплачених пенсій за відомостями та разовими дорученнями за операційний день записується у касову довідку за формою

МЗ-42. Після звірення записів у цій довідці з виплатними документами працівник, який контролює, підписує її. Виплачені суми пенсій в поштамті (вузлі зв'язку) списуються за касовою книжкою за формою КО-4, а у відділеннях зв'язку – за щоденником за формою 130.

54. Наприкінці виплатного періоду у відділеннях, поштамтах і вузлах зв'язку працівником, який контролює, перевіряються всі відомості і підбиваються підсумки:

на кожному аркуші відривного талона підраховується та записується кількість і сума невиплачених пенсій;

сума виплачених пенсій визначається як різниця між нарахованими і невиплаченими пенсіями, і звіряється з останнім записом «З початку місяця» в розрахунковій частині відомості. Підсумки засвідчуються підписом працівника, який контролює, і проставляється відбиток календарного штемпеля;

після перевірки підраховані загальні суми виплачених і невиплачених пенсій за всіма відомостями записуються у графи 4–9 звіту за формою В5-М, який складається у трьох примірниках (додаток 18);

відомості і разові доручення підбираються за номерами, від відомостей і разових доручень відрізаються відривні талони, окремо підбираються талони з повною виплатою і невиплатою та додаються разом із реєстром за формою В3-М до звіту за формою В5-М. У звіт за формою В5-М записується загальна кількість відривних талонів. Звіт за формою В5-М підписується начальником відділення зв'язку і працівником, який контролює.

По виплатах, які фінансуються органами соціального захисту населення з інших джерел і подаються ними поштамтам (вузлам зв'язку) окремим пакетом виплатних документів, в аналогічному порядку формуються окремі звіти за формою В5-М.

55. Із відділень зв'язку оформлені належним чином відомості, разові доручення, відривні талони, реєстри за формою В3-М (два примірники), звіт за формою В5-М (два примірники) і реєстр за формою 10-а (один примірник) не пізніше 22 числа звітного місяця надсилаються поштамту (вузлу зв'язку).

56. У поштамті (вузлі зв'язку) працівник, який контролює, перевіряє відповідність доданих до реєстру за формою В3-М виплатних документів, правильність складення звіту за формою В5-М, наявність відривних талонів, правильність їх оформлення, правильність підрахування кількості і суми невиплачених пенсій за відривними

талонами, відповідність кількості і суми невиплачених пенсій, записаних у звіт за формою В5-М.

57. Після перевірки звітності всіх підприємств поштового зв'язку, поштамтами (вузлами зв'язку) складається «Звіт про виплату пенсії та грошової допомоги» за формою 57-а в трьох примірниках (додаток 19). Для заповнення звіту за формою 57-а підбиваються підсумки з відповідних граф звітів за формою В5-М. Після звірення даних звітів за формою В5-М із даними звіту за формою 57-а останній підписується директором і головним бухгалтером поштамту (вузла зв'язку).

Звітність по виплатах, що фінансуються органами соціального захисту населення і подаються окремим пакетом документів, оформляється окремо звітом за формою 57-а.

58. Після відповідного контролю та оформлення відривні талони з одним примірником реєстру за формою В3-М, звіту за формою В5-М, трьома примірниками звіту за формою 57-а і одним примірником реєстру за формою 10-а на виплату допомоги на поховання за разовими дорученнями не пізніше 23-го числа звітнього місяця надсилаються до органу соціального захисту населення. По одному примірнику звіту за формою В5-М, реєстру за формою В3-М та реєстру за формою 10-а залишається в поштамті (вузлі зв'язку) для контролю.

59. Не пізніше 4-го числа місяця, наступного за звітним, до органу соціального захисту населення надсилається додатковий звіт за разовими дорученнями, які надійшли до підприємства поштового зв'язку після виплатного періоду до 30–31 числа місяця.

60. Відомості і разові доручення в поштамтах (вузлах зв'язку), підібрані за номерами до однієї підшивки, в установленому порядку зберігаються протягом 3-х років. Супровідні описи за формою В4-М, реєстри за формою В3-М, звіти за формою В5-М і реєстри за формою 10-а зберігаються протягом року в спеціально заведеній справі за місяцями і датами їх надходження.

Контроль виплачених пенсій в органах соціального захисту населення

61. Після одержання з поштамтів (вузлів зв'язку) виплатної документації в органах соціального захисту населення перевіряється:

правильність оформлення реєстрів за формою В3-М, звітів за формою В5-М і формою 57-а та реєстрів за формою 10-а з виплати допомог на поховання за разовими дорученнями за звітний місяць,

наявність підписів та відбитків календарних штампелів;

кількість комплектів відривних талонів, приписаних до звіту за формою 57-а.

62. Після перевірки виплатної документації органи соціального захисту населення на всіх примірниках звіту за формою 57-а роблять напис «Звіт перевірено, належить до оплати _____ грн. _____ коп.» (сума цифрами і прописом) і завіряють його підписами керівника, головного бухгалтера органу соціального захисту населення (в Центрах з нарахування і виплати пенсій та допомог – начальника операційного відділу, старшого спеціаліста) та печаткою. Один примірник звіту повертається до поштамту (вузла зв'язку), а другий примірник надсилається до Пенсійного фонду, третій залишається у справах органу соціального захисту населення.

Не пізніше 5-го числа місяця, наступного за звітним, органи соціального захисту населення надають органам Пенсійного фонду довідки за формою додатку 20 для проведення взаєморозрахунків із поштамтами (вузлами зв'язку), в яких належна до оплати органами Пенсійного фонду сума розшифровується в розрізі джерел фінансування.

63. У разі виявлення помилок у виплатних документах, а також у разі неправильних виплат пенсій з вини працівників зв'язку, органи соціального захисту населення письмово повідомляють про це поштамт (вузол зв'язку). Підприємства поштового зв'язку негайно з'ясовують причини, виникнення помилок і розбіжностей у сумах, вживають необхідних заходів і письмово повідомляють органи соціального захисту населення для внесення відповідних змін до звіту за формою 57-а до його затвердження.

Звірення розрахунків з виплати пенсій

64. Підсумки звірення розрахунків, підбиті до 7-го числа місяця, наступного за звітним, оформляються актом за формою В9-М (додаток 21), який складається в трьох примірниках, а за останній місяць кварталу – в чотирьох примірниках органами Пенсійного фонду на підставі звіту за формою 57-а, довідки про виплачені суми, наданої органами соціального захисту населення, і даних платіжних документів. Акт підписується керівником, головним бухгалтером органу Пенсійного фонду і директором та головним бухгалтером поштамту (вузла зв'язку). Підписи засвідчуються печатками органу Пенсійного фонду та поштамту (вузла зв'язку).

Перший примірник акта передається в поштамт (вузол зв'язку), другий надсилається до органу соціального захисту населення, а третій лишається у відділі Пенсійного фонду. Наприкінці кварталу четвертий примірник акта поштамтом (вузлом зв'язку) разом з балансом підприємства на 1 січня, 1 квітня, 1 липня, 1 жовтня надсилається обласному підприємству поштового зв'язку (об'єднанню) за підпорядкованістю.

По виплатах, що фінансуються органами соціального захисту населення з інших джерел, складаються окремі акти звірення розрахунків у двох примірниках. А за останній місяць кварталу – в трьох примірниках. Акти підписуються керівником і головним бухгалтером органу соціального захисту населення, директором і головним бухгалтером поштамту (вузла зв'язку) та засвідчуються печатками.

65. Поштамти (вузли зв'язку) відкривають в установах банків рахунки для обліку цільових бюджетних та позабюджетних коштів, що надходять від органів Пенсійного фонду та органів соціального захисту населення, призначених для виплати пенсій та грошової допомоги.

66. Аналітичний облік надходження та використання коштів для виплати пенсії провадиться поштамтами (вузлами зв'язку) окремо за кожним органом Пенсійного фонду та соціального захисту населення.

Порядок оформлювання та виплати пенсій поштовими переказами

67. Поштовими переказами виплачуються пенсії за місцем тимчасового проживання одержувача, а також ті пенсії та доплати до них, які не включені з різних причин у відомості, аліменти та інші відрахування з пенсій на користь фізичних осіб.

68. Поштові перекази за формою 112 оформляються органами соціального захисту населення і включаються в списки за формою 103 (додаток 22), окремо на виплату пенсій та на утримання з пенсій. Списки складаються окремо за виплатами, які фінансуються за рахунок коштів Пенсійного фонду, в трьох примірниках – по виплатах, та в двох примірниках – за виплатами, що фінансуються органами соціального захисту населення з інших джерел. В один список може включатися до 100 поштових переказів.

Списки та поштові перекази по виплатах, що фінансуються органами Пенсійного фонду, передаються їм при складених описах (додаток 23) у двох примірниках, в яких загальна за списками сума

розрахунок здійснюється за джерелами фінансування. Органи Пенсійного фонду реєструють ці документи у спеціальному журналі (додаток 24).

69. Центри з нарахування і виплати пенсій та допомог, які не мають банківських рахунків для коштів Пенсійного фонду, складають списки поштових переказів за виплатами, що фінансуються органами Пенсійного фонду, та описи до них у трьох примірниках в розрізі районних, міських, районних в місті управлінь соціального захисту населення і пересилають їх відповідному райміськвідділу Пенсійного фонду.

70. На підставі вищезазначених документів органи Пенсійного фонду та соціального захисту населення перераховують кошти підприємствам поштового зв'язку гарантованими платіжними дорученнями і здають їм поштові перекази разом зі списками за формою 103 та гарантованими платіжними дорученнями.

71. Як засвідчення прийняття поштових переказів працівник поштового зв'язку на кожній сторінці списку за формою 103 (на трьох примірниках) проставляє відбиток календарного штемпеля, а наприкінці списку – підписується і видає квитанцію із зошита за формою 5 або касового апарата.

Перші примірники списків за виплатами, що фінансуються із Пенсійного фонду, залишаються в підприємстві поштового зв'язку, а другі та треті примірники списків з квитанціями повертаються відповідному органу Пенсійного фонду.

Органи Пенсійного фонду повертають органам соціального захисту населення на наступний день після їх отримання треті примірники списків, із зазначенням на них дат і номерів квитанцій, та другі примірники описів.

Перші примірники списків за виплатами, що фінансуються органами соціального захисту населення з інших джерел, залишаються в підприємстві поштового зв'язку, а другі разом із квитанцією повертаються до органів соціального захисту населення.

72. Не виплачені з різних причин поштові перекази після закінчення терміну їх зберігання підприємствами поштового зв'язку перераховуються на розрахункові поточні рахунки органів Пенсійного фонду або соціального захисту населення, за зворотними адресами, зазначеними у поштових переказах. Талони і повідомлення разом із четвертим примірником платіжного доручення відсилаються адресатам рекомендованими службовими листами.

73. Органи Пенсійного фонду на другий день після одержання документів за невиплаченими поштовими переказами повертають органам соціального захисту населення талони від невиплачених поштових переказів з припискою до реєстрів в двох примірниках, в яких зазначається кількість талонів і загальна сума, або надсилають реєстр в двох примірниках, в якому зазначаються прізвище, назва і номер поштового відділення зв'язку, номер особового рахунку, сума за кожним поштовим переказом і зазначається загальна сума за реєстром.

74. Відповідальна особа органу соціального захисту населення після перевірки реєстру підтверджує отримання підписом на другому примірнику із зазначенням дати і повертає його органу Пенсійного фонду. Після закінчення місяця орган соціального захисту населення надсилає органу Пенсійного фонду довідку з розшифруванням суми, які повернуто в розрізі джерел фінансування.

75. Пенсія, яка пересилається поштовими переказами, виплачується особисто одержувачам згідно з пунктом 38 цієї Інструкції, а в окремих випадках згідно з пунктами 39–43 цієї Інструкції.

Стаття 48. Виплата пенсії особам, які перебувають на повному державному утриманні

1. Під час перебування пенсіонера на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі) йому виплачується 25 відсотків призначеної пенсії. У випадках, якщо розмір його пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менше 25 відсотків призначеної пенсії.

2. Якщо у пенсіонера, який перебуває у відповідній установі (закладі) на повному державному утриманні, є непрацездатні члени сім'ї, зазначені в частині другій статті 36 цього Закону, які перебувають на його утриманні, пенсія виплачується в такому порядку: 25 відсотків пенсії – самому пенсіонерові, а інша частина пенсії, але не більш як 50 відсотків призначеного розміру пенсії – зазначеним членам сім'ї.

3. Частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії пенсіонеру та членам його сім'ї відповідно до частин першої і другої цієї статті, перераховується до установи (закладу), де пенсіонер

перебуває на повному державному утриманні, за його особистою заявою. Зазначені кошти зараховуються на банківські рахунки цих установ понад бюджетні асигнування і спрямовуються виключно на поліпшення умов проживання в них пенсіонерів у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Дітям-сиротам за період перебування на повному державному утриманні пенсія у зв'язку з втратою годувальника виплачується в повному розмірі та перераховується на їхні особисті рахунки у банку.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 відсотків призначеної пенсії у зв'язку з втратою годувальника та перераховується на їхні особисті рахунки у банку. При цьому частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії у зв'язку з втратою годувальника, перераховується на банківський рахунок установи, де ця дитина перебуває на повному державному утриманні, і спрямовується виключно на поліпшення умов проживання дітей у цих установах.

5. Виплата пенсії з урахуванням положень цієї статті здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому пенсіонер зарахований на повне державне утримання.

Згідно з цією статтею, якщо розмір пенсії пенсіонера, який перебуває на повному державному утриманні, перевищує вартість утримання його у відповідній установі (закладі), то після надання зазначеної вище довідки за необхідності проводиться зміна розмірів частини пенсії, що підлягає перерахуванню відповідній установі (закладу), та частини пенсії, яка виплачується самому пенсіонерові.

Подальша виплата пенсії та перерахування коштів установі (закладу) провадиться з урахуванням раніше виплачених і перерахованих сум.

Рішення про виплату частини пенсії на непрацездатних членів сім'ї ухвалює орган Пенсійного фонду, що призначає пенсію, на підставі заяви пенсіонера (або піклувальника) та документів пенсійної справи.

У заяві вказуються всі дані одержувача частини пенсії (одного з батьків або опікуна чи піклувальника), необхідні для виплати зазначеної частини поштовими переказами, яка проводиться аналогічно до порядку виплати аліментів.

В разі якщо у пенсіонера перебуває на утриманні двоє і більше осіб, 50 відсотків призначеного розміру пенсії розподіляється між ними рівним.

Виплата пенсій пенсіонерам, які перебувають на повному державному утриманні здійснюється відповідно до Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (закладам), де особи перебувають на повному державному утриманні, а виплата пенсій особам які перебувають у будинках-інтернатах згідно Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 4 березня 2004 р. № 269

Київ

Про затвердження Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (закладам), де особи перебувають на повному державному утриманні

Відповідно до статті 48 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (закладам), де особи перебувають на повному державному утриманні (додається).

2. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити:

надсилання в місячний строк адміністраціями установ (закладів),

де особи перебувають на повному державному утриманні, органам Пенсійного фонду списків осіб, що подали письмові заяви про перерахування установам (зкладам) різниці між сумою призначеної пенсії та сумою пенсії, яка виплачується цим особам і непрацездатним членам їх сімей відповідно до частини першої статті 48 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»;

здійснення контролю за своєчасністю та повнотою зарахування і використання коштів, перерахованих зазначеним установам (зкладам).

Прем'єр-міністр України

В. ЯНУКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України

від 4 березня 2004 р. № 269

ПОРЯДОК

зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (зкладам), де особи перебувають на повному державному утриманні

1. Цей Порядок визначає механізм зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (зкладам), де перебувають особи на повному державному утриманні (далі – установа).

2. Адміністрація установи надсилає у триденний строк після зарахування до неї особи на повне державне утримання органам Пенсійного фонду за місцем перебування особи на обліку та за місцезнаходженням установи відповідне повідомлення.

Крім того, до органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи надсилаються письмова заява особи про перерахування установі різниці між сумою призначеної особі пенсії та сумою пенсії, яка виплачується цій особі і непрацездатним членам її сім'ї відповідно до частин першої і другої статті 48 Закону України «Про

загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон), та довідка про вартість утримання особи в установі.

У разі неієздатності особи заяву подає її опікун (піклувальник), стосовно дитини – батьки або опікун (піклувальник) до органу Пенсійного фонду за місцем проживання опікуна (піклувальника) або батьків. Якщо неієздатній особі не призначено опікуна (піклувальника), заява про перерахування частини пенсії подається адміністрацією установи за погодженням з органом опіки та піклування.

3. Орган Пенсійного фонду за місцем перебування особи на обліку в десятиденний строк після надходження від установи повідомлення про зарахування особи на повне державне утримання надсилає органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи її пенсійну справу.

4. На підставі зазначених у пунктах 2 і 3 цього Порядку документів орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи видає у п'ятиденний строк розпорядження з визначенням суми, що належить виплатити особі і непрацездатним членам її сім'ї згідно з частинами першою і другою статті 48 Закону, та суми, яку належить перерахувати установі згідно з частинами третьою і четвертою зазначеної статті, та на його підставі робить відповідний запис в особовому рахунку особи і до 20 числа місяця, за який проводиться виплата пенсії, перераховує кошти установи.

Перерахування здійснюється платіжними дорученнями, до яких додається список за формою згідно з додатком.

У разі зміни в установленому порядку розміру пенсії проводиться перерахунок сум, що належить виплатити особі з перерахуванням установи.

Якщо з будь-яких причин заява відкликається, перерахування коштів установі припиняється з 1 числа наступного місяця.

5. У разі відрахування особи з установи, перебування її на канікулах, на лікуванні тощо, адміністрація установи повідомляє про це орган Пенсійного фонду в триденний строк за місцезнаходженням установи, який видає розпорядження про припинення перерахування частини пенсії установі за весь період відсутності особи – від дня її вибуття до дня повернення включно – з подальшою виплатою пенсії особі

в установленому порядку.

У разі смерті особи адміністрація установи повертає до органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи частину пенсії, починаючи з дня, що настає за днем смерті особи.

6. Адміністрація установи відкриває в органі Державного казначейства або в установах банків, що здійснюють її фінансове обслуговування, спеціальні реєстраційні рахунки для зарахування коштів на виконання окремих доручень згідно з частинами третьою і четвертою статті 48 Закону, про що повідомляє орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи.

7. Зарахування та використання коштів, що перераховані до установи відповідно до цього Порядку, здійснюється згідно з вимогами бюджетного законодавства із спеціального фонду кошторису установи.

Кошти використовуються на придбання предметів і матеріалів, оплату послуг та інших видатків, придбання обладнання і предметів довгострокового користування (згідно з кодами економічної класифікації 1130 і 2110) лише для поліпшення умов перебування в установі пенсіонерів та дітей.

Зразок

Додаток
до Порядку

СПИСОК № _____

від _____ 200__ р.

осіб, що подали заяви про перерахування _____
(найменування установи)

_____ (закладу), її адреса та розрахунковий рахунок)

_____ (найменування банківської установи, якою перераховується пенсія)

МФО _____ код _____

за _____ 200__ р.

різниці між сумою призначеної їм пенсії та сумою пенсії, яка виплачується цим особам та непрацездатним членам їх сімей відповідно до частин першої, другої і четвертої статті 48 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

<i>N п/п</i>	<i>Прізвище, ім'я та по батькові особи</i>	<i>Номер особового рахунку (пенсійного посвідчення)</i>	<i>Сума, що підлягає перераху- ванню</i>
------------------	--	---	--

Усього _____

Керівник _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Головний
бухгалтер _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

М. П.

Перераховано _____
(назва органу Пенсійного фонду)

платіжним дорученням від _____ 200__ р. № _____

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 4 вересня 2003 р. № 1399

Київ

Про затвердження Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян

Відповідно до статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Порядок зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам

(пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян (додається).

2. Міністерству праці та соціальної політики, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити:

подання в місячний строк адміністраціями будинків-інтернатів (пансіонатів), дитячих будинків-інтернатів, територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян органам Пенсійного фонду списків осіб, які подали особисті письмові заяви про перерахування цим установам різниці між сумою призначеної їм пенсії і сумою пенсії, яка виплачується їм та непрацездатним членам їх сімей відповідно до частини першої статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення»;

здійснення контролю за своєчасністю, повнотою зарахування та цільовим використанням коштів, перерахованих будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян.

3. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 567 «Про затвердження Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам)» (Офіційний вісник України, 2002 р., № 18. с. 928).

Прем'єр-міністр України

В. ЯНУКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 4 вересня 2003 р. № 1399

ПОРЯДОК

**зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню
Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим**

будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян

1. Цей Порядок визначає механізм зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян (далі – установа) відповідно до статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

2. Адміністрація установи надсилає у триденний строк після зарахування особи до цієї установи органам Пенсійного фонду за місцем перебування особи на обліку та за місцезнаходженням установи відповідне повідомлення.

До органів Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи також надсилається письмова заява особи про перерахування установі різниці між сумою призначеної особі пенсії і сумою пенсії, яка виплачується їй та непрацездатним членам її сім'ї відповідно до частини першої статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення», та довідка про вартість утримання особи в установі.

У разі неієздатності особи заяву подає її опікун (піклувальник), щодо дитини – батьки або опікун (піклувальник). Якщо неієздатній особі не призначено опікуна чи піклувальника, заява про перерахування зазначеної частини пенсії подається адміністрацією установи за погодженням з органами опіки та піклування.

3. Орган Пенсійного фонду за місцем перебування особи на обліку в десятиденний строк після отримання повідомлення про зарахування особи до установи надсилає органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням цієї установи пенсійну справу особи.

4. Після отримання зазначених у пункті 2 цього Порядку документів орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи у п'ятиденний строк оформляє розпорядження з визначенням суми, яку належить виплачувати особі та непрацездатним членам її сім'ї, які перебувають на її утриманні згідно з частиною першою статті 88

Закону України «Про пенсійне забезпечення», та суми, яку належить перераховувати установі згідно з частиною четвертою цієї ж статті. Визначення суми, яка перераховується установі, проводиться першого числа місяця, що настає за місяцем зарахування особи до установи.

Орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи на підставі зазначеного розпорядження робить відповідний запис в особовому рахунку особи та до 20 числа місяця, за який проводиться виплата пенсії, перераховує кошти установі.

Перерахування здійснюється платіжними дорученнями, до яких додається список за формою згідно з додатком.

У разі зміни розміру пенсії (перерахунок у зв'язку з підвищенням заробітної плати, прийняттям рішення Кабінету Міністрів України про збільшення розміру пенсій тощо) проводиться перерахунок сум, які належить виплачувати особі та перераховувати установі.

5. У разі відрахування особи з установи, її перебування на канікулах, лікуванні тощо адміністрація цієї установи в триденний строк повідомляє про це орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи, який оформляє розпорядження про припинення (тимчасове зупинення) перерахування частини пенсії установі за весь період відсутності особи з дня її вибуття до дня повернення включно та подальшу виплату пенсії особі в установленому порядку.

У разі смерті особи адміністрація установи повертає органу Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи перераховану частину пенсії померлого з дня, що настає за днем смерті особи.

6. Адміністрація установи відкриває в органах Державного казначейства або банках, що здійснюють їх фінансове обслуговування, спеціальні реєстраційні рахунки для зарахування коштів на виконання окремих доручень згідно з частиною четвертою статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення», про що повідомляє орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням установи.

7. Спрямування і використання коштів, що надходять до установи відповідно до цього Порядку, здійснюється згідно з бюджетним законодавством за спеціальним фондом кошторису установи.

Зазначені кошти використовуються на придбання предметів постачання і матеріалів, оплату послуг та інших видатків, придбання обладнання і предметів довгострокового користування (згідно з кодами економічної класифікації 1130 і 2110) лише для поліпшення умов перебування в установі престарілих, інвалідів та дітей.

8. Дія цього Порядку не поширюється на осіб, зарахованих до установи на платній основі.

Зразок

Додаток
до Порядку

СПИСОК

№ _____ від _____ 200 __ р.
осіб, які подали заяви про перерахування _____
(найменування

будинку-інтернату (пансіонату), дитячого будинку-інтернату,

стаціонарного відділення територіального центру соціального

обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян,

його адреса та розрахунковий рахунок)

(найменування банківської установи)

МФО _____ Код _____
за _____ 200 __ р. по _____ району
різниці між сумою призначеної їм пенсії і сумою пенсії, яка виплачується їм та непрацездатним членам їх сімей відповідно до частини першої статті 88 Закону України «Про пенсійне забезпечення».

N п/п	Прізвище, ім'я та по батькові особи	Номер особового рахунку (пенсійного посвідчення), посвідчення особи, яка отримує державну соціальну допомогу інваліда з дитинства або дитини-інваліда	Сума, що підлягає перерахуванню
----------	--	---	------------------------------------

Усього _____

Керівник _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Головний
 бухгалтер _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

М. П.

Перераховано _____
 (назва органу Пенсійного фонду)

платіжним дорученням від _____ 200__ р. № _____

Відповідальна особа _____

Стаття 49. Припинення та поновлення виплати пенсії

1. Виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється:

1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;

2) на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

3) у разі смерті пенсіонера;

4) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;

5) в інших випадках, передбачених законом.

2. Поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати. Виплата пенсії поновлюється в порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 та статтею 46 цього Закону.

Згідно з цією статтею виплату пенсії припиняють з кількох причин.

Так, підставою для припинення виплати пенсії внаслідок смерті є:

- звернення особи, яка здійснила поховання пенсіонера, із заявою про виплату допомоги на поховання та посвідкою про смерть;
- звернення особи за недоодержаною пенсією із заявою та свідоцтвом про смерть;
- інформація, надана відділами реєстрації актів громадянського стану про смерть пенсіонера.

У разі, якщо до управління Пенсійного фонду надходять списки померлих громадян за формою, яка не містить номерів актових записів, при відпрацюванні зазначених списків в графі актового запису проставляється номер списку.

За повідомленнями операторів зв'язку, установ банків, інформації житлово-експлуатаційних контор, сільських та селищних рад про смерть пенсіонера, виплата пенсії призупиняється до з'ясування. Після з'ясуванням в органах РАГСу дати смерті та номеру актового запису виплата пенсії припиняється. В разі неможливості встановлення дати смерті і номеру актового запису, особовий рахунок і пенсійна справа зберігаються на контролі протягом часу, передбаченого для зберігання особових рахунків, знятих тимчасовою причиною.

Виплата пенсії поновлюється при зверненні пенсіонера особисто з заявою та паспортом, крім випадків продовження виплати пенсії по інвалідності.

Заява про виплату пенсії, на яку пенсіонер мав право, але не одержав з власної вини, подається особисто заявником до органу, що призначає пенсію за місцем перебування пенсіонера на обліку.

Особа, яка звертається за пенсією за минулий час, повинна пред'явити паспорт (або інший документ, що засвідчує її особу, місце постійного проживання та вік).

На підставі заяви пенсіонера, орган, що призначає пенсію, оформлює розпорядження в пенсійній справі про виплату пенсії.

Виплату нарахованої суми пенсії згідно із частиною 1 зазначеної статті слід проводити за заявою пенсіонера таким чином: частина суми неотриманої пенсії за останні 12 місяців, що передували даті звернення виплачуються одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії на момент звернення.

Нараховані суми пенсії, відповідно до частини 2 виплачуються одноразово. Пенсія може бути виплачена за матеріалами пенсійної справи, без заяви пенсіонера.

Компенсація втрати частини пенсії у зв'язку з порушенням строків її виплати здійснюється відповідно до Закону України "Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати" (див. коментар до статті 46 Закону).

Стаття 50. Утримання надміру виплачених сум пенсій. Відрахування з пенсій

1. Суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера або подання страхувальником недостовірних даних, можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду чи в судовому порядку.

2. Відрахування з пенсії провадяться в установленому законом порядку на підставі судових рішень, ухвал, постанов і вироків (щодо майнових стягнень), виконавчих написів нотаріусів та інших рішень і постанов, виконання яких відповідно до закону провадиться в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Розмір відрахування з пенсії обчислюється з суми, що належить пенсіонерові до виплати.

З пенсії може бути відраховано не більш як 50 відсотків її розміру: на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств і організацій, на відшкодування пенсіонером шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку зі смертю потерпілого, на повернення переплачених сум заробітної плати в передбачених законом випадках.

З усіх інших видів стягнень може бути відраховано не більш як 20 відсотків пенсії.

Відповідно до Закону "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" безпідставно виплачені суми пенсії мають бути відшкодовані органами Пенсійного фонду.

В разі, якщо виникла переплата пенсії з вини пенсіонера, відрахування з пенсії проводиться за рішенням комісії по призначенню пенсії управління Пенсійного фонду. Про рішення комісії повідомляється пенсіонеру.

Пенсіонер може добровільно повернути поштовим переказом чи шляхом перерахування через установи банків суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з його боку або подання ним недостовірних даних або надати заяву про їх відрахування.

При переїзді пенсіонера на постійне проживання в іншу місцевість в атестаті вказується залишок заборгованості для подальшого стягнення.

З пенсій як з одного з видів доходу громадян можуть проводитися відрахування за іншими зобов'язаннями одержувача у випадках передбачених законодавством.

Відповідно до статті 183 Сімейного кодексу України частка пенсії матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом.

Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від пенсії матері, батька на їх утримання, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

При визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб надбавка до пенсії, що виплачується інвалідам I групи на догляд за ними, не враховується.

Відрахування аліментів з пенсії осіб, які перебувають на повному державному утриманні, на непрацездатних членів сім'ї проводиться з призначеного розміру пенсії.

Якщо платник аліментів має нерегулярний, мінливий дохід, частину доходу одержує в натурі, а також за наявності інших обставин, що мають суттєве значення, суд за заявою платника або одержувача може визначити розмір аліментів у твердій грошовій сумі (стаття 184 Сімейного кодексу України).

Розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, підлягає індексації відповідно до Закону.

Відповідно до статті 187 Сімейного кодексу України один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії,

стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на термін, визначені у цій заяві. Така заява може бути ним відкликана. На підставі цієї заяви аліменти відраховуються не пізніше триденного терміну від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії. На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

Доставка позивачеві грошових переказів утриманих аліментів провадиться за рахунок платника аліментів.

В разі нетримання поштового переказу на виплату аліментів позивачем, повторно поштовий переказ надсилається за рахунок позивача.

З осіб, зобов'язаних сплачувати аліменти, у разі виїзду їх на постійне проживання у країни, з якими Україна не має договорів про надання правової допомоги, стягнення аліментів провадиться на час виїзду за рішенням суду за весь період до досягнення дитиною повноліття (стаття 181 Сімейного кодексу України).

Звернення стягнення на пенсії провадиться відповідно до законодавства про пенсії.

Відрахування з пенсій провадиться відповідно до Закону України «Про виконавче провадження», Інструкції про проведення виконавчих дій.

Відповідно до статті 18-1 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчими документами є:

— виконавчі листи, що видаються на підставі: рішень, вироків, ухвал, постанов судів загальної юрисдикції; рішень іноземних судів та арбітражів, якщо вони визнані й допущені для виконання на території України у встановленому законодавством порядку;

— ухвали судів у випадках, передбачених законом;

— ухвали судів загальної юрисдикції про затвердження мирових угод;

— накази, що видаються на підставі рішень, ухвал, постанов арбітражних судів;

— виконавчі написи нотаріусів;

— рішення Конституційного Суду України у випадках, передбачених законом;

— не сплачені в строк платіжні вимоги, акцептовані платником;

— посвідчення, що видаються на підставі рішень комісій по трудових спорах;

— постанови, винесені органами (посадовими особами), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

— рішення Антимонопольного комітету та його територіальних відділень у передбачених законом випадках;

— постанови державного виконавця про виконавчий збір і накладення штрафу;

— рішення інших державних і недержавних органів у випадках, передбачених законом.

Статтю 19 зазначеного закону до виконавчих документів встановлено низку вимог. Зокрема у виконавчому документі мають бути зазначені:

— назва документа, дата видачі та найменування органу, посадової особи, що видали виконавчий документ;

— дата й номер рішення, за яким видано виконавчий документ;

— найменування стягувача й боржника, їх адреси, дата й місце народження боржника та його місце роботи (для фізичних осіб), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб);

— резолютивна частина рішення;

— дата набрання чинності рішенням;

— термін пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Виконавчий документ має бути підписаний уповноваженою особою і скріплений печаткою.

Законом можуть бути встановлені інші вимоги до виконавчих документів.

Відрахування з пенсії орган Пенсійного фонду проводить на підставі надісланих йому державним виконавцем виконавчих документів і розпорядження.

Спеціаліст, який здійснює виплату пенсій, не має права самостійно проводити пропорційний розрахунок, якщо боржнику пред'явлено кілька виконавчих листів про стягнення аліментів. Такі розрахунки повинен проводити судовий виконавець. Державний виконавець щодо кожного виконавчого документа направляє розпорядження.

Спеціаліст, який проводить розрахунок, не має права самостійно виконувати розрахунки за іншими виконавчими документами. Такі

розрахунки повинен проводити судовий виконавець з урахуванням черговості задоволення вимог стягувачів. Розрахунок, складений судовим виконавцем, затверджується суддею і може бути оскаржений сторонами.

Особи, які виявили бажання сплачувати аліменти добровільно, можуть звернутися до органу Пенсійного фонду з письмовою заявою про утримання аліментів і перерахування їх стягувачеві. Ця заява може бути ними відкликана.

На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

Утримання аліментів проводиться в тому самому порядку, що й за виконавчим листом.

Заяви про утримання аліментів, а також про зміну розміру або припинення утримання аліментів, що надійшли від осіб, які виявили бажання сплачувати їх добровільно, зберігаються в порядку, установленому для зберігання виконавчих документів, і за втрату такої заяви винна посадова особа несе відповідальність.

Виконавчі документи за місцем виконання зберігаються в сейфах, вогнетривких шафах.

Відправку аліментів за поточний місяць необхідно провадити, навіть якщо пенсія в цьому місяці не була отримана боржником, оскільки законодавством передбачено утримання не із сум, отриманих боржником, а із сум, належних до отримання боржником.

У разі неотримання коштів позивачем протягом двох і більше місяців слід призупинити відправку відрахованих сум і повідомити про це виконавчу службу. Невиплачені кошти, не затребувані позивачем своєчасно і не перераховані на депозитний рахунок державної виконавчої служби, можуть бути виплачені не більш як за три роки перед зверненням за їх одержанням.

Виконавчий документ підлягає поверненню судовому виконавцеві в триденний термін після зняття особового рахунку боржника з виплати у зв'язку зі зміною місця проживання із зазначенням усіх відомих даних про боржника, вміщених у супровідному листі судового виконавця.

У разі неможливості стягнення аліментів із пенсії протягом трьох місяців підряд (закінченням терміну, на який встановлена інвалідність; повідомлення операторів поштового зв'язку або установ банків, житлово-

експлуатаційних контор тощо про смерть пенсіонера; тривале неотримання пенсії) виконавчий лист повертається до відділу державної виконавчої служби районного управління юстиції (ВДВС РУЮ).

Наявність документів на утримання з боржника відповідно 20 або 50 відсотків пенсії, які надійшли раніше, не є підставою для повернення виконавчого документа. У таких випадках питання про розрахунок сум, належних стягувачам необхідно ставити перед судовим виконавцем.

Витяг із Сімейного кодексу України.

Стаття 181. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину

1. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними.

2. За домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і (або) натуральній формі.

3. За рішенням суду кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька і (або) у твердій грошовій сумі.

4. У разі виїзду одного з батьків за кордон на постійне проживання у державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, аліменти стягуються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині призначається тимчасова державна допомога. Порядок призначення цієї тимчасової державної допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 183. Визначення розміру аліментів у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини

1. Частка заробітку (доходу) матері, батька, яка буде стягуватися як аліменти на дитину, визначається судом.

2. Якщо стягуються аліменти на двох і більше дітей, суд визначає єдину частку від заробітку (доходу) матері, батька на їх утримання, яка буде стягуватися до досягнення найстаршою дитиною повноліття.

3. Якщо після досягнення повноліття найстаршою дитиною ніхто з батьків не звернувся до суду з позовом про визначення розміру аліментів на інших дітей, аліменти стягуються за вирахуванням тієї рівної частки, що припадала на дитину, яка досягла повноліття.

Стаття 184. Визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі

1. Якщо платник аліментів має нерегулярний, мінливий дохід, частину доходу одержує в натурі, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення, суд за заявою платника або одержувача може визначити розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

2. Розмір аліментів, визначений судом у твердій грошовій сумі, підлягає індексації відповідно до закону.

Стаття 187. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника

1. Один із батьків може подати заяву за місцем роботи, місцем виплати пенсії, стипендії про відрахування аліментів на дитину з його заробітної плати, пенсії, стипендії у розмірі та на строк, які визначені у цій заяві.

Така заява може бути ним відкликана.

2. На підставі заяви одного з батьків аліменти відраховуються не пізніше триденного строку від дня, встановленого для виплати заробітної плати, пенсії, стипендії.

3. На підставі заяви одного з батьків аліменти можуть бути відраховані і тоді, коли загальна сума, яка підлягає відрахуванню на підставі заяви та виконавчих документів, перевищує половину заробітної плати, пенсії, стипендії, а також якщо з нього вже стягуються аліменти на іншу дитину.

Стаття 191. Час, з якого присуджуються аліменти на дитину

1. Аліменти на дитину присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову.

2. Аліменти за минулий час можуть бути присуджені, якщо позивач подасть суду докази того, що він вживав заходів щодо одержання аліментів з відповідача, але не міг їх одержати у зв'язку з ухиленням останнього від їх сплати. У цьому разі суд може присудити

аліменти за минулий час, але не більш як за три роки.

Стаття 192. Зміна розміру аліментів

1. Розмір аліментів, визначений за рішенням суду або домовленістю між батьками, може бути згодом зменшено або збільшено за рішенням суду за позовом платника або одержувача аліментів у разі зміни матеріального або сімейного стану, погіршення або поліпшення здоров'я когось із них.

2. Розмір аліментів може бути зменшено, якщо дитина перебуває на утриманні держави, територіальної громади або юридичної особи.

Стаття 193. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому закладі

1. Влаштування дитини до закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу не припиняє стягнення аліментів на користь того з батьків, з ким до цього проживала дитина, якщо вони витрачаються за цільовим призначенням.

2. Якщо батьки не беруть участі в утриманні дитини, влаштованої до державного або комунального закладу охорони здоров'я, навчального або іншого закладу, аліменти на дитину можуть бути стягнуті з них на загальних підставах.

3. За рішенням суду аліменти можуть перераховуватися на особистий рахунок дитини у відділенні Державного ощадного банку України.

4. На особистий рахунок дитини перераховуються також державні пенсії, інші види допомоги та відшкодування шкоди у зв'язку з втратою годувальника.

Стаття 194. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами

1. Аліменти можуть бути стягнуті за виконавчим листом за минулий час, але не більш як за три роки, що передували пред'явленню виконавчого листа до виконання.

2. Якщо за виконавчим листом, пред'явленим до виконання, аліменти не стягувалися у зв'язку з розшуком платника аліментів або у зв'язку з його перебуванням за кордоном, вони мають бути сплачені за

весь минулий час.

3. Заборгованість за аліментами, які стягуються відповідно до статті 187 цього Кодексу, погашається за заявою платника шляхом відрахувань з його заробітної плати, пенсії, стипендії за місцем їх одержання або стягується за рішенням суду.

4. Заборгованість за аліментами стягується незалежно від досягнення дитиною повноліття, а у випадку, передбаченому статтею 199 цього Кодексу, - до досягнення нею двадцяти трьох років.

5. Положення частин першої - третьої цієї статті, а також статей 195-197 цього Кодексу застосовуються і до стягнення аліментів іншим особам, які визначені цим Кодексом.

Стаття 195. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу)

1. Заборгованість за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу), визначається виходячи з фактичного заробітку (доходу), який платник аліментів одержував за час, протягом якого не провадилося їх стягнення.

2. Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості, але працює на час визначення її розміру, заборгованість визначається із заробітку (доходу), який він одержує.

3. Якщо платник аліментів не працював на час виникнення заборгованості і не працює на час визначення її розміру, вона обчислюється виходячи із середньої заробітної плати працівника відповідної кваліфікації або некваліфікованого працівника для даної місцевості.

4. Розмір заборгованості за аліментами обчислюється державним виконавцем, а у разі спору - судом.

Стаття 196. Відповідальність за прострочення сплати аліментів

1. При виникненні заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення.

2. Розмір неустойки може бути зменшений судом з урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів.

3. Неустойка не сплачується, якщо платник аліментів є

неповнолітнім.

**Стаття 197. Встановлення строку сплати заборгованості.
Звільнення від сплати заборгованості за аліментами**

1. З урахуванням матеріального та сімейного стану платника аліментів суд може відстрочити або розстрочити сплату заборгованості за аліментами.

2. За позовом платника аліментів суд може повністю або частково звільнити його від сплати заборгованості за аліментами, якщо вона виникла у зв'язку з його тяжкою хворобою або іншою обставиною, що має істотне значення.

3. Суд може звільнити платника аліментів від сплати заборгованості, якщо буде встановлено, що вона виникла внаслідок непред'явлення без поважної причини виконавчого листа до виконання особою, на користь якої присуджено аліменти.

Витяг із Закону України «Про виконавче провадження»

Стаття 67. Умови звернення стягнення на заробітну плату та інші доходи боржника

Стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається при відсутності у боржника коштів на рахунках у фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує двох мінімальних розмірів заробітної плати.

За іншими виконавчими документами державний виконавець вправі звернути стягнення на заробітну плату та інші доходи боржника, не вживаючи заходів примусового звернення стягнення на майно боржника, за письмовою заявою стягувача та за погодженням з боржником.

Стаття 68. Відрахування із заробітної плати (заробітку), пенсії, стипендії боржника

Відрахування із заробітної плати (заробітку), пенсії чи стипендії громадян проводить адміністрація підприємств, установ і організацій на підставі надісланих їй державним виконавцем виконавчих документів.

Якщо боржник змінить місце роботи або місце проживання чи навчання, підприємства, установи, організації, які отримали виконавчий документ, повертають його не пізніше як у 3-денний строк державному виконавцеві з відміткою про нове місце роботи, проживання чи навчання боржника, якщо воно відоме, а також повідомляють про проведені ними стягнення періодичних платежів за виконавчими документами. У разі неподання зазначених відомостей з неповажних причин винних у цьому посадових осіб може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої цим Законом.

Звернення стягнення на пенсії провадиться відповідно до законодавства про пенсії.

Стаття 70. Розмір відрахувань із заробітної плати та інших доходів

Розмір відрахувань із заробітної плати та інших видів доходів боржника вираховується із суми, що залишається після утримання податків.

Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати встановлюється законодавством про працю.

Із заробітної плати боржника може бути утримано за виконавчими документами до повного погашення заборгованості:

у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також втратою годувальника, та збитків, заподіяних злочином, – п'ятдесят відсотків заробітної плати боржника;

за всіма іншими видами стягнень, якщо інше не передбачено законом, – двадцять відсотків.

Загальний розмір усіх відрахувань при кожній виплаті заробітної плати не може перевищувати п'ятдесяти відсотків заробітної плати, яка належить до виплати працівникові, в тому числі при відрахуванні за кількома виконавчими документами. Це обмеження не поширюється на відрахування із заробітної плати при відбуванні виправних робіт і при стягненні аліментів на неповнолітніх дітей, у цих випадках розмір відрахувань із заробітної плати не може перевищувати сімдесяти відсотків.

Правила, встановлені цією статтею, застосовуються також при зверненні стягнення на належні боржникові стипендію, пенсію та доходи, зазначені в статті 69 цього Закону.

Витяг з Інструкції про проведення виконавчих дій, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 15.12.1999 № 74/5

1.5. Державний виконавець уживає заходів примусового виконання, якщо боржник не виконує добровільно рішення у встановлений виконавцем строк відповідно до статті 24 Закону.

Заходами примусового виконання рішень є:

звернення стягнення на грошові кошти боржника;

звернення стягнення на інші види майна боржника;

звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника;

вилучення в боржника й передача стягувачеві певних предметів, зазначених у рішенні;

відібрання дитини;

інші заходи, передбачені рішенням.

1.6. Вимоги державного виконавця щодо виконання зазначених у пункті 1.1 цієї Інструкції рішень є обов'язковими для всіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України.

Державному виконавцю у встановлений ним строк мають бути надані безкоштовно документи або їх копії, потрібні для здійснення його повноважень.

Невиконання законних вимог державного виконавця тягне за собою відповідальність, передбачену статтею 88 Закону.

7.1. Умови звернення стягнення на заробітну плату та інші доходи боржника

7.1.1. Стягнення на заробітну плату (заробіток), пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається за відсутності в боржника коштів на рахунках у банках та інших кредитних установах, відсутності чи недостатності майна боржника для повного покриття належних до стягнення сум, а також при виконанні рішень про стягнення періодичних платежів та стягнень на суму, що не перевищує одного мінімального розміру заробітної плати.

7.1.2. При виконанні в примусовому порядку виконавчих документів про стягнення сум боргів, що перевищують один мінімальний розмір заробітної плати, державний виконавець у першу чергу перевіряє

наявність коштів на рахунках боржника в банках та інших кредитних установах шляхом проведення запитів, а також перевіряє майновий стан боржника.

7.1.3. Виконавчі документи направляються за місцем роботи боржника, отримання ним пенсії, стипендії чи інших доходів для проведення стягнення в передбаченому законом порядку.

7.2. Відрахування із заробітної плати (заробітку), пенсії, стипендії боржника

7.2.1. Відрахування із заробітної плати (заробітку), пенсії чи стипендії громадян проводить адміністрація підприємств, установ і організацій на підставі надісланих їй державним виконавцем виконавчих документів та розпорядження (додаток 32).

7.2.2. Якщо боржник змінить місце роботи або місце проживання чи навчання, то підприємства, установи, організації, які отримали виконавчий документ, повертають його не пізніше як у 3-денний строк державному виконавцеві з відміткою про нове місце роботи, проживання чи навчання боржника, якщо воно відоме, а також повідомляють про проведені ними стягнення періодичних платежів за виконавчими документами. У разі неподання зазначених відомостей з неповажних причин винних у цьому посадових осіб може бути притягнуто до відповідальності, передбаченої статтею 88 Закону.

7.2.3. Звернення стягнення на пенсії провадиться відповідно до законодавства про пенсії.

7.2.4. Виконавчі документи за місцем виконання зберігаються в сейфах, вогнетривких шафах.

7.2.5. Порядок стягнення суми боргу, розмір відрахування визначаються державним виконавцем у розпорядженні, що направляється разом з виконавчим документом, про що в копії повідомляється стягувачеві.

Якщо боржник отримує декілька видів доходів, то дублікати виконавчих документів направляються із розпорядженнями державного виконавця до бухгалтерій підприємств, установ, організацій для звернення стягнення на заробітну плату боржника. У разі направлення декількох виконавчих документів до бухгалтерії одного підприємства, установи, організації державний виконавець щодо кожного виконавчого документа направляє розпорядження.

7.2.6. Самостійно змінювати порядок стягнення суми боргу та розмір відрахування адміністрації підприємств, установ, організацій не мають права.

7.2.7. При поверненні виконавчих документів у зв'язку із звільненням боржника з роботи у відповідних графах виконавчого документа робиться запис про утримання суми боргу, а в разі стягнення періодичних платежів – про час їх утримання та розмір заробітної плати за останні три місяці. Цей запис завіряється підписами відповідальних осіб та скріплюється печаткою. У супровідному листі до виконавчого документа адміністрація зазначає нове місце роботи чи навчання боржника, його місце проживання, якщо вони відомі. Копія супровідного листа направляється стягувачу до відома.

7.2.8. Передача виконавчого документа сторонам (третім особам) на руки забороняється.

7.4. Розмір відрахувань із заробітної плати та інших доходів боржника

7.4.1. Відрахування із заробітної плати та інших видів доходів боржника вираховується із суми, що залишається після утримання податків.

Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати встановлюється законодавством про працю та статтею 70 Закону. Цією самою статтею Закону встановлюються обмеження розміру відрахувань із стипендії, пенсії та інших доходів боржника.

7.4.2. Відрахування із заробітної плати боржника, який за вироком суду відбуває покарання без позбавлення волі, провадиться з усієї суми заробітної плати без урахування стягнень за вироком.

7.4.3. Із засуджених, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі, а також з осіб, які перебувають у наркологічних відділеннях психіатричних диспансерів та стаціонарних лікувальних закладах, відрахування провадяться з усієї заробітної плати без урахування відрахувань на витрати щодо їх утримання в цих закладах.

7.5.8. Особи, що виявили бажання сплачувати аліменти добровільно, можуть звернутися до адміністрації за місцем роботи, за місцем отримання пенсії, стипендії тощо з письмовою заявою про утримання з їх заробітку аліментів та передачі їх стягувачеві. Адміністрація підприємства, установи, організації тощо зобов'язана

проводити за такою заявою утримання аліментів у тому самому порядку, як і за виконавчим листом.

Заяви про утримання аліментів, а також про зміну їх розміру або припинення утримання аліментів, що надійшли від осіб, які виявили бажання сплачувати їх добровільно, зберігаються адміністрацією в порядку, установленому для зберігання виконавчих документів, і за втрату такої заяви винна посадова особа несе відповідальність.

За невиконання вищезазначених обов'язків на винних посадових осіб може бути накладено штраф згідно із законом.

7.5.9. Адміністрація підприємства, установи, організації тощо на підставі письмової заяви платника аліментів або виконавчого листа зобов'язана щомісяця утримувати аліменти із заробітної плати, пенсії, стипендії і інших сум і перераховувати їх не пізніше ніж у 3-денний термін з дня виплати заробітної плати, пенсії, стипендії, інших сум особі, зазначеній в заяві чи виконавчому листі.

7.5.10. Стягнення аліментів провадиться із суми заробітку платника аліментів після утримання з нього обов'язкових податків. Перерахування їх стягувачем провадиться за рахунок боржника.

При утриманні аліментів за місцем роботи боржника суми їх не можуть бути меншими від присудженого рішенням суду розміру та 1/2 частини неоподаткованого мінімуму доходів громадян на кожну дитину. У цьому випадку із заробітної плати (доходу) не може бути утримано більше 70 відсотків.

Стягнення аліментів за виконавчими листами за минулий час провадиться в межах трирічного терміну, що передував пред'явленню виконавчого листа до виконання.

Якщо за виконавчим документом, пред'явленим до виконання, утримання аліментів не провадилося у зв'язку з розшуком боржника, то стягнення аліментів має провадитись за весь період незалежно від установленого трирічного терміну та досягнення повноліття особою, на утримання якої присуджені аліменти.

Якщо за рішенням суду з відповідача слід стягувати аліменти на утримання трьох і більше дітей, а також заборгованість з аліментів за минулий час, то державний виконавець дає вказівку про стягнення 50 відсотків із заробітку боржника для забезпечення поточних платежів. Заборгованість за минулий час у таких випадках може бути погашена шляхом звернення стягнення на майно боржника.

Стаття 51. Виплата пенсії у разі виїзду за кордон

У разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, виплачується за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У разі виїзду за кордон на постійне місце проживання пенсіонер подає до органу Пенсійного фонду заяву про виїзд, закордонний паспорт (з візою) та довідку паспортної служби про зняття з реєстрації у зв'язку з виїздом за кордон (талон про зняття з реєстрації).

На підставі наданих документів оформлюється виплата пенсії за шість місяців наперед і формується атестат. Шестимісячний термін обчислюється з місяця, що настає за місяцем зняття пенсіонера з реєстрації за місцем постійного проживання.

Виплата пенсії наперед проводиться поштовим переказом або за разовим дорученням. У подальшому виплата пенсії припиняється.

Для пенсіонерів, яким пенсія встановлена на певний термін, виплата пенсії за шість місяців проводиться не більше встановленого терміну.

У разі якщо пенсіонер не отримав нараховану суму пенсії за шість місяців наперед, вона виплачується йому повторно при особистому зверненні з урахуванням вимог статті 46 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Виплата проводиться за разовим дорученням.

Особам, яким призначена соціальна пенсія, виплата пенсії за шість місяців наперед у зв'язку з виїздом за кордон не проводиться.

Виплати пенсій продовжуються в разі виїзду пенсіонера за кордон у державу, з якою Україною укладено міжнародні договори з питань пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

На даний час чинними є договори з Республікою Болгарія, Естонською Республікою, Латвійською Республікою, Литовською

Республікою, Королівством Іспанія, Словацькою Республікою, Чеською Республікою, за якими призначення і виплата пенсій здійснюються за законодавством держави, в якій напрацьовано страховий (трудоий) стаж (див. матеріали до статті 4 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

Крім того, слід врахувати приписи статті 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення», згідно з якими за час перебування громадян за кордоном виплачуються тільки пенсії, призначені внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання. Порядок переведення пенсій, призначених внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання, в інші країни визначається Кабінетом Міністрів України.

ПОСТАНОВА
від 6 квітня 1993 р. № 258
Київ

Про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
№ 1227 від 06.11.97
№ 2079 від 28.12.98)*

Відповідно до статті 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Пенсії, призначені внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн, переводяться Пенсійним фондом України.

Пенсії переводяться для виплати громадянам з дати припинення її в Україні.

Нараховані суми пенсії, не затребувані пенсіонером своєчасно, виплачуються за минулий час не більше як за 3 роки перед зверненням за одержанням пенсії.

2. Переведення пенсій до інших країн провадиться щоквартально у валюті тієї країни, де проживає пенсіонер, або в доларах США за курсом Національного банку України.

3. Переведення пенсій до інших країн здійснюється через Державний експортно-імпортовий банк України.

Видатки, пов'язані з переведенням пенсій, провадяться за рахунок коштів Пенсійного фонду України.

4. Пенсії громадянам, які виїхали за кордон до 1 січня 1992 р., переводяться Пенсійним фондом України в іноземній валюті в попередніх розмірах на підставі рішень у пенсійних справах, прийнятих від Пенсійного фонду колишнього Союзу РСР.

Кошти для цієї мети виділяються Пенсійному фондові України Кабінетом Міністрів України.

Пенсійний фонд України два рази на рік звітує перед Кабінетом Міністрів України про витрати на переведення пенсій до інших країн.

Прем'єр-міністр України
Перший заступник
Міністра Кабінету Міністрів України

Л. КУЧМА
В. НЕСМІХ

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

№ 4-5 від 23.04.99
м. Київ

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
24 червня 1999 р.
за № 413/3706

Про затвердження Інструкції про порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні

Згідно із статтями 1 і 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 06.04.93 № 258 «Про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн» із змінами та доповненнями від 06.11.97 № 1227 і від 28.12.98 № 2079, правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Затвердити Інструкцію про порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні (додається).

2. Подати цю Інструкцію на реєстрацію до Міністерства юстиції України.

3. Вважати Інструкцію про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні, затверджену постановою правління Пенсійного фонду України від 12.04.94 № 3-7 та зареєстровану в Міністерстві юстиції України 25.05.94 за № 113/322, такою, що втратила чинність.

4. Зобов'язати начальників Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь Пенсійного фонду України керуватись у своїй роботі цією Інструкцією.

Голова правління

Б.О. Зайчук

Затверджено
Постанова правління Пенсійного
фонду України 23.04.99 № 4-5
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
24 червня 1999 р.
за № 413/3706

Інструкція про порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні

(наводиться без додатків)

1. Загальні положення

1.1. Відповідно до статей 1 і 92 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та постанови Кабінету Міністрів України від 06.04.93 № 258 «Про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн» ця Інструкція визначає порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали на постійне місце проживання до іноземних держав, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні.

1.2. Переказуванню до іноземних держав підлягають призначені в Україні пенсії з інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання громадянам, які виїхали на постійне місце проживання до іноземних держав, та пенсії за пенсійними справами,

прийнятими від Пенсійного фонду Союзу РСР. Переказування інших пенсій за кордон та виплата в Україні пенсій пенсіонерам іноземних держав здійснюється на підставі відповідних міждержавних договорів, угод (далі – угод).

1.3. Переказування за кордон пенсій, зазначених у пункті 2 цієї Інструкції (далі – пенсії), здійснюється Пенсійним фондом України через Державний експортно-імпорتنний банк України.

1.4. Переказування пенсій громадянам, які виїхали на постійне місце проживання до іноземних держав, здійснюється щоквартально у валюті тієї країни, де проживає пенсіонер, або в доларах США за офіційним обмінним курсом Національного банку України гривні до іноземних валют.

1.5. Пенсії громадянам, які виїхали на постійне місце проживання з України до іноземних держав до 01.01.92, переказуються в іноземній валюті в попередніх розмірах на підставі рішень, зазначених у пенсійних справах, прийнятих від Пенсійного фонду Союзу РСР.

Якщо пенсіонер виїхав за кордон до 01.01.92, а рішення про переказування пенсії прийняте Пенсійним фондом України після цієї дати, то пенсія переказується у розмірі, визначеному згідно із чинним законодавством України.

У разі зміни пенсійного законодавства України перерахунки розмірів пенсій за пенсійними справами, які перебувають на обліку в управлінні пенсійного забезпечення Пенсійного фонду України (далі – управління пенсійного забезпечення), проводяться цим управлінням.

1.6. Пенсії, призначені в Україні до виїзду на постійне проживання за кордон, виплачуються за 6 місяців наперед перед від'їздом за кордон органами соціального захисту населення.

Переказування пенсій здійснюється з дня припинення їх виплачування в Україні.

Громадянам, які тимчасово виїжджають з України до іноземних держав, пенсії не переказуються.

Нараховані суми пенсії, не витребовані пенсіонером своєчасно, виплачуються за минулий час не більш як за 3 роки перед зверненням із заявою щодо одержання пенсії.

1.7. Пенсійне забезпечення пенсіонерів іноземних держав, які проживають в Україні, здійснюється на підставі міждержавних угод за кошти цих держав шляхом їх переказу на поточний рахунок в іноземній

валюті Пенсійного фонду України в акціонерному поштово-пенсійному банку «Аваль».

Виплату пенсій в Україні пенсіонерам іноземних держав здійснюють Кримське республіканське, обласні, Київське та Севастопольське міські управління Пенсійного фонду України (далі – регіональні управління) через ті установи банків, в яких за згодою одержувачів відкриті поточні рахунки в гривнях, якщо інше не передбачено угодою.

2. Порядок переказу пенсій за кордон

2.1. Якщо пенсіонер виїжджає з України на постійне місце проживання до іноземної держави, то органи соціального захисту населення на запит Пенсійного фонду України надсилають пенсійну справу з розпорядженнями про перерахування пенсії станом на дату вислання пенсійної справи та довідку-атестат про дату припинення виплати пенсії.

Пенсійний фонд України запитує в органах внутрішніх справ довідку про дозвіл на виїзд пенсіонера на постійне місце проживання за кордон, а для пенсіонера, який одержав пенсію з інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання – також медичну справу в органах охорони здоров'я.

Якщо це передбачено угодами, то Міністерство праці та соціальної політики України надсилає до Пенсійного фонду України рішення про призначення згідно із чинним законодавством України пенсій особам, які виїхали з України, проживають в іноземних державах і мають право на пенсійне забезпечення відповідно до цих угод.

Після надходження всіх потрібних документів управління пенсійного забезпечення перевіряє правильність установленого розміру пенсії, підготовляє розпорядження про переказування пенсії за кордон і подає його голові правління Пенсійного фонду України (або його заступнику) для затвердження.

2.2. На підставі розпорядження, прийнятого відповідно до пункту 2.1 цієї Інструкції, управління пенсійного забезпечення відкриває особовий рахунок одержувача пенсії (додаток 1), про що робиться позначка в розпорядженні.

Оформлені особові рахунки реєструються в книзі – реєстрі пенсійних справ і особових рахунків (далі – книга-реєстр).

Під час реєстрації особовому рахунку і пенсійній справі одержувача пенсії присвоюється один і той самий номер у вигляді шестизначного числа. Структура номера така: перші дві цифри – код країни, в якій проживає пенсіонер, наступні чотири – порядковий номер, що відповідає номеру реєстрації в книзі-реєстрі.

В особових рахунках щоквартально зазначається розмір переказаних та виплачених пенсій у гривнях України та в валюті тієї країни, де проживає пенсіонер, або в доларах США за офіційним обмінним курсом Національного банку України гривні до іноземних валют.

Правильність заповнення особового рахунку перевіряється начальником відділу іноземних пенсій та міжнародного співробітництва управління пенсійного забезпечення, завіряється його підписом та підписом працівника, відповідального за ведення особового рахунку.

2.3. На підставі особових рахунків управління пенсійного забезпечення складає відомості на виплату пенсії (додаток 2).

Відомість складається в чотирьох примірниках і підписується головою правління Пенсійного фонду України (або його заступником) і начальником управління пенсійного забезпечення та засвідчується печаткою.

Два примірники відомостей надсилаються до органу, який здійснює виплату пенсій в іноземній державі, третій контрольний примірник зберігається в управлінні пенсійного забезпечення, а четвертий передається до бюджетного управління Пенсійного фонду України (далі – бюджетне управління). На третьому та четвертому примірниках проставляється дата передання відомості до бюджетного управління.

Якщо пенсія переказується безпосередньо на особистий рахунок пенсіонера в установі банку, то відомість складається в трьох примірниках, два з яких передаються бюджетному управлінню, третій залишається для контролю в управлінні пенсійного забезпечення.

2.4. Кошти на виплату пенсій переказуються платіжним дорученням.

2.5. Після надходження до управління пенсійного забезпечення звіту іноземної установи про виплату пенсій (строк подання його передбачено відповідними угодами) в особових рахунках пенсіонерів робляться відповідні позначки.

Якщо пенсія переказується на особовий рахунок пенсіонера в установі банку, то в особовому рахунку, який знаходиться в управлінні

пенсійного забезпечення, робиться відповідна позначка на підставі платіжного доручення.

У разі смерті пенсіонера, закінчення строку інвалідності внаслідок трудового каліцтва або професійного захворювання чи в зв'язку з іншими обставинами, що впливають на виплату пенсії, переказування її припиняється, про що робиться позначка в пенсійній справі та особовому рахунку пенсіонера. Пенсійна справа разом з особовим рахунком передається для зберігання в архів управління пенсійного забезпечення Пенсійного фонду України.

Якщо пенсіонер змінив місце проживання, то виплата йому пенсії призупиняється до повідомлення ним свого нового місця проживання.

Пенсіонерам, яким пенсія переказується за кордон, управління пенсійного забезпечення в другому місяці четвертого кварталу поточного року розсилає для заповнення довідки з місця проживання (далі – довідка). У разі неповернення заповненої довідки пенсіонером, переказування пенсії з першого кварталу наступного року призупиняється, про що робиться помітка в особовому рахунку. Якщо інформація не надійшла від пенсіонера протягом року, то пенсійна справа з позначкою про припинення виплати пенсії разом з особовим рахунком передається для зберігання в архів управління пенсійного забезпечення.

Після закінчення строку виплати пенсій, переказування яких здійснювалось відповідно до угод, пенсійні справи надсилаються за належністю до відповідних установ тих держав, де проживають пенсіонери, для розв'язання питання про призначення і виплату пенсій, з помітками про дату останньої виплати, а особові рахунки закриваються і передаються на зберігання до архіву управління пенсійного забезпечення.

Закриваючи особовий рахунок, у його розділі «Примітка» зазначають дату і причину закриття, а також місяць, по який включно виплачено пенсію, за підписом начальника відділу іноземних пенсій та міжнародного співробітництва управління пенсійного забезпечення та особи, відповідальної за ведення особового рахунку. Позначка про закриття особового рахунку робиться і в книзі-реєстрі.

3. Порядок виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні

3.1. Виплата пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні, проводиться на підставі відомостей, що

надходять у порядку, передбаченому угодами, від установ іноземних держав, що здійснюють переказування пенсій.

3.2. На підставі відомостей, зазначених у пункті 3.1 цієї Інструкції, управління пенсійного забезпечення відкриває особові рахунки (додаток 3) на кожного пенсіонера, зазначеного у одній з тих відомостей, які реєструються в книзі-реєстрі особових рахунків.

Під час реєстрації особовому рахунку надається номер у вигляді восьмизначного числа.

Структура номера особового рахунку: перші дві цифри – код країни, яка переказує пенсію, дві наступні – код області, де проживає пенсіонер, останні чотири – порядковий номер, що відповідає номеру реєстрації в книзі-реєстрі особових рахунків. В особових рахунках пенсіонерів щоквартально зазначається розмір виплаченої пенсії в гривнях України або доларах США за офіційним обмінним курсом Національного банку України гривні до іноземних валют.

Правильність ведення особового рахунку перевіряється начальником відділу іноземних пенсій та міжнародного співробітництва, завіряється його підписом та підписом працівника, відповідального за ведення особових рахунків.

Протягом 5 днів після надходження відомостей управління пенсійного забезпечення складає в чотирьох примірниках відомість на виплату пенсій (додаток 4).

Відомість на виплату пенсій підписується головою правління Пенсійного фонду України (або його заступником) і начальником управління пенсійного забезпечення.

Два примірники відомостей на виплату пенсій надсилаються регіональним управлінням для здійснення виплати пенсій. Третій примірник відомості на виплату пенсій передається бюджетному управлінню для переказу в 3-денний строк коштів на відповідні рахунки регіональних управлінь. Четвертий контрольний примірник відомості на виплату пенсій залишається в управлінні пенсійного забезпечення.

Після здійснення уповноваженим банком України конвертації іноземної валюти, що надійшла з-за кордону для виплати пенсій пенсіонерам інших держав, які проживають в Україні, кошти акумулюються на окремому поточному рахунку Пенсійного фонду України з подальшим перерахуванням протягом 3-х днів на окремі поточні рахунки регіональних управлінь відповідно до складених управлінням пенсійного забезпечення відомостей на виплату пенсій.

3.3. Регіональні управління в 3-денний строк після одержання коштів і відомостей на виплату пенсій повідомляють пенсіонерам про надходження коштів та потребу відкриття ними поточного рахунку в установах банків, зазначених у пункті 1.7 цієї Інструкції. При наступних виплатах надсилаються повідомлення про надходження коштів і через районні (міські) відділи Пенсійного фонду України (далі – районні (міські) відділи), уточнюються обставини, які можуть бути підставою для припинення виплати пенсії (смерть, закінчення строку інвалідності внаслідок трудового каліцтва та професійного захворювання, зміна місця проживання пенсіонера та ін.).

Після надходження заяви від пенсіонера про відкриття рахунку регіональне управління в 3-денний строк перераховує кошти на поточний рахунок пенсіонера у відповідній установі банку.

У разі проведення виплати пенсій через установу банку, за бажанням пенсіонера, кошти можуть виплачуватись без зарахування на поточний рахунок відповідно до укладених договорів між установами банків і регіональними управліннями.

Районні (міські) відділи ведуть облік пенсіонерів (за повідомленням регіональних управлінь), яким виплачується пенсія за рахунок коштів іноземної держави, та організують роботу з виявлення обставин (смерть, зміна місця проживання), які є підставою для припинення виплати пенсії; при виникненні таких обставин відповідальний працівник районного (міського) відділу в 3-денний строк повідомляє про них управлінню пенсійного забезпечення та регіональному управлінню.

Крім того, раз на квартал не пізніше першого числа третього місяця кварталу районні (міські) відділи надсилають до регіональних управлінь підтвердження про факт проживання на території району (міста) пенсіонера, якому проводиться виплата пенсії за рахунок коштів установи іноземної держави.

3.4. Після перерахування сум пенсій з поточних рахунків органів Пенсійного фонду України на поточні рахунки пенсіонерів установи банків надають виписки відповідним пенсійним органам згідно з чинним законодавством.

Після отримання підтверджень від установ банків про перерахування коштів на поточні рахунки пенсіонерів або відомостей з підтвердженням про проведену виплату пенсії, регіональні управління в 3-денний строк надсилають управлінню пенсійного забезпечення відомість на виплату пенсій іноземним громадянам з позначками про виплату.

До примірника відомості, що залишається в регіональному управлінні, додаються копія платіжного доручення та виписки установи банку про перерахування коштів на поточний рахунок пенсіонера.

Якщо не виплачена пенсія внаслідок смерті, хвороби, зміни місця проживання пенсіонера та інших причин, то кошти залишаються на рахунку регіонального управління для наступних виплат, про що повідомляється бюджетному управлінню, а управлінню пенсійного забезпечення повідомляються причини невиплати (у разі смерті додається копія свідоцтва про смерть).

Відповідальність за правильне і своєчасне здійснення виплати пенсій покладається на регіональні управління.

Управління пенсійного забезпечення здійснює контроль за виплатою пенсій регіональними управліннями і в 3-денний строк після отримання відомостей про виплату пенсій від регіональних управлінь надсилає повідомлення про проведену виплату відповідній установі іноземної держави.

4. Кошти на переказування і виплату пенсій

4.1. Видатки на переказування пенсій за кордон та на виплату пенсій пенсіонерам інших держав, які проживають в Україні, здійснюються за кошти Пенсійного фонду України, якщо інше не передбачено міждержавними угодами.

4.2. Порядок придбання іноземної валюти для переказування пенсій за кордон здійснюється уповноваженим банком України згідно з чинним законодавством України.

4.3. Бухгалтерський облік операцій, що проводяться згідно з цією Інструкцією, здійснюється органами Пенсійного фонду України, а саме:

— операцій в гривнях України – відповідно до Інструкції по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 13.12.94 № 11-4 та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 23.02.95 № 46/582, зі змінами, затвердженими постановами правління Пенсійного фонду України від 04.07.96 № 8-1 та від 23.02.98 № 2-1;

— операцій в іноземній валюті – відповідно до Положення з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 14.02.96 № 29 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.02.96 № 82/1107, зі

змiнами та доповненнями, внесеними наказом Міністерства фiнансiв України вiд 05.12.97 № 268.

Стаття 52. Виплата недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера

1. Сума пенсії, що належала пенсіонерові і залишилася недоотриманою у зв'язку з його смертю, не включається до складу спадщини і виплачується – по місяць смерті включно – непрацездатним членам сім'ї, зазначеним у частині другій статті 36 цього Закону, які знаходилися на його утриманні. Батькам, чоловіку (дружині), а також членам сім'ї, які проживали разом з пенсіонером на день його смерті, сума недоотриманої пенсії виплачується незалежно від того, чи належать вони до кола непрацездатних членів сім'ї, зазначених у частині другій статті 36 цього Закону, та від перебування на його утриманні.

2. У разі звернення кількох членів сім'ї померлого пенсіонера належна їм сума пенсії відповідно до цієї статті ділиться між ними порівну.

Зазначена сума пенсії виплачується, якщо звернення за нею надійшло не пізніше 12 місяців після смерті пенсіонера.

Нормами статті 52 обмежено перелік осіб, які мають право на одержання недоотриманої померлим пенсіонером пенсії. Зазначені суми не включаються до складу спадщини і виплачуються непрацездатним членам сім'ї (див. матеріали до статті 36 коментованого закону), які перебували до моменту смерті пенсіонера на його утриманні. При цьому члени сім'ї, які проживали разом із пенсіонером, мають право на отримання недоотриманої пенсії померлого пенсіонера незалежно від того, чи є вони працездатними чи ні.

До членів сім'ї належать: родичі по прямій висхідній і низхідній лінії, повнорідні і неповнорідні брати і сестри. До інших родичів – дід, баба, брат, сестра, а також вітчим і мачуха.

Документами, які засвідчують родинні стосунки, є паспорт, свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб, довідки про склад сім'ї, а також рішення суду.

Якщо в паспорті заявника (члена сім'ї) немає штампа про реєстрацію за адресою померлого пенсіонера, родинні стосунки підтверджуються вищезазначеними документами та довідкою уповноважених органів з місця проживання, у тому числі й органів самоврядування, про факт проживання разом на день смерті пенсіонера.

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 03.06.1999 р. № 5-рп/99 членами сім'ї можуть бути визнані й інші особи за умов постійного проживання разом і ведення спільного господарства, які не перебувають у безпосередньо родинних зв'язках: зять, невістка, опікуни, піклувальники, пасинки, падчерки та інші. Факт ведення спільного господарства підтверджується довідкою уповноважених органів з місця проживання, у тому числі й органів самоврядування, чи актом опитування свідків (сусідів).

Витяг з Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України "Про міліцію" та частини шостої статті 22 Закону України "Про пожежну безпеку" (справа про офіційне тлумачення терміна "член сім'ї") від 03.06.1999 N 5-рп/99

"1. Під членом сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони за змістом пункту 6 статті 12 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", частин четвертої та п'ятої статті 22 Закону України "Про міліцію" та частини шостої статті 22 Закону України "Про пожежну безпеку" треба розуміти особу, що перебуває з суб'єктом права на пільги щодо оплати користування житлом і комунальними послугами у правовідносинах, природа яких визначається: кровними (родинними) зв'язками або шлюбними відносинами; постійним проживанням з військовослужбовцем, працівником міліції, особового складу державної пожежної охорони; веденням з ним спільного господарства. Такі ознаки (вимоги) застосовуються диференційовано при конкретному визначенні членів сім'ї, які мають право на названі пільги.

До кола членів сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони належать його (її) дружина (чоловік), їх діти і батьки. Щодо них ознака (вимога) ведення спільного господарства з суб'єктом права на пільги в оплаті користування житлом і комунальними послугами застосовується лише у передбачених законом випадках. Діти є членами сім'ї незалежно від того, чи є це діти будь-кого з подружжя, спільні або усиновлені, народжені у шлюбі або позашлюбні.

Членами сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони можуть бути визнані й інші особи за умов постійного проживання разом з суб'єктом права на пільги і ведення з ним спільного господарства, тобто не лише його (її) близькі родичі (рідні брати, сестри, онуки, дід, баба), але й інші родичі або особи, які не перебувають з військовослужбовцем, працівником міліції, особового складу державної пожежної охорони у безпосередніх родинних зв'язках (неповнорідні брати, сестри; зять, невістка; вітчим, мачуха; опікуни, піклувальники, пасинки, падчерки та інші).

2. Положення частини п'ятої статті 22 Закону України "Про міліцію" щодо членів сімей, які проживають з працівниками міліції, треба розуміти так, що ці особи постійно проживають разом з працівником міліції в будинках приватного, державного і громадського житлового фонду, розташованих у сільській місцевості та в селищах міського типу, і відповідають іншим ознакам (вимогам), викладеним у пункті 1 цього Рішення, для визнання їх членами сім'ї працівника міліції.

3. Членом сім'ї, що перебуває на утриманні військовослужбовця (пункт 6 статті 12 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей"), є та з визначених у пункті 1 цього Рішення особа, що перебуває на повному утриманні військовослужбовця або одержує від нього допомогу, яка є для неї постійним і основним джерелом засобів до існування. Це особи, що не мають власних доходів, або особи, пенсія, стипендія чи інший сукупний середньомісячний доход яких не перевищує офіційно встановленої межі малозабезпеченості (до законодавчого визначення прожиткового мінімуму). До них належать:

а) неповнолітні;

б) непрацездатні;

в) інші особи, яких військовослужбовець зобов'язаний утримувати за законом;

г) вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі (крім курсантів і слухачів військово-навчальних закладів та навчальних закладів органів внутрішніх справ), стажисти до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними віку, встановленого для таких членів сім'ї військовослужбовця, які мають право на пенсію у разі втрати годувальника;

д) працездатні члени сім'ї військовослужбовця, що зайняті доглядом за дітьми, братами, сестрами чи онуками військовослужбовця, які не досягли 8-річного віку, за інвалідом першої групи, дитиною-інвалідом віком до 16 років, за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, та визначеними законом іншими видами трудової діяльності, що зараховується до стажу роботи, який надає члену сім'ї військовослужбовця право на трудову пенсію;

е) інші особи, визнані утриманцями у встановленому порядку. У разі переведення військовослужбовця для подальшого проходження служби або навчання в інший населений пункт його утриманцями до надання житла сім'ї треба вважати і тих членів його сім'ї, які перебували раніше на утриманні військовослужбовця і залишились тимчасово проживати за попереднім місцем служби.

4. Для набуття права на пільги, передбачені пунктом 6 статті 12 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", частинами четвертою та п'ятою статті 22 Закону України "Про міліцію", частиною шостою статті 22 Закону України "Про пожежну безпеку", не має значення, хто (військовослужбовець, працівник міліції, особового складу державної пожежної охорони чи член його сім'ї) є власником (співвласником) житла або наймачем.

5. Наявність права на пільги в оплаті користування житлом та комунальними послугами у члена сім'ї військовослужбовця, працівника міліції, особового складу державної пожежної охорони у кожному

конкретному випадку визначається відповідними органами чи організаціями, а в разі виникнення спору - судами загальної юрисдикції”.

Особам, які постійно проживали разом з померлим пенсіонером і вели з ним спільне господарство, не потрібно підтверджувати родинні стосунки.

Члени сім'ї мають право на недоотриману пенсію особи, визнану в судовому порядку безвісти відсутньою, в разі реєстрації з нею за однією адресою.

Для виплати недоотриманої пенсії заявник звертається до органу, який призначає пенсію, із заявою та відповідними документами, що долучаються до пенсійної справи і на підставі яких оформляється розпорядження про виплату недоотриманої пенсії.

У разі перерахунку пенсії за період до настання смерті пенсіонера заявнику проводиться доплата недоотриманої пенсії за перерахунком по місяць смерті включно.

Крім того, згідно з цією статтею сума недоотриманої пенсії може бути поділена порівну між кількома членами сім'ї у разі їх звернення.

Стаття 53. Розмір допомоги на поховання пенсіонерів

У разі смерті пенсіонера особам, які здійснили його поховання, виплачується допомога на поховання пенсіонера в розмірі двомісячної пенсії, яку отримував пенсіонер на момент смерті.

У разі смерті пенсіонера допомога на його поховання виплачується у розмірі двомісячної пенсії померлого, за винятком випадків, коли пенсіонер одержував пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб».

У разі смерті пенсіонера, який одержував пенсію відповідно до зазначеного закону, допомога на поховання виплачується у розмірі тримісячної пенсії.

Розмір допомоги на поховання пенсіонерів у всіх випадках не може бути меншим за розмір, визначений Постановою Кабінету Міністрів України «Про розмір допомоги на поховання» від 27 грудня 2001 р. №

1753, – 150 грн. Якщо середньомісячний сукупний дохід за шість календарних місяців на одного члена сім'ї померлого або дохід за цей же період особи, яка здійснила поховання, не перевищував 65 грн, то, крім зазначеної допомоги сім'ї померлого або особі, яка здійснила поховання, надається додаткова грошова допомога на поховання в розмірі 90 грн за рахунок коштів, з яких надавалася допомога на поховання.

Виплата допомоги на поховання проводиться відповідно до Порядку виплати допомоги на поховання, затвердженого наказом Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України від 2 листопада 1994 р. № 193/107/61/88/08-14-627/44 (у редакції наказу Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду України від 29 жовтня 1996 р. № 148/232/88/95/08-14-759/123).

Виконавцю волевиявлення померлого або особі, яка зобов'язалася поховати померлого, в установленому законодавством порядку в день звернення видається свідоцтво про смерть і довідка про смерть – відділом реєстрації актів громадянського стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції, виконавчим органом сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад, консульською установою чи дипломатичним представництвом України.

Зазначені документи можуть надаватися за дорученням виконавця волевиявлення померлого або особи, яка зобов'язалася поховати померлого, іншій юридичній чи фізичній особі.

Виплатні документи (разове доручення) на виплату допомоги на поховання реєструються в журналі і за підписом передаються одержувачу допомоги.

На підставі довідки про смерть, виданої відділом РАГСу, виконавцю волевиявлення померлого оформляється допомога на поховання.

Під час оформлення допомоги на поховання за разовим дорученням на звороті довідки про смерть, виданій органами РАГСу, робиться розпорядження керівника управління Пенсійного фонду про призначення допомоги на поховання із зазначенням дати та суми, яка

належить до виплати, і завіряється печаткою. При цьому на довідці проставляється штамп «погашено» із зазначенням дати та підпису особи, яка оформила відповідні документи.

У разі смерті пенсіонера в місяці, в якому було перераховано (проіндексовано) пенсію, доплата до допомоги на поховання виплачується при зверненні одержувача.

Якщо звернення за допомогою на поховання надійшло після перерахування коштів у банківські установи для виплати пенсій за поточний місяць, підрозділ з виплати направляє зазначеним установам відповідні повідомлення про повернення коштів на рахунок Пенсійного фонду.

Під час повернення коштів у паперовому та електронному особових рахунках робиться відповідна позначка.

До членів сім'ї відносяться: родичі по прямій висхідній і низхідній лінії, повнорідні і неповнорідні брати і сестри. До «інших родичів» - дід, баба, брат, сестра, а також вітчим і мачуха.

За документ, який засвідчує родинні стосунки, приймаються паспорт, свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб, довідки про склад сім'ї, а також рішення суду.

В разі відсутності в паспорті заявника (члена сім'ї) реєстрації за адресою померлого пенсіонера родинні стосунки підтверджуються вищезазначеними документами та довідкою уповноважених органів з місця проживання, у тому числі і органів самоврядування, про факт проживання разом на день смерті пенсіонера (див. коментар до статті 52).

Особам, які постійно проживали разом з померлим пенсіонером і вели з ним спільне господарство, не потрібно підтверджувати родинні стосунки.

Члени сім'ї мають право на недоотриману пенсію особи, визнану в судовому порядку безвісти відсутньою, в разі реєстрації з нею за однією адресою.

Для виплати недоотриманої пенсії заявник звертається до органу, який призначає пенсію, із заявою та відповідними документами, що долучаються до пенсійної справи і на підставі яких оформляється розпорядження про виплату недоотриманої пенсії.

В разі проведення перерахунку пенсії за період до настання смерті пенсіонера, заявнику проводиться доплата недоотриманої пенсії по перерахунку по місяць смерті включно.

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ ПО ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ
ГОСПОДАРСТВУ УКРАЇНИ
ФОНД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ

НАКАЗ

№ 148/232/88/95/08-14-759/123
від 29.10.96
м. Київ

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
28 березня 1997 р.
за № 99/1903

**Про внесення змін і доповнень до Порядку виплати допомоги
на поховання**

У зв'язку з підвищенням роздрібних цін на ритуальну атрибутику та послуги на поховання, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 26 липня 1996 р. № 837 «Про розмір допомоги на поховання» **НАКАЗУЄМО:**

Внести зміни та доповнення до Порядку виплати допомоги на поховання, затвердженого наказом Міністерства соціального захисту населення, Міністерства фінансів, Міністерства праці, Державного комітету по житлово-комунальному господарству, Фонду соціального страхування, Пенсійного фонду України від 02.11.94 № 193/107/61/88/08-14-627/44, виклавши його у новій редакції, що додається.

**Перший заступник Міністра
соціального захисту
населення України
Заступник Міністра
фінансів України
Заступник Міністра
праці України
Заступник голови Державного**

Б.Г. Алейник

В.М. Матвійчук

Е.І. Андрющенко

*комітету по житлово-комунальному
господарству України
Голова правління Фонду соціального
страхування України
Голова правління
Пенсійного Фонду України*

В.П. Чернявський

О.В. Єфіменко

Б.О. Зайчук

*Затверджено
наказом Міністерства соціального
захисту населення України,
Міністерства фінансів України,
Міністерства праці України,
Державного комітету
по житлово-комунальному
господарству України,
Фонду соціального страхування України,
Пенсійного фонду України
від 02.11.94 р.
№ 193/107/61/88/08-14-627/44
(в редакції наказу від 29.10.96 р.
№ 148/232/88/95/08-14-759/123)*

Порядок виплати допомоги на поховання

1. Допомога на поховання у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України, виплачується сім'ї померлого або особі, яка здійснила поховання, в день звернення за нею у разі смерті:

а) громадянина, який перебував у трудових відносинах з підприємством, установою, організацією (крім працюючих пенсіонерів);

б) працівника, який втратив роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, в тому числі з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скороченням чисельності або штату працівників, за якими зберігалася середня заробітна плата за попереднім місцем роботи на період працевлаштування, але не більш як на три місяці;

в) особи, яка не перебувала у трудових відносинах, але сплачувала страхові внески до Фонду соціального страхування України на умовах добровільного соціального страхування;

г) аспіранта, докторанта, клінічного ординатора, студента вузу очної форми навчання, учня професійного закладу освіти;

т) безробітного, який зареєстрований у державній службі зайнятості;

д) особи, що перебувала на утриманні зазначених вище громадян;

е) дитини, яка мала тільки одного з батьків або опікуна, які не працюють (не навчаються, не зареєстровані у державній службі зайнятості як безробітні, не є пенсіонерами), у зв'язку із доглядом за цією дитиною, і отримували на неї від органів соціального захисту населення державну допомогу по догляді за дитиною до досягнення нею трирічного віку або по догляді за дитиною-інвалідом до досягнення 16-річного віку чи грошову виплату матерям (батькам), зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, а також у разі смерті одержувачів вищезазначених видів допомоги.

1.1. У разі смерті пенсіонера допомога на поховання виплачується у розмірі двомісячної пенсії померлого, за винятком пенсіонера, який одержував пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ».

У разі смерті пенсіонера, який одержував пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ», допомога на поховання виплачується у розмірі тримісячної пенсії.

Розмір допомоги на поховання пенсіонерів у всіх випадках не може бути меншим за розмір, визначений Кабінетом Міністрів України.

1.2. У разі смерті особи, яка не належить до зазначених вище категорій, або особи, яка була на її утриманні, допомога на поховання виплачується з урахуванням її матеріального становища, але не більше за розмір, встановлений Кабінетом Міністрів України.

2. Утриманнями осіб, перелічених в абзацах а), б), в), г), т) пункту 1 цього Порядку, вважаються:

а) дружина (чоловік), які не мали самостійних джерел засобів для існування (не одержували заробітну плату, пенсію, стипендію тощо);

б) діти, брати, сестри та онуки, які не досягли 18 років або старші, якщо вони стали інвалідами до 18 років (брати, сестри й онуки – за умови, якщо вони не мають працездатних батьків), незалежно від отримання на них допомоги згідно з Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми»;

в) *непрацездатні (незалежно від віку) батьки, а також дід та бабуся за умови, що вони не одержували пенсії.*

3. *Допомога на поховання виплачується в розмірі, який був визначений Кабінетом Міністрів України на день смерті померлого, але не менше за розмір, визначений Кабінетом Міністрів України на день поховання.*

4. *Допомога на поховання померлого громадянина, що перебував у трудових відносинах з підприємством, установою, організацією, працівника, який втратив роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, в тому числі з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації, скороченням чисельності або штату працівників, і за якими зберігалася середня заробітна плата за попереднім місцем роботи на період працевлаштування, але не більш як на три місяці, виплачується підприємством, установою, організацією за місцем основної роботи працівника (за місцем звільнення вказаної особи, крім випадків звільнення у зв'язку з ліквідацією підприємства, установи, організації) за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.*

Якщо підприємство, установа, організація ліквідовані, допомога на поховання виплачується відділеннями Фонду соціального страхування України або за їх вказівкою підприємством, установою, організацією за рахунок належних з них внесків до Фонду соціального страхування України.

В такому ж порядку виплачується допомога на поховання особи, яка знаходилась на утриманні зазначеної категорії громадян.

5. *У разі смерті аспіранта, докторанта, клінічного ординатора, студента вузу очної форми навчання, учня професійного закладу освіти або особи, яка знаходилась на утриманні цієї категорії громадян, допомога на поховання виплачується за місцем навчання за рахунок коштів Фонду соціального страхування України.*

6. *У разі смерті особи, яка не перебувала у трудових відносинах, але сплачувала страхові внески до Фонду соціального страхування України на умовах добровільного соціального страхування, допомога на поховання виплачується органом, в якому вона була зареєстрована як страхувальник.*

В такому ж порядку виплачується допомога на поховання особи, яка знаходилась на утриманні зазначеної категорії громадян.

7. У разі смерті пенсіонера допомога на поховання надається органами, що призначають пенсію, за місцем проживання померлого і виплачується за рахунок коштів, з яких виплачувалась пенсія, органами, що проводять її виплату. Центри по нарахуванню і виплаті пенсії та допомоги системи Мінсоцзахисту мають право оформляти документи на виплату допомоги на поховання.

8. У разі смерті дитини, яка мала тільки одного із батьків або опікуна, які не працюють (не навчаються, не зареєстровані у державній службі зайнятості як безробітні, не є пенсіонерами) у зв'язку із здійсненням догляду за цією дитиною і отримували на неї від органів соціального захисту населення державну допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку або по догляду за дитиною-інвалідом до 16-річного віку чи грошову виплату матерям (батькам), зайнятим доглядом трьох і більше дітей віком до 16 років, а також у разі смерті одержувачів вищезазначених видів допомоги, оформляється допомога на поховання за місцем призначення державної допомоги на дитину і виплачується за рахунок коштів, з яких виплачувалась допомога, органами, що проводили її виплату.

9. У разі смерті безробітного, який зареєстрований у державній службі зайнятості, або особи, яка перебувала на його утриманні, виплачується допомога на поховання центрами зайнятості за місцем реєстрації за рахунок коштів Державного фонду сприяння зайнятості населення.

10. У разі смерті особи, яка не належить до категорій, перелічених у пункті 1, або особи, яка була на її утриманні, допомога на поховання виплачується за рішенням місцевих адміністрацій або виконкомів місцевих рад з урахуванням її матеріального становища, але не менше за розмір, встановлений Кабінетом Міністрів України за рахунок коштів місцевих бюджетів.

11. Одному із членів сім'ї померлого або особі, яка здійснила поховання, у яких середньомісячний сукупний дохід на одного члена сім'ї за попередній квартал не перевищує суми доходу, встановленого Кабінетом Міністрів України, крім допомоги, зазначеної у пункті 1 цього Порядку, надається додаткова грошова допомога на поховання у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів, з яких виплачувалась допомога на поховання.

Сім'єю померлого вважаються: чоловік, дружина, їх діти і батьки, інші родичі (які вважаються такими відповідно до Кодексу про шлюб та сім'ю України), що здійснили поховання.

12. Обчислення сукупного доходу сім'ї проводиться в порядку, передбаченому пунктами 192–195 Положення про порядок призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженого Міністерством праці, Міністерством соціального захисту населення, Міністерством освіти і Міністерством фінансів від 11.03.93 № 04-800-01-3/12-1-13-306 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 19.03.93 за № 10, із змінами і доповненнями.

Аліменти, які одержують члени сім'ї, враховуються у її сукупному доході, а аліменти, які виплачуються членом сім'ї, вилучаються з її доходів.

Середньомісячний сукупний дохід на одного члена сім'ї визначається з урахуванням померлого та його доходів тільки у разі сумісного проживання або прописки.

Працездатні особи, що не працюють (не служать, не навчаються і не зареєстровані у державній службі зайнятості), при обчисленні середньомісячного сукупного доходу сім'ї не враховуються.

13. Допомога на поховання не виплачується у разі:

— смерті особи, яка перебувала на повному державному утриманні (крім випадків, коли поховання здійснюється членами сім'ї або іншою особою);

— викидня;

— смерті осіб, поховання яких проводиться за рахунок коштів державного бюджету.

14. Поховання одиноких громадян похилого віку проводиться відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.02.92 № 120-р та Положення про порядок виявлення, обліку і поховання померлих одиноких громадян на Україні, затвердженого наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 11.05.92 № 32. Допомога на поховання в цьому випадку не виплачується.

15. Для оформлення допомоги на поховання органам, визначеним у пунктах 4–10 цього Порядку, подається заява та довідка про смерть, видана органами реєстрації запису актів громадянського стану, а у разі смерті утриманця, крім того, довідка з місця проживання про перебування його на утриманні.

Для оформлення додаткової грошової допомоги на поховання додаються довідка про склад сім'ї померлого та довідки про доходи кожного з членів сім'ї померлого або особи, яка здійснила поховання, за попередній квартал.

На звороті довідки про смерть робиться розпорядження керівника підприємства (відповідного органу) про призначення допомоги на поховання з зазначенням дати та суми, яка належить до виплати, і завіряється печаткою.

Після цього всі документи передаються (або видаються на руки одержувачу допомоги) у розрахункову частину цього органу для оформлення виплатних документів і проведення виплати допомоги на поховання або передачі виплатних документів органам, що проводять виплату (підприємствам зв'язку, банкам).

На документах, згідно з якими проведено виплату допомоги на поховання, проставляється штамп «Оплачено» із зазначенням дати і підпис особи, яка провела виплату.

16. Витрати бюджету по виплаті допомоги на поховання відносяться до розділу 222 «Інші видатки» параграф 8 «Різні видатки», а видатки на поховання пенсіонерів, яким проводилася виплата пенсії з коштів Пенсійного фонду, відносяться до розділу 240 «Видатки Пенсійного фонду України» Класифікації доходів і видатків державного та місцевих бюджетів України.

Розділ VII. Пенсійні виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду

Стаття 54. Види пенсійних виплат з коштів Накопичувального фонду

1. Застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, має право на отримання довічної пенсії або одноразової виплати за рахунок коштів

Накопичувального фонду, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку.

2. Страхування і виплата довічної пенсії здійснюється згідно із Законом України «Про страхування» страховою організацією, обраною застрахованою особою.

Розмір довічної пенсії розраховується страховою організацією актуарно, виходячи з вартості оплаченого договору страхування довічної пенсії, з урахуванням майбутнього інвестиційного доходу, забезпеченого страховою організацією, видатків, пов'язаних з подальшим інвестуванням зазначених сум, та з урахуванням середньої для чоловіків і жінок величини тривалості життя.

Виплата довічної пенсії здійснюється у строки і в порядку, що визначені договором страхування довічної пенсії.

3. Страхові організації, що здійснюють страхування і виплату довічної пенсії, передбаченої цим Законом, створюють Централізований страховий фонд та забезпечують свою платоспроможність відповідно до законодавства про страхову діяльність.

4. Одноразова виплата застрахованій особі з коштів Накопичувального фонду здійснюється територіальним органом Пенсійного фонду в порядку, визначеному статтею 56 цього Закону.

5. Пенсійні виплати, що здійснюються застрахованим особам за рахунок коштів Накопичувального фонду, підлягають оподаткуванню відповідно до законів України про оподаткування.

6. Страхові організації, які виплачують довічні пенсії за договорами страхування довічних пенсій, вартість яких була сплачена за рахунок коштів Накопичувального фонду, зобов'язані розрахувати, утримати та перерахувати до бюджету податок з місячних сум цих пенсій у порядку, встановленому законами України про оподаткування.

За рахунок коштів Накопичувального фонду громадяни у разі досягнення загальновстановленого пенсійного віку мають право отримувати довічну пенсію або одноразову виплату.

Одноразова виплата здійснюється органами Пенсійного фонду за умови подання до органів Пенсійного фонду застрахованими особами або членами їх сімей чи спадкоємцями заяви та документів, що підтверджують право на отримання зазначеної виплати.

Довічна пенсія виплачується страховими організаціями. Застрахована особа має право самостійно обрати страхову організацію, яка здійснюватиме страхування та виплату довічної пенсії. При цьому застрахована особа укладає із страховою організацією договір страхування довічної пенсії, в якому визначається розмір пенсії та термін її виплати.

Розмір пенсії залежить від вартості оплати договору страхування, інвестиційного доходу, видатків на інвестування та середньої тривалості життя окремо для чоловіків та для жінок.

З метою страхування ризиків та забезпечення своє платоспроможності страхові організації створюють Централізований страховий фонд.

Одноразова виплата і довічна пенсія підлягають оподаткуванню. Розрахунок розміру податку і його перерахунок до бюджету здійснює страхова організація.

Слід зазначити, що сплату внесків до Накопичувального фонду буде запроваджено після виконання певних умов, передбачених Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (див. коментар до розділу XV «Прикінцеві положення» цього закону). У цій системі братимуть участь особи, яким на день запровадження сплати страхових внесків до Накопичувального фонду не виповнилося: чоловікам – 40, жінкам – 35 років. Відповідно чоловіки віком від 40 до 50, а жінки – від 35 до 45 років можуть прийняти рішення про участь у цій системі (пункт 9 розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного закону).

Відповідно до пункту 1 розділу XV «Прикінцеві положення» зазначеного закону розділи X і XI, а також положення цього закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 55. Порядок укладання та оплати договору страхування довічної пенсії

1. Договір страхування довічної пенсії укладається між застрахованою особою та страховою організацією відповідно до законодавства про страхову діяльність з урахуванням вимог,

передбачених цим Законом, після досягнення застрахованою особою пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону.

Для укладення договору страхування довічної пенсії застрахована особа подає страховій організації протягом місяця до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, заяву за формою, встановленою страховою організацією.

2. Застрахована особа повідомляє територіальний орган Пенсійного фонду про обрану нею страхову організацію та подає письмову заяву про перерахування коштів для оплати договору страхування довічної пенсії до цієї страхової організації.

Територіальний орган Пенсійного фонду зобов'язаний не пізніше ніж через десять календарних днів з дня отримання такої заяви забезпечити перерахування коштів застрахованої особи в сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку, до обраної нею страхової організації.

У разі неподання застрахованою особою такої заяви протягом місяця з дня досягнення нею пенсійного віку територіальний орган Пенсійного фонду зобов'язаний з'ясувати причини неподання заяви та запропонувати застрахованій особі укласти договір страхування довічної пенсії.

У разі відмови застрахованої особи від укладення цього договору, крім випадків відмови у зв'язку з виявленням бажання працювати і одержувати пенсію за віком з більш пізнього строку, територіальний орган Пенсійного фонду самостійно укладає договір страхування довічної пенсії з установленим періодом на користь цієї застрахованої особи та перераховує страховій організації кошти в сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку. При цьому вартість оплати договору страхування довічної пенсії з установленим періодом не повинна перевищувати середню вартість оплати договорів страхування довічної пенсії цього виду для осіб відповідного пенсійного віку. Така середня вартість оплати договору страхування довічної пенсії визначається виходячи з останньої інформації про вартість оплати договорів страхування довічних пенсій, опублікованої страховими організаціями відповідно до частини шостої цієї статті.

3. Виконавчі органи Пенсійного фонду мають право перевіряти правильність укладення договору страхування довічної

пенсії та його відповідність вимогам цього Закону та іншим нормативно-правовим актам.

Територіальний орган Пенсійного фонду має право відмовити застрахованій особі в перерахуванні коштів страховій організації у випадках:

якщо договір страхування довічної пенсії укладено з особою, яка не має права на одержання довічної пенсії;

якщо договір страхування довічної пенсії укладено із страховою організацією, яка не відповідає вимогам, установленим цим Законом для страхових організацій, які можуть здійснювати страхування і виплату довічних пенсій, передбачених цим Законом;

якщо договір страхування довічної пенсії укладено з порушенням або він суперечить вимогам цього Закону та іншим нормативно-правовим актам;

якщо територіальним органом Пенсійного фонду або застрахованою особою вже укладено договір страхування довічної пенсії;

якщо сума пенсійних активів, облікованих на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, є меншою від мінімальної суми коштів, необхідних для оплати договору страхування довічної пенсії.

В інших випадках відмова в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії не допускається.

Про відмову в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії територіальний орган Пенсійного фонду письмово повідомляє застраховану особу та відповідну страхову організацію.

Відмова територіального органу Пенсійного фонду в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії може бути оскаржена застрахованою особою або відповідною страховою організацією до виконавчої дирекції Пенсійного фонду або в судовому порядку.

У разі безпідставної відмови в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії територіальний орган Пенсійного фонду несе відповідальність згідно із законом.

Відомості про укладення договору страхування довічної пенсії, про перерахування коштів для оплати цього договору вносяться до системи персоналізованого обліку.

4. Порядок вибору та зміни страхових організацій, з якими укладаються договори страхування довічної пенсії, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. У разі якщо договір страхування довічної пенсії не укладено внаслідок смерті застрахованої особи чи визнання її безвісно відсутньою або оголошення померлою, територіальний орган Пенсійного фонду вживає заходів щодо виплати спадкоємцям належних застрахованій особі коштів відповідно до вимог цього Закону.

У разі якщо територіальним органом Пенсійного фонду не з'ясовано причини неподання застрахованою особою заяви про укладення договору страхування довічної пенсії, кошти, що належать цій застрахованій особі, обліковуються на її накопичувальному пенсійному рахунку на загальних підставах.

6. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію про вартість оплати договорів страхування довічних пенсій усіх видів та розрахункові розміри довічних пенсій у різному пенсійному віці за такими договорами, рівні інвестиційного доходу, що застосовуються для розрахунку довічних пенсій, і поточний фінансовий стан страхових організацій.

Страхова організація оприлюднює показники вартості оплати договорів страхування всіх видів довічних пенсій, розрахункові розміри довічних пенсій у різному пенсійному віці за такими договорами, рівні інвестиційного доходу не пізніше ніж за десять днів до початку місяця, в якому вони набирають чинності, і використовує рівні інвестиційного доходу для всіх застрахованих осіб, які мають намір укласти договір страхування довічної пенсії протягом відповідного місяця.

Вартість оплати договорів страхування довічних пенсій усіх видів не може бути більшою за обчислену Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Територіальний орган Пенсійного фонду на вимогу застрахованої особи безоплатно надає їй письмово інформацію щодо пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку, показників вартості оплати договорів страхування всіх видів довічних пенсій, розрахункових розмірів довічних пенсій у

різному пенсійному віці за такими договорами, рівнів інвестиційного доходу страхових організацій за попередні періоди.

Зазначена норма відповідно до п. 1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» набирає чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Таким чином, детальний механізм реалізації цієї норми буде визначено та реалізовано в підзаконних нормативно-правових актах із набранням чинності цією статтею.

Стаття 56. Умови та порядок отримання одноразової виплати

1. У разі якщо сума належних застрахованій особі на момент набуття права на пенсію пенсійних активів не досягає мінімальної суми коштів, необхідної для оплати договору страхування довічної пенсії, визначеної Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, то ця особа (а в разі її смерті – члени її сім'ї чи спадкоємці) має право на отримання одноразової виплати.

На вимогу застрахованої особи одноразова виплата здійснюється в разі виїзду цієї особи за кордон на постійне місце проживання.

2. Якщо застрахована особа визнана інвалідом I або II групи і набуває права на пенсію по інвалідності відповідно до цього Закону, належні їй пенсійні активи використовуються за її вибором у такому порядку:

на отримання одноразової виплати незалежно від достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії;

на оплату договору страхування довічної пенсії після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, в разі достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії.

Пенсійні активи, належні застрахованій особі, визнаній інвалідом III групи, залишаються в Накопичувальному фонді, а після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього

Закону, використовуються на оплату договору страхування довічної пенсії, а в разі недостатності суми коштів для оплати такого договору – на отримання одноразової виплати.

3. У разі смерті застрахованої особи до досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, належні їй пенсійні активи успадковуються в порядку, визначеному Цивільним кодексом України, якщо застрахована особа не визначила конкретних осіб, які мають право на їх отримання.

Застрахована особа має право у будь-який час визначити конкретних осіб, які мають право на отримання коштів у сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку, в разі її смерті, та визначити, в яких частках повинні бути розподілені між ними зазначені кошти.

Особи, які мають право на отримання у спадщину коштів у сумі, облікованій на накопичувальному пенсійному рахунку померлої особи, і не досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, можуть подати заяву про спрямування цих коштів до Накопичувального фонду та облік на їхньому накопичувальному пенсійному рахунку. При цьому зазначені кошти не оподатковуються.

У разі відсутності в померлої застрахованої особи спадкоємців належні їй пенсійні активи враховуються у складі інвестиційного доходу Накопичувального фонду, про що робиться позначка в її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку та надається повідомлення зберігачу.

4. Для отримання одноразової виплати застрахована особа або члени її сім'ї чи спадкоємці подають до територіального органу Пенсійного фонду заяву та документи, що підтверджують їх право на отримання цієї виплати.

Одноразова виплата здійснюється протягом п'яти робочих днів після отримання заяви та необхідних документів.

Зазначена норма відповідно до п. 1 розділу XV «Прикінцеві положення» коментованого закону набирає чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Таким чином, детальний механізм реалізації цієї норми буде визначено та реалізовано в підзаконних нормативно-правових актах із набранням чинності цією статтею.

Стаття 57. Види довічних пенсій

1. Страхова організація, що здійснює виплати довічних пенсій, зобов'язана пропонувати застрахованій особі такі види довічних пенсій: довічна пенсія з установленим періодом, довічна обумовлена пенсія, довічна пенсія подружжя.

2. Довічна пенсія з установленим періодом – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера право на отримання призначеної довічної пенсії протягом установленого періоду мають спадкоємці, зазначені в договорі страхування довічної пенсії або визначені відповідно до Цивільного кодексу України.

3. Довічна обумовлена пенсія – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера.

У разі якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума вартості договору страхування довічної пенсії на час його укладення, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям, зазначеним у договорі страхування довічної пенсії або визначеним відповідно до Цивільного кодексу України.

4. Довічна пенсія подружжя – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті – його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, протягом їх життя.

5. Застрахована особа має право вільного вибору одного з видів довічних пенсій, зазначених у цій статті.

6. Вид довічної пенсії, обраний застрахованою особою, зазначається в договорі страхування довічної пенсії.

У договорі страхування довічної пенсії також обов'язково зазначається рівень інвестиційного доходу, який застосовується для розрахунку обраної довічної пенсії.

Страхова організація розраховує розмір довічної пенсії протягом трьох робочих днів з дня отримання коштів на оплату договору страхування довічної пенсії.

Страховій організації забороняється вимагати від застрахованої особи довідку про стан її здоров'я.

Дострокове припинення дії договору страхування довічної пенсії за бажанням сторін забороняється.

Зазначена норма відповідно до п. 1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» набирає чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Таким чином, детальний механізм реалізації цієї норми буде визначено та реалізовано в підзаконних нормативно-правових актах із набранням чинності цією статтею.

Розділ VIII. Організація і порядок здійснення управління в солідарній системі

Стаття 58. Пенсійний фонд

1. Пенсійний фонд є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду.

Пенсійний фонд є самоврядною неприбутковою організацією і здійснює свою діяльність на підставі статуту, який затверджується його правлінням.

Пенсійний фонд набуває статусу юридичної особи з дня реєстрації статуту в спеціально уповноваженому органі виконавчої влади.

2. Статут Пенсійного фонду повинен містити дані про:
найменування та місцезнаходження Пенсійного фонду;
напрями діяльності Пенсійного фонду;
права, обов'язки, відповідальність Пенсійного фонду;
органи управління Пенсійним фондом, їхні права, обов'язки і відповідальність;

порядок утворення, функціонування Накопичувального фонду;
порядок прийняття рішень правлінням Пенсійного фонду,
перелік питань, рішення з яких приймаються правлінням Пенсійного фонду двома третинами від загальної кількості голосів та більшістю голосів від кожної сторони;

права, обов'язки та відповідальність членів правління Пенсійного фонду, порядок їх призначення або обрання (делегування), підстави і порядок позбавлення їх повноважень та відкликання, у тому числі за рішенням органу державного нагляду;

порядок обрання, повноваження і відповідальність голови правління Пенсійного фонду та його заступників, підстави та порядок позбавлення їх повноважень;

функції виконавчої дирекції Пенсійного фонду та підвідомчих їй територіальних органів;

порядок здійснення правлінням Пенсійного фонду контролю за діяльністю виконавчої дирекції Пенсійного фонду;

джерела формування і напрями використання коштів Пенсійного фонду;

порядок формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду і тимчасово вільних коштів;

порядок фінансування витрат, пов'язаних з виконанням функцій виконавчої дирекції Пенсійного фонду, управлінням Пенсійним фондом, розвитком його матеріальної та інформаційної бази;

порядок прийняття в межах компетенції правління та виконавчої дирекції Пенсійного фонду нормативно-правових актів;

порядок внесення змін до статуту Пенсійного фонду;

інші положення, що стосуються діяльності Пенсійного фонду.

3. Пенсійний фонд не може провадити будь-яку іншу діяльність, крім зазначеної у частині першій цієї статті, і використовувати кошти загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на цілі, не пов'язані із зазначеною діяльністю.

Відповідно до частини першої статті 58 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» Пенсійний фонд як орган, що здійснює управління солідарною пенсійною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, та інші функції, передбачені Законом, визначено як самоврядну неприбуткову організацію, що діє на підставі статуту, який затверджується його правлінням.

Водночас п. 12 Прикінцевих положень Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлено, що протягом 5 років із дня набрання чинності цим законом, у період до перетворення Пенсійного фонду на самоврядну неприбуткову організацію, він функціонує як центральний орган виконавчої влади на підставі норм цього Закону, положення про Пенсійний фонд України, яке затверджує Президент України. Бюджет Пенсійного фонду України в цей період затверджується Кабінетом Міністрів України.

Збереження на певний період такого статусу Пенсійного фонду надає йому можливість виступати суб'єктом правовідносин, які мають владно-політичний характер, що має забезпечити стабільність пенсійної системи у перехідний період.

Указом Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573 «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади» Пенсійний фонд України включено до переліку центральних органів державної виконавчої влади.

Основні права та обов'язки Пенсійного фонду України та його органів, їх функції та порядок реалізації відповідних повноважень врегульовано у Положенні про Пенсійний фонд України, затвердженому Указом Президента України від 1 березня 2001 р. № 121. Цей документ є базовим нормативно-правовим актом, що встановлює коло повноважень

та функціональних обов'язків Пенсійного фонду як центрального органу виконавчої влади.

Із набранням чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у відповідність з ним було приведено і Положення про Пенсійний фонд України, затверджене Указом Президента України від 1 березня 2001 р. № 121, в якому, зокрема, враховано норми статті 64 Закону, які набрали чинності 1 січня 2004 р., щодо обов'язків виконавчої дирекції, тобто органів Пенсійного фонду України, у період до перетворення його на самоврядну організацію.

Відповідно до пункту 15 Положення Пенсійний фонд України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі та управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах. Управління підвідомчі та підзвітні Пенсійному фонду України.

Таким чином, система органів Фонду має вертикальну структуру управління, яка відповідає адміністративно-територіальному устрою України.

У К А З ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про Положення про Пенсійний фонд України

*(Із змінами, внесеними згідно з Указами Президента
№887/2001 від 24.09.2001
№ 576/2002 від 22.06.2002
№ 34/2004 від 12.01.2004
№ 280/2004 від 05.03.2004)*

1. Затвердити Положення про Пенсійний фонд України (додається).

2. Кабінету Міністрів України привести свої рішення у відповідність із цим Указом.

*Президент України
м. Київ, 1 березня 2001 року
№ 121/2001*

Л. КУЧМА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 1 березня 2001 року № 121/2001

ПОЛОЖЕННЯ
про Пенсійний фонд України

1. Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що здійснює керівництво та управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провадить збирання, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України. Діяльність Пенсійного фонду України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

2. Пенсійний фонд України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та цим Положенням.

Пенсійний фонд України узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень Пенсійний фонд України організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їх реалізацією.

3. Основними завданнями Пенсійного фонду України є:

участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення та соціального страхування;

забезпечення збирання та акумулювання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються з коштів Пенсійного фонду України;

ефективне використання коштів Пенсійного фонду України, здійснення в межах своєї компетенції контрольних функцій,

удосконалення методів фінансового планування, звітності та системи контролю за витрачанням коштів Пенсійного фонду України.

4. Пенсійний фонд України відповідно до покладених на нього завдань:

1) бере у межах своєї компетенції участь у розробленні прогнозних показників економічного і соціального розвитку України та проекту Державного бюджету України;

2) планує доходи та видатки Пенсійного фонду України, розробляє проект бюджету Пенсійного фонду України та подає його на затвердження Кабінету Міністрів України, складає звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду України;

3) прогнозує і моделює надходження коштів до бюджету Пенсійного фонду України та ефективний розподіл фінансових ресурсів Пенсійного фонду України для забезпечення соціальних виплат;

4) розробляє і в установленому порядку подає пропозиції щодо встановлення або зміни ставок страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (далі – страхових внесків);

5) організовує, координує та контролює роботу органів Пенсійного фонду України щодо:

забезпечення додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами законодавства про пенсійне забезпечення; повного та своєчасного обліку платників збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

забезпечення збирання та акумулювання страхових внесків, інших надходжень до бюджету Пенсійного фонду України відповідно до законодавства;

стягнення у передбаченому законодавством порядку своєчасно не сплачених сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

призначення і виплати пенсій.

забезпечення повного та своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України;

проведення перевірок правильності сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, призначення та виплати пенсій, інших виплат, що фінансуються за рахунок коштів Пенсійного фонду України;

обліку коштів Пенсійного фонду України, ведення статистичної та бухгалтерської звітності;

6) здійснює в межах своїх повноважень контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду України;

7) здійснює перерозподіл коштів Пенсійного фонду України між регіонами з метою забезпечення фінансування виплати пенсій, інших виплат, що фінансуються за рахунок його коштів;

8) організовує та забезпечує персоніфікований облік відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, забезпечує автоматизовану обробку інформації у системі Пенсійного фонду України;

8-1) забезпечує проведення тендера для визначення організацій, які здійснюватимуть виплату та доставку пенсій;

9) здійснює відповідно до законодавства та міжнародних договорів України переказування пенсій громадянам, які виїхали на постійне місце проживання за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які постійно проживають в Україні;

10) співпрацює в межах своєї компетенції з міжнародними організаціями, організовує міжнародне співробітництво у сфері пенсійного забезпечення, готує пропозиції та бере участь у підготовці та укладенні міжнародних договорів України у цій сфері;

11) організовує професійну підготовку та підвищення кваліфікації працівників органів Пенсійного фонду України, узагальнює та поширює прогресивні форми і методи роботи;

12) інформує громадськість про свою діяльність;

13) здійснює відповідно до законодавства функції з управління майном, що перебуває в державній власності;

14) здійснює інші функції, що випливають з покладених на нього завдань.

5. Пенсійний фонд України має право:

1) отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для виконання ним функцій, передбачених законодавством;

2) проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних

із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;

3) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду України та порядок їх використання;

4) вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду України;

5) порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозиції щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків;

6) застосовувати фінансові санкції, передбачені законом;

7) стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків;

8) порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

9) укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

10) одержувати кредити в установах банків;

11) здійснювати інші права, передбачені законодавством.

6. Пенсійний фонд України під час виконання покладених на нього завдань взаємодіє з центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями, відповідними органами інших держав.

7. Пенсійний фонд України в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видає накази, організовує та контролює їх виконання.

Пенсійний фонд України в разі потреби видає разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування спільні акти.

Нормативно-правові акти Пенсійного фонду України підлягають державній реєстрації в порядку, встановленому законодавством.

Рішення Пенсійного фонду України, прийняті в межах його компетенції, є обов'язковими для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності та громадянами.

8. Джерелами формування коштів Пенсійного фонду України є:
страхові внески;

кошти державного бюджету та державних цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду України у випадках, передбачених законодавством;

благодійні внески юридичних та фізичних осіб;

добровільні внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

банківські кредити;

інші надходження відповідно до законодавства.

Бюджет Пенсійного фонду України щороку затверджується Кабінетом Міністрів України.

9. Кошти Пенсійного фонду України спрямовуються на:

фінансування виплати пенсій у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України;

оплату послуг із виплати та доставки пенсій;

формування резерву коштів Пенсійного фонду України;

погашення банківських кредитів та відсотків за їх використання;

створення та функціонування системи персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування;

утримання центрального апарату та органів Пенсійного фонду України, розвиток їх матеріально-технічної бази;

організацію роз'яснювальної роботи серед населення та здійснення інших заходів відповідно до завдань Пенсійного фонду України.

10. Кошти Пенсійного фонду України зараховуються на єдиний рахунок Пенсійного фонду України і зберігаються на окремих рахунках

його органів в уповноваженому банку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Кошти Пенсійного фонду України використовуються виключно за призначенням і вилученню не підлягають.

11. Керівництво діяльністю Пенсійного фонду України здійснюється правлінням Пенсійного фонду України, чисельність і персональний склад якого затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Голова правління Пенсійного фонду України та його заступники призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України в установленому порядку.

12. Правління Пенсійного фонду України:

1) визначає поточні та перспективні завдання Пенсійного фонду України;

2) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проект річного бюджету Пенсійного фонду України і звіт про його виконання;

3) у межах своєї компетенції приймає постанови, затверджує положення, інструкції та інші нормативно-правові акти Пенсійного фонду України;

4) заслуховує звіт про діяльність головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, розглядає результати перевірок і ревізій їх роботи;

5) затверджує положення про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі, про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах;

6) за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями призначає на посаду і звільняє з посади начальників головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

7) затверджує статuti (положення) підприємств, установ і організацій, що перебувають в управлінні Пенсійного фонду України, контролює їх додержання;

8) приймає рішення з інших питань діяльності Пенсійного фонду України.

Засідання правління Пенсійного фонду України скликаються в міру потреби, але не рідше одного разу на квартал. Правління є правомочним

приймати рішення за наявності на засіданні не менше двох третин його членів. Рішення приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів правління.

13. Голова правління Пенсійного фонду України:

1) забезпечує виконання рішень правління Пенсійного фонду України;

2) розпоряджається в межах своєї компетенції коштами Пенсійного фонду України;

3) підписує документи від імені Пенсійного фонду України;

4) представляє Пенсійний фонд України в органах державної влади, об'єднаннях громадян, іноземних і міжнародних організаціях;

5) несе персональну відповідальність перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на Пенсійний фонд України завдань;

6) здійснює розподіл обов'язків між заступниками Голови правління Пенсійного фонду України і визначає ступінь їх відповідальності, а також ступінь відповідальності керівників структурних підрозділів центрального апарату Пенсійного фонду України;

7) призначає на посаду та звільняє з посади в установленому порядку працівників центрального апарату Пенсійного фонду України, заступників начальників головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

8) затверджує відповідно до бюджету Пенсійного фонду України штатні розписи та кошториси видатків на утримання головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

9) видає накази з питань, не віднесених до компетенції правління Пенсійного фонду України.

14. Для розгляду пропозицій щодо реалізації основних завдань, обговорення найважливіших питань діяльності у Пенсійному фонді України можуть утворюватися наукова, методологічна, експертна ради та інші дорадчі та консультативні органи. Склад цих органів і положення про них затверджує Голова правління Пенсійного фонду України.

15. Пенсійний фонд України здійснює свої повноваження безпосередньо та через утворені в установленому порядку головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим,

областях, містах Києві, Севастополі та управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах.

16. Гранична чисельність працівників Пенсійного фонду України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Структуру центрального апарату Пенсійного фонду України затверджує Голова правління Пенсійного фонду України за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

Штатний розпис, кошторис видатків Пенсійного фонду України затверджує Голова правління Пенсійного фонду України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Положення про структурні підрозділи центрального апарату Пенсійного фонду України затверджує Голова правління Пенсійного фонду України.

17. Пенсійний фонд України є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в уповноваженому банку, який визначається Кабінетом Міністрів України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

*Глава Адміністрації
Президента України*

В. ЛИТВИН

Стаття 59. Органи управління Пенсійного фонду

1. Управління Пенсійним фондом здійснюється на основі паритетності представниками держави, застрахованих осіб і роботодавців.

2. Органами управління Пенсійного фонду є правління та виконавча дирекція Пенсійного фонду.

Після перетворення Пенсійного фонду на самоврядну неприбуткову організацію управління в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюватиметься правлінням Пенсійного фонду, до складу якого входитимуть у рівних кількостях представники від застрахованих осіб, роботодавців та держави (стаття 60).

Як виконавчий орган правління Пенсійного фонду виступатиме виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи (стаття 63).

Законом визначено, що протягом п'яти років із дня набрання ним чинності функції виконавчої дирекції та її територіальних органів виконуватимуть відповідно Пенсійний фонд України, що функціонуватиме як центральний орган виконавчої влади, та головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, містах Києві й Севастополі та управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, які діють на підставі положень про відповідні управління, затверджених постановою правління Пенсійного фонду України від 30.04.2002 № 8-2 із змінами, внесеними згідно з постановами Правління Пенсійного фонду № 11-2 від 27.06.2002 та № 1-4 від 22.01.2004 (див. коментар до статті 63).

З метою залучення до управління системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування представників всіх сторін соціального партнерства до моменту перетворення Пенсійного фонду України на самоврядну неприбуткову організацію, управління якою здійснюватиметься на принципах трипартизму та відповідно до вимог цього Закону (частина 12 Прикінцевих положень) до складу Правління Пенсійного фонду України було включено по три представники від об'єднань профспілок та об'єднань організацій роботодавців (постанова Кабінету Міністрів України «Про членів правління Пенсійного фонду України» від 31.03.2004 № 418).

Стаття 59 набуває чинності після перетворення Пенсійного фонду України на неприбуткову самоврядну організацію (абзац 6 частини 1 Прикінцевих положень Закону).

Стаття 60. Правління Пенсійного фонду

1. Вищим органом управління Пенсійного фонду є правління. Правління Пенсійного фонду формується на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців.

2. До складу правління Пенсійного фонду входять по п'ять представників від держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Представники від держави призначаються і відкликаються Кабінетом Міністрів України, а представники від застрахованих осіб

та роботодавців обираються (делегуються) і відкликаються сторонами самостійно.

Призначення, обрання (делегування) членів правління Пенсійного фонду здійснюється не пізніше трьох місяців до дня закінчення повноважень відповідних членів правління.

3. Строк повноважень членів правління Пенсійного фонду становить шість років. Член правління Пенсійного фонду не може бути обраний до складу правління на два строки підряд.

Члени правління Пенсійного фонду виконують свої обов'язки на громадських засадах. У разі виконання ними спеціальних доручень правління Пенсійного фонду, пов'язаних з виконанням обов'язків члена правління, їм відшкодовуються витрати на відрядження за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Член правління Пенсійного фонду може бути достроково відкликаний за поданням сторони, представником якої він є, або за поданням правління в разі:

систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків;

подання заяви про вихід з правління;

якщо він перестав бути представником відповідної сторони;

набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

неможливості виконання покладених на нього обов'язків за станом здоров'я, підтвердженої відповідним медичним висновком;

припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання.

Повноваження члена правління Пенсійного фонду припиняються в разі його смерті.

4. Правління Пенсійного фонду очолює голова, який обирається із членів правління строком на два роки.

5. Правління Пенсійного фонду здійснює свої функції шляхом проведення засідань. Засідання скликає голова правління, а в разі його відсутності – один з його заступників відповідно до затвердженого правлінням Пенсійного фонду плану, але не рідше одного разу на квартал. Позапланові засідання правління Пенсійного фонду можуть проводитися з ініціативи його голови, заступника голови правління, Наглядової ради Пенсійного фонду або на пропозицію більшості членів правління однієї з представницьких

сторін чи на вимогу однієї третини членів правління Пенсійного фонду.

6. Перше засідання правління Пенсійного фонду проводиться не пізніше двох місяців після призначення повного складу правління. Засідання першого складу правління Пенсійного фонду скликає і відкриває керівник центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

7. Засідання правління Пенсійного фонду є правомочним, якщо на ньому присутня більшість складу кожної представницької сторони. Член правління має один голос, крім випадків, передбачених частиною восьмою цієї статті.

8. Рішення правління Пенсійного фонду вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на засіданні членів правління. У разі рівного розподілу голосів голос голови правління є вирішальним.

Член правління Пенсійного фонду, в разі відсутності на засіданні правління з поважних причин (хвороба, тривале відраження, відпустка тощо), може за письмовою довіреністю передати свій голос іншому члену правління від тієї ж представницької сторони. При цьому кожний присутній на засіданні член правління може додатково голосувати тільки за одного відсутнього члена правління Пенсійного фонду.

Довіреність передається голові правління Пенсійного фонду, а в разі його відсутності – заступнику голови на початку засідання.

9. Рішення правління Пенсійного фонду, прийняте в межах його компетенції, є обов'язковим для виконання, у тому числі всіма страхувальниками та застрахованими особами, якщо воно їх стосується. Рішення правління оформляються постановами.

10. Постанови правління Пенсійного фонду підлягають обов'язковому офіційному оприлюдненню.

11. Ведення протоколу засідань правління Пенсійного фонду здійснює представник виконавчої дирекції Пенсійного фонду. У протоколі відображаються питання, внесені до порядку денного, зміст виступів та зауважень до них, результати голосувань.

Протокол підписується особою, яка його склала, головою правління або іншою особою, яка веде засідання. Збереження протоколів та інших документів правління здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду.

12. Документи правління Пенсійного фонду зберігаються протягом 15 років у відомчому архіві Пенсійного фонду з подальшим переданням на державне архівне зберігання.

13. У засіданнях правління Пенсійного фонду з правом дорадчого голосу беруть участь директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду та члени Наглядової ради Пенсійного фонду.

Із введенням в дію Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» набрала чинності частина 9 цієї статті, відповідно до якої рішення правління Пенсійного фонду, які оформлюються постановами, є обов'язковими для виконання всіма страхувальниками та застрахованими особами, якщо вони їх стосуються. Частина 1-8 та 10-13 цієї статті набувають чинності після перетворення Пенсійного фонду України в самоврядну неприбуткову організацію.

До цього часу робота правління Пенсійного фонду організовується відповідно до Положення про Пенсійний фонд України (див. коментар до статті 58).

Стаття 61. Повноваження правління Пенсійного фонду

1. Правління Пенсійного фонду:

1) визначає поточні та перспективні завдання Пенсійного фонду;

2) затверджує документи нормативного характеру, що регламентують діяльність Пенсійного фонду, в тому числі статут та зміни до нього, регламент засідань правління, положення про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, положення про територіальні органи Пенсійного фонду;

3) обирає із своїх членів голову правління Пенсійного фонду та двох його заступників;

4) розглядає та затверджує бюджет Пенсійного фонду на наступний рік, зміни до нього, звіт про його виконання і протягом 10 робочих днів після їх затвердження подає Наглядовій раді Пенсійного фонду та надсилає Кабінету Міністрів України;

5) визначає порядок надходження та обліку коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

6) здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, веденням і достовірністю обліку та звітності щодо їх надходження та використання;

7) вирішує питання щодо формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду для забезпечення його фінансової стабільності;

8) спрямовує та контролює діяльність виконавчої дирекції Пенсійного фонду та підвідомчих їй територіальних органів;

9) щорічно, а також у разі потреби, заслуховує звіти директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду про її діяльність;

10) розглядає кандидатури та затверджує на посаду директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду, а за його поданням - заступників директора та керівників структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальників територіальних органів і приймає рішення про їх звільнення;

11) затверджує граничну чисельність працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, умови оплати праці працівників відповідно до законодавства, граничну межу адміністративних витрат та кошторис Пенсійного фонду на виконання функцій, покладених на виконавчу дирекцію відповідно до цього Закону;

12) подає на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо розміру страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, розміру підвищення пенсії, передбаченого частиною другою статті 42 цього Закону;

13) за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку затверджує правила інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

14) за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку готує пропозиції щодо кандидатури радника з інвестиційних питань, умов укладення з ним договору, які подаються на розгляд і затвердження Ради Накопичувального фонду;

15) затверджує заходи щодо підготовки і підвищення кваліфікації працівників виконавчої дирекції та територіальних органів Пенсійного фонду, їх атестації;

16) на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців створює комісії або робочі групи з

окремих видів діяльності Пенсійного фонду, які діють на громадських засадах;

17) затверджує умови і порядок проведення тендера щодо вибору аудитора та організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій;

18) визначає уповноважений банк;

19) затверджує щорічні звіти про діяльність Пенсійного фонду та оприлюднює їх у встановленому цим Законом порядку;

20) здійснює інші функції, передбачені статутом Пенсійного фонду.

2. Постанови правління та інші документи нормативного характеру Пенсійного фонду, що стосуються прав і обов'язків громадян, підлягають державній реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

До цього часу відповідно до пункту 12 Положення про Пенсійний фонд України правління Пенсійного фонду:

1) визначає поточні та перспективні завдання Пенсійного фонду України;

2) подає на розгляд Кабінету Міністрів України проект річного бюджету Пенсійного фонду України і звіт про його виконання;

3) у межах своєї компетенції приймає постанови, затверджує положення, інструкції та інші нормативно-правові акти Пенсійного фонду України;

4) заслуховує звіт про діяльність головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, розглядає результати перевірок і ревізій їх роботи;

5) затверджує положення про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі, про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах;

6) за погодженням з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями призначає на посаду і звільняє з посади начальників головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

7) затверджує статuti (положення) підприємств, установ і організацій, що перебувають в управлінні Пенсійного фонду України, контролює їх додержання;

8) приймає рішення з інших питань діяльності Пенсійного фонду України.

Всі рішення правління оформлюються постановами, при цьому дана стаття Закону чітко визначає, що всі постанови та інші документи нормативного характеру, які стосуються прав та обов'язків громадян обов'язково повинні бути зареєстровані, в порядку визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 62. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники

1. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники обираються строком на два роки по чергово від представників кожної сторони. При цьому голова правління та його заступники мають бути представниками трьох різних представницьких сторін.

2. Голова правління Пенсійного фонду:

скликає, організовує і веде засідання правління Пенсійного фонду;

у триденний термін підписує протоколи засідань та документи, затвержені правлінням Пенсійного фонду;

звітує про діяльність Пенсійного фонду перед органами державного нагляду;

представляє Пенсійний фонд у всіх установах і організаціях в Україні та за кордоном, а також у міжнародних організаціях;

тимчасово до найближчого засідання правління Пенсійного фонду припиняє повноваження директора виконавчої дирекції Пенсійного

фонду в разі виявлення фактів невиконання або неналежного виконання ним посадових обов'язків чи порушень законодавства;

виконує інші обов'язки, передбачені статутом Пенсійного фонду.

3. За дорученням голови правління Пенсійного фонду виконання його обов'язків тимчасово може бути покладено на заступників.

У разі тимчасової відсутності голови правління Пенсійного фонду у зв'язку з хворобою, перебуванням за кордоном, а також у разі усунення з посади та в інших випадках, передбачених законодавством, покладені на голову правління обов'язки виконує один з його заступників.

4. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків можуть бути достроково усунені з посади на засіданні правління більшістю голосів його членів чи достроково відкликані відповідно до частини третьої статті 60 цього Закону.

Голова правління Пенсійного фонду та його заступники за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків несуть відповідальність згідно із законом.

Зазначена норма набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду України на неприбуткову самоврядну організацію.

До цього часу відповідно до Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 1 березня 2001 р. № 121, Голова правління Пенсійного фонду України (пункт 13 Положення про Пенсійний фонд України):

- забезпечує виконання рішень правління Пенсійного фонду України;
- розпоряджається в межах своєї компетенції коштами Пенсійного фонду України;
- підписує документи від імені Пенсійного фонду України;
- представляє Пенсійний фонд України в органах державної влади, об'єднаннях громадян, іноземних і міжнародних організаціях;
- несе персональну відповідальність перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України за виконання покладених на Пенсійний фонд України завдань;
- здійснює розподіл обов'язків між заступниками Голови правління Пенсійного фонду України і визначає ступінь їх відповідальності, а також ступінь відповідальності керівників структурних підрозділів центрального апарату Пенсійного фонду України;

- призначає на посаду та звільняє з посади працівників центрального апарату Пенсійного фонду України, заступників начальників головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

- видає накази з питань, не віднесених до компетенції правління Пенсійного фонду України;

Повноваження заступників Голови правління визначаються Головою правління, який згідно п.13 положення про Пенсійний фонд України здійснює розподіл обов'язків між заступниками Голови правління Пенсійного фонду України та визначає ступінь їх відповідальності (див. коментар до статті 59).

Стаття 63. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи

1. Виконавчими органами правління Пенсійного фонду є виконавча дирекція Пенсійного фонду та підвідомчі їй територіальні органи.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду є постійно діючим виконавчим органом, організовує та забезпечує виконання рішень правління, діє від імені Пенсійного фонду в межах та в порядку, що визначаються його статутом та Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, і підзвітна правлінню Пенсійного фонду.

Територіальними органами виконавчої дирекції Пенсійного фонду є головні управління Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управління Пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах. Головні управління та управління Пенсійного фонду є юридичними особами, мають самостійні кошториси, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Територіальні органи створюються і діють на підставі Положення про територіальні органи Пенсійного фонду, затвердженого правлінням Пенсійного фонду.

3. Виконавчу дирекцію Пенсійного фонду очолює директор.

До посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду належать: директор, заступники директора, керівники структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальники

територіальних органів, які затверджуються правлінням Пенсійного фонду за поданням директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду.

Посадові особи виконавчих органів Пенсійного фонду несуть персональну відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

4. Директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду:

здійснює керівництво поточною діяльністю Пенсійного фонду та вирішує всі питання його діяльності, за винятком тих, що належать до компетенції правління Пенсійного фонду;

видає накази, розпорядження з питань, що належать до його компетенції;

бере участь у засіданнях правління Пенсійного фонду з правом дорадчого голосу;

забезпечує підготовку документів, необхідних голові правління Пенсійного фонду для проведення засідань правління;

забезпечує підготовку проектів документів, що виносяться на затвердження правління Пенсійного фонду;

представляє Пенсійний фонд у всіх установах та організаціях в Україні, а за дорученням голови правління Пенсійного фонду – за кордоном та в міжнародних організаціях;

розподіляє обов'язки між своїми заступниками;

подає для затвердження правлінням Пенсійного фонду кандидатури заступників директора, керівників структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду і начальників територіальних органів та пропозиції щодо їх звільнення;

подає голові правління Пенсійного фонду пропозиції щодо тимчасового припинення повноважень посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду в разі виявлення фактів неналежного виконання ними службових обов'язків або порушень законодавства;

приймає і звільняє з роботи працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, заохочує їх та накладає дисциплінарні стягнення;

щоквартально подає голові Наглядової ради Пенсійного фонду документально підтверджену інформацію про діяльність Пенсійного фонду;

несе персональну відповідальність за виконання рішень правління Пенсійного фонду;

затверджує інформацію про організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій, яка щорічно офіційно оприлюднюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду;

виконує інші функції, передбачені статутом Пенсійного фонду і Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду.

5. Директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду має право приймати самостійні рішення в разі, якщо правління Пенсійного фонду у визначені статутом строки не приймає рішення з таких питань:

визначення порядку ведення обліку коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

затвердження заходів щодо підготовки і підвищення кваліфікації працівників виконавчих органів Пенсійного фонду, їх атестації;

з інших питань діяльності виконавчої дирекції Пенсійного фонду, передбачених статутом Пенсійного фонду та Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, крім затвердження граничної чисельності працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, граничної межі адміністративних витрат та кошторису Пенсійного фонду на виконання функцій, покладених на виконавчу дирекцію Пенсійного фонду відповідно до цього Закону.

Зазначені рішення директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду повинні бути доведені в письмовій формі до правління Пенсійного фонду та органів державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і вважаються чинними до проведення засідання правління Пенсійного фонду, на якому підтверджується або скасовується прийняте рішення.

Зазначена норма набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду України на неприбуткову самоврядну організацію.

Протягом п'яти років із дня набрання чинності Законом функції виконавчої дирекції та її територіальних органів виконуватимуть відповідно Пенсійний фонд України, який функціонуватиме як центральний орган виконавчої влади, та головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управління пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах (пункт 12 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Пенсійний фонд України діє на підставі Положення про Пенсійний фонд України (див. коментар до статті 58). Головні управління Пенсійного фонду, управління Пенсійного фонду в районах міст, та районах у містах діють на підставі положень затверджених постановами правління Пенсійного фонду.

ЗАТВЕРДЖЕНО
*Постанова правління
Пенсійного фонду України
27.06.2002 N 11-2
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 липня 2002 р.
за N 581/6869*

**Положення
про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній
Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі**

1. Загальні положення

1.1. Головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі - управління) утворюють систему органів Пенсійного фонду України (далі - Фонд), який є центральним органом виконавчої влади.

Управління підвідомчі та підзвітні Фонду.

1.2. Управління у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Положенням про Пенсійний фонд України, затвердженим Указом Президента України від 1 березня 2001 року N 121, постановами правління, наказами Фонду, а також цим Положенням.

2. Завдання, функції права та обов'язки управління

2.1. Основними завданнями управління є:

1) забезпечення у відповідному регіоні збирання та акумулювання страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (далі - страхові внески) та інших коштів, призначених для пенсійного забезпечення,

повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Фонду;

2) забезпечення призначення і виплати пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат відповідно до чинного законодавства;

3) ефективне використання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, здійснення у межах своєї компетенції контрольних функцій;

4) забезпечення функціонування автоматизованої системи персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - СПОВ).

2.2. Управління відповідно до покладених на нього завдань:

1) забезпечує додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами вимог законодавства про державне соціальне страхування стосовно пенсійного забезпечення;

2) планує у відповідному регіоні доходи та видатки коштів Фонду, в межах своєї компетенції забезпечує виконання бюджету Фонду;

3) організовує роботу підвідомчих управлінь Фонду в районах, містах і районах у містах щодо: повного і своєчасного обліку платників страхових внесків та інших платежів до бюджету Фонду відповідно до законодавства; здійснення перевірок правильності нарахування та сплати страхових внесків; цільового використання коштів Фонду; правильності та своєчасності призначення (перерахунку) і виплати пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат;

4) забезпечує призначення, перерахунок і виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат відповідно до законодавства;

5) забезпечує повне і своєчасне фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Фонду, здійснює з цією метою перерозподіл коштів між районами (містами);

6) організовує первинний бухгалтерський облік та звітність у підвідомчих районних, міських і районних у містах управліннях Фонду, одержує в установленому порядку статистичну й бухгалтерську звітність, складає зведені бухгалтерські звіти та баланси, забезпечує своєчасне їх подання відповідним органам;

7) контролює процеси здійснення комплексу заходів забезпечення впровадження та експлуатації системи СПОВ у регіоні;

8) надає підвідомчим районним, міським і районним у містах

управлінням Фонду допомогу у вирішенні питань матеріально-технічного забезпечення;

9) організовує підготовку та підвищення кваліфікації кадрів, узагальнює та поширює прогресивні форми і методи роботи;

10) забезпечує впровадження автоматизованих робочих місць, автоматизовану обробку інформації у підвідомчих управліннях Фонду;

11) інформує громадськість про свою діяльність, веде роз'яснювальну роботу серед населення;

12) у межах своєї компетенції розглядає звернення, заяви та скарги підприємств, установ, організацій і громадян з питань діяльності Фонду;

13) узагальнює та аналізує результати роботи управління, підвідомчих управлінь Фонду в районах, містах і районах у містах, вносить відповідні пропозиції правлінню Фонду;

14) з питань діяльності Фонду взаємодіє з органами суду, прокуратури, іншими правоохоронними органами, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

15) виконує інші функції, передбачені чинним законодавством.

2.3. Управління має право:

1) отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для здійснення покладених на управління завдань;

2) проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;

3) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду України та порядок їх

використання;

4) вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду України;

5) порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозиції щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків;

б) застосовувати фінансові санкції, передбачені законом;

7) стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків;

8) порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

9) укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

10) перевіряти правильність витрачання коштів Фонду, проводити перевірки цільового використання коштів Фонду в організаціях, які здійснюють виплату і доставку пенсій;

11) перевіряти роботу підвідомчих управлінь Фонду в районах, містах і районах у містах, проводити ревізії їх діяльності;

12) у порядку, визначеному Фондом, одержувати кредити у банківських установах з їх подальшим спрямуванням на фінансування виплати пенсій, а також здійснювати погашення цих кредитів, включаючи сплату відсотків за їх використання;

13) у межах своєї компетенції розпоряджатись майном і коштами Фонду.

2.4. Управління зобов'язане у процесі своєї діяльності суворо додержуватися вимог чинного законодавства, законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян.

3. Керівництво управлінням

3.1. Управління очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з неї управлінням Фонду за погодженням відповідно з Радою

міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською або Севастопольською міською державною адміністрацією.

Начальник управління має заступників, які за його поданням та погодженням відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, Київською або Севастопольською міською державною адміністрацією призначаються на посаду і звільняються з неї головою управління Фонду.

3.2. Постійно діючим консультативно-дорадчим органом для обговорення найважливіших питань діяльності управління, забезпечення координації роботи його структурних підрозділів та підвідомчих органів є колегія при начальнику управління, яка діє на громадських засадах.

Колегія утворюється відповідно до наказу начальника управління у складі 5 - 9 осіб. Персональний склад колегії затверджується головою управління Фонду за поданням начальника управління.

До складу колегії входять начальник управління та його заступники (за посадою), а також інші відповідальні працівники управління, підвідомчих управлінь Фонду в районах, містах і районах у містах, представники місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, установ та організацій, діяльність яких пов'язана з вирішенням питань, що належать до компетенції Фонду.

Колегія при начальнику управління:

- визначає перспективні та поточні напрями роботи, розглядає результати діяльності управління та його підвідомчих органів, розробляє пропозиції щодо вдосконалення організації роботи управління і в разі потреби подає їх на розгляд управління Фонду, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- контролює виконання управлінням та його підвідомчими органами постанов управління, наказів і розпоряджень Фонду;

- заслуховує звіти про діяльність структурних підрозділів управління та його підвідомчих органів;

- розглядає питання повного та своєчасного надходження страхових внесків та інших платежів до бюджету Фонду, фінансування видатків на виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, цільового використання коштів Фонду, призначення (перерахунку) і виплати пенсій.

- забезпечує координацію діяльності структурних підрозділів та підвідомчих органів управління;

- забезпечує координацію діяльності управління з місцевими

органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами, іншими відповідними установами та організаціями;

- розглядає інші питання діяльності управління та його підвідомчих органів.

Засідання колегії проводяться в міру потреби, але не рідше як раз на квартал. Колегія правомочна приймати рішення при наявності на засіданні не менш як половини її членів. Рішення колегії вважаються прийнятими, якщо за них проголосувала більшість присутніх на її засіданні членів. Рішення колегії оформляються протоколом і впроваджуються відповідно до наказу начальника управління.

3.3. Начальник управління:

1) керує діяльністю управління, персонально відповідає за виконання покладених на управління завдань, визначає ступінь відповідальності заступників начальника управління, керівників структурних підрозділів управління, очолює колегію при начальнику управління, організовує та забезпечує її роботу;

2) подає голові правління Фонду для затвердження штатний розпис управління і кошторис видатків на утримання;

3) забезпечує виконання доведених Фондом показників доходів та видатків;

4) затверджує регламент роботи і правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про структурні підрозділи управління, посадові інструкції працівників управління;

5) за погодженням з відповідними місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування та Фондом призначає та звільняє з посади начальників підвідомчих управлінь Фонду в районах, містах і районах у містах;

б) за погодженням з Фондом призначає та звільняє з посади начальників структурних підрозділів управління;

7) призначає та звільняє з посади працівників управління, заступників начальників підвідомчих районних, міських і районних у містах управлінь;

8) у межах своєї компетенції розпоряджається коштами та майном Фонду;

9) представляє управління в державних органах, громадських організаціях, у тому числі в міжнародних, без доручення підписує документи від імені управління;

10) у межах своєї компетенції видає накази з питань діяльності управління, які є обов'язковими для виконання працівниками управління та підвідомчими районними, міськими і районними у містах управліннями, без доручення підписує документи від імені управління;

11) у встановленому порядку розглядає справи про адміністративні правопорушення і накладає адміністративні стягнення згідно з чинним законодавством;

12) вносить у разі потреби на розгляд правління Фонду пропозиції з питань діяльності Фонду.

4. Кінцеві положення

4.1. Штатний розпис та кошторис видатків на утримання управління затверджуються головою правління Фонду.

4.2. Управління є юридичною особою, має самостійний баланс та кошторис видатків, рахунки в установах банків (у тому числі валютні), печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

**Начальник управління
правового забезпечення**

Т.Б. Рябцева

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова правління
Пенсійного фонду України
30.04.2002 N 8-2

Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах

(Із змінами, внесеними згідно з постановами
правління Пенсійного фонду
N 11-2 від 27.06.2002
N 1-4 від 22.01.2004)

1. Загальні положення

1.1. Управління Пенсійного фонду України (далі - Фонд) у районах, містах і районах у містах (далі - управління) є органами Фонду,

підвідомчими відповідно головним управлінням Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі - регіональні управління), що разом з цими управліннями утворюють систему органів Фонду.

1.2. Управління у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Положенням про Пенсійний фонд України, затвердженим Указом Президента України від 1 березня 2001 року N 121, постановами управління та наказами Фонду, наказами та розпорядженнями регіональних управлінь, а також цим Положенням.

2. Завдання, функції, права та обов'язки управління

2.1. Основними завданнями управління є:

1) облік платників страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (далі - страхові внески), збирання та акумулювання в районі (місті) страхових внесків та інших коштів, призначених для пенсійного забезпечення, повного і своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Фонду;

2) забезпечення призначення і виплати пенсій, допомоги на поховання та інших соціальних виплат відповідно до чинного законодавства;

3) ефективне використання коштів, призначених для пенсійного забезпечення, здійснення у межах своєї компетенції контрольних функцій;

4) забезпечення функціонування в районі (місті) автоматизованої системи персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - СПОВ).

2.2. Управління відповідно до покладених на нього завдань:

1) забезпечує додержання підприємствами, установами, організаціями та громадянами вимог законодавства про державне соціальне страхування стосовно пенсійного забезпечення;

2) планує доходи та видатки коштів Фонду в районі (місті);

3) у межах своєї компетенції забезпечує виконання бюджету Фонду;

4) здійснює реєстрацію та веде облік платників страхових внесків, забезпечує надходження страхових внесків та інших платежів до Фонду;

5) забезпечує ведення бухгалтерського обліку з виконання бюджету, кошторису видатків на утримання управління Фонду та своєчасно складає і у встановленому порядку подає затверджену звітність регіональному управлінню Фонду;

6) контролює надходження страхових внесків та інших платежів до Фонду від підприємств, установ, організацій та громадян, збирає у встановленому порядку відповідну звітність, проводить планові та позапланові перевірки фінансово-бухгалтерських документів, звітів та інших документів щодо правильності обчислення та сплати страхових внесків, цільового використання коштів Фонду в організаціях, що здійснюють виплату і доставку пенсій;

7) призначає (здійснює перерахунок) і виплачує пенсії, допомогу на поховання та інші соціальні виплати відповідно до чинного законодавства;

8) здійснює комплекс заходів забезпечення впровадження та експлуатації у системі СПОВ у районі (в місті);

9) здійснює впровадження автоматизованих робочих місць, автоматизовану обробку інформації;

10) інформує громадськість про свою діяльність, веде роз'яснювальну роботу серед населення;

11) у межах своєї компетенції розглядає звернення, заяви та скарги підприємств, установ, організацій і громадян з питань діяльності Фонду;

12) узагальнює та аналізує результати роботи управління, вносить відповідні пропозиції регіональному управлінню Фонду;

13) взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, органами суду, прокуратури, іншими правоохоронними органами, підприємствами, установами та організаціями з питань діяльності Фонду;

14) організовує підготовку і підвищення кваліфікації кадрів, узагальнює та поширює прогресивні форми і методи роботи.

2.3. Управління має право:

1) отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для здійснення покладених на управління завдань;

2) проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;

3) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду України та порядок їх використання;

4) вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду України;

5) порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозиції щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків;

6) застосовувати фінансові санкції, передбачені законом;

7) стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків;

8) порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

9) укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

10) перевіряти правильність витрачання коштів Фонду, проводити перевірки цільового використання коштів Фонду в організаціях, які здійснюють виплату і доставку пенсій;

11) у межах своєї компетенції розпоряджатись майном і коштами Фонду у межах затвердженого кошторису видатків.

2.4. Управління зобов'язане у процесі своєї діяльності суворо додержуватися вимог чинного законодавства, законних інтересів

підприємств, установ, організацій та громадян.

3. Керівництво управління

3.1. Управління очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з неї начальником відповідного регіонального управління Фонду за погодженням з відповідними місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування та Фондом.

Начальник управління має заступників, які призначаються на посаду і звільняються з неї начальником відповідного регіонального управління Фонду.

3.2. Начальник управління:

1) керує діяльністю управління, персонально відповідає за виконання покладених на управління завдань, визначає ступінь відповідальності працівників управління;

2) подає регіональному управлінню Фонду для затвердження штатний розпис управління та кошторис видатків на його утримання;

3) забезпечує виконання доведених регіональним управлінням Фонду показників доходів та видатків;

4) затверджує регламент роботи і правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про структурні підрозділи управління, посадові інструкції працівників управління;

5) призначає за погодженням з відповідним регіональним управлінням начальників структурних підрозділів управління

б) призначає на посаду і звільняє з посади працівників управління;

7) видає у межах компетенції управління накази з питань діяльності управління, які є обов'язковими для виконання його працівниками;

8) у встановленому порядку розглядає справи про адміністративні правопорушення і накладає адміністративні стягнення згідно з чинним законодавством;

9) у межах своєї компетенції розпоряджається коштами та майном управління;

10) представляє управління в державних органах, громадських організаціях, без доручення підписує документи від імені управління;

11) вносить у разі потреби на розгляд регіонального управління пропозиції з питань діяльності Фонду.

4. Кінцеві положення

4.1. Штатний розпис та кошторис видатків на утримання управління затверджуються начальником відповідного регіонального управління Фонду.

4.2. Управління є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в установах банків (у тому числі валютні), печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

**Заступник начальника юридичного
управління - начальник відділу
розробки та систематизації
законодавства**

Т.Б.Рябцева

Стаття 64. Права та обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів

1. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи мають право:

1) отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для виконання ними функцій, передбачених цим Законом;

2) не частіше одного разу на календарний рік проводити планові, а також у випадках, передбачених законодавством, - позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах і організаціях та у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;

3) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також від фізичних осіб усунення виявлених порушень законодавства про порядок

нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду та порядку їх використання;

4) вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

5) порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозицію щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків;

6) застосовувати фінансові санкції, передбачені цим Законом;

7) стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків;

8) отримувати безоплатно від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України інформацію про показники, що застосовуються для розрахунку довічних пенсій;

9) порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

10) у разі виявлення порушень порядку нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, використання коштів Пенсійного фонду звертатися в установленому законом порядку до органів прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки та податкової міліції;

11) укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

12) здійснювати інші функції, передбачені законодавством.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана:

1) до 1 квітня наступного за звітним періодом року складати річний звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду, подавати його правлінню Пенсійного фонду і Наглядовій раді Пенсійного фонду, а після його затвердження - офіційно оприлюднювати;

2) щорічно до 1 серпня складати проект бюджету Пенсійного фонду на наступний рік та подавати його на затвердження правлінню Пенсійного фонду;

3) здійснювати функції щодо призначення (перерахунку), забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування і виплати пенсій та надання соціальних послуг;

4) здійснювати адміністративне управління Накопичувальним фондом;

5) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи правління Пенсійного фонду і Наглядової ради Пенсійного фонду;

6) здійснювати в межах своєї компетенції контроль за дотриманням страхувальниками та застрахованими особами вимог цього Закону;

7) здійснювати підготовку та офіційне оприлюднення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

8) забезпечувати організацію і своєчасне внесення відомостей про страхувальників і застрахованих осіб до системи персоналізованого обліку;

9) здійснювати контроль за достовірністю поданих страхувальниками і застрахованими особами відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку;

10) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, що міститься на її персональній обліковій картці в системі персоналізованого обліку;

11) письмово інформувати застрахованих осіб про набуття права на призначення пенсії, про призначення або відмову в призначенні пенсії, її розмір, порядок виплати, а також про можливість та умови переходу на інший вид пенсії та порядок оскарження рішень виконавчих органів Пенсійного фонду;

12) попереджати пенсіонера в письмовій формі за місяць до закінчення строку, на який призначена пенсія, про дату та підстави припинення її виплати;

13) надавати безоплатно страхувальникам і застрахованим особам в усній та письмовій формі, а також через засоби масової інформації консультації з питань застосування законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, роз'яснювати їхні права, обов'язки і відповідальність, порядок сплати страхових

внесків, заповнення звітності та інші питання відповідно до цього Закону;

14) подавати органам державного нагляду звітність та інформацію, встановлену цим Законом;

15) подавати Кабінету Міністрів України актуарні розрахунки із запропонованим на наступний рік розміром страхових внесків, у тому числі частини страхових внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду;

16) брати участь у засіданнях органів медико-соціальної експертизи;

17) на вимогу органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики надавати необхідні матеріали для здійснення контролю за правильністю призначення (перерахунку), виплати пенсій та надання соціальних послуг;

18) перевіряти цільове використання коштів Пенсійного фонду в організаціях, що здійснюють виплату і доставку пенсій;

19) вести в системі персоніфікованого обліку загальний реєстр платників страхових внесків та у складі цього реєстру - реєстр платників страхових внесків до солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування;

20) забезпечувати проведення тендера для вибору аудитора та організацій, які здійснюватимуть виплату і доставку пенсій.

3. Виконавча дирекція Пенсійного фонду, виконуючи функції адміністративного управління Накопичувальним фондом, зобов'язана:

1) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду;

2) готувати та подавати на затвердження Ради Накопичувального фонду проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в порядку, встановленому статтею 89 цього Закону;

3) укладати за рішенням Ради Накопичувального фонду договори з радником з інвестиційних питань, компаніями з управління активами, зберігачем, аудитором (аудиторами) Накопичувального фонду;

4) відкривати банківський рахунок Накопичувального фонду в обраному зберігачі;

5) забезпечувати ведення обліку та своєчасне внесення відомостей про застраховану особу і стан її пенсійних активів на накопичувальному пенсійному рахунку;

6) надавати застрахованій особі не рідше одного разу на рік письмовий звіт щодо стану пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;

7) надавати застрахованій особі письмове повідомлення про загальну суму коштів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;

8) письмово інформувати застрахованих осіб про умови і порядок отримання довічної пенсії або одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду;

9) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, отриману від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до частини шостої статті 55 цього Закону, про показники, які застосовуються для розрахунку розміру довічної пенсії;

10) забезпечувати своєчасне та в повному обсязі перерахування коштів застрахованих осіб у сумі, облікованих на їхніх накопичувальних пенсійних рахунках, для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразової виплати та інформувати про це компанії з управління активами;

11) давати розпорядження зберігачу щодо оплати видатків, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами та зберігачу.

На період до набрання чинності цією нормою – до перетворення Пенсійного фонду на неприбуткову самоврядну організацію протягом 5 років з набрання чинності Законом Пенсійний фонд та його органи (регіональні та територіальні управління Пенсійного фонду України) статтею 64 Закону та статтею 5 Положення про Пенсійний фонд України наділені повноваженнями, перелік яких наведено в таблиці 1.

Права, обов'язки, основні функції підвідомчих органів Пенсійного фонду визначені Положенням про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затверджене постановою правління Пенсійного фонду України № 11-2 від 27 червня 2002 року, та

Положенням про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах, затвердженому постановою правління Пенсійного фонду України від 30 квітня 2002 року № 8-2 (див. матеріали до статті 63).

Таблиця 1

	Норма Закону	Норма Положення про Пенсійний фонд України	Норма Положення Про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі	Норма Положення Про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах
отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для виконання ним функцій, передбачених законодавством	п. 1 частини 1 статті 64	пп. 1 п. 5	пп. 1 п. 2.3	пп. 1 п. 2.3
проводити планові, а також у передбачених законодавством випадках позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності	п. 2 частини 1 статті 64	пп. 1 п. 5	пп. 2 п. 2.3	пп. 2 п. 2.3

<p>– бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних із нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок</p>				
<p>вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності – усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду України та порядок їх використання</p>	<p>п. 3 частини 1 статті 64</p>	<p>пп. 3 п. 5</p>	<p>пп. 3 п. 2.3</p>	<p>пп. 3 п. 2.3</p>
<p>вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються</p>	<p>п. 4 частини 1 статті 64</p>	<p>пп. 4 п. 5</p>	<p>пп. 4 п. 2.3</p>	<p>пп. 4 п. 2.3</p>

страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду України				
порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозиції щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків	п. 5 частини 1 статті 64	пп. 5 п. 5	пп. 5 п. 2.3	пп. 5 п. 2.3
застосовувати фінансові санкції, передбачені законом	п. 6 частини 1 статті 64	пп. 6 п. 5	пп. 6 п. 2.3	пп. 6 п. 2.3
стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків	п. 7 частини 1 статті 64	пп. 7 п. 5	пп. 7 п. 2.3	пп. 7 п. 2.3
порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	п. 9 частини 1 ст. 64	п. 8 п. 5	пп. 8 п. 2.3	пп. 8 п. 2.3
укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного	п. 11 частини 1 статті 64	пп. 9 п. 5	пп. 9 п. 2.3	пп. 9 п. 2.3

страхування				
перевіряти правильність витрачання коштів Пенсійного фонду, проводити перевірки цільового використання коштів в організаціях, які здійснюють виплату і доставку пенсій			пп. 10 п. 2.3	пп. 10 п. 2.3
перевіряти роботу підвідомчих управлінь Пенсійного фонду в районах, містах і районах у містах, проводити ревізії їх діяльності			пп. 11 п. 2.3	
одержувати кредити в установах банків		п. 10 п. 5	пп. 12 п. 2.3	
у межах своєї компетенції розпоряджатись майном і коштами Пенсійного фонду			пп. 13 п. 2.3	пп. 11 п. 2.3
здійснювати інші права, передбачені законодавством	п. 12 частини 1 статті 64	п. 11 п. 5		

Частинами другою та третьою статті 64 Закону визначені обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду, які наведені в таблиці 2. Як зазначалось, відповідно до пункту 12 Прикінцевих положень Закону функції виконавчої дирекції Пенсійного фонду, її територіальних органів протягом п'яти років із дня набрання чинності Законом виконують відповідно Пенсійний фонд України, його головні управління та управління в районах, містах, районах у містах.

Таблиця 2

Обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду	Набирає чинності
Частина 2 статті 64	
2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана:	
1) до 1 квітня наступного за звітним	після перетворення

<p>періодом року складати річний звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду, подавати його правлінню Пенсійного фонду і Наглядовій раді Пенсійного фонду, а після його затвердження – офіційно оприлюднювати;</p>	<p>Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію</p>
<p>2) щорічно до 1 серпня складати проект бюджету Пенсійного фонду на наступний рік та подавати його на затвердження правлінню Пенсійного фонду;</p>	<p>після перетворення Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію</p>
<p>3) здійснювати функції щодо призначення (перерахунку), забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування і виплати пенсій та надання соціальних послуг;</p>	<p>з 1 січня 2004 року</p>
<p>4) здійснювати адміністративне управління Накопичувальним фондом;</p>	<p>з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду</p>
<p>5) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи правління Пенсійного фонду і Наглядової ради Пенсійного фонду;</p>	<p>після перетворення Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію</p>
<p>6) здійснювати в межах своєї компетенції контроль за дотриманням страховальниками та застрахованими особами вимог цього Закону;</p>	<p>з 1 січня 2004 року</p>
<p>7) здійснювати підготовку та офіційне оприлюднення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;</p>	<p>після перетворення Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію</p>
<p>8) забезпечувати організацію і своєчасне внесення відомостей про страховальників і застрахованих осіб до</p>	<p>з 1 січня 2004 року</p>

системи персоніфікованого обліку;	
9) здійснювати контроль за достовірністю поданих страхувальниками і застрахованими особами відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку;	з 1 січня 2004 року
10) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, що міститься на її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку;	з 1 січня 2004 року
11) письмово інформувати застрахованих осіб про набуття права на призначення пенсії, про призначення або відмову в призначенні пенсії, її розмір, порядок виплати, а також про можливість та умови переходу на інший вид пенсії та порядок оскарження рішень виконавчих органів Пенсійного фонду;	з 1 січня 2004 року
12) попереджати пенсіонера в письмовій формі за місяць до закінчення строку, на який призначена пенсія, про дату та підстави припинення її виплати;	з 1 січня 2004 року
13) надавати безоплатно страхувальникам і застрахованим особам в усній та письмовій формі, а також через засоби масової інформації консультації з питань застосування законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, роз'яснювати їхні права, обов'язки і відповідальність, порядок сплати страхових внесків, заповнення звітності та інші питання відповідно до цього Закону;	з 1 січня 2004 року
14) подавати органам державного нагляду звітність та інформацію, встановлену цим Законом;	після перетворення Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію
15) подавати Кабінету Міністрів України актуарні розрахунки із	після перетворення Пенсійного фонду у

запропонованим на наступний рік розміром страхових внесків, у тому числі частини страхових внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду;	неприбуткову самоврядну організацію
16) брати участь у засіданнях органів медико-соціальної експертизи;	з 1 січня 2004 року
17) на вимогу органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики надавати необхідні матеріали для здійснення контролю за правильністю призначення (перерахунку), виплати пенсій та надання соціальних послуг;	після перетворення Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію
18) перевіряти цільове використання коштів Пенсійного фонду в організаціях, що здійснюють виплату і доставку пенсій;	з 1 січня 2004 року
19) вести в системі персоніфікованого обліку загальний реєстр платників страхових внесків та у складі цього реєстру - реєстр платників страхових внесків до солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування;	з 1 січня 2004 року
20) забезпечувати проведення тендера для вибору аудитора та організацій, які здійснюватимуть виплату і доставку пенсій.	з 1 січня 2004 року, положення що стосуються Накопичувального фонду - з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду
Частина третя статті 64	
3. Виконавча дирекція Пенсійного фонду, виконуючи функції адміністративного управління Накопичувальним фондом, зобов'язана:	
1) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду;	з дня набрання чинності законом про запровадження

<p>2) готувати та подавати на затвердження Ради Накопичувального фонду проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в порядку, встановленому статтею 89 цього Закону;</p>	<p>перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду</p>
<p>3) укладати за рішенням Ради Накопичувального фонду договори з радником з інвестиційних питань, компаніями з управління активами, зберігачем, аудитором (аудиторами) Накопичувального фонду;</p>	
<p>4) відкривати банківський рахунок Накопичувального фонду в обраному зберігачі;</p>	
<p>5) забезпечувати ведення обліку та своєчасне внесення відомостей про застраховану особу і стан її пенсійних активів на накопичувальному пенсійному рахунку;</p>	
<p>6) надавати застрахованій особі не рідше одного разу на рік письмовий звіт щодо стану пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;</p>	
<p>7) надавати застрахованій особі письмове повідомлення про загальну суму коштів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;</p>	
<p>8) письмово інформувати застрахованих осіб про умови і порядок отримання довічної пенсії або одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду;</p>	

9) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, отриману від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до частини шостої статті 55 цього Закону, про показники, які застосовуються для розрахунку розміру довічної пенсії;	
10) забезпечувати своєчасне та в повному обсязі перерахування коштів застрахованих осіб у сумі, облікованій на їхніх накопичувальних пенсійних рахунках, для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразової виплати та інформувати про це компанії з управління активами;	
11) давати розпорядження зберігачу щодо оплати видатків, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами та зберігачу.	

Відповідно до статті 107 Закону Пенсійний фонд України, його органи та посадові особи несуть відповідальність згідно із законом за шкоду, заподіяну особам внаслідок несвоєчасного або неповного надання соціальних послуг (виплати допомоги на поховання), призначення (перерахунку) та виплати пенсій, передбачених цим Законом.

Стаття 65. Наглядова рада Пенсійного фонду

1. Наглядова рада Пенсійного фонду (далі - Наглядова рада) створюється з метою здійснення контролю за виконанням Пенсійним фондом законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, статутних завдань та цільового використання коштів Пенсійного фонду.

2. До Наглядової ради, яка складається з 15 осіб, входять у рівній кількості представники від держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Представники від держави призначаються та відкликаються Кабінетом Міністрів України, а представники застрахованих осіб і роботодавців обираються (делегуються) і відкликаються сторонами самостійно.

Призначення, обрання (делегування) членів Наглядової ради здійснюється не пізніше ніж за три місяці до дня закінчення повноважень відповідних членів Наглядової ради.

3. Члени Наглядової ради здійснюють повноваження на громадських засадах.

Строк повноважень членів Наглядової ради становить шість років.

Член Наглядової ради не може бути призначений або обраний (делегований) до складу Наглядової ради більше двох строків підряд.

Член Наглядової ради достроково відкликається за поданням сторони, представником якої він є, у разі:

систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків;

подання заяви про вихід зі складу Наглядової ради;

якщо він перестав бути представником відповідної сторони;

набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

неможливості виконання покладених на нього обов'язків за станом здоров'я, підтверженої відповідним медичним висновком;

припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання.

Повноваження члена Наглядової ради припиняються в разі його смерті.

Відповідно до статті 5 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, схвалених Верховною Радою України 14.01.1998 № 16/98-ВР одним з принципів здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян України є паритетність представників усіх суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування в управлінні

загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням. Зазначений принцип реалізується і при здійсненні нагляду в сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Так, відповідно до статті 16 Основ нагляд за діяльністю цільових фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснює Наглядова рада. Наглядова рада здійснює контроль за виконанням статутних завдань та цільовим використанням коштів відповідним фондом із загальнообов'язкового державного соціального страхування. З цією метою до складу Наглядової ради входять у рівній кількості представники від застрахованих громадян, роботодавців та держави. Склад Наглядової ради та її повноваження визначаються законами з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Зазначені питання регламентовані статтями 65 – 69 Закону.

Ці статті набирають чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Стаття 66. Голова Наглядової ради та його заступники

1. Наглядову раду очолює голова.

Голова Наглядової ради та два його заступники обираються зі складу членів Наглядової ради строком на два роки по чергово від представників кожної сторони.

Головою Наглядової ради не може бути представник тієї сторони, представником якої є голова правління Пенсійного фонду.

Голова Наглядової ради розподіляє обов'язки між своїми заступниками. Один із заступників голови Наглядової ради виконує обов'язки, покладені на голову Наглядової ради, у разі його тимчасової відсутності у зв'язку з хворобою, перебуванням за кордоном, усунення його з посади та в інших випадках, передбачених законодавством.

2. Голова Наглядової ради щоквартально доводить до її членів отриману від виконавчої дирекції Пенсійного фонду документально підтверджену інформацію про діяльність Пенсійного фонду.

У разі якщо члени Наглядової ради мають зауваження чи запитання щодо наданої інформації, голова Наглядової ради

зобов'язаний скликати робочу зустріч за участю членів Наглядової ради і посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду. При цьому виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана забезпечити проведення такої зустрічі та надати необхідні пояснення, що підтверджуються належними документами та розрахунками.

3. За рішенням голови Наглядової ради на розгляд її засідання виносяться питання про проведення перевірки діяльності Пенсійного фонду членами Наглядової ради або незалежним аудитором (аудиторською фірмою).

Стаття набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Стаття 67. Засідання Наглядової ради

1. Засідання Наглядової ради проводяться відповідно до плану, але не рідше одного разу на квартал. Позапланові засідання скликаються головою Наглядової ради, а також на вимогу однієї третини членів Наглядової ради.

2. Засідання Наглядової ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу та не менше половини від кожної представницької сторони. У разі відсутності зазначеної кількості членів Наглядової ради повторне засідання проводиться через сім календарних днів.

3. Рішення Наглядової ради приймаються більшістю голосів від загальної кількості присутніх на засіданні її членів. У разі рівності голосів голос голови Наглядової ради є вирішальним. Член Наглядової ради має один голос, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини.

Член Наглядової ради в разі неможливості його присутності на засіданні Наглядової ради з поважних причин (хвороба, тривале відрядження, відпустка тощо) може за письмовою довіреністю передати свій голос іншому членові Наглядової ради від тієї ж представницької сторони. При цьому кожний присутній на засіданні член Наглядової ради може додатково голосувати тільки за одного відсутнього члена Наглядової ради.

Довіреність передається голові Наглядової ради на початку її засідання.

4. У засіданні Наглядової ради з правом дорадчого голосу беруть участь голова правління Пенсійного фонду, директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду або їх заступники.

5. Оформлення матеріалів засідання Наглядової ради та ведення її документації здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду. Протокол засідання Наглядової ради підписується головоючим на засіданні.

Збереження документації Наглядової ради забезпечує виконавча дирекція Пенсійного фонду. Документи зберігаються протягом 15 років у відомчому архіві Пенсійного фонду з подальшим переданням на державне архівне зберігання.

Стаття набирає чинності після перетворення пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Стаття 68. Повноваження Наглядової ради

1. Наглядова рада:

обирає голову Наглядової ради та двох його заступників;

затверджує регламент своєї роботи;

погоджує бюджет Пенсійного фонду і схвалює звіт про його виконання протягом десяти робочих днів з дня їх отримання та подає зауваження і пропозиції правлінню Пенсійного фонду;

заслуховує звіти правління та виконавчої дирекції Пенсійного фонду з питань виконання завдань Пенсійного фонду і використання коштів Пенсійного фонду, дає відповідні рекомендації;

у разі потреби вимагає від правління Пенсійного фонду проведення аудиторської перевірки діяльності Пенсійного фонду або окремих напрямів його роботи;

порушує перед правлінням Пенсійного фонду питання про звільнення та притягнення до відповідальності директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду та його заступників, керівників територіальних органів Пенсійного фонду в разі невиконання або

неналежного виконання покладених на них обов'язків та в інших випадках, передбачених законом;

утворює робочі групи для здійснення контролю за діяльністю Пенсійного фонду, дотриманням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та цільовим використанням коштів Пенсійного фонду;

має право вимагати скликання позапланового засідання правління Пенсійного фонду.

Стаття набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Стаття 69. Вимоги до членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради

1. Членом правління Пенсійного фонду та Наглядової ради може бути особа, яка є громадянином України.

2. Одна особа не може бути одночасно обрана членом правління Пенсійного фонду та членом Наглядової ради.

3. Головою правління Пенсійного фонду та його заступниками можуть бути лише особи, які мають повну вищу освіту, працювали не менше п'яти років у соціальній сфері, в органах державного управління та/або профспілкових об'єднаннях, сфері фінансів або економіки та задовольняють інші кваліфікаційні вимоги, встановлені статутом Пенсійного фонду.

4. Члени правління Пенсійного фонду і Наглядової ради не мають права перебувати у трудових відносинах з виконавчими органами Пенсійного фонду.

5. Голова Наглядової ради та його заступники повинні мати досвід управління фінансовими, контрольними, ревізійними органами або досвід роботи керівниками структурних підрозділів у зазначених органах не менше п'яти років.

6. Членом правління Пенсійного фонду та Наглядової ради може бути особа, яка має повну вищу освіту, досвід роботи в соціальній сфері, в органах державного управління та/або профспілкових об'єднаннях, сфері фінансів або економіки та

задовольняє інші кваліфікаційні вимоги, встановлені статутом Пенсійного фонду.

7. Членом правління Пенсійного фонду і Наглядової ради не може бути особа, яка була засуджена за умисні злочини, а також обвинувальним вироком щодо нього позбавлена права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Статтею 69 закріплюється правило розмежування функцій управління та нагляду в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Стаття набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Стаття 70. Вимоги до посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду

1. Директором виконавчої дирекції Пенсійного фонду може бути призначена особа, яка має повну вищу освіту та не менш як п'ятирічний досвід роботи на керівних посадах у сфері пенсійного забезпечення, фінансів, економіки.

2. Заступниками директора і керівниками структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальниками її територіальних органів можуть бути особи, які мають повну вищу освіту та досвід роботи у соціальній сфері або у сфері фінансів чи економіки не менше двох років.

3. Посадовою особою виконавчої дирекції Пенсійного фонду не може бути особа, яка була засуджена за умисний злочин.

Стаття набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду в самоврядну неприбуткову організацію.

Розділ IX. Кошти Пенсійного фонду

Стаття 71 Бюджет Пенсійного фонду України

1. Бюджет Пенсійного фонду - план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел, визначених цим Законом.

2. Бюджет Пенсійного фонду затверджується правлінням Пенсійного фонду не пізніше 10 грудня року, що передує рокові, на який складено бюджет.

3. Проект бюджету Пенсійного фонду складається з урахуванням щорічних актуарних розрахунків.

4. Порядок розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду встановлюється правлінням Пенсійного фонду.

Бюджетна політика у сфері пенсійного забезпечення та бюджет Пенсійного фонду складають основу розвитку пенсійної системи, є закріпленням досягнутих темпів зростання рівня пенсійного забезпечення.

Запорукою успішного вирішення завдань, які визначені для органів Пенсійного фонду, є функціонування його бюджетної системи, яка утворює об'єднуючу структуру її складових елементів.

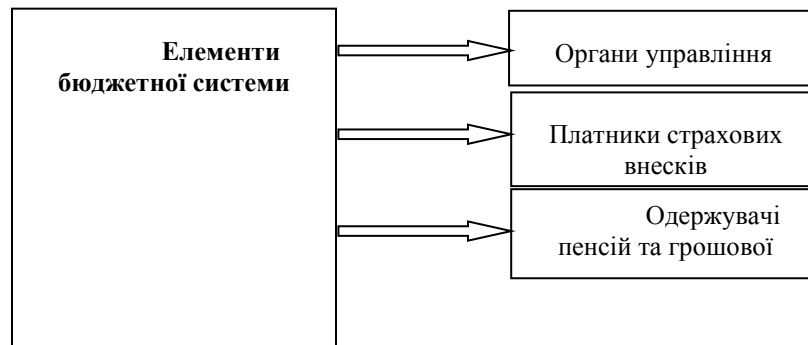

Рис. 1. Елементи бюджетної системи Пенсійного фонду України

Бюджетна система Пенсійного фонду ґрунтується на таких принципах:

- єдності бюджетної системи – єдність забезпечується єдиною правовою базою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдністю порядку формування бюджету і його виконання та ведення бухгалтерського обліку та звітності;

- збалансованості – повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період;

- повноти – до складу бюджетів підлягають включенню усі надходження та витрати бюджетів, що здійснюються відповідно до чинного законодавства;

- обґрунтованості – бюджет формується на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку держави та розрахунках надходжень і витрат бюджету, що здійснюються з урахуванням положень нормативно-правових актів;

- цільового використання коштів – кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями.

Бюджетна система Пенсійного фонду складається з бюджетів головних управлінь Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, які включають бюджети управлінь Пенсійного фонду у районах, містах і районах у містах, котрі є учасниками бюджетного процесу в Пенсійному фонді України.

Сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи Пенсійного фонду, складає бюджет Пенсійного фонду, який використовується для аналізу і прогнозування розвитку пенсійної системи.

Бюджет Пенсійного фонду складається з:

- доходної частини;
- видаткової частини.

Організація роботи по формуванню бюджету Пенсійного фонду України регламентується Порядком складання, розгляду, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду України, затвердженим постановою правління Фонду від 3 березня 2003 № 5-2, та проводиться з урахуванням вимог Основних напрямів бюджетної політики на плановий рік, які щороку розробляються і затверджуються наказом Пенсійного фонду України.

Бюджетний процес у Пенсійному фонді представляє собою регламентовану законодавством діяльність, пов'язану зі складанням, розглядом, затвердженням бюджету Фонду.

Бюджетний процес складається з таких етапів:

- складання проекту бюджету;
- розгляд та затвердження бюджету;
- виконання бюджету;
- складання, розгляд і затвердження звітності про виконання бюджету.

Бюджетне планування – це централізований розподіл і перерозподіл у процесі складання і виконання бюджету коштів по всіх складових ланках бюджетної системи на основі плану соціально - економічного розвитку України.

У процесі бюджетного планування аналізуються кількісні та якісні показники, що дає змогу врахувати пропозиції із зміцнення доходної частини бюджету, забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів визначених Конституцією соціальних гарантій. Бюджетне планування у Пенсійному фонді тісно пов'язане з економічним і соціальним плануванням в Україні. Показники бюджету базуються на показниках плану економічного та соціального розвитку. У процесі бюджетного планування визначаються обсяги доходів бюджету та резерви їхнього росту, обсяги видатків та резерви їхнього економічного та ефективного використання, створюється належна фінансова база соціального захисту населення.

Другий і третій етап бюджетного процесу (розгляд і затвердження бюджету) забезпечуються Пенсійним фондом України.

Проект постанови Кабінету Міністрів України про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на відповідний рік розглядається на Урядовому комітеті і затверджується на засіданні Кабінету Міністрів України.

Найтривалішим за часом є четвертий етап бюджетного процесу – виконання бюджету, який охоплює бюджетний рік.

Бюджетний період для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему Пенсійного фонду, становить один календарний рік і закінчується 31 грудня того ж року.

Організують виконання бюджету Пенсійного фонду України його головні управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі. У виконанні бюджету беруть участь підприємства, організації та установи всіх форм власності, а також громадяни, пов'язані з бюджетом за доходами та видатками.

Стаття 72. Джерела формування коштів Пенсійного фонду України

1. Джерелами формування коштів Пенсійного фонду є:

1) страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, крім частини внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду;

2) інвестиційний дохід, який отримується від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

3) кошти державного бюджету та цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду у випадках, передбачених цим Законом;

4) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього Закону та інших законів до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення;

5) благодійні внески юридичних та фізичних осіб;

б) добровільні внески;

7) інші надходження відповідно до законодавства.

2. Кошти Пенсійного фонду не включаються до складу Державного бюджету України і не підлягають оподаткуванню.

Основним джерелом наповнення бюджету Пенсійного фонду України є власні надходження, які включають до свого складу:

страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, крім частини внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду. Це, зокрема:

надходження обов'язкових внесків підприємств, установ і організацій та обов'язкових внесків громадян, які визначаються із скоригованого фонду оплати праці (з урахуванням діючих норм щодо не нарахування страхового збору із заробітної плати більшої за величину семи середніх заробітних плат, що склалася в попередньому календарному році) та тарифу відрахувань на рівні, встановленому діючим законодавством України;

надходження коштів від платників, що працюють у галузі сільського господарства, які розраховуються виходячи з фонду оплати праці працівників цієї галузі та з урахуванням тарифу, визначеного діючим законодавством, а також враховуються надходження фіксованого сільськогосподарського податку;

надходження обов'язкових внесків від платників, що обрали спрощену систему оподаткування; які розраховуються виходячи з фонду оплати праці працівників цієї системи оподаткування та тарифу відрахувань, встановленого діючим законодавством;

надходження обов'язкових внесків із сум допомоги по тимчасовій непрацездатності, які розраховують виходячи з обсягу виплаченої суми цієї допомоги та тарифу, визначеного чинним законодавством України;

2) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до чинного законодавства України до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до законодавства на посадових осіб та громадян за ці порушення, та інші надходження відповідно до законодавства. Це, зокрема:

надходження коштів по відшкодуванню пільгових пенсій, від

сплати штрафних санкцій та пені;

надходження коштів на погашення заборгованості Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

кошти банків за користування тимчасово вільними коштами Пенсійного фонду, які визначаються з урахуванням обсягів залишків коштів на поточних рахунках та ставки рефінансування Національного банку України.

надходження коштів на виплату різниці в пенсійному забезпеченні наукових працівників, що відшкодовується з небюджетних підприємств та установ, які розраховуються виходити з фактичних сум нарахування підприємствам по відшкодуванню цих виплат, враховуючи їх платоспроможність;

надходження коштів від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату та доставку пенсій працівникам, зайнятим на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1, які розраховуються у розмірі, встановленому чинним законодавством, від річної суми видатків на виплату пенсій цій категорії пенсіонерів;

надходження коштів на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які проживають на території України, які визначаються з урахуванням видатків з цих виплат, передбачених у видатковій частині бюджету;

3) благодійні внески юридичних та фізичних осіб;

4) добровільні внески;

інвестиційний дохід, який отримується від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах.

Доходна частина бюджету Пенсійного фонду враховує надходження коштів державного бюджету та цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду у випадках, передбачених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та у відповідності із Законом України про державний бюджет на відповідний рік. Зокрема, :

- асигнування зі спеціального фонду Державного бюджету України (додаткових ставок) на фінансування пенсійних програм. Це надходження від сплати збору з операцій купівлі-продажу валюти, з торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), при відчуженні легкових автомобілів, з операцій купівлі-продажу нерухомого майна та з послуг операторів стільникового рухомого зв'язку. Обсяги цих

надходжень визначаються з урахуванням тенденції надходжень у минулому періоді.

- кошти Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та Фонду загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття, які враховуються на рівні видатків по цих виплатах, передбачених у видатковій частині бюджету.

Стаття 73. Використання коштів Пенсійного фонду України

1. Кошти Пенсійного фонду використовуються на:

- 1) виплату пенсій, передбачених цим Законом;**
- 2) надання соціальних послуг, передбачених цим Законом;**
- 3) фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду;**
- 4) оплату послуг з виплати та доставки пенсій;**
- 5) формування резерву коштів Пенсійного фонду.**

2. Забороняється використання коштів Пенсійного фонду для оплати договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат та на цілі, не передбачені цим Законом.

Видатки бюджету Пенсійного фонду формуються відповідно до програм, які визначають цілі і напрями спрямування коштів.

За рахунок власних надходжень (див. коментар до статті 72) проводиться фінансування наступних програм:

програми «На пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка передбачає виплату основного розміру пенсії, а також витрати на поховання та доставку пенсій та допомоги цій категорії пенсіонерів;

програми «На пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно з іншими законодавчими актами в частині, що не перевищує розміру трудової пенсії за віком, на яку має право особа відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», яка передбачає виплату пенсій особам, які працювали в органах державної влади та в органах місцевого самоврядування, в частині, що не перевищує середній розмір трудової

пенсії за віком, а також витрати на доставку пенсій та допомоги;

програми «На виплату різниці у пенсійному забезпеченні наукових працівників, що відшкодовується за рахунок небюджетних підприємств та установ», яка передбачає видатки на пенсію, призначену відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» в частині, що перевищує розмір трудової пенсії за віком, на яку має право особа відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", що відшкодовується з небюджетних підприємств та установ, а також витрати на поховання та доставку пенсій і допомоги;

програми «На пенсійне забезпечення осіб, яким призначена соціальна пенсія», яка включає видатки на виплату соціальних пенсій, на виплату пенсій особам, які мають статус біженця, допомоги на поховання цій категорії одержувачів та витрати на доставку пенсій та допомоги;

програми «На виплату надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами», яка передбачає виплату надбавок до пенсій, призначених згідно із законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про пенсійне забезпечення» особам, які зазнали політичних репресій і згодом були реабілітовані, а також щомісячної компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за інвалідом I групи, або престарілим, який досяг 80 років, а також витрати на доставку пенсій та допомоги цій категорії одержувачів;

програми «На пенсійне забезпечення осіб, які відповідно до законодавства мають право виходу на пенсію раніше встановленого віку», яка включає видатки на виплату пенсій жінкам, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку, і матерям інвалідів з дитинства, які виховали їх до цього віку, особам, хворим на гіпофізарний нанізм (ліліпути), диспропорційним карликам, інвалідам по зору I групи – сліпим та інвалідам з дитинства I групи, ветеранам праці, пенсії яким призначені відповідно до Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» та дострокові пенсії за віком інвалідам, учасникам війни, сім'ям загиблих (померлих) військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ.

Ця програма також включає витрати на поховання та на доставку пенсій та допомоги одержувачам зазначених виплат;

програми «На пенсійне забезпечення осіб, які проживають за

кордоном, та іноземних пенсіонерів», яка враховує витрати на виплату пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та іноземним пенсіонерам, які проживають на території України;

програми «На розрахунково-касове обслуговування та на оплату за підкріплення готівкою виплати пенсії і грошової допомоги», яка включає видатки на оплату розрахунково-касового обслуговування та витрати на оплату за підкріплення готівкою виплати пенсії;

програми «На керівництво та управління у сфері пенсійного забезпечення», яка передбачає видатки на організацію роботи органів Пенсійного фонду та матеріально-технічне забезпечення його працівників;

програми «На виготовлення бланків, виплатних відомостей для виконання функцій призначення та виплати пенсій», яка враховує витрати на виготовлення бланків та виплатних відомостей;

програми «На створення програмно-технічного забезпечення системи інформаційно-аналітичної підтримки органів Пенсійного фонду України».

Видаткова частина бюджету Пенсійного фонду передбачає кошти на проведення авансового фінансування виплати пенсій, покриття тимчасових касових розривів та проведення індексації розмірів пенсій та грошової допомоги.

Видатки за рахунок коштів Державного бюджету України формуються відповідно до економічної структури видатків бюджетної класифікації, яка визначена Міністерством фінансів України. Передбачається фінансування наступних програм:

програми «На відшкодування виплати пенсій військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби», яка включає витрати на виплату пенсій військовослужбовцям рядового, сержантського та старшинського складу строкової служби, надбавок та підвищень до пенсій, призначених згідно із Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», витрати на поховання та доставку пенсій та допомоги;

програма «На відшкодування виплати надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами», яка включає до свого складу видатки на виплату пенсії, призначеної відповідно до одного із Законів України «Про державну службу», «Про Національний банк України», «Про дипломатичну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», до Митного кодексу України, до Законів

України «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», відповідно до Положення про помічника-консультанта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року № 379/95-ВР, відповідно до Законів України «Про статус суддів», «Про судову експертизу», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів, в частині, що перевищує розмір трудової пенсії, призначеної відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Програма передбачає виплату пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною», виплату надбавок, передбачених Законами України «Про статус гірських населених пунктів», «Про донорство крові та її компонентів», виплату допомоги пенсіонерам (надбавки на непрацевдатних членів сім'ї), виплату допомоги по догляду за самотніми та інвалідами та виплату щомісячної доплати до пенсій особам, яким виповнилося 100 і більше років.

Програма також включає витрати на поховання та доставку пенсій та грошової допомоги цим категоріям одержувачів;

програми «На компенсацію різниці у пенсійному забезпеченні наукових працівників», яка включає видатки на виплату частини пенсії, призначеної відповідно до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», що перевищує розмір трудової пенсії, призначеної згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", а також включає витрати на поховання та доставку виплат;

програми «На відшкодування виплати пенсій особам, вивільненим у зв'язку із закриттям Чорнобильської АЕС», яка включає видатки на виплату щомісячної доплати до пенсій та виплату дострокових пенсій, пов'язаних із закриттям Чорнобильської АЕС, а також витрати на поховання та доставку пенсій та допомоги;

програми «Пенсійне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесених до категорії 1», яка включає видатки на виплату додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю осіб, віднесених до категорії 1 (ст. 50 Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»), державної пенсії особам, віднесеним до категорії 1, та у зв'язку з втратою годувальника (ст. 54 зазначеного

закону), а також витрати на доставку цих пенсій та допомоги цій категорії одержувачів;

програми «На відшкодування виплати пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесеним до категорій II, III і IV, та непрацездатним пенсіонерам, які проживають у зонах радіоактивного забруднення», яка включає доплати громадянам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення (ст. 39 зазначеного закону), додаткову пенсію за шкodu, заподіяну здоров'ю осіб, віднесених до категорій II, III і IV (ст.51 зазначеного закону), додаткові виплати з надання пенсій за віком особам, які працювали в зоні радіоактивного забруднення (ст. 55 зазначеного закону) та витрати на доставку пенсій та допомоги;

програми «На компенсація за втрату годувальника та допомога на поховання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», яка включає витрати на щомісячну компенсацію сім'ям за втрату годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи (ст.52 зазначеного закону), витрати на поховання цій категорії пенсіонерів, на доставку пенсій та допомоги.

Видатки за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття включають витрати на виплату пенсій відповідно до Закону України «Про зайнятість населення».

Програма також включає витрати на поховання та на доставку пенсій та допомоги.

Видатки за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання включають витрати на виплату пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», а також допомогу на поховання, витрати на доставку пенсій та допомоги.

За рахунок коштів зазначеного Фонду фінансуються також пенсії громадянам України, які виїхали за кордон і отримують пенсію відповідно до зазначеного закону.

Стаття 74. Резерв коштів Пенсійного фонду

1. З метою забезпечення фінансової стабільності Пенсійного фонду формується резерв коштів Пенсійного фонду.

Резерв коштів Пенсійного фонду складається з резерву коштів для поточних потреб та резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, які зараховуються на окремі субрахунки одного рахунку Пенсійного фонду.

Порядок формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду встановлюється правлінням Пенсійного фонду.

2. Резерв коштів для поточних потреб формується з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування виплати пенсій і надання соціальних послуг у сумі, що дорівнює місячній потребі на зазначені цілі згідно з бюджетом Пенсійного фонду на відповідний рік та затверджується в його складі.

3. Резерв коштів для поточних потреб використовується та поновлюється таким чином, щоб на початок кожного місяця на відповідному субрахунку сума цього резерву дорівнювала місячній потребі коштів, необхідній для забезпечення фінансування виплати пенсій та надання соціальних послуг, визначеній у бюджеті Пенсійного фонду.

4. Після забезпечення виплати пенсій та надання соціальних послуг і створення резерву коштів для поточних потреб надлишкові кошти Пенсійного фонду зараховуються до резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, який може виникнути у зв'язку із зміною демографічної ситуації в Україні.

5. Резерв коштів для поточних потреб зберігається в уповноваженому банку, а резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах - у зберігачі. Зберігач забезпечує зберігання та облік резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах окремо від пенсійних активів Накопичувального фонду.

З метою забезпечення своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій та грошової допомоги, передбачається проведення індексації та підвищення їх розміру Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» дозволяється Пенсійному фонду України формувати резерв коштів.

Кошти резерву Пенсійного фонду формуються за умови відсутності заборгованості з виплати пенсій та своєчасного фінансування поточних витрат, що відповідно до діючого законодавства здійснюються за рахунок коштів Фонду.

Кошти резерву Фонду формуються за рахунок сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, інших передбачених законодавством надходжень до бюджету Фонду, які протягом часу не використовуються для фінансування поточних витрат на виплату пенсій та грошової допомоги та інших витрат, що відповідно до діючого законодавства здійснюються за рахунок коштів Фонду. Норма, відповідно до якої визначення порядку формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду визначається правлінням Пенсійного фонду набирає чинності після перетворення Пенсійного фонду України на неприбуткову організацію.

Резерв коштів Пенсійного фонду складається з резерву коштів для поточних потреб та резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах.

Резерв коштів для поточних потреб затверджується бюджетом Пенсійного фонду на відповідний рік в сумі, що дорівнює місячній потребі на виплату пенсій та грошової допомоги та інших витрат, що відповідно до діючого законодавства здійснюються за рахунок коштів Фонду.

Слід додати, що до резерву коштів для поточних потреб не включаються тимчасово вільні кошти, що знаходяться на поточних рахунках Пенсійного фонду та його органів і призначені для перерозподілу між органами Фонду для надання фінансової допомоги з метою своєчасного фінансування витрат на виплату пенсій та грошової допомоги.

Пенсійний фонд має право у будь-який час без будь-яких обмежень використовувати резерв коштів для поточних потреб на фінансування витрат на виплату пенсій та грошової допомоги.

Стаття 75. Резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах

1. Розмір резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах визначається за результатами

щорічних актуарних розрахунків.

Розмір резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах затверджується правлінням Пенсійного фонду у складі бюджету Пенсійного фонду одночасно з встановленням порядку його формування і використання.

2. З метою збереження резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах та отримання доходу здійснюється інвестування цього резерву коштів у порядку, передбаченому цим Законом для інвестування коштів Накопичувального фонду, а також правилами їх інвестування.

3. Інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах здійснюється компаніями з управління активами, які обираються для Накопичувального фонду за результатами тендера.

4. Компанії з управління активами і зберігач складають та подають звіти щодо інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах правлінням Пенсійного фонду, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України в порядку та за формами, встановленими правлінням Пенсійного фонду за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

5. Виконавча дирекція Пенсійного фонду складає річний звіт щодо формування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах з висновком щодо достатності цього резерву коштів для забезпечення виконання Пенсійним фондом зобов'язань у солідарній системі протягом наступних 75 років і подає його правлінням Пенсійного фонду для затвердження.

6. Якщо протягом року сума резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах становить менше ніж 90 відсотків суми коштів, необхідних за результатами щорічного актуарного розрахунку для забезпечення довгострокової фінансової стабільності та виконання зобов'язань Пенсійного фонду щодо фінансування пенсій та соціальних послуг, правління Пенсійного фонду зобов'язане подати Кабінету Міністрів України пропозиції щодо джерел поповнення та збалансування бюджету Пенсійного фонду.

Після забезпечення виплати пенсій та надання соціальних послуг і створення резерву коштів для поточних потреб надлишкові кошти Пенсійного фонду зараховуються до резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, який може виникнути у зв'язку із зміною демографічної ситуації в Україні.

Розмір резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах визначається за результатами щорічних актуарних розрахунків і затверджується правлінням Пенсійного фонду у складі бюджету Пенсійного фонду одночасно з встановленням порядку його формування і використання.

Відповідно до пункту 1 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону зазначена норма набирає чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 76. Облік коштів Пенсійного фонду

1. Облік надходжень і витрат коштів Пенсійного фонду здійснюють виконавчі органи Пенсійного фонду.

2. Кошти Пенсійного фонду зараховуються на єдиний рахунок Пенсійного фонду і зберігаються на окремих рахунках територіальних органів Пенсійного фонду в уповноваженому банку.

Бухгалтерський облік за коштами Пенсійного фонду ведеться у відповідності з Інструкцією по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України, затвердженою постановою правління Пенсійного фонду України від 13 грудня 1994 р. № 11-4 та зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 23 лютого 1995 р. за № 46/582.

Бухгалтерський облік в органах Пенсійного фонду здійснюється їх відповідними структурними підрозділами.

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

**N 11-4 від 13.12.94
м.Київ**

**Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
23 лютого 1995 р.
за N 46/582**

**Про затвердження Інструкції по бухгалтерському обліку
та звітності в органах Пенсійного фонду України**

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами
Правління Пенсійного фонду
N 8-1 від 04.07.96
N 2-1 від 23.02.98)*

Правління Пенсійного фонду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Затвердити Інструкцію по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України (додається).
2. Зареєструвати Інструкцію у Міністерстві юстиції України.
3. Вважати такою, що втратила чинність Інструкцію по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України, яка затверджена постановою правління Пенсійного фонду України від 17.04.92 N 3-7/1.

Голова правління

В.П.Тентюк

*Затверджено
постановою правління
Пенсійного фонду України
від 13 грудня 1994 року.
N 11-4*

**Інструкція по бухгалтерському обліку та
звітності в органах Пенсійного фонду України**

I. Організація бухгалтерського обліку

1. Бухгалтерський облік надходження і використання коштів Пенсійного фонду здійснюється органами Пенсійного фонду України відповідно до цієї Інструкції.

2. Органи Пенсійного фонду України:

виходячи із затвердженого бюджету Пенсійного фонду, здійснюють розподіл коштів і направляють їх на виплату пенсій та допомоги, що встановлені чинним законодавством України;

забезпечують збір та акумуляцію зборів на обов'язкове державне страхування і разом з податковими органами здійснюють контроль за своєчасним і повним надходженням зазначених внесків на рахунки Пенсійного фонду України в установах банків;

організують в установленому правлінням Пенсійного фонду України порядку збір добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян та разом з органами соціального захисту населення визначають напрями їх використання.

3. Кошти з бюджету Пенсійного фонду України спрямовуються на:

виплату пенсій за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, за вислугу років, соціальних пенсій та інших видів виплат, що встановлені чинним законодавством України;

виплати для поховання непрацюючих пенсіонерів;

виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та інші виплати допомоги, установлені законодавством України;

оплату поштових витрат, пов'язаних з виплатою пенсій та допомоги;

витрати на покриття житлово-комунальних послуг;

забезпечення поточної діяльності та утримання органів управління Пенсійного фонду України;

розвиток матеріально-технічної бази органів Пенсійного фонду України;

реалізацію державних, регіональних і обласних програм соціального захисту пенсіонерів.

4. Розпорядниками коштів у межах своєї компетенції являються:

у Пенсійному фонді України - голова правління;

в управліннях - начальники управлінь;

у відділах - начальники відділів.

На них покладається відповідальність за правильне витрачання і збереження коштів Фонду.

5. Документи на видатки коштів Пенсійного фонду України підписуються розпорядником коштів - керівником органу Пенсійного

фонду України і головним бухгалтером або їх заступниками.

6. Головний бухгалтер органу Пенсійного фонду України в своїй роботі керується "Положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні" затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року. N 250 та іншими нормативними актами, здійснює контроль за своєчасним надходженням коштів до Пенсійного фонду, їх обліком, забезпечує своєчасні розрахунки з органами соціального захисту населення, підприємствами зв'язку або іншими установами по виплаті пенсій і допомоги згідно з чинним законодавством. Бухгалтерський облік в органах Пенсійного фонду здійснюється відповідним структурним підрозділом.

7. Обов'язки бухгалтерських служб:

- забезпечення правильної організації бухгалтерського обліку відповідно до цієї Інструкції та окремих вказівок;

- здійснення постійного контролю за своєчасним і правильним оформленням документів та додержанням законності під час проведення операцій;

- здійснення контролю за правильним та економним витрачанням коштів відповідно до асигнувань, за їх цільовим призначенням відповідно до затверджених кошторисів видатків з урахуванням внесених в установленому порядку змін, а також за збереженням грошових коштів та матеріальних цінностей;

- ведення обліку надходжень та видатків за кошторисами Пенсійного фонду;

- своєчасне проведення розрахунків з підприємствами, установами та окремими особами у процесі виконання кошторисів видатків;

- складання і подання в установлені строки бухгалтерської звітності;

- складання та затвердження з керівниками установ кошторисів доходів, видатків і розрахунків до них;

- широке використання сучасних видів обчислювальної техніки під час виконання обліково-обчислювальних робіт.

8. Контроль за станом обліку та звітності, за правильним і своєчасним фінансуванням заходів щодо пенсійного забезпечення і виплати допомоги здійснюється контрольньо-ревізійним управлінням Пенсійного фонду України.

9. Бухгалтерський облік операцій, надходження і витрачання коштів ведеться в облікових регістрах (книгах, картках, накопичувальних

відомостях, машинограмах тощо). Порядок запису операцій в регістрах обліку викладено у відповідних розділах цієї Інструкції.

Облік виконання кошторису видатків на утримання органів управління Пенсійного фонду України ведеться відповідно до Інструкції по бухгалтерському обліку в установах і організаціях, які знаходяться на державному бюджеті. Звітність про виконання кошторису видатків на утримання органів Пенсійного фонду складається і подається до вищого органу в порядку, передбаченому для бюджетних установ.

10. Первинні документи, що надходять до бухгалтерії, обов'язково підлягають перевірі, як за формою (повнота і правильність оформлення первинних документів, заповнення реквізитів), так і за змістом (законність операцій, відображених у документах, логічний зв'язок окремих показників).

11. Перевірені і прийняті для обліку документи систематизуються у хронологічному порядку (за датами здійснення операцій) та оформлення меморіальними ордерами ф.274 або накопичувальними відомостями, яким надаються такі постійні номери:

меморіальний ордер N 1 - накопичувальна відомість надходжень по рахунку N 807;

меморіальний ордер N 2 - накопичувальна відомість виплат на основі звітів органів соціального захисту населення;

меморіальний ордер N 3 - накопичувальна відомість надходжень страхових внесків підприємств, установ та організацій, а також виплат допомоги, що проводяться підприємствами, установами та організаціями;

меморіальний ордер N 4 - додатковий.

Форми меморіальних ордерів ведуться відповідно до Інструкції по бухгалтерському обліку в установах і організаціях, які знаходяться на державному бюджеті.

Меморіальний ордер N 1 складається на основі банківських документів та виписок банків про рух коштів на рахунку.

Меморіальний ордер N 2 складається на основі місячного звіту органу соціального захисту населення про виплату пенсій та допомоги.

Меморіальний ордер N 3 складається на основі звіту про надходження страхових внесків та витрати коштів Пенсійного фонду.

12. Усі меморіальні ордери реєструються в книзі "Журнал - головна", ф.308. Облік у цій книзі ведеться по субрахунках.

У книзі "Журнал - головна" насамперед записують суми залишків

на початок року відповідно до заключного балансу за минулий рік. Записи в ній проводяться в міру складання меморіальних ордерів. Сума меморіального ордеру записується спочатку в графу "Сума по ордеру", а потім у дебет і кредит відповідних субрахунків. Сума оборотів за місяць по всіх субрахунках, як по дебету, так і по кредиту має дорівнювати підсумку графи "Сума по ордеру". Другим рядком після оборотів за місяць записуються залишки на початок наступного місяця по кожному субрахунку.

13. Аналітичний облік коштів ведеться в накопичувальних відомостях, машинограмах, в яких підраховуються обороти за місяць і виводяться залишки по відповідних субрахунках на початок наступного місяця.

14. виправлення помилок, виявлених у записах бухгалтерського обліку за поточний рік, проводиться в такому порядку:

а) неправильні суми та помилки в тексті, виявлені в документі до моменту подання бухгалтерського звіту, що не потребують зміни даних меморіального ордеру, закреслюють тонкою лінією так, щоб можна було прочитати закреслене, і над закресленим пишуть правильний текст і суму. На полях проти виправленого рядка за підписом головного бухгалтера роблять застереження: "Виправлено";

б) помилковий запис, виявлений до моменту подання бухгалтерського звіту, що зумовлений помилкою в меморіальному ордері, залежно від його характеру виправляється додатковим меморіальним ордером або способом "Червоне сторно". Так виправляють помилки в усіх випадках, якщо вони виявлені в записах бухгалтерського обліку за той період, за який уже подано звіт. Додаткові бухгалтерські записи про виправлення помилок, а також виправлення способом "Червоне сторно" оформляються меморіальним ордером, в якому, крім звичайних реквізитів, дається посилання на номер і дату меморіального ордеру, виправленого цим меморіальним ордером.

15. Для контролю за правильністю бухгалтерських записів по рахунках синтетичного і аналітичного обліку щомісячно складаються оборотні відомості ф.285 по відповідних субрахунках на основі записів у книгах, регістрах аналітичного обліку, які звіряються з підсумками обігу за місяць і залишками на початок наступного місяця в книзі "Журнал - головна".

16. Після закінчення звітного року в регістрах бухгалтерського обліку проводяться заключні записи і підбиваються підсумки по кожному

субрахунку, після чого складається заключний баланс (Додаток 1).

У новому році в бухгалтерських регістрах по субрахунках записуються суми залишків на початок року, що відповідають заключному балансу та звітним регістрам за минулий рік.

Якщо під час розгляду річного звіту зроблено виправлення в заключному балансі, то на основі письмового розпорядження Пенсійного фонду України ці виправлення вносяться як до регістрів обліку за минулий рік (виправляється бухгалтерський запис), так і до регістрів обліку поточного року (змінюються початкові залишки способом, зазначеним у п.14 цієї Інструкції).

17. Після закінчення кожного місяця всі меморіальні ордери - накопичувальні відомості разом з бухгалтерськими документами і виписками по рахунках в установах банків підбираються в хронологічному порядку їх номерів і брошуруються в справах.

На обкладинці справи зазначають: найменування установи, назву і порядковий номер папки (справи), звітний період - рік і місяць, початковий і останній номери меморіальних ордерів, кількість аркушів у справі.

18. Зберігання первинних бухгалтерських документів, облікових регістрів, бухгалтерських звітів і балансів, оформлення і передачу їх до архіву забезпечує головний бухгалтер. Первинні документи, облікові регістри, бухгалтерські звіти і баланси до передачі їх в архів повинні зберігатися в бухгалтерії у спеціальних приміщеннях чи шафах, що замикаються. Відповідальними за них є особи, уповноважені головним бухгалтером.

Бухгалтерські документи і регістри за поточний рік повинні зберігатися окремо від документів та регістрів за минулі роки.

Чекові книжки на одержання грошових коштів зберігаються у головного бухгалтера органу Пенсійного фонду у вогнетривкій шафі.

Головний бухгалтер зобов'язаний суворо контролювати правильність використання кожного бланка чекових книжок.

19. У разі втрати первинних документів керівник органу Пенсійного фонду призначає наказом комісію по розслідуванню її причини.

У разі потреби, для участі в роботі комісії запрошуються представники слідчих органів, відомчої охорони і державного пожежного нагляду.

Результати роботи комісії оформляються актом, що затверджується керівником органу Пенсійного фонду. Копія акта

надсилається до вищестоящої організації.

20. В архіві органу Пенсійного фонду справи зберігаються протягом установлених строків. Після закінчення строку зберігання ці справи в установленому порядку здаються до державного архіву. Документи, що засвідчують здачу справ до державного архіву, зберігаються постійно в бухгалтерії органу Пенсійного фонду.

II. Рахунки бухгалтерського обліку

21. Для поточного бухгалтерського обліку операцій по виплаті пенсій та грошової допомоги в органах Пенсійного фонду використовуються такі рахунки (субрахунки):

<i>Найменування Рахунку</i>	<i>Номер Рахунку</i>	<i>Найменування субрахунку</i>	<i>Номер субрахунку</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
	<i>Розділ I</i>	<i>Грошові кошти</i>	
<i>Поточні рахунки</i>	<i>11</i>	<i>Поточний рахунок коштів Пенсійного фонду</i>	<i>115</i>
		<i>Валютний рахунок</i>	<i>116</i>
		<i>Кошти Пенсійного фонду в дорозі</i>	<i>117</i>
		<i>Поточний рахунок коштів державного бюджету</i>	<i>118</i>
<i>Інші грошові кошти</i>	<i>13</i>	<i>Грошові документи</i>	<i>132</i>
	<i>Розділ II</i>	<i>Розрахунки</i>	
<i>Розрахунки з виплати пенсій та грошової допомоги</i>	<i>17</i>	<i>Розрахунки по недостачах</i>	<i>170</i>
		<i>Розрахунки по платежах до бюджету ПФ, у тому числі:</i>	<i>173</i>
		<i>- з Фондом загальнообов'язкового державного соціального</i>	<i>173/1</i>

		<i>страхування на випадок безробіття</i>	
		<i>- з Чорнобильським фондом</i>	<i>173/2</i>
		<i>- з Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України</i>	<i>173/5</i>
	<i>18</i>	<i>Розрахунки по виконавчих документах та інших відрахуваннях</i>	<i>187</i>
	<i>19</i>	<i>Розрахунки з підприємствами зв'язку з виплати пенсій та грошової допомоги</i>	<i>191</i>
		<i>Розрахунки по стягненню переплат пенсій та грошової допомоги</i>	<i>192</i>
		<i>Розрахунки з банком по кредитах</i>	<i>193</i>
		<i>Розрахунки головних управлінь з Пенсійним фондом України</i>	<i>194</i>
		<i>Розрахунки з підприємствами, установами, організаціями, підприємствами по обов'язкових платежах</i>	<i>196</i>
		<i>Розрахунки головних управлінь з управліннями в районах, містах і в районах у містах</i>	
		<i>Розрахунки з іншими дебіторами та кредиторами, у тому числі:</i>	
		<i>за регресними позовами</i>	
		<i>- з відшкодування пільгових пенсій, виплати пенсій науковим працівникам державних</i>	
	<i>Розділ III</i>	<i>Видатки</i>	
<i>Видатки Пенсійного Фонду</i>	<i>22</i>	<i>Видатки на виплату пенсій та грошової допомоги за рахунок власних надходжень</i>	<i>220</i>
		<i>Видатки на виплату пенсій та грошової допомоги військово-</i>	<i>221</i>

		<i>службовцям строкової служби та їхнім сім'ям</i>	
		<i>Видатки на виплату пенсій, надбавок та доплат, призначених за різними пенсійними програмами</i>	222
		<i>Видатки на виплату різниці між сумою пенсії, призначеної науковим працівникам державних бюджетних підприємств і організацій та сумою пенсій, обчисленою відповідно до інших законодавчих актів</i>	222/3
		<i>Видатки на виплату пенсій згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку із закриттям ЧАЕС»</i>	222/4
		<i>Видатки по виплаті пенсій, доплат та компенсацій згідно із Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»</i>	223
		<i>Видатки по виплаті пенсій, пов'язаних з достроковим виходом працівників на пенсію згідно із ст.26 Закону України «Про зайнятість населення»</i>	224
		<i>Видатки по виплаті пенсій згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання України»</i>	225
		<i>Видатки на організацію органів Пенсійного фонду</i>	226
		<i>Видатки на розрахунково-касове обслуговування та на оплату з</i>	227

		<i>підкріплення готівкою виплати пенсій та грошової допомоги</i>	
		<i>Видатки по виплаті пенсій пенсіонерам, які виїзали на постійне проживання за кордон, та іноземним пенсіонерам, які проживають на території України</i>	228
		<i>Інші видатки</i>	229
	<i>Розділ IV</i>	<i>Кошти та їх призначення</i>	
<i>Довгострокові кредити банку</i>	24	<i>Довгострокові кредити банку</i>	248
	<i>Розділ У</i>	<i>Кошти Пенсійного фонду</i>	
<i>Кошти цільового Призначення</i>	60	<i>Обов'язкові внески підприємств, установ, організації</i>	600
		<i>Обов'язкові внески громадян</i>	601
		<i>Обов'язкові внески платників спрощеної системи</i>	602
		<i>Кошти добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування</i>	603
		<i>Кошти Державного бюджету</i>	604
		<i>Кошти Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття</i>	604/1
		<i>Кошти Фонду соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання України</i>	604/3
		<i>Кошти, які надійшли від галузі сільського господарства</i>	605
			606

		<i>Інші кошти Пенсійного фонду</i>	
		<i>Забалансові рахунки</i>	
<i>Заборгованість неплатоспроможних дебіторів</i>	05		
<i>Переплати пенсій та грошової допомоги внаслідок неправильного застосування законодавства про пенсії та допомогу і помилкових обчислень</i>	10		
<i>Забезпечення зобов'язань і платежів по простих векселях</i>	15		
<i>Забезпечення зобов'язань і платежів по переказних векселях</i>	16		

III. Облік операцій на поточних рахунках в банку

22. Облік коштів Пенсійного фонду на виплату пенсій та допомоги ведеться на таких субрахунках.

22.1. На субрахунку 115 "Поточний рахунок коштів Пенсійного фонду" обліковуються:

надходження зборів на обов'язкове державне страхування від підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності і господарювання, виду діяльності та галузевої належності, об'єднань громадян, від осіб, які використовують найману працю громадян (у тому числі підприємствами та особами, що використовують працю громадян

за угодами цивільно-правового характеру), а також від громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на приватній власності та виключно їхній праці, адвокатів, працюючих громадян;

добровільні надходження від підприємств, установ, організацій і громадян та надходження коштів у вигляді відсотків від комерційних банків за користування тимчасово вільними коштами Пенсійного фонду.

З цього субрахунку територіальними органами Пенсійного фонду проводиться фінансування видатків на виплату пенсій та допомоги через установи поштово-пенсійного банку на рахунки підприємств зв'язку або інших установ, що здійснюють їх доставку, перерахування коштів відділенням Ощадбанку України, фінансування видатків на утримання органів Пенсійного фонду за розрахунково-касове обслуговування комерційним банкам, перерахування невикористаних залишків коштів вищестоящому органу Пенсійного фонду в установлені ним строки.

22.2. На субрахунку 116 "Валютний рахунок коштів Пенсійного фонду" обліковуються кошти, які надходять до Пенсійного фонду з Державного бюджету в іноземній валюті на виплату компенсаційних сум військовослужбовцям, які стали інвалідами, а також членам сімей військовослужбовців, які загинули під час виконання обов'язків військової служби в складі Миротворчих сил ООН.

22.3. На субрахунку 117 "Кошти Пенсійного фонду в дорозі" обліковуються кошти, перераховані на поточні рахунки органів Пенсійного фонду в останні дні місяця, що зараховуються установами банків в наступному місяці.

22.4. На субрахунку 118 "Поточний рахунок коштів державного бюджету" обліковуються кошти, що надходять з Державного бюджету України через Пенсійний фонд України та підвідомчі управління для фінансування видатків на виплату пенсій та допомоги військовослужбовцям строкової служби та їхнім сім'ям відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ" та Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", а також на виплату пенсій згідно із Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи". З цього субрахунку проводяться перерахування коштів підприємствам зв'язку, Ощадбанкам або іншим установам, що здійснюють їх доставку.

22.5. На субрахунку 119 "Поточний рахунок коштів місцевих

бюджетів" обліковуються кошти, що надходять з місцевих бюджетів на виплату допомоги по догляду за дитиною від півтора до трьох років. З цього субрахунка перераховуються кошти підприємствам, установам, організаціям, відділенням зв'язку та іншим установам, що здійснюють їх доставку.

22.6. Облік операцій по руху коштів на поточних рахунках органів Пенсійного фонду ведеться в накопичувальній відомості про рух коштів на поточних рахунках, ф.381.

Накопичувальні відомості ведуться по кожному рахунку окремо з наданням меморіальним ордерам номерів 1а, 1б, 1в, 1г, 1д або ведеться меморіальний ордер ф.274 за кожний день.

22.7. Грошові кошти на виплату пенсій та допомоги перераховуються органами Пенсійного фонду через установи поштово-пенсійного банку на рахунки підприємств зв'язку або інших установ, що здійснюють їх доставку, в Ощадбанки в межах асигнувань, передбачених бюджетом, з урахуванням наступних змін, внесених в установленому порядку.

22.8. Залишки коштів на рахунках мають відповідати залишкам коштів на поточних рахунках в установах банків. Для звірки правильності записів на поточних рахунках банк видає органам Пенсійного фонду виписки з виконаними документами в строки, погоджені з установою банку.

Витрачання коштів проводиться відповідно до їх цільового призначення.

22.9. Районні і міські відділи соціального захисту населення та центри по нарахуванню і виплаті пенсій та допомоги щомісячно в установлені строки подають відповідним відділам Пенсійного фонду звіт про виплату пенсій та допомоги за формою 2а (додаток 2), в якому відображаються фактичні видатки по видах виплат пенсій та допомоги.

22.10. Залишки коштів на поточних рахунках в банках установ Пенсійного фонду у кінці року вилученню не підлягають.

22.11. Аналітичний облік касових і фактичних видатків на виплату пенсій та допомоги органи Пенсійного фонду ведуть у "Книзі обліку асигнувань і видатків" (ф.294) окремо з кожного виду видатків, як передбачено ф.2 ПФ (додаток 3).

Аналітичний облік розрахунків з платниками внесків ведеться у "Книзі поточних рахунків та розрахунків" (ф.292) де відкривається особовий рахунок на кожного платника по субрахунку 196 "Розрахунки з

підприємствами, установами, організаціями та підприємцями по страхових внесках". По дебету субрахунку відображаються нарахування страхових внесків, пені, штрафів та нарахування по відшкодуванню пільгових пенсій, по кредиту субрахунку - надходження платежів і проведені видатки. Дані особового рахунку звіряються з даними ф.4 ПФ, яку щоквартально в установлені строки подають платники внесків районному, міському відділам Пенсійного фонду.

22.12. Оперативний облік надходжень на рахунки органів Пенсійного фонду ведеться в накопичувальній відомості за видами надходжень за формою: дата, надійшло: обов'язкових страхових внесків по тарифу, обов'язкових страхових внесків (1%), пені, штрафів, за регресними позовами, добровільних внесків, відшкодувань по пільгових пенсіях, від вищого органу Пенсійного фонду, з місцевих бюджетів, інших надходжень, усього одержано за день. Окремим рядком наводяться дані про використання коштів: перераховано: підприємствам зв'язку, на утримання органів Пенсійного фонду, вищому органу Пенсійного фонду, інші перерахування, усього перераховано.

У накопичувальній відомості підбиваються підсумки по декадах. На основі накопичувальної відомості подаються оперативні дані про надходження та використання коштів Пенсійного фонду.

23. Невикористані на фінансування пенсій та допомоги залишки коштів на поточних рахунках органів Пенсійного фонду перераховуються районними, міськими відділами на рахунки обласних управлінь, обласними управліннями - на рахунки Пенсійного фонду України.

IV. Облік розрахунків

24. У цьому розділі ведеться облік розрахунків органів Пенсійного фонду по страхових внесках і бюджетному фінансуванню; з органами соціального захисту населення, підприємствами зв'язку та іншими установами по виплаті пенсій та допомоги; з підприємствами, установами та організаціями - по нарахуванню та сплаті страхових внесків; з установами банків - по виданих кредитах та інших розрахунках.

24.1. Розрахунки з установами та організаціями ведуться через установи банку.

Для обліку розрахунків призначаються такі субрахунки:

132 "Грошові документи"

170 "Розрахунки по недостачах";

- 173 "Розрахунки по платежах до бюджету";
 187 "Розрахунки по виконавчих документах та інших відрахуваннях";
 191 "Розрахунки з підприємствами зв'язку по виплаті пенсій та допомоги";
 192 "Розрахунки по стягненню переплат пенсій та допомоги";
 193 "Розрахунки з банком по кредитах";
 194 "Розрахунки обласних управлінь з Пенсійним фондом України";
 195 "Розрахунки з органами соціального захисту населення";
 196 "Розрахунки з підприємствами, установами, організаціями та підприємцями по страхових внесках";
 197 "Розрахунки обласних управлінь з районними, міськими відділами Пенсійного фонду";
 199 "Розрахунки з іншими дебіторами і кредиторами".

24.2. На субрахунку 170 "Розрахунки по недостачах" ведеться облік розрахунків по виявлених недостачах і крадіжках коштів, призначених на виплату пенсій і допомоги. У дебет субрахунку відносяться суми недостач і крадіжок коштів, призначених на виплату пенсій і допомоги, що підлягають стягненню на основі матеріалів перевірок і ревізій. У кредит субрахунку записуються суми, внесені в установи банку для погашення заборгованості по недостачах і крадіжках.

24.3. На субрахунку 173 "Розрахунки по платежах до бюджету" ведеться облік розрахунків з бюджетом по коштах, що надходять від підприємств, установ та інших організацій по адміністративних штрафів. На суму перерахованих коштів до органів Пенсійного фонду, дебетується субрахунок 115 і кредитується субрахунок 173. На зазначеному субрахунку також враховується заборгованість місцевого бюджету Пенсійному фонду по відшкодуванню допомоги по догляду за дитиною віком від півтора до трьох років.

24.4. На субрахунку 187 "Розрахунки по виконавчих документах та інших відрахуваннях" обліковуються розрахунки по сумах, стягнених з пенсіонерів по виконавчих документах.

Відрахування з пенсій і допомоги проводяться у випадках, передбачених чинним законодавством та в порядку, передбаченому Інструкцією по бухгалтерському обліку та звітності по виплаті пенсій і допомоги в органах соціального забезпечення, що затверджена Міністерством соціального забезпечення від 15 липня 1992 р. N 07-769 і

Міністерством фінансів України від 15 липня 1992 р. N 02-403.

Органи соціального захисту населення щомісячно складають довідку про загальну суму проведених відрахувань аліментів та інших відрахувань з пенсій по виконавчих листах з розшифруванням цієї суми за категоріями одержувачів, передбачених звітом ф.2а (додаток 2), що подається відповідному органу Пенсійного фонду.

Орган Пенсійного фонду дебетує відповідний субрахунок (220-228) на суми, відраховані з пенсій, і кредитує субрахунок 187.

На суми, перераховані одержувачам аліментів, дебетується субрахунок 187 і кредитується відповідний субрахунок (115, 118, 119).

24.5. На субрахунку 191 "Розрахунки з підприємствами зв'язку по виплаті пенсій та допомоги" ведеться облік розрахунків з підприємствами зв'язку або іншими установами по коштах, перерахованих на виплату пенсій та допомоги. Аналітичний облік розрахунків ведеться окремо з кожним вузлом зв'язку (при централізованих розрахунках з виробничо-технічними управліннями зв'язку) та окремо з кожною установою, що здійснює доставку пенсій, у книзі ф.292 по категоріях пенсіонерів, передбачених звітністю, і по джерелах фінансування. При перерахуванні зазначених коштів орган Пенсійного фонду дебетує субрахунок 191 і кредитує відповідний субрахунок (115, 118, 119).

24.6. По субрахунку 192 "Розрахунки по стягненню переplat пенсій та допомоги" ведеться облік сум стягнених з винних осіб, сум переplat пенсій та допомоги внаслідок помилкових обчислень чи з інших причин, що надійшли на поточний рахунок органу Пенсійного фонду. Запис проводиться по дебету одного із субрахунків: 115, 118, 119 і по кредиту 192. Одночасно проводиться запис в дебет субрахунка 192 і по кредиту 220-228 - на зменшення видатків, а також ці суми списуються із забалансового рахунка 10.

Відрахування з пенсій на підставі рішень органу соціального захисту населення на погашення сум, зайво виплачених пенсіонерам внаслідок зловживань з їхнього боку, та облік цих сум провадяться у порядку передбаченому Інструкцією по бухгалтерському обліку та звітності по виплаті пенсій і допомоги в органах соціального забезпечення.

У кінці місяця районний відділ соціального захисту населення складає довідку в двох примірниках про загальні суми виявлених переplat пенсій, прийнятих і переданих переplat іншим органам соцзахисту

населення, списаних з різних причин переplat, суми залишків переplat на кінець місяця, суми відрахувань з пенсій при їх нарахуванні до виплати, з розподілом цих сум за категоріями пенсіонерів відповідно до ф.2а. Один примірник цієї довідки подається органу Пенсійного фонду разом із звітом за ф.2а.

24.7. На субрахунку 193 "Розрахунки з банком по кредитах" ведеться облік розрахунків з банками за одержані кредити. При одержанні кредиту дебетується субрахунок 115 "Поточний рахунок коштів Пенсійного фонду" і кредитується субрахунок 193 "Розрахунки з банком по кредитах". Погашення сум кредиту відображається по дебету субрахунка 193 і кредиту рахунка 115. Нарахування відсотків за банківський кредит відображається по дебету субрахунка 227 і кредиту субрахунка 193. Перерахування відсотків за банківський кредит відображається по дебету субрахунка 193 і кредиту рахунка 115.

24.8. На субрахунку 194 "Розрахунки обласних управлінь з Пенсійним фондом України" ведеться облік розрахунків з підвідомчими управліннями Пенсійного фонду по страхових внесках та коштах бюджету. Одержані з бюджету кошти підвідомче управління Пенсійного фонду відображає по дебету субрахунка 115, 118 і кредиту субрахунка 194. Перераховані Пенсійному фонду України суми страхових внесків підвідомче управління Пенсійного фонду відображає по дебету субрахунка 194 і кредиту 115.

24.9. На субрахунку 195 "Розрахунки з органами соціального захисту населення" ведеться облік розрахунків з органами соціального захисту населення по сумах, що перераховуються їм для виплати пенсій та допомоги. При перерахуванні зазначених коштів органи Пенсійного фонду дебетують субрахунок 195 і кредитують субрахунок 115, 118.

24.10. На субрахунку 196 "Розрахунки з підприємствами, установами, організаціями та підприємцями по страхових внесках" ведеться облік розрахунків з підприємствами, установами, організаціями та підприємцями по страхових внесках.

Аналітичний облік розрахунків з платниками внесків ведеться в книзі (ф.292) по кожному платнику окремо. Розшифровки звіряються з надходженням страхових внесків на основний рахунок 807.

На страхові внески, одержані від підприємств, установ, організацій та підприємців в установах Пенсійного фонду, дебетується субрахунок 115 і кредитується субрахунок 196. На кошти, перераховані підприємствам, установам, організаціям та підприємцям для виплати

допомоги у разі нестачі страхових внесків дебетується субрахунок 196 і кредитується субрахунок 115. На видатки по виплаті допомоги, що здійснюється підприємствами, установами, організаціями та підприємцями за рахунок коштів Пенсійного фонду, дебетується субрахунок 223 і кредитується субрахунок 196.

24.11. На субрахунку 197 "Розрахунки обласних управлінь з районними, міськими відділами Пенсійного фонду" ведеться облік розрахунків обласних управлінь з районними, міськими відділами по страхових внесках та коштах бюджету. При перерахуванні коштів райміськвідділам Пенсійного фонду обласні управління дебетують субрахунок 197 і кредитують субрахунки 115, 118.

24.12. На субрахунку 199 "Розрахунки з іншими дебіторами і кредиторями" ведеться облік розрахунків за регресними позовами, та з іншими дебіторами і кредиторями". На суму пред'явлених регресних позовів дебетується субрахунок 199 і кредитується субрахунок 606. При надходженні коштів за регресними позовами дебетується субрахунок 115 і кредитується субрахунок 199.

Аналітичний облік розрахунків ведеться окремо по кожному субрахунку на картці ф.292а (у книзі, ф.292).

V. Видатки

25. У цьому розділі ведеться облік видатків на виплату пенсій та допомоги, інших видатків, які проводяться органами соціального захисту населення, підприємствами, установами та організаціями за рахунок коштів Пенсійного фонду, а також облік поштових видатків і видатків на утримання органів Пенсійного фонду.

Фактичними видатками вважаються реальні затрати коштів Пенсійного фонду, здійснені органами соціального захисту населення по виплаті пенсій та допомоги, установами та організаціями по наданню допомоги на дітей та малозабезпеченим непрацездатним громадянам згідно з чинним законодавством, а також затрати органів Пенсійного фонду на їх утримання.

Облік фактичних видатків на виплату пенсій та допомоги, інших витрат Пенсійного фонду ведеться на рахунку 22 "Видатки Пенсійного фонду", який поділяється на субрахунки:

25.1. На субрахунку 220 "Видатки на виплату трудових і соціальних пенсій" ведеться облік фактичних видатків по виплаті пенсій

за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, за вислугу років, соціальних пенсій, а також пенсій і допомоги та інших виплат, призначених пенсіонерам згідно із Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

На підставі первинних документів (звітів вузлів зв'язку та довідки до них, описів до списків поштових переказів, описів до списків на перерахування пенсій до ощадбанків), що подаються органами соціального захисту населення щомісячно за видами виплат, та інших документів,* та звіту про нарахування страхових внесків і видатки коштів Пенсійного фонду установ та організацій (ф.4-ПФ) дебетується субрахунок 220 і кредитується відповідні субрахунки (191-196).

* Надалі іменувати: "На підставі первинних документів, які подаються органами соціального захисту населення та підприємствами зв'язку"...

25.2. На субрахунку 221 "Видатки на виплату пенсій військовослужбовцям строкової служби та їхнім сім'ям" ведеться облік фактичних видатків по пенсійному забезпеченню військовослужбовців, а також осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членів їх сімей, що встановлені Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ" та Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", а також видатки на виплату доплат до пенсій згідно із Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

На основі звіту органів соціального захисту населення про виплату пенсій та допомоги (ф.2а) дебетується субрахунок 221 і кредитується відповідні субрахунки 191-196.

25.3. На субрахунку 222 "Видатки на виплату пенсій державним службовцям" ведеться облік фактичних видатків на виплату пенсій, призначених відповідно до Закону України "Про державну службу". На основі звіту органів соціального захисту населення (ф.2а) про виплату пенсій дебетується субрахунок 222 і кредитується субрахунки 191,195.

25.4. На субрахунку 223 "Видатки на виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку" ведеться облік фактичних видатків на виплату допомоги по догляду за дитиною до

досягнення нею півтора року, а також допомоги на дитину до трьох років відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи". На основі звіту органів соціального захисту населення про виплату пенсій та допомоги (ф.2а) і звіту про нарахування страхових внесків, інших надходжень та витрачання коштів Пенсійного фонду (ф.4-ПФ), що подається установами та організаціями, дебетується субрахунок 223 і кредитується субрахунки 191, 195, 196, 605.

25.5. На субрахунку 224 "Державна грошова допомога деяким категоріям пенсіонерів" ведеться облік фактичних видатків на виплату державної грошової допомоги, призначеної відповідно до чинних нормативних актів.

На підставі первинних документів, які подаються органами соціального захисту населення та підприємствами зв'язку, дебетується субрахунок 224 і кредитується субрахунки 191-196.

25.6. На субрахунку 225 "Цільова грошова допомога непрацездатним громадянам з мінімальними доходами" ведеться облік фактичних видатків на виплату грошової допомоги малозабезпеченим непрацездатним громадянам, призначеної відповідно до чинних нормативних актів щодо величини середнього душевого доходу та розмірів цільової грошової допомоги непрацездатним громадянам з мінімальними доходами.

На основі Звіту про виплату пенсій та допомоги (ф.2а) органів соціального захисту населення про виплату грошової допомоги малозабезпеченим непрацездатним громадянам з мінімальними доходами дебетується субрахунок 225 і кредитується субрахунки 191-196.

25.7. На субрахунку 226 "Видатки на утримання органів управління Пенсійного фонду" ведеться облік фактичних видатків на утримання органів управління Пенсійного фонду. На підставі платіжного доручення на перерахування коштів на рахунок органів Пенсійного фонду дебетується субрахунок 226 і кредитується субрахунок 115.

25.8. На субрахунку 227 "Видатки по оплаті банківських, поштових операцій" враховуються поштові збори за пересилку і доставку пенсій та допомоги по дорученнях, відомостях і поштовими переказами, що виплачені відділенням зв'язку та установам банку за поштово-телеграфні послуги та за розрахунково-касове обслуговування. На підставі первинних документів, які подаються підприємствами зв'язку, про видатки по оплаті банківських і поштових операцій, та згідно з

банківськими документами про суми списаних коштів за розрахунково-касове обслуговування комерційними банками дебетується субрахунок 227 і кредитується субрахунок 115.

25.9. На субрахунку 228 "Видатки на допомогу на поховання" ведеться облік фактичних видатків на поховання. На підставі первинних документів, які подаються органами соціального захисту населення та підприємствами зв'язку, дебетується субрахунок 228 і кредитується субрахунки 191- 196.

25.10. На субрахунку 229 "інші видатки" ведеться облік витрат коштів, що надійшли до Пенсійного фонду, але не згадані в цьому розділі.

Аналітичний облік фактичних видатків ведеться в "Книзі обліку кредитів (асигнувань) і видатків" (ф.294) за видами витрат по оборотній відомості ф.285. Підсумки в книзі підбиваються за кожний місяць з початку року. По закінченні року видатки списуються на зменшення коштів та розрахунків Пенсійного фонду. При цьому дебетуються субрахунки 194, 197, 600-606 і кредитується відповідні субрахунки 220-228.

25.11. Щомісячно органи Пенсійного фонду після подання органами соціального захисту населення Звіту про виплату пенсій та допомоги (ф.2а) звіряють показники зазначеного Звіту з даними бухгалтерського обліку про фактичні видатки за видами пенсій та допомоги. На підставі зведеного Звіту така сама звірка здійснюється між обласними управліннями Пенсійного фонду і центрами по нараховуванню і виплаті пенсій та допомоги.

VI. Кошти цільового призначення

26. На субрахунку 248 "Довгострокові кредити банку" ведеться облік одержаних Пенсійним фондом в банку короткострокових кредитів для здійснення фінансування витрат на виплату пенсій та допомоги. При цьому дебетується субрахунок 115 і кредитується субрахунок 248. При погашенні кредиту в установі банку проводиться запис по дебету субрахунку 248 і кредиту 115.

VII. Кошти Пенсійного фонду

27. На рахунку 60 "Кошти Пенсійного фонду" та його субрахунках 600-606 ведеться облік коштів на виплату пенсій та допомоги за

рахунок: збору на обов'язкове державне страхування підприємств, установ, організацій і кооперативів; збору на обов'язкове державне страхування громадян; страхових внесків осіб, що займаються підприємницькою діяльністю; добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян; державного бюджету та інших коштів Пенсійного фонду.

27.1. Облік коштів Пенсійного фонду ведеться на таких субрахунках:

600 - "Кошти на оплату пенсій та допомоги за рахунок страхових внесків підприємств, установ, організацій та кооперативів";

601 - "Кошти на виплату пенсій за рахунок збору на обов'язкове державне страхування громадян";

602 - "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок страхових внесків осіб, що займаються підприємницькою діяльністю";

603 - "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян";

604 - "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок державного бюджету";

605 - "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок місцевих бюджетів";

606 - "Інші кошти Пенсійного фонду".

27.2. На субрахунку 600 "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок страхових внесків підприємств, установ, організацій та кооперативів ведеться облік страхових внесків, нарахованих підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності і господарювання (у тому числі колгоспами, кооперативами). На основі Звіту про нарахування страхових внесків, інших надходжень та витрачання коштів Пенсійного фонду, ф.4ПФ (додаток 4 до Інструкції про порядок обчислення і сплати страхових внесків підприємствами, установами, організаціями, громадянами до Пенсійного фонду України, а також обліку надходження і витрачання його коштів, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 10 червня 1994 р. N 5-5). Дебетується субрахунок 196 і кредитується субрахунок 600.

27.3. На субрахунку 601 "Кошти на виплату пенсій за рахунок збору на обов'язкове державне страхування громадян" ведеться облік обов'язкових страхових внесків працюючих громадян. На основі звітів про нарахування збору на обов'язкове державне страхування до Пенсійного фонду та їх витрачання дебетується субрахунок 196 і кредитується

субрахунок 601.

27.4. На субрахунку 602 "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок страхових внесків осіб, які займаються підприємницькою діяльністю" ведеться облік страхових внесків громадян, які займаються підприємницькою діяльністю, заснованою на приватній власності фізичної особи та осіб, які використовують працю громадян за угодами цивільно-правового характеру або які займаються адвокатською діяльністю. На підставі Звіту про нарахування страхових внесків, інших надходжень та витрачання коштів Пенсійного фонду (ф.4-ПФ), а також даних декларацій за звітний період при перерахуванні підприємцями страхових внесків дебетується субрахунок 196 і кредитується субрахунок 602.

27.5. На субрахунку 603 "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок добровільних внесків підприємств, установ, організацій і громадян" ведеться облік добровільних внесків, підприємств, установ, організацій і громадян. На підставі платіжних документів про надходження добровільних внесків дебетується субрахунок 115 і кредитується субрахунок 603.

27.6. На субрахунку 604 "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок державного бюджету" ведеться облік коштів, що надійшли з бюджету для виплати пенсій та допомоги. На підставі банківських платіжних документів дебетується субрахунок 118 і кредитується субрахунок 604.

27.7. На субрахунку 605 "Кошти на виплату пенсій та допомоги за рахунок місцевих бюджетів" ведеться облік коштів, що надійшли з місцевих бюджетів для виплати пенсій та допомоги. На підставі банківських платіжних документів дебетується субрахунок 119 і кредитується субрахунок 605.

27.8. На субрахунку 606 "Інші кошти Пенсійного фонду" ведеться облік коштів, що надійшли до Пенсійного фонду, але не згадані в цьому розділі.

Аналітичний облік коштів Пенсійного фонду ведеться на субрахунках на багатографних картках (ф.283) або в книзі ф.292 за джерелами їх надходжень.

VIII. Річне заключення рахунків поточного обліку

28. Річне заключення рахунків поточного обліку здійснюється

таким чином:

В органах Пенсійного фонду України суми фактичних видатків по закінченні року списуються на зменшення коштів на виплату пенсій та допомоги. При цьому дебетуються субрахунки 600-606 і кредитуються субрахунки 220-228, а на видатки за рахунок одержаних коштів від Пенсійного фонду України дебетуються субрахунки 194, 197 і кредитуються субрахунки 220-228.

У Пенсійному фонді України суми фактичних видатків по закінченні року списуються на зменшення коштів, призначених на виплату пенсій та допомоги. При цьому дебетуються субрахунки 600-606 і кредитуються субрахунки 220-228.

IX. Забалансові рахунки

29. Для ведення обліку коштів в органах Пенсійного фонду України застосовуються такі забалансові рахунки:

29.1. 04 "Бланки суворої звітності". На цьому рахунку обліковуються бланки суворої звітності - посвідчень, квитанційних книжок тощо.

Аналітичний облік бланків суворої звітності всіх видів із зазначенням місця їх збереження ведеться в "Книзі обліку бланків суворої звітності (ф.448).

29.2. 05 "Списана заборгованість неплатоспроможних дебіторів". На цьому рахунку ведеться облік заборгованості неплатоспроможних дебіторів протягом п'яти років після її списання для спостереження за можливістю її стягнення у разі зміни майнового становища боржників. Суми, одержані для погашення цієї заборгованості, списуються з цього рахунку і підлягають зарахуванню в доход Пенсійного фонду України.

Облік ведеться в книзі (ф.292), де зазначаються прізвище, ім'я та по батькові боржника.

29.3. 10 "Переплата пенсій та допомоги внаслідок неправильного застосування законодавства про пенсії та допомогу і помилкових обчислень". На цьому рахунку ведеться облік переплат на основі актів ревізій, перевірок та інших документів, у книзі ф.292, по кожній винній особі, а в разі відсутності винних осіб - за сумами переплат, зазначеними у відповідних документах.

Суми виявлених переплат записуються в дебет рахунку 10, а стягнені суми - у кредит цього рахунку. Облік на забалансових рахунках

ведеться за простою системою тобто, коли кореспонденція субрахунків по бухгалтерському обліку проводиться по одному й тому самому рахунку.

29.4. Рахунок N 15 "Забезпечення зобов'язань і платежів по простих векселях". На цьому рахунку на підставі записів у журналі обліку простих векселів ведеться облік простих векселів, якими оформлено заборгованість підприємств, установ та організацій із збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, з моменту складання акта про передачу векселів боржником органу Пенсійного фонду і до моменту надходження коштів в рахунок оплати векселів.

29.5. Рахунок N 16 "Забезпечення зобов'язань і платежів по переказних векселях". На цьому рахунку на підставі записів у журналі обліку переказних векселів ведеться облік переказних векселів, якими оформлено заборгованість підприємств, установ та організацій із збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, з моменту заповнення векселів органом Пенсійного фонду і до моменту надходження коштів в рахунок оплати векселів.

Аналітичний облік на забалансових рахунках 15 і 16 ведеться по кожному одержаному векселю на суму отриманих векселів на суму контокорентних картках (форма N 281) або в книзі (форма 292) по кожному боржнику окремо.

X. Звітність

30. Районні і міські відділи Пенсійного фонду складають і подають обласному (міському) органу Пенсійного фонду в установлені ними строки таку звітність:

Місячна:

- звіт про виплату пенсій та допомоги, ф.2а, що складається на основі звітів органів соціального захисту населення (додаток 2);

- звіт про виконання кошторису видатків по бюджету, ф.2мдб (додаток 4);

- оперативні звіти про надходження та використання коштів Пенсійного фонду (додаток 5).

Квартальна та річна:

- баланс виконання бюджету Пенсійного фонду, ф.1ПФ (додаток 1);

- звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду, ф.2ПФ (додаток 3);

- звіт про нарахування страхових внесків, інших надходжень та

витрачання коштів Пенсійного фонду, ф.4ПФ.

- звіт про виконання кошторису за регресними позовами (додаток б).

31. Обласні управління подають до Пенсійного фонду України зведені кварталні звіти про виконання бюджету Пенсійного фонду не пізніше як через 26 днів після закінчення звітного періоду, а річні звіти - не пізніше 20 лютого наступного року.

Пенсійний фонд України подає зведені річні та кварталні звіти про надходження і використання коштів фонду до Міністерства фінансів України.

Одночасно з річним звітом та звітом станом на 1 липня подається пояснювальна записка, в якій відображаються особливості виконання бюджету Пенсійного фонду по доходах і видатках. При цьому мають зазначатись кількість районів, міст, областей, які не забезпечили виконання бюджету по страхових внесках та інші джерела доходів Пенсійного фонду, а також причини, через які не надходять платежі.

Звіти складаються і подаються управліннями до Пенсійного фонду України в мільйонах карбованців.

31.1. Баланс виконання бюджету Пенсійного фонду України (ф.ПФ) складається на основі звірки оборотів і залишків по субрахунках на кінець звітного періоду відображених у книзі "Журнал-головна" (ф.308), з оборотами і залишками на субрахунках аналітичного обліку.

31.2. При складанні "Звіту про виконання бюджету Пенсійного фонду" (ф.2 ПФ) необхідно враховувати:

Розділ I "Доходи" складається на основі даних аналітичного обліку, записи якого проводяться на основі даних банків про рух коштів на поточних рахунках та витрат, що прийняті до заліку за страховими внесками.

Розділ II "Видатки" та розділ III. Відомості про контингент по виплаті пенсій та допомоги" складаються на основі "Звіту про виплату пенсій та допомоги" (ф.2а), що подається органами соціального захисту населення, та "Звіту про нарахування страхових внесків, інших надходжень та витрачання коштів Пенсійного фонду" (ф.4ПФ), що подається підприємствами, установами та організаціями.

У графі 4 "Призначено" та "Затверджено кошторисом на рік" відображаються дані затвердженого бюджету (ліміту видатків) з урахуванням змін, внесених в установленому порядку. У графі 5 зазначаються суми фактичних видатків коштів Пенсійного фонду.

Звітні дані показують у зростаючому підсумку з початку року.

Квартальні і річні звіти підписуються керівником і головним бухгалтером органу Пенсійного фонду України.

Кореспонденція субрахунків по основних бухгалтерських операціях подається в додатку 7.

Інструкцію по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України погоджено з Міністерством фінансів та Міністерством праці та соціальної політики.

Стаття 77. Актуарні розрахунки. Актуарії

1. Виконавча дирекція Пенсійного фонду забезпечує проведення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на наступні 1, 5, 10 та через кожні 5 років на - 75 років.

2. Актуарні розрахунки здійснюються відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України.

3. Результати актуарних розрахунків оформляються у вигляді звіту, який складається та підписується актуаріями - виконавцями. Зазначений звіт має містити розрахунки, дані, методи і припущення, що використовувалися під час їх здійснення, та висновки щодо фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і рекомендації щодо заходів, необхідних для забезпечення фінансової стабільності цієї системи.

У десятиденний термін після підписання звіт надсилається правлінню Пенсійного фонду, Наглядовій раді та Кабінету Міністрів України з дотриманням вимог, передбачених статтею 22 цього Закону.

4. Актуаріями можуть бути особи, які відповідають вимогам, передбаченим у положенні про підрозділ з актуарних розрахунків, яке затверджується правлінням Пенсійного фонду. За необхідності проведення додаткових актуарних розрахунків виконавча дирекція Пенсійного фонду може залучати відповідних фахівців та експертів, вартість оплати послуг яких затверджується правлінням Пенсійного фонду.

Актуарні розрахунки – система математичних і статистичних закономірностей, які є основою встановлення стосунків між

застрахованою особою і страхувальником. Вони базуються на математичних формулах, що визначають механізм формування та використання страхового пенсійного фонду.

АктUARні розрахунки покликані прогнозувати майбутні витрати на пенсійне забезпечення, забезпечити фінансову стабільність пенсійної системи, визначаючи доходи Пенсійного фонду України та напрями використання коштів. Тому за допомогою цих розрахунків не тільки вираховуються та прогнозуються напрями і обсяги фінансових потоків та стан пенсійної системи, але і пропонуються заходи із забезпечення її стабільності.

Головною метою проведення актуарних розрахунків є розроблення ефективної пенсійної актуарної моделі, яка повинна бути повністю адаптованою до макроекономічних, історичних, соціальних і демографічних особливостей, а також сприяти збереженню та повноцінному використанню накопичених державних пенсійних зобов'язань.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 16 грудня 2004 р. № 1677

Київ

Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Відповідно до статті 77 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Методику проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що додається.

2. Пенсійному фонду України, Міністерству фінансів, Міністерству економіки та з питань європейської інтеграції, Міністерству праці та

соціальної політики, Державному комітетові статистики разом з науковими установами визначити порядок проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

**Виконуючий обов'язки
Прем'єр-міністра України**

М. АЗАРОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
*постановою Кабінету Міністрів України
від 16 грудня 2004 р. № 1677*

МЕТОДИКА
проведення актуарних розрахунків
у системі загальнообов'язкового державного
пенсійного страхування

1. Ця Методика визначає засади проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – пенсійна система), перелік необхідних вхідних/вихідних показників (далі – база даних), моделі прогнозування, припущення та методи, що для цього застосовуються.

Система актуарних розрахунків – це комплекс організаційних, програмних та технологічних заходів, що здійснюються з метою одержання коротко-, середньо- та довгострокового прогнозів фінансового стану пенсійної системи.

2. Короткостроковими є актуарні розрахунки для визначення фінансового стану пенсійної системи на кожний рік та наступні 5 років, середньостроковими – на кожні наступні 10 років, довгостроковими – на кожні наступні 75 років.

3. Система актуарних розрахунків включає:
формування бази даних;

проведення актуарних розрахунків;

подання Кабінетові Міністрів України звіту про результати проведення актуарних розрахунків.

4. Джерелами формування бази даних є:

інформація органів державної статистики, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади;

результати наукових та статистичних досліджень;

дані системи персоніфікованого обліку внесків, звітності платників страхових внесків та іншої звітності Пенсійного фонду України;

показники виконання бюджету Пенсійного фонду України.

5. Для проведення актуарних розрахунків використовуються:

модель прогнозування фінансового стану солідарної пенсійної системи;

модель прогнозування фінансового стану накопичувальної пенсійної системи;

інтегрована модель прогнозування фінансового стану пенсійної системи.

6. База даних системи актуарних розрахунків використовується в усіх моделях прогнозування і складається з таких блоків: демографія, макроекономіка, доходи, видатки, накопичувальна система, загальні показники.

7. Для забезпечення точності актуарних розрахунків застосовуються припущення щодо значень та динаміки показників бази даних, строків та тривалості прогнозованих результатів, що мають вплив на фінансовий стан пенсійної системи. Тривалість періоду прогнозування обумовлює ступінь деталізації показників.

8. В усіх моделях прогнозування застосовуються макроекономічні прогнози рівня інфляції та зайнятості населення (та/або безробіття), темпів зростання реальної середньої заробітної плати, мінімальної заробітної плати та фонду оплати праці з урахуванням величини максимального розміру заробітної плати, з якої справляються страхові внески, розміру прожиткового мінімуму для непрацездатних осіб, дані прогнозу демографічної ситуації та припущення щодо зміни ставок внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування для працівників та

роботодавців, перерозподілу розмірів цих ставок між солідарною та накопичувальною пенсійними системами.

9. У моделі прогнозування фінансового стану солідарної пенсійної системи застосовуються припущення щодо:

строків та порядку здійснення професійними та корпоративними пенсійними фондами пенсійного забезпечення осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці згідно із Списком № 1, на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці згідно із Списком № 2 та на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років;

обсягів відшкодування з державного бюджету втраченої частини страхових коштів у солідарній системі у зв'язку з перерахуванням частини страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду;

очікуваної кількості осіб, які беруть участь одночасно у солідарній та накопичувальній пенсійних системах;

обсягу надходження коштів до солідарної пенсійної системи;

порядку сплати страхових внесків до солідарної пенсійної системи суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування;

резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України.

10. У моделі прогнозування фінансового стану накопичувальної пенсійної системи застосовуються припущення щодо:

строків її запровадження;

очікуваної кількості осіб, які беруть участь у накопичувальній пенсійній системі на день створення Накопичувального пенсійного фонду та протягом усього прогнозного періоду;

рівня інвестиційного доходу (у тому числі за окремими напрямками інвестування пенсійних коштів);

рівня адміністративних видатків.

11. В інтегрованій моделі прогнозування фінансового стану пенсійної системи застосовуються припущення щодо прогнозованого ступеня кореляційної залежності показників.

12. Для проведення актуарних розрахунків використовуються такі вхідні показники:

чисельність населення на початок року – загальна та в статеві-віковому розрізі (чоловіки і жінки у вікових групах);

загальна кількість померлих;

кількість померлих серед осіб пенсійного віку;

загальна кількість пенсіонерів на початок прогнозного періоду;

кількість працюючих осіб, які виходять на пенсію у прогнозованому періоді;

чисельність населення працездатного віку;

чисельність населення старше працездатного віку;

чисельність зайнятого населення працездатного віку;

чисельність зайнятого населення старше працездатного віку;

загальна чисельність зайнятого населення;

залишок коштів Пенсійного фонду України;

резерв коштів Пенсійного фонду України для здійснення пенсійних виплат;

обсяг надходження до бюджету Пенсійного фонду України коштів від сплати страхових внесків роботодавцями та працівниками, з державного бюджету та фондів соціального страхування;

обсяг надходження до бюджету Пенсійного фонду України коштів у рахунок погашення заборгованості із збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

обсяг надходження інших коштів, що зараховуються до бюджету Пенсійного фонду України;

кількість платників страхових внесків;

кількість платників страхових внесків, які беруть участь у солідарній та накопичувальній пенсійних системах;

кількість осіб, які беруть участь в накопичувальній пенсійній системі;

кількість осіб, які мають право вибору щодо участі в накопичувальній пенсійній системі;

розмір страхових внесків;

розмір середньомісячної заробітної плати з урахуванням коефіцієнта коригування відповідно до обмежень заробітної плати;

відсоток інвестиційного доходу;

відсоток адміністративних видатків;

тривалість життя після виходу на пенсію.

13. Вихідними показниками є:

чисельність населення працездатного віку;

чисельність населення пенсійного віку;

співвідношення осіб працездатного віку і осіб пенсійного віку;

обсяг витрат солідарної системи, пов'язаних із запровадженням накопичувальної пенсійної системи;

розмір середньомісячної пенсії до запровадження накопичувальної пенсійної системи;

розмір середньомісячної пенсії, що виплачується із солідарної пенсійної системи після запровадження накопичувальної пенсійної системи;

розмір середньомісячної пенсії, що виплачується із накопичувальної пенсійної системи;

розмір середньомісячної пенсії, що виплачується із солідарної та накопичувальної пенсійних систем;

співвідношення заробітної плати і пенсії до та після запровадження накопичувальної пенсійної системи;

баланс власних коштів (доходів і витрат) Пенсійного фонду України;

баланс коштів (доходів і витрат) Пенсійного фонду України з урахуванням інших джерел фінансування, у тому числі державного бюджету, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

розмір середньорічного внеску однієї особи;

розмір загальних річних внесків усіх платників;

розмір пенсійного накопичувального рахунка в середньому на одну особу;

розмір пенсійного накопичувального рахунка в середньому на одну особу без урахування адміністративних витрат;

величина оцінки одного року страхового стажу для учасників солідарної пенсійної системи;

величина оцінки одного року страхового стажу для учасників солідарної та накопичувальної пенсійних систем;

середній стаж роботи пенсіонерів, які беруть участь у солідарній та накопичувальній пенсійних системах;

обсяг економії коштів солідарної системи в результаті запровадження зниженої величини оцінки одного року страхового стажу.

14. Перелік вхідних та вихідних показників може доповнюватися відповідно до законодавства.

15. Методи, які використовуються у системі актуарних розрахунків, базуються на поєднанні методів теорії імовірності, математичного аналізу, математичної статистики, теорії стохастичного аналізу, теорії складних відсотків, диференційних рівнянь та оптимізації.

16. Звіт про результати проведення актуарних розрахунків містить:

основні показники функціонування пенсійної системи;

методи і припущення, використані у процесі проведення актуарних розрахунків;

результати аналізу фінансового стану пенсійної системи згідно з коротко-, середньо- та довгостроковими актуарними розрахунками;

оцінка фінансової стабільності пенсійної системи;

характеристика основних проблем та можливі шляхи їх розв'язання.

Розділ X. Суб'єкти накопичувальної системи пенсійного страхування

Стаття 78. Накопичувальний фонд

1. Накопичувальний фонд створюється Пенсійним фондом як цільовий позабюджетний фонд.

2. Адміністративне управління Накопичувальним фондом здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду.

3. Управління пенсійними активами Накопичувального фонду здійснюється компаніями з управління активами.

4. Рахунки Накопичувального фонду відкриваються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду в зберігачі.

5. Застрахована особа, яка сплачує (за яку сплачують) страхові внески до Накопичувального фонду, має право спрямувати ці страхові внески до будь-якого недержавного пенсійного фонду. При цьому застрахована особа подає територіальному органу Пенсійного фонду та страхувальнику такі документи:

заяву про обрання недержавного пенсійного фонду;

заповнену картку за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду, в якій зазначаються відомості про обраний недержавний пенсійний фонд;

копію пенсійного контракту, укладеного застрахованою особою з обраним недержавним пенсійним фондом.

6. Врегулювання відносин, що стосуються страхових внесків, які спрямовуються до обраного застрахованою особою недержавного пенсійного фонду, подальшого розміщення і інвестування пенсійних активів застрахованої особи та страхування і виплати довічної пенсії або одноразової виплати, здійснюється відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення.

Обов'язкова накопичувальна система є другою складовою системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Її суть полягатиме у тому, що частина обов'язкових внесків до пенсійної системи (загальний рівень пенсійних відрахувань залишиться незмінним)

накопичуватиметься у єдиному Накопичувальному фонді і обліковуватиметься на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян які (та на користь яких) сплачуватимуть такі внески. Ці кошти інвестуватимуться в економіку країни з метою отримання інвестиційного доходу і захисту їх від інфляційних процесів. Управління пенсійними коштами здійснюватимуть компанії з управління активами, обраними на конкурсній (для яких ця діяльність є професійною і буде ліцензуватись). При інвестуванні пенсійних активів компанії будуть діяти згідно з вимогами законів щодо напрямків інвестування, ринків на яких можна буде здійснювати інвестиції та вимог щодо диверсифікації (вкладання коштів у різні напрямки) інвестиційних вкладень. Безпосереднє зберігання пенсійних активів буде здійснювати банківська установа – зберігач, яка буде нести відповідальність за цільове використання цих активів. Кошти, що обліковуватимуться на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян будуть власністю цих громадян, і вони зможуть скористатись ними при досягненні пенсійного віку (або, у випадках передбачених законом, раніше цього терміну, наприклад у випадку інвалідності). Виплати з Накопичувального фонду будуть здійснюватись додатково до виплат із солідарної системи.

Законом не визначена дата запровадження цієї системи, а визначені умови після виконання яких може бути прийнятий закон про створення Накопичувального фонду та запровадження перерахування страхових внесків до нього (пункт 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону) . Лише після прийняття такого Закону наберуть чинності норми Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», які стосуються функціонування Накопичувального фонду та розділи X та XI Закону.

Механізм реалізації зазначених положень Закону планується визначити визначено до 2007 року. План заходів з підготовки до запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2004-2007 роки з метою створення умов, передбачених пунктом 9 Прикінцевих положень Закону затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 р. № 479-р. Цими заходами передбачено зокрема, і розробку відповідної нормативно-правових актів спрямованих на реалізацію положень Закону щодо накопичувальної пенсійної системи.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 13 липня 2004 р. N 479-р

Київ

**Про затвердження плану заходів щодо створення
накопичувальної системи загальнообов'язкового державного
пенсійного страхування на 2004-2007 роки**

1. Затвердити план заходів щодо створення накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2004-2007 роки (далі - план заходів), що додається.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади надсилати Мінпраці щокварталу до 15 числа місяця, що настає за звітним періодом, інформацію про стан виконання плану заходів для її узагальнення та подання Кабінетові Міністрів України до 27 числа відповідного місяця.

3. Міжвідомчій робочій групі з питань опрацювання, супроводження та моніторингу виконання плану заходів забезпечити узгодження дій органів виконавчої влади із створення накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 13 липня 2004 р. N 479-р

ПЛАН
заходів щодо створення накопичувальної системи
загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2004-
2007 роки

<i>Найменування заходу</i>	<i>Строк виконання</i>	<i>Відповідальні за виконання</i>
<p><i>1. Розроблення проектів нормативно-правових актів щодо: запровадження податкового режиму, який сприятиме створенню накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі накопичувальна система)</i></p>	<p><i>2004-2006 роки</i></p>	<p><i>Мінфін, Мінпраці, Мінекономіки, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Пенсійний фонд, Державна податкова адміністрація за участю Федерації роботодавців, Федерації профспілок та Національного банку</i></p>
<p><i>пенсійного забезпечення окремих категорій осіб через професійні та корпоративні пенсійні фонди та здійснення роботодавцями обов'язкових відрахувань до цих фондів</i></p>	<p><i>1 липня 2004 р.</i></p>	<p><i>Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мінтранс, Мінпромполітики, Мінпаливенерго, Мінагрополітики, МОЗ, МОН, Пенсійний фонд, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку за участю Федерації роботодавців та Федерації профспілок</i></p>
<p><i>спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду</i></p>	<p><i>рік, що передує року створення накопичувальної системи</i></p>	<p><i>Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Пенсійний</i></p>

створення Накопичуваль- ного фонду	протягом трьох місяців після прийняття Закону України про спрямування частини страхо- вих внесків на загальнообов'яз- кове державне пенсійне страхування до Накопичу- вального фонду	фонд за участю Федерації роботодавців та Федерації профспілок Пенсійний фонд, Мініпраці, Мінекономіки, Мінфін, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мін'юст
призначення членів ради Накопичувального фонду	IV квартал 2005 р.	Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Пенсійний фонд за участю апарата Ради національної безпеки і оборони
установлення порядку подання зберігачем коштів Накопичуваль- ного фонду інформації про рух пенсійних активів	протягом шести місяців після прийняття Закону України про спрямування частини страхо- вих внесків на загальнообов'яз- кове державне	Державна комісія з регулю- вання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондо- вого ринку, Пенсійний фонд за участю Національного банку

<p>проведення підрахунку чистої вартості пенсійних активів у накопичувальній системі</p>	<p>пенсійне страхування до Накопичувального фонду</p>	<p>протягом шести місяців після прийняття Закону України про спрямування частини страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Накопичувального фонду</p>	<p>Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст за участю Національного банку</p>
<p>установлення порядку формування та обчислення інвестиційного доходу Накопичувального фонду</p>	<p>-"</p>	<p>Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст за участю Національного банку</p>	
<p>2. Прийняття рішень щодо затвердження кошторису витрат, пов'язаних з адмініструванням Накопичувального фонду</p>	<p>Протягом шести Місяців після Утворення ради Накопичувального фонду</p>	<p>Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку за участю Федерації</p>	

<i>регламенту ради Накопичувального фонду</i>	<i>протягом трьох місяців після утворення ради Накопичуваль- ного фонду</i>	<i>роботодавців, Федерації профспілок, Національного банку та членів ради Накопичувального фонду</i>
<i>кошторису витрат на матеріально-технічне забезпечення діяльності ради Накопичувального фонду</i>	<i>-"-</i>	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку за участю Федерації роботодавців, Федерації профспілок, Національного банку, апарату Ради національної безпеки і оборони та членів ради Накопичувального фонду</i>
<i>технічних завдань і умов проведення тендерів з визначення компаній з</i>	<i>протягом трьох місяців після прийняття</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Державна комісія з регулю- вання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мін'юст за участю Федерації роботодавців, Федерації профспілок, Національного банку, апарату Ради національної безпеки і оборони та членів ради Накопичувального фонду</i>
<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін,</i>		

<p>управління активами, зберігача, аудитора Накопичувального фонду</p>	<p>Закону України про спрямування частини страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Накопичувального фонду</p>	<p>Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку за участю Федерації роботодавців, Федерації профспілок, Національного банку, апарату Ради національної безпеки і оборони та членів ради Накопичувального фонду</p>
<p>3. Створення інформаційно-технічної бази та інших інституціональних компонентів для функціонування накопичувальної системи: розроблення загальних вимог до системи єдиного інформаційно-технологічного забезпечення збирання та обліку внесків до Накопичувального фонду (далі - СІТЗ)</p>	<p>III квартал 2004 р.</p>	<p>Пенсійний фонд, Мінпраці, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Держкомзв'язку за участю Національного банку</p>
<p>розроблення технічного завдання на проектування СІТЗ, в тому числі центральної бази даних; технічного завдання на проектування системи автономного доступу вкладника до інформації</p>	<p>II квартал 2005 р.</p>	<p>Пенсійний фонд, Мінпраці, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Держкомзв'язку за участю Національного банку</p>

<i>про стан пенсійного рахунка</i>		
<i>визначення обсягів фінансування робіт, пов'язаних із створенням та забезпеченням функціонування СІТЗ</i>	<i>III квартал 2005 р.</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Держкомзв'язку за участю Національного банку</i>
<i>забезпечення функціонування підсистем СІТЗ</i>	<i>I квартал 2006 р.</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Держкомзв'язку за участю Національного банку</i>
<i>проведення дослідної експлуатації підсистем СІТЗ</i>	<i>II квартал 2006 р.</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Держкомзв'язку за участю Національного банку</i>
<i>доопрацювання програмного забезпечення за результатами дослідної експлуатації</i>	<i>III квартал 2006 р.</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Держкомзв'язку</i>
<i>передача в експлуатацію підсистем СІТЗ</i>	<i>IV квартал 2006 р.</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Держкомзв'язку</i>
<i>моніторинг функціонування системи недержавного</i>	<i>2004-2007 роки</i>	<i>Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з</i>

<i>пенсійного забезпечення</i>		<i>цінних паперів та фондового ринку, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст, Пенсійний фонд за участю Федерації роботодавців та Федерації профспілок</i>
<i>4. Проведення наукових досліджень:</i>		
<i>оцінка впливу функціонування накопичувальної системи на розвиток економіки</i>	<i>-"</i>	<i>Мінекономіки, Мінфін, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<i>проведення актуарних розрахунків у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування</i>	<i>-"</i>	<i>Пенсійний фонд, Мінпраці, Мінекономіки, Мінфін, Мін'юст, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<i>розроблення рекомендацій щодо забезпечення економічних та інституціональних передумов для створення накопичувальної системи</i>	<i>-"</i>	<i>Мінекономіки, Мінфін, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<i>проведення соціологічних досліджень актуальних питань пенсійної</i>	<i>2004-2007 роки з</i>	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Мінекономіки, Мінфін, Державна комісія з регулювання ринків фінансових</i>

<i>реформи</i>		<i>послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<p><i>5. Організація інформаційно-роз'яснювальної роботи: створення на каналах теле- і радіомовлення спеціальних програм з метою висвітлення стану та перспектив пенсійного забезпечення громадян, зокрема проведення щотижневих "гарячих" радіоліній, випусків теле- і радіоновин, щомісячних тематичних передач</i></p>	-"	<p><i>Держкомтелерадіо, Національна телекомпанія, Національна радіокомпанія, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</i></p>
<p><i>створення і трансляція теле- і радіоматеріалів з питань пенсійної реформи для різних вікових груп населення</i></p>	-"	<p><i>Держкомтелерадіо, Національна телекомпанія, Національна радіокомпанія, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</i></p>
<p><i>підготовка та випуск інформаційних листівок з питань пенсійної реформи для розповсюдження їх серед працівників обласних і районних управлінь праці та соціального захисту</i></p>	-"	<p><i>Держкомтелерадіо, Національна телекомпанія, Національна радіокомпанія, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового</i></p>

<p>населення, органів Пенсійного фонду, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відділень ВАТ "Ощадбанк", поштових відділень, профспілкових об'єднань та інших громадських організацій</p>		<p>ринку, Мінфін, Мінекономіки</p>
<p>підготовка та випуск друкованих інформаційно-роз'яснювальних матеріалів (буклети, брошури тощо) з питань пенсійної реформи для різних вікових груп населення</p>	<p>2004-2007 роки</p>	<p>Держкомтелерадіо, Національна телекомпанія, Національна радіокомпанія, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</p>
<p>організація семінарів з питань пенсійної реформи для спеціалістів обласних і районних управлінь праці та соціального захисту населення, органів Пенсійного фонду, представників профспілкових об'єднань та регіональних засобів масової інформації</p>	<p>-"</p>	<p>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</p>
<p>організація навчальних семінарів з питань</p>	<p>-"</p>	<p>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулю-</p>

<i>пенсійної реформи для працівників каналів теле- і радіомовлення</i>		<i>вання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</i>
<i>проведення прес-конференцій, брифінгів, засідань прес-клубів, розповсюдження прес-релізів з питань пенсійної реформи для засобів масової інформації</i>	-"	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Мінфін, Мінекономіки</i>
<i>забезпечення роботи "гарячої" телефонної лінії з актуальних питань пенсійної реформи</i>	-"	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<i>розміщення на веб-сторінках актуальної інформації про зміст та завдання пенсійної реформи</i>	-"	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>
<i>розроблення та розповсюдження у обласних і районних управліннях праці та соціального захисту населення, органах Пенсійного фонду демонстраційної комп'ютерної програми</i>	2004-2007 роки	<i>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</i>

<p>з визначення розмірів пенсій відповідно до законодавства</p>	<p>-"</p>	<p>МОН, Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</p>
<p>організація вивчення в загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладах основ загальнообов'язкового державного соціального страхування, зокрема пенсійного</p>	<p>-"</p>	<p>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</p>
<p>організація науково-практичних конференцій щодо проведення пенсійної реформи, а також громадських слухань з ключових питань реформування пенсійної системи</p>	<p>-"</p>	<p>Мінпраці, Пенсійний фонд, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку</p>

Стаття 79. Джерела формування коштів Накопичувального фонду

1. Джерелами формування коштів Накопичувального фонду є:

1) страхові внески застрахованих осіб, що спрямовуються до Накопичувального фонду;

2) інвестиційний дохід, що утворюється внаслідок розміщення та інвестування коштів Накопичувального фонду в порядку, встановленому законом;

3) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього Закону та інших законів до юридичних і фізичних осіб за

порушення встановленого законодавством порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, та використання коштів Накопичувального фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення.

2. Інвестиційний дохід, що обліковується на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб, визначається як різниця між сумою сукупного інвестиційного доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів, та сумою адміністративних видатків, пов'язаних з їх управлінням.

3. Сукупний інвестиційний дохід формується за рахунок:

1) прибутку, що отримується від інвестування пенсійних активів у цінні папери;

2) відсотків, що нараховуються на пенсійні активи, розміщені на банківських депозитних рахунках;

3) доходу від інших видів інвестування, дозволених законом.

4. Порядок формування та обчислення інвестиційного доходу визначається Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Міністерством фінансів України.

Інвестиційний дохід від операцій з пенсійними активами не включається до складу доходу компаній з управління активами.

5. Кошти Накопичувального фонду використовуються на:

1) інвестування з метою отримання доходу на користь застрахованих осіб;

2) оплату договорів страхування довічних пенсій або здійснення одноразових виплат;

3) оплату послуг компаній з управління активами;

4) оплату послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, у тому числі на проведення тендерів, у порядку та розмірах, установлених Радою Накопичувального фонду;

5) оплату послуг радника (радників) з інвестиційних питань;

6) оплату послуг зберігача;

7) оплату послуг із проведення планової аудиторської перевірки.

Забороняється використання коштів Накопичувального

фонду для забезпечення виплати пенсій та надання соціальних послуг із солідарної системи та на інші цілі, не передбачені цим Законом.

6. Кошти Накопичувального фонду є власністю застрахованих осіб, які сплачували страхові внески до цього фонду, та належать кожній застрахованій особі в частині, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку.

7. Облік надходжень і витрат коштів Накопичувального фонду здійснюють виконавчі органи Пенсійного фонду.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набувають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 80. Пенсійні активи Накопичувального фонду

1. Пенсійні активи складаються з:

- 1) активів у грошових коштах;**
- 2) активів у цінних паперах;**
- 3) інших активів, не заборонених законом.**

2. Пенсійні активи в грошових коштах складаються з:

1) страхових внесків, що перераховуються до Накопичувального фонду;

2) коштів, розміщених на банківських депозитних рахунках, що засвідчується відповідними іменними ощадними сертифікатами банківських установ, виданих на ім'я Накопичувального фонду, та відсотків за ними;

3) інвестиційного доходу, що отримується від інвестування пенсійних активів у цінні папери.

3. Пенсійні активи у цінних паперах складаються з:

1) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами відповідно до законодавства;

2) акцій та облігацій українських емітентів, що відповідно до

норм законодавства перебувають в обігу на організаційно оформлених ринках цінних паперів України (крім цінних паперів, на які здійснюється підписка згідно із законодавством) та пройшли лістинг на фондових біржах або в торговельно-інформаційних системах, зареєстрованих у встановленому порядку;

3) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, де рейтинг зовнішнього боргу не менше класу А за шкалою, встановленою зазначеними в пункті 4 цієї частини рейтинговими компаніями;

4) облігацій іноземних емітентів з інвестиційним рейтингом класу А або вище за шкалою, встановленою рейтинговими компаніями Стандарт енд Пурс (Standard and Poor's), Мудіс (Moody's) або Фітч (Fitch);

5) акцій іноземних емітентів, що перебувають в обігу на організованих фондових ринках та пройшли лістинг на одній з таких фондових бірж, як Нью-Йоркська, Лондонська, Токійська, Франкфуртська або в торговельно-інформаційній системі НАСДАК (NASDAQ). Кабінет Міністрів України може визначати додатково до зазначених інші іноземні фондові біржі та торговельно-інформаційні системи. Емітент цих акцій має провадити свою діяльність протягом не менше ніж 10 років і бути резидентом країни, рейтинг зовнішнього боргу якої не менший класу А за шкалою, встановленою зазначеними в пункті 4 цієї частини рейтинговими компаніями.

Розміщення коштів Накопичувального фонду в активи, зазначені в пункті 3 частини першої цієї статті, може здійснюватися з урахуванням прибутковості та надійності інвестицій у разі необхідності інвестиційної підтримки вітчизняної економіки, розвитку її пріоритетних галузей, впровадження та розвитку сучасних технологій, створення нових робочих місць, реалізації інвестиційних проектів, у тому числі за державної підтримки. При цьому Кабінет Міністрів України передбачає заходи, спрямовані на захист інвестицій та забезпечення їх повернення, у тому числі відповідні державні гарантії.

Розміщення коштів Накопичувального фонду в активи, зазначені в пунктах 4 і 5 цієї частини, може здійснюватися за умови, що інвестування коштів Накопичувального фонду за межами України негативно не позначиться на зовнішньому платіжному балансі України, стані її валютних резервів та стабільності її

грошової одиниці. Рішення про можливість інвестування коштів Накопичувального фонду за межами України приймає Рада Накопичувального фонду лише за наявності позитивного рішення Ради національної безпеки і оборони України із цього питання.

4. Пенсійні активи у цінних паперах не можуть включати:

1) цінні папери, емітентами яких є зберігач, компанія з управління активами, радник з інвестиційних питань, аудитор та особи, які надають консультаційні послуги, з якими виконавчою дирекцією Пенсійного фонду укладено відповідні договори, та їх пов'язані особи;

2) цінні папери, які не пройшли лістинг фондової біржі або торговельно-інформаційної системи, зареєстрованих у встановленому порядку;

3) цінні папери, емітентами яких є інститути спільного інвестування;

4) векселі;

5) похідні цінні папери.

5. Пенсійні активи не можуть формуватися за рахунок коштів, отриманих на підставах, що суперечать законодавству.

6. Пенсійні активи не можуть бути предметом застави і використовуються лише на цілі, передбачені частиною п'ятою статті 79 цього Закону. На пенсійні активи не може бути накладено стягнення за зобов'язаннями компанії з управління активами, зберігача, страхової організації, Пенсійного фонду.

7. Сума пенсійних активів, які належать застрахованій особі, розраховується виходячи з кількості одиниць пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку, та чистої вартості одиниці пенсійних активів.

У разі купівлі-продажу цінних паперів підрахунок здійснюється виходячи із чистої вартості пенсійних активів на кінець робочого дня, протягом якого здійснювалися ці операції.

Підрахунок чистої вартості пенсійних активів здійснюється зберігачем разом з виконавчою дирекцією Пенсійного фонду та компанією з управління активами за методикою та в порядку, визначеними Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Національним банком України.

Розподіл та облік інвестиційного доходу на накопичувальних

пенсійних рахунках застрахованих осіб здійснюються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду щоденно за результатами інвестування пенсійних активів виходячи з підрахунків чистої вартості одиниці пенсійних активів.

Інформація щодо руху пенсійних активів, облікованих на накопичувальних пенсійних рахунках, подається зберігачем у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

8. Порядок зарахування, обліку, інвестування, управління коштами Накопичувального фонду визначається відповідно до цього Закону.

9. Пенсійні активи в разі визнання компанії з управління активами або зберігача банкрутом не можуть включатися до ліквідаційної маси компанії з управління активами або зберігача.

10. На пенсійні активи не може бути накладене будь-яке стягнення або застосована конфіскація.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону) .

Стаття 81. Рада Накопичувального фонду

1. Рада Накопичувального фонду створюється з метою здійснення повноважень, передбачених статтею 82 цього Закону.

2. До складу Ради Накопичувального фонду входять 14 осіб, які на пропорційній основі призначаються Президентом України та Верховною Радою України.

Президент України призначає сім членів Ради Накопичувального фонду шляхом прийняття відповідного указу - по одному представнику від центральних органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, фінансів, економіки та з питань європейської інтеграції, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Ради національної безпеки і оборони України та Пенсійного фонду.

Верховна Рада України призначає шляхом прийняття відповідної постанови сім членів Ради Накопичувального фонду, в тому числі по одному представнику від застрахованих осіб, роботодавців та Національного банку України.

3. Членом Ради Накопичувального фонду може бути особа, яка має вищу освіту в галузі економіки, фінансів або права і при цьому має досвід роботи в органі законодавчої влади або на керівних посадах у центральних органах виконавчої влади, у фінансових установах, у профспілкових об'єднаннях чи має досвід наукової роботи за фінансовою, економічною або юридичною тематикою.

4. Члени Ради Накопичувального фонду здійснюють повноваження на громадських засадах.

Членам Ради Накопичувального фонду за рахунок коштів Накопичувального фонду компенсуються фактичні витрати, понесені ними у зв'язку з виконанням повноважень відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду в межах витрат, затверджених на ці цілі.

Членам Ради Накопичувального фонду забороняється розголошувати відомості, які є конфіденційними відповідно до цього Закону та законодавства про інформацію.

5. Строк повноважень членів Ради Накопичувального фонду становить шість років.

Чергове призначення членів Ради Накопичувального фонду здійснюється не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку повноважень раніше призначених членів Ради Накопичувального фонду.

6. На першому засіданні Ради Накопичувального фонду із складу її членів обираються голова та його заступник на строк їх повноважень шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів від загальної кількості присутніх на засіданні членів Ради Накопичувального фонду. Кожний член Ради Накопичувального фонду має один голос.

7. Голова Ради Накопичувального фонду:
організовує та проводить засідання Ради Накопичувального фонду;

скликає позачергові засідання за власною ініціативою або на письмову вимогу більше ніж однієї третини членів Ради Накопичувального фонду;

здійснює інші повноваження відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду.

Заступник голови Ради Накопичувального фонду відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду виконує обов'язки, покладені на голову Ради Накопичувального фонду, в разі його тимчасової відсутності.

Переобрання голови Ради Накопичувального фонду або його заступника здійснюється в порядку, визначеному частиною шостою цієї статті:

у зв'язку із закінченням строку його повноважень;

за власним бажанням - за умови подання письмової заяви;

у разі систематичного невиконання або неналежного виконання своїх обов'язків.

8. Повноваження членів Ради Накопичувального фонду припиняються у зв'язку із закінченням строку їх повноважень.

Повноваження члена Ради Накопичувального фонду припиняються достроково:

у разі складення повноважень за його особистою заявою;

у разі припинення повноважень на посаді;

з ініціативи відповідно Президента України або Верховної Ради України;

у разі систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків;

у разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

у разі визнання його за рішенням суду таким, що не відповідає вимогам, передбаченим частиною третьою цієї статті;

у разі неучасті більше ніж у трьох чергових засіданнях Ради Накопичувального фонду;

у разі припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання;

у разі визнання недієздатним, безвісно відсутнім або оголошення померлим;

у разі смерті.

9. Звільнення членів Ради Накопичувального фонду здійснюється шляхом прийняття Президентом України відповідного указу, а Верховною Радою України - відповідної постанови.

10. Рада Накопичувального фонду здійснює свою діяльність

на підставі цього Закону та Регламенту Ради Накопичувального фонду.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 82. Повноваження Ради Накопичувального фонду

1. До виключних повноважень Ради Накопичувального фонду належить:

1) визначення за результатами тендера компаній з управління активами, зберігача, аудитора Накопичувального фонду;

2) затвердження умов проведення і технічного завдання тендера з вибору компаній з управління активами, зберігача, аудитора Накопичувального фонду;

3) прийняття рішення про доцільність залучення радника з інвестиційних питань, визначення порядку його залучення, затвердження його та умов договору з ним;

4) заслуховування та затвердження щорічних звітів про результати роботи компаній з управління активами, зберігача та радника з інвестиційних питань;

5) затвердження основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду і змін до них;

6) прийняття рішення про дострокове проведення тендерів для обрання компаній з управління активами і зберігача;

7) затвердження кошторису на технічне та матеріальне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду, розміру оплати послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, та відсотка відрахувань із страхових внесків, пов'язаних з адміністративними видатками Накопичувального фонду;

8) заслуховування звіту виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо адміністративного управління Накопичувальним

фондом, внесення рекомендацій та пропозицій правлінню Пенсійного фонду щодо вдосконалення управління Накопичувальним фондом;

9) застосування відкладального вето стосовно рішень, прийнятих суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які можуть заподіяти шкоду застрахованим особам;

10) затвердження Регламенту Ради Накопичувального фонду;

11) затвердження розподілу обсягів пенсійних активів між компаніями з управління активами.

2. До повноважень Ради Накопичувального фонду належить:

1) подання Наглядовій раді пропозицій щодо вдосконалення функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) заслуховування інформації органів державного нагляду та регулювання про результати перевірок стану виконання вимог законодавства у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування та аудиторських звітів.

Рада Накопичувального фонду здійснює інші повноваження, які відповідно до цього Закону віднесені до її відання.

3. У разі якщо Рада Накопичувального фонду застосовує відкладальне вето щодо рішення суб'єкта накопичувальної системи пенсійного страхування, вона вказує на допущені порушення і встановлює термін для їх усунення. Якщо протягом цього терміну суб'єкт накопичувальної системи пенсійного страхування не усуне порушення, Рада Накопичувального фонду незаконне рішення скасовує.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 83. Засідання Ради Накопичувального фонду

1. Чергові засідання Ради Накопичувального фонду проводяться не рідше одного разу на квартал. День проведення засідання Ради Накопичувального фонду призначає її голова.

За рішенням голови Ради Накопичувального фонду або на письмову вимогу більше ніж однієї третини її членів проводяться позачергові засідання Ради Накопичувального фонду.

На засідання Ради Накопичувального фонду можуть бути запрошені керівники центральних органів виконавчої влади, представники суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, науковці та фахівці. У засіданнях Ради Накопичувального фонду можуть брати участь голова правління Пенсійного фонду та директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду.

2. Засідання Ради Накопичувального фонду вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше десяти її членів.

Рішення Ради Накопичувального фонду приймаються простою більшістю голосів. У разі розподілу голосів порівну голос голови Ради Накопичувального фонду вважається вирішальним.

3. Засідання Ради Накопичувального фонду веде голова Ради Накопичувального фонду, а в разі відсутності - його заступник у порядку, встановленому Регламентом Ради Накопичувального фонду.

Під час проведення засідання Рада Накопичувального фонду обирає секретаря засідання, на якого покладається контроль за веденням протоколу засідання. У протоколі обов'язково відображаються порядок денний, доповідачі з визначених питань, а також прийняті рішення.

4. Рішення Ради Накопичувального фонду з питань, віднесених до її повноважень, є обов'язковими для виконання правлінням Пенсійного фонду, виконавчою дирекцією Пенсійного фонду, компаніями з управління активами, зберігачем, радником з інвестиційних питань, страхувальниками та застрахованими особами.

Рішення Ради Накопичувального фонду підлягають оприлюдненню в порядку, встановленому Радою Накопичувального фонду відповідно до вимог цього Закону.

5. Рішення Ради Накопичувального фонду підписує голова Ради Накопичувального фонду та всі присутні на засіданні її члени. Копія рішення Ради Накопичувального фонду протягом трьох днів подається для ознайомлення Наглядовій раді та для виконання

виконавчій дирекції Пенсійного фонду, компаніям з управління активами, зберігачу, раднику з інвестиційних питань.

6. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду покладається на виконавчу дирекцію Пенсійного фонду і здійснюється за рахунок коштів Накопичувального фонду в межах кошторису, затвердженого Радою Накопичувального фонду на відповідний рік.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 84. Радник з інвестиційних питань

1. Радником з інвестиційних питань може бути юридична особа (у тому числі нерезидент) відповідної спеціалізації, а також фізична особа, яка має відповідну професійну підготовку та досвід роботи. Вимоги до радника (радників) з інвестиційних питань встановлюються та затверджуються Радою Накопичувального фонду.

2. У разі прийняття Радою Накопичувального фонду рішення про залучення радника (радників) з інвестиційних питань Пенсійний фонд укладає з ним (з ними) відповідний договір на умовах, визначених Радою Накопичувального фонду. Укладення цього договору здійснюється з дотриманням вимог статті 95 цього Закону.

3. Радник з інвестиційних питань може залучатися з метою:

1) збирання та аналізу поточної інформації і даних щодо інвестиційних та економічних умов на національному і зарубіжному ринках, які пов'язані або можуть вплинути на ефективність інвестування коштів Накопичувального фонду, з метою поліпшення інвестиційної доходності Накопичувального фонду;

2) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення проектів основних напрямів інвестиційної політики та

нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;

3) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення умов проведення тендера для визначення компаній з управління активами та технічного супроводу проведення цих тендерів разом з виконавчою дирекцією Пенсійного фонду;

4) щомісячного аналізу роботи компаній з управління активами та зберігача, подання письмових звітів про це Раді Накопичувального фонду;

5) подання Раді Накопичувального фонду обґрунтованих пропозицій щодо підготовки та внесення змін до основних напрямів інвестиційної політики і нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду.

4. Для здійснення своїх повноважень та виконання зобов'язань радник з інвестиційних питань має право отримувати необхідну інформацію від Пенсійного фонду, компаній з управління активами та зберігача, а також відкриту статистичну інформацію від центральних органів виконавчої влади.

5. Радник з інвестиційних питань не може бути засновником (власником) або пов'язаною особою зберігача, компанії з управління активами, аудитора Накопичувального фонду та їх пов'язаних осіб.

6. Розмір оплати послуг радника з інвестиційних питань визначається в договорі, укладеному з Пенсійним фондом, як фіксована сума і не може встановлюватися у вигляді відсотків від суми страхових внесків чи обсягів пенсійних активів Накопичувального фонду.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону) .

Стаття 85. Компанії з управління активами

1. Управління пенсійними активами здійснюється компаніями з управління активами, визначеними Радою Накопичувального фонду за результатами тендера, з якими

Пенсійним фондом укладені договори з дотриманням вимог статті 95 цього Закону.

2. Компанії з управління активами обираються на п'ять років з можливістю продовження строку дії договору до двох років шляхом щорічного продовження цього строку за рішенням Ради Накопичувального фонду.

3. У разі обрання за результатами тендера компанії з управління активами, яка є іноземною юридичною особою, вона зобов'язана для виконання функцій, визначених у технічному завданні тендера, у двомісячний термін після проведення тендера створити відповідно до законодавства України юридичну особу і повністю сформувати за власний рахунок її статутний фонд. Створена юридична особа зобов'язана отримати ліцензію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження професійної діяльності з управління активами в частині пенсійних активів, виконувати всі умови щодо управління активами, передбачені законодавством. Юридична особа зобов'язана в місячний термін після отримання ліцензії укласти договір з іноземною юридичною особою та Пенсійним фондом, який повинен передбачати солідарну відповідальність цієї юридичної особи і її засновника.

4. Компанії з управління активами обираються із числа компаній, які:

1) мають не менше п'яти років досвіду роботи з управління активами на фінансових ринках України та/або світу, перелік яких визначається в технічному завданні тендера;

2) мали одночасно в управлінні активи в сумі, розмір якої встановлюється в технічному завданні тендера;

3) підтримують власний капітал, який визначається згідно із законодавством України, у сумі, еквівалентній 1 млн. євро за офіційним обмінним курсом Національного банку України на день подання заяви на отримання ліцензії;

4) відповідають вимогам, встановленим Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку щодо кваліфікаційного рівня та досвіду роботи фахівців, які безпосередньо виконуватимуть функції, передбачені технічним завданням тендера.

5. Компанія з управління активами не може бути засновником (власником) або пов'язаною особою радника з інвестиційних питань, зберігача, аудитора Накопичувального фонду

та їх пов'язаних осіб.

6. Компанія з управління активами, яка є іноземною юридичною особою, бере участь у тендері, якщо вона створена і зареєстрована в країні, законодавством якої передбачено державний нагляд за діяльністю компаній з управління активами.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 86. Повноваження компанії з управління активами

1. До повноважень компанії з управління активами належить:

1) управління та інвестування пенсійних активів згідно з основними напрямками інвестиційної політики та нормативами інвестування коштів Накопичувального фонду;

2) звітування перед Радою Накопичувального фонду, правлінням Пенсійного фонду, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку про склад, структуру та ліквідність пенсійних активів і здійснені операції щодо розміщення і управління ними.

Форму та порядок складання звітів компаніями з управління активами встановлює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і правлінням Пенсійного фонду;

3) виконання від імені та на користь Накопичувального фонду юридичних дій, пов'язаних з реалізацією прав власності на цінні папери, якими управляє ця компанія;

4) подання Раді Накопичувального фонду обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;

5) інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах згідно з правилами інвестування цього резерву коштів та подання звітів щодо інвестування в порядку та за формою, встановленими правлінням Пенсійного фонду за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

2. Оплата послуг компанії з управління активами не може перевищувати сумарно 0,9 відсотка чистої вартості пенсійних активів, що перебували в її управлінні протягом року, за який здійснюється оплата цих послуг.

3. У разі отримання компанією з управління активами інвестиційного доходу вищого, ніж відсоток інвестиційного доходу, який було заплановано в основних напрямках інвестиційної політики на відповідний рік, за рішенням Ради Накопичувального фонду компанії з управління активами може виплачуватися премія, розмір якої не може перевищувати 3 відсотки розміру інвестиційного доходу, отриманого Накопичувальним фондом за результатами діяльності цієї компанії у зазначеному році.

4. У разі якщо за висновком аудитора або органу державного нагляду інвестиційний дохід, отриманий у результаті інвестування коштів Накопичувального фонду, визнано неприйнятно низьким (від'ємне коливання перевищує 30 відсотків) порівняно з ринковими показниками інвестиційного доходу або з інвестиційними доходами недержавних пенсійних фондів, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку зобов'язана порушити питання перед Радою Накопичувального фонду про заміну компанії з управління активами.

5. У разі анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині пенсійних активів Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку зобов'язана повідомити письмово про це Раду Накопичувального фонду в день її анулювання.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до

Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 87. Припинення повноважень компанії з управління активами

1. Повноваження компанії з управління активами припиняються Радою Накопичувального фонду за поданням Пенсійного фонду, зберігача, органів, що здійснюють державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у разі:

1) порушення умов договору, укладеного з Пенсійним фондом;

2) порушення положень основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;

3) дій або бездіяльності, що призвели до зменшення пенсійних активів Накопичувального фонду за результатами бюджетного року на суму, яка перевищує встановлений у договорі відсоток загальної суми коштів Накопичувального фонду, якщо таке зменшення не зумовлено об'єктивними змінами на фінансовому ринку;

4) анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині пенсійних активів.

Рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами приймається більшістю від її складу.

Рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами тягне за собою розірвання договору, укладеного між компанією та Пенсійним фондом. При цьому компанія з управління активами зобов'язана компенсувати збитки, завдані з її вини Накопичувальному фонду, відповідно до закону.

2. Пенсійний фонд, зберігач, органи, що здійснюють державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зобов'язані направити копію подання про припинення повноважень компанії з управління активами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України,

яка протягом одного робочого дня дає розпорядження зберігачу про припинення виконання розпоряджень компанії з управління активами, яке є обов'язковим до негайного виконання.

3. Подання та рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Збитки, завдані необґрунтованим припиненням повноважень компанії з управління активами, відшкодовуються на підставі рішення суду в порядку, встановленому законом.

Посадові особи органів державної влади, які підписали подання, можуть бути притягнуті до відповідальності за неналежне виконання службових обов'язків у порядку, встановленому законом.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набувають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 88. Обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами

1. Під час провадження діяльності з управління пенсійними активами забороняється:

1) формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів або будь-яких інших коштів, які не є коштами Накопичувального фонду;

2) надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів;

3) укладати угоди купівлі-продажу або міни пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;

4) тримати в грошових коштах на поточному банківському рахунку, на банківських депозитних рахунках та в ощадних сертифікатах банків більше ніж 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів, при цьому не більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів у зобов'язаннях одного банку;

5) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більше ніж 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів та тримати у своїх активах більше ніж 10 відсотків у цінних паперах одного емітента (крім цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та емітентами яких є комерційні банки);

6) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим більше ніж 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

7) придбавати або додатково інвестувати в облігації місцевих позик більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

8) придбавати або додатково інвестувати в корпоративні облігації, емітентами яких є резиденти України, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

9) придбавати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більше ніж 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

10) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

11) придбавати або додатково інвестувати в акції та облігації іноземних емітентів, які пройшли лістинг на організованих фондових ринках іноземних держав, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

12) придбавати або додатково інвестувати в інші активи, не заборонені законодавством України, але не зазначені у цій статті, більше ніж 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

13) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядом однієї іноземної держави, більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

14) придбавати цінні папери, емітентами яких є пов'язані особи Накопичувального фонду, компанії з управління активами, зберігача та радника з інвестиційних питань;

15) здійснювати за власні кошти компанії з управління активами операції із цінними паперами, які є пенсійними активами;

16) безоплатно відчужувати пенсійні активи;

17) використовувати пенсійні активи для забезпечення виконання зобов'язань, які не пов'язані з функціонуванням Накопичувального фонду;

18) відчужувати майно, яке належить компанії з управління активами, до пенсійних активів;

19) набувати у власність нерухоме майно та будь-які інші активи, що складають пенсійні активи.

2. Кошти Накопичувального фонду, що розміщуються на депозитних рахунках у комерційних банках, не можуть бути розміщені менше ніж у трьох комерційних банках. При цьому розподіл коштів за депозитними рахунками банків повинен бути таким, щоб різниця відхилення в сумах становила не більше ніж 10 відсотків.

3. Купівля-продаж цінних паперів здійснюється з дотриманням вимог цього Закону та законодавства лише на конкурентних засадах на організаційно оформленому ринку цінних паперів України, фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі, зареєстрованих у встановленому порядку.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 89. Вимоги до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів накопичувального фонду

1. Основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду затверджує щороку Рада Накопичувального фонду не пізніше 1 січня року, протягом якого вони діють.

Основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду можуть бути переглянуті Радою Накопичувального фонду протягом року.

Проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду і проекти змін до них подає Раді Накопичувального фонду виконавча дирекція Пенсійного фонду за погодженням з Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Національним банком України.

2. Проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду подаються Раді Накопичувального фонду не пізніше 1 жовтня року, що передує плановому. До розробки проектів основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду за рішенням Ради Накопичувального фонду може залучатися радник (радники) з інвестиційних питань та компанії з управління активами.

3. В основних напрямках інвестиційної політики відображаються основні напрями та обмеження щодо інвестування коштів Накопичувального фонду з урахуванням обмежень, визначених цим Законом, та суми адміністративних витрат і фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат, рівні інвестиційного доходу у відповідному році. Основні напрями інвестиційної політики є обов'язковими для застосування Пенсійним фондом, компаніями з управління активами та зберігачем.

4. Основні напрями інвестиційної політики підлягають обов'язковому опублікуванню.

5. Нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду визначають щорічні пропорції інвестування коштів у кожний окремий вид активів згідно з вимогами основних напрямів інвестиційної політики, містять інвестиційну стратегію Накопичувального фонду та критерії вибору об'єктів інвестування з урахуванням конкретних класів інвестиційного рейтингу. Зміст нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду не

повинен суперечити положенням основних напрямів інвестиційної політики та цьому Закону.

Нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду є конфіденційним документом. Повний текст нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду зберігається в Пенсійному фонді та надається зберігачу. Компанії з управління активами надається витяг з нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в частині вимог щодо інвестування пенсійних активів, що знаходяться в управлінні цієї компанії.

Ця стаття, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону) .

Стаття 90. Порядок проведення тендера для обрання компанії з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду

1. Порядок проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду визначається умовами проведення тендера.

2. Умови проведення тендера містять:

1) зміст та порядок опублікування оголошення про проведення тендера;

2) строки і порядок підготовки та основні вимоги до технічного завдання, інформацію про осіб, відповідальних за його підготовку;

3) перелік тендерної документації, порядок її складання, подання, реєстрації та розгляду;

4) строки та порядок проведення тендера, інформацію про посадових осіб, відповідальних за його проведення;

5) вимоги до осіб, які можуть брати участь у проведенні тендера (вимоги до претендентів);

6) порядок установлення бальної оцінки тендерних пропозицій;

- 7) порядок визначення переможця тендера;
- 8) порядок опублікування результатів тендера;
- 9) порядок укладання договорів за результатами тендера.

Умови проведення тендера затверджує Рада Накопичувального фонду у строк не пізніше одного місяця до дати оголошення тендера і підлягають обов'язковому опублікуванню в порядку, визначеному Радою Накопичувального фонду, в тому числі опублікуванню не менш як у двох міжнародних фінансових періодичних виданнях.

3. Рада Накопичувального фонду приймає рішення:

1) про проведення першого тендера для обрання компаній з управління активами і зберігача - не пізніше шести місяців до дня запровадження сплати страхових внесків до Накопичувального фонду;

2) про проведення першого тендера для обрання аудитора Накопичувального фонду - по завершенні першого року функціонування Накопичувального фонду;

3) про проведення наступних тендерів для обрання компанії з управління активами, зберігача і аудитора - не пізніше шести місяців до дня закінчення терміну дії відповідних договорів, а в разі їх дострокового розірвання у випадках, передбачених цим Законом, - у місячний термін з дня розірвання договору;

4) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора, якщо за результатами попереднього тендера з його переможцем (переможцями) у місячний термін не було укладено відповідний договір, - не пізніше одного місяця з дня закінчення зазначеного терміну;

5) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора, якщо за результатами попереднього тендера не визначено переможця або якщо в першому етапі тендера взяли участь менше трьох претендентів, - одночасно з визначенням результатів відповідного етапу тендера;

6) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора в разі прийняття судом рішення про визнання результатів тендера недійсними - не пізніше одного місяця з дня набрання рішенням суду законної сили.

4. Рішення про проведення тендера містить:

1) дату проведення першого етапу тендера, яка не може бути раніше ніж за два місяці з дня прийняття рішення про проведення тендера;

2) порядок та кінцеву дату подання тендерної документації, яка не може бути пізніше ніж за десять календарних днів до дати проведення тендера;

3) вимоги до осіб, які можуть брати участь у проведенні тендера (претенденти), визначені відповідно до вимог цього Закону;

4) технічне завдання та перелік тендерної документації, яку претенденти мають подати для участі в тендері;

5) адресу, за якою приймається тендерна документація;

6) місце та час проведення тендера;

7) вартість участі в тендері;

8) умови проведення тендера, критерії та порядок визначення переможця тендера.

Рішення про проведення тендера підлягає опублікуванню протягом п'яти робочих днів із дня його прийняття.

Дата, час та місце проведення тендера, визначені в оголошенні про проведення тендера, не можуть бути змінені.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 91. Технічне завдання тендера

1. Технічне завдання тендера затверджує Рада Накопичувального фонду відповідно до умов проведення тендера одночасно з прийняттям рішення про проведення тендера і має містити:

1) детальний опис вимог до претендентів;

2) перелік та зміст послуг, які має надавати переможець (переможці) тендера;

3) умови надання послуг, порядок взаємодії з Пенсійним фондом, вимоги щодо організаційного та матеріально-технічного забезпечення надання послуг;

4) вимоги до договору, що укладається з переможцем тендера;

5) перелік тендерної документації, подання якої є необхідною для участі в тендері, та порядок її оформлення;

6) інші вимоги, визначені умовами проведення тендера, що не суперечать цьому Закону.

Підготовка проектів технічних завдань здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана надіслати кур'єрською (спеціальною) поштою кожній юридичній особі, яка подала заяву на участь у тендері, технічне завдання тендера протягом трьох робочих днів із дня отримання заяви.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 92. Тендерна документація

1. Особи, які бажають взяти участь у тендері, у терміни, визначені в оголошенні про проведення тендера, подають Раді Накопичувального фонду таку тендерну документацію:

1) заяву на участь у тендері за формою, затвердженою Радою Накопичувального фонду;

2) засвідчену у встановленому порядку довіреність на ім'я особи (осіб), яка представлятиме інтереси претендента під час проведення тендера;

3) тендерну пропозицію, складену відповідно до вимог цього Закону;

4) документ, що підтверджує оплату вартості участі в тендері;

5) інші документи, визначені умовами проведення тендера та технічним завданням, що підтверджують інформацію про претендента та відомості, які містяться в тендерній пропозиції.

2. Тендерну пропозицію складають претенденти відповідно до умов проведення тендера та технічного завдання, і вона повинна містити:

- 1) загальні відомості про претендента;
- 2) відомості про додержання вимог, передбачених технічним завданням (розмір статутного фонду, власного капіталу, відомості щодо пов'язаних осіб, відомості про відповідних службових осіб тощо);
- 3) інформацію про діяльність претендента (види діяльності, перелік послуг, що надаються, прибутковість, досвід роботи тощо);
- 4) інформацію про фінансовий стан претендента, а також про результати аудиторських перевірок за останні три роки, накладення протягом останніх десяти років фінансових та інших санкцій, заборони на провадження відповідної діяльності, у тому числі шляхом припинення або скасування дії ліцензій з будь-яких причин;
- 5) відомості про наявність у претендента можливостей та пропозиції щодо виконання умов технічного завдання;
- 6) основні положення договору, який має бути укладений у разі визнання претендента переможцем тендера;
- 7) інші відомості, визначені умовами проведення тендера та технічним завданням.

Разом з тендерною документацією претендентом можуть бути подані запитання щодо вимог технічного завдання.

3. Тендерна документація надсилається рекомендованим листом, кур'єрською (спеціальною) поштою або подається власноручно представником юридичної особи, яка бажає взяти участь у тендері. Тендерна документація подається українською мовою в опечатаних конвертах, крім документа, що підтверджує сплату претендентом вартості участі в тендері.

Конверти з тендерною документацією приймаються особою, уповноваженою Радою Накопичувального фонду, яка зазначає на них дату, час отримання і видає довідку про отримання тендерної документації.

Тендерна документація, що надійшла після кінцевого терміну подання тендерної документації, встановленого в оголошенні про проведення тендера, або тендерна документація, подана претендентом, який не сплатив вартість участі в тендері, не розглядається.

Претендент має право письмово відкликати свою тендерну документацію до закінчення терміну подання тендерної документації, встановленого в оголошенні про проведення тендера.

4. З метою покриття витрат, пов'язаних із проведенням тендера, умовами його проведення встановлюється вартість участі в тендері, яку мають сплатити претенденти.

Сплачена вартість участі в тендері не повертається, крім випадків відкликання претендентами тендерної документації в порядку, визначеному цим Законом.

5. Претендент може брати участь у проведенні кількох тендерів, якщо це не суперечить вимогам цього Закону.

6. Тендерна документація є офіційними документами. Рада Накопичувального фонду перевіряє достовірність поданої інформації. У разі недостовірності інформації особи, які подали її, притягуються до відповідальності згідно із законом та втрачають право на участь у тендері.

7. Використання відомостей, що містяться в тендерній документації, здійснюється з дотриманням вимог законодавства про інформацію.

8. Тендерна документація зберігається Пенсійним фондом протягом десяти років із дня оголошення результатів тендера, а щодо переможця тендера - протягом терміну дії укладеного з ним договору та протягом десяти років із дня припинення дії договору.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 93. Проведення тендера

1. Тендер для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора Накопичувального фонду проводиться у два етапи.

У першому етапі тендера повинні брати участь не менше трьох претендентів.

2. На першому етапі тендера, у день, визначений в оголошенні про проведення тендера, Рада Накопичувального фонду проводить відкрите засідання, на якому:

1) розкриваються конверти з тендерною документацією в черговості часу їх реєстрації, при цьому головуючий ставить власний підпис та штамп Ради Накопичувального фонду на всіх листах документів, що були в конверті;

2) оголошуються тендерні пропозиції;

3) перевіряється відповідність тендерної документації вимогам цього Закону, умовам проведення тендера та технічному завданню;

4) усім членам Ради Накопичувального фонду надаються для оцінки копії тендерної документації;

5) запечатується по одному примірнику кожної поданої тендерної пропозиції у контрольний пакет, який підписується всіма присутніми членами Ради Накопичувального фонду і передається на зберігання особі, уповноваженій Радою Накопичувального фонду;

6) повідомляється про день, час та місце оголошення результатів першого етапу тендера.

3. Для оголошення результатів першого етапу тендера не пізніше одного місяця з дня розкриття конвертів з тендерною документацією проводиться відкрите засідання Ради Накопичувального фонду, на якому:

1) заслуховуються та обговорюються вмотивовані висновки членів Ради Накопичувального фонду щодо наданої їм для оцінки тендерної документації;

2) надаються відповіді на запитання претендентів, якщо, на думку членів Ради Накопичувального фонду, вони є суттєвими і не знайшли достатнього відображення в технічному завданні. При цьому запитання і відповідь мають бути доведені до всіх учасників тендера, які допущені для участі в другому етапі тендера;

3) за результатами обговорення приймається та оголошується рішення про допуск претендентів до участі у другому етапі тендера.

До другого етапу тендера допускаються претенденти, які найбільше відповідають умовам проведення тендера, вимогам технічного завдання тендера та цього Закону та які запропонували найвищу якість послуг за найменшу вартість.

У разі невідповідності тендерної документації умовам проведення тендера чи технічному завданню або невідповідності претендента вимогам цього Закону приймається рішення про відмову в подальшій участі в тендері;

4) затверджуються інструкції, система бальної оцінки тендерних пропозицій, запитання до претендентів для проведення другого етапу тендера;

5) оголошуються дата, час і місце проведення другого етапу тендера.

4. Усіх претендентів, які брали участь у першому етапі тендера, письмово інформує Рада Накопичувального фонду про результати першого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня оголошення його результатів.

Рада Накопичувального фонду надає претендентам довідки про результати першого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня їх оголошення в порядку та за формою, визначеними умовами проведення тендера.

Претендентам, які допущені до участі в другому етапі тендера, у цей же строк надаються інструкції та запитання для проведення другого етапу тендера.

Претенденти, які допущені до участі в другому етапі тендера та отримали запитання або інструкції, зобов'язані письмово подати Раді Накопичувального фонду відповіді на запитання та додаткову інформацію щодо тендерних пропозицій, передбачену інструкціями, протягом десяти робочих днів із дня одержання інструкцій і запитань. Отримані відповіді та інформація надаються членам Ради Накопичувального фонду протягом трьох робочих днів із дня їх отримання.

5. На другому етапі тендера Рада Накопичувального фонду у строк, що не перевищує одного місяця з дня оголошення результатів першого етапу тендера, проводить відкрите засідання, на якому:

заслуховуються коментарі претендентів щодо їх тендерних пропозицій;

заслуховуються вмотивовані висновки членів Ради Накопичувального фонду щодо тендерних пропозицій;

здійснюється оцінка тендерних пропозицій за бальною системою, визначається переможець (переможці) та оголошуються результати другого етапу тендера;

схвалюються основні положення договору з переможцем тендера;

у разі якщо за результатами другого етапу тендера не визначено жодного переможця, приймається рішення щодо проведення нового тендера.

У разі неподання претендентами, які допущені до участі у другому етапі тендера, письмових відповідей на запитання чи додаткової інформації, передбаченої інструкціями, затвердженими за результатами першого етапу тендера, або в разі неявки представників претендентів на другий етап тендера ці претенденти вважаються такими, що вибули з подальшої участі в тендері за власним бажанням.

6. Рада Накопичувального фонду надає претендентам, які брали участь у першому та другому етапах тендера, стенограму, що ведеться під час засідань Ради Накопичувального фонду, протягом трьох робочих днів після відповідного засідання.

7. Рада Накопичувального фонду надає претендентам, які брали участь у другому етапі тендера, письмову інформацію про результати другого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня оголошення його результатів. При цьому переможцю тендера видається відповідна довідка, що є підставою для укладення з переможцем відповідного договору.

Результати другого етапу тендера підлягають обов'язковому офіційному оприлюдненню протягом десяти календарних днів із дня їх оголошення.

8. Результати першого та другого етапів тендера можуть бути оскаржені претендентами, які брали участь у тендері, у судовому порядку. При цьому подання відповідного позову до суду не зупиняє дію рішення Ради Накопичувального фонду про проведення другого етапу тендера або про укладення відповідного договору з переможцем (переможцями) відповідного тендера.

Організаційне та матеріально-технічне забезпечення проведення відповідних тендерів здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до

Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 94. Визначення переможця тендера

1. Переможцем (переможцями) тендера визнається претендент (претенденти), який брав участь у другому етапі тендера, тендерна пропозиція якого отримала найвищу бальну оцінку за системою бальної оцінки, затверджені Радою Накопичувального фонду, за такими критеріями:

відповідність вимогам, визначеним цим Законом, умовам проведення тендера та технічним завданням;

дотримання претендентом у своїй діяльності вимог законодавства, фінансово-економічних нормативів, наявність або відсутність відповідних порушень, застосування до претендента санкцій за ці порушення, наявність або відсутність претензій та судових позовів до претендента, неврегульованих спорів за його участю, скарг на дії претендента та якість послуг, що надаються ним;

фінансовий стан претендента, включаючи обсяг власного капіталу, наявність або відсутність кредиторської та дебіторської заборгованості, платоспроможність, можливість гарантування власними коштами виконання зобов'язань за договором та можливість відшкодування збитків при порушенні умов договору в разі визнання його переможцем тендера, основні показники фінансово-господарської діяльності, прибутковість цієї діяльності, обсяг залучених коштів інших осіб;

ділова репутація претендента, перелік послуг, які ним пропонуються, тривалість і досвід надання цих послуг, коло осіб, яким вони надавалися, якість зазначених послуг, відповідність технології надання цих послуг сучасним стандартам;

характеристика організаційної структури і матеріально-технічної бази претендента та можливості для повноцінного надання відповідних послуг, його ділова репутація, рівень освіти та досвід роботи персоналу, відповідального за надання відповідних послуг;

можливість забезпечення претендентом необхідної взаємодії з Пенсійним фондом, іншими суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування, взаємодія з якими необхідна у процесі

надання відповідних послуг, зокрема оперативність такої взаємодії, її технічне забезпечення, у тому числі забезпечення обміну інформацією;

можливість виникнення ризиків при наданні претендентом послуг;

надання найвищої якості послуг за найменшу ціну;

іншими критеріями, визначеними умовами проведення тендера і технічним завданням.

2. У разі якщо в другому етапі тендера брав участь лише один претендент, Рада Накопичувального фонду може визнати його переможцем тендера, якщо його тендерна пропозиція отримала найвищу бальну оцінку за всіма критеріями, визначеними умовами проведення тендера, та технічним завданням.

3. Рада Накопичувального фонду під час затвердження системи бальної оцінки тендерних пропозицій визначає найменшу загальну суму балів та найменший бал для кожного критерію, за яким здійснюється бальна оцінка, що дозволяють визнати претендента переможцем тендера.

У разі якщо тендерна пропозиція жодного з претендентів не набрала найменшої загальної суми балів або найменший бал для кожного критерію, за яким здійснюється бальна оцінка, переможець тендера не визначається.

4. Договір з переможцем тендера укладається Пенсійним фондом відповідно до вимог цього Закону.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 95. Вимоги до договорів

1. За результатами тендера Пенсійний фонд у місячний термін після оголошення результатів тендера укладає договори в письмовій формі з компаніями з управління активами, зберігачем та аудитором Накопичувального фонду.

2. Істотними умовами договорів є:
повна назва та місцезнаходження (юридична адреса)
договірних сторін;
предмет договору;
права та обов'язки сторін;
застереження щодо конфіденційності;
порядок надання звітності та інформації з дотриманням
вимог цього Закону;
відповідальність сторін за невиконання або неналежне
виконання умов договору та порушення конфіденційності;
строк дії договору;
розмір винагороди;
порядок зміни умов договору;
умови дострокового припинення договору.

Договір може містити за згодою сторін й інші умови, які не суперечать законодавству.

3. У договорі з компанією з управління активами також зазначається:

зобов'язання компанії з управління активами щодо інвестування пенсійних активів з метою отримання максимального інвестиційного доходу при мінімально можливих ризиках відповідно до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду, встановлених для цих пенсійних активів;

вимога щодо ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку.

Невід'ємним додатком до договору мають бути основні напрями інвестиційної політики і витяг з нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в частині вимог щодо інвестування пенсійних активів, які перебувають в управлінні цієї компанії, а також акт приймання-передачі в управління пенсійних активів, які сформовані на день укладення договору та якими буде управляти компанія, завірений Пенсійним фондом, зберігачем та попередньою компанією з управління активами.

4. У договорі із зберігачем також зазначаються:

особи, визначені зберігачем, відповідальні за виконання договору;

обсяги пенсійних активів та умови їх розподілу між компаніями з управління активами.

Невід'ємним додатком до договору із зберігачем є основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду, відомості про компанії з управління активами та копії договорів, укладених з ними Пенсійним фондом.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 96. Порядок оприлюднення інформації про стан пенсійних активів

1. Інформація про стан пенсійних активів оприлюднюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду шляхом:

- 1) щоквартального обов'язкового офіційного оприлюднення;**
- 2) оприлюднення в електронних засобах масової інформації;**
- 3) подання звітності до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до вимог цього Закону.**

2. Офіційне оприлюднення інформації про діяльність Накопичувального фонду здійснюється в місячний термін після закінчення звітного періоду.

3. Звітність до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України подається в порядку, в строки та за формами, встановленими цією Комісією.

4. Інформація, що підлягає оприлюдненню відповідно до цієї статті, не є конфіденційною.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 97. Інформація про Накопичувальний фонд, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню

1. Інформація про Накопичувальний фонд, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню, готується виконавчою дирекцією Пенсійного фонду за формою, що визначається Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, і має містити відомості про:

- 1) склад Ради Накопичувального фонду;**
- 2) залученого радника (радників) з інвестиційних питань;**
- 3) компанії з управління активами;**
- 4) зберігача;**
- 5) аудитора Накопичувального фонду;**
- 6) розміри винагород, сплачених виконавчій дирекції Пенсійного фонду, компаніям з управління активами, зберігачу, раднику з інвестиційних питань та аудитору Накопичувального фонду за послуги, надані для функціонування Накопичувального фонду, за звітний рік;**
- 7) річні прибутки та збитки, пов'язані з розміщенням пенсійних активів;**
- 8) звіт про балансову вартість пенсійних активів, чисту вартість пенсійних активів та чисту вартість одиниці пенсійних активів на кінець звітного року;**
- 9) умови та обсяги розміщення пенсійних активів у коштах на депозитних рахунках банків;**
- 10) перелік об'єктів інвестування, де розміщено понад 1 відсоток пенсійних активів у цінних паперах;**
- 11) перелік емітентів, у яких Накопичувальний фонд володіє в цінних паперах більше ніж 5 відсотками їх статутного фонду;**
- 12) обсяг коштів Накопичувального фонду, інвестованих в активи відповідно до пункту 11 частини першої статті 88 цього Закону;**
- 13) результати перевірок діяльності Пенсійного фонду щодо адміністративного управління Накопичувальним фондом, компаній з управління активами, зберігача, радника з інвестиційних питань;**

14) дані щодо кількості застрахованих осіб, які протягом року спрямовували страхові внески до недержавних пенсійних фондів, та обсягів коштів, перерахованих до фондів;

15) іншу інформацію щодо функціонування Накопичувального фонду, визначену Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 98. Надання застрахованим особам інформації про стан пенсійних активів

1. Інформація про стан пенсійних активів, облікованих на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, є конфіденційною і не підлягає розголошенню чи опублікуванню, крім випадків, установлених законом.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана надавати кожній застрахованій особі безоплатно до 15 лютого наступного за звітним роком письмовий звіт про стан її пенсійних активів із зазначенням чистої вартості пенсійних активів на початок та кінець звітного року, щомісячних надходжень страхових внесків та річного інвестиційного доходу.

Виконавча дирекція Пенсійного фонду також зобов'язана надавати таку інформацію за письмовим запитом застрахованої особи протягом п'яти робочих днів із дня його отримання за плату, визначену Радою Накопичувального фонду, крім випадків надання інформації для укладення договору страхування довічної пенсії.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу

XV «Прикінцеві положення» Закону) .

Розділ XI. Зберігання пенсійних активів накопичувального фонду

Стаття 99. Зберігач

1. За результатами тендера Пенсійний фонд укладає із зберігачем договір з урахуванням вимог статті 95 цього Закону строком на п'ять років. Зазначений договір схвалюють Рада Накопичувального фонду та Наглядова рада зберігача.

За рішенням Ради Накопичувального фонду строк дії договору може бути продовжений без проведення тендера ще на два роки шляхом щорічного продовження. При цьому до договору можуть бути внесені зміни лише щодо зменшення вартості послуг або надання нових послуг за умови зменшення чи незмінності вартості послуг зберігача за договором.

2. Кошти Накопичувального фонду обслуговуються лише одним зберігачем, який повинен відповідати таким вимогам:

1) мати ліцензію Національного банку України на здійснення всіх видів банківських операцій та ліцензію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право провадження професійної депозитарної діяльності зберігача цінних паперів;

2) мати розмір регулятивного капіталу в сумі, еквівалентній не менше ніж 40 млн. євро за офіційним обмінним курсом Національного банку України;

3) мати посадових осіб, які здійснюють безпосереднє керівництво підрозділами з виконання депозитарної діяльності зберігача цінних паперів і мають відповідну вищу освіту та досвід роботи в банківській чи фінансовій сфері не менше п'яти років;

4) не бути компанією з управління активами, пов'язаною особою компанії з управління активами та її пов'язаних осіб;

5) не бути кредитором органів Пенсійного фонду або компаній з управління активами, з якими зберігачем укладено договір про зберігання пенсійних активів;

б) не бути пов'язаною особою аудитора Накопичувального фонду та його пов'язаних осіб.

3. Зберігач виконує такі функції:

1) у встановленому порядку відкриває рахунок Накопичувального фонду, здійснює розрахунково-касові операції у грошових коштах та операції по рахунку у цінних паперах Накопичувального фонду і забезпечує зберігання грошових надходжень до Накопичувального фонду та цінних паперів, що становлять його пенсійні активи, а також інших документів, пов'язаних з формуванням та використанням пенсійних активів;

2) у встановленому порядку відкриває та здійснює розрахунково-касові операції по рахунку Пенсійного фонду, на якому акумулюється резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, забезпечує їх зберігання;

3) здійснює операції по активах у цінних паперах, сформованих за рахунок резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

4) здійснює розміщення резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах на депозитних рахунках з виплатою відсотків у розмірах, передбачених відповідним договором;

5) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів у сумі, облікованій на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, до недержавного пенсійного фонду, страхової організації для оплати договору страхування довічної пенсії або одноразової виплати застрахованій особі чи спадкоємцям відповідно до цього Закону;

б) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів Накопичувального фонду для оплати витрат, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, виплати винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами, зберігачу, аудитору Накопичувального фонду;

7) подає Пенсійному фонду та Раді Накопичувального фонду в установленому порядку:

інформацію про загальну суму страхових внесків, перерахованих до Накопичувального фонду;

передбачену законодавством звітність, пов'язану із

зберіганням та використанням пенсійних активів і резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

інформацію про загальну вартість пенсійних активів, їх ринкову вартість на день подання інформації та про загальний обсяг інвестиційного доходу за відповідний період;

інформацію про операції з пенсійними активами, здійснені компаніями з управління активами. Така інформація подається також Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку. Інформація щодо руху пенсійних активів, облікованих на накопичувальних пенсійних рахунках, подається зберігачем у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

8) виконує інші функції, передбачені цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом.

4. Зберігач не може придбавати активи у цінних паперах Накопичувального фонду та укладати договір щодо надання послуг торговця цінними паперами з компанією з управління активами.

5. Зберігач може надавати інші банківські послуги відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність, крім послуг, надання яких не допускається цим Законом.

6. Зберігач подає правління Пенсійного фонду, Раді Накопичувального фонду та Кабінету Міністрів України щорічний звіт про свою діяльність, який схвалює Наглядова рада.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 100. Зберігання пенсійних активів у цінних паперах

1. Усі операції з пенсійними активами у цінних паперах здійснюються через зберігача.

2. Виконання функцій зберігача не може поєднуватися з виконанням функцій з управління пенсійними активами.

3. Зберігач зобов'язаний забезпечити відокремлене зберігання

та окремий облік коштів Накопичувального фонду, що інвестуються кожною з компаній з управління активами та пенсійних активів у цінних паперах, які перебувають у їх управлінні.

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набувають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 101. Винагорода зберігача

- 1. Оплата послуг зберігача провадиться в розмірах та в порядку, встановлених у договорі, укладеному з Пенсійним фондом.**
- 2. Максимальний щорічний розмір винагороди зберігача не може перевищувати 0,3 відсотка загальної річної суми страхових внесків, перерахованих до Накопичувального фонду.**

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набувають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Стаття 102. Відповідальність зберігача

- 1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених статтею 99 цього Закону та договором, зберігач несе відповідальність відповідно до закону та договору.**
- 2. Зберігач несе відповідальність перед Пенсійним фондом за збитки, завдані Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання умов договору, і забезпечує їх відшкодування.**
- 3. Зберігач не несе відповідальності за зобов'язаннями Пенсійного фонду перед застрахованими особами та за зобов'язаннями компаній з управління активами.**

Ця стаття, а також інші положення Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності Законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (див. матеріали до статті 78 та пункту 9 розділу XV «Прикінцеві положення» Закону).

Розділ XII. Державне регулювання та нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Стаття 103. Органи державного регулювання та нагляду

1. Метою державного регулювання та нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є:

проведення єдиної та ефективної державної політики у цій сфері;

забезпечення реалізації прав громадян на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

створення умов для ефективного функціонування та розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

забезпечення дотримання суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування вимог законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

адаптація системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування до міжнародних стандартів.

2. Державне регулювання та нагляд у порядку, передбаченому законодавством, здійснюють:

за дотриманням норм цього Закону щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій у солідарній системі та щодо взаємодії

Пенсійного фонду з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування - центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики і його територіальні органи;

щодо цільового використання коштів Пенсійного фонду - центральний орган виконавчої влади у сфері фінансів і його територіальні органи та Рахункова палата;

щодо дотримання норм цього Закону суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України;

за діяльністю компаній з управління активами в частині управління пенсійними активами, радника з інвестиційних питань - Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;

за діяльністю зберігача та уповноваженого банку - Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики надає разом з Пенсійним фондом роз'яснення з питань призначення, перерахунку та виплати пенсій відповідно до цього Закону.

3. Рішення органів державного регулювання та нагляду є обов'язковими для виконання Пенсійним фондом, компаніями з управління активами, уповноваженим банком, зберігачем, страховими організаціями, якщо такі рішення прийняті в межах повноважень цих органів, визначених законодавством. Дії органів державного регулювання та нагляду можуть бути оскаржені в судовому порядку.

4. Якщо суб'єктом солідарної системи або накопичувальної системи пенсійного страхування прийнято рішення з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування або такий суб'єкт не виконує вимог законодавства, органи державного регулювання та нагляду вказують на допущені порушення і встановлюють строк для їх усунення. Якщо протягом цього строку суб'єкт не усуне порушення, незаконне рішення скасовується органами державного регулювання та нагляду з подальшим відшкодуванням збитків за рахунок цього суб'єкта.

5. Органи державного регулювання та нагляду можуть вимагати скликання правління Пенсійного фонду або Ради Накопичувального фонду. Якщо цю вимогу не буде виконано, органи державного регулювання та нагляду можуть самі скликати та провести засідання правління Пенсійного фонду або Ради Накопичувального фонду.

6. Суб'єкти солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування зобов'язані надавати посадовим особам органів державного регулювання та нагляду всі документи та інформацію, необхідні для здійснення ними функцій державного регулювання та нагляду.

7. З ініціативи органів державного регулювання та нагляду може призначатися додаткова аудиторська перевірка діяльності суб'єктів солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування, оплата якої здійснюється за рахунок коштів органу, що призначив перевірку.

Державне регулювання і нагляд у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється через уповноважені державні органи.

З існуючих двох підходів до організації державного регулювання: розподілу функцій державного регулювання між кількома уповноваженими державними органами та утворення єдиного регулятивного органу, який здійснює всі функції державного регулювання і нагляду в системі, Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (стаття 103) закріплений перший.

Зокрема:

центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики і його територіальні органи здійснює нагляд за дотриманням норм Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій у солідарній системі та щодо взаємодії Пенсійного фонду з фондами соціального страхування.

Повноваження щодо здійснення цього контролю закріплені в п. 4 Положення по Міністерство праці та соціальної політики України, затвердженого Указом Президента України від 30 серпня 2000 р. № 1035 (з наступними змінами).

Витяг з Положення про Міністерство праці та соціальної політики України, затвердженого Указом Президента України від 30.08.2000 № 1035

«4. Мінпраці України відповідно до покладених на нього завдань:

1) бере участь у розробленні проектів Державної програми економічного і соціального розвитку України, Державного бюджету України, Програми діяльності Кабінету Міністрів України;

2) забезпечує проведення моніторингу у сфері зайнятості, соціального захисту, у тому числі громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, соціального страхування, пенсійного забезпечення та соціального обслуговування населення, оплати, нормування і охорони праці, соціально-трудових відносин, трудової міграції, аналізує та прогнозує розвиток процесів у визначеній сфері;

3) здійснює державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування та за додержанням вимог законодавства щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій у солідарній системі, взаємодії Пенсійного фонду України з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

4) вивчає стан використання трудових ресурсів і розвитку процесів на ринку праці та у сфері професійного навчання, складає на цій основі прогнози щодо регулювання ринку праці та зайнятості населення; розробляє програми зайнятості населення, баланс ринку праці та трудових ресурсів;

5) сприяє працевлаштуванню населення, розробляє заходи, спрямовані на запобігання безробіттю, та забезпечує соціальний захист громадян, які тимчасово не працюють;

6) проводить моніторинг щодо створення робочих місць за галузями економіки; сприяє створенню додаткових робочих місць підприємствами, установами і організаціями для використання праці громадян, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці;

7) здійснює методичне і організаційне забезпечення, визначає обсяги і напрями проведення професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації вивільнюваних працівників і незайнятого населення;

8) здійснює державну політику у сфері трудової міграції, сприяє

міжрегіональному перерозподілу робочої сили;

10) здійснює методичне забезпечення діяльності комісій у справах альтернативної (невійськової) служби;

11) організовує і координує роботу щодо визначення переліку та рівнів соціальних стандартів і нормативів; у межах своєї компетенції розробляє соціальні стандарти і нормативи;

12) розробляє та вносить у встановленому порядку пропозиції щодо визначення розміру мінімальної заробітної плати; вдосконалення умов оплати праці працівників підприємств, установ і організацій, що фінансуються чи дотуються з бюджету; грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів;

13) затверджує в установленому порядку умови оплати праці працівників окремих установ і організацій, що фінансуються чи дотуються з бюджету;

14) розробляє і затверджує міжгалузеві тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники) та погоджує галузеві тарифно-кваліфікаційні характеристики; готує пропозиції щодо вдосконалення організації та нормування праці, розробляє і затверджує міжгалузеві норми праці;

15) організовує на засадах соціального партнерства проведення переговорів і укладення генеральної угоди між власниками або уповноваженими ними органами, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення генеральної угоди, на підприємствах яких зайнято більшість найманих працівників держави, та професійними спілками, які об'єдналися для ведення колективних переговорів і укладення генеральної угоди, здійснює контроль за виконанням цієї угоди міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями;

16) здійснює в установленому порядку реєстрацію галузевих та регіональних угод; узагальнює практику укладення колективних договорів, угод;

17) здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізовує державну політику в цій галузі, розробляє за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та профспілок національну програму поліпшення безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює її виконання;

18) забезпечує проведення державної експертизи умов праці, визначає порядок та здійснює контроль за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативним актам про охорону праці;

19) бере участь у підготовці пропозицій до Списків N 1 і N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, і до Списку виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці;

20) бере участь у розробленні критеріїв і показників оцінки умов праці, згідно з якими надаються пільги та компенсація за роботу в несприятливих умовах праці;

21) бере участь у визначенні переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок та неповнолітніх, а також підіймання і переміщення ними важких речей;

22) організовує роботу органів соціального захисту населення, пов'язану з перевірками правильності призначення та виплати пенсій органами Пенсійного фонду України, взаємодіє з центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами і організаціями з питань застосування списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пільгове пенсійне забезпечення;

23) організовує та координує в межах своєї компетенції роботу з підготовки нормативно-правової бази з питань пенсійної реформи; сприяє впровадженню та розвитку багаторівневої пенсійної системи;

24) бере участь разом з Пенсійним фондом України в організації роботи, пов'язаної з пенсійним забезпеченням громадян України, які проживають за її межами, в порядку, передбаченому законодавством України або міждержавними договорами (угодами);

25) здійснює разом з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями інвалідів та Всеукраїнською громадською організацією "Союз Чорнобиль України" розроблення і координацію програм реалізації державної політики щодо інвалідів та громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, і контролює їх виконання;

26) сприяє забезпеченню належного рівня матеріально-побутового, культурного та медичного обслуговування громадян, які

перебувають у будинках-інтернатах (пансіонатах) для громадян похилого віку та інвалідів, розробляє за участю місцевих державних адміністрацій комплекс заходів, спрямованих на розширення мережі таких закладів, зміцнення їх матеріально-технічної бази та розвиток підсобних сільських господарств і лікувально-виробничих (трудових) майстерень (цехів, дільниць) у будинках-інтернатах (пансіонатах) та розширення їх кооперації з виробничими підприємствами;

27) сприяє розвитку системи професійної та соціальної реабілітації інвалідів, їх працевлаштуванню, створенню і розвитку спеціалізованих підприємств з використанням праці інвалідів, надомних видів праці та інших форм зайнятості; організовує роботу, пов'язану з професійним навчанням і перекваліфікацією інвалідів;

28) координує роботу центральних органів виконавчої влади, спрямовану на забезпечення доступності об'єктів соціальної інфраструктури для інвалідів та осіб похилого віку, створення промислової бази для виробництва спеціальних видів виробничого і побутового обладнання та пристосування, що полегшує побут і працю цієї категорії громадян;

29) визначає порядок забезпечення населення, зокрема, інвалідів і людей похилого віку, протезно-ортопедичними виробами, сприяє розвитку вітчизняного виробництва цих виробів;

30) вивчає стан матеріально-побутового забезпечення та потреби пенсіонерів, інших соціально незахищених громадян, вживає заходів щодо створення спеціалізованих служб для надання зазначеним громадянам соціальних та інших послуг, у тому числі натуральної та грошової допомоги;

31) здійснює в межах своїх повноважень контроль за дотриманням законодавства щодо надання пільг інвалідам, ветеранам війни і праці, сім'ям загиблих військовослужбовців, сім'ям з дітьми, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та іншим громадянам;

32) організовує і координує роботу з надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних та інших послуг;

33) здійснює міжнародне співробітництво, бере участь у підготовці міжнародних договорів України, готує пропозиції щодо укладення, денонсації таких договорів, у межах своєї компетенції укладає міжнародні договори України, забезпечує виконання зобов'язань України

за міжнародними договорами у сфері зайнятості, соціального захисту населення, соціального страхування, оплати, нормування та стимулювання праці, охорони і умов праці, пенсійного забезпечення, соціального обслуговування населення, соціально-трудова відносин;

34) здійснює в межах своїх повноважень заходи щодо співробітництва України з Європейським Союзом, адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

35) виступає в установленому порядку замовником науково-дослідних робіт у сфері зайнятості, соціального захисту населення, соціального страхування, оплати, нормування та стимулювання праці, охорони і умов праці, пенсійного забезпечення, соціального обслуговування населення, соціально-трудова відносин, налагодження соціального партнерства;

36) здійснює методичне забезпечення діяльності Міністерства праці та соціальної політики Автономної Республіки Крим, управлінь праці, зайнятості та соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій, надає практичну і методичну допомогу підприємствам, установам, організаціям, проводить інформаційно-роз'яснювальну, консультаційну роботу з питань, що входять до його компетенції;

37) формує в установленому порядку кадрову політику в системі підпорядкованих йому органів;

38) здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

39) забезпечує в межах своєї компетенції виконання завдань мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави;

40) забезпечує в межах своєї компетенції реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням у центральному апараті Міністерства, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

41) виконує інші функції, що впливають з покладених на нього завдань».

Порядок здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Пенсійного фонду від 04 липня 2002 р. № 308/54, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 23 липня 2002 р. за № 601/6889.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства праці та
соціальної політики України
і Пенсійного фонду України
04.07.2002 N 308/54

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
23 липня 2002 р. за N 601/6889

ПОРЯДОК

здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства
під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій
органами Пенсійного фонду України

(наводиться без додатків)

(із змінами згідно з Наказом Міністерства праці
та соціальної політики N 25/8 від 04.02.2004)

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок визначає механізм організації та здійснення нагляду структурними підрозділами органів праці та соціального захисту населення, на які покладені функції здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) і виплати пенсій органами Пенсійного фонду України (далі - нагляд).

1.2. У своїй діяльності підрозділи органів праці та соціального захисту населення, на які покладені функції здійснення нагляду, керуються Конституцією України, міжнародними угодами (договорами), законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими нормативно-правовими актами з питань пенсійного забезпечення, а також цим Порядком.

1.3. Нагляд здійснюється за напрямками:

- а) правильність та своєчасність призначення (перерахунку) пенсій;*
- б) правильність та своєчасність нарахування, виплати та припинення виплати пенсій;*

2. Здійснення нагляду

2.1. Нагляд за правильністю застосування законодавства при призначенні пенсій

2.1.1. Нагляд за правильністю застосування законодавства при призначенні пенсій здійснюється шляхом перевірок матеріалів пенсійних справ, щодо яких органами Пенсійного фонду України прийнято рішення про призначення (перерахунку) або відмову в призначенні пенсій та відстрочку часу призначення пенсії.

2.1.2. У ході здійснення нагляду перевіряється відповідність прийнятого рішення про призначення (перерахунок), відмову у призначенні (перерахунку) пенсії та відстрочку часу призначення пенсії законодавчим та нормативно-правовим актам, дотримання встановленого законодавством порядку оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій.

2.2. Нагляд за правильністю та своєчасністю нарахування, виплати та припинення виплати пенсій

У ході здійснення нагляду за правильністю та своєчасністю нарахування, виплати та припинення виплати пенсії провадяться:

а) перевірка правильності нарахування та складання документів для виплати пенсій через підприємства, установи, організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій;

б) перевірка виплати пенсій за разовими дорученнями при зміні місця проживання, виїзді на постійне місце проживання за кордон та в інших випадках;

в) перевірка правильності виплати пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні;

г) перевірка правильності проведення відрахувань з пенсій та утримання надміру виплачених сум пенсій;

г) перевірка правильності виплати допомоги на поховання та виплати недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера.

3. Організація роботи з нагляду

3.1. Перевірки правильності призначення (перерахунку), відмови в призначенні і виплати пенсій органами Пенсійного фонду здійснюються відповідно до графіків, погоджених з органами Пенсійного фонду. Терміни перевірок не повинні перевищувати десяти робочих днів на місяць, а в разі потреби для окремих пенсійних справ цей термін може бути продовжений за погодженням сторін на строк не більше п'яти днів. Перевірці підлягають матеріали пенсійних справ, за якими було призначено пенсію та здійснено виплату пенсії в місяцях, що передують місяцю, в якому здійснюються перевірки. При проведенні перевірок ведеться журнал реєстрації справ, які перевіряються.

3.2. Право на проведення перевірок мають спеціалісти органів праці та соціального захисту населення, до функціональних обов'язків яких входить здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду. При здійсненні нагляду спеціалісти повинні мати документ, який засвідчує їх особу, та направлення на перевірку, підписане керівником відповідного органу праці та соціального захисту населення.

3.3. Працівники органів Пенсійного фонду України зобов'язані надавати спеціалістам, які здійснюють нагляд, усі документи, необхідні для здійснення ними своїх функцій.

3.4. Спеціалісти органів праці та соціального захисту населення, які здійснюють нагляд, несуть персональну відповідальність за збереження отриманих для виконання своїх функцій документів та зобов'язані використовувати отриману інформацію виключно в межах виконання своїх службових обов'язків.

3.5. Органами праці та соціального захисту населення протягом двох днів після закінчення перевірки оформляється акт у двох

примірниках про результати проведення перевірки щодо здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду, один з яких подається керівнику органу Пенсійного фонду, де здійснювалася перевірка.

3.6. До акта не включаються порушення, які виявлені органами Пенсійного фонду до початку проведення перевірки.

У разі наявності заперечень щодо акта перевірки керівник органу Пенсійного фонду, де здійснювалася перевірка, підписує акт із зауваженнями, які додаються до акта в письмовій формі.

Керівник органу праці та соціального захисту населення розглядає подані зауваження та в місячний термін повідомляє орган Пенсійного фонду, де здійснювалася перевірка, про результати розгляду.

Порушення, до яких надані обґрунтовані зауваження, не включаються у звіт про результати проведення перевірок.

3.7. Органи праці та соціального захисту населення щокварталу складають звіт про результати проведення перевірок, який затверджується начальником органу праці та соціального захисту населення. Одночасно проводиться аналіз ужитих органами Пенсійного фонду заходів щодо усунення виявлених порушень.

3.8. Звіти про результати проведення перевірок районні та районні у містах управління праці та соціального захисту населення направляють головним управлінням праці та соціального захисту населення обласних держадміністрацій, Головному управлінню соціального захисту населення Київської міської держадміністрації й управлінню праці та соціального захисту населення

Севастопольської міської держадміністрації, Міністерству праці та соціального захисту Автономної Республіки Крим за відповідний квартал до 10 травня, 10 серпня, 10 листопада, 10 лютого, які, відповідно, до 15 травня, 15 серпня, 15 листопада, 15 лютого направляють Міністерству праці та соціальної політики узагальнену інформацію, а її копію - до головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

3.9. Узагальнені результати за матеріалами перевірок протягом місяця з дня одержання інформації від головних управлінь праці та соціального захисту населення обласних держадміністрацій, Головного управління соціального захисту населення Київської міської держадміністрації й управління праці та соціального захисту населення Севастопольської міської держадміністрації, Міністерства праці та соціального захисту Автономної Республіки Крим направляються Міністерством праці та соціальної політики України Пенсійному фонду України для вжиття відповідних заходів і головним управлінням праці та соціального захисту населення обласних держадміністрацій, Головному управлінню соціального захисту населення Київської міської держадміністрації, управлінню праці та соціального захисту населення Севастопольської міської держадміністрації, Міністерству праці та соціального захисту Автономної Республіки Крим для врахування в роботі.

3.10. Для проведення нагляду органи Пенсійного фонду повинні забезпечити спеціалістам, які здійснюють нагляд, необхідні умови для здійснення ними своїх функцій

*Заступник начальника Управління
пенсійного забезпечення*

Н. Марченко

Нагляд здійснюють:

- центральний орган виконавчої влади у сфері фінансів і його територіальні органи та Рахункова палата – щодо цільового використання коштів.

- Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку – за діяльністю зберігача та уповноваженого банку (ВАТ «Державний ощадний банк України»).

Органами, уповноваженими здійснювати нагляд за діяльністю суб'єктів системи накопичувального пенсійного забезпечення, є:

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України - щодо дотримання норм цього Закону суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування. Під час здійснення нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України:

1) забезпечує розроблення та координацію єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

2) здійснює систематичний контроль за дотриманням законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, за достовірністю інформації, що надається та оприлюднюється суб'єктами цієї системи;

3) забезпечує захист прав застрахованих осіб, які сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, шляхом застосування в межах своїх повноважень заходів впливу, з метою запобігання і припинення порушень законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування;

4) узагальнює практику застосування законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, розробляє та вносить пропозиції щодо його вдосконалення;

5) розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання, з питань, що належать до її компетенції, та контролює їх виконання;

6) встановлює порядок розкриття інформації та складання звітності учасниками ринків фінансових послуг - суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування;

7) щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію щодо показників діяльності страхових організацій, у тому числі даних, що використовуються при розрахунку довічних пенсій;

8) визначає форму та обсяг інформації про діяльність суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, що підлягає офіційному оприлюдненню, та визначає періодичність такого оприлюднення;

9) виконує інші функції, передбачені Законом та законодавством про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг;

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку - за діяльністю компаній з управління активами в частині управління пенсійними активами, радника з інвестиційних питань та, як зазначалося вище,

Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, які здійснюють державне регулювання та нагляд за діяльністю зберігача.

Повноваження органів нагляду в сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування визначені як в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», так і в інших спеціальних актах законодавства.

Закон передбачає відповідний інструментарій для реалізації повноважень органів державного регулювання та нагляду. Зокрема, до них належать видання цими органами рішень, обов'язкових для виконання суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, встановлення строків для усунення порушень, повноваження на скасування незаконних рішень, скликання засідання правління Пенсійного фонду або Ради Накопичувального фонду, призначення додаткової аудиторської перевірки діяльності суб'єктів солідарної та накопичувальної системи пенсійного страхування.

Так, частинами 3 – 7 статті 103 Закону передбачено, що рішення органів державного регулювання та нагляду є обов'язковими для виконання Пенсійним фондом, компаніями з управління активами, уповноваженим банком, зберігачем, страховими організаціями, якщо такі рішення прийняті в межах повноважень цих органів, визначених законодавством. Дії органів державного регулювання та нагляду можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Якщо суб'єктом солідарної системи або накопичувальної системи пенсійного страхування прийнято рішення з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування або такий суб'єкт не виконує вимог законодавства, органи державного регулювання та нагляду вказують на допущені порушення і встановлюють строк для їх усунення. Якщо протягом цього строку суб'єкт не усуне порушення, незаконне рішення скасовується органами державного регулювання та нагляду з подальшим відшкодуванням збитків за рахунок цього суб'єкта.

З ініціативи органів державного регулювання та нагляду може призначатися додаткова аудиторська перевірка діяльності суб'єктів солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування, оплата якої здійснюється за рахунок коштів органу, що призначив перевірку.

У статтях 16 та 17 Закону визначено, що суб'єкти солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування зобов'язані надавати посадовим особам органів державного регулювання та нагляду всі документи та інформацію, необхідні для здійснення ними функцій державного регулювання та нагляду.

Витяг з Закону України Про Національний банк України»

Стаття 2. Правова основа діяльності Національного банку України

Національний банк України (далі - Національний банк) є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Місцезнаходження керівних органів та центрального апарату Національного банку - місто Київ.

Стаття 6. Основна функція

Відповідно до Конституції України основною функцією Національного банку є забезпечення стабільності грошової одиниці України.

На виконання своєї основної функції Національний банк сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також, у межах своїх повноважень, - цінової стабільності.

Стаття 7. Інші функції

Національний банк виконує такі функції:

1) відповідно до розроблених Радою Національного банку України Основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику;

2) монопольно здійснює емісію національної валюти України та організує її обіг;

3) виступає кредитором останньої інстанції для банків і організує систему рефінансування;

4) встановлює для банків правила проведення банківських операцій, бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;

5) організовує створення та методологічно забезпечує систему грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу;

6) визначає систему, порядок і форми платежів, у тому числі між банками;

7) визначає напрями розвитку сучасних електронних банківських технологій, створює, координує та контролює створення електронних платіжних засобів, платіжних систем, автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації;

8) здійснює банківське регулювання та нагляд;

9) веде Державний реєстр банків, здійснює ліцензування банківської діяльності та операцій у передбачених законами випадках;

10) веде офіційний реєстр ідентифікаційних номерів емітентів платіжних карток внутрішньодержавних платіжних систем;

11) здійснює сертифікацію аудиторів, які проводитимуть аудиторську перевірку банків, тимчасових адміністраторів та ліквідаторів банку;

12) складає платіжний баланс, здійснює його аналіз та прогнозування;

13) представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах, де співробітництво здійснюється на рівні центральних банків;

14) здійснює відповідно до визначених спеціальним законом повноважень валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті, організовує і здійснює валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

15) забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами;

16) аналізує стан грошово-кредитних, фінансових, цінових та валютних відносин;

17) організує інкасацію та перевезення банкнот і монет та інших цінностей, видає ліцензії на право інкасації та перевезення банкнот і монет та інших цінностей;

18) реалізує державну політику з питань захисту державних секретів у системі Національного банку;

19) бере участь у підготовці кадрів для банківської системи України;

20) визначає особливості функціонування банківської системи України в разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку;

21) здійснює інші функції у фінансово-кредитній сфері в межах своєї компетенції, визначеної законом.

Стаття 55. Мета та сфера банківського нагляду

Головна мета банківського регулювання і нагляду - безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів.

Національний банк здійснює функції банківського регулювання і нагляду за діяльністю банків, в межах та порядку, передбачених законодавством України.

Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками, їх підрозділами, афілійованими та спорідненими особами банків на території України та за кордоном, банківськими об'єднаннями, представництвами та філіями іноземних банків в Україні, а також іншими юридичними та фізичними особами банківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку і економічних нормативів. Національний банк не здійснює перевірок і ревізій фінансово-господарської діяльності осіб, зазначених у цій статті.

Стаття 56. Нормативно-правові акти Національного банку

Національний банк видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень, які є обов'язковими для органів державної влади і органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, а також для фізичних осіб.

Нормативно-правові акти Національного банку видаються у формі постанов Правління Національного банку, а також інструкцій, положень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку. Вони не можуть суперечити законам України та іншим законодавчим актам України і не мають зворотної сили, крім випадків, коли вони згідно з законом пом'якшують або скасовують відповідальність.

Нормативно-правові акти Національного банку підлягають обов'язковій державній реєстрації в Міністерстві юстиції України та набувають чинності відповідно до законодавства України.

Нормативно-правові акти Національного банку можуть бути оскаржені відповідно до законодавства України.

Стаття 57. Доступ до інформації

Для здійснення своїх функцій Національний банк має право

безоплатно одержувати від банків, банківських об'єднань та юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення окремих банківських операцій, а також від осіб, стосовно яких Національний банк здійснює наглядову діяльність відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність", інформацію про їх діяльність та пояснення стосовно отриманої інформації і проведених операцій.

Для підготовки банківської та фінансової статистики, аналізу економічної ситуації Національний банк має право безоплатно отримувати необхідну інформацію від органів державної влади і органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання усіх форм власності.

Отримана інформація не підлягає розголошенню, за винятком випадків, передбачених законодавством України.

Стаття 58. Економічні нормативи

З метою захисту інтересів вкладників та кредиторів і забезпечення фінансової надійності банків Національний банк відповідно до визначеного ним порядку встановлює для них обов'язкові економічні нормативи. Ці нормативи мають забезпечувати здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з капіталом, ліквідністю, наданням кредитів, інвестиціями капіталу, а також за відсотковим та валютним ризиком.

Про подальші зміни нормативів та методики їх розрахунку Національний банк офіційно повідомляє не пізніше ніж за місяць до введення їх у дію.

Стаття 59. Резерви забезпечення ризиків

Національний банк визначає розміри, порядок формування та використання резервів банків для покриття можливих втрат за кредитами, резервів для покриття валютних, відсоткових та інших ризиків банків.

Резерви для покриття можливих фінансових ризиків, а також фонду гарантування вкладів громадян створюються за рахунок доходу до оподаткування відповідно до законодавства України.

Стаття 61. Повноваження щодо здійснення регулятивних функцій

Національний банк здійснює державне регулювання діяльності банків у формах, визначених Законом України "Про банки і банківську

діяльність", як безпосередньо, так і через створений ним орган банківського нагляду.

Стаття 63. Обмеження вимог Національного банку

Національний банк не має права вимагати від банків виконання операцій та інших дій, не передбачених законами України та нормативними актами Національного банку.

Стаття 67. Визначення звітності

Національний банк з метою виконання регулятивних та наглядових функцій визначає форми звітності (у тому числі консолідованої), порядок її складання та подання до Національного банку, які є обов'язковими до виконання усіма суб'єктами господарювання, в тому числі:

1) для банків, розташованих на території України (резидентів і нерезидентів) банківських об'єднань, - для складання грошово-кредитної і банківської статистики;

2) усіх суб'єктів господарської діяльності (резидентів і нерезидентів) - для складання статистики платіжного балансу та здійснення валютного контролю.

Надана банками та іншими суб'єктами підприємницької діяльності інформація розголошенню не підлягає, крім випадків, передбачених законодавством України.

Вимоги цієї статті не стосуються зведеної статистичної інформації, яка підлягає відкритому опублікуванню Національним банком.

Стаття 68. Публікації

З метою забезпечення гласності з питань банківської діяльності та статистики платіжного балансу Національний банк:

1) публікує в друкованих органах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щорічний та кварталні баланси Національного банку;

2) видає щомісячний статистичний бюлетень та журнал "Вісник Національного банку України";

3) публікує в офіційних виданнях поточну банківську інформацію, інформацію з питань грошово-кредитної та банківської статистики, яка не належить до державної та банківської таємниці;

4) надає для опублікування інформацію з питань грошово-

кредитної і банківської статистики та статистики платіжного балансу відповідно до міжнародних договорів.

Склад відомостей для опублікування в засобах масової інформації визначається Державним комітетом статистики України відповідно до законодавства України.

Власником зведеної інформації з питань грошово-кредитної та банківської діяльності є Національний банк, який встановлює режим доступу до неї відповідно до законодавства України. Використання офіційної банківської інформації іншими органами для широкого публікування можливе лише з дозволу Національного банку або з посиланням на джерело її офіційного опублікування.

Витяг з Закону України «Про Рахункову палату»

«Стаття 1. Статус Рахункової палати»

Рахункова палата є постійно діючим органом контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй. Рахункова палата здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави.

Рахункова палата є юридичною особою, має свою печатку із своїм найменуванням і зображенням Державного Герба України. Місцезнаходженням Рахункової палати є місто Київ.

Стаття 2. Завдання Рахункової палати

Завданнями Рахункової палати є:

організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів, за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням;

здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів;

контроль за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

контроль за дотриманням законності щодо надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у Державному бюджеті України;

контроль за законністю та своєчасністю руху коштів

Державного бюджету України та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках;

аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про їх усунення, а також про удосконалення бюджетного процесу в цілому;

регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України та стан погашення внутрішнього і зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних функцій;

виконання інших завдань, передбачених для Рахункової палати чинним законодавством України.

Стаття 3. Принципи здійснення контролю

Рахункова палата здійснює контроль на засадах законності, плановості, об'єктивності, незалежності та гласності.

Стаття 4. Сфера дії Закону

Дія цього Закону поширюється на відносини, які виникають у зв'язку з контрольними функціями Рахункової палати.

Стаття 5. Законодавство про Рахункову палату

Правова основа організації та діяльності Рахункової палати визначається Конституцією України, цим Законом, іншими актами законодавства України, які не суперечать нормам цього Закону.

Стаття 6. Функції Рахункової палати

Рахункова палата відповідно до завдань, передбачених статтею 2 цього Закону:

1) здійснює контроль за виконанням законів України та прийнятих Верховною Радою України постанов, виконанням Державного бюджету України, фінансуванням загальнодержавних програм в частині, що стосується використання коштів Державного бюджету України;

2) здійснює за дорученням Верховної Ради України контроль за виконанням Державного бюджету України за поквартальним розподілом доходів і видатків відповідно до показників цього бюджету, в тому числі видатків по обслуговуванню внутрішнього і зовнішнього боргу України, витрачанням коштів цільових фондів;

3) перевіряє за дорученням комітетів Верховної Ради України

використання за призначенням органами виконавчої влади коштів загальнодержавних цільових фондів та коштів позабюджетних фондів і подає за наслідками перевірки Верховній Раді України висновки щодо можливостей скорочення видатків по кожному фонду окремо та доцільності спрямування вилучених коштів на фінансування інших видатків Державного бюджету України;

4) контролює ефективність управління коштами Державного бюджету України Державним казначейством України, законність і своєчасність руху коштів Державного бюджету України, в тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів у Національному банку України, уповноважених банках та кредитних установах України;

5) надає консультації органам і посадовим особам, які обираються, затверджуються або призначаються Верховною Радою України, з питань витрачання коштів Державного бюджету України. В ході проведення перевірок і аналізу стану економіки розробляє заходи щодо вишукування можливостей і нових джерел залучення додаткових надходжень до Державного бюджету України і вносить відповідні пропозиції Міністерству фінансів України;

6) здійснює за дорученням Верховної Ради України, комітетів Верховної Ради України контрольні функції щодо фінансування загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля та інших програм, що затверджуються Верховною Радою України;

7) контролює інвестиційну діяльність органів виконавчої влади, перевіряє законність та ефективність використання фінансових ресурсів, що виділяються з Державного бюджету України на виконання загальнодержавних програм;

8) проводить попередній аналіз до розгляду на засіданнях комітетів та Верховної Ради України звітів Антимонопольного комітету України щодо здійснення ним державного контролю за дотриманням антимонопольного законодавства, а також звітів Фонду державного майна України та посадових осіб, які обираються, призначаються або затверджуються Верховною Радою України, щодо ефективного управління майном, що є основним національним багатством, власністю українського народу;

9) здійснює контроль за виконанням рішень Верховної Ради України про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у Державному

бюджеті України, за касовим виконанням Державного бюджету України Національним банком України та уповноваженими банками;

10) перевіряє за дорученням Верховної Ради України відповідно до свого статусу кошторис витрат, пов'язаних з діяльністю Верховної Ради України та її апарату, допоміжних органів і служб Президента України та апарату Кабінету Міністрів України, а також витрачання коштів державними установами та організаціями, що діють за кордоном і фінансуються за рахунок Державного бюджету України;

11) готує і дає висновки та відповіді на звернення органів виконавчої влади, органів прокуратури і суду з питань, що належать до її відання;

12) здійснює зв'язки з контрольними органами іноземних держав та відповідними міжнародними організаціями, укладає з ними угоди про співробітництво.

Стаття 7. Повноваження Рахункової палати

Рахункова палата має такі повноваження:

1) здійснювати експертно-аналітичні, інформаційні та інші види діяльності, що забезпечують контроль за використанням коштів загальнодержавних цільових фондів, коштів позабюджетних фондів, за цільовим використанням фінансово-кредитних і валютних ресурсів під час здійснення загальнодержавних програм;

2) проводити фінансові перевірки, ревізії в апараті Верховної Ради України, органах виконавчої влади, Національному банку України, Фонді державного майна України, інших підзвітних Верховній Раді України органах, а також на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності в межах, визначених статтею 16 цього Закону;

3) перевіряти в органах і на об'єктах, зазначених у пункті 2 цієї статті, грошові документи, бухгалтерські книги, звіти, плани, кошториси витрат та іншу документацію щодо фінансово-господарської діяльності, а також здійснювати перевірку касових операцій з готівкою та цінними паперами, матеріальних цінностей, їх обліку, зберігання і витрачання;

4) отримувати від керівників установ та організацій, що перевіряються, всю необхідну документацію та іншу інформацію про фінансово-господарську діяльність;

5) отримувати від Національного банку України, уповноважених банків та інших кредитних установ необхідні відомості про здійснювані

ними операції та стан рахунків установ та організацій, що перевіряються, від інших підприємств і організацій - довідки, копії документів по операціях і рахунках цих підприємств та організацій;

6) організувати і проводити оперативний контроль за використанням коштів Державного бюджету України за звітний період;

7) проводити комплексні ревізії і тематичні перевірки по окремих розділах і статтях Державного бюджету України, у тому числі бюджетів загальнодержавних цільових фондів;

8) проводити експертизу проектів Державного бюджету України, а також проектів законів та інших нормативних актів, міжнародних договорів України, загальнодержавних програм та інших документів, що стосуються питань державного бюджету і фінансів України;

9) здійснювати аналіз і дослідження порушень і відхилень бюджетного процесу, підготовку і внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо їх усунення, а також удосконалення бюджетного законодавства в цілому;

10) готувати і подавати висновки до Верховної Ради України та її комітетів щодо виконання Державного бюджету України, у тому числі доходів і видатків загальнодержавних цільових фондів, фінансування загальнодержавних програм за звітний рік;

11) направляти матеріали перевірок, ревізій та обслідувань Кабінету Міністрів України, відповідним центральним органам виконавчої влади, Національному банку України, Фонду державного майна України, підприємствам, установам і організаціям для розгляду і вжиття необхідних заходів;

12) порушувати перед Верховною Радою України, Президентом України, а також органами виконавчої влади клопотання про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у порушенні вимог чинного законодавства України, внаслідок чого завдано матеріальної шкоди державі;

13) залучати до проведення перевірок, ревізій та обслідувань на договірних засадах кваліфікованих спеціалістів і фахівців-експертів з інших установ і організацій, а також працівників інших державних контрольних, податкових і правоохоронних органів з оплатою їх праці в необхідних випадках за рахунок власних коштів;

14) у разі виявлення під час перевірок, ревізій та обслідувань фактів привласнення грошей і матеріальних цінностей, інших зловживань

передавати матеріали перевірок, ревізій та обслідувань до правоохоронних органів з інформуванням про це Верховної Ради України.

Стаття 13. *Обов'язковість виконання вимог посадових осіб апарату Рахункової палати*

Вимоги керівників Рахункової палати та посадових осіб її апарату, пов'язані з виконанням ними своїх службових обов'язків, є обов'язковими для всіх державних органів, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування.

Керівники та інші посадові особи об'єктів, що перевіряються, зобов'язані створювати нормальні умови для роботи посадових осіб Рахункової палати, які проводять перевірку або ревізію, забезпечувати їх технічне обслуговування і виконання вимог щодо надання необхідної документації.

Стаття 16. *Сфера застосування повноважень Рахункової палати*

Повноваження Рахункової палати, передбачені статтею 7 цього Закону, поширюються на Верховну Раду України, органи виконавчої влади, в тому числі їх апарати, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України та інші державні органи і установи, створені згідно з законодавством України.

Рахункова палата має право контролювати також місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, банки, кредитні установи, господарські товариства, страхові компанії, інші фінансові установи і їх спілки, асоціації та інші об'єднання незалежно від форм власності, об'єднання громадян, недержавні фонди та інші недержавні некомерційні громадські організації у тій частині їх діяльності, яка стосується використання коштів Державного бюджету України.

Стаття 17. *Регламент Рахункової палати*

Внутрішні питання організації і діяльності Рахункової палати, її апарату, порядок діловодства, вимоги до працівників апарату Рахункової палати та правила внутрішнього трудового розпорядку, інші питання організації роботи апарату Рахункової палати визначаються Регламентом Рахункової палати, який затверджується Головою Рахункової палати.

Стаття 18. Забезпечення Рахункової палати інформаційними матеріалами

На запити Рахункової палати в процесі здійснення нею своїх функцій всі органи державної влади і органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та їх посадові особи зобов'язані надавати інформацію, що стосується об'єктів контролю та є необхідною для здійснення перевірки, ревізії та обслідування. На вимогу Рахункової палати Національний банк України, уповноважені банки та кредитні установи, фінансові організації зобов'язані надавати посадовим особам Рахункової палати необхідні документальні підтвердження операцій і стану рахунків об'єктів, що перевіряються. Підприємства, установи та організації зобов'язані надавати на вимогу Рахункової палати довідки і копії документів щодо операцій і розрахунків з об'єктами, що перевіряються.

Посадові особи органів і підприємств, що перевіряються, у разі відмови або ухилення від своєчасного надання необхідної інформації або документації на вимогу Рахункової палати, а також за надання недостовірної інформації підлягають притягненню до відповідальності у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Стаття 21. Взаємодія Рахункової палати з іншими державними контрольними органами

Всі контрольні органи, створені відповідно до законів України в системах Міністерства фінансів України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Національного банку України, Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України, та інші державні контрольні органи, а також органи внутрівідомчого контролю та аудиту зобов'язані сприяти діяльності Рахункової палати, надавати за її запитамі інформацію про результати перевірок та ревізій, які ними проведено.

Рахункова палата в межах своєї компетенції може залучати до участі у здійсненні контрольної-ревізійної діяльності державні контрольні органи та їх представників, а також має право на договірній основі залучати до ревізій і перевірок недержавні аудиторські служби та окремих висококваліфікованих спеціалістів.

Стаття 22. Проведення контролю за виконанням Державного

бюджету України

Рахункова палата у ході виконання Державного бюджету України контролює повноту і своєчасність грошових надходжень, фактичне витрачання бюджетних асигнувань, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів та видатків по обслуговуванню внутрішнього і зовнішнього боргу України, у порівнянні з затвердженими показниками Державного бюджету України, виявляє відхилення та порушення, проводить їх аналіз, вносить пропозиції щодо їх усунення.

Рахункова палата за встановленими формами щоквартально подає Верховній Раді України оперативний звіт про хід виконання Державного бюджету України, в якому наводяться фактичні відомості про формування доходів і проведені витрати у порівнянні з показниками, затвердженими Законом про Державний бюджет України поточного року, і показниками за відповідний період або квартал попереднього року.

З метою забезпечення своєчасного надходження і обробки інформації, необхідної для складання звіту про виконання Державного бюджету України, Рахунковою палатою за погодженням з Кабінетом Міністрів України вводиться обов'язкова фінансова звітність усіх центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій перед Рахунковою палатою. Рішення про конкретні терміни виконання і форми зазначеної звітності приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Рахункової палати.

Аналіз оперативної інформації, одержаної в порядку контролю, проводиться Рахунковою палатою, і узагальнені відомості подаються Верховній Раді України, її комітетам та Кабінету Міністрів України.

Стаття 23. Проведення контролю за фінансуванням загальнодержавних програм

Рахункова палата перевіряє фінансування затверджених Верховною Радою України загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля і розглядає матеріали з цих питань на засіданнях Колегії Рахункової палати.

Рахункова палата за дорученням Верховної Ради України може давати висновки і проводити експертизу проектів законодавчих актів з питань управління і розпорядження об'єктами права державної власності, якщо вони з цією метою попередньо були направлені до Рахункової палати суб'єктами права законодавчої ініціативи.

У разі виявлення порушень або невиконання встановлених законодавством України вимог щодо збереження, використання об'єктів державного майна чи несвоєчасної сплати до Державного бюджету України коштів, отриманих від розпорядження та управління майном, що є об'єктами права державної власності, Рахункова палата має право ставити перед відповідними державними органами питання про притягнення винних осіб до відповідальності, передбаченої чинним законодавством України, та інформувати про це Верховну Раду України.

Стаття 24. Контроль за використанням кредитних ресурсів

Рахункова палата контролює законність договорів, раціональне та ефективне використання кредитів і позик, які отримує Україна від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій.

Рахункова палата перевіряє ефективність розміщення централізованих валютних та фінансово-кредитних ресурсів, які надаються на зворотній основі, аналізує надання державних кредитів, а також виділених на безоплатній основі коштів іноземним державам і міжнародним організаціям з обов'язковим інформуванням Верховної Ради України про результати перевірки.

Стаття 25. Здійснення контролю за діяльністю установ банківської системи

Рахункова палата перевіряє діяльність Національного банку України та його установ, уповноважених банків і кредитних установ у частині обслуговування ними Державного бюджету України.

За результатами перевірок діяльності установ банківської системи, в першу чергу Національного банку України, Рахункова палата подає висновки і пропозиції щодо його звітів про забезпечення стабільності грошової одиниці до Верховної Ради України, а також щодо діяльності Національного банку України по обслуговуванню державного боргу України.

Рахункова палата щорічно здійснює перевірку кошторису витрат Національного банку України і подає відповідну інформацію до Верховної Ради України.

Стаття 26. Перевірки та ревізії

Рахункова палата здійснює перевірки та ревізії відповідно до функцій, визначених статтею 6 цього Закону. Терміни, обсяги і засоби їх

проведення встановлюються Рахунковою палатою. В ході перевірок та ревізій на основі документального підтвердження їх результатів, достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності визначаються своєчасність і достатність взаємних розрахунків об'єкта, що перевіряється, і Державного бюджету України. Якщо перевірка чи ревізія належить до компетенції як Рахункової палати, так і іншого державного контрольного органу, вона повинна проводитись ними спільно. За підсумками проведених перевірок і ревізій складаються звіти, за достовірність яких відповідні посадові особи Рахункової палати несуть персональну відповідальність.

Про результати проведених перевірок і ревізій Рахункова палата інформує Верховну Раду України, доводить до відома керівників відповідних центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій.

Про виявлені факти порушення закону, а також заподіяння державі шкоди Рахункова палата інформує Верховну Раду України, а у разі виявлення порушень закону, що тягнуть за собою адміністративну або кримінальну відповідальність, за рішенням Колегії Рахункової палати передає відповідні матеріали до правоохоронних органів.

Посадовим особам Рахункової палати забороняється втручатися в оперативну діяльність об'єктів, що перевіряються, а також оприлюднювати свої висновки до завершення перевірок чи ревізій та оформлення їх результатів актом, який затверджується Колегією Рахункової палати. Відомості, що надаються посадовим особам Рахункової палати в ході перевірок та ревізій, не можуть бути використані з іншою метою або в іншому випадку, ніж це передбачено цим Законом.

Стаття 27. Експертиза та висновки Рахункової палати

Рахункова палата, здійснюючи свою діяльність, зобов'язана за дорученням Верховної Ради України проводити експертизу і давати висновки щодо:

проекту Державного бюджету України, обґрунтованості його доходної та видаткової частин щодо обсягів державного внутрішнього і зовнішнього боргу та дефіциту Державного бюджету України, затверджених законом України;

окремих напрямів бюджетно-фінансової, грошово-кредитної політики, а також окремих питань бюджетного процесу за прямими

дорученнями Верховної Ради України;

проектів законодавчих та інших нормативних актів з питань бюджетно-фінансової та грошово-кредитної систем у разі, якщо вони направлені Верховною Радою України на експертизу у встановленому порядку і повинні бути внесені на її розгляд;

проектів загальнодержавних цільових програм, які фінансуються з бюджетів або на які передбачено додаткове фінансування з Державного бюджету України;

проектів програм Кабінету Міністрів України, на фінансування яких використовуються кошти Державного бюджету України;

проектів міжнародних договорів України, що стосуються витрат з Державного бюджету України.

З усіх інших питань, віднесених до функцій Рахункової палати, визначених статтями 2 та 6 цього Закону, Рахункова палата дає висновки або письмові відповіді за рішенням Колегії Рахункової палати про прийняття до виконання запиту і підготовку висновку на підставі:

доручень комітетів Верховної Ради України, оформлених належним чином;

звернень Президента України;

депутатських запитів і звернень народних депутатів України;

запитів Кабінету Міністрів України, запитів Міністерства фінансів України.

У разі неможливості виконання доручень, звернень та запитів Голова Рахункової палати повертає їх з обґрунтованою письмовою відповіддю, в якій з посиланням на чинне законодавство України зазначається причина невиконання доручення, звернення та запиту.

Висновки Рахункової палати не можуть містити політичних оцінок рішень, які приймаються Верховною Радою України та органами виконавчої влади в межах їх компетенції».

Витяг з Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»

«Стаття 6. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку є державним органом, підпорядкованим Президенту України і підзвітним Верховній Раді України. До системи цього органу входять Державна

комісія з цінних паперів та фондового ринку, її центральний апарат і територіальні органи.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку утворюється у складі Голови Комісії та шести членів Комісії.

Голова Комісії, її члени призначаються та звільняються Президентом України за погодженням з Верховною Радою України.

Голова та члени Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку мають право без спеціальних дозволів представляти Комісію у суді чи арбітражному суді.

Термін повноважень Голови Комісії та членів Комісії - сім років. Одна й та ж особа не може бути членом Комісії більше двох термінів підряд.

Звільнення Голови Комісії та членів Комісії протягом терміну повноважень може мати місце лише за власним бажанням, а також у разі вчинення злочину та у зв'язку з неможливістю виконання обов'язків за станом здоров'я.

Основною формою роботи Комісії є засідання, які проводяться за рішенням Голови Комісії у разі необхідності, але не рідше одного разу на місяць.

Засідання Комісії є правомочним, якщо на ньому присутні не менше п'яти осіб.

Рішення Комісії вважається прийнятим, якщо за нього подано не менше п'яти голосів.

Положення про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку затверджується Президентом України. Територіальні органи Комісії діють на основі положення, що затверджується Комісією, і координують свою діяльність з місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку розробляє і затверджує з питань, що належать до її компетенції, акти законодавства, обов'язкові для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринку цінних паперів, їх об'єднаннями, контролює їх виконання.

При Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку створюються Консультаційно-експертна рада, інші органи та установи.

Консультаційно-експертна рада розробляє рекомендації щодо політики на ринку цінних паперів та бере участь у підготовці та

обговоренні проектів актів законодавства, які розробляються та розглядаються Комісією.

Склад Консультативно-експертної ради та положення про неї затверджує Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку звертається до суду та арбітражного суду з позовами (заявами) у зв'язку з порушенням законодавства України про цінні папери.

Стаття 7. Завдання Державної комісії України з цінних паперів та фондового ринку

Основними завданнями Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку є:

1) формування та забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування ринку цінних паперів та їх похідних в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів;

2) координація діяльності державних органів з питань функціонування в Україні ринку цінних паперів та їх похідних;

3) здійснення державного регулювання та контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних на території України, додержання законодавства у цій сфері;

4) захист прав інвесторів шляхом застосування заходів щодо запобігання і припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів, застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень;

5) сприяння розвитку ринку цінних паперів;

6) узагальнення практики застосування законодавства України з питань випуску та обігу цінних паперів в Україні, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідно до покладених на неї завдань:

1) встановлює вимоги щодо випуску (емісії) і обігу цінних паперів та їх похідних, інформації про випуск та розміщення цінних паперів, у тому числі іноземних емітентів (з урахуванням вимог валютного законодавства України), які здійснюють випуск і розміщення цінних паперів на території України, а також встановлює порядок реєстрації випуску цінних паперів та інформації про випуск цінних паперів;

2) встановлює за погодженням з Національним банком України

додаткові вимоги щодо випуску цінних паперів комерційними банками;

3) встановлює стандарти випуску (емісії) цінних паперів, інформації про випуск цінних паперів, що пропонуються для відкритого продажу, в тому числі іноземних емітентів, які здійснюють випуск цінних паперів на території України, та порядок реєстрації випуску цінних паперів та інформації про випуск цінних паперів;

4) видає дозволи на обіг цінних паперів українських емітентів за межами України;

5) здійснює реєстрацію випуску цінних паперів та інформації про випуск цінних паперів, у тому числі цінних паперів іноземних емітентів, що є в обігу на території України;

6) встановлює вимоги щодо допуску цінних паперів іноземних емітентів та обігу їх на території України;

7) реєструє правила функціонування організаційно оформлених ринків цінних паперів;

8) встановлює вимоги та умови відкритого продажу (розміщення) цінних паперів на території України;

9) встановлює порядок та видає дозволи на здійснення діяльності по випуску та обігу цінних паперів, на депозитарну, реєстраційну, розрахунково-клірингову діяльність з цінними паперами та інші передбачені законодавством спеціальні дозволи (ліцензії) на здійснення окремих видів професійної діяльності на ринку цінних паперів, а також анулює ці дозволи (ліцензії) у разі порушення вимог законодавства про цінні папери;

10) встановлює порядок складання адміністративних даних учасників ринку цінних паперів відповідно до чинного законодавства України;

11) визначає за погодженням з Національним банком України особливості отримання комерційними банками дозволу на депозитарну та розрахунково-клірингову діяльність;

12) визначає за погодженням з Міністерством фінансів України, а щодо діяльності банків на ринку цінних паперів - також з Національним банком України особливості ведення обліку операцій з цінними паперами;

13) встановлює порядок і здійснює державну реєстрацію фондових бірж та позабіржових торговельно-інформаційних систем, призначає державних представників на фондових біржах, у депозитаріях та торговельно-інформаційних системах;

14) встановлює порядок і реєструє саморегулівні організації, що

створюються особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів;

15) встановлює вимоги та стандарти щодо обов'язкового розкриття інформації емітентами та особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів, забезпечує створення інформаційної бази даних про ринок цінних паперів відповідно до чинного законодавства;

16) бере участь у розробці та вносить на розгляд у встановленому порядку проекти актів законодавства, що регулюють питання розвитку фондового ринку України, а також бере участь у підготовці відповідних проектів міжнародних договорів України, здійснює співробітництво з державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав, міжнародними організаціями з питань, віднесених до їх компетенції;

17) координує роботу по підготовці фахівців з питань фондового ринку, встановлює кваліфікаційні вимоги щодо осіб, які здійснюють професійну діяльність з цінними паперами, та проводить сертифікацію фахівців;

18) розробляє і організовує виконання заходів, спрямованих на запобігання порушенням законодавства України про цінні папери;

19) організовує проведення наукових досліджень з питань функціонування фондового ринку в Україні;

20) інформує громадськість про свою діяльність та стан розвитку ринку цінних паперів;

21) встановлює порядок здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів іноземними юридичними особами та підприємствами з іноземними інвестиціями;

22) видає дозволи, визначає стандарти і правила діяльності, реєструє випуск та інформацію про випуск інвестиційних сертифікатів інвестиційних фондів та інвестиційних компаній;

23) роз'яснює порядок застосування чинного законодавства про цінні папери.

Комісія під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з іншими центральними органами виконавчої влади, відповідними органами Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади і відповідними органами самоврядування.

Стаття 8. Повноваження Державної комісії з цінних паперів та

фондового ринку

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку має право:

- 1) давати висновки про віднесення цінних паперів до того чи іншого виду, визначеного чинним законодавством;*
- 2) встановлювати обов'язкові нормативи достатності власних коштів та інші показники і вимоги, що обмежують ризики по операціях з цінними паперами в ході здійснення діяльності по випуску та обігу цінних паперів, інших видів професійної діяльності на ринку цінних паперів (за винятком банківських операцій);*
- 3) встановлювати за погодженням з Кабінетом Міністрів України плату за видачу спеціальних дозволів (ліцензій), реєстрацію документів, надання інформації за запитами юридичних та фізичних осіб і спрямування отриманих коштів до Державного бюджету України;*
- 4) встановлювати обмеження щодо суміщення видів професійної діяльності на ринку цінних паперів;*
- 5) у разі порушення законодавства про цінні папери, нормативних актів Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку виносити попередження, зупиняти на термін до одного року розміщення (продаж) та обіг цінних паперів того чи іншого емітента, дію спеціальних дозволів (ліцензій), виданих Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, анулювати дію таких дозволів (ліцензій);*
- 6) у разі виявлення ознак правопорушення у вигляді випуску в обіг чи розміщення не зареєстрованих відповідно до чинного законодавства цінних паперів або діяльності на ринку цінних паперів без спеціального дозволу (ліцензії) зупиняти видаткові операції по банківських рахунках відповідної юридичної особи до виконання або скасування в судовому порядку рішення про накладення штрафу, за винятком сплати державного мита із заяв і скарг, що подаються до суду;*
- 7) у разі порушення фондовою біржею законодавства про цінні папери, статуту та правил фондової біржі зупиняти торгівлю на фондовій біржі до усунення таких порушень;*
- 8) здійснювати контроль за достовірністю інформації, що надається емітентами та особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів, та її відповідністю встановленим стандартам;*
- 9) проводити самостійно чи разом з іншими відповідними органами перевірки та ревізії фінансово-господарської діяльності емітентів, осіб, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних*

паперів, фондових бірж та саморегульованих організацій;

10) надсилати емітентам, особам, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів, фондовим біржам та саморегульованим організаціям обов'язкові для виконання розпорядження про усунення порушень законодавства про цінні папери та вимагати надання необхідних документів відповідно до чинного законодавства;

11) надсилати матеріали в правоохоронні органи стосовно фактів правопорушень, за які передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність, якщо до компетенції комісії не входить накладення адміністративних стягнень за відповідні правопорушення;

12) надсилати матеріали в органи Антимонопольного комітету України у разі виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

13) розробляти і затверджувати з питань, що належать до її компетенції, обов'язкові для виконання нормативні акти;

14) накладати адміністративні стягнення, штрафні та інші санкції за порушення чинного законодавства на юридичних осіб та їх співробітників, аж до анулювання дозволів на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів;

15) порушувати питання про звільнення з посад керівників фондових бірж та інших установ інфраструктури фондового ринку у випадках недодержання ними чинного законодавства України, з метою захисту інтересів інвесторів та громадян;

16) призначати тимчасово (до двох місяців) керівників фондових бірж, депозитаріїв та інших установ інфраструктури фондового ринку, зупиняти або припиняти допуск цінних паперів на фондові біржі або торгівлю ними на будь-якій фондовій біржі, зупиняти кліринг та укладення договорів купівлі-продажу на певний термін для захисту держави, інвесторів;

17) здійснювати разом з іншими виконавчими органами контроль за поліграфічною базою з випуску цінних паперів;

18) здійснювати моніторинг руху інвестицій в Україну та за її межі через фондовий ринок;

19) розробляти та впроваджувати моделі інфраструктури фондового ринку;

20) здійснювати сертифікацію програмного забезпечення та встановлювати вимоги до програмних продуктів на фондовому ринку;

21) вилучати під час проведення перевірок на строк до трьох днів

документи, що підтверджують факти порушення актів законодавства про цінні папери.

Стаття 9. Уповноважені особи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Уповноваженими особами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку є:

Голова та члени Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

голови територіальних відділень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

працівники центрального апарату - за письмовим дорученням Голови або членів Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;

працівники територіальних відділень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку - за письмовим дорученням голови відповідного територіального органу Комісії.

Уповноважені особи Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку мають право:

безперешкодно входити на підприємства, в установи, організації за службовим посвідченням і мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки;

вимагати для перевірки необхідні документи та іншу інформацію у зв'язку з реалізацією своїх повноважень;

залучати за погодженням з відповідними центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевої влади та самоврядування, підприємствами та об'єднаннями їх спеціалістів, депутатів місцевих рад (за їх згодою) для проведення перевірок та ревізій;

відповідно до розподілу обов'язків чи письмового доручення провадити в межах наданих повноважень розгляд справ про порушення чинного законодавства щодо випуску та обігу цінних паперів, у тому числі стандартів, норм і правил, визначених нормативними актами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, ставити питання перед органами Прокуратури України та Міністерством внутрішніх справ України про проведення розслідувань або інших заходів відповідно до чинного законодавства.

Без згоди Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку уповноважені нею особи не можуть входити до складу комісій,

комітетів та інших органів, що формуються центральними державними та місцевими органами виконавчої влади, а також органами місцевого самоврядування.

Стаття 10. Відносини Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку з правоохоронними органами та іншими державними органами

Працівники правоохоронних органів сприяють уповноваженим особам Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку у виконанні ними своїх службових обов'язків. На прохання уповноважених осіб Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку правоохоронні органи надають інформацію, яка є в їх розпорядженні і необхідна для забезпечення належного контролю за ринком цінних паперів.

Правоохоронні органи можуть відмовити в наданні відповідної інформації, якщо її розголошення може зашкодити інтересам розслідування злочинів або здійснюваним у законному порядку оперативно-розшуковим заходам.

У разі недопуску працівників Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку до проведення перевірки відповідно до цього Закону, застосування щодо них насильства органи внутрішніх справ на прохання уповноважених осіб Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку зобов'язані негайно вжити заходів щодо забезпечення проведення перевірки в примусовому порядку.

Органи приватизації зобов'язані надавати Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку необхідні документи про об'єкти державної власності, які приватизуються, якщо в процесі приватизації цих об'єктів будуть випускатися цінні папери згідно з чинним законодавством.

Органи виконавчої влади зобов'язані надавати Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку необхідні документи та інформацію з питань, віднесених до її компетенції, з метою дотримання вимог чинного законодавства на ринку цінних паперів».

Стаття 104. Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування

З метою здійснення державного регулювання та нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України:

1) забезпечує розроблення та координацію єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

2) здійснює систематичний контроль за дотриманням законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, за достовірністю інформації, що надається та оприлюднюється суб'єктами цієї системи;

3) забезпечує захист прав застрахованих осіб, які сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, шляхом застосування в межах своїх повноважень заходів впливу, з метою запобігання і припинення порушень законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування;

4) узагальнює практику застосування законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, розробляє та вносить пропозиції щодо його вдосконалення;

5) розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання, з питань, що належать до її компетенції, та контролює їх виконання;

6) встановлює порядок розкриття інформації та складання звітності учасниками ринків фінансових послуг - суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування;

7) щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію щодо показників діяльності страхових організацій, у тому числі даних, що використовуються при розрахунку довічних пенсій;

8) визначає форму та обсяг інформації про діяльність суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, що підлягає офіційному оприлюдненню, та визначає періодичність такого оприлюднення;

9) виконує інші функції, передбачені цим Законом та законодавством про фінансові послуги та державне регулювання

ринків фінансових послуг.

Законом визначено, що державне регулювання та нагляд (стаття 103) за діяльністю суб'єктів загальнообов'язкової накопичувальної системи здійснюватимуть Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Національний банк України.

При цьому Законом визначено, що основним завданням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України в сфері накопичувального пенсійного забезпечення є здійснення регулювання та нагляду за додержанням законодавства.

Завдання Комісії щодо здійснення державного регулювання та нагляду за діяльністю суб'єктів загальнообов'язкової накопичувальної системи, визначені у цій статті, цілком узгоджуються з завданнями визначеними уповноваженому органу виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Крім того в Положенні про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженому Указом Президента України від 4 квітня 2003 року зазначається, що Комісія здійснює:

проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг;

захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення;

узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розроблення і внесення пропозицій щодо його удосконалення;

державне регулювання і нагляд за діяльністю установ накопичувального пенсійного забезпечення.

Комісія виконує інші функції, передбачені Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та законодавством про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг.

Витяг з Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого Указом Президента України від 04.04.2003 № 292

«1. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (далі - Комісія) є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом.

Комісія - це спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг у межах, визначених законодавством.

2. Комісія у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями Комісії у межах її повноважень є:
проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг;

розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг;

здійснення державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і додержанням законодавства в цій сфері;

захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування заходів впливу з метою запобігання порушенням законодавства на ринках фінансових послуг та їх припинення;

узагальнення практики застосування законодавства України з питань функціонування ринків фінансових послуг, розроблення і внесення пропозицій щодо його удосконалення;

запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг;

сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

4. Комісія відповідно до покладених на неї завдань та у межах своєї компетенції:

1) бере участь у формуванні Програми діяльності Кабінету Міністрів України та забезпечує її реалізацію;

2) бере участь у розробленні проектів Державної програми економічного та соціального розвитку України, закону про Державний бюджет України на відповідний рік;

3) здійснює згідно із законами України державне регулювання і нагляд за діяльністю страхових компаній та страхових брокерів, установ накопичувального пенсійного забезпечення, довірчих товариств, кредитних спілок, лізингових та факторингових компаній, кредитно-гарантійних установ, ломбардів, інших учасників ринків фінансових

послуг (крім банків, професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування в частині їх діяльності на фондовому ринку, фінансових установ, які мають статус міжурядових міжнародних організацій, Державного казначейства України та державних цільових фондів);

4) здійснює реєстрацію фінансових установ та веде Державний реєстр фінансових установ;

5) здійснює реєстрацію та веде реєстр саморегульованих організацій;

6) визначає порядок ведення та веде реєстр аудиторів, яким надається право на проведення аудиторських перевірок фінансових установ;

7) дає висновки про віднесення операцій до того чи іншого виду фінансових послуг;

8) здійснює в установленому порядку ліцензування діяльності фінансових установ, затверджує ліцензійні умови провадження діяльності з надання фінансових послуг і порядок контролю за їх додержанням;

9) установлює плату за реєстрацію документів і видачу ліцензій;

10) установлює обмеження на суміщення надання певних видів фінансових послуг;

11) установлює критерії та нормативи щодо ліквідності, капіталу та платоспроможності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій, якості систем управління та управлінського персоналу, додержання правил надання фінансових послуг;

12) визначає у передбачених законом випадках порядок створення, формування і використання резервних та інших фондів фінансових установ;

13) установлює додаткові вимоги до договорів про надання фінансових послуг фізичним особам, якщо це не врегульовано законом;

14) установлює вимоги щодо програмного забезпечення та спеціального технічного обладнання фінансових установ, пов'язаних з наданням фінансових послуг;

15) установлює правила підготовки, надання та обробки даних щодо діяльності фінансових установ у розрізі напрямів нагляду;

16) здійснює контроль за достовірністю інформації, що надається учасниками ринків фінансових послуг;

17) визначає професійні вимоги до керівників, головних

бухгалтерів фінансових установ та може вимагати звільнення з посад осіб, які не відповідають установленим вимогам для зайняття цих посад;

18) здійснює ліцензування діяльності тимчасової адміністрації фінансової установи та призначає її керівника;

19) веде Єдиний державний реєстр страховиків (перестраховиків);

20) установлює перелік посередницьких послуг у страхуванні та перестрахованні;

21) визначає порядок реєстрації страхових та перестрахових брокерів і веде державний реєстр страхових та перестрахових брокерів, видає свідоцтва про включення страхових та перестрахових брокерів до цього реєстру;

22) визначає порядок формування статутного фонду страховика цінними паперами, що випускаються державою, за їх номінальною вартістю;

23) затверджує положення про централізовані страхові резервні фонди;

24) установлює обсяги страхових зобов'язань залежно від видів договорів страхування життя, а також мінімальні строки дії договорів страхування життя;

25) визначає порядок та умови ведення персоніфікованого (індивідуального) обліку договорів страхування життя;

26) установлює за погодженням з Національним банком України розміри кредитів, порядок та умови їх видачі страхувальникам, які уклали договори страхування життя;

27) установлює кваліфікаційні вимоги до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками, видає їм відповідні свідоцтва та здійснює організаційно-методичне забезпечення проведення актуарних розрахунків;

28) визначає характеристики та класифікаційні ознаки видів добровільного страхування;

29) реєструє при видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування правила страхування для такого виду, прийняті страховиком, а також зміни та/або доповнення до цих правил;

30) погоджує встановлення Моторним (транспортним) страховим бюро єдиного зразка страхових свідоцтв (полісів, сертифікатів), які є формою договору обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;

31) здійснює контроль за платоспроможністю страховиків відповідно до взятих ними страхових зобов'язань перед страхувальниками;

32) установлює особливості із забезпечення правонаступництва щодо укладання договорів страхування у разі реорганізації страховика;

33) здійснює державну реєстрацію кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, видає їм свідоцтво про державну реєстрацію за формою, встановленою Комісією, визначає засоби масової інформації, в яких кредитна спілка розміщує дані про її державну реєстрацію;

34) визначає перелік внутрішніх положень та процедур, які має розробити та затвердити кредитна спілка для забезпечення своєї ефективної та безпечної діяльності;

35) установлює перелік державних цінних паперів, які придбаває кредитна спілка;

36) приймає нормативно-правові акти щодо особливостей створення, державної реєстрації, ліцензування та діяльності об'єднаної кредитної спілки;

37) приймає рішення про надання одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок статусу саморегульованої організації кредитних спілок - членів асоціації, погоджує статут та внутрішні положення такої саморегульованої організації у частині здійснення делегованих Комісією функцій, здійснює моніторинг реалізації таких функцій та у разі необхідності припиняє або відкликає відповідні повноваження включно до позбавлення асоціації кредитних спілок статусу саморегульованої організації;

38) погоджує в установленому порядку повідомлення щодо рішення вищого органу управління кредитної спілки про її ліквідацію або вносить свої пропозиції;

39) надає інформацію за запитами юридичних осіб;

40) розробляє відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методичні рекомендації щодо їх застосування під час ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у фінансових установах;

41) установлює порядок розкриття інформації та складання звітності учасниками ринків фінансових послуг відповідно до законодавства України;

42) оприлюднює в офіційних засобах масової інформації основні

положення свого щорічного звіту;

43) бере участь у реалізації державної політики стосовно охорони державної та професійної таємниці, здійснює контроль за її зберіганням у своїй системі;

44) проводить самостійно чи разом з іншими уповноваженими органами виїзні та безвиїзні перевірки діяльності фінансових установ;

45) установлює порядок та умови застосування заходів впливу згідно з законом;

46) надсилає фінансовим установам і саморегульованим організаціям обов'язкові до виконання розпорядження щодо усунення порушень законодавства про фінансові послуги та вимагає надання необхідних документів;

47) надсилає матеріали в правоохоронні органи стосовно фактів правопорушень, які стали відомі під час проведення перевірок;

48) надсилає матеріали в органи Антимонопольного комітету України у разі виявлення порушень антимонопольного законодавства;

49) звертається до суду з позовами (заявами) у зв'язку з порушенням законодавства України про фінансові послуги;

50) проводить і координує у встановленому порядку навчання, підготовку та перепідготовку кадрів, установлює у визначених законом випадках кваліфікаційні вимоги до осіб, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг, здійснює організацію нарад, семінарів, конференцій з питань надання фінансових послуг;

51) аналізує стан та тенденції розвитку ринків фінансових послуг в Україні, здійснює моніторинг руху капіталу в Україну та за її межі через ринки фінансових послуг, розробляє та подає в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства;

52) проводить з метою співпраці та координації своєї діяльності спільно з Національним банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку оперативні наради не рідше одного разу на квартал або частіше на вимогу одного з керівників цих органів;

53) здійснює співробітництво з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав з питань регулювання ринків фінансових послуг, вивчає, узагальнює та поширює світовий досвід з цих питань;

54) виконує інші функції відповідно до покладених на неї завдань згідно із законодавством.

5. Комісія має право в межах своїх повноважень:

1) вимагати під час реєстрації фінансових установ та ліцензування їх діяльності документи, визначені законодавством України;

2) одержувати в установленому порядку від фінансових установ звітність та іншу інформацію згідно із законодавством, а від підприємств, установ (у тому числі банків), організацій та громадян - інформацію, необхідну для виконання покладених на Комісію завдань;

3) здійснювати інспектування фінансових установ, а також їх споріднених та афілійованих осіб. Періодичність інспектування встановлюється Комісією залежно від типу фінансової установи;

4) залучати спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій усіх форм власності (за погодженням з їхніми керівниками), консультативних та експертних організацій до розгляду питань, що належать до її компетенції, а також зовнішніх експертів, які мають відповідну кваліфікацію, до проведення перевірок (інспектування) фінансових установ;

5) вимагати від посадових осіб фінансових установ, діяльність яких підлягає регулюванню і нагляду з боку Комісії, надання пояснень, необхідної інформації та документів;

6) досліджувати дані про клієнта фінансової установи тільки з метою виконання завдань нагляду;

7) встановлювати порядок та форму ведення обліку договорів страхування і вимог (заяв) страхувальників щодо виплати страхової суми або страхового відшкодування;

8) проводити перевірки, в тому числі тематичні та зустрічні перевірки, щодо правильності застосування страховиками законодавства України про страхову діяльність і достовірності їх звітності за показниками, що характеризують виконання договорів страхування; призначати не частіше одного разу на рік проведення за рахунок страховика додаткової обов'язкової аудиторської перевірки з визначенням аудитора;

9) видавати приписи страховикам про усунення виявлених порушень законодавства про страхову діяльність, а у разі їх невиконання зупиняти чи обмежувати дію ліцензій цих страховиків до усунення виявлених порушень або приймати рішення про відкликання ліцензій та виключення з державного реєстру страховиків (перестраховиків);

10) видавати приписи страховим посередникам про усунення виявлених порушень законодавства, а у разі їх невиконання приймати

рішення про виключення страхового або перестрахового брокера з державного реєстру страхових та перестрахових брокерів;

11) одержувати в установленому порядку від аварійних комісарів інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань, у тому числі інформацію про обставини і причини настання страхового випадку та заподіяну шкоду;

12) застосовувати до фінансових установ, які не додержуються законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг, такі заходи впливу:

зобов'язати порушника вжити заходів до усунення порушення;

вимагати скликання позачергових зборів учасників фінансової установи;

накладати штрафи відповідно до закону;

тимчасово зупиняти дію або анулювати ліцензію на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг;

відсторонювати керівництво від управління фінансовою установою та призначати її тимчасову адміністрацію;

затверджувати план відновлення фінансової стабільності фінансової установи;

порушувати питання про ліквідацію фінансової установи;

13) призначати проведення примусової санації фінансової установи у випадках та порядку, встановлених законом;

14) звертатися до суду з позовом про скасування державної реєстрації страховика (перестраховика) або страхового посередника у випадках, передбачених законом;

15) засновувати друковані засоби масової інформації, а також висвітлювати питання розвитку та функціонування ринків фінансових послуг в інших засобах масової інформації;

16) одержувати в установленому порядку від органів статистики, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, документи та матеріали, необхідні для виконання покладених завдань;

17) користуватися базами даних Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які ведуться з метою регулювання ринків фінансових послуг і забезпечення діяльності фінансових установ, та надавати відповідну інформацію зазначеним органам;

18) утворювати у разі потреби за погодженням з Національним

банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольним комітетом України, міністерствами та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади комісії та робочі групи;

19) у межах співробітництва з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав:

надавати та одержувати інформацію з питань нагляду за фінансовими ринками і установами, яка не становить державної таємниці та не призводить до розголошення професійної таємниці;

надавати інформацію стосовно діяльності окремих фінансових установ у випадках і у порядку, встановлених у відповідних міжнародних договорах, учасником яких є Україна;

брати участь у міжнародних конференціях, симпозиумах, семінарах, зустрічах, нарадах з питань, що належать до її компетенції;

представляти Кабінет Міністрів України за його дорученням у міжнародних організаціях та укладати у межах своїх повноважень міжнародні договори.

6. До виключної компетенції Комісії як колегіального органу належить:

1) прийняття рішень про погодження концепцій та програм розвитку ринків фінансових послуг, проектів законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, що розробляються Комісією;

2) затвердження нормативно-правових актів, обов'язкових для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринків фінансових послуг, їх об'єднаннями, з питань, які належать до її компетенції;

3) затвердження регламенту роботи Комісії та положень про департаменти;

4) прийняття рішень про утворення територіальних управлінь, затвердження положень про них;

5) надання у визначених законом випадках статусу саморегульвних організацій об'єднанням учасників ринків фінансових послуг, діяльність яких підлягає регулюванню і нагляду з боку Комісії;

6) прийняття рішень про відсторонення керівництва від управління фінансовою установою у разі недодержання законів та інших нормативно-правових актів України, що регулюють діяльність з надання фінансових послуг, призначення тимчасової адміністрації та її керівника;

7) прийняття рішення про утворення Консультаційно-експертної ради;

8) схвалення рішень директорів департаментів Комісії про включення фінансових установ до Державного реєстру фінансових установ або виключення з нього, а також видачу, зупинення або анулювання ліцензій на надання фінансових послуг;

9) затвердження планів роботи та річних звітів про діяльність Комісії;

10) затвердження ліцензійних умов провадження діяльності з надання фінансових послуг, порядку здійснення контролю за їх додержанням;

11) визначення порядку ведення реєстру аудиторів, яким надається право на проведення аудиторських перевірок фінансових установ;

12) визначення порядку реєстрації страхових та перестрахових брокерів;

13) встановлення кваліфікаційних вимог до осіб, які провадять діяльність на страховому ринку, в тому числі тих, які можуть займатися актуарними розрахунками;

14) встановлення форми свідоцтва про державну реєстрацію кредитної спілки, визначення засобів масової інформації, в яких кредитна спілка розміщує дані про її державну реєстрацію;

15) делегування саморегульвній організації кредитних спілок певних повноважень та у разі необхідності припинення або відкликання їх включно до позбавлення асоціації кредитних спілок статусу саморегульвної організації;

16) заснування в установленому порядку друкованих засобів масової інформації з метою висвітлення питань реалізації державної політики у сфері розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;

17) здійснення функцій, визначених підпунктами 9 - 15, 17, 20, 22 - 26, 28, 30, 32, 34 - 37, 38, 40, 41 і 45 пункту 4, а також прав, установлених підпунктом 13 пункту 5 цього Положення.

7. Комісія під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з центральними органами виконавчої влади, відповідними органами Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

8. Комісія як колегіальний орган утворюється у складі дев'яти членів: Голова Комісії, три заступники Голови, у тому числі його перший

заступник, п'ять членів Комісії - директорів департаментів.

Структура центрального апарату Комісії складається з департаментів та їх підрозділів, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг і нагляд за діяльністю окремих видів фінансових установ, а також управлінь організаційного та матеріально-технічного забезпечення роботи Комісії.

Територіальні управління Комісії не мають статусу юридичної особи і діють відповідно до положень, затверджених Комісією.

9. Основною формою роботи Комісії є засідання, які проводяться у разі потреби, але не рідше ніж один раз на місяць.

Голова Комісії визначає порядок денний засідання, скликає та проводить засідання Комісії.

Робота Комісії регулюється регламентом, який затверджує Комісія.

Засідання Комісії є правомочним, якщо на ньому присутні не менше п'яти її членів.

Рішення Комісії вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від загального складу Комісії.

10. Комісія в межах своїх повноважень видає на основі та на виконання актів законодавства накази та розпорядження, організовує та контролює їх виконання.

Комісія видає в разі потреби разом з іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування спільні акти.

Нормативно-правові акти Комісії підлягають реєстрації в установленому законодавством порядку.

Рішення Комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності та громадянами».

Розділ XIII. Порядок оскарження дій страхувальників та виконавчих органів Пенсійного фонду

Стаття 105. Порядок оскарження дій страхувальників, виконавчих органів Пенсійного фонду

1. Застраховані особи та члени їхніх сімей мають право на оскарження дій (бездіяльності) страхувальників, виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб відповідно до законодавства про звернення громадян, а також у судовому порядку.

Страхувальники мають право на оскарження дій (бездіяльності) виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб у порядку підлеглості до вищого органу або посадової особи, а також у судовому порядку.

2. Оскарження дій страхувальників чи виконавчих органів Пенсійного фонду здійснюється в разі, якщо страхувальником або посадовими особами виконавчих органів Пенсійного фонду порушено права і законні інтереси застрахованих осіб, створено перешкоди для здійснення прав і законних інтересів таких осіб внаслідок дій чи бездіяльності страхувальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду чи прийнятого виконавчими органами Пенсійного фонду рішення або покладено на застраховану особу чи пенсіонера обов'язки, які не передбачені цим Законом.

У разі оскарження дій (бездіяльності) страхувальників, органів влади та/або їх посадових осіб скарги розглядаються відповідно до Закону України «Про звернення громадян», а у разі оскарження цих дій (бездіяльності) у судовому порядку відповідно до глави 31-А Цивільного процесуального кодексу України. Крім того, слід взяти до уваги постанову Пленуму Верховного Суду України від 03.12.1997 № 13 «Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних,

посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян» (див. коментар до статті 23).

Оскарження рішень органів пенсійного фонду страхувальниками як фізичними особами, так і юридичними особами здійснюється в порядку визначеному статтею 106 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” та Порядку розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2, зареєстрованим Міністерством юстиції України 20 січня 2004 року за № 81/8680 (див. коментар до статті 106).

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про звернення громадян**

Цей Закон регулює питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об’єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Звернення громадян

Громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об’єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів

масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення.

Військовослужбовці, працівники органів внутрішніх справ і державної безпеки мають право подавати звернення, які не стосуються їх службової діяльності.

Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

Стаття 2. Законодавство про звернення громадян

Законодавство України про звернення громадян включає цей Закон та інші акти законодавства, що видаються відповідно до Конституції України та цього Закону.

Стаття 3. Основні терміни, що вживаються в цьому Законі

Під зверненнями громадян слід розуміти викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Пропозиція (зауваження) - звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) - звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга - звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування,

підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Стаття 4. Рішення, дії (бездіяльність), які можуть бути оскаржені

До рішень, дій (бездіяльності), які можуть бути оскаржені, належать такі у сфері управлінської діяльності, внаслідок яких:

порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);

створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;

незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності.

Стаття 5. Вимоги до звернення

Звернення адресуються органам державної влади і місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форм власності, об'єднанням громадян або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у зверненнях питань.

У зверненні має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги.

Звернення може бути усним (викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства.

Звернення може бути подано як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне).

Письмове звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати.

Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження, крім випадків, передбачених частиною першою статті 7 цього Закону.

Стаття 6. Мова звернень і рішень та відповідей на них

Громадяни мають право звертатися до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно

від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Рішення щодо звернень громадян та відповіді на них оформляються відповідно до вимог законодавства про мови. Такі рішення та відповіді можуть бути викладені в перекладі мовою спілкування заявника.

Стаття 7. Заборона відмови в прийнятті та розгляді звернення

Звернення, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду.

Забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

Якщо питання, порушені в одержаному органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, об'єднаннями громадян або посадовими особами зверненні, не входять до їх повноважень, воно в термін не більше п'яти днів пересилається ними за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється громадянину, який подав звернення. У разі якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обгрунтованого рішення органом чи посадовою особою, воно в той же термін повертається громадянину з відповідними роз'ясненнями.

Забороняється направляти скарги громадян для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються.

Стаття 8. Звернення, які не підлягають розгляду та вирішенню

Письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає.

Не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті, а також ті звернення, терміни розгляду яких передбачено статтею 17 цього Закону, та звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

Рішення про припинення розгляду такого звернення приймає

керівник органу, про що повідомляється особі, яка подала звернення.

Стаття 9. Заборона переслідування громадян за подання звернення і неприпустимість примушування їх до його подання

Забороняється переслідування громадян і членів їх сімей за подання звернення до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб за критику у зверненні їх діяльності та рішень.

Ніхто не може бути примушений до подання власного чи підписання колективного звернення або участі в акціях на підтримку звернень інших осіб чи організацій.

Стаття 10. Заборона розголошення відомостей, що містяться у зверненнях

Не допускається розголошення одержаних із звернень відомостей про особисте життя громадян без їх згоди чи відомостей, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законом, та іншої інформації, якщо це ущемлює права і законні інтереси громадян. Не допускається з'ясування даних про особу громадянина, які не стосуються звернення. На прохання громадянина, висловлене в усній формі або зазначене в тексті звернення, не підлягає розголошенню його прізвище, місце проживання та роботи.

Ця заборона не поширюється на випадки повідомлення інформації, що міститься у зверненні, особам, які мають відношення до вирішення справи.

Стаття 11. Звернення до об'єднань громадян

Одержані об'єднаннями громадян звернення із зауваженнями і пропозиціями щодо їх діяльності розглядаються цими об'єднаннями та їх органами відповідно до статутів об'єднань, а заяви і скарги на ущемлення чи порушення ними прав громадян - згідно з цим Законом.

Стаття 12. Сфера застосування цього Закону

Дія цього Закону не поширюється на порядок розгляду заяв і скарг громадян, встановлений кримінально-процесуальним, цивільно-процесуальним, трудовим законодавством і законодавством про захист економічної конкуренції.

Стаття 13. Діловодство щодо звернень громадян

Діловодство щодо звернень громадян ведеться в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Розділ II**ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН****Стаття 14. Розгляд пропозицій (зауважень) громадян**

Органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду.

Пропозиції (зауваження) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій особисто.

Стаття 15. Розгляд заяв (клопотань)

Органи державної влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи, керівники та посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань), зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань).

Заяви (клопотання) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій особисто.

Відповідь за результатами розгляду заяв (клопотань) в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві (клопотанні), доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із

роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Стаття 16. Розгляд скарг громадян

Скарга на дії чи рішення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, засобів масової інформації, посадової особи подається у порядку підлеглих вищому органу або посадовій особі, що не позбавляє громадянина права звернутися до суду відповідно до чинного законодавства, а в разі відсутності такого органу або незгоди громадянина з прийнятим за скаргою рішенням - безпосередньо до суду.

Скарги Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни розглядаються першими керівниками державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій особисто.

Скарги на рішення загальних зборів членів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, юридичних осіб, створених на основі колективної власності, а також на рішення вищих державних органів вирішуються в судовому порядку.

Громадянин може подати скаргу особисто або через уповноважену на це іншу особу. Скарга в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб подається їх законними представниками.

Скарга в інтересах громадянина за його уповноваженням, оформленим у встановленому законом порядку, може бути подана іншою особою, трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність.

До скарги додаються наявні у громадянина рішення або копії рішень, які приймалися за його зверненням раніше, а також інші документи, необхідні для розгляду скарги, які після її розгляду повертаються громадянину.

Стаття 17. Термін подання скарги

Скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Скарги, подані з порушенням зазначеного терміну, не розглядаються.

Пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу.

Рішення вищого державного органу, який розглядав скаргу, в разі незгоди з ним громадянина може бути оскаржено до суду в термін, передбачений законодавством України.

Стаття 18. Права громадянина при розгляді заяви чи скарги

Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, посадових осіб, має право:

особисто викласти аргументи особі, що перевіряла заяву чи скаргу, та брати участь у перевірці поданої скарги чи заяви;

знайомитися з матеріалами перевірки;

подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає заяву чи скаргу;

бути присутнім при розгляді заяви чи скарги;

користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;

одержати письмову відповідь про результати розгляду заяви чи скарги;

висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду заяви чи скарги;

вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду звернень.

Стаття 19. Обов'язки органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, засобів масової інформації, їх керівників та інших посадових осіб щодо розгляду заяв чи скарг

Органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, засоби масової інформації, їх керівники та інші посадові особи в межах своїх повноважень зобов'язані:

об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги;

на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його заяву чи скаргу;

скасовувати або змінювати оскаржувані рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо вони не відповідають закону

або іншим нормативним актам, невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій, виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням;

забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень;

письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення;

вживати заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянину в результаті ущемлення його прав чи законних інтересів, вирішувати питання про відповідальність осіб, з вини яких було допущено порушення, а також на прохання громадянина не пізніше як у місячний термін довести прийняте рішення до відома органу місцевого самоврядування, трудового колективу чи об'єднання громадян за місцем проживання громадянина;

у разі визнання заяви чи скарги необгрунтованою роз'яснити порядок оскарження прийнятого за нею рішення;

не допускати безпідставної передачі розгляду заяв чи скарг іншим органам;

особисто організовувати та перевіряти стан розгляду заяв чи скарг громадян, вживати заходів до усунення причин, що їх породжують, систематично аналізувати та інформувати населення про хід цієї роботи.

У разі необхідності та за наявності можливостей розгляд звернень громадян покладається на посадову особу чи підрозділ службового апарату, спеціально уповноважені здійснювати цю роботу, в межах бюджетних асигнувань. Це положення не скасовує вимоги абзацу дев'ятого частини першої цієї статті.

Стаття 20. Термін розгляду звернень громадян

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у

зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів.

На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну.

Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку.

Стаття 21. Безоплатність розгляду звернення

Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадові особи розглядають звернення громадян, не стягуючи плати.

Стаття 22. Особистий прийом громадян

Керівники та інші посадові особи органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян зобов'язані проводити особистий прийом громадян.

Прийом проводиться регулярно у встановлені дні та години, у зручний для громадян час, за місцем їх роботи і проживання. Графіки прийому доводяться до відома громадян.

Порядок прийому громадян в органах державної влади, місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, об'єднаннях громадян визначається їх керівниками.

Усі звернення громадян на особистому прийомі реєструються. Якщо вирішити порушені в усному зверненні питання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, воно розглядається у тому ж порядку, що й письмове звернення. Про результати розгляду громадянину повідомляється письмово або усно, за бажанням громадянина.

Стаття 23. Організація прийому громадян вищими посадовими особами

Вищі посадові особи держави - Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України - здійснюють прийом у встановленому ними порядку.

Розділ III

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН

Стаття 24. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про звернення громадян

Особи, винні у порушенні цього Закону, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 25. Відшкодування збитків громадянину у зв'язку з порушенням вимог цього Закону при розгляді його скарги

У разі задоволення скарги орган або посадова особа, які прийняли неправомірне рішення щодо звернення громадянина, відшкодовують йому завдані матеріальні збитки, пов'язані з поданням і розглядом скарги, обґрунтовані витрати, понесені у зв'язку з виїздом для розгляду скарги на вимогу відповідного органу, і втрачений за цей час заробіток. Спори про стягнення витрат розглядаються в судовому порядку.

Громадянину на його вимогу і в порядку, встановленому чинним законодавством, можуть бути відшкодовані моральні збитки, завдані неправомірними діями або рішеннями органу чи посадової особи при розгляді скарги. Розмір відшкодування моральних (немайнових) збитків у грошовому виразі визначається судом.

Стаття 26. Відповідальність громадян за подання звернень протиправного характеру

Подання громадянином звернення, яке містить наклеп і образи, дискредитацію органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та їхніх посадових осіб, керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, заклики до розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі та інших дій, тягне за собою відповідальність, передбачену чинним законодавством.

Стаття 27. Відшкодування витрат по перевірці звернень, які містять завідомо неправдиві відомості

Витрати, зроблені органом державної влади, місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією незалежно від форм власності, об'єднанням громадян, засобами масової інформації у зв'язку з перевіркою звернень, які містять завідомо неправдиві відомості, можуть бути стягнуті з громадянина за рішенням суду.

Стаття 28. Контроль за дотриманням законодавства про звернення громадян

Контроль за дотриманням законодавства про звернення громадян відповідно до своїх повноважень здійснюють Верховна Рада України, народні депутати України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Уповноважений з прав людини Верховної Ради України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі комітети, депутати місцевих рад, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади щодо підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій.

Стаття 29. Прокурорський нагляд за дотриманням законодавства про звернення громадян

Нагляд за дотриманням законодавства про звернення громадян здійснюється Генеральним прокурором України та підпорядкованими йому прокурорами. Відповідно до наданих їм чинним законодавством повноважень вони вживають заходів до поновлення порушених прав, захисту законних інтересів громадян, притягнення порушників до відповідальності.

Президент України

Л.КУЧМА

Розділ XIV. Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Стаття 106. Відповідальність страхувальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій, та їх посадових осіб

1. У разі виявлення своєчасно не сплачених сум страхових внесків страхувальники зобов'язані самостійно обчислити ці внески і

сплатити їх з нарахуванням пені в порядку і розмірах, визначених цією статтею.

2. Суми страхових внесків своєчасно не нараховані та/або не сплачені страхувальниками у строки, визначені статтею 20 цього Закону, в тому числі обчислені територіальними органами Пенсійного фонду у випадках, передбачених частиною третьою статті 20 цього Закону, вважаються простроченою заборгованістю із сплати страхових внесків (далі - недоїмка) і стягуються з нарахуванням пені та застосуванням фінансових санкцій.

3. Територіальні органи Пенсійного фонду за формою і у строки, визначені правлінням Пенсійного фонду, надсилають страхувальникам, які мають недоїмку, вимогу про її сплату.

Вимога про сплату недоїмки є виконавчим документом.

Протягом десяти робочих днів із дня одержання вимоги про сплату недоїмки страхувальник зобов'язаний сплатити суми недоїмки та суми фінансових санкцій.

Страхувальник у разі незгоди з розрахунком суми недоїмки, зазначеної у вимозі про сплату недоїмки, узгоджує її з органами Пенсійного фонду в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду, а в разі неузгодження вимоги із органами Пенсійного фонду має право на оскарження вимоги в судовому порядку.

Про оскарження вимоги територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки до виконавчої дирекції Пенсійного фонду або в судовому порядку страхувальник зобов'язаний письмово повідомити відповідний територіальний орган Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів із дня звернення до виконавчої дирекції Пенсійного фонду чи суду.

Узгодження вимоги територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки здійснюється на підставі заяви страхувальника, яка розглядається територіальним органом Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів після її отримання, та поданих страхувальником документів, що свідчать про неправильність обчислення сум недоїмки, зазначених у вимозі.

У разі узгодження страхувальником вимоги про сплату недоїмки з територіальним органом Пенсійного фонду цей орган зобов'язаний у строк, визначений для розгляду заяви страхувальника про узгодження вимоги, надіслати йому узгоджену вимогу про сплату недоїмки, а страхувальник зобов'язаний сплатити узгоджену суму

недоїмки протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги.

У разі якщо страхувальник, який одержав вимогу територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки і протягом десяти робочих днів після її отримання не сплатив зазначену у вимозі суму недоїмки разом з застосованою до нього фінансовою санкцією, включеної до вимоги, або не узгодив вимогу з відповідним органом Пенсійного фонду, або не оскаржив вимогу в судовому порядку, а також у разі якщо страхувальник узгодив вимогу, але не сплатив узгоджену суму недоїмки протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги, відповідний орган Пенсійного фонду звертається в установленому законом порядку і подає вимогу про сплату недоїмки до відповідного підрозділу державної виконавчої служби. У зазначених випадках орган Пенсійного фонду також має право звернутися до суду чи господарського суду з позовом про стягнення недоїмки. У разі звернення органу Пенсійного фонду з позовом про стягнення недоїмки до господарського суду передбачені законодавством заходи досудового врегулювання спорів не застосовуються.

4. Вимога про сплату недоїмки або рішення суду про стягнення недоїмки виконується державною виконавчою службою в порядку, встановленому законом. При цьому в разі наявності у страхувальника одночасно із зобов'язаннями із сплати недоїмки зобов'язань із сплати податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законом, або зобов'язань перед іншими кредиторами, у тому числі зобов'язань за іншими рішеннями суду, стягнення недоїмки здійснюється в першу чергу і має пріоритет перед усіма іншими зобов'язаннями та стягненнями (крім зобов'язань щодо виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та витрат, пов'язаних з виконанням судових рішень із стягнення недоїмки). Це правило також застосовується в разі стягнення недоїмки за рахунок майна страхувальника, у тому числі майна, що перебуває в податковій заставі, а також у разі стягнення недоїмки із страхувальника, щодо якого порушено справу про банкрутство.

5. За рахунок сум, що надходять від страхувальника або від державної виконавчої служби в рахунок сплати недоїмки, погашаються суми недоїмки, пені та фінансових санкцій у порядку

календарної черговості їх виникнення. У разі, коли страхувальник має несплачену недоїмку, пеню та фінансові санкції і здійснює сплату поточних сум страхових внесків, ці суми зараховуються в рахунок сплати недоїмки, пені та фінансових санкцій.

6. Недоїмка не підлягає списанню, у тому числі в разі укладення із страхувальником мирової угоди відповідно до вимог Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", крім випадків повної ліквідації юридичної особи або смерті фізичної особи, визнання її безвісно відсутньою, оголошення померлою чи недієздатною, щодо яких відсутні особи, які відповідно до цього Закону мають нести зобов'язання із сплати страхових внесків.

7. У разі ліквідації страхувальника або втрати ним з інших причин юридичного статусу платника страхових внесків недоїмка сплачується за рахунок коштів та іншого майна страхувальника. У цьому разі особами, відповідальними за погашення недоїмки, є:

ліквідаційна комісія - стосовно підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій - платників страхових внесків, що ліквідуються;

підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії - стосовно утворених ними філій, представництв, осередків та інших відокремлених підрозділів - платників страхових внесків, що ліквідуються;

солідарно члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів - платників страхових внесків, що ліквідуються.

У разі недостатності коштів та іншого майна у страхувальника для сплати недоїмки особами, які несуть зобов'язання та відповідальність за сплату недоїмки, є:

засновники або учасники підприємства, установи та організації - платника страхових внесків, що ліквідується, якщо згідно із законом вони несуть повну чи додаткову відповідальність за їхніми зобов'язаннями;

підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії - стосовно утворених ними філій, представництв, осередків, інших відокремлених підрозділів - платників страхових внесків, що ліквідуються;

правонаступники страхувальника, що ліквідується.

У разі реорганізації страхувальника зобов'язання із сплати недоїмки покладаються на осіб, до яких відповідно до закону перейшли його права та обов'язки.

Передача платниками страхових внесків своїх обов'язків із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування третім особам, крім випадків, передбачених законодавством, забороняється.

8. На недоїмку нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка суми недоплати за кожний день прострочення платежу.

9. Виконавчі органи Пенсійного фонду застосовують до страхувальників такі фінансові санкції:

1) у разі ухилення страхувальників від реєстрації або несвоєчасної реєстрації в територіальних органах Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які підлягають сплаті за період ухилення від реєстрації або несвоєчасної реєстрації, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) страхувальниками страхових внесків, у тому числі донарахованих страхувальниками або територіальними органами Пенсійного фонду, накладається штраф залежно від строку затримки платежу в розмірі:

10 відсотків своєчасно не сплачених зазначених сум - у разі затримки їх сплати у строк до 30 календарних днів включно;

20 відсотків зазначених сум - у разі затримки їх сплати у строк до 90 календарних днів включно;

50 відсотків зазначених сум - у разі затримки їх сплати понад 90 календарних днів.

Одночасно на суми своєчасно не сплачених (не перерахованих) страхових внесків і фінансових санкцій нараховується пеня в розмірі 0,1 відсотка зазначених сум коштів, розрахована за кожний день прострочення платежу;

3) за приховування (заниження) страхувальником суми заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, накладається штраф у розмірі всієї суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу), а в разі повторного протягом року такого порушення - штраф у триразовому розмірі суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу);

4) за donарахування територіальним органом Пенсійного фонду або страхувальником сум своєчасно не обчислених та не сплачених страхових внесків накладається штраф у розмірі 5 відсотків зазначених сум за кожний повний або неповний місяць, за який donараховано ці суми;

5) за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку та іншої звітності, передбаченої законодавством, до територіальних органів Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які були сплачені або підлягали сплаті за відповідний звітний період, за кожний повний або неповний місяць затримки подання відомостей, звітності, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 20 відсотків зазначених сум та не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

6) за неведення в установленому порядку обліку сум заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, відсутність первинних документів про обчислення та сплату страхових внесків накладається штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

7) за несплату, неповну або несвоєчасну сплату авансових платежів із страхових внесків, передбачених цим Законом, - штраф у розмірі 50 відсотків сум несплачених або своєчасно не сплачених авансових платежів.

10. Виконавчі органи Пенсійного фонду застосовують до банків такі фінансові санкції:

1) за несвоєчасне перерахування або несвоєчасне зарахування на банківські рахунки органів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду сум страхових внесків, фінансових санкцій, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, сум інвестиційного доходу, одержаного від інвестування коштів Накопичувального фонду, за несвоєчасне перерахування за платіжними документами виконавчих органів Пенсійного фонду та несвоєчасне зарахування на банківські рахунки сум коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду, які використовуються на цілі, передбачені цим Законом,

нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка зазначених сум, розрахована за кожний день прострочення їх перерахування (зарахування) та накладається штраф у розмірі 10 відсотків своєчасно не зарахованих (неперерахованих) сум;

2) за порушення вимог, передбачених частиною дванадцятою статті 20 цього Закону, накладається штраф у розмірі суми страхових внесків, яка підлягає сплаті страхувальником.

11. Виконавчими органами Пенсійного фонду за несвоєчасну виплату і доставку сум пенсійних виплат одержувачам або несвоєчасне зарахування їх на банківські рахунки пенсіонерів, або несвоєчасне повернення на банківські рахунки виконавчих органів Пенсійного фонду чи Накопичувального фонду сум коштів, не використаних для здійснення пенсійних виплат, за умови своєчасного і в повному обсязі їх фінансування, на організації, у тому числі банки, які здійснюють виплату і доставку пенсій, накладається штраф у розмірі своєчасно не виплачених, не доставлених чи не зарахованих або своєчасно не повернених сум пенсійних виплат.

12. Нарахування пені, передбаченої частинами дев'ятою і десятою цієї статті, починається з першого календарного дня, що настає за днем настання строку відповідного платежу, до дня його фактичної сплати страхувальником, або з першого календарного дня, що настає за днем закінчення строку перерахування (зарахування) відповідних сум, до дня їх фактичного перерахування (зарахування) банками та організаціями, які здійснюють виплату і доставку пенсій.

У разі оскарження страхувальниками, банками та організаціями, які здійснюють виплату і доставку пенсій, вимоги про сплату недоїмки або рішення про накладення штрафу нарахування пені зупиняється з дня подання скарги до органу Пенсійного фонду або позову до суду.

13. Про нарахування пені та накладення штрафів, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, посадові особи виконавчих органів Пенсійного фонду в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду, виносять рішення, які протягом трьох робочих днів із дня їх винесення надсилаються страхувальнику, банку чи організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій.

Суми пені та штрафів, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, підлягають сплаті страхувальником, банком чи

організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, протягом десяти робочих днів з дня одержання відповідного рішення. При цьому в цей же строк страхувальник, банк чи організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, має право оскаржити зазначене рішення до вищого органу Пенсійного фонду або в судовому порядку з одночасним обов'язковим письмовим повідомленням про це відповідного виконавчого органу Пенсійного фонду, яким прийнято це рішення.

Оскарження рішення виконавчого органу Пенсійного фонду про нарахування пені та накладання штрафів зупиняє строки їх сплати до винесення вищим органом Пенсійного фонду або судом рішення у справі. Строки сплати фінансових санкцій також призупиняються до винесення судом рішення в разі оскарження страхувальником вимоги про сплату недоїмки, якщо накладення фінансових санкцій пов'язано з її виникненням або несвоєчасною сплатою.

14. Рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені або накладення штрафу, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, є виконавчим документом.

У разі якщо страхувальник, банк чи організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, отримали рішення про нарахування пені та накладення штрафу, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, і не сплатили зазначені в них суми фінансових санкцій протягом десяти робочих днів, а також не оскаржили це рішення чи не повідомили у цей строк відповідний виконавчий орган Пенсійного фонду про його оскарження, воно передається для виконання державній виконавчій службі та страхувальнику.

Суми пені та фінансових санкцій, застосованих за порушення порядку та строків обчислення, нарахування та сплати страхових внесків стягуються в тому ж порядку, що й недоїмка із сплати страхових внесків.

Суми пені та штрафів можуть бути включені до вимоги про сплату недоїмки, якщо застосування цих фінансових санкцій пов'язано з виникненням та сплатою недоїмки.

15. Строк давності щодо стягнення недоїмки, пені та штрафів не застосовується.

16. Виконавчі органи Пенсійного фонду накладають на посадових осіб, які вчинили правопорушення, адміністративні

стягнення у вигляді штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у разі:

1) приховування (заниження) суми заробітної плати (виплат, доходу), на яку нараховуються страхові внески;

2) порушення встановленого порядку нарахування, обчислення та строків сплати страхових внесків;

3) ухилення від реєстрації або несвоєчасної реєстрації платника страхових внесків в органах Пенсійного фонду, неподання відомостей про обставини, що спричиняють зміни юридичного статусу страхувальника, порядку сплати ним страхових внесків;

4) порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду і Накопичувального фонду;

5) неподання, несвоєчасного подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного фонду і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених цим Законом;

6) вчинення дій, що перешкоджають працівникам виконавчих органів Пенсійного фонду в здійсненні перевірок.

За будь-яке правопорушення, передбачене цією частиною, вчинене особою, на яку протягом поточного року було накладено адміністративне стягнення за одне з правопорушень, зазначених у цій частині, накладається адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення здійснюється в порядку, встановленому Кодексом України про адміністративні правопорушення.

17. Від імені виконавчих органів Пенсійного фонду розглядати справи про правопорушення і накладати фінансові санкції та адміністративні стягнення мають право директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду, його заступники, начальники головних управлінь Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники, начальники управлінь Пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах, а в разі їх відсутності - заступники начальників цих

управління, на підставі документів, що свідчать про вчинення правопорушення.

18. Посадові особи суб'єктів солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування, винні в порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законом.

Стаття 106 визначає відповідальність страховальників, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій, та їх посадових осіб. Передбачено такі види відповідальності: фінансова (фінансові санкції, штрафи, пеня), дисциплінарна, адміністративна, кримінальна.

Механізм подання скарг на рішення і узгодження вимог органів Пенсійного фонду, правила щодо розгляду органами Пенсійного фонду цих скарг і заяв регулюються Порядком розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страховальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України від 19 грудня 2003 року № 21-2, зареєстрованим Міністерством юстиції України 20 січня 2004 року за № 81/8680.

На рішення територіального органу Пенсійного фонду про накладення штрафу та нарахування пені скарга подається до вищого органу Пенсійного фонду – відповідного головного управління в Автономній Республіці Крим, області, місті Києві або Севастополі.

Скарга на рішення про накладення штрафу (нарахування пені) супроводжується документами, що свідчать про неправильність цього рішення.

Скарга до регіонального органу Пенсійного фонду має бути подана протягом десяти робочих днів, наступних за днем отримання відповідного рішення. Перебіг цього строку перешкоджає прийняттю скарги до розгляду, оскільки відповідно до ч. 13 Закону та п.7 Порядку таке рішення вважається узгодженим і не підлягає оскарженню в адміністративному порядку. Оскарження рішень органів Пенсійного фонду в судовому порядку здійснюється з урахування строків позовної давності – стаття 257 Цивільного кодексу України.

Строки розгляду скарг становлять двадцять календарних днів від дня її отримання. Поряд з цим може бути прийняте рішення про

продовження строків розгляду скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, понад зазначені строки, але не більше шістдесяті календарних днів, про що письмово повідомляється страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, до закінчення двадцятиденного строку.

Рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені або накладення штрафу є виконавчим документом і стягуються органом державної виконавчої служби у тому ж порядку, що й недоїмка із сплати страхових внесків.

Крім перелічених пені та штрафів, Закон передбачає застосування органами Пенсійного фонду адміністративної відповідальності у вигляді штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі:

— приховування (заниження) суми заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески;

— порушення встановленого порядку нарахування, обчислення та строків сплати страхових внесків;

— ухилення від реєстрації або несвоєчасної реєстрації платника страхових внесків в органах Пенсійного фонду, неподання відомостей про обставини, що спричиняють зміни юридичного статусу страхувальника, порядку сплати ним страхових внесків;

— порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду і Накопичувального фонду;

— неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного фонду і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених цим Законом;

— вчинення дій, що перешкоджають працівникам виконавчих органів Пенсійного фонду в здійсненні перевірок.

Зазначені адміністративні стягнення застосовуються до посадових осіб підприємств, установ, організацій.

Вчинення особою, на яку протягом поточного року було накладено адміністративне стягнення за одне з перелічених правопорушень, повторного правопорушення тягне накладення на неї адміністративного штрафу в розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проведення у справах про вищезгадані адміністративні правопорушення здійснюється в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Право накладати адміністративні стягнення за згадані порушення мають Голова правління Пенсійного фонду України, його заступники, начальники головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники, начальники управлінь Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а в разі їх відсутності - заступники начальників цих управлінь.

Витяг з Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1

«8. Порядок стягнення заборгованості зі страхувальників»

8.1. Суми страхових внесків, своєчасно не нараховані та/або не сплачені страхувальниками у строки, визначені пунктами 5.1, 5.2, 5.3 цієї Інструкції, у тому числі обчислені органами Пенсійного фонду, уважаються простроченою заборгованістю із сплати страхових внесків (далі - недоїмка) і стягуються з нарахуванням пені та застосуванням фінансових санкцій.

8.2. Органи Пенсійного фонду надсилають страхувальникам вимогу про сплату недоїмки в таких випадках:

а) якщо дані документальних перевірок результатів діяльності страхувальника свідчать про донарахування сум страхових внесків;

б) якщо страхувальник має на кінець звітного базового періоду недоїмку зі сплати страхових внесків;

в) якщо страхувальник має на кінець звітного періоду борги зі сплати фінансових санкцій (штрафів) та пені.

У випадку а) вимога надсилається одночасно з актом документальної перевірки.

У випадку б) вимога надсилається щомісяця протягом п'яти днів, наступних за звітним базовим періодом.

Вимога про сплату недоїмки є виконавчим документом.

Сума боргу у вимозі проставляється у гривнях з двома

десятьковими знаками. Вимога формується на суму боргу, який не менше 10 грн.

8.3. Вимога формується на підставі актів документальних перевірок та облікових даних з карток особових рахунків страхувальників за формою згідно з додатком 9 цієї Інструкції (для страхувальника - юридичної особи) або за формою згідно з додатком 10 цієї Інструкції (для страхувальника - фізичної особи).

Відділ надходження доходів органу Пенсійного фонду України веде реєстр виданих вимог за формою згідно з додатком 11.

Відповідальними за збереження інформації у реєстрах вимог є спеціалісти відділу надходження доходів.

При формуванні вимоги їй присвоюється порядковий номер, який складається з трьох частин: 1-ша частина - літери "Ю" (вимога до юридичної особи) або "Ф" (вимога до фізичної особи), 2-га частина - порядковий номер, 3-тя частина - літера "У" (узгоджена вимога).

Вимога формується під одним порядковим номером до повного погашення сум боргу.

Після формування вимоги та внесення даних до відповідного реєстру в той самий день вимога передається працівникам, на яких покладено обов'язки з ведення діловодства та архівне зберігання документів для вручення страхувальнику. Працівник зазначеного підрозділу в день отримання вимоги надсилає (вручає) її страхувальнику, при цьому корінець вимоги залишається у Пенсійному фонді.

Вимога вважається надісланою (врученою) юридичній особі, якщо її передано посадовій особі такої юридичної особи під підпис або надіслано листом з повідомленням про вручення.

Вимога вважається надісланою (врученою) фізичній особі, якщо її вручено особисто такій фізичній особі або її законному представникові чи надіслано листом на її адресу за місцем проживання або останнього відомого місця її знаходження з повідомленням про вручення за порядком оформлення зазначених поштових відправлень, установлених Кабінетом Міністрів України.

Після вручення (отримання інформації про вручення) вимоги страхувальнику працівники, на яких покладено обов'язки з ведення діловодства та архівне зберігання документів, передають корінець такої вимоги з відміткою про вручення відділу надходження доходів.

Цей відділ уносить відповідні дані до реєстру вимог, підшиває корінець вимоги до справи страхувальника та:

а) якщо вимога органу Пенсійного фонду скасовується чи змінюється судом (господарським судом), то підшиває примірник (копію) рішення суду (господарського суду) до справи страхувальника поряд з корінцем від вимоги, щодо якого відбувся судовий розгляд;

б) у разі списання недоїмки у випадках, визначених статтею 106 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" - копія рішення про списання.

8.4. Протягом десяти робочих днів із дня одержання вимоги про сплату недоїмки страхувальник зобов'язаний сплатити зазначені у вимозі суми.

8.5. У разі незгоди з розрахунком суми недоїмки, зазначеної у вимозі про сплату боргу, страхувальник узгоджує її з органами Пенсійного фонду, а у разі неузгодження вимоги із органами Пенсійного фонду має право на оскарження вимоги в судовому порядку.

Про оскарження вимоги до суду страхувальник зобов'язаний письмово повідомити протягом трьох робочих днів орган Пенсійного фонду, який направив вимогу.

Узгодження вимоги органу Пенсійного фонду здійснюється на підставі заяви страхувальника, яка розглядається органом Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів після її отримання, та поданих страхувальником документів, що свідчать про неправильність обчислення сум недоїмки, зазначених у вимозі.

8.6. Відкликання вимог.

Вимога вважається відкликаною, якщо:

- а) сума боргу самостійно погашається страхувальником;
- б) орган Пенсійного фонду скасовує або змінює раніше зазначену суму боргу внаслідок її узгодження або оскарження;
- в) вимога органу Пенсійного фонду про сплату боргу скасовується чи змінюється судом (господарським судом);
- г) борг списується у випадках, передбачених статтею 106

Закону.

У випадку, зазначеному підпунктом "а", вимога вважається відкликаною у день, протягом якого відбулося погашення суми недоїмки;

У випадку, зазначеному підпунктом "б", вимога вважається відкликаною з дня прийняття органом Пенсійного фонду рішення про скасування або зміну раніше зазначеної суми недоїмки;

У випадку, зазначеному підпунктом "в", вимога вважається відкликаною у день отримання страхувальником відповідного рішення

суду (господарського суду);

У випадку, зазначеному підпунктом "г", вимога вважається відкликаною у день прийняття органом Пенсійного фонду рішення про списання боргу відповідно до частини 6 статті 106 **Закону**.

8.7. Узгоджена вимога надсилається страхувальнику органом Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів. Страхувальник зобов'язаний сплатити узгоджену суму боргу протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги.

8.8. У разі, якщо страхувальник, який одержав вимогу і протягом десяти робочих днів після її отримання не сплатив зазначену у вимозі суму, або не узгодив вимогу з відповідним органом Пенсійного фонду, або не оскаржив вимогу в судовому порядку, а також у разі, якщо страхувальник узгодив вимогу, але не сплатив узгоджену суму протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги, орган Пенсійного фонду звертається у встановленому законом порядку і подає вимогу до відповідного підрозділу державної виконавчої служби, у якій зазначає суму боргу за даними карток особових рахунків платників на дату подання. До сум боргу, що подаються до органів державної виконавчої служби за даними карток особових рахунків платників, включаються також суми, узгоджених з платником, але не сплачених у встановлений термін, фінансових санкцій (штрафів) та пені.

8.9. Якщо протягом наступного базового звітного періоду страхувальник наростив суми боргу, то після проходження відповідної процедури узгодження та оскарження до підрозділу державної виконавчої служби подається вимога тільки на суму зростання боргу.

Якщо протягом наступних базових звітних періодів страхувальник повністю погасив суми боргу, зазначені у вимозі, що подана до підрозділу державної виконавчої служби, то орган Пенсійного фонду подає до відповідного підрозділу повідомлення за формою згідно з додатком 12 цієї Інструкції.

9. Фінансові санкції

9.1. До страхувальників за порушення норм законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, яке контролюється органами Пенсійного фонду, застосовуються фінансові санкції відповідно до Закону.

9.2. Фінансові санкції застосовуються органами Пенсійного фонду до страхувальників, визначених підпунктами 2.1.1, 2.1.2, 2.1.3 та

2.1.5 пункту 2.1 цієї Інструкції.

9.3. Відповідно до частини 9 статті 106 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" фінансові санкції за порушення чинного законодавства накладаються на страхувальника у таких розмірах:

9.3.1. У разі ухилення страхувальників від реєстрації або несвоєчасної реєстрації в органах Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які підлягають сплаті за період ухилення від реєстрації або несвоєчасної реєстрації, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 13 цієї Інструкції.

Підставою для прийняття цього рішення є акт про зазначене порушення, що складається в довільній формі.

9.3.2. У разі, коли страхувальник не сплачує (не перераховує) або несвоєчасно сплачує (несвоєчасно перераховує) страхові внески, у тому числі донараховані ним самостійно або органами Пенсійного фонду, накладається штраф залежно від строку затримки платежу в розмірі:

при затримці їх сплати у строк до 30 календарних днів включно, - 10 відсотків своєчасно не сплачених зазначених сум;

при затримці їх сплати у строк до 90 календарних днів включно, - 20 відсотків зазначених сум;

при затримці їх сплати понад 90 календарних днів, - 50 відсотків зазначених сум.

При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 14.

Рішення про застосування штрафів, зазначених у цьому підпункті, складається в залежності від терміну затримки сплати (погашення) страхових внесків:

1) при затримці до 30 календарних днів включно, на наступний день після закінчення зазначених 30 календарних днів рішення про застосування штрафу виноситься у розмірі десяти відсотків від суми фактично сплаченої (погашеної) за цей період недоїмки.

Тобто, рішення виноситься одне на всю суму сплаченої (погашеної) недоїмки за період з 1 до 30 календарного дня незалежно від кількості випадків сплати за вказаний період;

2) при затримці сплати страхових внесків до 90 календарних днів включно, на наступний день після закінчення зазначених 90 календарних днів рішення про застосування штрафу виноситься у розмірі двадцяти

відсотків від суми фактично сплаченої (погашеної) за цей період недоїмки.

Тобто, рішення приймається одне на всю суму сплаченої (погашеної) недоїмки за період з 31 до 90 календарного дня незалежно від кількості випадків сплати за вказаний період;

3) при затримці сплати страхових внесків, що є більшою 90 календарних днів, рішення виноситься у розмірі п'ятдесяти відсотків від суми фактично сплаченої (погашеної) недоїмки.

Рішення приймається одне на всю суму сплаченої (погашеної) недоїмки за період від 91 календарного дня до дня фактичного погашення всієї суми недоїмки, незалежно від кількості випадків сплати за цей період.

Розрахунок цієї фінансової санкції здійснюється на підставі даних картки особового рахунку платника.

9.3.3. За приховування (заниження) страхувальником суми заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, накладається штраф у розмірі всієї суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу), а в разі повторного протягом року такого порушення - штраф у триразовому розмірі суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу). При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 15 цієї Інструкції.

Підставою для прийняття такого рішення є акт документальної перевірки та акт звірки з органами податкової служби.

9.3.4. За донарахування органом Пенсійного фонду або страхувальником сум своєчасно не обчислених та не сплачених страхових внесків накладається штраф у розмірі 5 відсотків зазначених сум за кожний повний або неповний місяць, за який донараховано ці суми.

Для розрахунку зазначеного штрафу кількість місяців розраховується починаючи з місяця, на який припадає термін подання звітності за період, за який донараховано (обчислено) суми внесків, та закінчуючи місяцем, на який припадає отримання таким страхувальником акта перевірки від органу Пенсійного фонду або в якому він подав звітність, де зазначено такі донараховані суми.

Якщо за результатами перевірки виявлено в окремих місяцях суми донарахованих (своєчасно не обчислених) та не сплачених страхових внесків, то за кожне таке донарахування накладається штраф у порядку та в розмірах, визначених цим пунктом.

При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 16

цієї Інструкції.

Підставою для прийняття відповідного рішення є акт перевірки, акт звірки та розрахунок суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

9.3.5. За неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоніфікованого обліку та іншої звітності, передбаченої законодавством, до органів Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які були сплачені або підлягали сплаті за відповідний звітний період, за кожний повний або неповний місяць затримки подання відомостей, звітності, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 20 відсотків зазначених сум та не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 17 цієї Інструкції.

Підставою для прийняття відповідного рішення є акт про зазначене порушення, складений у довільній формі.

9.3.6. За неведення в установленому порядку обліку сум заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, відсутність первинних документів про обчислення та сплату страхових внесків накладається штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 18 цієї Інструкції.

Підставою для прийняття відповідного рішення є акт документальної перевірки.

9.3.7. За несплату, неповну або несвоєчасну сплату авансових платежів із страхових внесків накладається штраф у розмірі 50 відсотків сум несплачених або своєчасно не сплачених авансових платежів.

При цьому складається рішення за формою згідно з додатком 19 цієї Інструкції.

Розрахунок зазначеної фінансової санкції здійснюється за даними акта документальної перевірки.

9.4. Органи Пенсійного фонду застосовують до банків такі

штрафи:

9.4.1. За несвоєчасне перерахування або несвоєчасне зарахування на банківські рахунки органів Пенсійного фонду сум страхових внесків, фінансових санкцій, застосованих до страхувальників, за несвоєчасне перерахування за платіжними документами органів Пенсійного фонду та несвоєчасне зарахування на банківські рахунки сум коштів Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків своєчасно не зарахованих (не перерахованих) сум згідно з додатком 20 цієї Інструкції.

9.4.2. У разі, якщо установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів без одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум (довідки органів Пенсійного фонду України у районах, містах та районах у містах), накладається штраф у розмірі суми страхових внесків, яка підлягає сплаті страхувальником згідно з додатком 20 цієї Інструкції.

9.5. Факти порушень законодавства, крім тих, що є предметом акта документальної перевірки та тих, що зазначені у підпункті 9.3.2 пункту 9.3 цієї Інструкції, посадова особа органу Пенсійного фонду оформляє актом довільної форми, в якому чітко викладається зміст порушення з обґрунтуванням порушених норм законодавчих актів. Такий акт підписується посадовими особами органу Пенсійного фонду та страхувальника.

Рішення про застосування штрафу за наслідками розгляду акта та інших матеріалів про порушення приймає начальник управління Пенсійного фонду України в районі, місті, районі у місті або його заступник. Рішення приймаються за встановленою формою у двох примірниках.

Перший примірник рішення, протягом трьох робочих днів із дня його винесення, вручається під підпис керівнику або головному бухгалтеру страхувальника, банку чи фізичній особі - суб'єкту підприємницької діяльності або надсилається листом з повідомленням про вручення.

Другий примірник залишається в структурному підрозділі, на який покладено обов'язки з організації контролю за надходженням сум страхових внесків та інших платежів до Пенсійного фонду.

Надіслані (вручені) рішення про застосування фінансових санкцій реєструються в журналі реєстрації рішень за формою згідно з додатком 21.

Нумерація рішень провадиться в журналі, починаючи з першого номера, у межах календарного року.

9.6. Суми штрафів, передбачених пунктами 9.3 та 9.4 цієї Інструкції, підлягають сплаті страхувальником чи банком, протягом десяти робочих днів з дня одержання відповідного рішення або можуть бути оскаржені у цей самий строк до вищого органу Пенсійного фонду або в судовому порядку з одночасним обов'язковим письмовим повідомленням про це відповідного органу Пенсійного фонду, посадовими особами якого прийнято це рішення.

9.7. Оскарження рішення органу Пенсійного фонду про накладення штрафів зупиняє строки їх сплати до винесення вищим органом Пенсійного фонду або судом рішення у справі.

Строки сплати фінансових санкцій також призупиняються до винесення судом рішення в разі оскарження страхувальником вимоги про сплату недоїмки, якщо накладення штрафу пов'язано з її виникненням або несвоєчасною сплатою. У разі винесення судом або вищим органом Пенсійного фонду рішення на користь Пенсійного фонду строки сплати штрафу поновлюються з моменту їх припинення.

9.8. Рішення органу Пенсійного фонду про накладення штрафу є виконавчим документом.

9.9. У разі, якщо страхувальник чи банк отримали рішення про накладення штрафу і не сплатили зазначені в них суми протягом десяти робочих днів, а також не оскаржили це рішення чи не повідомили у цей строк відповідний орган Пенсійного фонду про його оскарження, воно передається для виконання органу державної виконавчої служби, шляхом включення несплачених сум штрафів в узгоджену вимогу, та страхувальнику.

9.10. Суми штрафів, застосованих за порушення порядку та строків обчислення, нарахування та сплати страхових внесків стягуються в тому самому порядку, що й недоїмка із сплати страхових внесків.

9.11. Строки давності щодо стягнення штрафів не застосовуються.

10. Порядок нарахування та погашення пені

10.1. На суми простроченої заборгованості зі сплати страхових внесків (недоїмки) та своєчасно не сплачені (не перераховані) фінансові санкції нараховується пеня в розмірі 0,1 відсотка суми недоплати за кожний день прострочення платежу.

У разі виявлення своєчасно не сплачених сум страхових внесків страхувальники зобов'язані самостійно обчислити ці внески і сплатити їх з нарахуванням пені в порядку та розмірах, визначених цим пунктом.

Нарахування пені починається з першого календарного дня, що настає за днем настання строку сплати відповідного платежу, до дня його фактичної сплати страхувальником.

Документами, які є підставою для нарахування пені, є:

документи, що підтверджують суму страхових внесків, фінансових санкцій та строк їх сплати - Розрахунок суми страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування з позитивною сумою; вимога про донараховані суми страхових внесків за актами перевірок та узгоджене рішення про застосовані фінансові санкції (штрафи); рішення суду;

документи, що підтверджують суму та дату погашення недоїмки за страховими внесками та боргу за фінансовими санкціями - виписки з рахунків у вигляді електронного реєстру розрахункових документів; корінець прибуткового документа про приймання установою банку платежів готівкою; договорів про розстрочення (відстрочення) страхових внесків; Розрахунок суми страхових внесків з від'ємною сумою; рішення про виключення з Державного реєстру підприємств та організацій України; свідоцтво про смерть фізичної особи.

Умовний приклад нарахування пені:

Сума недоїмки платника за станом на 20.02.2004 складає 10000 грн.

Платник страхових внесків 19.03.2004 здійснює сплату платежу до Пенсійного фонду у сумі 2000 грн.

На фактично погашену суму недоїмки (2000 грн.) нараховується пеня.

Сума пені розраховується за допомогою такої формули:

$$Y = S \times K \times 0,1\%$$

Y - сума пені, що нараховується на фактично погашену суму недоїмки зі сплати страхових внесків та фінансових санкцій (округлюється до другого знака після коми);

S - фактично погашена сума недоїмки зі сплати страхових

внесків та фінансових санкцій;

K - кількість днів прострочення платежу;

0,1% - ставка для нарахування пені, згідно з частиною 8 статті 106 Закону.

У даному прикладі:

$$Y = 2000 \times 28 \times 0,1\%, Y = 56 \text{ грн.}$$

Таким чином, нарахована платнику пеня складає 56 грн.

10.2. За несвоєчасне перерахування або несвоєчасне зарахування на банківські рахунки органів Пенсійного фонду сум страхових внесків, фінансових санкцій, зазначених у підпунктах 9.3.1-9.3.7 пункту 9.3 цієї Інструкції банкам нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка зазначених сум, розрахована за кожний день прострочення їх перерахування (зарахування).

Нарахування пені починається з першого календарного дня, що настає за днем закінчення строку перерахування (зарахування) відповідних сум, до дня їх фактичного перерахування (зарахування) банками.

10.3. Днем сплати вважається:

у разі перерахування сум страхових внесків та/або сум фінансових санкцій у безготівковій формі з банківського рахунку страхувальника на банківський рахунок органу Пенсійного фонду - день списання установою банку, установою Державного казначейства України суми платежу з банківського (спеціального реєстраційного) рахунку страхувальника незалежно від часу її зарахування на банківський рахунок органу Пенсійного фонду;

у разі сплати сум страхових внесків та/або сум фінансових санкцій готівкою - день унесення страхувальником коштів у банківську установу чи відділення зв'язку для перерахування на банківські рахунки органу Пенсійного фонду.

10.4. Нарахування пені проводиться органами Пенсійного фонду.

Пеня на пеню не нараховується.

10.5. Рішення про нарахування пені посадові особи органів Пенсійного фонду виносять одночасно з прийняттям рішення про застосування фінансових санкцій, зазначених у підпункті 9.3.2 пункту 9.3 цієї Інструкції за формою згідно з додатком 14 цієї Інструкції, яке протягом трьох робочих днів із дня його винесення надсилається страхувальнику з повідомленням про вручення.

10.6. Суми пені підлягають сплаті страхувальником чи банком

протягом десяти робочих днів з дня одержання відповідного рішення або можуть бути оскаржені до вищого органу Пенсійного фонду або в судовому порядку з одночасним обов'язковим письмовим повідомленням про це відповідного органу Пенсійного фонду, посадовими особами якого прийнято це рішення.

Оскарження рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені зупиняє строки їх сплати до винесення вищим органом Пенсійного фонду або судом рішення у справі.

У разі оскарження страхувальниками чи банками вимоги про сплату недоїмки або рішення про накладення штрафу, нарахування пені зупиняється з дня подання скарги до органу Пенсійного фонду або позову до суду.

При прийнятті рішення на користь Пенсійного фонду строки сплати пені поновлюються з моменту їх припинення.

10.7. Рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені є виконавчим документом.

10.8. У разі, якщо страхувальник чи банк отримали рішення про нарахування пені і не сплатили зазначену в ньому суму протягом десяти робочих днів, а також не оскаржили це рішення чи не повідомили у цей строк відповідний орган Пенсійного фонду про його оскарження, це рішення передається для виконання органу державної виконавчої служби, шляхом включення несплачених сум пені до узгодженої вимоги, та страхувальнику.

Суми пені стягуються в тому самому порядку, що й недоїмка зі сплати страхових внесків.

10.9. Строк давності щодо стягнення пені не застосовується.

10.10. Надміру чи помилково сплачені суми пені за заявою страхувальників повертаються їм або за їх згодою зараховуються в рахунок сплати майбутніх платежів страхових внесків.

10.11. Сплата (погашення) пені здійснюється у тому самому порядку, що і недоїмка та фінансові санкції.

У разі, коли страхувальник має несплачені суми недоїмки, пені та фінансових санкцій та здійснює сплату поточних сум страхових внесків, ці суми зараховуються шляхом перерозподілу такої сплаченої суми в рахунок сплати недоїмки, пені та фінансових санкцій у порядку календарної черговості їх виникнення.

При цьому протягом п'яти робочих днів після закінчення базового звітнього місяця орган Пенсійного фонду складає повідомлення, у якому

міститься інформація про суми розподілу сплачених коштів, за формою згідно з додатком 22 цієї Інструкції, яке надсилається (вручається) такому платнику. При цьому корінець повідомлення залишається в органі Пенсійного фонду.

Повідомлення вважається надісланим (врученим) платнику, якщо його передано посадовій особі юридичної особи або фізичній особі - суб'єкту підприємницької діяльності, адвокату, приватному нотаріусу, під підпис або надіслано листом з повідомленням про вручення. Дата відправлення проставляється на корінці повідомлення.

ПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

19.12.2003

№ 21-2

Про затвердження порядку розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Зареєстровано в
Міністерстві юстиції України 20
січня 2004 р.
за № 81/8680

Відповідно до статті 106 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», пункту 12 Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 1 березня 2001 року № 121, правління Пенсійного фонду України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити Порядок розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі - Порядок), що додається.

2. Установити, що рішення за результатами розгляду скарги страхувальника у межах процедури оскарження рішення про накладення штрафу, нарахування пені та вимог про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування приймають:

в Пенсійному фонді України - Голова правління Пенсійного фонду України або його заступники відповідно до розподілу функціональних повноважень;

в головних управліннях Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі – начальники головних управлінь або їх заступники;

в управліннях Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах – начальники управлінь або їх заступники.

3. Установити, що попередній розгляд скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та підготовка проектів рішень за скаргами здійснюється:

в головних управліннях Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі - юридичними відділами (управліннями);

в Пенсійному фонді України – юридичним управлінням.

4. Установити, що попередній розгляд заяв про узгодження вимог про сплату недоїмки зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та підготовка проектів рішень за заявами в управліннях Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах здійснюється працівниками підрозділів з надходження доходів, що ведуть облік надходження платежів.

5. Юридичному управлінню та управлінню надходження доходів подати цю постанову до Міністерства юстиції України для державної реєстрації.

6. Юридичному управлінню разом з управлінням надходження доходів, начальникам головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі:

організувати роботу щодо розгляду скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв про узгодження вимог про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до Порядку;

здійснювати моніторинг, узагальнення та аналіз розгляду скарг страхувальників на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв про узгодження вимог про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

контролювати додержання органами Пенсійного фонду України вимог Порядку під час здійснення перевірок та ревізій.

7. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на заступника Голови правління Пенсійного фонду України О.Б. Зарудного.

Голова правління

Б. Зайчук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постанова правління

Пенсійного фонду України

19.12.2003 № 21-2

**zareєстровано в Міністерстві
юстиції України 20 січня 2004 р. за N
81/8680**

Порядок

**розгляду органами Пенсійного фонду України скарг
на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та
заяв страхувальників при погодженні ними вимоги
про сплату недоїмки із сплати страхових внесків
на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування**

(наводиться без додатків)

1. Загальні положення

1.1. Цей Порядок визначає процедуру подання та розгляду органами Пенсійного фонду України (далі – Пенсійний фонд) скарг страхувальників при узгодженні ними вимог про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі – вимога про сплату недоїмки), оскарженні рішень про нарахування пені та накладення фінансових санкцій, передбачених частиною 9 статті 106 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (далі - Закон); скарг банків на рішення про накладення фінансових санкцій, передбачених частиною 10 статті 106 Закону, та організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій, на рішення про накладення штрафів, передбачених частиною 11 статті 106 Закону.

1.2. Не може бути оскаржена страхувальником вимога про сплату недоїмки, сформована на підставі зобов'язання зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (далі – страхові внески), самостійно визначеного страхувальником у розрахунку суми страхових внесків, рішень про нарахування пені та накладення штрафів, які оскаржувались та розглянуті відповідно до вимог цього Порядку, та вимога, узгоджена відповідно до частини третьої статті 106 Закону. У разі коли у майбутніх періодах страхувальник самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданому ним розрахунку суми страхових внесків, такий страхувальник зобов'язаний зазначити їх у складі розрахунку страхових внесків за будь-який наступний період.

1.3. Дія цього Порядку не поширюється на розгляд скарг страхувальників, банків та організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій, на рішення та вимоги, зазначені в пункті 1.1 цього Порядку, за наявності порушених відповідних кримінальних справ або подання відповідних позовів до суду.

З урахуванням строків позовної давності страхувальник (банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій) має право оскаржити в суді вимогу Пенсійного фонду про сплату недоїмки, рішення про нарахування пені та накладення штрафу у будь-який момент після отримання відповідної вимоги про сплату недоїмки або рішення. Вимога про сплату недоїмки або рішення органу Пенсійного фонду, стосовно якого подана скарга до суду, не підлягає оскарженню відповідно до вимог цього Порядку. Страхувальник (банк, організація, яка здійснює виплату і

доставку пенсій) зобов'язаний письмово повідомляти орган Пенсійного фонду про кожний випадок судового оскарження його вимог про сплату недоїмки або рішень протягом трьох робочих днів із дня звернення до суду.

1.4. Відмова в прийнятті скарги та/або заяви про узгодження вимоги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, крім випадків, зазначених у цьому розділі, забороняється.

Реєстрація скарги та/або заяви про узгодження вимоги повинна відбуватися в день її подання або надходження до органу Пенсійного фонду, але не пізніше наступного робочого дня. Реєстрація заяви про узгодження вимоги здійснюється працівником органу Пенсійного фонду, уповноваженим на це керівником цього органу, в журналі реєстрації заяв про узгодження вимог про сплату недоїмки (додаток 1). Реєстрація скарг на рішення про нарахування пені та накладення штрафу здійснюється працівником органу Пенсійного фонду, уповноваженим на це керівником цього органу, в журналі реєстрації скарг (додаток 2).

1.5. У скарзі та/або заяві має бути зазначено:

1) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання фізичної особи, а для юридичної особи - її найменування, адреса;

2) найменування органу Пенсійного фонду, яким видано вимогу про сплату недоїмки або рішення, що оскаржується, дата і номер;

3) суть порушеного питання, прохання чи вимога;

4) інформація про оскарження вимоги про сплату недоїмки або рішення органу Пенсійного фонду в суді.

Скарга та/або заява підписується фізичною особою або уповноваженою нею на те особою, а для юридичної особи - керівником або представником юридичної особи, уповноваженим відповідно до законодавства, та має бути скріплена печаткою юридичної особи.

Скарга та/або заява повинна бути викладена в письмовій формі та надіслана до органу Пенсійного фонду поштою або передана фізичною чи юридичною особою через представника.

Якщо скарга та/або заява в інтересах фізичної або юридичної особи подається її представником, то до скарги та/або заяви додається копія довіреності (або договору), оформленої відповідно до вимог чинного законодавства.

1.6. Скарга, оформлена без дотримання цих вимог, що не дає можливості розглянути скаргу по суті, повертається особі, яка її подала, з відповідними обґрунтуваннями не пізніше п'яти днів від дня отримання такої скарги, про що робиться відмітка в журналі реєстрації скарг.

Заява про узгодження вимоги про сплату недоїмки, оформлена без дотримання вимог пунктів 1.6 та 2.1 цього Порядку, повертається особі, яка її подала, з відповідним обґрунтуванням не пізніше наступного робочого дня від дня її отримання, про що робиться відмітка в журналі реєстрації заяв.

1.7. Якщо питання, порушені у скарзі, одержаній органом Пенсійного фонду, не входять до його повноважень, то така скарга в термін не більше п'яти календарних днів пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється особі, яка подала скаргу (додаток 3), та робиться помітка в журналі реєстрації скарг.

1.8. Не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом Пенсійного фонду від однієї і тієї ж особи з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті.

1.9. У разі оскарження страхувальниками, банками та організаціями, які здійснюють виплату і доставку пенсій, вимоги про сплату недоїмки або рішення про накладення штрафу, нарахування пені зупиняється з дня подання скарги до органу Пенсійного фонду або позову до суду.

2. Узгодження вимоги про сплату недоїмки

2.1. У разі коли страхувальник вважає, що орган Пенсійного фонду в районі, місті, районі у місті (далі – територіальний орган Пенсійного фонду) невірно визначив суму недоїмки, такий страхувальник має право звернутися до територіального органу Пенсійного фонду, вимога про сплату недоїмки якого оскаржується, з заявою про узгодження вимоги, яка подається у письмовій формі та супроводжується документами (розрахунками, копіями платіжних доручень тощо), що свідчать про неправильність обчислення сум недоїмки, зазначених у вимозі.

2.2. Заява повинна бути подана до територіального органу Пенсійного фонду протягом десяти робочих днів, наступних за днем отримання страхувальником вимоги про сплату недоїмки.

2.3. Заява про узгодження вимоги про сплату недоїмки розглядається територіальним органом Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів від дня її отримання.

2.4. За результатами розгляду заяви про узгодження вимоги про сплату недоїмки територіальний орган Пенсійного фонду зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та повідомити про нього особу, що подала заяву.

2.5. Територіальний орган Пенсійного фонду приймає одне з таких рішень:

- про повне або часткове задоволення заяви страхувальника про узгодження вимоги про сплату недоїмки, скасування оскарженої вимоги про сплату недоїмки та надсилання страхувальнику нової вимоги;
- про залишення вимоги про сплату недоїмки без змін, а заяви страхувальника без задоволення.

2.6. У разі незгоди страхувальника з рішенням територіального органу Пенсійного фонду, прийнятим у межах процедури узгодження вимоги про сплату недоїмки, подальше його оскарження здійснюється відповідно до вимог цього Порядку щодо розгляду скарг страхувальників на рішення органів Пенсійного фонду або в судовому порядку.

3. Подання первинної скарги

3.1. У разі коли страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, вважає, що орган Пенсійного фонду прийняв рішення, що суперечить законодавству про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування або виходить за межі його компетенції, встановленої законом, такий страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, має право оскаржити у вищому органі Пенсійного фонду таке рішення.

3.2. Скарга на рішення територіальних органів Пенсійного фонду подається відповідно до головних управлінь Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі – регіональні органи Пенсійного фонду) у письмовій формі та

супроводжується документами, що свідчать про неправильність рішення.

Про подання скарги страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, зобов'язані одночасно повідомити територіальний орган Пенсійного фонду, рішення якого оскаржується.

3.3. Скарга повинна бути подана до регіонального органу Пенсійного фонду протягом десяти робочих днів, наступних за днем отримання страхувальником, банком, організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, рішення, що оскаржується.

3.4. До документів, які свідчать про неправильність рішення, що оскаржується, належать:

акт перевірки, рішення про нарахування пені та накладення штрафу та інші документи (розрахунки), на підставі яких визначено суму страхових внесків, що належить до сплати, або застосовано штраф, нараховано пеню;

вимога про сплату недоїмки;

заява про узгодження вимоги про сплату недоїмки.

Крім цього, необхідно подати зауваження та пояснення, якщо вони були подані скаржником під час перевірки і розгляду матеріалів перевірки та прийняття рішення, висновки органу Пенсійного фонду щодо поданих зауважень і пояснень. У висновку необхідно також зазначити про подання чи неподання особою позовної заяви до суду про визнання недійсною вимоги про сплату недоїмки або рішення органу Пенсійного фонду, наявність постанови про порушення кримінальної справи.

Зазначені документи, за винятком висновків, подаються в копії.

3.5. Якщо страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату та доставку пенсій, не додали до скарги документів, передбачених пунктом 3.4 цього Порядку, регіональний орган Пенсійного фонду, що уповноважений розглядати скаргу, виступає від територіального органу Пенсійного фонду, рішення якого

оскаржується, зазначені документи (додаток 4), про що робиться відмітка в журналі реєстрації скарг.

3.6. Якщо в скарзі страхувальника за результатами розгляду заяви про узгодження вимоги про сплату недоїмки порушуються питання, що не розглядалися під час узгодження вимоги, зазначена скарга

направляється на новий розгляд до територіального органу Пенсійного фонду, рішення якого оскаржується (додаток 5).

4. Подання повторної скарги

4.1. У разі коли регіональний орган Пенсійного фонду надсилає страхувальнику, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, рішення про повне або часткове незадоволення його скарги, такий страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, має право звернутися протягом десяти робочих днів, наступних за днем отримання відповіді, з повторною скаргою до Пенсійного фонду України.

4.2. Скарга в письмовій формі може подаватись на ім'я голови правління Пенсійного фонду України до регіонального органу Пенсійного фонду, рішення якого оскаржується, чи безпосередньо до Пенсійного фонду України. Про подання повторної скарги безпосередньо до Пенсійного фонду України страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, зобов'язані одночасно повідомити регіональний орган Пенсійного фонду, який розглядав первинну скаргу, та відповідний територіальний орган Пенсійного фонду.

4.3. Скарга, що надійшла, реєструється у регіональному органі Пенсійного фонду, який прийняв рішення, що оскаржується, і протягом трьох днів надсилається разом із необхідними для її розгляду документами, зазначеними в пункті 3.4 цього Порядку, до Пенсійного фонду України.

Крім цього, необхідно подати інші наявні у регіонального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують обставини справи, та матеріали розгляду первинної скарги.

У разі безпосереднього звернення із скаргою до Пенсійного фонду України страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, документи, зазначені в цьому пункті, подаються Пенсійному фонду України ним безпосередньо.

4.4. Якщо страхувальник, банк, організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, до скарги не додали зазначених документів, Пенсійний фонд України витребує від регіонального органу Пенсійного фонду, рішення якого оскаржується, або скаржника документи, передбачені пунктами 3.4 та 4.3 цього Порядку, про що робиться відмітка в журналі реєстрації скарг.

4.5. Якщо в повторній скарзі страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, отриманій Пенсійним фондом України, порушуються питання, що не розглядалися у первинній скарзі, зазначена скарга направляється на новий розгляд до регіонального органу Пенсійного фонду, рішення якого оскаржується.

5. Розгляд скарг

5.1. Орган Пенсійного фонду зобов'язаний прийняти вмотивоване рішення та надіслати його протягом двадцяти календарних днів від дня отримання скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, або протягом строку, продовженого за рішенням органу Пенсійного фонду на його адресу поштою з повідомленням про вручення або надати йому під розписку, про що робиться відмітка в журналі реєстрації скарг.

Орган Пенсійного фонду може прийняти рішення про продовження строків розгляду скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, понад строки, визначені в абзаці першому цього пункту, але не більше шістдесяти календарних днів, та письмово повідомити про це страхувальника, банк, організацію, яка здійснює виплату і доставку пенсій, до закінчення двадцятиденного строку (додаток б).

Підставою для прийняття такого рішення може бути: відсутність доданих до скарги документів (акта перевірки, розрахунків до акта перевірки, рішення, прийнятого за розглядом акта перевірки, рішення, прийнятого за розглядом скарги, необхідних для розгляду скарги; необхідність додаткової перевірки наданих бухгалтерських документів або документів обліку; необхідність документів інших організацій, що входять до їх компетенції, для з'ясування обставин справи).

У разі коли орган Пенсійного фонду приймає рішення про продовження строків розгляду скарги (заяви) страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, нарахування пені зупиняється на такий додатковий строк незалежно від результатів розгляду скарги, про що зазначається в рішенні про продовження строків розгляду скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій.

5.2. *Скарга на рішення територіальних органів Пенсійного фонду про нарахування пені та накладення штрафів, подана із дотриманням порядку і строків, визначених пунктами 3.3 та 4.1 цього Порядку, зупиняє строки їх сплати до винесення рішення вищим органом Пенсійного фонду або судом рішення у справі.*

Строки сплати фінансових санкцій також призупиняються до винесення судом рішення в разі оскарження страхувальником вимоги про сплату недоїмки, якщо накладення фінансових санкцій пов'язано з її виникненням або несвоєчасною сплатою.

У разі коли останній день строків, зазначених у пункті 5.1 цього Порядку, включаючи встановлені за рішенням керівника органу Пенсійного фонду (або його заступника), припадає на вихідний або святковий день, останнім днем таких строків вважається перший наступний робочий день.

5.3. *Скарга, подана з порушенням порядку і строків, визначених пунктами 3.3 та 4.1 цього Порядку, не підлягає розгляду органами Пенсійного фонду і повертається із зазначенням причин (додаток 7), про що робиться помітка в журналі реєстрації скарг.*

5.4. *Орган Пенсійного фонду при розгляді скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, перевіряє законність і обґрунтованість рішення, що оскаржується, і приймає одне з таких рішень:*

1) *залишає рішення, яке оскаржується, без змін, а скаргу без задоволення;*

2) *скасовує в певній частині рішення, яке оскаржується, і не задовольняє скаргу страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, в певній частині;*

3) *скасовує рішення, яке оскаржується, і задовольняє скаргу страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій.*

5.5. *У разі скасування раніше прийнятого рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені, накладення штрафу та рішення за заявою страхувальника про узгодження вимоги про сплату недоїмки вони вважаються відкликаними з дня прийняття рішення вищого органу Пенсійного фонду про повне або часткове задоволення скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку*

пенсій, про що зазначається в рішенні відповідного органу Пенсійного фонду.

5.6. Рішення, прийняте за розглядом скарги, може бути менш сприятливе для страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, ніж рішення, яке оскаржувалося.

У разі збільшення органом Пенсійного фонду суми страхових внесків, пені та штрафних санкцій, які належать до сплати, або недоїмки раніше надіслані вимоги про сплату недоїмки або рішення про накладення штрафу, нарахування пені не відкликаються, а на суму такого збільшення органом Пенсійного фонду надсилається окрема вимога про сплату недоїмки (рішення про нарахування пені, накладення штрафу).

Збільшена сума вимоги про сплату недоїмки, штрафу та пені повинна бути сплачена або може бути оскаржена страхувальником, банком, організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, за процедурою, визначеною цим Порядком, із застосуванням строків, установлених для сплати або оскарження збільшеної суми страхових внесків (рішення про нарахування пені, накладення штрафу).

5.7. Рішення Пенсійного фонду України, прийняте за розглядом скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, не підлягає подальшому адміністративному оскарженню, але може бути оскаржене в судовому порядку.

6. Рішення за розглядом скарги

6.1. Рішення за розглядом скарги та/або заяви страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, приймає керівник органу Пенсійного фонду (або його заступник відповідно до розподілу функціональних повноважень).

6.2. Рішення про результати розгляду скарги та/або заяви страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, оформляється відповідно до вимог законодавства про мови (додаток 8). Зміст рішення складається зі вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин.

Рішення оформляється на бланку органу Пенсійного фонду, який розглядав скаргу та/або заяву.

У вступній частині рішення зазначаються: повне найменування особи, яка подала скаргу та/або заяву, прізвище та ініціали громадянина або фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності, посадової

особи скаржника; відомості про інших осіб, які брали участь у розгляді скарги та/або заяви; відомості про предмет оскарження, якого стосується скарга та/або заява; дата прийняття скарги та/або заяви до розгляду (дата і номер зазначаються за даними журналу реєстрації вхідної кореспонденції).

Описова частина рішення повинна містити перелік документів, які були взяті до уваги при розгляді скарги та/або заяви, дату і номер вимоги про сплату недоїмки або оскаржуваного рішення, посаду, прізвище та ініціали керівника органу Пенсійного фонду (або його заступника), який видав зазначені документи, та стисле викладення вимог і клопотання особи, яка подала скаргу та/або заяву.

У мотивувальній частині рішення мають бути наведені результати дослідження матеріалів скарги та/або заяви та докази, на яких ґрунтуються висновки посадової особи органу Пенсійного фонду, яка розглядала скаргу та/або заяву, а також посилення на конкретні статті та пункти законів України та інших нормативно-правових актів, якими обґрунтовано відповідь на скаргу та/або заяву.

Резолютивна частина рішення повинна містити висновок про задоволення чи часткове задоволення скарги та/або заяви або про відмову в задоволенні вимог чи клопотання особи, викладених у скарзі та/або заяві.

У рішенні також зазначається, що в разі незгоди особи, яка подала скаргу та/або заяву, з прийнятим рішенням, воно може бути оскаржене в органі Пенсійного фонду вищого рівня (із зазначенням строку такого оскарження) або в судовому порядку.

6.3. У разі повного або часткового задоволення скарги в рішенні даються розпорядження органу Пенсійного фонду, рішення якого скасовано повністю або в певній частині, про вчинення відповідних дій.

6.4. Перший примірник рішення після зазначення реєстраційного номера вхідної кореспонденції надсилається (вручається) страхувальнику, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсії.

Рішення вважається надісланим (врученим) юридичній особі, якщо його передано посадовій особі такої юридичної особи під розписку або надіслано листом з повідомленням про вручення.

Рішення вважається надісланим (врученим) фізичній особі, якщо його вручено особисто такій фізичній особі або її законному

представникові під розписку чи надіслано листом на її адресу за місцем проживання або останнього відомого її місцезнаходження із повідомленням про вручення.

6.5. Другий примірник рішення, прийнятого за розглядом скарги та/або заяви страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, надсилається територіальному органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації скаржника (передається структурному підрозділу (працівнику), до повноважень якого входить підготовка вимог про сплату недоїмки), для виконання (вчинення установлених законодавством дій) і зберігається у справі з матеріалами розгляду скарги, які долучаються до справи скаржника.

6.6. Третій примірник рішення, прийнятого органом Пенсійного фонду за розглядом скарги та/або заяви страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, залишається в цьому органі Пенсійного фонду і зберігається у справі з матеріалами розгляду скарги та/або заяви.

6.7. Четвертий примірник рішення, прийнятого Пенсійним фондом України за розглядом повторної скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, надсилається для вчинення установлених законодавством дій регіональному органу Пенсійного фонду і зберігається разом з матеріалами розгляду скарги страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій.

6.8. Якщо вмотивоване рішення за скаргою та/або заявою страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, не надсилається скаржнику протягом строку, встановленого для розгляду його скарги та/або заяви або протягом строку, продовженого за рішенням органу Пенсійного фонду, така скарга та/або заява вважається повністю задоволеною на користь скаржника з дня, наступного за останнім днем зазначених строків. Скарга вважається також повністю задоволеною на користь страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, якщо рішення органу Пенсійного фонду про продовження строків її розгляду не було надіслано скаржнику до закінчення двадцятиденного строку.

7. Кінцеві положення

7.1. Процедура оскарження (узгодження вимоги про сплату недоїмки) закінчується:

останнім днем строку, передбаченого пунктами 2.2, 3.3 та 4.1 цього Порядку, для подання скарги та/або заяви про перегляд рішення (вимоги про сплату недоїмки) органу Пенсійного фонду в тому разі, коли така скарга та/або заява не була подана у зазначений строк;

днем отримання страхувальником, банком, організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, рішення органу Пенсійного фонду про повне задоволення скарги, викладеної у заяві;

днем отримання страхувальником, банком, організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, рішення Пенсійного фонду України, що не підлягає подальшому адміністративному оскарженню;

днем прийняття судом рішення у справі за позовом страхувальника, банку, організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій, щодо визнання недійсним рішення (вимоги про сплату недоїмки) органу Пенсійного фонду.

7.2. Страхувальник зобов'язаний самостійно сплатити узгоджену суму недоїмки (пені, штрафів) протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги (відповідного рішення).

Сплата сум штрафів та пені, зазначених у рішеннях, що оскаржувались страхувальником, банком, організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, здійснюється у строки, визначені відповідно до абзацу третього частини 13 статті 106 Закону.

7.3. Особа, яка подала скаргу на рішення (заяву про узгодження вимоги про сплату недоїмки) органу Пенсійного фонду, має право:

1) особисто викласти аргументи особі, що перевіряла скаргу та/або заяву, та брати участь у перевірці поданої скарги та/або заяви;

2) ознайомитися з матеріалами перевірки;

3) подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом Пенсійного фонду, який розглядає скаргу та/або заяву;

4) бути присутньою при розгляді скарги та/або заяви;

5) користуватися послугами адвоката або уповноваженого представника, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку;

6) одержати письмову відповідь про результати розгляду скарги та/або заяви;

7) висловлювати усно або письмово вимогу щодо дотримання таємниці розгляду скарги та/або заяви;

8) вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом неправомірних рішень;

9) відкликати або анулювати подану скаргу та/або заяву в будь-який час до прийняття рішення за наслідками розгляду скарги та/або заяви.

Відкликання або анулювання скарги та/або заяви проводиться за письмовою заявою особи, яка подала скаргу та/або заяву.

7.4. Структурні підрозділи (працівники) органів Пенсійного фонду, уповноважені розглядати скарги та/або заяви страхувальників, банків, організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій, на рішення, зазначені в пункті 1.1 цього Порядку, мають право одержувати у встановленому порядку від посадових осіб органів Пенсійного фонду документи, довідки, розрахунки, пояснення та інші матеріали, необхідні для виконання покладених на них завдань, а також залучати до розгляду скарг за згодою керівника інші структурні підрозділи (працівників) органів Пенсійного фонду.

7.5. Ведення обліку скарг та/або заяв страхувальників, банків, організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій, покладається на структурні підрозділи (працівників) органів Пенсійного фонду, уповноважених керівниками цих органів.

7.6. Скарги та матеріали, що засвідчують обставини справи, зберігаються протягом 10 років.

7.7. Інформація, яка стала відома посадовим особам органів Пенсійного фонду в ході розгляду скарг, є конфіденційною і не підлягає розголошенню. Порядок використання такої інформації передбачений Інструкцією про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах, затвердженою постановою правління Пенсійного фонду України від 27.06.2002 № 11-1 та зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 12.07.2002 за № 583/6871 .

Начальник юридичного управління

Т. Рябцева

Відповідно до ст.ст. 288 та 289 Кодексу України про адміністративні правопорушення постанову про накладання адміністративного стягнення може бути оскаржено вищестоящій

посадовій особі або в районний (міський) суд, рішення якого є остаточним. Скарга подається протягом десяти днів з дня винесення постанови посадовій особі, яка винесла постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Витяг з Кодексу України про адміністративні правопорушення

Стаття 245. Завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення

Завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності.

Стаття 246. Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Стаття 247. Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення

Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

- 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;*
- 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;*
- 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;*
- 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або*

необхідної оборони;

5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу;

8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи;

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Стаття 248. Розгляд справи про адміністративне правопорушення на засадах рівності громадян

Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу, всіх громадян незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших обставин.

Стаття 249. Відкритий розгляд справи про адміністративне правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження в справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем навчання або проживання порушника.

Стаття 250. Прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення

Прокурор, заступник прокурора, здійснюючи нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в

справах про адміністративне правопорушення має право: порушувати провадження в справі про адміністративне правопорушення; знайомитися з матеріалами справи; перевіряти законність дій органів (посадових осіб) при провадженні в справі; брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; перевіряти правильність застосування відповідними органами (посадовими особами) заходів впливу за адміністративні правопорушення; опротестовувати постанову і рішення по скарзі в справі про адміністративне правопорушення; зупиняти виконання постанови, а також вчиняти інші передбачені законом дії.

Стаття 251. Докази

Доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Стаття 252. Оцінка доказів

Орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Стаття 253. Передача матеріалів прокурору, органу досудового слідства або дізнання

Якщо при розгляді справи орган (посадова особа) прийде до висновку, що в порушенні є ознаки злочину, він передає матеріали прокурору, органу досудового слідства або дізнання.

Стаття 268. Права особи, яка притягається до

адміністративної відповідальності

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

При розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 51, 146, 157, 160, 160-2, 173, частиною третьою статті 178, статтями 185, 185-1, частиною першою статті 185-3, статтями 185-7 і 187 цього Кодексу, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. У разі ухилення її від явки на виклик органу внутрішніх справ або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду цю особу може бути органом внутрішніх справ (міліцією) піддано приводу.

Законами України може бути передбачено й інші випадки, коли явка особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, в орган (до посадової особи), який вирішує справу, є обов'язковою.

Стаття 276. Місце розгляду справи про адміністративне правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80, 81, 121 - 126, статтями 128 - 129, частинами першою і другою статті 130, статтею 132, частиною четвертою статті 133 і статтею 139 (коли правопорушення вчинено водієм) цього Кодексу, можуть також розглядатися за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені

статтями 177 і 178 цього Кодексу, розглядаються за місцем їх вчинення або за місцем проживання порушника.

Адміністративними комісіями справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем проживання порушника.

Законами України може бути передбачено й інше місце розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Стаття 277. Строки розгляду справ про адміністративні правопорушення

Справа про адміністративне правопорушення розглядається в п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 42-2, частиною першою статті 44, 44-1, 106-1, 106-2, статтею 162, 173, 173-1, 178, 185 і частиною першою статті 185-3, статтями 185-7, 185-10, 203 - 206-1, розглядаються протягом доби, статтями 146, 157, 160, 160-2, 185-1, 186-2 і 186-4 - у триденний строк, статтями 46-1, 51 і 176 - у п'ятиденний строк, а статтями 101-103 цього Кодексу - у семиденний строк.

Законами України може бути передбачено й інші строки розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Стаття 278. Підготовка до розгляду справи про адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Стаття 279. Порядок розгляду справи про адміністративне

правопорушення

Розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу.

Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок.

Стаття 280. Обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення

Орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Стаття 283. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. Постанова виконавчого органу сільської, селищної, міської ради по справі про адміністративне правопорушення приймається у формі рішення.

Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), переліченими у пунктах 1-4 статті 213 цього Кодексу, одночасно

вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування.

Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу, а постанова колегіального органу - головою на засіданні і секретарем цього органу.

У випадках, передбачених законодавством України, про захід стягнення робиться відповідний запис на протоколі про адміністративне правопорушення або постанова оформляється іншим установленим способом.

Стаття 284. Види постанов по справі про адміністративне правопорушення

По справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 цього Кодексу;
- 3) про закриття справи.

Постанова про закриття справи виносить при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового слідства чи дізнання, а також при наявності обставин, передбачених статтею 247 цього Кодексу.

Стаття 285. Оголошення постанови по справі про адміністративне правопорушення і вручення копії постанови

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено.

Копія постанови в той же строк вручається або висилається потерпілому на його прохання.

Копія постанови вручається під розписку. В разі, якщо копія

постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

По справах про порушення митних правил копія постанови вручається особам, щодо яких її винесено, в порядку, встановленому Митним кодексом України.

По справах про адміністративне правопорушення, передбачені статтями 174 і 191 цього Кодексу, щодо особи, якій вогнепальну зброю, а також бойові припаси ввірено в зв'язку з виконанням службових обов'язків або передано в тимчасове користування підприємством, установою, організацією, суд надсилає копію постанови, крім того, відповідному підприємству, установі або організації для відома і органу внутрішніх справ для розгляду питання про заборону цій особі користуватися вогнепальною зброєю.

Стаття 286. Доведення постанови про накладення адміністративного стягнення до відома громадськості

Орган (посадова особа), який розглядає справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 51, частинами першою і другою статті 129, частинами першою і другою статті 130, статтями 157, 173, 176, 177, 178 цього Кодексу, доводить до відома власника підприємства, установи, організації чи уповноваженого ним органу або громадської організації за місцем роботи, навчання або проживання порушника, а передбачені статтями 210 і 211 - до відома керівника підприємства, установи, організації, колективного сільськогосподарського підприємства та навчального закладу за місцем роботи (навчання) про накладене на нього стягнення. По справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 51, цього Кодексу, про прийняте рішення доводиться також до відома власника підприємства, установи, організації чи уповноваженого ним органу, або органу внутрішніх справ, що надіслали до суду протокол про дрібне розкрадання. По справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 43, 109-115, 120, частинами першою, другою і третьою статті 133, частиною першою статті 134, частинами першою, другою і третьою статті 135, вчинені злісними порушниками, про прийняте рішення доводиться до відома адміністрації або громадської організації за місцем роботи, навчання або проживання злісного порушника.

Стаття 287. Право оскарження постанови по справі про

адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим.

Постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про накладення адміністративного стягнення є остаточною і оскарженню в порядку провадження в справах про адміністративні правопорушення не підлягає, за винятком випадків, передбачених законами України.

Стаття 288. Порядок оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено:

1) постанову адміністративної комісії - у виконавчий комітет відповідної ради або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого є остаточною;

2) рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради - у відповідну раду або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого є остаточною;

3) постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення - у вищестоящий орган (вищестоящий посадовий особі) або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, рішення якого є остаточною.

Постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення;

Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох днів надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати.

Особа, яка оскаржила постанову про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

Стаття 289. Строк оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення

Скаргу на постанову по справі про адміністративне

правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Стаття 290. Опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення

Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути опротестовано прокурором.

Стаття 291. Зупинення виконання постанови в зв'язку з поданням скарги або принесенням протесту

Подання у встановлений строк скарги зупиняє виконання постанови про накладення адміністративного стягнення до розгляду скарги, за винятком постанов про застосування заходів стягнення, передбачених статтями 26 і 32 цього Кодексу, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Принесення прокурором протесту зупиняє виконання постанови до розгляду протесту.

За порушення законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування посадові особи суб'єктів солідарної системи несуть кримінальну відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України.

Витяг з Кримінального кодексу України

Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів

1. Умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах, -

карається штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права

обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах, -

караються штрафом від п'ятисот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

4. Особа, яка вперше вчинила діяння, передбачені частиною першою та другою цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

П р и м і т к а. Під значним розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в тисячу і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під особливо великим розміром коштів слід розуміти суми податків, зборів, інших обов'язкових платежів, які в п'ять тисяч і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Норми статті, які стосуються Накопичувального фонду наберуть чинності після прийняття рішення про створення цього фонду.

Стаття 107. Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Пенсійний фонд, його органи та посадові особи за шкоду, заподіяну особам внаслідок несвоєчасного або неповного надання соціальних послуг, призначення (перерахунку) та виплати пенсій, передбачених цим Законом, а також за невиконання або неналежне виконання ними обов'язків з адміністративного управління Накопичувальним фондом несуть відповідальність згідно із законом.

2. Суми коштів, безпідставно стягнені органами Пенсійного фонду з юридичних і фізичних осіб, підлягають поверненню в триденний строк із дня прийняття рішення виконавчим органом Пенсійного фонду або судом про безпідставність їх стягнення, з одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені, що визначається виходячи з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України.

Відповідно до статті 107 Закону Пенсійний фонд України, його органи та посадові особи несуть відповідальність згідно із законом за шкоду, заподіяну особам внаслідок несвоєчасного або неповного надання соціальних послуг (виплати допомоги на поховання), призначення (перерахунку) та виплати пенсій, передбачених цим Законом.

Порушення встановленого порядку призначення та виплати пенсій можна розділити на дві основні групи:

1. Порушення строків розгляду звернень за призначенням (перерахунком) пенсій та строків їх призначення (перерахунку);
2. Порушення при призначенні (перерахунку) пенсій.

Як передбачено статтею 46 Закону органи Пенсійного фонду несуть відповідальність за несвоєчасне отримання, з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, нарахованої суми пенсії. У цьому випадку не отримані кошти виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням згідно із законом компенсації втрати частини доходів.

Отже, шкода, завдана пенсіонерів внаслідок порушення встановленого порядку призначення та виплати пенсій, має бути відшкодована.

Компенсація громадянам втрати частини доходів (у тому числі пенсій – відповідно до Закону України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати») у зв'язку з порушенням строків їх виплати провадиться у разі затримки на один і більше календарних місяців виплати доходів, нарахованих громадянам за період починаючи з дня набрання чинності зазначеним Законом – 1 січня 2001 року (див. коментар до статті 46).

Крім того, як державні службовці, посадові особи органів Пенсійного фонду несуть відповідальність за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить їх як державних службовців або дискредитує державний орган, в якому вони працюють. Зокрема, зазначена відповідальність передбачена Законом України «Про боротьбу з корупцією».

Крім того, з прийняттям Закону запроваджено норму, згідно з якою безпідставно стягнені суми коштів підлягають поверненню органами Пенсійного фонду в триденний строк із дня прийняття рішення про безпідставність їх стягнення, з одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені, що визначається виходячи з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України.

Витяг з Закону України «Про боротьбу з корупцією»

Стаття 1. Поняття корупції та корупційних діянь

Під корупцією в цьому Законі розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Корупційними діяннями є:

а) незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх фактичної (дійсної) вартості;

б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством.

Подарунок (винагорода), отриманий зазначеними особами за обставин, передбачених пунктом "а" частини другої цієї статті, у тому числі такий, що надійшов без їх відома, а також вартість незаконно одержаних послуг підлягають стягненню (відшкодуванню) в доход держави.

Примітка. Під діяльністю осіб, уповноважених на виконання функцій держави, слід розуміти і діяльність посадових осіб місцевого самоврядування, що спрямована на здійснення повноважень місцевого самоврядування.

Стаття 2. Суб'єкти корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією

За корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією, на підставі цього Закону несуть відповідальність такі особи, уповноважені на виконання функцій держави:

- а) державні службовці;
- б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати сільських, селищних, міських, районних, обласних рад;
- в) посадові особи місцевого самоврядування.

Стаття 5. Спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на попередження корупції

Державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, не має права:

- а) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а так само в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;
- б) займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у

справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики);

в) входити самостійно (крім випадків, коли державний службовець здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляє інтереси держави в раді товариства (спостережній раді) або ревізійній комісії господарського товариства), через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, кредитно-фінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність;

г) відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію.

Обмеження, передбачені у пунктах "б" і "в" частини першої цієї статті, не поширюються на депутатів сільських, селищних, міських, районних, обласних рад, які здійснюють депутатські повноваження, не пориваючи з виробничою чи службовою діяльністю.

Державний службовець, який є посадовою особою, не має також права:

а) сприяти, використовуючи своє посадове становище, фізичним та юридичним особам у здійсненні ними зовнішньоекономічної, кредитно-банківської та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

б) неправомірно втручатися, використовуючи своє посадове становище, у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкодити виконанню ними своїх повноважень;

в) бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, діяльність якого він контролює;

г) надавати незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень.

Особи, які претендують на зайняття посади в системі державної служби або на виконання інших функцій держави, попереджаються про встановлені щодо них обмеження.

Стаття 6. Фінансовий контроль

Декларування доходів осіб, уповноважених на виконання функцій держави, здійснюється в порядку і на підставах, передбачених статтею

13 Закону України "Про державну службу".

В разі відкриття валютного рахунку в іноземному банку державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, зобов'язана у десятиденний строк письмово повідомити про це податкову службу із зазначенням номера рахунку і місцезнаходження іноземного банку.

Відомості про доходи, цінні папери, нерухоме та цінне рухоме майно і вклади у банках посадових осіб, зазначених у частині першій статті 9 Закону України "Про державну службу", та членів їх сімей підлягають щорічній публікації в офіційних виданнях державних органів України. До обрання або призначення кандидата на відповідні посади ці відомості попередньо подаються органу чи посадовій особі, які здійснюють обрання або призначення на ці посади.

Стаття 7. Відповідальність за вчинення корупційних діянь

Вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із зазначених у статті 1 цього Закону корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня їх звільнення.

Вчинення корупційних діянь, передбачених цим Законом, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом або головою місцевої Ради народних депутатів тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і дострокове припинення депутатських повноважень або звільнення з виборної посади. Рішення про дачу згоди на притягнення їх до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь і дострокове припинення депутатських повноважень або звільнення з виборної посади приймається відповідною Радою на пленарному засіданні. Порядок притягнення народного депутата України до відповідальності у цих випадках визначається Законом України "Про статус народного депутата України". Таким особам забороняється балотуватися у депутати або на виборні посади в державні органи протягом п'яти років з дня припинення депутатських повноважень або

звільнення з посади та займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня припинення депутатських повноважень або звільнення з посади.

Примітка. Під іншим усуненням від виконання функцій держави в цьому Законі розуміється дострокове припинення депутатських повноважень або звільнення з виборної посади, а так само звільнення з військової служби військової посадової особи (крім військовослужбовців строкової служби).

Стаття 8. Відповідальність за порушення спеціальних обмежень, встановлених для осіб, уповноважених на виконання функцій держави

Порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із зазначених у статті 5 цього Закону обмежень, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративне стягнення у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року порушення будь-якого із зазначених у статті 5 цього Закону обмежень тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Стаття 9. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю

Порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, вимог щодо декларування доходів (неподання або подання неповних чи неправдивих відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру) тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави, а також є підставою для відмови у призначенні на посаду та для позбавлення права балотуватись у депутати або на виборні посади в державні органи.

Неподання або невчасне подання державним службовцем або іншою особою, уповноваженою на виконання функцій держави, відомостей про відкриття валютного рахунку в іноземному банку тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від

п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Стаття 10. Відповідальність керівників за невжиття заходів щодо боротьби з корупцією

Керівники міністерств і відомств, державних підприємств, установ та організацій чи їх структурних підрозділів у разі виявлення чи отримання інформації про вчинення підлеглим корупційного діяння або порушення спеціальних обмежень, встановлених статтею 5 цього Закону, в межах своєї компетенції зобов'язані вжити заходів до припинення таких діянь та негайно повідомити про їх вчинення будь-який з державних органів, зазначених у пунктах "а", "а-1" і "б" статті 4 цього Закону.

Умисне невжиття такими керівниками заходів, передбачених частиною першою цієї статті, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення діяння, передбаченого частиною другою цієї статті, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Стаття 11. Відповідальність за умисне невиконання своїх обов'язків по боротьбі з корупцією

Умисне нескладення або невчасне складення протоколу про вчинення корупційного діяння чи іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, за наявності для цього підстав, або умисне неподання до суду протоколу про вчинення корупційного діяння чи іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, особою, на яку покладено ці обов'язки, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Стаття 12. Підстави і порядок адміністративного провадження у справах про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією

Порядок адміністративного провадження у справах про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, а також виконання постанов про накладення адміністративних стягнень визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення, за винятком положень, встановлених цим Законом.

Протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, складається органами, зазначеними у пунктах "а", "а-1" і "б" статті 4 цього Закону, а у разі, коли факт вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, що не містить складу злочину, встановлено прокурорською перевіркою чи попереднім слідством, - також слідчим або прокурором.

Підставою для складання протоколу є достатні дані, які свідчать про наявність в діянні особи ознак корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Орган дізнання в разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи з підстав, передбачених чинним законодавством, за наявності в діянні особи ознак корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, зобов'язаний у триденний строк надіслати матеріали перевірки або попереднього розслідування, що стосується корупційного діяння чи іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, до органу, зазначеного у пунктах "а", "а-1" і "б" частини першої статті 4 цього Закону.

Протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, разом з матеріалами перевірки у триденний строк з моменту його складення надсилається до районного (міського) суду за місцезнаходженням органу, який склав про це протокол. Адміністративне стягнення за корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, може бути накладено не пізніше як через шість місяців з дня його вчинення. Розгляд адміністративних справ про корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, здійснюється відповідними судами у п'ятнадцятиденний строк з часу їх надходження до суду. Строк розгляду адміністративних справ про корупційні діяння призупиняється судом у випадках, коли особа, на яку складено адміністративний протокол про корупційні діяння, умисно ухиляється від явки до суду чи з поважних причин не може туди з'явитися (захворювання, від'їзд у відрядження чи на лікування, перебування у відпустці тощо).

Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, у триденний строк направляється відповідному державному чи виборному органу для вирішення питання про звільнення особи з посади або інше усунення від виконання нею функцій держави згідно з чинним законодавством.

Стаття 108. Відповідальність компанії з управління активами

1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом, компанія з управління активами несе відповідальність відповідно до закону та укладеного договору.

2. Компанія з управління активами несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать їй на праві власності, перед Пенсійним фондом за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання цього Закону, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку.

Такі збитки не можуть відшкодуватися за рахунок коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду.

3. Виконання третіми особами певних обов'язків компанії з управління активами за її дорученням не обмежує відповідальності цієї компанії.

4. Компанія з управління активами не несе відповідальності за зобов'язаннями Пенсійного фонду та зберігача.

Обов'язки компанії з управління активами та відповідальність за ухилення від їх виконання повинні бути визначені не тільки Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а й договором, який укладається між компанією та Пенсійним фондом.

Крім того, компанія з управління активами нестиме відповідальність власними коштами і майном, що належать їй на праві власності - перед Пенсійним фондом за завдані йому збитки, Накопичувальному фонду та застрахованим особам внаслідок порушення

умов цього Закону та договору. Компанія повинна забезпечити їх відшкодування в установленому законом порядку.

Механізм реалізації цієї норми буде визначено та запроваджено з набранням нею чинності – з дати набрання чинності закону про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 109. Відповідальність радника з інвестиційних питань

1. Радник з інвестиційних питань несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за невиконання або неналежне виконання покладених на нього обов'язків відповідно до законодавства та укладеного з ним договору.

2. Спори, що виникають у результаті дій радника з інвестиційних питань, розглядаються господарськими судами.

У разі якщо радник з інвестиційних питань є іноземною юридичною особою, спори розглядаються Вищим господарським судом, іншими судами на вибір сторін, якщо це не суперечить законодавству України або передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

У разі прийняття рішення про його залучення Пенсійний фонд повинен укласти з ним договір на умовах, визначених Радою Накопичувального фонду.

Таким чином, якщо радник з інвестиційних питань не виконав чи неналежно виконав покладені на нього обов'язки та повноваження, які визначені Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» чи зазначеним вище договором, він несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності.

Механізм реалізації цієї норми буде визначено та запроваджено з набранням нею чинності – з дати набрання чинності закону про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 110. Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій

Організація, що здійснює виплату і доставку пенсій, несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання покладених на неї функцій відповідно до законодавства та укладеного з нею договору.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачені фінансові санкції за порушення порядку використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. При цьому органи Пенсійного фонду мають право застосовувати до організацій, які здійснюють доставку пенсій, штраф у разі несвоєчасної виплати (доставки) сум пенсійних виплат одержувачам або несвоєчасного повернення органам Пенсійного фонду сум коштів, невикористаних для здійснення пенсійних виплат, у розмірі суми своєчасно не виплачених (своєчасно не доставлених) сум пенсійних виплат або своєчасно не повернутих органам Пенсійного фонду сум.

Заходи відповідальності мають бути передбачені у відповідному договорі, укладеному між організацією, що здійснює виплату і доставку пенсій, та Пенсійним фондом (див. коментар до статті 106).

Стаття 111. Відповідальність страхової організації

Страхова організація несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору страхування довічної пенсії відповідно до закону.

Згідно із ст. 3 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» страхова організація є суб'єктом системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Механізм реалізації цієї норми буде визначено та запроваджено з набранням нею чинності – з дати набрання чинності закону про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 112. Відповідальність аудитора

1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом, аудитор несе відповідальність відповідно до закону та укладеного договору.

2. Аудитор несе відповідальність перед Пенсійним фондом усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання цього Закону, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» аудитор – це компанія, на яку покладається нагляд за всіма операціями з пенсійними активами і звітування про діяльність всіх надавачів послуг Накопичувальному фонду.

Після проведення тендеру для обрання аудитора Накопичувального фонду, Пенсійний фонд укладає з ним договір, в якому зазначаються його права, обов'язки та відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору та порушення конфіденційності (стаття 95 Закону).

Таким чином, за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, аудитор несе відповідальність перед Пенсійним фондом усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності. Крім цього, за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання цього Закону та умов договору, аудитор забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку (стаття 106 Закону).

Механізм реалізації цієї норми буде визначено та запроваджено з набранням нею чинності – з дати набрання чинності закону про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Стаття 113. Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб

1. Держава створює умови для функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і гарантує дотримання законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб стосовно здійснення пенсійних виплат та їх пенсійних активів, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках.

2. Держава створює умови для функціонування страхових організацій і гарантує дотримання ними законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб, які отримують довічні пенсії відповідно до закону.

3. У разі виникнення дефіциту коштів Пенсійного фонду для фінансування виплати пенсій у солідарній системі (перевищення видатків над доходами, у тому числі з урахуванням резерву коштів Пенсійного фонду) у зв'язку із спрямуванням частини страхових внесків до Накопичувального фонду такий дефіцит покривається за рахунок коштів Державного бюджету України.

Відповідно до ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Зазначена норма реалізує загальні положення принципу відповідальності держави за свою діяльність перед людиною та встановлює механізм його практичного впровадження. Це стосується не тільки визначення правил поведінки для суб'єктів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – правових норм, встановлення контролю та нагляду в цій системі, а й визначення механізмів фінансового забезпечення реалізації прав та законних інтересів осіб щодо отримання пенсійних виплат.

Розділ XV. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2004 року.

Пункти 2 і 3 статті 14 щодо сплати страхових внесків страхувальниками за осіб, зазначених у пунктах 8, 11, 13, 14 статті 11 цього Закону, набирають чинності з 1 січня 2005 року.

Розділи X і XI, а також положення цього Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Частина четверта статті 20 та частина п'ята статті 78 цього Закону, які стосуються спрямування страхових внесків застрахованими особами до недержавних пенсійних фондів, набирають чинності через 11 років після запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Частина друга статті 42 набирає чинності з 1 березня 2005 року.

Абзаци другий і третій частини першої, частина друга статті 58, стаття 59, частини перша - восьма, десята - тринадцята статті 60, статті 61-63, пункти 1, 2, 5, 7, 14, 15, 17 частини другої статті 64, статті 65-70, частини друга та третя статті 71, абзац третій частини першої статті 74, частина п'ята статті 75, абзац другий частини третьої статті 77, частини третя - п'ята та сьома статті 103 набирають чинності після перетворення Пенсійного фонду України у неприбуткову самоврядну організацію.

2. Пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 та на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, та за результатами атестації робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, мали право на пенсію на пільгових

умовах або за вислугу років, здійснюється згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

До запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди:

1) особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, пенсії призначаються за нормами цього Закону в разі досягнення пенсійного віку та наявності трудового стажу, передбаченого Законом України "Про пенсійне забезпечення".

У цьому випадку розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону.

При цьому зберігається порядок покриття витрат на виплату і доставку цих пенсій, що діяв до набрання чинності цим Законом.

Підприємства та організації з коштів, призначених на оплату праці, вносять до Пенсійного фонду плату, що покриває фактичні витрати на виплату і доставку пенсій особам, які були зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, крім тих, що були безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорядувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників за списком робіт і професій, затвердженим Кабінетом Міністрів України, починаючи з дня набрання чинності цим Законом, у розмірі 20 відсотків з наступним збільшенням її щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру відшкодування фактичних витрат на виплату і доставку цих пенсій до набуття права на пенсію за віком відповідно до цього Закону.

Виплата пенсій особам, які були безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорядувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників, за списком робіт і професій, затвердженим Кабінетом Міністрів України, здійснюється до 1 січня 2005 року за рахунок коштів Пенсійного фонду, а з 1 січня 2005 року – за рахунок коштів Державного бюджету України до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону;

2) окремим категоріям працівників залежно від умов праці за

результатами атестації робочих місць можуть призначатися пенсії за рахунок коштів підприємств та організацій, бюджетних коштів та цільових фондів, але не раніше ніж за 5 років до досягнення віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У цьому випадку розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону;

3) особам, які працювали на роботах із шкідливими і важкими умовами праці та мали або матимуть право на пенсію відповідно до статті 100 Закону України "Про пенсійне забезпечення", пенсії призначаються за нормами цього Закону, виходячи з вимог віку та стажу, встановлених раніше діючим законодавством.

3. Тимчасово, до прийняття відповідного закону:

особи, хворі на гіпофізарний нанізм (ліліпути), диспропорційні карлики мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 15 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності в чоловіків не менше 20 років страхового стажу, а в жінок не менше 15 років страхового стажу;

інваліди по зору I групи - сліпі та інваліди з дитинства I групи мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 10 років для чоловіків і за 15 років для жінок до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності не менше 15 років страхового стажу в чоловіків і не менше 10 років страхового стажу в жінок;

жінки, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку, і матері інвалідів з дитинства, які виховали їх до цього віку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності не менше 15 років страхового стажу. При цьому до числа інвалідів з дитинства належать також діти-інваліди віком до 16 років.

У разі відсутності матері, якщо виховання п'ятьох або більше дітей чи дитини-інваліда здійснювалося батьком, йому призначається дострокова пенсія за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього

Закону, за наявності не менше 20 років страхового стажу; військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, що стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, дружини (чоловіки), якщо вони не взяли повторний шлюб, і батьки військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення із служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності страхового стажу не менше 25 років для чоловіків і не менше 20 років для жінок.

У цих випадках розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону і фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Зарахування періодів військової служби до страхового стажу осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів, військовослужбовців надстрокової служби та військової служби за контрактом Збройних Сил України, начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб інших військових формувань, що утворюються відповідно до законів України, провадиться шляхом надання державних дотацій з відповідних бюджетів Пенсійному фонду.

4. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсії за нормами цього Закону її розмір зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі.

5. Тимчасово, до прийняття відповідного закону, період роботи до 1 січня 1991 року в районах Крайньої Півночі та

місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі колишнього Союзу РСР, а також на острові Шпіцберген зараховується до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло до 1 січня 1991 року.

6. До прийняття відповідного закону до пенсій, передбачених цим Законом, встановлюються надбавки та здійснюється їх підвищення згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення" (1788-12). Зазначені надбавки та підвищення встановлюються в розмірах, що фактично виплачувалися на день набрання чинності цим Законом з наступною індексацією відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення. Виплата їх здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

До внесення відповідних змін до законів фінансування соціальних пенсій, передбачених Законом України "Про пенсійне забезпечення", збільшень пенсій, передбачених Законом України "Про статус гірських населених пунктів", надбавок, передбачених Законом України "Про донорство крові та її компонентів", а також надбавок та пенсій, що призначаються особам, трудовий договір з якими розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із виявленою невідповідністю працівника займаній посаді за станом здоров'я, відповідно до Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні" здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

7. Достроково призначена пенсія за віком відповідно до Закону України "Про зайнятість населення" у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, працюючим пенсіонерам не виплачується.

8. До набрання чинності законом про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду:

1) страхові внески, що перераховуються до солідарної системи (крім страхових внесків, що перераховуються особами, зазначеними в пунктах 3 і 4 статті 11 та у статті 12 цього Закону, а також страхових внесків, сплачуваних за осіб, зазначених у пунктах 8, 13, 14 статті 11 цього Закону), сплачуються страхувальниками та

застрахованими особами на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірах, передбачених Законом України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування" для відповідних платників збору. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, визначені пунктами 5-10 статті 1 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в порядку та розмірах, визначених зазначеним Законом "(крім підпункту 5, який діє протягом строку, визначеного Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників" від 24 червня 2004 року);

2) особи, зазначені в пунктах 3 і 4 статті 11, у статті 12 цього Закону, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України за осіб, зазначених у пункті 11 статті 11 цього Закону, сплачують страхові внески, що перераховуються до солідарної системи на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірах, передбачених для платників збору (юридичних і фізичних осіб) Законом України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", але не менше мінімального страхового внеску;

3) за осіб, зазначених у пунктах 8, 13 і 14 статті 11 цього Закону, страхові внески, що перераховуються до солідарної системи, сплачуються з коштів відповідних бюджетів на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірі 10 відсотків мінімального страхового внеску з наступним збільшенням щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру мінімального страхового внеску.

Періоди сплати страхових внесків у розмірі, визначеному абзацом першим цього підпункту, зараховуються до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески у сумі мінімального страхового внеску. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховується мінімальний розмір заробітної плати;

4) фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, придбання спеціального торгового патенту), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, на період дії законодавчих актів з

питань особливого способу оподаткування сплачують страхові внески в порядку, визначеному цим Законом у фіксованому розмірі;

5) сільськогосподарські підприємства - суб'єкти спеціального режиму оподаткування сплачують страхові внески до солідарної системи за та від імені найманих працівників, зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції, за спеціальною ставкою.

Якщо працівник платника фіксованого сільськогосподарського податку займається діяльністю, відмінною від виробництва сільськогосподарської продукції, то страховий внесок до солідарної системи сплачується за ставкою, визначеною в абзаці другому пункту 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування".

Періоди сплати страхових внесків за спеціальною ставкою зараховуються до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески за загальною ставкою. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховується фактичний розмір нарахованої заробітної плати.

Для цілей цього підпункту термін "виробництво сільськогосподарської продукції" визначається згідно із статтею 8-1 Закону України "Про податок на додану вартість".

9. Страхові внески до Накопичувального фонду сплачуються застрахованими особами, яким на день їх запровадження не виповнилося: чоловікам 40, жінкам 35 років.

Застраховані особи - чоловіки віком від 40 до 50 років, а жінки - від 35 до 45 років можуть прийняти рішення щодо перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду протягом року з дня запровадження цих внесків. Якщо ці особи не прийняли рішення щодо перерахування внесків до Накопичувального фонду в зазначений строк, то вони втрачають право на перерахування таких внесків до Накопичувального фонду.

Чоловіки, яким на день запровадження страхових внесків до Накопичувального фонду виповнилося 50 років, та жінки, яким на день запровадження цих внесків виповнилося 45 років, не мають права та обов'язку сплачувати страхові внески до Накопичувального фонду.

Максимальний розмір страхових внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, не може перевищувати 7 відсотків суми

заробітної плати (доходу), визначеної частиною першою статті 19 цього Закону.

Застраховані особи, які не сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, сплачують їх до Пенсійного фонду в розмірах, що визначаються щорічно Верховною Радою України.

Прийняття закону про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду здійснюється лише за умови економічного зростання країни протягом двох останніх років, а саме: якщо в кожному з них валовий внутрішній продукт зростав не менше ніж на 2 відсотки порівняно з попереднім роком.

Перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду здійснюється в разі одночасного підвищення заробітної плати застрахованій особі та лише після виконання таких умов:

забезпечення виплати пенсій у солідарній системі в розмірі, передбаченому частиною третьою статті 46 Конституції України;

збалансованості бюджету Пенсійного фонду відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

створення інституційних компонентів функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування, у тому числі:

повного впровадження системи персоніфікованого обліку та створення системи автоматизованого звітування щодо стану накопичувальних пенсійних рахунків застрахованих осіб з урахуванням стану пенсійних активів;

створення програмно-технічного комплексу для системи збирання страхових внесків до Накопичувального фонду, сумісного з системою електронних переказів банків;

прийняття законодавчих актів, необхідних для функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

призначення всіх членів Ради Накопичувального фонду;

проведення тендерів та укладання договорів з компаніями з управління активами, зберігачем та аудитором Накопичувального фонду;

набуття досвіду роботи системи недержавного пенсійного забезпечення;

забезпечення фінансування з державного бюджету втраченої частини страхових коштів у солідарній системі у зв'язку з перерахуванням частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Первинна чиста вартість одиниці пенсійних активів на дату спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду дорівнює 10 гривням.

10. Призначення, обрання (делегування) членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради здійснюється за два місяці до закінчення терміну, визначеного абзацом другим пункту 12 цього розділу.

Для членів першого складу правління Пенсійного фонду встановлюються такі строки повноважень: трьох членів правління від кожної сторони - шість років та двох членів правління від кожної сторони - три роки.

Для членів першого складу Наглядової ради встановлюються такі строки повноважень: першого члена Наглядової ради від кожної сторони - два роки, другого члена Наглядової ради від кожної сторони - три роки, третього члена Наглядової ради від кожної сторони - чотири роки, четвертого члена Наглядової ради від кожної сторони - п'ять років, п'ятого члена Наглядової ради від кожної сторони - шість років.

11. Перше засідання Ради Накопичувального фонду скликається Пенсійним фондом і проводиться не пізніше як за один рік до дати перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

12. Пенсійний фонд є правонаступником Пенсійного фонду України.

Протягом п'яти років із дня набрання чинності цим Законом функції виконавчої дирекції Пенсійного фонду, її територіальних органів виконують відповідно Пенсійний фонд України та головні управління Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві, Севастополі та управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах.

У період до перетворення Пенсійного фонду України в неприбуткову самоврядну організацію він функціонує як центральний орган виконавчої влади на підставі норм цього Закону (крім норм, зазначених в абзаці шостому пункту 1 цього розділу) та Положення про Пенсійний фонд України, яке затверджує Президент

України. Бюджет Пенсійного фонду України в зазначений період затверджує Кабінет Міністрів України.

Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців із дня набрання чинності цим Законом:

включити до складу правління Пенсійного фонду України не менш як по три представники від об'єднань профспілок та об'єднань організацій роботодавців - за пропозиціями відповідних сторін;

визначити уповноважений банк.

13. У разі якщо особа має право на отримання пенсії відповідно до законів України "Про державну службу", "Про Національний банк України", "Про дипломатичну службу", "Про службу в органах місцевого самоврядування", "Про прокуратуру", "Про статус народного депутата України", "Про статус суддів", "Про судову експертизу", "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів", Митного кодексу України, Положення про помічника-консультанта народного депутата України та цього Закону, призначається одна пенсія за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії, на який має право особа відповідно до зазначених законодавчих актів, та розміром пенсії із солідарної системи відповідно до цього Закону фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України.

У разі якщо особа має право на отримання пенсії відповідно до Закону України "Про наукову та науково-технічну діяльність" та цього Закону, призначається одна пенсія за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії, на який має право особа відповідно до зазначеного Закону, та розміром пенсії із

солідарної системи відповідно до цього Закону фінансується за рахунок коштів, спрямованих із джерел, визначених Законом України "Про наукову та науково-технічну діяльність".

Встановити, що з дня набрання чинності цим Законом, при призначенні пенсій відповідно до зазначених в абзацах першому і другому цього пункту законодавчих актів, заробітна плата для обчислення пенсії враховується в межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого

доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, що діяла на день одержання зазначеного заробітку.

14. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про приведення законів України у відповідність із цим Законом;

2) у тримісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції стосовно формування податкового режиму, який сприятиме запровадженню накопичувальної системи пенсійного страхування, та внесення змін до законів України щодо:

звільнення від оподаткування частини страхових внесків, що спрямовуватимуться до Накопичувального фонду;

звільнення від справляння податку на прибуток інвестиційного доходу, отримуваного від інвестування пенсійних активів;

включення до системи оподаткування доходів фізичних осіб, пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Накопичувального фонду;

звільнення послуг з управління пенсійними активами та їх зберігання від сплати податку на додану вартість;

3) у шестимісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати за участю Генеральної прокуратури України та Верховного Суду України і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Кримінального кодексу України про встановлення кримінальної відповідальності за розголошення інформації, визначеної законом конфіденційною;

4) у шестимісячний термін із дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти і забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

5) протягом року після набрання чинності законом про недержавне пенсійне забезпечення підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України проект закону щодо здійснення роботодавцями обов'язкових відрахувань до корпоративних та професійних недержавних пенсійних фондів за застрахованих осіб,

зазначених у абзаці першому пункту 2 цього розділу;

6) після виконання умов, передбачених пунктом 9 цього розділу, подати на розгляд Верховної Ради України проект закону про запровадження відрахувань до Накопичувального фонду, визначення розміру та порядку їх сплати;

7) разом із проектом Закону України про Державний бюджет України на 2004 рік подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо сплати страхових внесків у фіксованому розмірі фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, придбали спеціальний торговий патент), та членами сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, а також пропозиції щодо вилучення із законодавства про спрощену систему оподаткування положень, які стосуються спрямування коштів до Пенсійного фонду України;

8) щорічно передбачати у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти для компенсації Пенсійному фонду України суми втрат від застосування спеціальної ставки сільськогосподарськими підприємствами - суб'єктами спеціального режиму оподаткування у сумі різниці між коштами, сплаченими за спеціальною ставкою, та коштами, які були б сплачені при застосуванні ставки, визначеної в абзаці другому пункту 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування". Для визначення сум такої компенсації та обчислення коефіцієнту заробітної плати (доходу) страхувальник (застрахована особа) розраховує суму страхового внеску як за загальною ставкою, так і за спеціальною ставкою, що відображається в обов'язковій звітності, та сплачує страховий внесок за спеціальною ставкою;

9) щорічно передбачати в проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти для сплати Пенсійному фонду сум несплачених страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за відповідні роки служби щодо осіб, які не набули (не набудуть) права на пенсію за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб";

10) у шестимісячний термін з дня опублікування цього Закону затвердити положення щодо методики розрахунку та порядку

сплати сум несплачених страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за відповідні роки служби щодо осіб, які не набули (не набудуть) права на пенсію за вислугу років згідно із Законом України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб".

15. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

розділ XV із змінами, внесеними Законом України від 24.06.2004 N 1878-IV "Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників"

Прикінцевими положеннями Закону визначено порядок його впровадження, а також встановлюється межі та порядок його реалізації на перехідний період.

Загальним правилом є набрання чинності Законом з 1 січня 2004 року.

Проте, введення в дію окремих пунктів, статей та розділів Закону відкладається на більш віддалені строки, що обумовлюється необхідністю забезпечити організаційну, технічну, фінансову та кадрову готовність системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування до запровадження окремих її елементів та охоплення певних категорій осіб сферою дії цієї системи.

Так, до 1 січня 2005 року має бути запроваджено сплату страхувальниками страхових внесків до Пенсійного фонду за:

- осіб, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

- осіб, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», крім осіб, які отримують виплати у зв'язку із смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсії по інвалідності від нещасного випадку на

виробництві та професійного захворювання;

- осіб, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

- осіб, які є одним із непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників, які фактично здійснюють догляд за дитиною – інвалідом, а також за непрацюючих працездатних осіб, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за перестарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80 – річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства;

- осіб, які є безробітними (лише в період отримання допомоги по безробіттю). Детальніше дивись коментар до статті 19.

З 1 березня 2005 року вводиться в дію частина друга статті 42 Закону, якою передбачається щорічне (з 1 березня) підвищення розмірів пенсій на коефіцієнт, який відповідає не менше, ніж 20 відсоткам зростання реальної середньої заробітної плати в Україні порівняно з попереднім роком.

Відкладено на більш віддалену перспективу запровадження обов'язкової накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – Накопичувального фонду (Законом не встановлено чіткої дати запровадження цієї системи. Натомість, пунктом 9 Прикінцевих положень Закону визначено обов'язкові попередні соціально-економічні умови та вимоги до інфраструктури пенсійної системи, які повинні відбутись для запровадження цієї системи). У зв'язку з цим, пунктом першим Прикінцевих положень Закону відкладено до моменту запровадження Накопичувального фонду введення у дію розділів X «Суб'єкти накопичувальної системи пенсійного страхування» та XI «Зберігання пенсійних активів Накопичувального фонду», а також інших положень Закону, які стосуються запровадження та функціонування Накопичувального фонду.

Формування системи недержавних пенсійних фондів відбувається паралельно з реформуванням солідарної системи і реально оцінювати ефективність роботи недержавних пенсійних фондів можна буде лише на стадії перших пенсійних виплат. До цього моменту буде дуже мало критеріїв, завдяки яким застраховані особи могли б оцінити та віддати перевагу тому чи іншому недержавному пенсійному фонду. З огляду на це, норми частини четвертої статті 20 та частини п'ятої статті 78 Закону щодо надання права застрахованим особам спрямовувати

страхові внески, призначені для формування обов'язкових пенсійних накопичень, не до Накопичувального фонду, а до обраного ними недержавного пенсійного фонду, наберуть чинності через 11 років після запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (тобто, моменту, коли власне і почнеться формування обов'язкових приватних пенсійних накопичень).

Законом визначена перехідна фаза Пенсійного фонду від статусу суб'єкта системи обов'язкового державного пенсійного страхування, що є центральним органом виконавчої влади до статусу неприбуткової недержавної організації, управління якою здійснюватиметься на засадах тристороннього соціального партнерства (паритетного представництва в правлінні Фонду представників держави, профспілок та роботодавців).

Враховуючи, що реформування солідарної системи, підготовка та запровадження Накопичувального фонду, налагодження системи адміністративного управління ним є складними, тривалими процесами, реалізація яких потребує високого ступеню оперативності та злагодженості у роботі, законодавцем було прийнято рішення провести трансформацію самого Пенсійного фонду у неприбуткову самоврядну організацію через 5 років після запровадження нового пенсійного законодавства – тобто після завершення реформування або виходу на стабільний режим функціонування основних складових цієї системи.

Відповідно, пунктом 12 Прикінцевих положень визначено правові та організаційні засади функціонування Пенсійного фонду України в межах п'ятирічного перехідного періоду та правонаступництво зазначеної вище неприбуткової самоврядної організації. Протягом цього періоду Пенсійний фонд залишатиметься центральним органом виконавчої влади, що діє на підставі норм Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Положення про Пенсійний фонд України, затверджене Президентом України, і виконуватиме функції, визначені Законом для правління Фонду, його виконавчої дирекції та її територіальних органів. В межах зазначеного періоду бюджет Пенсійного фонду затверджуватиметься Кабінетом Міністрів України (див. коментарі до статей 58, 63, 71-73).

Задля виключення можливих правових колізій, пов'язаних з правами, повноваженнями та функціями Пенсійного фонду у цей період, останнім абзацом пункту першого Прикінцевих положень Закону відстрочено, до моменту перетворення Пенсійного фонду у самоврядну неприбуткову організацію, набрання чинності окремих пунктів та статей

Закону, які стосуються:

- статусу Пенсійного фонду України як самоврядної неприбуткової організації та його функціонування на підставі статуту, що затверджується правлінням Фонду;

- вимог до змісту статуту Фонду;

- органів управління Пенсійного фонду як самоврядної організації;

- формування правління Фонду на основі паритетності представництва держави, застрахованих осіб та роботодавців, кількісного складу правління та принципів та строків делегування сторонами соціального партнерства представників до складу правління;

- повноважень правління, його голови та членів правління, термінів перебування членів правління на посадах та умов їх відкликання відповідними сторонами соціального партнерства;

- регламентації проведення засідань правління, їх легітимності, процедур прийняття та оформлення рішень правління та обов'язковості їх оприлюднення;

- ведення протоколів засідань правління та вимог до їх змісту, умов та термінів їх збереження виконавчою дирекцією Фонду та подальшого архівного зберігання;

- права участі (з дорадчим голосом) у засіданнях правління директора виконавчої дирекції та членів наглядової ради Фонду;

- повноважень виконавчої дирекції трансформованого Фонду, голови його правління та заступників голови правління (статті 61 та 62);

- організаційної структури та статусу виконавчої дирекції трансформованого Фонду та її територіальних органів (стаття 63);

- зобов'язань виконавчої дирекції подавати проект бюджету Фонду правлінню та термінів вчинення таких дій, щодо термінів підготовки і подання правлінню та наглядовій раді Фонду річних звітів про виконання бюджету Фонду, а також їх офіційного оприлюднення (пункти 1 та 2 частини другої статті 64);

- здійснення виконавчою дирекцією матеріально – технічного забезпечення роботи правління та наглядової ради Фонду (пункт 5 частини другої статті 64);

- здійснення виконавчою дирекцією підготовки та оприлюднення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (пункт 7 частини другої статті 64);

- зобов'язань виконавчої дирекції щодо подання органам державного нагляду, встановленої цим Законом звітності, подання Кабінету Міністрів України актуарних розрахунків із пропозиціями стосовно розміру страхових внесків на кожен наступний рік (у тому числі частини страхових внесків до Накопичувального фонду), надання на вимогу органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики матеріалів, необхідних для здійснення контролю за правильністю призначення (перерахунку) пенсій, їх виплати та надання соціальних послуг (допомоги на поховання пенсіонера) (пункти 14, 15 та 17 частини другої статті 64);

- організаційної структури і повноважень наглядової ради Фонду, голови наглядової ради та його заступників, регламентації засідань наглядової ради, вимог до членів правління та наглядової ради Фонду, вимог до посадових осіб виконавчої дирекції Фонду (статті 65 - 70);

- затвердження бюджету Фонду правлінням не пізніше, ніж до 10 грудня року, що передує року, на який складається бюджет та стосовно формування проекту бюджету з урахуванням актуарних розрахунків (частини друга та третя статті 71);

- встановлення правлінням трансформованого Фонду порядку формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду (абзац третьої частини першої статті 74);

- складання виконавчою дирекцією трансформованого Фонду щорічного звіту щодо формування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду у майбутніх періодах з висновками щодо достатності цього резерву для забезпечення виконання Фондом зобов'язань у солідарній системі протягом наступних 75 років та подання його на затвердження правлінням Фонду (частина п'ята статті 75);

- зобов'язання виконавчої дирекції, у десятиденний термін після підписання актуаріями - виконавцями, надсилати (з дотриманням вимог статті 22 цього Закону щодо конфіденційності та захисту інформації) правлінням, наглядовій раді Фонду та Кабінету Міністрів України актуарний звіт (абзац другий частини третьої статті 77);

- обов'язковості виконання Пенсійним фондом рішень органів державного регулювання та нагляду, права органів державного регулювання та нагляду вказувати на прийнятті Фондом рішення, які на їх думку порушують норми законодавства та встановлювати термін усунення порушень або скасовувати рішення Пенсійного фонду з подальшим відшкодуванням збитків за рахунок коштів Фонду; права

органів державного регулювання та нагляду вимагати скликання правління Фонду (або Накопичувального фонду) або самостійно скликати та провести засідання правління (ради) у разі невиконання такої вимоги; призначення, за ініціативи органів державного регулювання та нагляду додаткових аудиторських перевірок діяльності суб'єктів солідарної та накопичувальної систем пенсійного страхування.

Відповідно до пункту другого Прикінцевих положень Закону визначено, що в подальшому умови призначення і виплати пенсій на пільгових умовах та за вислугу років визначатимуться окремим законом, а формування необхідних для цього коштів і фінансування виплати таких пенсій буде здійснюватись через професійні та корпоративні недержавні пенсійні фонди.

Таке рішення законодавця обумовлено двома причинами:

- необхідністю зняти із солідарної системи тягар фінансування дострокового виходу окремих категорій працівників на пенсію (оскільки їх працю використовують роботодавці, а відтак вони ж мають і фінансувати період одержання пенсії до досягнення такими особами пенсійного віку або мінімізувати використання праці в тяжких або шкідливих умовах у виробничому процесі);

- не допустити, при цьому, відчутного зростання фінансового навантаження на фонд оплати праці відповідної категорії працівників, викликаного необхідністю сплачувати додаткові страхові пенсійні внески.

Обидві ці мети можна досягти, організувавши пенсійне забезпечення відповідних категорій працівників через недержавні корпоративні та професійні пенсійні фонди, оскільки зобов'язання щодо фінансування раннього виходу таких осіб на пенсію поступово переходитимуть до системи недержавного пенсійного забезпечення, в якій існують податкові пільги для страхувальників, що не призведе до прямого зростання фінансового навантаження на фонд оплати праці.

Зазначена норма розповсюджується на осіб, визначених статтями 13, 14, 54, 55 Закону України “Про пенсійне забезпечення”.

ВИТЯГ ІЗ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Стаття 7. Звернення за призначенням пенсії

Звернення за призначенням пенсії може здійснюватися у будь-який час після виникнення права на пенсію.

При цьому пенсії за віком і по інвалідності призначаються

незалежно від того, припинено роботу на час звернення за пенсією чи вона продовжується. Пенсії за вислугу років призначаються при залишенні роботи, яка дає право на цю пенсію.

Стаття 13. Пенсії за віком на пільгових умовах

На пільгових умовах мають право на пенсію за віком, незалежно від місця останньої роботи:

а) працівники, зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, - за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць;

чоловіки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах;

жінки - після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 15 років, з них не менше 7 років 6 місяців на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються із зменшенням віку, передбаченого статтею 12 цього Закону, на 1 рік за кожний повний рік такої роботи чоловікам і на 1 рік 4 місяці - жінкам;

б) працівники, зайняті повний робочий день на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці, - за списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, і за результатами атестації робочих місць:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначених роботах;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначених роботах.

Працівникам, які мають не менше половини стажу роботи із шкідливими і важкими умовами праці, пенсії на пільгових умовах призначаються із зменшенням віку, передбаченого статтею 12 цього Закону, на 1 рік за кожні 2 роки 6 місяців такої роботи чоловікам і за кожні 2 роки такої роботи - жінкам;

в) трактористи-машиністи, безпосередньо зайняті у виробництві сільськогосподарської продукції в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, - чоловіки після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше

20 років на зазначеній роботі;

г) жінки, які працюють трактористами-машиністами, машиністами будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин, змонтованих на базі тракторів і екскаваторів, - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі;

д) жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами в колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років за умови виконання встановлених норм обслуговування.

Норми обслуговування для цих цілей встановлюються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

е) жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років;

є) робітниці текстильного виробництва, зайняті на верстатах і машинах, - за списком виробництв і професій, затверджуваним у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України, - після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років;

ж) жінки, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п'ятеро і більше дітей, - незалежно від віку і трудового стажу, в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

з) водії міського пасажирського транспорту (автобусів, тролейбусів, трамваїв) і великовагових автомобілів, зайнятих у технологічному процесі важких і шкідливих виробництв:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи 25 років, в тому числі на зазначеній роботі не менше 12 років 6 місяців;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи 20 років, в тому числі на зазначеній роботі не менше 10 років.

Працівникам інших виробництв, професій та посад дострокові пенсії залежно від умов праці (але не раніш як після досягнення 55 років чоловіками і 50 років жінками) можуть встановлюватися за результатами атестації робочих місць за рахунок коштів підприємств та організацій, призначених на оплату праці, які перераховуються до Пенсійного фонду України на виплату пенсій до досягнення працівником пенсійного віку, передбаченого статтею 12 цього Закону.

Порядок пенсійного забезпечення осіб, які працювали до введення

в дію цього Закону на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, передбачених законодавством, що діяло раніше, визначається статтею 100 даного Закону.

Контроль за правильністю застосування списків на пільгове пенсійне забезпечення і якістю проведення атестації робочих місць на підприємствах та в організаціях, підготовка пропозицій щодо вдосконалення цих списків покладаються на органи Державної експертизи умов праці. Положення про органи Державної експертизи умов праці та порядок проведення атестації робочих місць затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Особливості пенсійного забезпечення працівників, зайнятих на підземних і відкритих гірничих роботах та в металургії

Працівники, безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничо-рятувальних частин) по видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт і рудників та в металургії, - за списком робіт і професій, затверджуваним Кабінетом Міністрів України, мають право на пенсію незалежно від віку, якщо вони були зайняті на цих роботах не менше 25 років, а працівники провідних професій на цих роботах: робітники очисного вибою, прохідники, вибійники на відбійних молотках, машиністи гірничих виймальних машин, сталевари, горнові, агломератники, вальцювальники гарячого прокату, оброблювачі поверхневих дефектів металу (вогневим засобом вручну) на гарячих дільницях, машиністи кранів металургійного виробництва (відділень нагрівальних колодязів та стріперних відділень), - за умови, якщо вони були зайняті на цих роботах не менше 20 років. Такий же порядок пенсійного забезпечення поширюється і на працівників, безпосередньо зайнятих повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничо-рятувальних частин) на шахтах по видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, що реструктуризуються або знаходяться в стадії ліквідації, але не більше 2 років.

При наявності стажу на підземних роботах менше 10 років у чоловіків і менше 7 років 6 місяців у жінок за кожний повний рік цих робіт пенсійний вік, передбачений статтею 12 цього Закону, знижується на 1 рік.

Стаття 51. Підстави пенсійного забезпечення за вислугу років

Пенсії за вислугу років встановлюються окремим категоріям громадян, зайнятих на роботах, виконання яких призводить до втрати професійної працездатності або придатності до настання віку, що дає право на пенсію за віком.

Стаття 52. Працівники, які мають право на пенсію за вислугу років

Право на пенсію за вислугу років мають:

окремі категорії працівників авіації та льотно-випробного складу;

робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітені;

водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи;

механізатори (докери-механізатори) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах, а також плавсклад морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутріміського сполучення);

працівники експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайняті на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах;

робітники і майстри (у тому числі старші майстри), безпосередньо зайняті на лісозаготівлях і лісосплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання;

деякі категорії артистів театрів та інших театральновидовищних підприємств і колективів відповідно до пункту "ж" статті 55;

працівники освіти, охорони здоров'я, а також соціального забезпечення, які в будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів і спеціальних службах безпосередньо зайняті обслуговуванням пенсіонерів та інвалідів, відповідно до пункту "е" статті 55;

спортсмени відповідно до пункту "є" статті 55.

Стаття 53. Розміри пенсій за вислугу років

Пенсії за вислугу років (крім пенсій працівникам льотно-випробного складу авіації та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах) призначаються в розмірах, встановлених статтями 19 і 21 цього Закону для пенсій за віком.

Пенсії обчислюються з середньомісячного заробітку (статті 64-67, 69), одержуваного перед припиненням роботи, яка дає право на пенсію за вислугу років (статті 54 і 55), крім пенсій працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах.

Працівникам льотно-випробного складу та особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах, пенсії обчислюються з середньомісячного заробітку за роботу, що дає право на пенсію за вислугу років (частина перша статті 64 та статті 65, 66, 69), одержуваного перед її припиненням, і призначаються в розмірах, передбачених частинами першою - третьою, шостою статті 19 та статтею 21 цього Закону для пенсій за віком, і не можуть перевищувати 85 процентів заробітку для працівників льотно-випробного складу та 75 процентів заробітку для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах. При цьому розмір пенсії для осіб льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, не може перевищувати дві з половиною величини середньої заробітної плати працівників, зайнятих в галузях економіки України, за календарний рік, що передує місяцю, з якого призначається пенсія.

Стаття 54. Окремі категорії працівників авіації і льотно-випробного складу, які мають право на пенсію за вислугу років

Право на пенсію за вислугу років мають такі категорії

робітників і службовців авіації, а також льотно-випробного складу, незалежно від відомчої підпорядкованості підприємств, установ і організацій, в яких вони зайняті:

а) працівники льотного і льотно-випробного складу при вислугі років на цих посадах не менше 25 років у чоловіків і не менше 20 років у жінок.

Зазначені працівники, звільнені від льотної роботи за станом здоров'я (через хворобу), при наявності вислуги років у чоловіків не менше 20 років і у жінок не менше 15 років мають право на пенсію пропорційно відпрацьованому часу.

Перелік посад працівників льотного складу, порядок обчислення строків вислуги років для призначення їм пенсій, а також порядок призначення і виплати пенсій льотно-випробному складу затверджуються в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;

б) працівники, які здійснюють управління повітряним рухом і мають свідоцтво диспетчера:

чоловіки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 12 років 6 місяців роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден;

жінки - після досягнення 45 років і при загальному стажі роботи не менше 17 років 6 місяців, з них не менше 10 років роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден.

Зазначені працівники, звільнені від роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден за станом здоров'я (через хворобу), при наявності вислуги років у чоловіків не менше 10 років і у жінок не менше 7 років 6 місяців, мають право на пенсію пропорційно відпрацьованому часу.

У вислугу років працівникам, які здійснюють управління повітряним рухом, зараховується також робота, зазначена у пункті "а" цієї статті.

Працівники, які здійснюють управління повітряним рухом і мають посвідчення (диспетчери, старші диспетчери, керівники польотів), мають право на пенсію незалежно від віку, якщо вони були зайняті на цих роботах:

чоловіки - не менше 20 років,

жінки - не менше 17 років 6 місяців.

Порядок обчислення строків вислуги для призначення їм пенсій

затверджується Кабінетом Міністрів України;

в) інженерно-технічний склад - за переліком посад і робіт, що затверджується в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи в цивільній авіації не менше 25 років, з них не менше 20 років на зазначених посадах;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи в цивільній авіації не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначених посадах.

У вилучену частину статті вилучається також робота, зазначена в пунктах "а" і "б" цієї статті;

г) бортпроводники:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 15 років як бортпроводник;

жінки - після досягнення 45 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років як бортпроводниця.

Стаття 55. Окремі категорії працівників інших галузей народного господарства, які мають право на пенсію за вилучену частину статті

Право на пенсію за вилучену частину статті мають:

а) робітники локомотивних бригад і окремі категорії працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та метрополітенах, - за списками професій і посад, що затверджуються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України; водії вантажних автомобілів, безпосередньо зайнятих в технологічному процесі на шахтах, у рудниках, розрізах і рудних кар'єрах на вивезенні вугілля, сланцю, руди, породи:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

б) працівники експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад, безпосередньо зайняті на польових геологорозвідувальних, пошукових, топографо-геодезичних, геофізичних, гідрографічних, гідрологічних, лісовпорядних і розвідувальних роботах:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі.

При цьому період роботи безпосередньо в польових умовах протягом півроку або більше півроку зараховується за рік роботи, менше півроку - за фактичною тривалістю, а на сезонних роботах - відповідно до статті 61 цього Закону;

в) робітники, майстри (у тому числі старші майстри), безпосередньо зайняті на лісозаготівлях і лісосплаві, включаючи зайнятих на обслуговуванні механізмів і обладнання, - за списком професій, посад і виробництв, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

г) механізатори (докери-механізатори) комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах:

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 20 років на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 15 років на зазначеній роботі;

д) плавсклад морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості (крім суден портових, що постійно працюють на акваторії порту, службово-допоміжних, роз'їзних, приміського і внутріміського сполучення):

чоловіки - після досягнення 55 років і при загальному стажі роботи не менше 25 років, з них не менше 12 років 6 місяців на зазначеній роботі;

жінки - після досягнення 50 років і при загальному стажі роботи не менше 20 років, з них не менше 10 років на зазначеній роботі;

працівники окремих видів суден, професій і посад плавскладу суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості - за списком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку:

чоловіки - при стажі роботи на цих суднах, за цими професіями і посадами не менше 25 років;

жінки - при стажі роботи на цих суднах, за цими професіями і посадами не менше 20 років;

е) працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення при наявності спеціального стажу роботи від 25 до 30 років за переліком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку;

є) спортсмени - заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу - члени збірних команд при загальному стажі роботи не менше 20 років - у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку;

ж) артисти театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів при стажі творчої діяльності від 20 до 30 років за переліком, що затверджується у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку.

Стаття 100. Порядок призначення пільгових пенсій особам, які мали право на пенсію на пільгових умовах до введення в дію цього Закону

Особам, які працювали до введення в дію цього Закону на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, передбачених раніше діючим законодавством, пенсії за віком призначаються на таких умовах:

а) особам, які мають на день введення в дію цього Закону повний стаж на зазначених роботах, що давав право на пенсію на пільгових умовах, пенсії в розмірах, передбачених цим Законом, призначаються відповідно до вимог за віком і стажем, встановлених раніше діючим законодавством;

б) особам, які не мають повного стажу роботи із шкідливими і важкими умовами праці, вік, необхідний для призначення пенсії відповідно до статті 12, знижується пропорційно наявному стажу в порядку, передбаченому статтями 13-14 цього Закону, виходячи з вимог цього стажу, встановлених раніше діючим законодавством.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА
від 1 серпня 1992 р. N 442

Київ

Про Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці

Відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення"

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці (додається).

2. Установити, що відповідно до статті 13 Закону України "Про пенсійне забезпечення" пенсії за віком на пільгових умовах за списками N 1 і 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, затверджуваними Кабінетом Міністрів України, а також пенсії, що можуть встановлюватися підприємствами й організаціями за рахунок власних коштів працівникам інших виробництв, професій та посад залежно від умов праці, призначаються за результатами атестації робочих місць.

Результати атестації використовуються підприємствами й організаціями також для здійснення пільг і компенсацій, передбачених чинним законодавством.

3. Керівникам підприємств та організації незалежно від форм власності й господарювання провести атестацію робочих місць, визначити за її результатами перелік робочих місць, виробництв, робіт, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням та ознайомити з ним трудящих.

4. Міністерству праці разом з Міністерством охорони здоров'я розробити у місячний строк методичні рекомендації для проведення атестації робочих місць за умовами праці.

Надати Міністерству праці право давати роз'яснення щодо порядку атестації робочих місць, а Міністерству охорони здоров'я здійснювати методичне керівництво проведенням гігієнічної оцінки умов праці.

Прем'єр-міністр України
Міністр
Кабінету Міністрів України

В. ФОКІН

В. ПЕХОТА

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 1 серпня 1992 р. N 442

ПОРЯДОК
проведення атестації робочих місць за умовами праці

1. Атестація робочих місць за умовами праці (надалі - атестація) проводиться на підприємствах і організаціях незалежно від форм власності й господарювання, де технологічний процес, використовуване обладнання, сировина та матеріали є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів, що можуть несприятливо впливати на стан здоров'я працюючих, а також на їхніх нащадків як тепер, так і в майбутньому.

2. Основна мета атестації полягає у регулюванні відносин між власником або уповноваженим ним органом і працівниками у галузі реалізації прав на здорові й безпечні умови праці, пільгове пенсійне забезпечення, пільги та компенсації за роботу у несприятливих умовах.

3. Атестація проводиться згідно з цим Порядком та методичними рекомендаціями щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджуваними Мінпраці і МОЗ.

4. Атестація проводиться атестаційною комісією, склад і повноваження якої визначається наказом по підприємству, організації в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на 5 років.

Відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації покладається на керівника підприємства, організації.

Позачергово атестація проводиться у разі докорінної зміни умов і характеру праці з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, профспілкового комітету, трудового колективу або його виборного органу, органів Державної експертизи умов праці з участю установ санітарно-епідеміологічної служби МОЗ.

5. До проведення атестації можуть залучатися проектні та науково-дослідні організації, технічні інспекції праці профспілок, інспекції Держгідротехнагляду.

6. Атестація робочих місць передбачає:
установлення факторів і причин виникнення несприятливих умов праці;

санітарно-гігієнічне дослідження факторів виробничого середовища, важкості й напруженості трудового процесу на робочому місці;

комплексну оцінку факторів виробничого середовища і характеру праці на відповідальність їхніх характеристик стандартам безпеки праці, будівельним та санітарним нормам і правилам;

установлення ступеня шкідливості й небезпечності праці та її характеру за гігієнічною класифікацією;

обґрунтування віднесення робочого місця до категорії із шкідливими (особливо шкідливими), важкими (особливо важкими) умовами праці;

визначення (підтвердження) права працівників на пільгове пенсійне забезпечення за роботу у несприятливих умовах;

складання переліку робочих місць, виробництв, професій та посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників;

аналіз реалізації технічних і організаційних заходів, спрямованих на оптимізацію рівня гігієни, характеру і безпеки праці.

7. Санітарно-гігієнічні дослідження факторів виробничого середовища і трудового процесу проводяться санітарними лабораторіями підприємств і організацій, атестованих органами Держстандарту і МОЗ за списками, що узгоджуються з органами Державної експертизи умов праці, а також на договірній основі лабораторіями територіальних санітарно-епідеміологічних станцій.

8. Відомості про результати атестації робочих місць заносяться до карти умов праці, форма якої затверджується Мінпраці разом з МОЗ.

9. Перелік робочих місць, виробництв, професій і посад з пільговим пенсійним забезпеченням працівників після погодження з профспілковим комітетом затверджується наказом по підприємству, організації і зберігається протягом 50 років.

Витяги з наказу додаються до трудової книжки працівників, професії та посади яких внесено до переліку.

10. Результати атестації використовуються при встановленні пенсій за віком на пільгових умовах, пільг і компенсацій за рахунок підприємств та організацій, обґрунтуванні пропозицій про внесення змін і доповнень до списків N 1 і 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, а також для розробки заходів щодо поліпшення умов праці та оздоровлення

працюючих.

Клопотання підприємств та організацій про внесення змін і доповнень до списків N 1 і 2 після їх попереднього розгляду органами Державної експертизи умов праці вносяться до Мінпраці, яке готує та подає пропозиції до Кабінету Міністрів України.

11. Контроль за якістю проведення атестації, правильністю застосування списків N 1 і 2 виробництв, робіт, професій посад і показників, що дають право на пільгове пенсійне забезпечення, пільги і компенсації, покладається на органи Державної експертизи умов праці.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 4 листопада 1993 р. N 909

Київ

Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років

*(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 1436 від 26.09.2002
N 1567 від 17.11.2004)*

Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років, що додається.

Пенсії за вислугу років працівникам освіти, охорони здоров'я і соціального захисту призначаються при наявності спеціального стажу роботи не менше 25 років.

Виконуючий обов'язки
Прем'єр-міністра України
Міністр
Кабінету Міністрів України

Ю. ЗВЯГІЛЬСЬКИЙ
І. ДОЦЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
 постановою Кабінету Міністрів України
 від 4 листопада 1993 р. N 909

ПЕРЕЛІК

закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років

Найменування закладів і установ	Найменування посад
<i>1. Освіта</i>	
Загальноосвітні навчальні заклади, військові загальноосвітні навчальні заклади, музичні і художні школи	учителі, логопеди, вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, викладачі, сурдопедагоги, тифлопедагоги, вихователі, завідуючі та інструктори слухових кабінетів, директори, завідуючі, їх заступники з навчально-виховної (навчальної, виховної), навчально-виробничої частини або роботи з виробничого навчання, завідуючі навчальною і навчально-виховною частиною, соціальні педагоги (організатори позакласної та позашкільної виховної роботи з дітьми), практичні психологи, педагоги-організатори, майстри виробничого навчання, керівники гуртків, секцій, студій та інших форм гурткової роботи
Міжшкільні навчально-виробничі комбінати	директори, заступники директорів з навчально-виховної (навчальної, виховної навчально-виробничої) роботи, вчителі, майстри виробничого навчання, практичні психологи, керівники гуртків, секцій, студій та інших

<p>Дитячі будинки, дитячі трудові та виховно-трудова колонії, дитячі приймальні пункти і приймальники-розподільники для неповнолітніх, логопедичні пункти і стаціонари, школи-клініки</p>	<p>форм гурткової роботи директори, завідувачі, їх заступники з навчально-виховної частини або роботи, вчителі, вихователі, сурдопедагоги, тифлопедагоги, вчителі-дефектологи, вчителі-логопеди, майстри виробничого навчання, практичні психологи, соціальні педагоги, керівники гуртків, секцій, студій та інших форм гурткової роботи</p>
<p>Вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, професійно-технічні навчальні заклади</p>	<p>директори, їх заступники з навчально-виховної (навчальної, виховної, навчально-виробничої) роботи, старші майстри виробничого навчання, майстри виробничого навчання, викладачі, педагоги професійного навчання, практичні психологи, соціальні педагоги, керівники гуртків, секцій, студій та інших форм гурткової роботи</p>
<p>Дошкільні навчальні заклади всіх типів</p>	<p>завідувачі, вихователі-методисти, вихователі, музичні керівники, вчителі-дефектологи, вчителі-логопеди, практичні психологи</p>
<p>Позашкільні навчальні заклади</p>	<p>директори, їх заступники з навчально-виховної, навчальної, виховної роботи, завідувачі відділами (лабораторіями, кабінетами), художні керівники, керівники гуртків, секцій, студій та інших форм гурткової роботи</p>
<p>Бібліотеки Дитячі клініки, поліклініки, лікарні, санаторії, диспансери, будинки дитини, дитячі відділення в лікарнях,</p>	<p>завідувачі, бібліотекарі учителі, вихователі, логопеди, сурдопедагоги, тифлопедагоги</p>

санаторіях, диспансерах і установах
для виконання покарань

2. Охорона здоров'я

Лікарняні заклади, лікувально-лікарі та середній медичний
профілактичні заклади особливого персонал (незалежно від
типу, лікувально-трудова найменування посад)

профілакторії, амбулаторно-
поліклінічні заклади, заклади швидкої
та невідкладної медичної допомоги,
заклади переливання крові, заклади
охорони материнства і дитинства,
санаторно-курортні заклади,
санітарно-епідеміологічні заклади,
діагностичні центри

Аптеки, аптечні кіоски, аптечні провізори, фармацевти
магазини, контрольно-аналітичні (незалежно від найменування
лабораторії Медико-соціальні посад), лаборанти лікарі та
експертні комісії, бюро судово-середній медичний персонал
медичної експертизи (незалежно від найменування
посад)

3. Соціальний захист

Інтернатні заклади для інвалідів, медичні працівники (незалежно від
дітей-інвалідів і престарілих найменування посад), педагоги,
вчителі, логопеди, інструктори
ЛФК та з праці

Медичні відділи протезних медичні працівники (незалежно від
підприємств найменування посад)

Примітки: 1. Вчителі й інші працівники освіти заочних навчальних закладів, зазначених у цьому переліку, відносяться до числа осіб, що мають право на одержання пенсії за вислугу років.

1-1. Лікарі та середній медичний персонал (незалежно від найменування посад), які працюють у навчальних закладах і установах, перелічених у розділі "1. Освіта", відносяться до числа осіб, що мають право на пенсію за вислугу років.

2. Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах, передбачених цим переліком, дає право на пенсію незалежно від форми

власності або відомчої належності закладів і установ.

3. Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах до 1 січня 1992 р., яка давала право на пенсію за вислугу років відповідно до раніше діючого законодавства, в тому числі на посаді старшої піонервожатої зараховується до стажу для призначення пенсії за вислугу років.

4. При призначенні пенсії за вислугу років зазначеним у цьому переліку особам допускається підсумовування стажу за періоди їх роботи у закладах і установах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 21 липня 1992 р. N 418

Київ

Про затвердження нормативних актів з питань призначення пенсій за вислугу років працівникам авіації і льотно-випробного складу

(Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
N 550 від 22.05.96)

Відповідно до статті 54 Закону України "Про пенсійне забезпечення" Кабінет Міністрів України **постановляє:**

Затвердити такі, що додаються:

Порядок обчислення строків вислуги років для призначення пенсій працівникам льотно-випробного складу;

Перелік посад працівників льотно-випробного складу, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років;

Порядок призначення і виплати пенсій за вислугу років працівникам льотно-випробного складу цивільної авіації;

Перелік посад і робіт інженерно-технічного складу авіації, які дають право на пенсію за вислугу років;

Порядок обчислення строків вислуги років для призначення пенсій працівникам, які управляють повітряним рухом і мають відповідне

посвідчення.

**Перший
віце-прем'єр-міністр України
Міністр
Кабінету Міністрів України**

В.СИМОНЕНКО

В.ПЕХОТА

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 липня 1992 р. N 418

ПОРЯДОК
обчислення строків вислуги років для призначення пенсій
працівникам льотного складу

1. При обчисленні строків вислуги років для призначення пенсій працівникам льотного складу рахуються:

а) кожні 20 годин нальоту на літаках (крім нальоту і робіт, передбачених пунктами "б"- "г" цього пункту) - за один місяць вислуги;

б) кожні 12 годин нальоту на вертольотах, в авіації спеціального застосування (санітарні польоти, авіахімічні роботи, аерофотозйомка, патрулювання, зондування атмосфери й інші види робіт), на посадах льотного складу груп супроводження іноземних повітряних суден (лідирувальники), на посадах командно-льотного та льотно-інструкторського складу, в тому числі у навчальних закладах по підготовці й підвищенню кваліфікації кадрів льотного складу авіації, - за один місяць вислуги;

в) один рік роботи у складі льотного екіпажу повітряного судна в аварійно-рятувальних (розшуково-рятувальних) підрозділах - за півтора року вислуги;

г) один рік роботи на посадах льотного складу в навчальних і спортивних авіаційних організаціях ДТСААФ, Товариства сприяння обороні України - за півтора року вислуги за умови виконання плану навчально-льотної підготовки, а при виконанні елементів складного або вищого пілотажу - за два роки вислуги;

д) один рік роботи на посадах, передбачених у пункті 4 Переліку посад працівників льотного складу, робота на яких дає право на пенсію за

вислугу років, - за півтора року вислуги за умови виконання річної норми стрибків з поршневих літаків, вертольотів, дирижаблів та аеростатів, спусків (піднімань) на спеціальних спуско-піднімальних пристроях з вертольотів, які перебувають у режимі висіння не менше 10 метрів, а при виконанні річної норми стрибків із реактивних літаків і вертольотів - за два роки вислуги.

При невиконанні умов, які дають право на пільгове обчислення строків вислуги років відповідно до підпунктів "а"- "д", один рік роботи рахується за один рік вислуги.

2. Обчислення строків вислуги відповідно до пунктів "а" і "б" пункту 1 провадиться шляхом ділення фактичного нальоту годин за весь час роботи на посадах льотного складу відповідно на 20 і 12. Вислуга у річному обчисленні визначається шляхом ділення числа повних місяців вислуги на 12.

3. При виконанні протягом року різних робіт, зазначених у пункті 1, вислуга років обчислюється пропорційно тривалості нальоту годин (зайнятості) на кожній роботі.

4. До вислуги років працівникам льотного складу зараховується:

час служби на посадах льотного складу Збройних сил колишнього Союзу РСР і України та робота на посадах льотно-випробного складу - в порядку, встановленому для призначення пенсій відповідно військовослужбовцям та працівникам льотного і льотно-випробного складу;

час роботи на посадах льотного складу іноземної цивільної авіації - в порядку, встановленому пунктом 1 для відповідних видів льотної роботи, за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України (за період роботи, починаючи з 1992 року);

час навчання у вищих навчальних закладах авіації, якщо цьому передувала робота на льотних посадах, - за фактичною тривалістю; в усіх інших випадках - за фактичним нальотом годин;

час оплачуваної відпустки по догляду за дитиною, що надається жінкам, - за тривалістю, встановленою чинним законодавством.

5. Строки вислуги років працівників льотного складу за період роботи до 1 січня 1992 р. обчислюються за правилами, що діяли до зазначеної дати.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України

від 21 липня 1992 р. N 418

ПЕРЕЛІК

посад працівників льотного складу, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років

1. Члени екіпажів повітряних суден та інших літальних апаратів.
2. Льотно-інструкторський склад.
3. Командно-льотний склад: керівники (їх заступники), інспектори й інші спеціалісти з льотної служби (льотної роботи) міністерств, відомств, управлінь, об'єднань, підприємств, установ, організацій та їх структурних підрозділів, які мають діюче льотне свідоцтво і беруть участь в польотах у складі екіпажу повітряного судна або іншого літального апарата.
4. Парашутисти всіх найменувань, рятувальники, а також десантники-пожежники всіх найменувань, інструктори авіапожежної служби, керівники парашутних (парашутно-рятувальних, пошуково-рятувальних) підрозділів, працівники позаштатних і штатних парашутно-десантних груп, які здійснюють стрибки з парашутом або спуски (підйоми) на спеціальних спуско-піднімальних пристроях з вертольотів, що перебувають на висоті не менше 10 метрів.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 липня 1992 р. N 418

ПОРЯДОК

призначення і виплати пенсій за вислугу років працівникам льотно-випробного складу цивільної авіації

1. Пенсії за вислугу років відповідно до статті 54 Закону України "Про пенсійне забезпечення"* і цього Порядку призначаються працівникам льотно-випробного складу, безпосередньо зайнятим у льотних випробуваннях (дослідженнях) дослідної та серійної авіаційної, аерокосмічної, повітроплавальної і парашутно-десантної техніки, незалежно від відомчої належності підприємства, організації, де вони працюють.

** Надалі - Закон.*

Пенсії за вислугу років працівникам льотно-випробного складу встановлюються незалежно від віку при вислuzі на посадах, які дають право на таку пенсію, у чоловіків не менше 25 років, у жінок не менше 20 років.

2. Працівники льотно-випробного складу, звільнені від льотної роботи за станом здоров'я (хворобою), при наявності вислуги років у чоловіків не менше 20 років і у жінок не менше 15 років мають право на пенсію пропорційно відпрацьованому часу.

3. Право на пенсію за вислугу років мають:

а) льотний склад, який безпосередньо виконує дослідні польоти на штатних робочих місцях літальних апаратів і парашутно-десантної техніки:

льотчики (пілоти)-випробувачі, штурмани-випробувачі, бортінженери-випробувачі, бортмеханіки-випробувачі, бортелектрики-випробувачі, бортрадисти-випробувачі, бортоператори-випробувачі, парашутисти-випробувачі, провідні інженери з льотних випробувань або експериментальних робіт;

б) інженерно-технічний склад, який здійснює випробні (дослідні) польоти, а також польоти по задачі, прийманню літальних апаратів, їх систем, агрегатів, приладів та обладнання, парашутно-десантної техніки (при наявності діючого посвідчення про допуск до проведення льотних випробувань):

інженери, техніки, механіки, оператори та експериментатори всіх найменувань;

в) працівники, які інспектують льотний склад у випробних польотах, а також особи, які здійснюють керівництво льотно-випробними службами і беруть участь в дослідних польотах як члени екіпажу літального апарата (при наявності діючого посвідчення про допуск до проведення льотних випробувань).

4. При обчисленні строків вислуги років для призначення пенсій працівникам льотно-випробного складу рахується:

один рік на посадах, зазначених у підпункті "а" пункту 3 цього Порядку, - за два роки за умови здійснення протягом даного року льотних випробувань;

один рік на посадах, зазначених у підпункті "б" пункту 3 цього Порядку, при нальоті за рік 120 і більше годин - за два роки, від 50 до 120

годин - за півтора року, менше 50 годин - за один рік. У такому ж порядку обчислюється вислуга років при виконанні не менше 50 процентів зазначеного нальоту на повітряних суднах маневрової авіації та вертольотах;

один рік на посадах, зазначених у підпункті "в" пункту 3 цього Порядку, - за два роки за умови виконання встановленої норми нальоту годин.

Якщо працівник льотно-випробного складу протягом року не брав участі в льотних випробуваннях, але мав інший нальот (транспортний, в порядку льотної підготовки тощо) строки вислуги років обчислюються у порядку, встановленому для призначення пенсій льотному складу цивільної авіації.

При відсутності у працівника льотно-випробного складу протягом року нальоту годин даний рік у вислугу років не зараховується.

У разі коли відсутність нальоту годин викликана трудовим каліцтвом, одержаним при виконанні випробних польотів, вислуга років обчислюється за фактичною тривалістю роботи на посадах льотно-випробного складу.

5. До вислуги років працівникам льотно-випробного-складу зараховується:

час служби на посадах льотного складу Збройних Сил колишнього Союзу РСР і України та робота на посадах льотного складу цивільної авіації - в порядку, встановленому для призначення пенсій відповідно військовослужбовцям і льотному складу цивільної авіації;

час роботи на посадах льотного складу в цивільній авіації інших країн - в порядку, встановленому для призначення пенсій льотному складу цивільної авіації, за умови сплати страхових внесків до Пенсійного фонду України (за період роботи починаючи з 1992 року);

час навчання у вищих і середніх навчальних закладах авіації, якщо цьому передувала робота на посадах льотного складу (льотчикам-випробувачам, штурманам-випробувачам незалежно від цієї умови), - за фактичною тривалістю навчання, в інших випадках - за фактичною кількістю годин нальоту; час навчання у школі льотчиків-випробувачів (центрі підготовки льотного складу) - у подвійному розмірі за умови участі їх у випробних польотах;

час оплачуваної відпустки по догляду за дитиною, що надається жінкам, - за тривалістю, встановленою законодавством.

6. Працівникам льотно-випробного складу пенсії за вислугу років

обчислюються із середньомісячного заробітку за роботу, що дає право на цю пенсію (частина перша статті 64 та статті 65, 66, 69 Закону), одержуваного перед її припиненням.

7. Пенсії за вислугу років працівникам льотно-випробного складу призначаються у розмірі 55 процентів заробітку (пункт б цього Порядку) і за кожний рік вислуги (у чоловіків - понад 25 років і у жінок - понад 20 років) пенсія збільшується на 1 процент заробітку, але не менш як на 1 процент мінімального розміру пенсії за віком. За кожний рік роботи, яка дає право на пенсію на пільгових умовах згідно з пунктом "а" статті 13 та статтею 14 Закону, пенсія збільшується на 1 процент заробітку.

Максимальний розмір пенсій за вислугу років працівників льотно-випробного складу не може перевищувати 85 процентів заробітку.

Крім того, працівникам льотно-випробного складу до пенсії за вислугу років нараховуються надбавки та підвищення, передбачені статтями 21 та 77 Закону.

Заробіток для обчислення пенсій працівникам льотно-випробного складу визначається в такому порядку:

а) у разі призначення (перерахунку) пенсії, яка обчислена із заробітку до 1992 року, скоригований відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20 липня 1992 р. N 395 "Про додаткове коригування рівнів державних пенсій" (ЗП України, 1992 р., N 8, ст.188) середньомісячний заробіток підвищується за коефіцієнтом, який визначається як частка від ділення середньої заробітної плати працівників народного господарства за місяць, що передує місяцю звернення за призначенням (перерахунком) пенсії, на 1005 карбованців;

б) якщо пенсія обчислюється з урахуванням заробітку після 1 січня 1992 р., то частина заробітку до 1 січня 1992 р. коригується відповідно до підпункту "а" цього пункту, а заробіток за кожний місяць після 1 січня 1992 р. збільшується на коефіцієнт, що визначається як частка від ділення середньої заробітної плати працівників народного господарства за місяць, що передує місяцю звернення за призначенням (перерахунком) пенсії, на середню заробітну плату працівників народного господарства за відповідний місяць.

З одержаної суми обчислюється пенсія за нормами, встановленими Законом України "Про внесення змін до статті 53 Закону України "Про пенсійне забезпечення";

в) під час підвищення пенсій відповідно до рішень Уряду України середньомісячний заробіток, з якого призначається (перераховується)

пенсія відповідно до підпунктів "а" і "б" цього пункту, збільшується на коефіцієнт зростання середньої заробітної плати працівників народного господарства за місяць, що передує місяцю, з якого перераховуються пенсії, порівняно з середньою заробітною платою працівників народного господарства, яка враховувалася під час призначення (перерахунку) пенсії.

8. Пенсії за вислугу років непрацюючим пенсіонерам і тим, які працюють на посадах, що не дають права на таку пенсію, виплачуються в порядку, передбаченому статтею 85 Закону.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 21 липня 1992 р. N 418

ПЕРЕЛІК
посад і робіт інженерно-технічного складу авіації, які дають
право на пенсію за вислугу років

Авіаційні техніки (механіки, мотористи) всіх найменувань.

Майстри всіх найменувань.

Інженери всіх найменувань.

Начальники цехів, змін, діляниць, служб, груп по технічному обслуговуванню повітряних суден та інших літальних апаратів.

Право на пенсію за вислугу років мають зазначені в цьому Переліку працівники, які безпосередньо зайняті повний робочий день на роботах по оперативному і періодичному (гарантійному) аеродромному технічному обслуговуванню повітряних суден (крім працівників, зайнятих на зазначених роботах поза аеродромними умовами в спеціально обладнаних приміщеннях) на підприємствах, в об'єднаннях, льотно-випробних (контрольно-випробних) підрозділах військових частин і підприємств системи Міністерства оборони, МВС і КДБ колишнього Союзу РСР, Міністерства Оборони, МВС і СНБ України (вільнонайманий склад), науково-дослідних та авіаційно-спортивних організаціях, а також у льотних і навчально-льотних загонах навчальних закладів авіації.

Зайнятість зазначених працівників на роботах, які дають право на пенсію за вислугу років, підтверджується довідками, виданими відповідними підприємствами, об'єднаннями й організаціями.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ

постановою Кабінету Міністрів України
від 21 липня 1992 р. N 418

ПОРЯДОК
обчислення строків вислуги років для призначення пенсій
працівникам, які управляють повітряним рухом і мають відповідне
посвідчення

1. Правом на пенсію за вислугу років користуються працівники, які управляють повітряним рухом і мають відповідно посвідчення (диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, керівники польотів).

2. До вислуги років працівникам, які управляють повітряним рухом, зараховується робота на посадах, передбачених переліками N 1 і N 2, що додаються, на посадах льотного (льотно-випробного) складу, що дає право на пенсію за вислугу років (з урахуванням встановленої норми нальоту годин), а також служба в Збройних Силах колишнього Союзу РСР і України на льотних посадах.

3. До стажу роботи щодо безпосереднього управління польотами повітряних суден зараховується тільки робота на посадах, передбачених переліком N 1.

4. Пенсії за вислугу років працівникам, які управляють повітряним рухом, призначаються на підставі довідок (додаток N 3), що видаються підприємствами, установами й організаціями цивільної авіації, які підтверджують, що даний працівник безпосередньо управляв польотами повітряних суден і мав у цей час відповідне посвідчення.

5. Працівникам, які управляють повітряним рухом, пенсії за вислугу років призначаються відповідно до наявного стажу роботи у процентах від середньомісячного заробітку, який вони одержували перед припиненням роботи на посадах, що дають право на пенсію за вислугу років.

Додаток N 1
до Порядку обчислення строків вислуги
років працівникам, які здійснюють
управління повітряним рухом

ПЕРЕЛІК N 1

посад працівників, які здійснюють управління повітряним рухом, робота на яких зараховується до стажу роботи по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден при призначенні пенсій за вислугу років

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори цивільних секторів районних (районних диспетчерських) центрів, допоміжних районних центрів Єдиної системи управління повітряним рухом.

Диспетчери, старші диспетчери районних диспетчерських пунктів, аеродромних (аеровузлових) диспетчерських центрів.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори головних диспетчерських пунктів підходу, головних командно-диспетчерських пунктів, допоміжних і диспетчерських пунктів підходу.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори пунктів системи посадки, посадочно-диспетчерських пунктів, диспетчерських пунктів кола та кола місцевих повітряних ліній.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори місцевих диспетчерських пунктів, допоміжних місцевих диспетчерських пунктів, командно-диспетчерських пунктів (КДП) та КДП місцевих повітряних ліній.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори стартових диспетчерських пунктів, допоміжних стартових диспетчерських пунктів, стартових диспетчерських пунктів місцевих повітряних ліній, диспетчерських пунктів руління, керівники польотів.

Начальники та заступники, диспетчери (старші диспетчери) центрів Єдиної системи управління повітряним рухом, начальники, заступники начальників аеродромних, аеровузлових, аеродромно-диспетчерських, районних, районних диспетчерських центрів і диспетчерських пунктів управління повітряним рухом, які здійснюють систематичну роботу в складі змін служби руху по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден.

Диспетчери-інспектори, старші диспетчери-інспектори відділів (служб) руху, інспекції управлінь, об'єднань цивільної авіації, які здійснюють контроль, інспекторські перевірки органів управління польотами і систематичну роботу в складі змін служби руху по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден.

Заступники начальників аеропортів по руху, начальники служб

руху, старші диспетчери по приписних аеропортах, начальники, заступники начальників відділів (служб) руху, інспекції управлінь (республіканських виробничих об'єднань), авіапідприємств, об'єднань і навчальних закладів цивільної авіації, які здійснюють організацію роботи органів управління повітряним рухом, безпосередній контроль за їх діяльністю і систематичну роботу в складі змін служби руху.

Начальники, заступники начальників управління рухом літаків цивільної авіації, начальники відділів, заступники начальників відділів, старші експерти, експерти, провідні інспектори, старші інспектори, інспектори управління рухом літаків, заступники начальників управлінь цивільної авіації по управлінню повітряним рухом і радіотехнічному забезпеченню, які здійснюють контроль, інспекторські перевірки стану роботи служби руху в цивільній авіації і систематичну роботу в складі змін служби руху.

*Додаток N 2
до Порядку обчислення строків вислуги
років працівникам, які здійснюють
управління повітряним рухом*

ПЕРЕЛІК N 2

посад працівників управління повітряним рухом цивільної авіації, робота на яких зараховується до загального стажу роботи в службі управління повітряним рухом при призначенні пенсій за вислугу років

Диспетчери, штурмани, старші диспетчери, старші штурмани, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, оператори, перекладачі, чергові із знанням англійської мови цивільних секторів центрів, допоміжних центрів Єдиної системи управління повітряним рухом.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-оператори, радіометристи, оператори, перекладачі, чергові (які володіють англійською мовою) районних диспетчерських пунктів, допоміжних радіолокаційних диспетчерських пунктів.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, оператори, перекладачі, чергові (які володіють англійською мовою) головних диспетчерських пунктів підходу, головних командно-диспетчерських пунктів, диспетчерських пунктів підходу,

допоміжних диспетчерських пунктів підходу.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, перекладачі, чергові (які володіють англійською мовою) диспетчерських пунктів системи посадки, посадочно-диспетчерських пунктів, диспетчерських пунктів кола, диспетчерських пунктів кола місцевих повітряних ліній.

Диспетчери, диспетчери-оператори, старші диспетчери, оператори, диспетчери-інструктори місцевих диспетчерських пунктів, допоміжних місцевих диспетчерських пунктів.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-оператори, диспетчери-інструктори, оператори командно-диспетчерських пунктів.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, оператори командно-диспетчерських пунктів місцевих повітряних ліній.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, оператори стартових диспетчерських пунктів, допоміжних стартових диспетчерських пунктів, стартових диспетчерських пунктів місцевих повітряних ліній.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-оператори, оператори диспетчерських пунктів руління.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори, диспетчери-оператори, оператори, техніки аеродромних диспетчерських пунктів, аеродромних диспетчерських пунктів місцевих повітряних ліній.

Старші диспетчери, старші штурмани, чергові штурмани, чергові по польотах.

Диспетчери, старші диспетчери по приписних аеродромах.

Диспетчери, старші диспетчери, диспетчери-інструктори диспетчерських пунктів управління повітряним рухом навчальних закладів цивільної авіації, тренажерних центрів, навчально-тренувальних центрів.

Керівники польотів, керівники польотів аеродромів, керівники польотів аеродромних (аеровузлових) диспетчерських центрів, керівники польотів районних диспетчерських центрів, керівники польотів районів, начальники змін центрів Єдиної системи управління повітряним рухом.

Начальники, заступники начальників диспетчерських пунктів.

Диспетчери-інспектори, старші диспетчери-інспектори відділів (служб) руху, інспекції управлінь, об'єднань цивільної авіації.

Заступники начальників аеропортів по руху, начальники служб руху, старші диспетчери по приписних аеропортах, начальники,

заступники начальників відділів (служб) руху, інспекції управлінь (республіканських виробничих об'єднань), авіапідприємств, об'єднань і навчальних закладів цивільної авіації.

Начальник, заступник начальника управління рухом літаків Головного (Центрального) управління повітряним рухом Міністерства цивільної авіації колишнього Союзу РСР.

Начальники відділів, заступники начальників відділів, старші експерти, провідні інспектори, старші інспектори, інспектори управління рухом літаків, заступники начальника Управління цивільної авіації по управлінню повітряним рухом і радіотехнічному забезпеченню.

Техніки, старші техніки, оператори, старші оператори автоматизованих систем передачі метеорологічної інформації в районах аеродромів.

Старші інструктори, інструктори, пілоти-оператори, техніки-оператори, оператори диспетчерських тренажерів.

Працівники льотного і диспетчерського складу управління повітряним рухом, які залишили льотну або диспетчерську роботу і продовжують працювати на диспетчерських посадах в центральних диспетчерських аеропортах, диспетчерських службах управління, виробничих диспетчерських службах підприємств, виробничих диспетчерських службах управління.

Додаток N 3
до Порядку обчислення строків вислуги
років працівникам, які здійснюють
управління повітряним рухом

ДОВІДКА

Видана гр-ну (ці) _____
про те, що він (вона) працював (ла) _____

(назва підприємства, установи, організації)

в службі управління повітряним рухом в період:

з _____	19__ р. по _____	19__ р. Наказ N ____	від _____
з _____	19__ р. по _____	19__ р. Наказ N ____	від _____
з _____	19__ р. по _____	19__ р. Наказ N ____	від _____
з _____	19__ р. по _____	19__ р. Наказ N ____	від _____

з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____

Загальний стаж роботи в службі управління повітряним рухом становить _____ років _____ місяців.

З них безпосередньо здійснював (ла) управління польотами повітряних суден, мав (ла) посвідчення диспетчера служби руху в періоди:

з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____
 з _____ 19__ р. по _____ 19__ р. Наказ N ____ від _____

Стаж по безпосередньому управлінню польотами повітряних суден становить _____ років _____ місяців.

Відповідальність за правильність і своєчасність оформлення довідки, що підтверджує право на пенсію за вислугу років згідно з Законом України "Про пенсійне забезпечення", несе адміністрація підприємства, установи, організації, яка видала довідку з останнього місяця роботи.

Керівник підприємства

(підпис)

М.П.

Головний бухгалтер

(підпис)

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

від 10 лютого 2000 р. N 264

Київ**Про порядок обчислення заробітку для призначення пенсій особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації**

У зв'язку з прийняттям Закону України від 17 листопада 1999 р. N 1222-XIV "Про внесення змін до деяких законів України" Кабінет Міністрів України **постановляє:**

Установити, що особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотам, штурманам, бортінженерам, бортмеханікам, бортрадистам, льотчикам-наглядачам) і бортоператорам, які виконують спеціальні роботи в польотах, заробіток для обчислення пенсії визначається згідно з пунктом 7 Порядку призначення і виплати пенсій за вислугу років працівникам льотно-випробного складу цивільної авіації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 липня 1992 р. N 418 "Про затвердження нормативних актів з питань призначення пенсій за вислугу років працівникам авіації і льотно-випробного складу" (ЗП України, 1992 р., N 9, ст. 209; 1996 р., N 12, ст. 341).

Прем'єр-міністр України

В.ЮЩЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 жовтня 1992 р. N 583

СПИСОК

професій і посад робітників локомотивних бригад і окремих категорій працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та в метрополітенах і користуються правом на пенсію за вислугу років

Бригадири магістральних залізниць, зайняті на поточному утриманні, ремонті колій та штучних споруд на ділянках з інтенсивним рухом поїздів

Електромонтери і електромеханіки контактної мережі магістральних залізниць

Кондуктори вантажних поїздів
 Кочегари паровозів і парових кранів на залізничному ході
 Майстри (шляхові, постові, тунельні) магістральних залізниць, зайняті на поточному утриманні, ремонті колій і штучних споруд на ділянках з інтенсивним рухом поїздів
 Машиністи автомотрис і мотовозів
 Машиністи і помічники машиністів паровозів і парових кранів на залізничному ході
 Машиністи і помічники машиністів тепловозів
 Машиністи і помічники машиністів електровозів
 Машиністи і помічники машиністів дизель-поїздів
 Машиністи і помічники машиністів електропоїздів (секцій)
 Машиністи-інструктори локомотивних бригад
 Механіки рефрижераторних поїздів (секцій)*
 Монтери колій магістральних залізниць, зайняті на поточному утриманні, ремонті колій і штучних споруд на ділянках з інтенсивним рухом поїздів
 Оглядачі вагонів магістральних залізниць, зайняті на пунктах технічного (технічного і комерційного) обслуговування вагонів станцій позакласних, 1 та 2 класу
 Оглядачі-ремонтники вагонів магістральних залізниць, зайняті на пунктах технічного (технічного і комерційного) обслуговування вагонів станцій позакласних, 1 та 2 класу
 Поїзні диспетчери і старші поїзні диспетчери
 Регулювальники швидкості руху вагонів
 Ремонтники штучних споруд магістральних залізниць на ділянках з інтенсивним рухом поїздів
 Складачі поїздів
 Слюсарі по ремонту рухомого складу магістральних залізниць, зайняті на пунктах технічного (технічного і комерційного) обслуговування вагонів станцій позакласних, 1 та 2 класу
 Чергові по станціях позакласних і 1 класу, зайняті прийманням відправленням і пропусканням поїздів на ділянках магістральних залізниць з особливо інтенсивним рухом
 Чергові та оператори сортувальних гірок на станціях позакласних і 1 класу

 *) Механікам рефрижераторних поїздів (секцій) до стажу

для

призначення пенсій за вислугу років включаються періоди їх роботи в 1978 - 1990 роках начальниками рефрижераторних

поїздів (секцій) при обслуговуванні рефрижераторних поїздів (секцій) меншою чисельністю робітників, ніж це було встановлено галузевими технічно обґрунтованими нормами обслуговування рефрижераторних поїздів (секцій), при наявності підтверджуючих документів про доплату за сумісництво посад.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 жовтня 1992 р. N 583

СПИСОК

професій і посад працівників підприємств лісової промисловості та лісового господарства, постійно діючих лісопунктів, лісництв, лісозаготівельних діляниць, зайнятих на заготівлі лісу, лісогосподарських роботах, підсочці лісу та лісосплаві, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років

а) Робітники

Здимщики-збирачі

Звальщики лісу

Водії автомобілів по вивезенню лісу

Лебідчики на трелюванні лісу

Лісоруби

Машиністи-кранівники, зайняті на лісосіках, лісонавантажувальних пунктах, верхніх і проміжних складах

Машиністи з'єднувальних (сортувальних) машин

Машиністи трелювальних машин

Навальники-звальщики лісоматеріалів, зайняті на лісосіках, лісонавантажувальних пунктах, верхніх і проміжних складах

Обрубувачі сучків

Розкрязувальники

Слюсарі по ремонту лісозаготівельного обладнання, зайняті на лісосіках, лісонавантажувальних пунктах, верхніх і

проміжних складах

Сортувальники деревини на воді

З'єднувачі плотів

Трактористи на підготовці лісосік, трелюванні та вивезенні лісу

Трелювальники

Формувальники плотів

Чокувальники

Штабелювальники деревини, зайняті на лісосіках, лісонавантажувальних пунктах, верхніх і проміжних складах

б) Спеціалісти

Майстри, старші майстри, зайняті на лісосіках, лісонавантажувальних пунктах, верхніх і проміжних складах

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ

постановою Кабінету Міністрів України

від 12 жовтня 1992 р. N 583

СПИСОК

професій і посад плавскладу окремих видів суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку

<i>Найменування професій та посад плавскладу</i>	<i>Види суден</i>
<p>Боцмани Гідроакустики Головні фізики, інженери і техніки всіх спеціальностей, дезактиватори суден з атомними енергетичними установками, атомного технологічного обслуговування і підводних апаратів (лабораторій) Капітани - директори, капітани (старшини) та їх помічники, штурмани</p>	<p>хімовози, газовози, нафтоналивні, агломератовози, нафтоперекачувальні і плавучі зачисні станції, судна з атомними енергетичними установками, судна атомного технологічного обслуговування; судна, що постійно працюють в Арктиці, виробничі судна флоту рибної промисловості, зайняті добуванням, обробкою риби і морепродуктів, а також прийманням готової продукції на промислі, підводні апарати</p>

(лабораторії)

Кочегари суден
Майстри всіх найменувань по
добуванню і обробці риби
Механіки та їх помічники
Начальники радіостанцій
Начальники служб радіаційної безпеки
і контрольно-вимірювальних приладів
і автоматики суден з атомними
енергетичними установками
Начальники плавучих зачисних
станцій та їх помічники
Помпові машиністи (донкермани)
Радіооператори всіх класів,
радіотехніки та радіотелеграфісти
Рульові й матроси всіх класів і
найменувань
Шкіпери та їх помічники, підшкіпери
Електрики суднові всіх класів і
найменувань
Електромеханіки всіх класів і
найменувань
Електрорадіонавігатори

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 жовтня 1992 р. N 583

ПОРЯДОК
призначення і виплати пенсій за вислугу років заслуженим
майстрам спорту, майстрам спорту міжнародного класу - членам
збірних команд України

1. Пенсії за вислугу років призначаються спортсменам, які мають особливі заслуги перед фізкультурним рухом, - заслуженим майстрам

спорту, майстрам спорту міжнародного класу при стажі роботи не менше 20 років і перебуванні в складі збірних команд України не менше 6 років незалежно від віку.

Призначення і виплата зазначених пенсій здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", з урахуванням статей 7, 21, 51, 52 і 77 Закону України "Про пенсійне забезпечення".

До стажу роботи зараховується перебування вказаних осіб у складі збірних команд України, а також інші види діяльності, передбачені Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

Стаж, який дає право на пенсію за вислугу років, обчислюється на підставі трудової книжки та інших документів, що підтверджують перебування в складі збірних команд України, а також у разі наявності звання заслуженого майстра спорту або майстра спорту міжнародного класу.

2. Пенсії за вислугу років призначаються в розмірах, установлених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" для пенсій за віком.

3. Пенсії за вислугу років обчислюються із заробітної плати відповідно до порядку, визначеного Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

4. Пенсії за вислугу років призначаються і виплачуються за умови вибуття вказаних осіб зі збірних команд України.

ЗАТВЕРДЖЕНИЙ
постановою Кабінету Міністрів України
від 12 жовтня 1992 р. N 583

ПЕРЕЛІК

посад артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку

Право на пенсію за вислугу років мають:

1. При стажі творчої діяльності на посадах, передбачених у цьому

пункті, не менше 20 років:

артисти балету та балету на льоду:

артисти - виконавці танцювальних номерів у професійних художніх колективах;

артисти театрів міміки та жести;

травесті (артисти, які виконують ролі хлопчиків, підлітків, дівчаток);

артисти цирків і концертних організацій: гімнасти, мотовелофігуристи, еквілібристи, балансери, акробати, наїзники, дресировальники диких звірів, борці, клоуни (коверні), які виконують номери жанрів циркового мистецтва, що дають право на пенсію за вислугу років, силові жонглери, ліліпути - артисти всіх найменувань;

артистки-вокалістки (солістки), солістки-бандуристки театрів опери і балету, музичних і музично-драматичних театрів, концертних організацій, телебачення і радіомовлення, оперних студій вищих навчальних закладів мистецтв, жокеї.

2. При стажі творчої діяльності на посадах, передбачених у цьому пункті, не менше 25 років:

артисти-вокалісти (солісти) театрів опери і балету, музичних і музично-драматичних театрів, концертних організацій, телебачення і радіомовлення, оперних студій вищих навчальних закладів мистецтв (крім артисток-вокалісток (солісток), вказаних у пункті 1 цього Переліку;

артисти - виконавці трюкових номерів (каскадери);

артисти професійних хорових колективів, які виконують сольні партії;

артисти, які грають на духових інструментах у професійних художніх колективах;

артисти-ляльководи в театрах ляльок і цирках;

артисти театрів юного глядача (театрів для дітей та юнацтва);

жонглери та артисти оригінального жанру в цирках і концертних організаціях.

3. Артисти хору театрів опери і балету та професійних художніх колективів при стажі творчої діяльності на цих посадах не менше 30 років (до цього стажу зараховується також робота, передбачена пунктами 1 і 2 цього Переліку).

4. Творчі працівники (крім перелічених у пунктах 1 - 3 цього Переліку) театрів опери і балету, музичних театрів:

а) артисти драми, артисти оркестру, які грають на духових

інструментах, - при стажі творчої роботи на сцені на посадах, зазначених у цьому підпункті, не менше 25 років. До цього стажу зараховується і робота, передбачена пунктами 1 і 2 цього Переліку;

б) артисти оркестру (крім тих, які грають на духових інструментах), артисти хору і мімічного ансамблю, концертмейстери-піаністи, артисти вокально-драматичної частини - при стажі творчої роботи на сцені на посадах, зазначених у цьому підпункті, не менше 30 років. До цього стажу зараховується також робота, передбачена пунктами 1 - 3 і підпунктом "а" пункту 4 цього Переліку.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАКАЗ

28.10.2002 N 385

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 листопада 2002 р.
за N 892/7180

**Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я,
лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з
фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я**

**(Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства
охорони здоров'я**

N 114 від 17.03.2003

N 229 від 07.05.2004)

На підставі Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого Указом Президента України від 24.07.2000 N 918/2000, та з метою забезпечення державної політики щодо створення та функціонування закладів охорони здоров'я і заняття медичною і фармацевтичною діяльністю **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити:

1.1. Перелік закладів охорони здоров'я (додається).

1.2. Перелік лікарських посад у закладах охорони здоров'я (додається).

1.3. Перелік провізорських посад у закладах охорони здоров'я (додається).

1.4. Перелік посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою (фармацевтів) у закладах охорони здоров'я (додається).

2. Керівникам органів і закладів охорони здоров'я:

привести у відповідність до цього наказу мережу та назви закладів охорони здоров'я;

привести у відповідність до переліків назви лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою, унести відповідні зміни до штатних розписів.

3. Уважати такими, що втратили чинність, накази Міністерства охорони здоров'я України:

від 22.06.95 N 114 "Про затвердження переліку закладів охорони здоров'я, переліку лікарських посад і переліку посад фармацевтичних працівників", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02.11.95 за N 399/935; N 400/936; N 401/937;

від 04.12.96 N 365 "Про внесення змін до наказу МОЗ України від 22.06.95 N 114 "Про затвердження переліку закладів охорони здоров'я, переліку лікарських посад і переліку посад фармацевтичних працівників", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.12.96 за N 745/1770;

від 16.12.96 N 379 "Про внесення змін до Переліку закладів охорони здоров'я", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31.12.96 за N 779/1804;

від 19.12.97 N 360 "Про внесення доповнення до Переліку лікарських посад у закладах охорони здоров'я", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.01.98 за N 12/2452;

від 03.04.98 N 84 "Про внесення змін до Переліку закладів охорони здоров'я, затвердженого наказом МОЗ України від 22.07.95 N 114", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 17.04.98 за N 247/2687;

від 23.11.98 N 331 "Про внесення змін до Переліку закладів охорони здоров'я", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30.11.98 за N 759/3199;

від 29.12.00 N 372 "Про внесення доповнень до переліку закладів охорони здоров'я", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16.01.01 за N 21/5212.

Міністр

В.Ф.Москаленко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
охорони здоров'я України
28.10.2002 N 385
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 листопада 2002 р.
за N 892/7180

ПЕРЕЛІК
закладів охорони здоров'я

1. Лікувально-профілактичні заклади

1.1. Лікарняні заклади

1.1.1. Багатопрофільні:

Госпіталь для інвалідів війни

Дитяча басейнова лікарня на водному транспорті

Дитяча лікарня (республіканська, обласна, міська, районна)

Дитяче територіальне медичне об'єднання

Дільнична лікарня (у т.ч. сільських, селищних та міських рад)

Лікарня (республіканська, обласна, центральна міська, міська, центральна районна, районна)

Лікарня на водному транспорті (центральна, басейнова, басейнова, портова)

Лікарня на залізничному транспорті (центральна, дорожня, відділкова, вузлова, лінійна, дитяча)

Лікарня нафтопереробної промисловості України

Лікарня професійних захворювань

Лікувально-діагностичний центр

Медико-санітарна частина (у т.ч. спеціалізована)

Медичний центр (різного профілю)

Міська лікарня швидкої медичної допомоги

Перинатальний центр зі стаціонаром

Пологовий будинок (обласний, міський, районний)

Студентська лікарня (обласна, міська)

Територіальне медичне об'єднання

Українська дитяча спеціалізована лікарня "Охматдит"

Українська психіатрична лікарня з інтенсивним (суворим)

наглядом

Український госпіталь для воїнів-інтернаціоналістів Український державний медико-соціальний центр ветеранів війни

(Пункт 1.1.1 із змінами, внесеними згідно з Наказом МОЗ N 229 від 07.05.2004)

1.1.2. Однопрофільні:

Дерматовенерологічна лікарня

Інфекційна лікарня

Косметологічна лікарня

Лікарня відновного лікування

Наркологічна лікарня

Наркологічний диспансер

Онкологічний диспансер

Отоларингологічна лікарня

Офтальмологічна лікарня

Протитуберкульозний диспансер

Психіатрична лікарня

Психіатричний диспансер

Психоневрологічна лікарня

Травматологічна лікарня

Туберкульозна лікарня

Фізіотерапевтична лікарня

Шкірно-венерологічний диспансер

1.1.3. Спеціалізовані:

Гастроентерологічний диспансер

Дерматовенерологічна лікарня (у т.ч. дитяча)

Дитячий кардіоревматологічний диспансер

Ендокринологічний диспансер

Інфекційна лікарня (у т.ч. дитяча)

Кардіологічний диспансер

Косметологічна лікарня

Лікарня відновного лікування (у т.ч. дитяча)

Лікарсько-фізкультурний диспансер

Наркологічний диспансер

Онкологічний диспансер

Отоларингологічна лікарня

Офтальмологічна лікарня

Протитуберкульозний диспансер

Психіатрична лікарня (у т.ч. дитяча)

Психіатричний диспансер
 Психоневрологічний диспансер
 Травматологічна лікарня
 Трахоматозний диспансер
 Туберкульозна лікарня (у т.ч. дитяча)
 Фізіотерапевтична лікарня
 Центр з профілактики та боротьби зі СНІДом
 Центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи
 Шкірно-венерологічний диспансер
 1.1.4. Особливого типу:
 Лікарня "Хоспіс" (республіканська, обласна, міська, районна)
 Обласне дитяче патолого-анатомічне бюро
 Патолого-анатомічне бюро (республіканське, обласне, міське)
 Патолого-анатомічний центр України
 Спеціалізований диспансер радіаційного захисту населення (Український, республіканський, обласний, міський)
 Спеціалізована поліклініка Українського науково-дослідного протичумного інституту ім. І.І.Мечнікова
 Українська алергологічна лікарня
 Український лепрозорій
 Центр реабілітації репродуктивної функції людини (республіканський, обласний)
 1.2. Амбулаторно-поліклінічні заклади:
 Амбулаторія
 Амбулаторія загальної практики - сімейної медицини
 Басейнова стоматологічна поліклініка
 Дитяча міська поліклініка
 Дитяча стоматологічна поліклініка (обласна, міська, районна)
 Діагностичний центр (різного профілю)
 Жіноча консультація
 Іллічівська стоматологічна поліклініка Іллічівської басейнової лікарні на водному транспорті
 Київська центральна басейнова стоматологічна поліклініка МОЗ України
 Консультація "Шлюб і сім'я"
 Лінійна амбулаторія на залізничному транспорті
 Наркологічна амбулаторія

- Поліклініка (центральна міська, міська, центральна районна)*
Поліклініка на водному транспорті (центральна, басейнова, портова)
Поліклініка на залізничному транспорті (центральна, дорожня, відділкова, вузлова, лінійна)
Пункт охорони здоров'я (здоровпункт)
Сільська лікарська амбулаторія (у т.ч. сільських та селищних рад)
Стоматологічна поліклініка (обласна, міська, районна)
Стоматологічна поліклініка МОЗ України при Національному медуніверситеті
Стоматологічна поліклініка при Львівському медуніверситеті
Студентська поліклініка (обласна, міська)
Фельдшерський пункт (у т.ч. сільських та селищних рад)
Фельдшерсько-акушерський пункт (у т.ч. сільських та селищних рад)
Фізіотерапевтична поліклініка Центр планування сім'ї та репродукції людини
- 1.3. Заклади переливання крові, швидкої та екстреної медичної допомоги:*
Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф
Республіканський територіальний центр екстреної медичної допомоги
Станція переливання крові (республіканська, обласна, міська)
Станція швидкої медичної допомоги
Українська станція виїзної екстреної консультативної медичної допомоги
Центр заготівлі та переробки плазми (республіканський, обласний, міський, районний)
Центр служби крові (республіканський, обласний, міський)
- 1.4. Санаторно-курортні заклади:*
Бальнеологічна лікарня (у т.ч. дитяча)
Грязелікарня (у т.ч. дитяча)
Дитячий оздоровчий центр
Курортна поліклініка
Міжнародний дитячий медичний центр
Санаторій (у т.ч. дитячий, однопрофільний, багатпрофільний, спеціалізований)
Санаторій для дітей з батьками Санаторій-профілакторій

2. Санітарно-профілактичні заклади

2.1. Санітарно-епідеміологічні заклади:

Дезінфекційна станція з профілактичної дезінфекції
 Дезінфекційна станція (обласна, міська)
 Об'єднання (підприємство) "Профдезінфекція" (обласне, міське)
 Об'єднання "Меддезінфекція" (обласне, міське)
 Протичумна станція
 Санітарно-епідеміологічна станція (центральна, республіканська,
 обласна, міська, міжрайонна, районна)
 Санітарно-епідеміологічна станція на водному транспорті
 (центральна, басейнова, портова)
 Санітарно-епідеміологічна станція на залізничному транспорті
 (центральна, на залізницях, лінійна)
 Санітарно-епідеміологічна станція об'єкта з особливим режимом
 роботи
 Центральна санітарно-епідеміологічна станція на повітряному
 транспорті
 2.2. Заклади санітарної просвіти:
 Центр здоров'я (Український, республіканський, обласний,
 міський, районний)

3. Фармацевтичні (аптечні) заклади:

Аптека
 Аптечна база (склад)
 База (склад) медичної техніки
 База спеціального медичного постачання (центральна,
 республіканська, обласна)
 Контрольно-аналітична лабораторія
 Лабораторія з аналізу якості лікарських засобів
 Магазин (медичної техніки, медичної оптики)

4. Інші заклади:

Бюро судово-медичної експертизи (республіканське, обласне,
 міське)
 Головне бюро судово-медичної експертизи України
 Інформаційно-аналітичний центр медичної статистики
 Молочна кухня Центр медичної статистики МОЗ України

5. Заклади медико-соціального захисту:

Будинок дитини (обласний, міський, районний)
 Обласний центр (бюро) медико-соціальної експертизи

**Начальник Головного управління
медичних кадрів
та державної служби**

Ю.В.Мельник

ПОЯСНЕННЯ

до Переліку закладів охорони здоров'я

1. Фельдшерські, фельдшерсько-акушерські пункти, сільські лікарські амбулаторії та дільничні лікарні організуються в сільських населених пунктах, об'єктах будівництва за межами населених пунктів.

2. Пункт охорони здоров'я (здоровпункт) створюється на підприємствах в установах, організаціях і входить до складу поліклініки або амбулаторії.

3. Амбулаторія - амбулаторно-поліклінічний заклад, що надає медичну допомогу хворим з однієї або декількох основних лікарських спеціальностей, поліклініка - з багатьох лікарських спеціальностей. Амбулаторія і поліклініка можуть надавати медичну допомогу хворим і вдома.

4. Амбулаторія загальної практики - сімейної медицини - лікувально-профілактичний заклад, який в межах своєї діяльності забезпечує проведення комплексу профілактичних заходів з попередження і зниження захворюваності, інвалідності і смертності, раннього виявлення захворювань, надає прикріпленому за сімейно-територіальним принципом населенню кваліфіковану первинну лікувально-профілактичну допомогу, здійснює його диспансеризацію та моніторинг за станом здоров'я.

5. Лікарня - лікувально-профілактичний заклад, призначений для надання стаціонарної медичної допомоги хворим. Лікарня, що надає стаціонарну медичну допомогу хворим з лікарських спеціальностей одного профілю називається однопрофільною, а з декількох лікарських спеціальностей - багатпрофільною. Однопрофільні лікарняні заклади створюються для надання медичної допомоги населенню певної території (міста, району), спеціалізовані - для надання спеціалізованої медичної допомоги населенню регіону (республіки, області, міста в містах Києві, Севастополі). У своєму складі лікарня може мати поліклініку чи амбулаторію.

Лікарня, на яку покладено функції органу управління охороною здоров'я району, називається центральною районною лікарнею, міста - центральною міською лікарнею.

6. Територіальне медичне об'єднання - це комплекс лікувально-профілактичних та інших закладів, функціонально і організаційно пов'язаних між собою з метою інтеграції і ефективного використання трудових і матеріальних ресурсів для досягнення найкращих кінцевих результатів у наданні медичної допомоги населенню.

7. Диспансери - лікувально-профілактичні заклади, що надають медичну допомогу населенню з певних груп захворювань та забезпечують диспансеризацію населення.

Диспансери можуть мати у своєму складі стаціонар. Диспансери з чисельністю лікарів амбулаторного приймання менше 5 створюватись та функціонувати не можуть.

8. Медико-санітарною частиною називається міська поліклініка або міська лікарня з поліклінікою, призначені виключно для надання медичної допомоги робітникам промислових підприємств, будівельних організацій, підприємств транспорту. До складу медико-санітарної частини можуть входити й інші заклади охорони здоров'я.

9. Клінічним є лікувально-профілактичний заклад охорони здоров'я, який не менше ніж на 50 відсотків використовується для розташування структурних наукових і навчальних підрозділів (кафедри, лабораторії та ін.) вищих медичних навчальних закладів III, IV рівнів акредитації, закладів післядипломної освіти, науково-дослідних інститутів і спільної роботи із забезпечення лікувально-діагностичного процесу, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації медичних кадрів та проведення і впровадження в практику медичних наукових досліджень.

10. Лікувально-профілактичні заклади (лікарні, пологові будинки та інші), що входять до складу медичних науково-дослідних закладів або підпорядковані медичним науково-дослідним закладам, називаються клініками.

11. Центрами є лікувальні заклади або їх структурні підрозділи, диспансери, пологові будинки та інші, які виконують функцію головного закладу з організації і надання медичної і медикаментозної допомоги закріпленому населенню. Заклад, який виконує функцію центру, як правило, зберігає свою назву згідно з переліком.

12. Назва "міська лікарня швидкої медичної допомоги" присвоюється тільки міській лікарні, яка використовується виключно для надання екстреної стаціонарної допомоги.

13. Самостійні молочні кухні можуть організовуватись при обсязі роботи понад 12 тис. порцій молока і молочних сумішей на день.

14. Лікарня "Хоспіс" - лікувально-профілактичний заклад для надання медичної допомоги невиліковним хворим, що функціонує за рахунок місцевого бюджету, додаткового фінансування підприємствами, спонсорами, добродійних пожертвувань організацій, фізичних та юридичних осіб.

15. Мережа й організаційна структура державної санітарно-епідеміологічної служби центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я встановлюються головним державним санітарним лікарем України, інших державних органів - головними державними санітарними лікарями відповідних державних органів за погодженням з головним державним санітарним лікарем України.

16. Аптека - заклад охорони здоров'я, основним завданням якого є забезпечення населення, закладів охорони здоров'я, підприємств, установ і організацій лікарськими засобами і виробами медичного призначення.

17. Аптека, на яку покладено організаційно-методичне керівництво аптеками району (міста), називається центральною районною (міською) аптекою.

18. Аптека, яка призначена для переважного забезпечення однієї або декількох лікарень, інших закладів охорони здоров'я, а також населення медикаментами і предметами медичного призначення, називається відповідно лікарняною або міжлікарняною аптекою.

**Начальник Головного управління
медичних кадрів
та державної служби**

Ю.В.Мельник

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАКАЗ

N 146 від 23.10.91

м.Київ

**Про атестацію середніх медичних працівників
(Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства
охорони здоров'я**

N 194 від 25.12.92
 N 39 від 01.02.2001
 N 25 від 19.01.2004)

(наводиться без додатків 1, 3-5)

З метою подальшого удосконалення медичного обслуговування населення, зростання кваліфікації середнього медичного персоналу, зменшення його плинності та підвищення матеріальної зацікавленості і згідно з постановою колегії Міністерства праці УРСР від 17 квітня 1991 року N 33 "Про умови оплати праці та розміри ставок заробітної плати й посадових окладів працівників охорони здоров'я і соціального забезпечення в Українській РСР"

ЗАТВЕРДЖУЮ:

1. Положення про атестацію середніх медичних працівників (додаток 1).
2. Номенклатуру спеціальностей середніх медичних працівників (додаток 2).
3. Форму атестаційної справи (додаток 3).
4. Форму посвідчення про присвоєння кваліфікаційної категорії (додаток 4).
5. Інструктивно-методичні вказівки з атестації середніх медичних працівників (додаток 5).

НАКАЗУЮ:

1. Ввести в дію з 1 січня 1992 року Положення про атестацію середніх медичних працівників, номенклатуру спеціальностей, форми атестаційної справи і посвідчення та інструктивно-методичні вказівки з атестації середніх медичних працівників, що затверджені даним наказом.

2. Начальникам головних управлінь та управлінь Міністерства охорони здоров'я України, завідуючим відділами (начальникам управлінь) охорони здоров'я обл(міськ)виконкомів, Ради Міністрів Кримської АР, директорам НДІ, керівникам установ республіканського підпорядкування:

2.1. Протягом 1992 року провести позачергову атестацію на кваліфікаційні категорії зубних техніків та на вищу кваліфікаційну категорію спеціалістів, що виявили бажання атестуватися на цю категорію, при наявності у них необхідного стажу роботи за спеціальністю та інших показників.

2.2. До 1 квітня 1992 року середнім медичним працівникам, що

мали кваліфікаційну категорію з однієї з спеціальностей, профіль якої змінився, присвоїти відповідну категорію з нової спеціальності згідно з затвердженою номенклатурою без проходження переатестації.

2.3. До кінця 1991 року переглянути склад діючих атестаційних комісій, при необхідності вжити заходів до їх зміцнення.

3. До 1 грудня 1991 р. Головному планово-економічному управлінню розробити і затвердити рекомендації про порядок оплати за проведення атестації (переатестації) та про оплату праці членів атестаційних комісій і рецензентів звіту атестованих.

4. Вважати такими, що втратили чинність на території України:

4.1. Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 9 жовтня 1987 року N 1104 "Про атестацію середніх медпрацівників".

4.2. Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 16 липня 1990 року N 284 "Про внесення доповнення до пункту 5.28 додатка 1 до наказу МОЗ СРСР від 09.10.87 N 1104 "Про атестацію середніх медичних працівників".

4.3. Наказ Міністерства охорони здоров'я СРСР від 27 серпня 1984 року N 980 "Про атестацію зубних лікарів, акушерок і фельдшерів всіх спеціальностей".

4.4. Пункт 1.3. наказу МОЗ СРСР від 9 вересня 1964 року N 496.

4.5. Інформаційний лист МОЗ СРСР від 16.01.88 N 02-14/25-14 "Про кваліфікаційні характеристики посад керівників, спеціалістів і службовців".

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника міністра охорони здоров'я України т.Передерія В.Г.

Міністр

Ю.П.Спіженко

Додаток 2
до наказу Міністерства
охорони здоров'я України
від 23 жовтня 1991 р.
N 146

Номенклатура спеціальностей середніх медичних працівників

1. Зубний лікар
2. Зубний технік
3. Фельдшер швидкої допомоги

4. *Фельдшер*
5. *Акушерка стаціонару*
6. *Акушерка жіночої консультації*
7. *Помічник санітарного лікаря*
8. *Помічник лікаря-епідеміолога (Пункт 8 Додатку 2 в редакції Наказу Міністерства охорони здоров'я N 25 від 19.01.2004)*
9. *Фельдшер (інструктор) з санітарної освіти (Пункт 9 Додатку 2 в редакції Наказу Міністерства охорони здоров'я N 25 від 19.01.2004)*
10. *Лаборант санітарно-гігієнічної лабораторії*
11. *Лаборант клініко-діагностичної лабораторії*
12. *Лаборант з імунології*
13. *Лаборант з бактеріології*
14. *Лаборант з патолого-анатомічних досліджень*
15. *Лаборант судово-медичної лабораторії*
16. *Рентгенлаборант*
17. *Операційна медична сестра*
18. *Медична сестра стаціонару*
19. *Медична сестра поліклініки*
20. *Медична сестра дитячого стаціонару*
21. *Медична сестра дитячої поліклініки*
22. *Медична сестра з фізіотерапії*
23. *Медична сестра з масажу*
24. *Медична сестра (інструктор) з лікувальної фізкультури*
25. *Медична сестра з функціональної діагностики*
26. *Медична сестра з дієтичного харчування*
27. *Медична сестра з стоматології*
28. *Медичний статистик*
29. *Гіпсовий технік-ортезист*
30. *Медична сестра загальної практики - сімейної медицини*

**Начальник Головного управління
учбових закладів, кадрів і науки**

С.М.Белан

Чіткі строки запровадження у дію Закону, що передбачає запровадження пенсійного забезпечення зазначених вище категорій

працівників через професійні та корпоративні недержавні пенсійні фонди не визначені. Тому, цим пунктом Прикінцевих положень Закону встановлюються тимчасові норми, щодо пенсійного забезпечення таких осіб в рамках солідарної системи, які будуть діяти до введення у дію відповідного Закону.

Отже, зазначеним вище особам пенсії призначатимуться виходячи з розрахунку розміру пенсії, проведеного відповідно до формули, встановленої статтею 27 Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та з дотриманням вимог статті 28 цього ж Закону щодо мінімального розміру пенсії за віком. При цьому, особа, що претендує на призначення пільгової пенсії або пенсії за вислугу років повинна досягти віку та мати наявний трудовий стаж, що вимагались пенсійним законодавством, яке діяло до 1 січня 2004 року (тобто відповідати тим вимогам щодо віку та стажу, про які було сказано вище у цьому коментарі). Те ж саме стосується і призначення пільгових пенсій особам, які мали право на пенсію на пільгових умовах до введення в дію Закону «Про пенсійне забезпечення» (про цю категорію осіб йдеться у підпункті 3 цього пункту Прикінцевих положень Закону, чії права на одержання пільгових пенсій регламентувались статтею 100 Закону «Про пенсійне забезпечення»).

При цьому, зберігається порядок покриття витрат на виплату та доставку пенсій – тобто, вони здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду з наступним відшкодуванням Фонду відповідними підприємствами, установами та організаціями витрат на виплату та доставку пільгових пенсій за списком №2.

Крім того, цим пунктом передбачено, що починаючи з 1 січня 2004 року, підприємства та організації за рахунок коштів, призначених на оплату праці, відшкодовують Пенсійному фонду фактичні витрати на виплату і доставку пенсій особам, які були зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 року № 36, у розмірі 20 відсотків з наступним збільшенням сум відшкодування щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру відшкодування фактичних витрат на виплату і доставку цих пенсій до набуття відповідними працівниками права на пенсію за віком.

Виключенням з цього правила є виплата пенсій особам, які були

безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорядувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників, за списком робіт і професій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2003 року № 36. Виплата пільгових пенсій цим особам (до досягнення ними загальноновстановленого пенсійного віку) здійснюється до 1 січня 2005 року за рахунок коштів Пенсійного фонду, а з 1 січня 2005 року - за рахунок коштів Державного бюджету України.

Витяг із Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 16 січня 2004 р. за № 64/8663

6. Відшкодування підприємствами витрат Пенсійного фонду України на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах

6.1. Відшкодуванню підлягають витрати Пенсійного фонду на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах відповідно до частини 2 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

6.2. Витрати на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах особам, які мають стаж, що дає право на призначення цих пенсій на декількох підприємствах, покриваються цими підприємствами пропорційно стажу роботи.

При цьому стаж роботи на останньому підприємстві враховується у повному розмірі, а з попередніх місць роботи осіб він додається до стажу, необхідного для призначення пенсій на пільгових умовах.

Наприклад, громадянину для призначення пенсії на пільгових умовах за списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, та за результатами атестації робочих місць необхідно мати стаж роботи

12,5 року при загальному стажі 25 років. Фактично він має стаж роботи, що дає йому право на пільгову пенсію 22 роки, з них на підприємствах:

№ 1 - 8 років (останнє місце роботи),

№ 2 - 2 роки (попереднє місце роботи),

№ 3 - 12 років.

Для визначення частки плати враховується стаж на підприємствах:

№ 1 - 8 років,

№ 2 - 2 роки,

№ 3 - 2,5 року.

При визначенні частки сплати окремого підприємства стаж ураховується в місяцях (шляхом переведення років у місяці).

Якщо пенсія на пільгових умовах призначена із взаємним зарахуванням періодів роботи, передбачених статтями 13, 14 та 55 Закону України "Про пенсійне забезпечення", які дали право на цю пільгову пенсію, то відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку цих пенсій здійснюється тими підприємствами, на яких цей стаж було вироблено у розмірах, передбачених частиною 2 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

6.3. У разі ліквідації або зміни власника підприємства суми зазначених витрат Пенсійному фонду вносять правонаступники.

6.4. Розмір сум до відшкодування на поточний рік визначається відділами доходів органів Пенсійного фонду України щорічно в повідомленнях про розрахунок сум фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, призначених відповідно до частини 2 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", які надсилаються підприємствам до 20-го січня поточного року та протягом 10 днів з новопризначених пенсій.

6.5. Повідомлення складаються на підставі відомостей відділів з призначення пенсій органів Пенсійного фонду України, які подаються згідно з додатком 8 до 1 січня поточного року та протягом 10 днів з дня прийняття рішення про призначення нової пенсії.

6.6. Додаткові пенсії, доплати, надбавки та підвищення призначені відповідно до законодавства України, не включаються до розміру фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій, що підлягають відшкодуванню.

6.7. Фактичні витрати на виплату та доставку пільгових пенсій, які призначені з додатковим зниженням пенсійного віку, відповідно до Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" відшкодовуються протягом періоду цього додаткового зниження.

6.8. Підприємства щомісяця до 25-го числа вносять до Пенсійного фонду зазначену в повідомленні місячну суму фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах.

У разі зміни розміру пенсії або настання обставин, які впливають на суму відшкодування (смерть пенсіонера, зміна місця проживання та ін.), органи Пенсійного фонду повідомляють про це підприємства в місячний термін з моменту виникнення цих обставин.

6.9. Не сплачені та/або несвоєчасно сплачені суми фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій стягуються з нарахуванням пені та штрафних санкцій відповідно до норм Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування".

6.10. У разі призначення пенсій на пільгових умовах особам, які мають необхідний стаж роботи не за місцем призначення цієї пенсії, орган Пенсійного фонду за місцем призначення пенсії надсилає повідомлення згідно з додатками, зазначеними у пункті 6.4 цієї Інструкції для зазначених підприємств у двох примірниках через орган Пенсійного фонду за місцезнаходженням цього підприємства. Відшкодування сум фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, у таких випадках здійснюється підприємством на рахунки органу Пенсійного фонду за місцем його реєстрації.

Пунктом третім Прикінцевих положень Закону визначено ще

кілька категорій громадян, умови дострокового виходу на пенсію яких до 1 січня 2004 року регулювались статтями 16, 17, 18 Закону «Про пенсійне забезпечення», а в подальшому будуть регулюватись окремим Законом. Цим пунктом визначено тимчасові умови (які будуть діяти до прийняття відповідного Закону) дострокового (до досягнення загальнозстановленого пенсійного віку) призначення пенсій за віком таким категоріям осіб.

Вимоги щодо необхідного віку та страхового стажу (для чоловіків та жінок), а також щодо гранично допустимих термінів дострокового виходу таких осіб на пенсію наведені безпосередньо у пункті третьому Прикінцевих положень Закону.

Усі зазначені пенсії призначаються відповідно до формули, встановленої Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» з дотриманням вимог щодо мінімального розміру пенсії за віком (див. коментар статей 27 та 28 Закону), та фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Витяг з Закону України “Про пенсійне забезпечення”

Стаття 16. Пенсії за віком інвалідам, учасникам війни, сім'ям загиблих (померлих) військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ

Військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, а також батьки і дружини (якщо вони не взяли повторний шлюб) військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення зі служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, мають право на пенсію:

чоловіки - після досягнення 55 років і при стажі роботи не менше 25 років;

жінки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше

20 років.

Стаття 17. Пенсії за віком багатодітним матерям і матерям інвалідів з дитинства

Жінки, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до восьмирічного віку, і матері інвалідів з дитинства, які виховали їх до цього віку, мають право на пенсію за віком після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 15 років із зарахуванням до стажу часу догляду за дітьми (пункти "є" і "ж" статті 56). При цьому до числа інвалідів з дитинства належать також діти-інваліди віком до 16 років, які мають право на одержання соціальної пенсії (стаття 94).

У разі відсутності матері, коли виховання дитини-інваліда здійснювалось його батьком, йому призначається пенсія за віком після досягнення 55 років при стажі роботи 20 років.

Стаття 18. Пенсії за віком окремим категоріям громадян

Особи, хворі на гіпофізарний нанізм (ліліпуту), і диспропорційні карлики мають право на пенсію за віком:

чоловіки - після досягнення 45 років і при стажі роботи не менше 20 років;

жінки - після досягнення 40 років і при стажі роботи не менше 15 років;

інваліди по зору I групи - сліпі та інваліди з дитинства I групи мають право на пенсію за віком:

чоловіки - після досягнення 50 років і при стажі роботи не менше 15 років;

жінки - після досягнення 40 років і при стажі роботи не менше 10 років.

Останнім абзацом цього пункту Прикінцевих положень Закону врегульовується питання зарахування періодів військової служби до страхового стажу осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів, військовослужбовців надстрокової служби та військової служби за контрактом Збройних Сил України, начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб інших військових формувань, що утворюються відповідно до законів України.

Взагалі, зазначена категорія осіб, маючи не менше, ніж 20- річну вислугу років у зазначених вище «силових» структурах, набуває право на

пенсію за вислугу років за Законом України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб». У разі ж наявності меншої вислуги років, зазначені особи не набувають (втрачають) право на пенсію за вислугу років і їх пенсійне забезпечення здійснюватиметься за Законом «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Виходячи з того, що працівники (службовці) вказаних вище воєнізованих формувань протягом років служби не сплачують страхові внески до солідарної пенсійної системи (і на їх користь сплати страхових внесків також немає), зазначені роки служби не можуть бути зараховані до страхового стажу для призначення пенсії за віком.

Тому, Прикінцевими положеннями Закону передбачено, що зарахування цих періодів до страхового стажу провадиться шляхом надання державних дотацій з відповідних бюджетів Пенсійному фонду (для фінансування сплати страхових внесків за вказані періоди на користь таких осіб) (див. коментар до статті 19).

Приписи пункту 4 Прикінцевих положень спрямовані на недопущення зменшення існуючих на час запровадження Закону розмірів пенсій, яке могло виникнути в наслідок перерахунку пенсій за умовами нового пенсійного законодавства. Ця норма дозволила виконати вимоги статті 22 Конституції України, де передбачено, що прийняття нових законодавчих рішень не може звужувати існуючого обсягу прав і свобод громадян України.

Законом України «Про пенсійне забезпечення» пільги при обчисленні трудового стажу та врахуванні заробітку при призначенні пенсій не передбачались. Такі пільги встановлювались законодавством Союзу РСР. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» зарахування до страхового стажу періодів роботи до 1 січня 1991 року в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до цих районів, а також на острові Шпіцберген здійснюється відповідно до законодавства Союзу РСР (див. коментар до статті 24 Закону).

Виплату надбавок до пенсій, передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення» збережено і в умовах дії Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (див. коментар до статті 6) - за рахунок Державного бюджету. Вказані надбавки та підвищення виплачуються у розмірі, що склався на 31 грудня 2003 року та індексуються відповідно до законодавства про індексацію

грошових доходів населення. Передбачається, що ці норми діятимуть тимчасово – до прийняття законодавчого акту, що врегулює принципи та нормативи встановлення надбавок та підвищень до пенсій.

Витяг з Закону України “Про пенсійне забезпечення”

Стаття 21. Надбавки до пенсії за віком

До пенсії за віком, у тому числі обчисленої в мінімальному розмірі, встановлюються такі надбавки:

а) непрацюючим пенсіонерам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї (статті 37, 38, 40, 41), - на кожного непрацездатного члена сім'ї в розмірі соціальної пенсії, передбаченої для відповідної категорії непрацездатних;

б) саодиноким пенсіонерам, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду, - на догляд за ними в розмірі соціальної пенсії (пункт "б" статті 94);

в) пенсіонерам, які набули відповідно до законодавства колишнього Союзу РСР право на надбавку до пенсії за роботу після досягнення пенсійного віку, - в розмірі 10 процентів основної пенсії за кожний повний рік роботи після призначення пенсії, але не більше 40 процентів.

г) особам, які набули права на пенсію за віком відповідно до цього Закону і мають стаж роботи, передбачений статтею 12 цього Закону, але після досягнення пенсійного віку виявили бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку, - в розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії за кожний повний рік роботи після досягнення пенсійного віку, але не більш як 40 відсотків;

д) пенсіонерам, крім осіб, зазначених у пункті "в" цієї статті, які мають стаж роботи, передбачений статтею 12 цього Закону, і в період роботи відмовились одержувати пенсію, - у розмірі 10 відсотків основного розміру пенсії без урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії за кожний повний рік роботи після відмови від одержання пенсії, але не більш як 40 відсотків;

Надбавки, встановлені відповідно до пунктів "в", "г" і "д" частини першої цієї статті, зберігаються при переведенні на інший вид трудової пенсії.

Надбавки, передбачені цією статтею, можуть нараховуватись

одночасно.

Стаття 33. Надбавки до пенсії по інвалідності

До пенсії по інвалідності, в тому числі обчисленої в мінімальному розмірі, встановлюються такі надбавки:

а) непрацюючим інвалідам, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, - на кожного непрацездатного члена сім'ї (статті 37, 40, 41) в розмірі соціальної пенсії, передбаченої для відповідної категорії непрацездатних;

б) інвалідам I групи, одиноким інвалідам II групи, які потребують постійного стороннього догляду або досягли пенсійного віку, а також одиноким інвалідам III групи, які досягли пенсійного віку, - на догляд за ними в розмірі соціальної пенсії (пункт "б" статті 94).

Надбавки, передбачені пунктами "а" і "б" цієї статті, можуть нараховуватися одночасно.

Надбавки і підвищення до пенсій по інвалідності внаслідок Чорнобильської катастрофи нараховуються відповідно і в порядку, встановленому Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

Стаття 76. Члени сім'ї, на яких нараховуються надбавки до пенсій

Надбавки до пенсій, встановлені для непрацюючих пенсіонерів, які мають на своєму утриманні непрацездатних членів сім'ї, нараховуються на членів сім'ї, зазначених у статтях 37, 38, 40 і 41 цього Закону. Ці надбавки не нараховуються на тих членів сім'ї, які одержують трудову або соціальну пенсію.

При наявності в сім'ї двох або більше непрацюючих пенсіонерів кожний непрацездатний член сім'ї, який перебуває на їх спільному утриманні, враховується для нарахування надбавки тільки одному з пенсіонерів за їх вибором.

Стаття 77. Підвищення пенсій деяким категоріям громадян

Призначені пенсії підвищуються:

а) пенсії за віком інвалідам війни - на суму мінімального розміру пенсії по інвалідності, встановленого Законом України про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ для інвалідів війни з числа солдатів і

матросів строкової служби по відповідній групі інвалідності;

б) іншим учасникам війни з числа військовослужбовців, які проходили службу в складі діючої армії, партизанських загонах і з'єднаннях, військовослужбовцям, які брали участь у бойових діях при виконанні інтернаціонального обов'язку та особам вільнонайманого складу діючої армії, батькам та дружині, якщо вона не взяла повторний шлюб, військовослужбовців, які загинули на фронті, при виконанні інтернаціонального обов'язку або інших обов'язків військової служби, - на 50 процентів мінімальної пенсії за віком;

в) пенсії по інвалідності з дитинства внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, пов'язаних з бойовими діями в період Великої Вітчизняної війни чи пов'язаних з їх наслідками, а також пенсії в разі втрати годувальника інвалідам з дитинства внаслідок зазначених причин - на 15 процентів мінімальної пенсії за віком;

г) громадянам, які необґрунтовано зазнали політичних репресій і згодом були реабілітовані, призначені пенсії - на 50 процентів, а членам їх сімей, яких було примусово переселено, - на 25 процентів мінімальної пенсії за віком.

Статтею 26 Закону України «Про зайнятість населення» передбачені особливі гарантії працівникам, які втратили роботу у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці (див. коментар до статті 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»). Витрати, пов'язані із достроковим виходом на пенсію, здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України з наступним відшкодуванням цих витрат із Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. При цьому, зазначеним пунктом Прикінцевих положень Закону забороняється одержання таких пенсійних виплат у разі працевлаштування особи до досягнення нею загальновстановленого пенсійного віку.

Пункт восьмий Прикінцевих положень Закону визначає порядок сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до запровадження Накопичувального фонду. Детально порядок сплати страхових внесків до солідарної системи визначено статтями 18 – 20 Закону, а розмір страхових внесків – Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» (див. коментар

до відповідних статей).

Також збережено додаткові пенсійні збори – сплату збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій:

юридичними та фізичними особами, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют;

суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння;

юридичними та фізичними особами при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом;

підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, які придбавають нерухоме майно;

підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також операторами цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно.

Витяг з Закону “Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування”

Стаття 1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування є:

...

5) юридичні та фізичні особи, що здійснюють операції з купівлі-продажу валют;

6) суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння;

7) юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом;

9) підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які придбавають нерухоме майно, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що придбавають нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України,

згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадян, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше.

Управителі фондів операцій з нерухомістю не є платниками збору на обов'язкове пенсійне страхування при придбанні нерухомого майна за рахунок коштів та в інтересах учасників відповідних фондів згідно з Законом України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операцій з нерухомістю.

Нерухомим майном визнається жилий будинок або його частина, квартира, садовий будинок, дача, гараж, інша постійно розташована будівля, а також інший об'єкт, що підпадає під визначення першої групи основних фондів згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств";

10) підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно. При цьому збір на обов'язкове державне пенсійне страхування не сплачується, якщо послугами стільникового зв'язку користуються річкові, морські, повітряні, космічні транспортні засоби, засоби наземного технологічного транспорту (у тому числі таксі), що мають стаціонарно вбудоване обладнання радіозв'язку, радіонавігації та радіоастрономії, яке не може бути відокремлено від таких засобів без втрати його технологічних або експлуатаційних якостей чи характеристик.

Послуги стільникового рухомого зв'язку - послуги з передачі мережею зв'язку загального користування голосу, сигналів, звуків, зображень, друкованих чи письмових матеріалів або символів, призначених для конкретного абонента, у разі, коли для їх прийому або передачі використовується обладнання радіозв'язку.

Радіозв'язок - електрозв'язок, що здійснюється шляхом поширення електромагнітних хвиль у вільному просторі без штучного спрямовуючого середовища.

Роумінг - послуга стільникового рухомого зв'язку, яка забезпечує можливість абонентам здійснювати двосторонній зв'язок без подання будь-якої попередньої заяви або з такою під час переміщення із зони дії одного оператора до іншого як у межах України, так і за її межами.

Стаття 2. Об'єктом оподаткування є:

...

4) для платників збору, визначених пунктом 5 статті 1 цього Закону, - сума операції з купівлі-продажу валют;

5) для платників збору, визначених пунктом 6 статті 1 цього Закону, - вартість реалізованих ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння;

6) для платників збору, визначених пунктом 7 статті 1 цього Закону, - вартість легкового автомобіля;

8) для платників збору, визначених пунктом 9 статті 1 цього Закону, - вартість нерухомого майна, зазначена в договорі купівлі-продажу такого майна;

9) для платників збору, визначених пунктом 10 статті 1 цього Закону, - вартість будь-яких послуг стільникового рухомого зв'язку, сплачена споживачами цих послуг оператору, що їх надає, включаючи вартість вхідних та вихідних телефонних дзвінків, абонентську плату, плату (надбавку) за роумінг, суму страхового завдатку, авансу, вартість інших спеціальних послуг, зазначених у рахунку на оплату послуг стільникового рухомого зв'язку.

У разі продажу прав на тимчасове користування послугами стільникового рухомого зв'язку у вигляді магнітних карт, мікросхем або чипів об'єктом оподаткування є вартість їх продажу.

У разі, коли оператор стільникового зв'язку надає послуги з цього зв'язку безоплатно, об'єктом оподаткування є вартість таких послуг, визначена за звичайними розцінками (тарифами) такого оператора.

У разі, коли особа надає засоби, споруди або мережу зв'язку в оренду (лізінг) або передає ці об'єкти в інші види користування іншій особі, яка виконує функції оператора щодо третіх осіб, об'єктом оподаткування є тільки послуги, які надаються такою другою особою таким третім особам.

Не може бути об'єктом оподаткування:

транслявання програм радіо- та телевізійними станціями;

передавання або прийом інформації за допомогою радіозв'язку мережами відомчого чи технологічного зв'язку, що не мають автоматичної комутації з мережею зв'язку загального користування;

користування радіотелефонами та радіоподовжувачами, підключеними до номерів квартирних телефонів;

суми, які сплачуються одним оператором у компенсацію вартості послуг з роумінгу (або покриття від'ємного сальдо взаєморозрахунків з роумінгу) іншому оператору, який надав такі послуги.

Стаття 3. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування платники збору сплачують до Пенсійного фонду України в порядку, визначеному законодавством України.

Платники, визначені пунктами 1, 2 та 3 статті 1 цього Закону, зобов'язані зареєструватися в органах Пенсійного фонду України. Комерційні банки при відкритті відповідних банківських рахунків зобов'язані вимагати інформацію від таких платників щодо зазначеної реєстрації.

Платники збору, визначені пунктами 5-10 статті 1 цього Закону, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування сплачують на рахунок Кримського республіканського, обласних, Київського і Севастопольського міських управлінь Пенсійного фонду України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Ці кошти використовуються виключно для рівномірного погашення заборгованості районів і міст з виплати пенсій.

Пенсійний фонд України не включається до Державного бюджету України.

Забороняється використання коштів Пенсійного фонду України не за цільовим призначенням, у тому числі на кредитні, депозитні операції, надання позичок тощо. Тимчасово вільні кошти в разі відсутності заборгованості по виплатах пенсій можуть бути використані Пенсійним фондом України виключно на придбання державних цінних паперів.

Фінансування витрат на утримання органів Пенсійного фонду України та його апарату провадиться у межах кошторису, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Стаття 4. На обов'язкове державне пенсійне страхування встановлюються ставки збору в таких розмірах:

...

б) для платників збору, визначених пунктом 5 статті 1 цього Закону, - 1 відсоток від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 4 статті 2 цього Закону;

7) для платників збору, визначених пунктом 6 статті 1 цього Закону, - 5 відсотків від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 5 статті 2 цього Закону;

8) для платників збору, визначених пунктом 7 статті 1 цього Закону, - 3 відсотки від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 6

статті 2 цього Закону;

10) для платників збору, визначених пунктом 9 статті 1 цього Закону, - 1 відсоток від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 8 статті 2 цього Закону;

11) для платників збору, визначених пунктом 10 статті 1 цього Закону, - 6 відсотків від об'єкта оподаткування, визначеного пунктом 9 статті 2 цього Закону.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА
від 3 листопада 1998 р. N 1740
Київ

Про затвердження Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ

N 1852 від 24.11.98

N 179 від 15.02.99

N 1549 від 25.08.99

N 2349 від 21.12.99

N 701 від 24.04.2000

N 49 від 24.01.2001

N 949 від 08.08.2001

N 498 від 11.04.2002

N 144 від 11.02.2004)

Відповідно до Указу Президента України від 31 серпня 1998 р. N 957 "Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій" Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Порядок сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій (додається).

2. Підприємствам і організаціям, які здійснюють роздрібну торгівлю ювелірними виробами із золота, платини і дорогоцінного каміння, у двотижневий термін провести інвентаризацію та переоцінку ювелірних виробів із золота платини і дорогоцінного каміння і подати акти проведення інвентаризації та переоцінки органам Пенсійного фонду,

де вони зареєстровані як платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

3. Пенсійному фонду давати роз'яснення щодо застосування Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, за винятком об'єкта оподаткування, передбаченого пунктом 4 цієї постанови.

4. Просити Національний банк забезпечити здійснення контролю за сплатою збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу валют та надавати разом з Пенсійним фондом роз'яснення щодо застосування Порядку, затвердженого цією постановою, в частині сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу валют.

Ураховуючи те, що Указ Президента України від 31 серпня 1998 р. N 957 "Про невідкладні заходи щодо погашення заборгованості з виплати пенсій" набрав чинності з 2 жовтня 1998 р., сплата заборгованості з обов'язкових платежів до Пенсійного фонду за жовтень 1998 р. провадиться відповідно до Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій, затвердженого цією постановою.

5. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Віце-прем'єр-міністра України Білоблоцького М.П.

Прем'єр-міністр України

В.ПУСТОВОЙТЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 3 листопада 1998 р. N 1740

ПОРЯДОК

сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій

1. Цей порядок регулює питання сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій згідно із Законом України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування".

2. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з

купівлі-продажу безготівкових валют сплачують юридичні та фізичні особи, які купують безготівкову валюту за гривні.

3. Уповноважені банки та організації, які здійснюють операції з купівлі-продажу безготівкової валюти на підставі агентських угод з уповноваженими банками, та клієнти уповноважених банків, які купують безготівкову валюту, в заявках щодо купівлі-продажу безготівкової валюти повинні передбачати окремим рядком додатковий збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, який необхідно сплатити у розмірі 1,5 відсотка суми операції з купівлі-продажу безготівкової валюти.

Уповноважені банки, юридичні особи та організації, які здійснюють операції з купівлі-продажу безготівкових валют на підставі агентських угод з уповноваженими банками, разом із заявками на купівлю іноземної валюти надають платіжні доручення про перерахування відповідних сум збору до Пенсійного фонду.

4. Уповноважені банки, юридичні особи та організації, які здійснюють операції з купівлі-продажу безготівкових валют на підставі агентських угод з уповноваженими банками, перераховують суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування в розмірі 1,5 відсотка суми операцій з купівлі іноземної валюти на рахунки органів Пенсійного фонду, де вони перебувають на обліку як платники цього збору.

При цьому банки сплачують зазначений збір у гривнях із суми, витраченої на купівлю валюти для власних потреб.

5. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, який сплачується фізичними особами з операцій купівлі-продажу безготівкових валют, перераховується уповноваженими банками на рахунок органів Пенсійного фонду, в яких ці банки зареєстровані як платники збору, в розмірі 1,5 відсотка обсягу продажу іноземної валюти, обчисленого за курсом продажу без урахування суми збору.

Уповноважені банки щоденно ведуть облік сплачених фізичними особами сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на таких рахунках:

в установах комерційних банків - на окремому аналітичному рахунку балансового рахунку N 3620 "Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами";

в установах Національного банку - на окремому аналітичному рахунку балансового рахунку N 4715 "Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами".

Уповноважені банки перераховують суми сплаченого збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на рахунки органів Пенсійного фонду в такому порядку:

якщо протягом операційного дня сума збору, що обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень, - протягом наступного операційного дня;

якщо протягом операційного дня сума збору, що обліковується, менша ніж 50 гривень, - не пізніше того операційного дня, коли така сума збору досягне 50 гривень.

6. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння, є підприємства і організації та фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота, платини і дорогоцінного каміння.

7. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з продажу ювелірних виробів із золота сплачується в розмірі п'яти відсотків вартості реалізованих ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння.

8. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з продажу ювелірних виробів із золота, платини і дорогоцінного каміння сплачується в такому порядку:

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень, - протягом наступного робочого дня;

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, менша ніж 50 гривень, - не пізніше того робочого дня, коли сума збору досягне 50 гривень.

9. Документом, що підтверджує продаж ювелірного виробу із золота, платини і дорогоцінного каміння, є касовий чек, що видається покупцеві, в якому сума збору на обов'язкове державне пенсійне страхування включається до загального податку, що сплачується під час купівлі товару. Платники цього збору, зазначені у пункті 6 цього Порядку, ведуть бухгалтерській облік суми збору шляхом відокремлення від суми загального податку, яка відповідає збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

10. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, визначений відповідно до пункту 7 цього Порядку, включається до ціни відповідних товарів і сплачується їх продавцями з виручки від реалізації.

11. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, зазначені у пункті 6 цього Порядку, ведуть окремий облік продажу ювелірних виробів із золота, платини і дорогоцінного каміння.

12. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з відчуження легкових автомобілів є підприємства, установи та організації всіх форм власності, а також фізичні особи, які набувають право власності на легкові автомобілі шляхом:

купівлі легкових автомобілів, у тому числі у виробників або торгівельних організацій (крім випадків забезпечення автомобілями інвалідів згідно із законодавством);

міни;

дарування (безоплатної передачі);

успадкування (крім випадків успадкування легкового автомобіля за законом);

з інших підстав, передбачених законодавством.

13. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій, визначених пунктом 12 цього Порядку, сплачується у розмірі трьох відсотків вартості легкового автомобіля, визначеної відповідно до договорів купівлі-продажу, довідок-рахунків торгівельних організацій, договорів міни, довідок органів митної служби, актів експертної оцінки вартості автомобіля, інших документів, що підтверджують цю вартість.

14. Органи державтоінспекції здійснюють реєстрацію легкових автомобілів лише за умови сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що підтверджується документом про сплату цього збору.

15. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з відчуження легкових автомобілів сплачується платниками цього збору через установи банків на рахунки місцевих органів Пенсійного фонду за місцем реєстрації легкового автомобіля.

15-1 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу нерухомого майна сплачується підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та фізичними особами, які придбавають нерухоме майно, у розмірі 1 відсотка від вартості нерухомого майна, зазначеної в договорі купівлі-продажу такого майна, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що придбавають нерухоме майно за рахунок

бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетами і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадян, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше.

Нерухомим майном визнається жилий будинок або його частина, квартира, садовий будинок, дача, гараж, інша постійно розташована будівля, а також інший об'єкт, що підпадає під визначення першої групи основних фондів згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств".

15-2 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі нерухомого майна не сплачується, якщо:

а) покупцем нерухомого майна є сільськогосподарський товаровиробник, який сплачує фіксований сільськогосподарський податок відповідно до Закону України "Про фіксований сільськогосподарський податок" і згідно із Загальним класифікатором галузей народного господарства (ЗКГНГ) має код:

сільськогосподарське підприємство, включаючи селянське (фермерське) господарство, - 21000-21260; 22300;

рибне господарство, риболовецький колгосп - 21271-21273;

цукровий завод (комбінат) - 18111;

б) право власності на житло, отримане фізичною особою в результаті його приватизації, відповідно до Закону України "Про приватизацію державного житлового фонду".

15-3 Нотаріальне посвідчення або реєстрація на біржі договорів купівлі-продажу нерухомого майна здійснюється за наявності документального підтвердження сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу нерухомого майна.

15-12 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з вартості послуг стільникового рухомого зв'язку сплачують підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно.

Послуги стільникового рухомого зв'язку - послуги з передачі мережею зв'язку загального користування голосу, сигналів, звуків, зображень, друкованих чи письмових матеріалів або символів, призначених для конкретного абонента, у разі, коли для їх прийому або

передачі використовується обладнання радіозв'язку.

Радіозв'язок - електрозв'язок, що здійснюється шляхом поширення електромагнітних хвиль у вільному просторі без штучного спрямовуючого середовища.

Роумінг - послуга стільникового рухомого зв'язку, яка забезпечує можливість абонентам здійснювати двосторонній зв'язок без подання будь-якої попередньої заяви або з такою під час переміщення із зони дії одного оператора до іншого як у межах України, так і за її межами.

15-13 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з вартості послуг стільникового рухомого зв'язку не сплачується, якщо послугами цього зв'язку користуються річкові, морські, повітряні, космічні транспортні засоби, засоби наземного технологічного транспорту (у тому числі таксі), що мають стаціонарно вбудоване обладнання радіозв'язку, радіонавігації та радіоастрономії, яке не може бути відокремлено від таких засобів без втрати його технологічних або експлуатаційних якостей чи характеристик.

Не є об'єктом оподаткування:

транслявання програм радіо- та телевізійними станціями;

передавання або прийом інформації за допомогою радіозв'язку мережами відомчого чи технологічного зв'язку, що не мають автоматичної комутації з мережею зв'язку загального користування;

користування радіотелефонами та радіоподовжувачами, підключеними до номерів квартирних телефонів;

суми, які сплачуються одним оператором у компенсацію вартості послуг з роумінгу (або покриття від'ємного сальдо взаєморозрахунків з роумінгу) іншому оператору, що надав такі послуги.

15-14 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з вартості послуг стільникового рухомого зв'язку сплачується у розмірі 6 відсотків вартості будь-яких послуг стільникового рухомого зв'язку, сплаченої споживачами цих послуг оператору, що їх надає, включаючи вартість вхідних та вихідних телефонних дзвінків, абонентську плату, плату (надбавку) за роумінг, суму страхового завдатку, авансу, вартість інших спеціальних послуг, зазначених у рахунку на оплату послуг стільникового рухомого зв'язку.

У разі продажу прав на тимчасове користування послугами стільникового рухомого зв'язку у вигляді магнітних карт, мікросхем або чипів збір сплачується з вартості їх продажу.

У разі коли оператор стільникового зв'язку надає послуги з цього

зв'язку безоплатно, збір сплачується з вартості таких послуг, визначеної за звичайними розцінками (тарифами) такого оператора.

У разі коли особа надає засоби, споруди або мережу зв'язку в оренду (лізинг) або передає ці об'єкти в інші види користування іншій особі, яка виконує функції оператора щодо третіх осіб, об'єктом оподаткування є тільки послуги, які надаються такою другою особою таким третім особам.

15-15 Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з вартості послуг стільникового рухомого зв'язку сплачується платниками збору оператору одночасно з оплатою ними зазначених послуг. Оператори стільникового рухомого зв'язку перераховують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в такому порядку:

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень - не пізніше наступного робочого дня;

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, менше ніж 50 гривень - не пізніше того робочого дня, коли сума збору досягне 50 гривень.

Документом, що підтверджує сплату збору з послуг стільникового рухомого зв'язку, є платіжне доручення оператора про перерахування сум збору на рахунок відповідного органу Пенсійного фонду з відміткою обслуговуючого банку про проведення відповідної банківської операції.

16. Суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що сплачуються платниками при здійсненні операцій з купівлі-продажу безготівкових валют, торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння та при відчуженні легкових автомобілів, з операцій купівлі-продажу нерухомого майна, з надання послуг стільникового рухомого зв'язку (додаткові збори на виплату пенсій), зараховуються на окремі рахунки місцевих органів Пенсійного фонду незалежно від поточних платежів, які здійснюються відповідно до законодавства, і використовуються для фінансування пенсій, призначених за різними пенсійними програмами.

З метою забезпечення перерозподілу коштів місцеві органи Пенсійного фонду перераховують суми перевищення надходжень зазначеного збору над видатками на рахунки відповідно Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь Пенсійного фонду в перший робочий день місяця, що настає за звітним.

Кримське республіканське, обласні, Київське та Севастопольське міські управління Пенсійного фонду перераховують суми перевищення надходжень цього збору над видатками на рахунок Пенсійного фонду на другий робочий день місяця, що настає за звітним.

Пенсійний фонд подає Державному казначейству звітність про надходження сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій у розрізі Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та про проведені за рахунок цих коштів видатки у порядку та терміни, встановлені Державним казначейством.

17. У разі неповної або несвоєчасної сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування несплачені суми стягуються з платників із застосуванням фінансових санкцій, передбачених законодавством.

18. Облік сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій ведеться відповідно до законодавства.

19. Звіт про сплату сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування подається платниками цього збору щокварталу у терміни, визначені органами Пенсійного фонду.

Витяг з Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 № 21-1

7. Сплата збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій

7.1. Операції з купівлі-продажу валют

7.1.1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій, зазначених у пункті 7.1, є юридичні та фізичні особи, які здійснюють операції з купівлі-продажу валют.

7.1.2. Платники, визначені в підпункті 7.1.1 пункту 7.1 цієї Інструкції, сплачують збір у розмірі 1,5 відсотка суми операції з купівлі-продажу валют.

7.1.3. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з купівлі-продажу валют сплачують платники в такому

порядку:

Уповноважені банки та їх клієнти разом із заявками на купівлю іноземної валюти подають платіжні доручення щодо перерахування на рахунки органів Пенсійного фонду, де вони перебувають на обліку як платники цього збору, сум збору, які слід сплатити за ставкою, визначеною підпунктом 7.1.2 пункту 7.1 цієї Інструкції.

При цьому банки сплачують зазначений збір у гривнях із суми, витраченої на купівлю валюти для власних потреб.

Уповноважені банки щоденно ведуть облік сум збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на таких рахунках:

в установах комерційних банків - на окремому аналітичному рахунку 3620 "Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами";

в установах Національного банку - на окремому аналітичному рахунку 4715 "Кредиторська заборгованість за податками та обов'язковими платежами".

Уповноважені банки перераховують суми сплаченого збору на обов'язкове державне пенсійне страхування на рахунки органів Пенсійного фонду в такому порядку:

якщо протягом операційного дня банку сума збору, що обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень, - протягом наступного операційного дня;

якщо протягом операційного дня банку сума збору, що обліковується, менше ніж 50 гривень, - не пізніше того операційного дня, коли така сума збору досягне 50 гривень.

7.2. Операції з продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння

7.2.1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з продажу ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння є підприємства й організації та фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини й дорогоцінного каміння.

7.2.2. Платники збору, визначені в підпункті 7.2.1 пункту 7.2 цієї Інструкції, сплачують збір у розмірі 5 відсотків вартості реалізованих ювелірних виробів із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння.

7.2.3. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з продажу ювелірних виробів із золота, платини і дорогоцінного каміння сплачується в такому порядку:

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень, - протягом наступного робочого дня;

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, менше ніж 50 гривень, - не пізніше того робочого дня, коли сума збору досягне 50 гривень.

7.2.4. Документом, що підтверджує продаж ювелірного виробу із золота, платини і дорогоцінного каміння, є касовий чек, що видається покупцеві, у якому сума збору на обов'язкове державне пенсійне страхування включається до загального податку, що сплачується під час купівлі товару. Платники, зазначені в підпункті 7.2.1 пункту 7.2 цієї Інструкції, ведуть бухгалтерський облік суми збору шляхом відокремлення від суми загального податку, яка відповідає збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

7.2.5. Платники, зазначені в підпункті 7.2.1 пункту 7.2 цієї Інструкції, ведуть окремий облік продажу ювелірних виробів із золота, платини і дорогоцінного каміння.

7.3. Операції з відчуження легкових автомобілів

7.3.1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з відчуження автомобілів є юридичні та фізичні особи при відчуженні легкових автомобілів, крім легкових автомобілів, якими забезпечуються інваліди, та тих автомобілів, які переходять у власність спадкоємцям за законом.

7.3.2. Для платників збору, визначених у підпункті 7.3.1 пункту 7.3 цієї Інструкції, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування сплачується у розмірі 3 відсотків вартості легкового автомобіля, визначеної відповідно до договорів купівлі-продажу, довідок-рахунків торговельних організацій, договорів міни, довідок органів митної служби, актів експертної оцінки вартості автомобіля, інших документів, що підтверджують цю вартість.

7.3.3. Обчислення і строки сплати збору з операцій з відчуження легкових автомобілів

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій, зазначених у пункті 7.3 цієї Інструкції, сплачують підприємства, установи та організації всіх форм власності, а також фізичні особи, які

набувають права власності на легкові автомобілі шляхом:

купівлі легкових автомобілів, у тому числі у виробників або торговельних організацій (крім випадків забезпечення автомобілями інвалідів згідно із законодавством);

міни;

дарування (безоплатної передачі);

успадкування (крім випадків успадкування легкового автомобіля за законом);

з інших підстав, передбачених законодавством.

Органи державтоінспекції здійснюють реєстрацію легкових автомобілів лише за умови сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що підтверджується документом про сплату збору.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій з відчуження легкових автомобілів сплачується платниками цього збору через установи банків на рахунки місцевих органів Пенсійного фонду за місцем реєстрації легкового автомобіля.

7.4. Операції купівлі-продажу нерухомого майна

7.4.1. Платниками з операцій купівлі-продажу нерухомого майна є підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та фізичні особи, які придбавають нерухоме майно, за винятком державних підприємств, установ і організацій, що придбавають нерухоме майно за рахунок бюджетних коштів, установ та організацій іноземних держав, що користуються імунітетом і привілеями згідно із законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також громадян, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше.

7.4.2. Платники збору, визначені підпунктом 7.4.1 пункту 7.4 цієї Інструкції, сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування у розмірі 1 відсотка вартості нерухомого майна, зазначеної в договорі купівлі-продажу такого майна.

7.4.3. Обчислення і строки сплати збору з операцій купівлі-продажу нерухомого майна.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі нерухомого майна не сплачується, якщо:

- покупцем нерухомого майна є сільськогосподарський

товаровиробник, який сплачує фіксований сільськогосподарський податок відповідно до Закону України *"Про фіксований сільськогосподарський податок"* і згідно із загальним класифікатором галузей народного господарства (ЗКГНГ) має код:

сільськогосподарське підприємство, включаючи селянське (фермерське) господарство, - 21000 - 21260; 22300;

рибне господарство, риболовецький колгосп - 21271 - 21273;

цукровий завод (комбінат) - 18111;

- право власності на житло отримане фізичною особою в результаті його приватизації відповідно до Закону України *"Про приватизацію державного житлового фонду"*.

Нотаріальне посвідчення або реєстрація на біржі договорів купівлі-продажу нерухомого майна здійснюється за наявності документального підтвердження сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з операцій купівлі-продажу нерухомого майна.

7.5. Сплата збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з послуг стільникового рухомого зв'язку

7.5.1. Платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з послуг стільникового рухомого зв'язку є підприємства, установи та організації, фізичні особи, які користуються послугами стільникового рухомого зв'язку, а також оператори цього зв'язку, які надають свої послуги безоплатно. При цьому збір на обов'язкове державне пенсійне страхування не сплачується, якщо послугами стільникового зв'язку користуються річкові, морські, повітряні, космічні транспортні засоби, засоби наземного технологічного транспорту (у тому числі таксі), що мають стаціонарно вбудоване обладнання радіозв'язку, радіонавігації та радіоастрономії, яке не може бути відокремлено від таких засобів без утрати його технологічних або експлуатаційних якостей чи характеристик.

7.5.2. Платники, визначені підпунктом 7.5.1 пункту 7.5 цієї Інструкції, сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування у розмірі 6 відсотків вартості будь-яких послуг стільникового рухомого зв'язку, сплаченої споживачами цих послуг оператору, що їх надає, включаючи вартість вхідних та вихідних телефонних дзвінків, абонентську плату, плату (надбавку) за роумінг, суму страхового завдатку, авансу, вартість інших спеціальних послуг, зазначених у рахунку на оплату послуг стільникового рухомого зв'язку.

У разі продажу прав на тимчасове користування послугами стільникового рухомого зв'язку у вигляді магнітних карт, мікросхем або чипів збір сплачується з вартості їх продажу.

Якщо оператор стільникового зв'язку надає послуги з цього зв'язку безплатно, то збір сплачується з вартості таких послуг, визначеної за звичайними розцінками (тарифами) такого оператора.

Якщо особа надає засоби, споруди або мережу зв'язку в оренду (лізинг) або передає ці об'єкти в інші види користування іншій особі, яка виконує функції оператора щодо третіх осіб, то об'єктом оподаткування є тільки послуги, які надаються такою другою особою таким третім особам.

7.5.3. Обчислення і строки сплати збору з послуг стільникового рухомого зв'язку.

Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з вартості послуг стільникового рухомого зв'язку сплачується платниками збору оператору одночасно з оплатою ними зазначених послуг. Оператори стільникового рухомого зв'язку перераховують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в такому порядку:

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, дорівнює або перевищує 50 гривень, - не пізніше наступного робочого дня;

якщо протягом робочого дня сума збору, яка обліковується, менше ніж 50 гривень, - не пізніше того робочого дня, коли сума збору досягне 50 гривень.

Документом, що підтверджує сплату збору з послуг стільникового рухомого зв'язку, є платіжне доручення оператора про перерахування сум збору на рахунок відповідного органу Пенсійного фонду з відміткою обслуговуючого банку про проведення відповідної банківської операції.

7.6. Суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що сплачуються платниками відповідно до пунктів 7.1-7.5 цієї Інструкції, зараховуються на окремі аналітичні рахунки, які відкриті на рахунку 2560, місцевих органів Пенсійного фонду незалежно від поточних платежів, які здійснюються відповідно до законодавства, перераховуються на аналітичні рахунки Кримського республіканського, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь Пенсійного фонду наступного робочого дня після їх надходження.

З державного бюджету починаючи з 1 січня 2005 року,

здійснюватиме сплату страхових внесків до Пенсійного фонду за:

- осіб, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

- осіб, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

- осіб, які є одним із непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників, які фактично здійснюють догляд за дитиною – інвалідом, а також за непрацюючих працездатних осіб, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за перестарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80 – річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства.

Зазначені внески сплачуватимуться в розмірі 10 відсотків мінімального страхового внеску з наступним збільшенням щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру мінімального страхового внеску.

Періоди сплати зазначених страхових внесків зараховуватимуться до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески у сумі мінімального страхового внеску. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховуватиметься мінімальний розмір заробітної плати.

Фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, придбання спеціального торгового патенту), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, на період дії законодавчих актів з питань особливого способу оподаткування сплачуватимуть страхові внески в порядку, визначеному Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у фіксованому розмірі. Ставка страхового внеску у фіксованому розмірі визначається окремим Законом України.

Пунктом дев'ятим Прикінцевих положень Закону визначаються:

- вікові обмеження щодо участі громадян у обов'язковій накопичувальній системі пенсійного страхування – вони обумовлені тим, що здійснити ефективне накопичення пенсійних коштів, достатніх для придбання застрахованими особами у страхової компанії договору страхування довічної пенсії можливо лише протягом періоду накопичень

не менше 10 років;

- обмеження терміну, протягом якого застраховані особи матимуть право визначатись щодо участі лише у солідарній системі, чи одночасно у солідарній та обов'язковій накопичувальній системах, а також визначення вікового діапазону тих осіб, які на момент запровадження Накопичувального фонду матимуть право робити такий вибір – що обумовлено необхідністю спрощення прогнозування очікуваних обсягів «втрат» коштів у солідарній системі від спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду;

- вікові групи застрахованих осіб, які будуть зобов'язані брати участь у обов'язковій накопичувальній системі – для забезпечення максимально можливого періоду формування обов'язкових пенсійних накопичень;

- максимальні параметри можливої ставки внесків до Накопичувального фонду (до 7 відсотків від суми заробітної плати (доходу) застрахованої особи) – що фіксує максимально можливі обсяги «відтоку» фінансових ресурсів із солідарної системи, унеможливує їх зростання, залишаючи достатньо гнучкі можливості вибору оптимального рівня ставки внесків до Накопичувального фонду в межах вказаного максимуму;

- необхідні макроекономічні, інфраструктурні, технічні та організаційні умови запровадження Накопичувального фонду без наявності яких функціонування другого рівня пенсійної системи буде не тільки не ефективним, але й надмірно ризикованим як для накопичувальної, так і для солідарної складових системи.

Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 року № 1794 було утворено міжвідомчу робочу групу з питань опрацювання та моніторингу виконання плану заходів щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 року № 479-р «Про затвердження плану заходів щодо створення накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на 2004 – 2007 роки» затверджено план заходів з підготовки до запровадження Накопичувального фонду, реалізація якого ставить на меті виконання зазначених необхідних умов (див. коментар до статті 78 Закону).

Цим пунктом встановлюється значення умовної величини – первинної чистої вартості одиниці пенсійних активів на дату спрямування

частини страхових внесків до накопичувального фонду (10 грн.) яка використовується для спрощення обліку належних кожному учаснику пенсійних активів та розрахунку чистої вартості пенсійних активів.

Норма пункту десятого Прикінцевих положень Закону покликана забезпечити формування вищих органів управління та нагляду Пенсійного фонду до моменту його перетворення на неприбуткову самоврядовну організацію.

Крім того, для забезпечення ефективної ротації складу правління та наглядової ради Пенсійного фонду України і збереження спадкоємності (послідовності) у їх роботі, нормами цього пункту Прикінцевих положень встановлено різні терміни повноважень членів першого складу цих органів.

Для забезпечення чіткого та ефективного впровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування заздалегідь необхідно не тільки виконати усі передумови та підготовчі заходи (див. пункт 9 Прикінцевих положень Закону), але й сформувати необхідну інфраструктуру Накопичувального фонду.

Остаточо це не можна зробити без певних рішень Ради Накопичувального фонду, зокрема щодо:

- визначення на конкурсних засадах банку – зберігача та компаній з управління активами, що будуть управляти пенсійними активами Накопичувального фонду;

- розробки та затвердження основних напрямків інвестиційної політики Накопичувального фонду та нормативів інвестування його пенсійних активів, тощо.

Для реалізації зазначеного необхідний певний час. Саме тому цим пунктом Прикінцевих положень Закону і визначено, що перше засідання Ради Накопичувального фонду повинно відбутись не менше, ніж за рік до дати перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Для розширення можливостей участі представників сторін соціального партнерства в управлінні Пенсійним фондом України, у межах п'ятирічного перехідного періоду, до складу його правління включено по три представники від об'єднань профспілок та роботодавців – за пропозиціями відповідних сторін (Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2004 року №418 «Про членів правління Пенсійного фонду» - див. коментар до статті 59).

Уповноваженим банком, який проводить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду України визначено ВАТ «Ощадбанк» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 січня 2004 року № 25-р «Про визначення уповноваженого банку, який проводить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду України»).

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 21 січня 2004 р. N 25-р

Київ

Про визначення уповноваженого банку, який провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду України

На виконання пункту 12 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" визначити ВАТ "Ощадбанк" уповноваженим банком, який провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду України.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Пунктом тринадцятим Прикінцевих положень врегульовано на законодавчому рівні норми щодо розмежування джерел фінансування виплати пенсій, призначених за різними пенсійними програмами (тобто призначених згідно із законами зазначеними у цьому пункті Прикінцевих положень). В першу чергу це розмежування видатків між Пенсійним фондом та Державним бюджетом України. Конкретні видатки на цю мету визначаються законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Щодо пенсій, призначених за Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність», то різниця між розміром пенсії, на який має право особа відповідно до зазначеного Закону, та розміром пенсії із солідарної системи відповідно до Закону «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» може фінансуватись не лише за рахунок коштів держбюджету, але й за рахунок наукових установ та організацій.

Витяг із статті 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”

Стаття 24. Пенсійне забезпечення та соціальний захист наукового працівника

Держава встановлює для наукових (науково-педагогічних) працівників, які мають необхідний стаж наукової роботи, пенсії на рівні, що забезпечує престижність наукової праці та стимулює систематичне оновлення наукових кадрів.

Пенсія науковому (науково-педагогічному) працівнику призначається при досягненні пенсійного віку:

чоловікам - за наявності стажу роботи не менше 25 років, у тому числі стажу наукової роботи не менше 20 років;

жінкам - за наявності стажу роботи не менше 20 років, у тому числі стажу наукової роботи не менше 15 років.

Пенсії науковим (науково-педагогічним) працівникам призначаються у розмірі 80 відсотків від сум заробітної плати наукового (науково-педагогічного) працівника, яка визначається відповідно до частини другої статті 23 цього Закону та статті 40 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та на яку відповідно до законодавства нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування (внески). За кожний повний рік роботи понад стаж наукової роботи, визначений частиною другою цієї статті, пенсія збільшується на один відсоток заробітної плати, але не може бути більше 90 відсотків середньомісячної заробітної плати.

Перелік посад наукових (науково-педагогічних) працівників підприємств, установ, організацій, вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, перебування на яких дає право на призначення пенсії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до цієї статті, затверджується Кабінетом Міністрів України з урахуванням положень статей 22-1, 22-2 цього Закону.

Різниця між сумою призначеної пенсії за цим Законом та сумою пенсії, обчисленою відповідно до інших законодавчих актів, на яку має право науковий працівник, фінансується:

для наукових (науково-педагогічних) працівників державних бюджетних наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації - за рахунок коштів державного бюджету;

для наукових (науково-педагогічних) працівників інших державних

підприємств, установ, організацій та вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації - за рахунок коштів цих підприємств, установ, організацій та закладів, а також коштів державного бюджету у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. При цьому за рахунок коштів державного бюджету науковим (науково-педагогічним) працівникам оплачується з розрахунку на одну особу 50 відсотків різниці пенсії, призначеної за цим Законом;

для наукових (науково-педагогічних) працівників недержавних наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації - за рахунок коштів цих установ, організацій та закладів.

Цим пунктом Прикінцевих положень, також, з 1 січня 2004 року, поширено на всі пенсійні програми врахування при призначенні відповідних пенсій заробітку в межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, що діяла на день одержання зазначеного заробітку (див. коментар до статті 19).

Норми пункту чотирнадцятого Прикінцевих положень Закону спрямовані на:

- приведення законів України та інших актів законодавства у відповідність до зазначеного Закону;
- розробку та прийняття законодавчих та нормативних актів, що впливають із норм цього Закону;
- щорічне передбачення у Державному бюджеті України видатків, необхідних для фінансування зобов'язань держбюджету перед Пенсійним фондом України, які виникають у зв'язку із запровадженням зазначеного Закону.

Дію підпункту 8 пункту 14 Прикінцевих положень Закону було зупинено на 2004 рік Законом України «Про Державний бюджет України на 2004 рік», а, починаючи з 2005 року і надалі діятиме норма Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників», згідно з яким внесені зміни до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» і встановлено для сільськогосподарських підприємств - суб'єктів

спеціального режиму оподаткування спеціальну ставку страхових внесків до солідарної пенсійної системи за та від імені найманих працівників, зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції у розмірі 20 відсотків розміру загальної ставки (32 % фонду оплати праці найманих працівників), тобто 6,4 % фонду оплати праці зазначених працівників.

Якщо працівник платника фіксованого сільськогосподарського податку займається діяльністю, відмінною від виробництва сільськогосподарської продукції, то страховий внесок до солідарної системи сплачується за ставкою, визначеною в абзаці другому пункту 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування", тобто 32 % ФОП.

Періоди сплати страхових внесків за спеціальною ставкою зараховуються до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески за загальною ставкою. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховується фактичний розмір нарахованої заробітної плати. Компенсація втрат Пенсійного фонду від застосування зазначеної спеціальної ставки здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. Закон України "Про податок на додану вартість" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 21, ст. 156) доповнити статтею 8-1 такого змісту:

"Стаття 8-1. Спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства

8-1.1. Будь-яка юридична або фізична особа, яка провадить підприємницьку діяльність у сфері сільського господарства, лісового господарства, рибальства, з обробки чи переробки такої виробленої нею продукції, а також з надання супутніх послуг, визначених цією статтею (далі - сільськогосподарське підприємство), може обрати спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість.

8-1.2. Спеціальний режим оподаткування передбачає:

а) звільнення сільськогосподарського підприємства від обов'язків сплати цього податку за ставкою, визначеною у пункті 6.1 статті 6 цього Закону;

б) оподаткування операцій з продажу (поставки) сільськогосподарським підприємством сільськогосподарської продукції за такими ставками податку:

6 відсотків від вартості проданих (поставлених) товарів лісового господарства та рибальства, супутніх їм послуг;

9 відсотків від вартості проданих (поставлених) товарів сільського господарства, супутніх їм послуг.

Ставки податку, зазначені у цьому пункті, нараховуються на базу оподаткування, визначену згідно із статтею 4 цього Закону.

8-1.3. Сума податку, отримана сільськогосподарським підприємством внаслідок застосування ставок, визначених пунктом 8-1.2 цієї статті:

повністю залишається у власності сільськогосподарського підприємства, не підлягає сплаті (стягненню) до бюджету в межах норм цього Закону та використовується для відшкодування сум податків на додану вартість, сплачених (нарахованих) таким сільськогосподарським підприємством на ціну виробничих факторів, а також для інших цілей;

не включається до складу валових доходів сільськогосподарського підприємства з метою оподаткування податком на прибуток підприємств.

8-1.4. Якщо сума податку, нарахована (отримана) сільськогосподарським підприємством за ставками, встановленими пунктом 8-1.2 цієї статті, є меншою за суму податку, нараховану ним на ціну виробничих факторів за ставкою, визначеною пунктом 6.1 статті 6 цього Закону, то така від'ємна різниця не підлягає бюджетному відшкодуванню та не включається до складу валових витрат сільськогосподарського підприємства з метою оподаткування податком на прибуток підприємств.

8-1.5. Сільськогосподарське підприємство - суб'єкт спеціального режиму оподаткування має право на отримання бюджетного відшкодування при експорті сільськогосподарської продукції (супутніх послуг). При цьому сума бюджетного відшкодування розраховується за загальними правилами цього Закону, з урахуванням того, що для її розрахунку береться частка податкового кредиту, що виникла внаслідок

придбання таким сільськогосподарським підприємством виробничих факторів, використаних у виробництві експортованої сільськогосподарської продукції (супутніх послуг).

8-1.6. Сільськогосподарське підприємство - суб'єкт спеціального режиму оподаткування не має права:

нараховувати та стягувати цей податок за ставкою, визначеною пунктом 6.1 статті 6 цього Закону при продажу (поставці) сільськогосподарської продукції;

реєструватися суб'єктом спрощених систем оподаткування, які передбачають порядок сплати цього податку, відмінний від загальних норм цього Закону, чи звільнення від сплати цього податку.

8-1.7. При поставці сільськогосподарським підприємством товарів (послуг), які не підпадають під визначення сільськогосподарської продукції згідно з цією статтею, до складу податкових зобов'язань сільськогосподарського підприємства включаються суми податку, нарахованого за ставкою, визначеною пунктом 6.1 статті 6 цього Закону, а до складу податкового кредиту включаються суми податку, нараховані на суму витрат, що не є виробничими факторами у сфері сільського господарства відповідно до цієї статті.

При цьому сума податку, належного до сплати до бюджету або бюджетному відшкодуванню, розраховується за загальними правилами цього Закону.

8-1.8. Сільськогосподарське підприємство - суб'єкт спеціального режиму оподаткування зобов'язаний надати за вимогою покупця податкову накладну у порядку, встановленому пунктом 7.2 статті 7 цього Закону, з урахуванням того, що у такій податковій накладній зазначається сума податку, розрахована за однією із ставок, зазначених у пункті 8-1.2 цієї статті. Покупець такої сільськогосподарської продукції має право включити суму податку, зазначену у такій податковій накладній, до суми свого податкового кредиту на загальних умовах цього Закону.

8-1.9. Для отримання свідоцтва про реєстрацію як платника податку із спеціальним режимом оподаткування сільськогосподарське підприємство зобов'язане зареєструватися у відповідному податковому органі за правилами та у строки, що визначені статтею 9 цього Закону для реєстрації платників податку на додану вартість, за самостійним рішенням, а податковий орган зобов'язаний надати сільськогосподарському підприємству свідоцтво про його реєстрацію як

суб'єкта спеціального режиму оподаткування у встановлений цим Законом строк.

Свідоцтво про реєстрацію сільськогосподарського підприємства як суб'єкта спеціального режиму оподаткування має містити додатково до відомостей, передбачених у свідоцтві про реєстрацію платника податку на додану вартість на загальних підставах, виключний перелік видів діяльності такого сільськогосподарського підприємства. Свідоцтво про реєстрацію сільськогосподарського підприємства як суб'єкта спеціального режиму оподаткування підлягає анулюванню на таких підставах:

а) сільськогосподарське підприємство подає заяву про зняття його з реєстрації як суб'єкта спеціального режиму оподаткування або заяву про його реєстрацію як платника цього податку на загальних підставах;

б) сільськогосподарське підприємство зобов'язане зареєструватися як платник цього податку на загальних умовах у випадку, визначеному у пункті 8-1.11 цієї статті;

в) сільськогосподарське підприємство підпадає під дію пункту 9.6 статті 9 цього Закону.

У цих випадках сільськогосподарське підприємство зобов'язане повернути податковому органу свідоцтво про його реєстрацію як суб'єкта спеціального режиму оподаткування.

8-1.10. Податковий орган зобов'язаний відмовити сільськогосподарському підприємству у реєстрації як суб'єкта спеціального режиму оподаткування, якщо таке сільськогосподарське підприємство протягом дванадцяти календарних місяців, попередніх місяцю, в якому подається заява про таку реєстрацію, здійснювало оподатковувані операції з товарами (послугами), відмінними від сільськогосподарської продукції, на суму, що перевищує суму, визначену у статті 2 цього Закону. До складу таких оподатковуваних операцій не включаються операції з продажу (поставки) активів, попередньо включених до відповідної групи основних фондів такого сільськогосподарського підприємства за дванадцять та більше календарних місяців, що передували місяцю, в якому відбувається їх продаж (поставка).

8-1.11. Якщо сільськогосподарське підприємство - суб'єкт спеціального режиму оподаткування здійснює оподатковувані операції з товарами (послугами), відмінними від сільськогосподарської продукції, на

суму, що перевищує граничний розмір, встановлений статтею 2 цього Закону, протягом визначеного таким пунктом строку, то з місяця, наступного за місяцем, в якому досягається таке перевищення, таке сільськогосподарське підприємство зобов'язане перейти на загальний режим оподаткування за ставкою, визначеною абзацом першим пункту 6.1 статті 6 цього Закону. До складу таких оподатковуваних операцій не включаються операції з продажу (поставки) активів, попередньо включених до відповідної групи основних фондів такого сільськогосподарського підприємства не пізніше ніж за дванадцять календарних місяців, що передують місяцю, в якому відбувається їх продаж (поставка).

8-1.12. Сільськогосподарське підприємство (суб'єкт спеціального режиму оподаткування) у строки, встановлені законом для квартального періоду, подає відповідному податковому органу податкову декларацію.

Якщо сільськогосподарське підприємство здійснює поставку товарів (послуг), які відповідно до цієї статті оподатковуються за різними ставками, то податкова декларація повинна окремо відображати:

а) суму податків, нарахованих (отриманих) за ставками, встановленими підпунктом "б" пункту 8-1.2 цієї статті, та за ставкою, встановленою пунктом 6.1 статті 6 цього Закону;

б) відповідний розподіл податкового кредиту виходячи з частки виробничих факторів (а при застосуванні обох ставок, визначених у підпункті "б" пункту 8-1.2 цієї статті, - відповідних часток виробничих факторів) у загальній сумі податкового кредиту.

Податкова декларація, яка надається сільськогосподарським підприємством - суб'єктом спеціального режиму оподаткування, розробляється та узгоджується відповідно до закону.

8-1.13. Для цілей цієї статті вживаються такі терміни:

8-1.13.1. виробничі фактори - товари (послуги), які придбаваються сільськогосподарським підприємством для їх використання у виробництві сільськогосподарської продукції, включаючи придбання основних фондів, які переважно використовуються для такого виробництва. Переважним вважається використання основних фондів, якщо сума компенсацій, отриманих платником від продажу (поставки) виробленої сільськогосподарської продукції з їх використанням, є більшою за суму компенсацій, отриманих платником від продажу (поставки) інших товарів (послуг), вироблених з їх використанням за звітний період,

за винятком продажу (поставки) таких основних фондів;

8-1.13.2. сільськогосподарська продукція - товари, які виробляються внаслідок діяльності у сфері сільського господарства, лісового господарства чи рибальства (крім підакцизних);

8-1.13.3. послуги, супутні сільськогосподарській продукції, - послуги із:

а) сіяння та садження рослин, збирання врожаю, його брикетування чи складування, інших польових робіт, включаючи внесення добрив та засобів захисту рослин;

б) пакування та підготовки до продажу, в тому числі сушіння, очистки, розмелювання, дезінфекції та силосування сільськогосподарської продукції;

в) зберігання сільськогосподарської продукції;

г) вирощування, розведення, відгодівлі та забою свійської худоби, застосування засобів захисту тварин, проведення протиенізоотичних заходів;

г) надання послуг іншим сільськогосподарським підприємствам з використанням сільськогосподарської техніки, крім надання такої техніки в оренду (лізинг);

д) надання послуг, супутніх веденню сільськогосподарської діяльності, а саме загальноуправлінського значення (з питань оподаткування, бухгалтерської звітності та обліку, організації внутрішнього виробничого управління), а також збуту (продажу, поставки) сільськогосподарської продукції, вирощеної, відгодованої, виловленої або зібраної (заготовленої) безпосередньо таким платником податку;

е) знищення бур'яну та шкідливих комах, обробки посівів і сільськогосподарських площ засобами захисту рослин, а також з використанням засобів захисту тварин;

є) експлуатації меліоративного (зрошувального) та іригаційного обладнання для посівних площ та сільськогосподарських угідь;

8-1.13.4. діяльність у сфері сільського господарства:

а) діяльність з виробництва продукції рослинництва, а саме рослинних культур, а також діяльність з вирощування фруктів та овочів, квітів та декоративних рослин (у відкритих або закритих ґрунтах); грибів, насіння, прянощів, саджанців та водоростей;

б) діяльність з виробництва продукції тваринництва, а саме свійської худоби, у тому числі (але не виключно) продукції птахівництва,

кролівництва, бджільництва, розведення шовкопрядів та змії, інших істивних ссавців, птахів та плазунів;

8-1.13.5. діяльність у сфері лісового господарства (лісництва):

а) діяльність із садження, вирощування чи зрубання дерев або чагарників та догляд за ними (крім зрубання дерев чи чагарників у межах Кримських та Карпатських гір, що з метою оподаткування цим податком вважається промисловим виробництвом), збирання дикорослих грибів та ягід;

8-1.13.6. діяльність у сфері рибальства:

а) виловлювання прісноводної (лиманної) риби чи інших прісноводних (лиманних) та їх розведення;

б) збір мушлів, вустриць, ракоподібних, жаб, дикорослих водоростей та діяльність з їх розведення;

8-1.13.7. діяльність з обробки чи переробки продукції, одержаної в результаті діяльності платника податку у сфері сільського господарства, рибальства, а також лісового господарства (тільки у частині обробки (переробки) дикорослих грибів та ягід), вважається відповідно діяльністю у сфері сільського господарства, рибальства чи лісового господарства за умови, якщо така продукція вирощується, відгодовується, виловлюється або збирається (заготовляється) безпосередньо таким платником податку;

8-1.13.8. Терміни, визначені цим пунктом, використовуються з урахуванням класифікації видів економічної діяльності Державного класифікатора України за групами 01.1 - 01.4 розділу 0.1, а також розділів 0.2 та 0.5. Виходячи з норм цього пункту Кабінет Міністрів України визначає та оприлюднює повний перелік видів діяльності, що підпадають під дію цієї статті.

8-1.14. До 1 січня 2007 року ставки податку, визначені у підпункті "б" пункту 8-1.2 цієї статті, становлять для осіб, які здійснюють зазначені у пункті 8-1.13 цієї статті види діяльності, 10 відсотків до бази оподаткування".

2. Пункт 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., N 37, ст. 237; 1998 р., N 11-12, ст. 49; 1999 р., N 52, ст. 465; 2000 р., N 13, ст. 104; 2003 р., N 7, ст. 65) доповнити абзацом сьомим такого змісту:

"Для сільськогосподарських підприємств - суб'єктів спеціального режиму оподаткування збір на обов'язкове пенсійне страхування

визначається окремо за спеціальною ставкою від об'єкта оподаткування для найманих працівників, зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції, та за ставкою 32 відсотки від об'єкта оподаткування для інших працівників. Спеціальна ставка встановлюється у 2005-2006 роках у розмірі 20 відсотків від ставки, встановленої абзацом другим цієї статті, та підлягає щорічному збільшенню на 20 відсоткових пунктів у наступних бюджетних роках до досягнення загального розміру ставки збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Для цілей цього положення термін "виробництво сільськогосподарської продукції" визначається згідно із статтею 8-1 Закону України "Про податок на додану вартість".

3. У Законі України "Про фіксований сільськогосподарський податок" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., N 5-6, ст. 39; 2000 р., N 37, ст. 308; 2003 р., N 26, ст. 191, N 46, ст. 365):

1) статтю 2 викласти у такій редакції:

"Стаття 2. Платники ФСП та податкова реєстрація

1. Особу може бути зареєстровано як платника ФСП, якщо:

а) така особа є сільськогосподарським підприємством у розумінні цього визначення, викладеного у статті 8-1 Закону України "Про податок на додану вартість";

б) загальна вартість продажу (поставки) такою особою сільськогосподарської продукції (супутніх послуг) власного виробництва за 12 поточних календарних місяців, попередніх місяцю, в якому здійснюється податкова реєстрація, дорівнює або є вищою за 75 відсотків від загальної вартості продажу (поставки) усіх товарів (послуг) за такий самий період.

Якщо особа створюється шляхом злиття, приєднання, поділу (виділу), перетворення або виділу згідно з відповідними нормами Цивільного кодексу України, то норма щодо дотримання не менш як 75 відсотків продажу (поставки) сільськогосподарської продукції (супутніх послуг) протягом останніх 12 місяців поширюється на:

усіх осіб солідарно, які зливаються або приєднуються;

кожну окрему особу, створену шляхом поділу або виділу;

особу, створену шляхом перетворення.

2. Особа знімається з податкової реєстрації як платник ФСП за власною ініціативою, якщо така особа подає письмову заяву щодо добровільного зняття з такої податкової реєстрації.

3. Особа знімається з податкової реєстрації як платник ФСП за

рішенням податкового органу, якщо:

а) протягом будь-якого місяця, починаючи з місяця, в якому відбулася така податкова реєстрація, така особа продає (поставляє) товари (послуги), відмінні від сільськогосподарської продукції (супутніх послуг), на суму, що є більшою за 25 відсотків від суми загальної вартості продажів (поставок) товарів або послуг у такому місяці;

б) така особа підпадає під регулювання норм Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом";

в) така особа ліквідується, у тому числі шляхом злиття, приєднання або перетворення.

При знятті особи з податкової реєстрації згідно з підпунктом "а" цього пункту така особа зобов'язана самостійно сплатити до відповідного бюджету протягом 30 днів від закінчення відповідного календарного місяця (без отримання податкового повідомлення) суму податків (зборів), які замінюються ФСП, а також розмір ФСП. У разі несплати таких податків (зборів) у зазначений період їх сума вважається податковим боргом відповідно до закону.

4. Для отримання реєстрації як платника ФСП особа має подати відповідному податковому органу документи за переліком, який встановлюється за процедурою, визначеною законом для подання податкової звітності.

5. Особи, які сплачували ФСП до набрання чинності цим Законом, зобов'язані перереєструватися як його платники протягом трьох місяців, наступних за місяцем, в якому цей Закон набирає чинності. Якщо протягом такого часу реєстрація не здійснюється, то така особа переходить на загальний порядок оподаткування. Зазначена перереєстрація є безоплатною.

6. Особа не має права реєструватися як платник ФСП, якщо така особа знаходиться на території вільної економічної зони, території пріоритетного розвитку або підпадає під регулювання законів, які встановлюють економічний (податковий) або міграційний режим, відмінний від загального щодо такої особи або території, на якій вона знаходиться";

2) частину другу статті 6 викласти у такій редакції:

"Відділення Державного казначейства України у районах наступного дня після надходження коштів ФСП перераховують відповідну суму до місцевого бюджету".

4. У розділі XV Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., N 49-51, ст. 376):

1) у пункті 8:

абзац перший доповнити словами "(крім підпункту 5, який діє протягом строку, визначеного Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників" від 24 червня 2004 року)";

доповнити підпунктом 5 такого змісту:

"5) сільськогосподарські підприємства - суб'єкти спеціального режиму оподаткування сплачують страхові внески до солідарної системи за та від імені найманих працівників, зайнятих у виробництві сільськогосподарської продукції, за спеціальною ставкою.

Якщо працівник платника фіксованого сільськогосподарського податку займається діяльністю, відмінною від виробництва сільськогосподарської продукції, то страховий внесок до солідарної системи сплачується за ставкою, визначеною в абзаці другому пункту 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування".

Періоди сплати страхових внесків за спеціальною ставкою зараховуються до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески за загальною ставкою. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховується фактичний розмір нарахованої заробітної плати.

Для цілей цього підпункту термін "виробництво сільськогосподарської продукції" визначається згідно із статтею 8-1 Закону України "Про податок на додану вартість";

2) підпункт 8 пункту 14 викласти у такій редакції:

"8) щорічно передбачати у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти для компенсації Пенсійному фонду України суми втрат від застосування спеціальної ставки сільськогосподарськими підприємствами - суб'єктами спеціального режиму оподаткування у сумі різниці між коштами, сплаченими за спеціальною ставкою, та коштами, які були б сплачені при застосуванні ставки, визначеної в абзаці другому пункту 1 статті 4 Закону України "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування". Для визначення сум такої компенсації та обчислення коефіцієнту заробітної плати

(доходу) страхувальник (застрахована особа) розраховує суму страхового внеску як за загальною ставкою, так і за спеціальною ставкою, що відображається в обов'язковій звітності, та сплачує страховий внесок за спеціальною ставкою".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2005 року.

2. З дня набрання чинності цим Законом інші нормативно-правові акти втрачають чинність у частинах, що суперечать нормам цього Закону.

Президент України

Л.КУЧМА

З метою уникнення правових колізій та неоднозначного тлумачення норм законодавства з питань пенсійного забезпечення пунктом 15 Прикінцевих положень закону визначено, що до приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить зазначеному Закону.

Список законодавчих та інших нормативно-правових актів, які рекомендуються для вивчення

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996 р., N 30, ст. 141
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 N 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1998 р., N 23, ст.121)
3. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради, 2002 р., N 21-22, ст.135; 2003 р., N 7, ст.70
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР, 1984, додаток до № 51, ст.1122; 1992 р. № 47, ст. 648; 1995 р. № 30, ст. 233; 1997 р., № 14, ст. 114; 2003 р., № 10-11, ст. 87
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 N 435-IV // Відомості Верховної Ради, 2003 р., NN 40-44, ст.356; 2004 р., N 2, ст.6, N 11, ст.140, N 33-34, ст.403; Урядовий кур'єр 2004 р., N 223
6. Кодекс законів про працю України // ВВР, 1971 р., додаток до N 50, ст. 374; 1986 р., N 27, ст.539; 1988 р., N 23, ст.556; 1991 р., N 23, ст.267; 1994 р., N 33, ст.297; 1995 р., N 5, ст. 30, N 28, ст.204; 1999 р., N 42-43, ст.378; 2000 р., N 6-7, ст.41; 2004 р., N 32, ст.394
7. Митний кодекс України від 11.07.2002№ 92-IV// Відомості Верховної Ради, 2002 р., N 38-39, ст.288
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 N 2341-III//Відомості Верховної Ради, 2001 р., N 25-26, ст.131
9. Цивільний процесуальний кодекс України ВВР, 1963 р., N 30, ст. 464
10. Кримінально-процесуальний кодекс України, ВВР, 1961 р., N 2 ст. 15
11. Закон України “Про пенсійне забезпечення”//Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 3, ст. 10, N 32, ст.459; 1993 р., N 5, ст. 34, N 22, ст.227, N 29, ст.303; 1994 р., N

24, ст. 179; 1995 р., N 43, ст.313, N 43, ст.314; 1996 р., N 31, ст.146; 1997р., N 4, ст. 23, N 45, ст.283; 1998 р., N 26, ст.156; 1999 р., N 52, ст.465; 2000 р., N 13, ст.104; 2001 р., N 44, ст.228; 2002 р., N 10, ст.71, N 17, ст.125; 2003, N 36, ст.278, N 38, ст.317, N 39, ст.348; 2004, N 6, ст.38, N 7, ст.53, N 7, ст.54)

12. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”//Відомості Верховної Ради, 2003, №№ 49-51, ст.376; Офіційний Вісник України, 2004 р., N 47, ст. 3099

13. Закон України “Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування”//Відомості Верховної Ради, 1997 р., № 37, ст.237; 1998 р., N 11-12, ст.49, N 25, ст.147, N 42, ст.257, N 49, ст.303; 1999 р., N 5-6, ст.39, N 25, ст.211, N 38, ст.349, N 52, ст.465; 2000 р., N 13, ст.104; 2001 р., N 31, ст.153; 2002 р., N 12-13, ст.92; 2003 р., N 7, ст.65, N 10-11, ст.86, N 33-34, ст.267; 2004, N 2, ст.6, N 10, ст.104, N 17-18, ст.250; Офіційний Вісник України 2004 р., N 30, ст. 1988

14. Закон України від 24.06.2004 N 1878-IV “Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників”//Відомості Верховної Ради, 2004 р., N 49, ст.528

15. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”//Відомості Верховної Ради, 1999 р., N 42-43, ст. 378, N 51, ст.457; 2001 р., N 10, ст.44, N 11, ст.52, N 25-26; 2002, N 5, ст.30, N 17, ст.117, N 33, ст.235; 2003 р., N 24, ст.159, N 24, ст.160, N 28, ст.210, N 30, ст.247; 2004 р., N 6, ст.38, N 13, ст.181, N 22, ст.312, N 33-34, ст.403

16. Закон України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”//Відомості Верховної Ради, 2001 р., № 10, ст.44; 2002 р., N 17, ст.117; 2003 р., N 10-11, ст.86, N 14, ст.94, N 24, ст.154, N 30, ст.247, N 37, ст.308; 2004 р., N 8, ст.64, N 11, ст.140, N 17-18, ст.250, N 46, ст.511

17. Закон України від 09.07.03 №1057-IV “Про недержавне пенсійне забезпечення”//Відомості Верховної Ради, 2003 р., N 47-48, ст.372

18. Закон України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб”//Відомості Верховної Ради, 1992, № 29, ст.399; 1993 р., N 5, ст. 34; 1994 р., N 24, ст.178; 1995 р., N 16, ст.111, N 34, ст.268, N 44, ст.327; 1996, N 17, ст. 73; 1997, N 4, ст. 23; 1998 р., N 26, ст.149; 1999 р., N 4, ст.35, N 48, ст.409; 2001 р., N 9, ст.38; 2002, N 17, ст.125, N 33, ст.236, N 35, ст.262; 2003 р., N 27, ст.209; 2004 р., N 23, ст.320, N 36, ст.447; Офіційний Вісник України 2004, N 28, ст. 1864

19. Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів”//Відомості Верховної Ради, 1997 р., № 50, ст. 302; 2002 р., N 2, ст.5, N 29, ст.200, N 50, ст.368; 2003 р., N 28, ст.214

20. Закон України “Про донорство крові та її компонентів”//Відомості Верховної Ради, 1995 р., № 23, ст.183; 1999 р., N 9-10, ст.68; 2001 р., N 2-3, ст.10, N 44, ст.231; 2002 р., N 12-13, ст.92; 2003 р., N 10-11, ст.86

21. Закон України “Про зайнятість населення”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., № 14, ст.170 1993 р., N 2, ст. 3; 1998 р., N 11-12, ст. 44; 2001 р., N 27, ст.133

22. Закон України “Про державну службу”//Відомості Верховної Ради, 1993 р., № 52, ст.490; 1995 р., N 29, ст. 216, N 34, ст. 268; 1996 р., N 16, ст. 71; 1999 р., N 24, ст.208; 2001 р., N 33, ст.175; 2003 р., N 14, ст.97, N 30, ст.247; Офіційний Вісник України 2004 р., N 45, ст. 2964

23. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”//Відомості Верховної Ради, 1992 р., № 12, ст.165; 1999 р., N 2-3, ст.20; 2000 р., N 28, ст.223; 2002 р., N 12-13, ст.92, N 30, ст.205; 2003 р., N 10-11, ст.86, N 24, ст.158, N 37, ст.300; 2004 р., N 6, ст.38, N 14, ст.198, N 17-18, ст.250, N 15, ст.228, N 16, ст.238; Офіційний Вісник України 2004, N 45, ст. 2959

24. Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”//Відомості Верховної Ради, 1994 р., № 4, ст.18; 1995 р., N 45, ст.339; 1996 р., N 3, ст. 11; 1997 р., N 8, ст. 62; 2002 р., N 52, ст.379;

2003 р., N 16, ст.125

25. Закон України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною”//Відомості Верховної Ради, 2000 р., № 35, ст.289; 2002 р., N 41, ст.293; 2003 р., N 7, ст.71; 2004 р., N 17-18, ст.250, N 43-44, ст.493)

26. Закон України “Про прокуратуру”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., № 53, ст.793; 1993 р., N 50, ст.474; 2001 р., N 44, ст.233; 2002, N 17, ст.125; Офіційний Вісник України 2004, N 45, ст. 2964

Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., № 22, ст. 262; 1992 р., N 32, ст.456; 1993 р., N 2, ст. 9

27. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”//Відомості Верховної Ради, 1993 р., № 45, ст.425; 1994 р., N 20, ст.120; 1995 р., N 44, ст.329; 1996 р., N 1, ст. 1, N 3, ст. 11; 1997 р., N 8, ст. 62; 1999 р., N 24, ст.209, N 38, ст.342; 2001 р., N 22, ст.106; 2002 р., N 35, ст.263, N 52, ст.379; 2003 р., N 27, ст.209, N 30, ст.245, N 45, ст.359; 2004 р., N 7, ст.52, N 10, ст.106, N 37, ст.450

28. Закон України “Про статус гірських населених пунктів в Україні”//Відомості Верховної Ради, 1995, № 9, ст.58.

29. Закон України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”//Відомості Верховної Ради, 2003 р., N 16, ст.117

30. Закон України “Про статус народного депутата України”//Відомості Верховної Ради, 1993 р., № 3, ст. 17; 2001 р., N 42, ст.212; 2002 р., N 35, ст.264, N 43, ст.314; 2004 р., N 22, ст.315)

31. Закон України “Про статус суддів”//Відомості Верховної Ради, 1993 р., № 8, ст.56; 1994 р., N 26, ст.203; 1995 р., N 34, ст. 268; 2001 р., N 33, ст.180

32. Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., № 16, ст.200; 1992 р., N 13, ст.178, N 37, ст.543; 1993 р., N 10, ст.76, N 20, ст.217, N 26, ст.281, N 26, ст.277, N 29, ст.305, N 32, ст.343; 1995 р., N 16, ст.111; 1996 р., N 3, ст. 11, N 16, ст. 71, N 35, ст.162; 1997 р., N 6, ст. 45, N 33,

ст. 207; 1998 р., N 21, ст. 109; 1999 р., N 8, ст.59, N 19, ст.174; 2000 р., N 14-15-16, ст.121; 2001 р., N 2-3, ст.10, N 27, ст.134, N 30, ст.140, N 44. ст.230; 2002 р., N 29, ст.199; 2003 р., N 10-11, ст. 87; 2004 р., N 36, ст.445

33. Закон України “Про судову експертизу”//Відомості Верховної Ради, 1994 р., № 28, ст.232; Офіційний Вісник України 2004, N 39, ст. 2573

34. Закон України “Про фермерське господарство”//Відомості Верховної Ради, 2003, № 45, ст.363

35. Закон України від 30.10.96 №448/96-ВР “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”//Відомості Верховної Ради України 1996 р., N 51, ст.292; 1998 р., N 10, ст.36; 1999 р., N 38, ст.339; 2001 р., N 21, ст.103; 2002 р., N 16, ст.114, N 17, ст.117, N 29, ст.194; 2004 р., N 13, ст.181

36. Закон України від 20.05.99 №679-XIV “Про Національний банк України”//Відомості Верховної Ради, 1999 р., N 29, ст.238; 2000 р., N 42, ст.351

37. Закон України від 07.06.01 №2493-III “Про службу в органах місцевого самоврядування”// Відомості Верховної Ради 2001 р., N 33, ст. 175; 2003, N 46, ст.367; 2004 р., N 10, ст.104; Офіційний Вісник України 2004, N 45, ст. 2964

38. Закон України від 23.09.99 №1105-XIV “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”//Відомості Верховної Ради, 1999 р., N 46-47, ст.403; 2001 р., N 4, ст.21, N 17, ст.80; 2002 р., N 16, ст.114, N 17, ст.124, N 26, ст.192

39. Закон України від 16.03.2004 N 1603-IV “Про поліпшення матеріального становища інвалідів війни”//Відомості Верховної Ради, 2004 р., N 25, ст.347

40. Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV “Про міжнародні договори України”//Офіційний Вісник України 2004, N 35, ст. 2317

41. Закон України від 12.09.91 №1543-XII “Про

правонаступництво України”//Відомості Верховної Ради), 1991 р., N 46, ст.617

42. Закон України від 16.11.2000 №2109-III “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам”//Відомості Верховної Ради, 2001 р., N 1, ст.2; 2004 р., N 10, ст.107, N 25, ст.342

43. Закон України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам”// Відомості Верховної Ради, 2004 р., N 33-34, ст. 404

44. Закон України “Про біженців”//Відомості Верховної Ради, 2001 р., N 47, ст. 250; 2003 р., N 27, ст.209

45. Закон України від 20.09.2001 N 2728-III “Про дипломатичну службу”//Відомості Верховної Ради, 2002 р., N 5, ст.29; Офіційний Вісник України 2004, N 45, ст. 2964

46. Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., N 21, ст.252; 1994 р., N 45, ст.404, N 45, ст.406; 1996 р., N 52, ст.301; 2000 р., N 43, ст.363; 2001 р., N 45, ст.237; 2002 р., N 52, ст.380; 2003 р., N 37, ст.300, N 39, ст.333; 2004 р., N 17-18, ст.250, N 37, ст.453

47. Закон України від 24.03.1995 N 108/95-ВР “Про оплату праці”//Відомості Верховної Ради, 1995 р., N 17, ст.121; 1997 р., N 11, ст. 89; 2000 р., N 35, ст.288, N 50, ст.436; 2002 р., N 41, ст. 294; 2004 р., N 5, ст.34, N 6, ст.38; Офіційний Вісник України 2004, N 45, ст. 2963

48. Закон України від 22.05.2003 №889-IV “Про податок з доходів фізичних осіб”//Відомості Верховної Ради, 2003 р., N 37, ст.308; 2004 р., N 17-18, ст.250, N 25, ст.345, N 37, ст.458

49. Закон України від 03.07.1991 N 1282-XII “Про індексацію грошових доходів населення”//Відомості Верховної Ради, 1991 р., N 42, ст.551; 1998 р., N 2, ст. 2; 2002 р., N 26, ст.174 ; 2003 р., N 15, ст.111)

50. Закон України від 02.10.1996 N 393/96-ВР “Про звернення громадян”//Відомості Верховної Ради, 1996 р., N 47, ст.256; 1999 р., N 26, ст.219; 2004 р., N 13, ст.181

51. Закон України 19 жовтня 2000 року № 2050-III «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати»//Відомості Верховної Ради, 2000 р., N 49, ст.422; 2003 р., N 10-11, ст.87, N 14, ст. 96

52. Закон України «Про правові засади цивільного захисту»//Відомості Верховної Ради, 2004 р., N 39, ст.488

53. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації»//Відомості Верховної Ради, 1991, N 25, ст.283; 1994 р., N 13, ст. 66; 2003 р., N 10-11, ст. 87

54. Закон України від 02.10.1992 N 2657-XII «Про інформацію»//Відомості Верховної Ради, 1992 р., N 48, ст.650; 2000 р., N 27, ст.213; 2002 р., N 29, ст.194; 2003, N 28, ст.214; 2004 р., N 11, ст.141, N 32, ст.394

55. Закон України від 18.02.1992 N 2135-XII «Про оперативно-розшукову діяльність»//Відомості Верховної Ради, 1992 р., N 22, ст.303; 1992 р., N 39, ст.572; 2001 р., N 10, ст.44, N 14, ст.72; 2003 р., N 27, ст.209, N 45, ст.357; 2004 р., N 8, ст.66

56. Закон України «Про боротьбу з корупцією»//Відомості Верховної Ради, 1995 р., № 34, ст. 266; 1997 р., N 19, ст.136; 1998 р., N 26, ст.149; 1999 р., N 16, ст.97, N 26, ст.213; 2000 р., N 24, ст.185; 2002 р., N 40, ст.289, N 43, ст.315; 2003 р., N 29, ст.233

57. Закон України від 21.04.1999 N 606-XIV «Про виконавче провадження»//Відомості Верховної Ради, 1999 р., N 24, ст.207

58. Закон України від 11.07.1996 N 315/96-ВР «Про Рахункову палату»//Відомості Верховної Ради, 1996 р., N 43, ст.212

59. Закон України від 12.07.2001 N 2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»//Відомості Верховної Ради, 2002 р., N 1, ст. 1

60. Постанова Верховної Ради України від 21 грудня 1993 року N 3758-XII «Про проект Концепції соціального забезпечення населення України» //Відомості Верховної Ради, 1994, № 6, ст. 31

61. Постанова Верховної Ради України від 13.10.95 №379/95 Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України”//Відомості Верховної Ради, 1995 р., N 37, ст.283; 1999 р., N 18, ст.169; 2001 р., N 30, ст.141; 2004 р., N 23, ст.320

62. Постанова Верховної Ради України від 17.06.1993 № 3290-ХІІ «Про порядок введення в дію Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про пенсійне забезпечення»//Відомості Верховної Ради, 1993 р., N 29, ст.304, N 44, ст.423; 1995 р., N 30, ст. 233; 1996, N 8, ст. 37

63. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України "Про міліцію" та частини шостої статті 22 Закону України "Про пожежну безпеку" (справа про офіційне тлумачення терміна "член сім'ї") від 03.06.1999 N 5-рп/99// Офіційний Вісник України, 1999 р., № 24

64. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.12.97 №13 “Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управління діяльності, які порушують права та свободи громадян”

65. Указ Президента України від 1 березня 2001 року № 121 “Про Положення про Пенсійний фонд України” // Офіційний вісник України, 2001 р., N 9, ст. 350; 2002 р., N 26, ст. 1230; 2004 р., N 2, ст. 34, N 10, ст. 579

66. Указ Президента України від 4 травня 1998 року № 401 “Про заходи щодо впровадження персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування” //Урядовий кур'єр, 14.05. 1998.

67. Указ Президента України від 13 квітня 1998 року № 291 “Про Основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні” // Офіційний вісник України, 1998 р., N 15

68. Указ Президента України від 15 грудня 1999 року № 1572 “Про систему центральних органів виконавчої влади” // Офіційний вісник України, 2000 р., N 15, ст. 602

69. Указ Президент України від 03.07.1998 N 727 “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб’єктів малого підприємництва”//Офіційний Вісник України 1998 р. № 27; 1999 р., № 26

70. Положення по Міністерство праці та соціальної політики України, затвердженого Указом Президента України від 30 серпня 2000 р. № 1035//Офіційний Вісник України, 2000 р., № 35

71. Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затверджене Указом Президента України від 4 квітня 2003 р. № 292//Офіційний Вісник України 2003, N 15, ст. 650

72. Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 N 13-92 “Про прибутковий податок з громадян” // Відомості Верховної Ради, 1993 р., N 10, ст.77; 2003 р., N 37, ст.308)

73. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 1998 р. № 794 “Про затвердження Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування” // Офіційний вісник України, 2001 р., N 47, ст. 2072; 2003 р., N 51, ст. 2290.

74. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2002 р. № 497 “Про забезпечення виконання функцій з призначення і виплати пенсій органами Пенсійного фонду” // Офіційний вісник України, 2002 р., № 10, ст. 814; 2004 р., N 10, ст. 598

75. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 169 “Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців” //Офіційний вісник України, 2002 р., № 8, ст. 351; 2004 р., N 46, ст. 3044.

76. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 1998 р. № 832 “Про заходи щодо поетапного впровадження у Пенсійному фонді автоматизованого персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування”

77. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2002 р. № 381 “Про проведення експерименту з використанням даних персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування для призначення страхових виплат, державної допомоги сім'ям з дітьми, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та житлових субсидій” // Офіційний вісник України, 2003 р., N 21, ст. 930; 2004 р., N 51, ст. 2678

78. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 1999 р. № 111 “Про розмежування джерел фінансування виплати пенсій та грошової допомоги, призначених за різними пенсійними програмами”

79. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 1999 р. № 1902 “Про хід пенсійної реформи в Україні з урахуванням результатів проведення експерименту з призначення пенсій органами Пенсійного фонду у Львівській області” // Офіційний вісник України, 1999р. , N 42

80. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. №1783 “Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян”//Офіційний Вісник України 2003 р., N 47, ст. 2431, N 10, ст. 616, N 31, ст. 2082

81. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 №312 “Про додаткові заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян”//Офіційний Вісник України 2003 р., N 10, ст. 616

82. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2002 р. № 1532 “Про виплату державної допомоги особам, яким виповнилось 100 і більше років”//Офіційний Вісник України, 2002 р., N 42, ст. 1942

83. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня

2004 р. №943 “Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення”//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 30, ст. 2008, N 36, ст. 2389, N 38, ст. 2491

84. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2004 р. №1215 “Про підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян”//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 38, ст. 2491

85. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2003 р. №544 “Про підвищення розмірів трудових пенсій”//Офіційний Вісник України, 2003 р., N 16, ст. 709; 2004 р., N 10, ст. 598

86. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. №1111 “Про затвердження Порядку надходження від приватизації державного майна понад обсяги, визначені статтею 26 Закону України “Про Державний бюджет України на 2004 рік”//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 34, ст. 2276, N 41, ст. 2713

87. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. №1092 “Про затвердження Порядку нарахування та сплати страхових внесків на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії застрахованих осіб”//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 34, ст. 2259

88. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 1994 р. №221 “Про порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності”.

89. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1992 р. №83 “Положення про медико-соціальну експертизу”

90. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1078 “Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення”//Офіційний Вісник України 2003, N 29, ст. 1471

91. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2000 р. №1306 “Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”//Офіційний Вісник України 2000 р., № 34

92. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2004 р. N 1185 “Про реалізацію деяких положень Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування"//Офіційний

Вісник України, 2004 р., N 36, ст. 2407

93. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2001 р. N 225 “Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів”//Офіційний Вісник України, 2001 р., № 11, N 26, ст. 1175; 2002 р., N 15, ст. 811; 2003 р., N 18-19, ст. 823

94. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. N 637 “Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній”//Офіційний Вісник України, 2002 р., N 15, ст. 814; 2003 р., N 48, ст. 2505

95. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2003 р. N 1151 “Про порядок визначення заробітку для обчислення пенсії та нарахування надбавки до пенсії”//Офіційний Вісник України, 2003 р., N 31, ст. 1609

96. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2001 р. № 159 “Про затвердження Порядку проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв’язку з порушенням термінів їх виплати”//Офіційний Вісник України, 2001 р., № 8, N 32, ст. 1481; 2003 р., N 14, ст. 629

97. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 1998 р. № 697 “Про затвердження Переліку видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховується збір на обов’язкове державне пенсійне страхування та які не враховуються при обчисленні середньомісячної заробітної плати для призначення пенсій”//Офіційний Вісник України, 1998 р., №20, № 48

98. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2004 № 1677 “Про затвердження Методики проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування”

99. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2004 р. № 269 “Про затвердження Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним

фондом установам (закладам), де особи перебувають на повному державному утриманні”// Офіційний Вісник України 2004, N 10, ст. 599

100. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 вересня 2003 р. № 1399 “Про затвердження Порядку зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян”//Офіційний Вісник України 2003, N 37, ст. 1979

101. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1993 р. № 258 “Про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн”//ЗП України, 1993 р., N 9, ст. 188; Офіційний вісник України, 1997 р., число 46, с. 47; 1998 р., число 52

102. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1753 «Про розмір допомоги на поховання»//Офіційний Вісник України 2001, N 52, ст. 2367

103. Постанова Кабінету Міністрів України від 04 листопада 1993 р. N 909 “Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років” // Офіційний Вісник України, 2002 р., N 39, ст. 1820; 2004 р., N 46, ст. 3052

104. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.1992 N 418 “Про затвердження нормативних актів з питань призначення пенсій за вислугу років працівникам авіації і льотно-випробного складу” // ЗП України, 1992 р., N 9, ст. 209; 1996 р., N 12, ст. 341

105. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.02.2000 № 264 “Про порядок обчислення заробітку для призначення пенсій особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації” // Офіційний Вісник України, 2000 р., число 6

106. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 N 268 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” // ЗП України, 1992 р., N 11, ст. 271

107. Порядок виплати пенсій та грошової допомоги за

згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банках, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596//Офіційний Вісник України, 1999 р., число 35; 2000 р., число 13, число 20, число 30; 2001 р., число 3, N 39, ст. 1762; 2002 р., N 15, ст. 814

108. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.07.2004 р. № 479 “Про затвердження плану заходів щодо створення накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування на 2004-2007 роки”//Збірник урядових нормативних актів України 2004, N30

109. Наказ Держкомстату України від 13.01.2004 №5 “Про затвердження Інструкції зі статистики заробітної плати”//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 4, ст. 200

110. Порядок формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 10.06.2004 № 7-6, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.08.2004 за № 1000/9599//Офіційний Вісник України, 2004 р., N 33, ст. 2226

111. Тимчасова методика визначення показників середньої заробітної плати (доходу) працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування", затверджена Державного комітету статистики України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України 31.12.2003 № 472/352/398, постановою правління Пенсійного фонду України 31.12.2003 № 22-1, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 20.01.2004 р. № 85/8684. //Офіційний вісник України, 2004 р., № 4, ст. 211

112. Постанова правління Пенсійного фонду України від 19.01.2002 р. № 2-6 “Про затвердження Порядку реєстрації та обліку свідоцтв про загальнообов’язкове державне соціальне страхування в органах Пенсійного фонду України”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16 квітня 2002 р. за № 365/6653 // Офіційний вісник України, 2002, N 16, ст. 890

113. Постанова правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-2 “Про затвердження Порядку розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при узгодженні ними вимоги про сплату недоїмки із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 січня 2004 р. за № 81/8680 //Офіційний вісник України, 2004, N 4, ст. 181

114. Постанова правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1 “Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16 січня 2004 р. за № 64/8663.// Офіційний вісник України, 2004, N 16, ст. 1150, N 33, ст. 2227.

115. Постанова правління Пенсійного фонду України від 27.06.2002 р. № 11-2 “Про утворення головних управлінь Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 липня 2002 р. за № 581/6869 //Офіційний вісник України, 2002 р., № 29, ст. 1397; 2004 р., N 6, ст. 362

116. Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах, затверджене постановою правління Пенсійного фонду України від 30.04.2002 № 8-2, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 21.05.2002 за № 442/6730//Офіційний вісник України 2002 р., № 21, ст. 1063, № 29, ст. 1397; 2004 р., № 6, ст. 362

117. Порядок оформлення результатів документальних перевірок з дотримання чинного законодавства платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, затверджений постановою правління Пенсійного фонду України від 21.03.2003 № 6-5, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13.05.2003 за № 359/7680//Офіційний Вісник України, 2003 р., N 20, ст. 904

118. Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення», затверджений наказом Міністерства праці та

соціальної політики України, Пенсійного фонду України від 30.04.2002 № 224/30, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26.06.2002 за № 536/6824//Офіційний Вісник України 2002, N 27, ст. 1300

119. Інструкція про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій і грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України, затверджена наказом Державного комітету зв'язку України, Міністерства праці та соціальної політики України та Пенсійного фонду України від 2 липня 1998 р. № 101/123/67, зареєстрована у Міністерстві юстиції 6 серпня 1998 р. за № 494/2934//Офіційний Вісник України, 1998 р., число 33

120. Інструкція про проведення виконавчих дій, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 15 грудня 1999 р. № 74/5//Офіційний Вісник України, 1999 р., число 51; 2001 р., число 1-2 (частина 1), число 3, N 19, ст. 817; 2002 р., N 9, ст. 435, N 43, ст. 1993; 2003 р., N 7, ст. 298, N 21, ст. 980, N 21, ст. 981, N 23, ст. 1090, N 41, ст. 2191, N 46, ст. 2415, N 47, ст. 2461, N 52, ст. 2852; 2004 р., N 25, ст. 1664, N 38, ст. 2554, N 42, ст. 2781, N 42, ст. 2782

121. Інструкція про порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні, затверджена постановою правління Пенсійного фонду України від 23.04.99 № 4-5, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 24 червня 1999 р. за № 413/3706//Офіційний Вісник України, 1999 р., число 27

122. Порядок виплати допомоги на поховання, затверджений наказом Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України від 2 листопада 1994 р. № 193/107/61/88/08-14-627/44 (у редакції наказу Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду України від 29 жовтня 1996 р. № 148/232/88/95/08-14-759/123)

123. Інструкція по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України, затверджена постановою

правління Пенсійного фонду України від 13 грудня 1994 р. № 11-4, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 23 лютого 1995 р. за № 46/582

124. Порядок здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду затверджений наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Пенсійного фонду від 04 липня 2002 р. № 308/54, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 липня 2002 р. за № 601/6889//Офіційний Вісник України 2002, N 30, ст. 1443

125. Інструкція про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах, затверджена постановою правління Пенсійного фонду України від 27.06.2002 №11-1, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 12.07.2002 за N 583/6871//Офіційний Вісник України, 2002 р., N 29, ст. 1396

Алфавітно-предметний покажчик

Алфавітно-предметний покажчик

А

активи Накопичувального фонду	692, 702, 887, 976
актуарій	684
актуарні розрахунки	16, 627, 644, 684, 686, 690, 889
аліменти	540, 545, 553, 578
аудитор Накопичувального фонду	628, 708, 712, 721, 722, 726, 731, 733, 738, 871, 881

Б

бюджет Пенсійного фонду	593, 596, 599, 600, 606, 607, 627, 639, 644, 645, 646, 651, 654, 655, 882, 982
-------------------------	--

В

види пенсій	54, 72
-------------	--------

види пенсійних виплат	36, 582
види соціального страхування	641
виконавча дирекція Пенсійного фонду	607, 611, 625, 632, 656, 702, 710, 720, 723, 734
виплата пенсій	71, 487, 489, 494, 496, 498, 501, 505, 509, 512, 513, 525, 527, 538, 554, 562, 565, 566, 615, 621, 651, 668, 682, 751, 810, 875
відповідальна особа Пенсійного фонду	235
відповідальна особа страхувальника	235
відповідальність Пенсійного фонду та його органів	860
відповідальність у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	810
відрахування з пенсії	539, 549, 551, 672, 673
внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	95, 97, 133
внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	170

Г

голова правління Пенсійного фонду	601, 609
головні управління Пенсійного фонду України	632, 914
групи інвалідності	387, 408

Д

дворівнева загальнообов'язкова пенсійна система	22
двоскладова формула для обчислення пенсії за віком	352
Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України	586, 701, 705, 714, 720, 744, 756, 782, 783, 784
Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку	701, 705, 713, 714, 720, 744, 755, 756, 774, 783
державна соціальна допомога	371, 372, 379
державний нагляд у сфері загальнообов'язкового пенсійного страхування	716, 745, 746
джерела формування коштів Пенсійного фонду	646
добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	101
довічна обумовлена пенсія	589
довічна пенсія	57, 72, 582, 583, 585, 588
довічна пенсія з коштів Накопичувального пенсійного фонду	16

994

довічна пенсія з установленим періодом	72, 588
довічна пенсія подружжя	72, 589
доплата до мінімального розміру страхового внеску	332
допомога на поховання	570, 574, 576, 578
дострокове призначення пенсій	348, 952

Є

єдиний податок	148, 208, 879
----------------	---------------

З

загальний оподатковуваний дохід	176
загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	51, 94, 100, 975
загальнообов'язкове державне соціальне страхування	28, 29, 122, 637
закони про пенсійне забезпечення	28
Закон України «Про біженців»	51
Закон України «Про боротьбу з корупцією»	861
Закон України «Про виконавче провадження»	548
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств	980
Закон України «Про Державний бюджет України на 2005 рік»	972
Закон України «Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам»	379
Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам»	371
Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	13, 28, 37, 96, 885, 983
Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності»	73, 361
Закон України «Про зайнятість населення»	349
Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»	154, 953
Закон України «Про звернення громадян»	797
Закон України «Про індексацію грошових доходів населення»	453
Закон України «Про інформацію»	268
Закон України «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати»	490
Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»	978
Закон України «Про Національний банк України»	758

Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення»	28
Закон України «Про оплату праці»	160
Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»	350
Закон України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною»	44
Закон України «Про пенсійне забезпечення»	80, 333, 442, 891, 908, 911, 947, 950
Закон України «Про податок з фізичних осіб»	175
Закон України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни»	50
Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»	59
Закон України «Про Рахункову палату»	763
Закон України «Про регулювання ринку цінних паперів в Україні»	774
зарплата, на підставі якої обчислюють пенсію	422, 427, 441, 452
застрахована особа	16, 26, 95, 100, 107, 120, 225, 441, 587, 604, 608, 692, 706, 710, 734, 739, 796, 872, 874, 880, 966, 974
заява (клопотання)	798, 802
зберігач	16, 225, 628, 656, 693, 702, 704, 708, 710, 712, 716, 720, 721, 722, 726, 731, 732, 733, 738, 740, 741, 744, 881, 976
збір на обов'язкове державне пенсійне страхування	154
звернення	798, 802, 891

І

інвестиційний дохід	646, 701, 703
індексація пенсії	452
Інструкція зі статистики заробітної плати	162
Інструкція по бухгалтерському обліку та звітності в органах Пенсійного фонду України	659
Інструкція про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах	280
Інструкція про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України	97, 133, 188, 202, 332, 820, 944, 966
Інструкція про порядок організації оформлення, фінансування та виплати пенсій, грошової допомоги підприємствами поштового зв'язку України	509

Інструкція про порядок переказування пенсій громадянам, які виїхали за кордон, та виплати пенсій пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні	558
Інструкція про проведення виконавчих дій	550
інформація з обмеженим доступом	272
інформація про особу	270

К

Кодекс України про адміністративні правопорушення	848
коефіцієнт заробітної плати	423, 428
коефіцієнт страхового стажу	16, 345, 346, 352
компанія з управління активами	16, 225, 628, 656, 692, 702, 704, 705, 708, 710, 712, 714, 716, 720, 721, 722, 731, 738, 868, 881, 976
Конституція України	28, 29, 872
короткострокові актуарні розрахунки	686
кошти Накопичувального фонду	57, 72, 701, 703, 708, 711, 719
кошти Пенсійного фонду	72, 597, 599, 646, 649, 654, 657, 668, 977
кошти солідарної пенсійної системи (солідарної системи)	24
Кримінальний кодекс України	858

М

Методика проведення актуарних розрахунків у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	686
мінімальна пенсійна виплата	354
мінімальна пенсія	16, 37, 353, 354
мінімальний страховий внесок	16, 879, 972
місцевості, прирівняні до районів Крайньої Півночі	33, 324, 328, 877

Н

Наглядова рада Пенсійного фонду	636, 638, 639, 640, 881
надбавки та підвищення до пенсій	40, 950, 952
накопичувальна система загальнообов'язкового пенсійного страхування	24, 345, 693, 694, 782, 976
накопичувальний пенсійний рахунок	17
Накопичувальний пенсійний фонд	17, 71, 144, 345, 628, 692, 701, 702, 719, 733, 886, 976
Національний банк України	705, 706, 755, 757, 758, 783
недержавний пенсійний фонд	17, 887
непрацездатні громадяни	17, 39, 39

непрацевдатні члени сім'ї	412, 414, 566
нова формула для обчислення пенсії за віком	352

О

обов'язкова накопичувальна система	692, 886, 974
обов'язкове державне пенсійне страхування	953, 959, 966
одиниця пенсійних активів	17
одинок особа	371, 481
одноразова виплата	17, 587, 588
органи державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	744, 755, 783
органи Пенсійного фонду	584, 629, 630, 659, 796, 813, 816
органи управління Пенсійного фонду	603
організації, які здійснюють виплату і доставку пенсій	608, 816, 818, 870
оскарження дій органів Пенсійного фонду	796
Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування	28, 29, 56, 637
основні завдання Пенсійного фонду	596
основні напрями інвестиційної політики	17, 628, 708, 711, 714, 719, 720
основні права та обов'язки Пенсійного фонду України	594
особа, яка не має права на пенсію	371
особи, які забезпечують себе роботою самостійно	206
особи, які перебувають на повному державному утриманні	527

П

пенсійна правоздатність	58
пенсійне забезпечення	44, 80, 644, 649, 650, 874, 893, 942, 978
пенсійний вік	978
Пенсійний фонд України	33, 144, 592, 594, 595, 613, 632, 881
пенсійні активи	18, 702, 704, 705, 717, 732, 734, 740
пенсійні виплати	17, 57, 109
пенсіонер	18
пенсія	18, 487, 509, 560, 882, 978
пенсія за вислугу років	86, 87, 88, 90, 894, 895, 896, 898, 905, 910, 911, 915, 916, 917, 923, 925, 926, 927, 928
пенсія за віком	31, 37, 44, 72, 80, 84, 85, 86, 146, 348, 351, 353, 354, 487, 878, 891, 947, 950
пенсія по інвалідності	44, 72, 360, 387, 402, 403, 404, 407, 408, 487, 951

пенсія у разі втрати годувальника	72, 412, 413, 416, 417, 418, 487
пеня	814, 815, 816, 818, 829, 830, 835
Перелік видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховується збір на обов'язкове державне пенсійне страхування та які не враховуються при обчисленні середньомісячної заробітної плати для призначення пенсій	446
Перелік відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах	297
Перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років	905
Перелік закладів охорони здоров'я	931
Перелік посад артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств і колективів, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку	928
Перелік посад і робіт інженерно-технічного складу авіації, які дають право на пенсію за вислугу років	915
Перелік посад працівників льотного складу, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років	910
перерахунок пенсії	452, 468, 469, 487, 751, 877
періоди трудової діяльності	317
персональна облікова картка застрахованої особи	219, 231
персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	18, 218, 226, 227, 228, 597, 600, 615, 621
пільгова пенсія	80, 900, 944
платники страхових внесків	97, 117, 194, 628, 812
пов'язана особа	18
Положення про головні управління Пенсійного фонду України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі	614
Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України	784
Положення про медико-соціальну експертизу	387
Положення про Міністерство праці та соціальної політики України	746
Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	228
Положення про Пенсійний фонд України	595
Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах і районах у містах	620

Порядок видачі свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування	123
Порядок виплати допомоги на поховання	574
Порядок виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банках	501
порядок врахування періодів роботи до 1 січня 2004 року	318
Порядок зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом будинкам-інтернатам (пансіонатам), дитячим будинкам-інтернатам і стаціонарним відділенням територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян	534
Порядок зарахування та використання коштів, що підлягають перерахуванню Пенсійним фондом установам (закладам), де особи перебувають на повному державному утриманні	530
Порядок здійснення нагляду за додержанням вимог законодавства під час призначення (перерахунку) та виплати пенсій органами Пенсійного фонду України	751
Порядок нарахування надбавки до пенсії за роботу після досягнення пенсійного віку	356
Порядок нарахування та сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за деякі категорії застрахованих осіб	193
Порядок обчислення строків вислуги років для призначення пенсій працівникам льотного складу	908
Порядок обчислення строків вислуги років для призначення пенсій працівникам, які управляють повітряним рухом і мають відповідне посвідчення	916
Порядок обчислення та сплати сум страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, що не були сплачені за відповідні роки служби у період після 1 січня 2004 р. щодо осіб, які не набули (не набудуть) право на пенсію за вислугу років згідно із Законом України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб»	190
Порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності	397
Порядок оформлення результатів документальних перевірок з дотримання чинного законодавства платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування	211

Порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній	338
порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій	471
Порядок призначення і виплати пенсій за вислугу років заслуженим майстрам спорту, майстрам спорту міжнародного класу – членам збірних команд України	927
Порядок призначення і виплати пенсій за вислугу років працівникам льотно-випробного складу цивільної авіації	911
Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці	902
Порядок проведення індексації грошових доходів населення	457
Порядок проведення компенсації громадянам втрати частини грошових доходів у зв'язку з порушенням термінів їх виплати	492
Порядок розгляду органами Пенсійного фонду України скарг на рішення про накладення штрафу, нарахування пені та заяв страхувальників при погодженні ними вимоги про сплату недоїмки зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	835
Порядок сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій	959
Порядок формування та подання органам Пенсійного фонду України відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	234
Постанова Кабінету Міністрів «Про виплату державної допомоги особам, яким виповнилося 100 і більше років»	50
Постанова Кабінету Міністрів «Про додаткові заходи щодо підвищення рівня пенсійного забезпечення»	46
Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»	122
Постанова Кабінету Міністрів «Про заходи щодо поліпшення пенсійного забезпечення громадян»	44
Постанова Кабінету Міністрів «Про максимальну величину фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничну суму заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів	196

Постанова Кабінету Міністрів «Про підвищення рівня пенсійного забезпечення»	48
Постанова Кабінету Міністрів «Про порядок обчислення заробітку для призначення пенсій особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації»	922
Постанова Кабінету Міністрів «Про порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали на постійне проживання до інших країн»	555
Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян»	306
Пояснення до Переліку закладів охорони здоров'я	936
права, обов'язки, основні функції органів Пенсійного фонду	592, 598, 888
права та обов'язки застрахованих осіб	119, 872
права та обов'язки страхувальників	130
правління Пенсійного фонду	592, 600, 604, 606, 608, 610, 640, 710, 881
право більш пізнього виходу на пенсію	349
представники застрахованих осіб	19
представники роботодавців	19
призначення пенсій	487, 627, 751, 752, 891, 908
принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	51
пропозиція (зауваження)	798, 802
професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів	19

Р

Рада Накопичувального фонду	19, 607, 628, 705, 708, 710, 711, 714, 716, 722, 723, 726, 733, 738, 881, 976
радник з інвестиційних питань	628, 702, 704, 708, 710, 711, 712, 720, 733, 744, 869
райони Крайньої Півночі	33, 324, 327, 877
Рахункова палата	755, 763
рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті 22 Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22	

Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї»)	567
роботодавець	19, 145, 158, 230, 604, 608, 706
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення уповноваженого банку, який провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду України»	977

С

свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (страхове свідоцтво)	121, 122, 123, 127
середня заробітна плата	174
система актуарних розрахунків	686
система персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб (СПОВ)	222, 627
Сімейний кодекс України	544
скарга	798, 803, 818, 835, 839, 840, 841, 843
скорегована заробітна плата	352
солідарна пенсійна система (солідарна система)	23, 345, 593, 647, 974
соціальна допомога	39
соціальні пенсії	878
соціальні послуги	19, 57
Список професій і посад плавкладу окремих видів суден морського, річкового флоту і флоту рибної промисловості, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку	926
Список професій і посад працівників підприємств лісової промисловості та лісового господарства, постійно діючих лісопунктів, лісництв, лісозаготівельних дільниць, зайнятих на заготівлі лісу, лісогосподарських роботах, підсочці лісу та лісосплаві, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років	925
Список професій і посад робітників локомотивних бригад і окремих категорій працівників, які безпосередньо здійснюють організацію перевезень і забезпечують безпеку руху на залізничному транспорті та в метрополітенах і користуються правом на пенсію за вислугу років	923
страхова організація	20, 582, 588, 739, 870
страховий стаж	19, 99, 316, 331, 333, 346, 348, 354, 402, 422, 948, 980
страхові виплати	39, 73, 363
страхові внески	20, 39, 109, 114, 144, 158, 188, 191, 193, 196, 198, 202, 237, 345, 425,

	596,598, 599, 607, 616, 617, 621, 622, 623, 626, 628, 646, 670, 674, 682, 701, 702, 810, 813, 819, 820, 878, 879, 880, 884, 885, 953, 974, 980
страхувальники	20, 97, 113, 115, 116, 118, 207, 223, 224, 237, 239, 710, 796, 810, 812, 816, 818, 820, 824, 835, 966
структура системи пенсійного страхування	21, 23
суб'єкти правовідносин	26
суб'єкти солідарної пенсійної системи	27
сума заробітної плати	423

Т

тендер	20, 721, 723, 726, 729
територіальний орган Пенсійного фонду	584, 586, 607, 810
Тимчасова методика визначення показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях національної економіки, для призначення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	435
трирівнева структура національної пенсійної системи	22
трудоий стаж	333, 338, 342, 343, 344, 348, 354

У

уповноважена (довірена) особа юридичної особи	237
уповноважений банк	20, 502, 507, 608, 744, 976, 977
утримання із сум пенсій	539
учасники правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	26

Ф

фізична особа	154, 230
фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності	94, 147, 206, 207, 208, 237, 425, 598, 616, 623, 625, 879, 972, 974
фіксований податок	148, 208, 879, 972, 973, 974
фіксований сільськогосподарський податок	148, 208, 980, 981, 982, 973, 980
фінансові санкції (штрафи)	598, 617, 623, 626, 647, 701, 810, 812, 814, 816, 818, 824, 835
Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	114, 649, 653

1004

Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві професійного захворювання України	114, 649, 653
Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	194

Ц

Цивільний процесуальний кодекс України	301
--	-----

Ч

чиста вартість одиниці пенсійних активів	20
чиста вартість пенсійних активів	20
члени сім'ї	237, 425, 951

ЗАЙЧУК Борис Олександрович
ЗАРУДНИЙ Олексій Борисович
БЕРЕЗІНА Світлана Борисівна
АЛЕКСАНДРОВ Вадим Трохимович
НЕДБАЄВА Світлана Миколаївна

Закон України
«Про загальнообов’язкове
державне пенсійне страхування»

Науково-практичний коментар

Інтегрований навчально атестаційний комплекс
(посібник для фахівців системи Пенсійного фонду України,
автоматизовані інформаційно-довідкова та навчально-атестаційна системи
на компакт-диску та Інтернет-портал)

Відповідальний за випуск
Безцінний Олександр Володимирович

Комп’ютерна верстка та дизайн
Дреманич Олександр Володимирович
Нечай Ярослав Юрійович

Компонування компакт-диска
Безцінний Олександр Володимирович
Буєвич Олександр Олександрович
Набок Юрій Володимирович

Створення та підтримка Інтернет-порталу
Свиридов Ігор Володимирович

Літературне редагування
Осадча Інна Миколаївна
Шевчук Наталія Іванівна

Оригінал-макет виготовлено науково-видавничим підприємством «АВТ лтд.»
04080, Київ-80, вул. Фрунзе, 30/5, оф. 15
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавників і розповсюджувачів
Серія ДК № 1054 від 19.02.2002

Підписано до друку 18.01.2005.
Формат 70x100 1/16. Гарнітура Svetlana. Друк офсетний.
Фіз. друк. арк. 64. Умовн. друк. арк. 83,2.
Зам. 5-5.

Віддруковано АТ «Книга» 04655, МСП, Київ-53, вул. Артема, 25
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру виготівників
Серія ДК № 1911